Paul Gadenne

Siloam

Editura Eminescu

PAUL GADENNE

Siloam

182

Traducere de
RUXANDRA SOROIU

EDITURA EMINESCU

Cuprins

PROLOG....4
I....4
II....13
III....18
IV....26
V....38
VI....45
VII....57
VIII....61
IX....67
X....72

I INIŢIEREA....79
I....79
II....82
III....91
IV....96
V....106
VI....115
VII....126
VIII....132
IX....140
X....149
XI....155
XII....163

II PE PĂMÂNT, PACE....171
I....171
II....178
III....183
IV....192
V....201

VI.....*211*
VII.....*217*
VIII.....*223*
IX.....*229*
X.....*239*
XI.....*249*
XII.....*267*
XIII.....*275*
XIV.....*287*
XV.....*299*
XVII.....*308*
XVII.....*316*
XVIII.....*321*
XIX.....*328*
XX.....*335*

III PRIMĂVARA.....342
I.....*342*
II.....*352*
III.....*357*
IV.....*367*
V.....*380*
VI.....*389*
VII.....*397*
VIII.....*408*
IX.....*412*
X.....*425*
XI.....*434*
XII.....*443*
XIII.....*448*
XIV.....*455*
XV.....467

Simonei Jouglas
„Et abii, et lavi, et video”

PROLOG

„Adevărata viaţă e absentă”
RIMBAUD

I

SIMON DELAMBRE NU OBIŞNUIA să aştepte. Se ferise întotdeauna de lâncezeală în care se complac adesea atâţia oameni în floarea vârstei când stau pironiţi la un colţ de stradă, la intrarea unui birou sau pe malul unei ape. Nu trăise nici unul din evenimentele care de pe la douăzeci de ani frânează cursul vieţii, transformând-o într-o mohorâtă succesiune de ceasuri pierdute.

Nu ştia ce înseamnă să faci anticameră la ministere, să pierzi timpul în cabinete medicale, în holuri de hotel, la ghişee de bancă. Autobuzul cu care se ducea în fiecare zi din cartierul Grenelle la Sorbona nu-l găsea niciodată în

grupurile agitate ce se legănau în jurul felinarelor. Prefera s-o pornească voiniceşte şi când auzea în capul străzii cum se apropie în goană namila motorizată, hurducăind din toate mădularele, se dădea puţin la o parte, apoi o apuca pe la spate şi-i sărea în cârcă mai înainte ca ea să se oprească. Trei paşi vioi, o uşoară destindere şi gata.

În autobuz întâlnea de fiecare dată aceleaşi figuri. Se uita cu simpatie la muncitorul în salopetă albastră, la contabilul cu umeri vlăguiţi, la funcţionarul de bancă, cel cu ochi trişti, îl privea cu oarecare neîncredere pe bărbatul impunător, trupeş, grav şi pus la punct şi se făcea că nu observă ocheadele superbei dactilografe blonde.

Dar în acea zi – să fi fost din cauza unei surde oboseli sau din cauza tristeţii care însoţeşte un nou început de săptămână? – toate chipurile i se păreau întunecate, umbrite de rutină, cu ticuri ce ies şi mai bine la iveală după o zi de odihnă. Ideea că se întâlneşte cu aceiaşi oameni, la aceleaşi ore, zi de zi, îl obseda cu o ciudată violenţă, ca şi cum abia atunci ar fi descoperit-o. Desigur, din cauza oboselii!... Observă că ştie dinainte, cu precizie, la ce staţie coboară fiecare. Îi urmărea cu gândul în micile lor birouri, unde se instalau zilnic, să rezolve aceleaşi probleme, luate mereu de la capăt, ca o pânză a Penelopei destrămată noaptea. Tristă poveste. Lumea îi apărea angrenată într-o vastă mişcare de du-te-vino iar gesturile oamenilor, lipsite de suportul gândurilor, semănau cu o suveică ce se-nvârte frenetic, mânată de o voinţă necunoscută. Când îşi făcu apariţia controlorul, Simon îi întinse automat biletul. Controlorul apăsă pe mânerul aparatului pe care-l avea prins la cingătoare, făcând un zgomot ascuţit, enervant, ca de pocnitoare. „Oh, ce viaţă duce bietul om! se gândi Simon. O viaţă distrusă de gesturi la care nu se gândeşte – la care, din fericire, nu se gândeşte!... ” Dar azi în mai toate meseriile oamenii sunt indiferenţi faţă de gesturile lor.

Anume neatent la ceea ce se petrecea pe platformă, Simon privi din goana autobuzului strada ce şerpuia, cu faţadele ei înalte. Strada!... Era vie şi trezea o veşnică uimire. Activitatea oamenilor lăsa aici urme evidente şi variate, crea perspective îmbietoare. Simon se simţea atras îndeosebi de senzaţia de forţă şi de detaşare pe care i-o dădea deplasarea maşinii prin neobosita forfotă a străzii. Cu spatele rezemat, cu picioarele lipite, bine înfipte, o privea cum la fiecare învârtire a roţilor se isca, ieşea din măruntaiele vehiculului, de parcă acesta n-ar fi fost decât o unealtă de adus pe lume, într-un zgomot asurzitor, cele două şiruri de faţade paralele, caldarâmul şi cerul. Mişcarea recompunea după alte legi aspectele vieţii; pentru călătorii aflaţi în picioare, pe platformă, ea crea o lume aparte, cu totul diferită de cea în care aveau să păşească, o lume faţă de care n-aveau obligaţii serioase şi în care circulau doar ca spectatori. Oh! Cât de minunat devenea totul! Cât de captivant era să priveşti cu detaşarea pe care o dă viteza, cu acea superioară indiferenţă a unui om fără griji!... Cu câtă plăcere privea tânărul nostru cum se perindă prin faţa ochilor tejghele cu carne şi fructe, librării, grădini, lăptării albe sau albăstrui, tonete cu fructe înălţate în piramide! Intraseră pe strada Lecourbe; ea oferea un spectacol în mii de culori, ca o colecţie de ilustrate, nespus de pitoresc în neorânduială şi firescul lui. Nu era nimic anevoios, complicat; spiritul nu era confruntat cu nici o dificultate, cu nici o problemă. Simon începu să râdă gândindu-se la filosofii care se întreabă cu atâta seriozitate dacă lumea exterioară există. Ce naiba, domnilor, mai bine întrebaţi-o pe bucătăreasă pe când vă pregăteşte salata cu mâinile ei străine de pretenţioasele dumneavoastră nelinişti! Şi strada vă dă un răspuns, stradă care de dimineaţă până seara repetă neîncetat, cu o veselă violenţă, că singurele nevoi esenţiale ale omului sunt să mănânce şi să se îmbrace!... Se mai perindau şi acele magazine cu firme

uriaşe pe care zăreai fie o umbreluţă din tablă, fie o mare pălărie roşie. Se mai perindau vitrinele luminoase unde se lăfăiau în ordine tot felul de cămăşi, pijamale, capoate şi unde surprindeai, în goană, strălucirea cravatelor care aduceau o notă de culoare printre plastroanele albe. Întâlneai aici o imagine a vieţii atât de reală, de plăcută, de caracteristică încât simţeai imediat nobleţea speţei umane.

Pe la jumătatea străzii, înainte de a da în bulevard, Simon verifică în două rânduri ora exactă. Întâi, la orologiul băncii, apoi, nu prea departe, la ceasul cocoţat pe două vergele metalice, înfipte în trotuar, care atrăgea atenţia asupra unei ceasornicării. Simon pândi de departe orologiul. Nouă fără zece. Se încruntă. Iarăşi avea să întârzie: hotărât lucru, de la o vreme era ceva cu el. Dar neliniştea lui se risipi iute văzând bidoanele de cositor ale lăptarilor, zărindu-l pe băcanul care aşeza stivă pe lăzi roţile de brânzeturi aduse în braţe ca nişte sori, în sfârşit uriaşul maldăr de păsări, printre care, pe un covor de ferigă, se lăfăiau câţiva pui jumuliţi bine, cu capul vârât în pântec, dând la iveală copanele lor grase. Dar şi trotuarul celălalt îl ispitea căci, în afara unei bogate colonii de scrumbii argintii, puteai admira la intrarea vinei măcelării, agăţaţi de picioare, deasupra unei mese de marmură, doi boi enormi, cu pântecul spintecat, ce evocau, parcă, apoteoza unui luptător învingător şi înnobilau această parte a străzii cu o sfâşietoare frumuseţe.

Nouă fără cinci. Era verdictul celui de al doilea orologiu. Simon simţi un supărător junghi în inimă. Întârzia a doua oară în ultimele trei zile. Era surmenat, desigur; se sculase tare anevoie de dimineaţă. De ce?... Dar cum nu obişnuia să-şi găsească scuze, se dojeni de unul singur: „Ştiu că tata ar fi mulţumit” se gândi el.

Şoseaua mişuna de lume, de biciclişti, de negustori ambulanţi, de servitoare cu coşul pe braţ, de copii cu cercul. Din douăzeci în douăzeci de metri, de pe străzile

laterale apăreau camioane hurducăind a fier vechi în timp ce tramvaiele umpleau văzduhul cu scârţiitul lor ascuţit şi provincial.

În sfârşit, vehiculul intră pe un bulevard trist, străjuit de copaci, unde metroul dispărea sub pământ şi unde se înălţau zidurile unui liceu. Din autobuz se zăreau dincolo de zăbrelele ferestrelor uriaşe, clase mohorâte în care generaţii de şcolari îşi lăsaseră tristeţile imense şi fără de speranţă, ce nu pot fi trăite decât la acea vârstă; în colţul fiecărei clase, catedra profesorului apărea ca o insulă întunecată, ca o barieră ce separă două lumi care ascund fiecare, deopotrivă, ostilitate şi necunoscut. O, profesori! se gândea Simon, în această sală, parcă vă aud glasul ce se pierde, în timp ce într-un colţ, un elev uitat de voi încearcă să se contopească, prin geamul aburit, cu singurul lucru ce răzbeşte până la el: primul pom în floare care îmboboceşte, an de an, alături de silueta neagră a metroului, despicând primăvara ca un foc de artificii!

Autobuzul ajunse în cele din urmă pe strada Vaugirard.

Contabilul coborî la aceeaşi staţie unde se dădea jos de atâţia ani; se urcă în schimb casiera de la „Marochinăria modernă”, care avea să coboare la a treia staţie. Simon îi adresă impunătoarei şi corpolentei doamne o privire încărcată de reproşuri. Viaţa oamenilor era mohorâtă, reglată şi delimitată strict, absurdă şi lipsită de fantezie. Lumea era ostenită; rutina se citea pe toate chipurile. Şi romanul poliţist pe care casiera îl scoase din geantă ţinea tot de rutină! Chiar el, Simon Delambre, ce altceva făcea la urma urmelor, decât să repete, să-şi desfăşoare firul, ca o suveică, să colecţioneze fişe după fişe? „Încercăm zadarnic să devenim intelectuali, se gândi el, ne mobilăm spiritul aşa cum îşi mobilează burghezii apartamentele!... ” Totul îi apărea în dimineaţa aceea într-o lumină sumbră. Ce avea oare? Ce ameţeală l-a cuprins? Dar ştia că peste câteva clipe va deveni iar Simon Delambre, unul dintre cei mai perseverenţi şi sârguitori cursanţi ai anului, a

cărui forţă inspira un fel de teroare celor care, ca şi el, aveau să înfrunte faimosul examen de Agregaţie în Litere, ce le stătea în faţă de câţiva ani, ca un vârf de munte pe care-l vezi cum creşte pe măsură ce te apropii de el... Cum autobuzul intră pe străduţa Astrolabe, tânărul nostru încercă deodată un sentiment de exaltare care-l făcu să nu bage de seamă prăvăliile cu antichităţi, garajele, hotelurile cu trei etaje, faţadele verzi sau roşii la parterul cărora se zăreau cafenelele: „Popasul bretonilor” şi „Halba vandeană”... Nu arareori i se întâmpla în cursul acelor curse matinale în autobuz să poarte astfel, cu el însuşi, lungi colocvii pe care opririle sau frânele bruşte nu reuşeau să le întrerupă. Aceste mici călătorii nu reprezentau oare timpul lui liber, odihna intelectuală, singurul său contact cu viaţa banală, cu încântătoarea viaţă obişnuită? îi veneau atunci gânduri pe care altminteri nu le-ar fi avut şi care-l desfătau. Toate proiectele de lucru, toate ideile, toate teoriile asupra vieţii, toate frământările interioare ale unui adolescent ce păşeşte în maturitate, le-a conceput în mişcarea ce-l purta astfel de pe o stradă pe alta, în acel miros de benzină şi de praf pe care autobuzul îl lăsa în urmă, printre mulţimea de zarzavagii ce-şi împingeau cărucioarele, în vacarmul trepidant al taxiurilor, în faţa vitrinelor pline cu fructe, bibelouri, articole de menaj, scutece, pânzeturi şi fel de fel de mărunţişuri. Avea impresia că nu mai cunoscuse până atunci o asemenea eliberare, că o putere binefăcătoare îl apără şi-l poartă uşor într-un tărâm minunat, unde viaţa îţi apare ca un câmp verde, uşor vălurit, măturat de un vânt cald şi blând, unde te simţi întotdeauna în miezul lucrurilor. Dar aceste clipe erau scurte, iar Simon privea cu neîncredere asemenea fioruri pe care dascălii lui le-ar fi dezaprobat.

Deodată, o rafală din cer izbi vehicolul pe flancuri, apoi deasupra. Piaţa Montparnasse apăru limpede, cu copacii, cafenelele, micile refugii unde aştepţi ca pe nişte stânci

nesigure, bătute de valurile circulaţiei. Începea o nouă zonă. Aici, maşina se odihnea întotdeauna puţin, uşurându-se de o parte din călători, înlocuiţi repede cu alţii; mereu, vai, bărbaţi şi femei în vârstă care abia reuşeau să se; urce, poticnindu-se caraghios pe trepte. Simon nu se putea opri să nu-i ocărască. De ce oare atâta zbucium ca să se menţină la suprafaţa unei existenţe care nu le mai aduce decât dezamăgiri? Nu înţelegeau oare că încetinesc mersul societăţii, stânjenindu-i mişcările şi obligând-o să se ocupe de ei? Trist spectacol pentru adolescenţii ce se simt puternici şi plini de viaţă, aceste trupuri vlăguite, încovoiate, cu gesturi nesigure care nu mai sunt în stare să urce fără dificultate o treaptă de autobuz!... Astfel se gândea Simon în orgoliul lui, în nerăbdarea lui de a trăi. Se mândrea cu musculatura lui, cu mâinile mari, cuprinzătoare. Se strecura cu uşurinţă prin mulţime, se agăţa curajos de tramvai pe când taxatorul anunţa: „S-a completat!” Ajungea întotdeauna mai înainte de a-i veni rândul şi primea mai mult decât spera. Această măruntă luptă, pe care viaţa pariziană o impune necontenit, îl încânta. Se îngrijise şi de condiţia lui fizică. Uneori, în zilele libere, alerga pe stadion, sau ridica haltere în sala de gimnastică. În ultimul an, totuşi, avea alte griji. Dar aceeaşi energie consumată în drumurile nesfârşite în jurul Parisului, o cheltuia acum în lucrările care-l acaparau uneori până la miezul nopţii. Făcea parte dintr-o familie în care nu se glumea la capitolul datorie. „Munceşte, fiule, munceşte, îi repetă adesea tatăl lui. Numai după aceea te vei bucura de viaţă!... ” Dar dacă tânărul nostru acţiona în consecinţă, i se întâmpla uneori să aibă şi îndoieli. Să te bucuri de viaţă! Să existe oare o clipă în viaţă şi pentru aşa ceva? Un instinct tainic îi şoptea că nu-ţi rezervi anumite clipe pentru lucru şi altele pentru distracţie, că distracţia nu se cuvine decât tinerilor care sunt în stare să se bucure de ea. Ajuns profesor, ce avea să se aleagă de el? Va fi

imediat numit într-un orăşel de provincie, unde va duce o viaţă în papuci, o viaţă de cancanuri, de rutină... Privea, speriat, chipurile colegilor săi, obişnuite cu orizonturi înguste...

Acum, vehiculul gonea în pantă pe strada Rennes. Traseul era uşor. Flamura unui mare magazin, înălţată spre cerul neprihănit, necontenitul du-te-vino al trecătorilor, vitrinele luminoase şi frumos aranjate, monumentele care se profilau la cele două extremităţi ale străzii, într-o irizată lumină matinală, gara Montparnasse care se îndepărta cu acoperişurile ei triunghiulare, biserica Saint-Germain-des-Prés, ce se apropia cu bătrânul ei turn, toate aceste dulci imagini curgeau, îndreptăţind o anumită încredere în viaţă.

Pe când controlorul trecea să verifice biletele, Simon, băgând mâna în buzunar, scoase o hârtiuţă şifonată. „Ah! la te uită!” îşi spuse. Era un plic lung, completat cu un scris feminin, unul din acele plicuri care, de fiecare dată când le primea acasă, îl făceau pe domnul Delambre să exclame pe tema timbrelor scumpe şi a timpului pierdut.

Era o scrisoare de la Hélène Parny; în grabă, plecase fără s-o citească. Simon nu putea să se uite la scrisul ascuţit şi aplecat fără ca în faţa ochilor să nu-i apară tânăra blondă în puloverul alb cu dungi albastre pe care o întâlnise, cu un an în urmă, la Sorbona. Ea îşi pregătea pe atunci o vagă diplomă despre Marivaux şi în acea primăvară ploioasă, el o vizitase, nu arareori, între două averse, în cămăruţa ei stranie şi vetustă de pe strada Estrapade, dar atât de plăcută în asfinţit... Câte plimbări nu făcuseră împreună joia, în satele din jurul capitalei! Dar de un an încoace Simon era de neclintit: n-o vedea decât în fugă; era pe deplin conştient că are o datorie faţă de studiu, faţă de familie, faţă de el însuşi, la urma urmelor. Putea număra pe degete plimbările făcute împreună cu Hélène, în primele zile de primăvară, în aerul proaspăt din preajma Parisului.

Simon evitase mai presus de orice trădătoarea cămăruţă ponosită, cu iz de mucegai, cu scaunele şchioape şi cu divanul din care nu te mai puteai ridica. De altfel, o iubea oare pe Hélène? Fusese una din rarele fantezii din existenţa lui şi de aceea gândindu-se la ea resimţea o oarecare nostalgie. Dar îi lipsea? De câtă vreme n-o mai văzuse? Să tot fie vreo lună. O lună în care lucrase serios. Şi nici acum n-ar fi avut timp s-o vadă prea des – poate o dată sau de două ori. Numai că ea, de câteva zile, nu înceta să-l caute, fiii i trimită bilete peste bilete. Simon privi cu un zâmbet puţin trist, ca pe un lucru minunat, dar pe care nu ai dreptul să-l iei în serios, cele zece rânduri scrise cu litere mari: „Joi, îl rugă ea... Vom merge la Méry-sur-Oise sau la Herblay... ” De ce nu? Pomenind aceste localităţi din împrejurimile Parisului, ea cerea de astă dată un răspuns precis. „Totuşi, ştie bine că nu pot”, murmură Simon. Nu, nici Herblay, nici Méry, nici strada Estrapade, deşi toate sunt minunate, dar viaţa nu-ţi oferă multă vreme accesul la lucrurile minunate. Viaţa e ceva serios. Un tânăr serios, iată ce era Simon Delambre. Iată ce erau toţi în familia Delambre, din tată în fiu. Nici o fantezie, nici o abatere, nici o extravaganţă. Un film, o dată sau de două ori pe an; şi se ducea de parcă ar fi făcut un abuz. Aşa e viaţa. Autobuzul, în fiecare dimineaţă, cursurile la Sorbona; familia, rafturile din magazinul tatălui – *Delambre*, *mercerie en gros*, ciorba şi rugăciunea de seară. Într-o asemenea viaţă nu e loc pentru Hélène. Simon râse, virând scrisoarea în buzunar. Afacerea era înmormântată! Totuşi... „Ia să vedem, ar fi chiar atât de grav?... ” Dar ezitarea lui lua forma unei alternative insuportabile. Hélène sau Sorbona? A accepta, însemna o zi pierdută, o zi necesară pregătirii unei expuneri pentru Isnard; o zi cu care nu avea să se mai întâlnească... Îi va răspunde mai târziu.Nu-i nici o grabă. „Lasă-le pe mai târziu!” Aşa îl sfătuise şi tatăl lui, ori de câte ori îi vorbea de plăcerile vieţii.

În sfârşit, ajunse. Vehiculul trecuse de strada Rennes şi intrase pe strada Vaugirard, strimta ca o cursă de şoareci, unde autobuzele nu puteau să se strecoare decât unul câte unul, atingând frunzişul primăvăratic al Grădinii Luxembourg. Dar pe măsură ce se apropia de Sorbona, Simon nu mai era preocupat de spectacolul străzii, ci simţea cum e pătruns de gravitatea vieţii, de simţul disciplinei, de toate acele virtuţi ce se aflau în el, ca un depozit ancestral.

Atunci, de cum se zăriră arcadele familiare ale Odeonului, fără să aştepte scrâşnirea prelungă a frânelor, sări din autobuz, cu servieta sub braţ, şi alergă spre bulevardul Saint-Michel. Îndărătul unei perdele de frunze abia înverzite, capela Sorbonei îşi dezvăluia domul negru cu crucea lui aurită. Dar Simon nu mai avea acum ochi pentru farmecul graţios al copacilor înalţi. Zidurile severe aveau darul să-i exalte conştiinţa, pofta de studiu asiduu, spiritul plin de proiecte şi hotărâri. Pătrundea cu nesaţ în această viaţă în care toate dificultăţile se rezolvă cu ajutorul dicţionarelor. Adio griji! Simplul fapt că respiră acel aer îl făcea să devină alt om, capabil să respingă orice gând frivol şi să fie preocupat doar de idei utile. O privire rapidă spre ceasul capelei îl convinsese că era în întârziere. O apucă în goană pe strada Sorbonne, străbătu bolta, urcă în grabă scara, zări uşa, o deschise.

II

TREIZECI SAU PATRUZECI DE capete aplecate asupra notiţelor populau tăcut încăperea strâmtă. Cursul profesorului Larescaud era desigur unul

dintre cele mai urmărite. Autoritatea, cunoştinţele, prestigiul lui cuceriseră acel auditoriu docil. Alţi profesori erau contestaţi, el însă era un magistru. Claritatea exegezelor, fermitatea explicaţiilor, siguranţa diagnosticelor în materie de critică de texte erau privite cu o teamă admirativă de cursanţii care recunoşteau în de semnele unei competenţe indiscutabile şi ale unei ameţitoare erudiţii. Aceste calităţi îi îndepărtau întrucâtva pe cei slăbuţi, descurajaţi de cultura lui vastă şi care în ciuda repetatelor invitaţii, nu îndrăzneau să se expună ruşinii de a-i cere detalii suplimentare. Toţi erau de acord că îţi trebuie un anumit curaj – pentru a accepta să faci o explicaţie de text sau o expunere la ora lui Larescaud. Aprecierile profesorului care însoţeau asemenea exerciţii erau enunţate cu acea neobosită vehemenţă autoritară şi incisivă ce rănea amorul propriu. Dar personalitatea profesorului era atât de puternică, de zdrobitoare încât doar un infatuat ar fi putut să se plângă de spiritul lui caustic. Dealtminteri, era întotdeauna foarte politicos, rafinat şi nu jignea niciodată. Dar când i se adresa cuiva cu unele reticenţe: „Domnule sau Domnişoară, tema dumitale ar putea fi altfel abordată”, atunci nu-ţi mai puteai face iluzii; era mai rău decât dacă ar fi zis: „Eşti un imbecil desăvârşit”.

Mica sală de greacă, pierdută la capătul coridorului de la etajul trei, constituia un azil perfect izolat. Simon încerca întotdeauna, când pătrundea aici, o impresie complexă, de depeizare şi securitate. Era un loc unde nu mai exista nici familie, nici patrie; sau mai degrabă singura patrie devenea cea a textelor tipărite, iar singura familie, cea a editorilor, familie numeroasă şi cosmopolită, dealtminteri. Din când în când răzbea cu greu scârţiitul căruciorului unui lăptar ce cobora pe strada Sorbonne sau trompeta unui împletitor de scaune, semne ale vieţii ce se auzeau tot mai slab şi care, în obişnuita prezenţă a marilor figuri antice şi a Titanilor care populau

Teogonia, sfârşeau prin a pierde orice urmă de verosimilitate.

Apariţia întârziată a lui Simon fusese salutată cu exclamări şoptite ce străbătură sală ca un zvon. Se număra printre cei mai buni cursanţi ai lui Larescaud şi se întristă descifrând pe chipul dascălului mirare şi dojană. Sufocat de căldură, căzu pe colţul unui scaun oferit de un coleg pe care nu-l recunoscu. Era, fără îndoială, Chartier. De ce oare nu-l recunoştea? Numai ce se aşează, că sala i se păru că se clatină, apoi dispăru cu totul din ochii lui. Urma o clipă de panică. „Asta-i bună! Ce am?” Dar imediat totul intră în normalei uită incidentul.

Totuşi, contrar obiceiului, reuşea cu greu să urmărească explicaţiile lui Larescaud, lăsându-se atras de spectacolul sălii: neofiţi aplecaţi în faţa zeului. Această privelişte îi inspiră un fel de mulţumire crudă. Evident, cei mai mulţi dintre colegi nu se preocupau să afle la ce le foloseau toate notiţele pe care le luau orbeşte despre sintaxa, vocabularul, metrica şi stilul bătrânului Hesiod, despre care se vorbea în acel moment. Acceptau suma de fapte gramaticale, de metateze şi de interpolări ca pe o lume covârşitoare ale cărei chei aparţineau altora dar a cărei cunoaştere era necesară în vederea misteriosului eveniment numit „Concursul de Agregaţie”. Aveau cu toţii să fie puşi într-o bună zi să le descurce în faţa unui juriu, să semnaleze că într-un anume loc se află o posibilă lacună, sau că un anume vers este o ipoteză a unuia dintre călugării secolului al IX-lea sau al XI-lea, la ingeniozitatea sau nerozia cărora Larescaud făcea bucuros aluzie... Sub presiunea repetată a examenelor, mulţi dintre ei pierduseră treptat conştiinţa că viaţa reală putea să se desfăşoare pe un alt teren decât cel al filologiei clasice. Aplecaţi deasupra meselor de lucru, scriau cu frenezie. Cum era cald, se îmbujoraseră. Larescaud explica atât de repede încât cu greu aveau timp să se gândească la text; trebuia să noteze, să

noteze cu înverşunare, în timp ce profesorul analiza, critica, ironiza, făcea nenumărate referinţe, comparaţii, aprecieri, denunţând lacunele, erorile, absurdităţile traducătorilor şi totul cu un sufocant antren de parcă jongla...

„Trebuie să găsesc, totuşi, un răspuns pentru Hélène”, îşi spunea din când în când Simon. Apoi nu se mai gândea la ea. Îşi îngăduia pentru prima dată luxul să privească sala. Dar mai ales pentru prima dată, lucrurile îi apăreau în acea lumină. Avea impresia că tot ceea ce se petrecea acolo nu-l privea. „Hotărât lucru, sunt tare obosit”, îşi spuse.

Vroia cu orice preţ să ia câte va notiţe, căci atitudinea lui începuse să-l indispună. Dar când ridică privirea recunoscu imediat, cu câteva rânduri în faţa lui, ceafa groasă şi spinarea încovoiată a lui Elster. Priveliştea nu-i era pe plac. Nu numai fiindcă Elster era cel mai periculos dintre rivalii săi, dar nu-i făcea plăcere să se gândească la el; prezenţa lui îi provoca întotdeauna o vagă senzaţie de nelinişte. Acest coleg îl tulbura. Era o forţă, dar o forţă excesiv de sigură pe sine. Era unul dintre cei care triumfă dispreţuind, urând, fiind necruţători. Simon observă cu părere de rău, că în loc să ia note conştiincios, ca toată lumea, Elster, confortabil sprijinit pe spătarul scaunului, contempla nemişcat, cu seninătate, sala. Pe când ceilalţi se afundau sub vălul de hârtii din care nu aveau să reţină nimic, Elster, care prevăzuse remarcile necesare, făcea cu o mina dispreţuitoare, fără să se desprindă de spătar, un mic semn cu creionul pe marginea cărţii. În timp ce colegii stăteau cu urechile ciulite şi-şi spuneau în sine: „Totuşi, zău că Larescaud e nemaipomenit... ” Elster confrunta aproape de la egal la egal observaţiile lui cu cele ale profesorului. Delambre, Elster: numele lor apăreau în capul listelor disputându-şi întâietatea. Două vedete ale căror recitaluri erau urmărite de la distanţă de parteneri obscuri, cu o invidioasă şi de altfel parţială

atenţie; dar chiar Simon şi Elster se judecau unul pe altul fără să le pese dacă sunt sau nu obiectivi. „La urma urmelor, îşi spunea Elster, Delambre reuşeşte doar tocind... ” – „În fond, gândea Simon, Elster nu ştie decât să epateze... ” Adevărul era că faţă de succesele lui Elster obţinute atât de uşor, muncă asiduă, tenace la care se supunea Simon, lui i se părea istovitoare.

Rezultatele strălucite ale lui Elster, cel mai tânăr dintre colegi, prodigioasa lui putere de asimilare, varietatea cunoştinţelor, stima de care se bucura printre toţi profesorii erau calităţi care iritau şi-l făceau nesuferit. Nu exista curs la care Elster să nu se afirme printr-o remarcă sau un răspuns senzaţional. Tot ceea ce spunea sau făcea atestă o maturitate, o exactitate, un spirit critic pătrunzător, inadmisibile la un tânăr de douăzeci şi unu de ani. Dacă scria cineva o temă ca lumea, nu putea fi decât Elster. Dacă nu se ridica nimeni să răspundă sau să comenteze un text, intervenea Elster. Dacă există o carte esenţială referitoare la subiectul sau la autorul tratat, Elster o citea înaintea tuturor. Puteai avea tot atâta încredere într-o informaţie furnizată de el ca şi cum ar fi fost dată de profesor. O critică de-a lui stigmatiza reputaţia unui dascăl într-un mod mai sigur decât orice defăimare sau scandal dezonorant. El decreta care sunt cursurile „indispensabile”, care „utile” şi care „nu fac doi bani”... „Razier? Daubenton? Guignard? Simpli speculativi. Au talent dar le lipseşte fondul. Heinrich, da. Şi Lasnière. Dar Isnard e la nivel de bacalaureat. Larescaud? Ah! Larescaud. Şi-i lăsa pe interlocutori să desluşească sensul subînţelesurilor lui. Acest răspuns devenise celebru la Sorbona. Când, într-un grup, cineva rostea numele lui Larescaud, se găsea întotdeauna un şugubăţ să exclame cu un aer profund, cu capul între umeri, imitând vocea exagerat de gravă şi puţin fonfăită a lui Elster: „Larescaud? Ah! Larescaud... ”

Simon s-a putut cu greu concentra asupra cursurilor.

Sala devenise sufocantă, urechile-i ţiuiau. În faţa ochilor, capetele tremurau iar peretele din faţă îi apărea ca prin ceaţă. „Ce Dumnezeu am?... Totuşi nu din cauza lui Elster mă simt prost... ”

În acest timp Larescaud îşi termină comentariul. Anunţa cu demnitatea lui obişnuită obiectul cursului următor... „Ne-am ocupat îndeajuns, spuse el, de dificila problemă a interpolărilor în *Teogonia* şi nu cred că e absolut necesar să revin asupra acestui subiect după frumoasa expunere făcută marţi de d. Elster (Elster primi complimentul cu seriozitatea şi indiferenţa unui om conştient de valoarea sa). S-ar cuveni acum să insistăm asupra spiritului filozofic al acestei opere, dacă totuşi cuvântul filosofie nu e prea ambiţios pentru o lucrare ce, ţine de o epocă literară atât de îndepărtată. Acesta este, aşadar, subiectul pe care vi-l propun pentru cursul următor: «Se poate desprinde un sens filosofic din *Teogonia*?» Nu pot cere oricui să se lanseze asupra unei teme care necesită o tratare foarte delicată. Nu uitaţi, domnilor, mai avem doar o lună până la concurs! Nu pot cere o asemenea lucrare decât unui cursant care se consideră destul de pregătit încât să-şi permită să consacre timp şi acestei probleme”.

Aşteptă efectul ultimei sale fraze, cu şuviţa lui rebelă, cu barba impunătoare, apoi întrebă: „Cine se oferă?... ” Dar în sala destul de rece, colegii se priveau fără să ridice mâna. Nimeni, nici măcar Elster nu avea chef să se înhame la un asemenea subiect cu o lună înainte de concurs. Totuşi, unii se întorceau către el sau îi rosteau, în şoaptă, numele cu un aer încurajator: „Elster!... Elster!... ”

Deodată, din fundul sălii se auzi un scaun, apoi cineva se ridică şi pe un ton în care era, poate, o oarecare sfidare, sparse atmosfera încordată, lansând deasupra capetelor înfierbântate de studiu, numele:

— Delambre.

III

ÎN SEARA ACEEA CA ŞI ÎN SERILE următoare viaţa în casa Delambre s-a desfăşurat normal. Era o familie care nu credea în miracole. Considera că e în firea lucrurilor că zilele să aibă acelaşi curs. Se întâmpla uneori ca d. Delambre să se plângă de această monotonie, fără să-i treacă însă prin minte că ea ar putea fi schimbată fie în bine, fie în rău. După moartea soţiei lui, survenită cu câţiva ani în urmă, d. Delambre a băgat de seamă că nu mai munceşte cu aceeaşi tragere de inimă, dar, ca un om destoinic ce era, şi-a adunat forţele reuşind să se dedice activităţii trup şi suflet. Acum, când afacerile prospere îl scuteau de orice surpriză, avea impresia că nimic n-ar putea schimba cadenţa uniformă, bine reglată, în care trăiau. Numai fluctuaţiile Bursei îl făceau uneori să cadă pe gânduri, cu toate că îşi alesese valorile cu discernământ iar pe deasupra mai încasa şi multe chirii; vedea însă în aceste fluctuaţii singura ameninţare a existenţei lui, existenţă pusă la adăpost de toate preocupările abstracte care frământa lumea. Obişnuit cu mânuirea cifrelor şi a articolelor concrete ce constituiau baza magazinului de mercerie *en gros*, d. Delambre nu se număra printre cei care cred că în viaţă trebuie să laşi loc şi ideilor. I se părea nesănătoasă orice discuţie care n-avea că obiect o problemă materială. De aceea îl sfătuise în repetate rânduri pe Simon să renunţe la studii. Abia după câţiva ani înţelesese – căci, deşi nu avea preocupări intelectuale, credea în ele – că onorabilul nume Delambre, cunoscut în comerţul parizian, ar putea căpăta o oarecare strălucire şi consacrare intelectuală prin

cariera de profesor a lui Simon.

Şi tot nu s-ar fi împăcat cu acest gând dacă cel de al doilea fiu, tânărul Julien, preferând să renunţe la bacalaureat, nu s-ar fi arătat dispus să-l ajute. În ciuda celor optsprezece ani şi a glasului încă în schimbare, Julien promitea să devină ajutorul ideal al tatălui. Clienţii magazinului surprinşi de îndemânarea, de puterea de convingere ce se desprindea din vorbele lui, ba chiar de tinereţea, de încăpăţinarea cu care le oferea marfa reuşind să-i facă până şi pe cei mai îndărătnici să capituleze, îl felicitau pe d. Delambre că a izbutit să găsească în familie un om atât de preţios pentru bunul mers al afacerilor. De atunci destinul d-lui Delambre părea împlinit. Îi mai lipsea totuşi ceva: vroia să-l vadă pe Simon că ia faimosul concurs de Agregaţie în Litere care urma să înceapă peste câteva săptămâni. Ştia că, asemeni articolelor lui de mercerie, fiul era bine „cotat” la Sorbona şi nu se îndoia de succes. „Dacă d. Simon ar reuşi de prima dată!... Ce frumos ar fi!... ” repeta bucuroasă domnişoara Justine, o persoană între două vârste, rudă îndepărtată, care venea să se ocupe de menaj şi neavând nici o altă dorinţă personală, împărtăşea din tot sufletul ambiţiile domnului Delambre. „Va reuşi, te asigur”, replica el de fiecare dată când Justine făcea urarea care, în sinea ei, era umbrită de o îndoială: nu ştia, în simplitatea ei, de ce e în stare geniul familiei Delambre.

Dar dacă domnul Delambre era de acord cu Simon în privinţa examenului, avea totuşi impresia că fiul e frământat de idei pe care el nu le putea pătrunde. Fapt e că Simon ducea o luptă contra exageratei dorinţe de reuşită care îi determină pe mulţi să considere succesul centrul preocupărilor. Simon se arăta cu atât mai neîncrezător faţă de o asemenea atitudine cu cât, datorită unui atavism de care se apăra cu greu, se simţea el însuşi la discreţia acestei patimi stranii. Încă

necunoscător în ale vieţii, nu se înduioşa la gândul că tatăl luptase ani în şir cu multe dificultăţi şi fusese mereu pradă grijii umilitoare a zilei de mâine. Simon nu vedea în viaţa acestui om de afaceri, decât succesul; era orb faţă de eforturile cu care-l dobândise. Nemaifiind obligat să lupte, domnul Delambre încetase efectiv să mai poată constitui un exemplu pentru fiu. Şi astfel se închisese în egoismul celor siguri pe ei. În ochii neîndurători ai lui Simon, succesul tatălui era dispreţuit, reducând interesul pe care domnul Delambre l-ar mai fi putut manifesta faţă de lume. Abia împlinise cincizeci de ani şi o apucase pe calea cea mai sigură ce ducea spre bătrâneţe... Nu mai citea, nu mai ştia ce se petrece sau ce se gândeşte în juru-i. „La ce bun” spunea el când i se oferea vreo carte. Adevărat că nu mai avea nimic de aflat. Să fie oare o facultate ce dispare odată cu tinereţea, se întreba Simon? Dar cu o luciditate necruţătoare mergea mai departe: tatăl, unchii, părinţii prietenilor lui învăţaseră oare ceva? Trăiseră toată viaţa în cercul modest al ideilor, al gusturilor, al principiilor în care fuseseră plasaţi de la naştere, având doar doi-trei idoli pe care nu s-au gândit vreodată să-i pătrundă, mulţumindu-se să-i aprobe. Asta să se cheme oare a cunoaşte?... Se întâmpla uneori să ţii la un om cum ţii la o carte. Tatăl lui n-a ţinut cu adevărat decât la unchiul Richard care vindea lina şi pe care îl întâlnea la dineurile de familie şi la concertele Gărzii Republicane. Îţi vine greu să crezi că doi oameni nu cunosc altă distracţie şi aşteaptă asemenea manifestări ca singure în stare să dea un sens sau să aducă o mulţumire vieţii lor, viaţă care a lăsat atâtea goluri în suflet şi a înăbuşit atâtea dorinţe. Nu pentru că asemenea manifestări n-ar fi putut avea efectiv un sens: de căpătau unul atunci când slujeau drept suport sau drept reper. Or, nici muzica, nici dragostea de familie nu păreau să anime profund viaţa domnului Delambre sau a unchiului Richard. Nu erau decât simple evenimente, bune să umple o după-

amiază de duminică, iar membrii familiei Delambre le căutau ca un mijloc de a evada din singurătate sau de a scăpa de riscul de a gândi. Le plăcea să asculte arii şi să se simtă alături de oamenii adunaţi periodic de instinctul gregar şi de teama de a rămâne singuri. Fără îndoială, era aici o oarecare poezie. Era chiar singura poezie care se insinuase vreodată în vieţile acestor oameni de afaceri mereu absorbiţi de realităţile practice. Câteva minute pe săptămână, între Tuileries şi Câmpul lui Marte, alături de fratele său, domnul Delambre întrezărea o fărâmă de infinit. După care redevenea un om exact, exigent cu sine şi cu alţii, neobosit, un excesiv iubitor de confort şi de securitate.

Există fără îndoială o lege inflexibilă care face că filozofia tatălui să nu coincidă cu cea a fiului. Simon nu cunoştea arta de a trăi confortabil. Când îl auzea pe taică-său lăudând confortul pe care reuşise să-l creeze în existenţa sa, tânărul îşi reţinea un zâmbet dureros. Printre rude, unchi, mătuşi, verişoare, printre numeroasele persoane care gravitau în jurul astrului casei Delambre, Simon se simţea un ciudat element de inconfort şi de nesiguranţă. Un element neprevăzut, un articol neconform, o piesă disparată rătăcită în joc. Totul în această casă atât de rigidă dar atât de confortabilă era contrar nevoilor sale. Se născuse cu acel fler superior şi întristător cu care depistezi oriunde până şi cea mai neînsemnată urmă de rutină, cea mai imperceptibilă urmă de formalism. Şi ea era răspândită pretutindeni: pe platforma autobuzelor, în sălile de curs, pe stradă, acasă. Se mira însă constatând că n-o sesizează decât el.

Tânărul îşi spunea adesea că tatăl suferă pesemne în ambiţia lui de a avea un fiu de care să dispună după bunul său plac, o creatură conformă cu vederile lui tainice. Respingând utila povară a noţiunilor dobândite şi a tradiţiilor familiei, Simon îşi croia anevoie un drum cu totul nou către un tărâm necunoscut, departe de cărarea

uşoară, bătătorită cu băgare de seamă de taică-său. Poate tocmai nevoia de efort îl menţinea într-o activitate neînţeleasă de ai săi. Poate tocmai această nevoie l-a îndemnat cu câteva zile în urmă să se ridice curajos la sfârşitul cursului. Şi dacă nu gusta modul în care tatăl îi amintea adesea cât de îndatorat trebuie să-i fie, Simon recunoştea în sine că-i e totuşi, obligat; şi ar fi vrut să-i ofere mai multă fericire... Avea momente când domnul Delambre îl înduioşa prin dragostea lui de familie, prin grija lui pentru prosperitate ce se desprindea din toate actele prozaice pe care Simon i le reproşa în gând, orbit de exigenţa tinereţii, după cum tatăl era, poate, orbit de rutină. Ar fi trebuit să fie echitabil, dar putea?!

Atunci interveneau incidentele, conflictele, discuţiile. Domnul Delambre era violent, Simon nervos. Unul se bizuia pe un realism sănătos şi brutal, celălalt se revoltă şi se repezea asupra celor apropiaţi cu indignarea proprie utopicilor când sunt contrariaţi; părea că păstrează o nemărturisită, dar vizibilă şi încăpăţânata speranţă de a-şi converti familia la principiile lui, de a le deschide ochii, de a-i întineri. Avea impresia că cei din jur suferă de o boală operabilă. Dar nimic nu se schimba şi Simon cunoştea dezamăgirile pe care viaţa le rezervă reformatorilor puerili.

Familia Delambre petrecea astfel zile nefaste, perioade furtunoase. Mesele erau întrerupte de discuţii aprinse, de izbucniri care se stingeau lugubru, fiecare retrăgându-se în camera lui, cu faţa congestionată, în timp ce sărmana Justine plângea deasupra farfuriei. Raţionamentele tatălui erau veşnic aceleaşi: „Eu, la vârsta ta... Eu, în familia mea... ” Aşa începeau mereu. Şi Simon le cunoştea prea bine! în ochii lui de disimulau neputinţa de a se împrospăta, de a privi lumea în schimbare, în progres. Domnul Delambre era convins că are dreptate şi că nimic nu avea să atingă vreodată acea fortăreaţă, acel donjon care lăsa asupra întregii familii o umbră cam incomodă

dar protectoare. Atunci, descurajat de formidabila etalare de principii şi certitudini, Simon îşi privea tatăl cu o suspicioasă ostilitate. Domnul Delambre devenea pentru el imaginea securităţii, a satisfacţiei. Redevenea mai presus de orice un om cu o enormă conştiinţă a meritului personal, un om care crede că locul său în lume, situaţia sa morală sunt intangibile, cu alte cuvinte un om anchilozat. Ca şi cum vârsta sau chiar succesul îţi dau dreptul să depui armele... Apoi, cuprins deodată de remuşcări, îşi spunea: „Sunt un fiu ingrat... ” şi se gândea: „Orice familie îşi are ghinionistul ei. Ei bine, în familia mea, eu sunt acela... ” ’

La masă, Simon stătea vizavi de domnul Delambre care, instalat confortabil pe scaun, părea că-şi află în corpolenţă un fel de semnificativă demnitate.. Mânca încet, câte puţin şi din când în când emitea pe un ton impunător, cu frumoasa lui voce de bas, câte o cugetare legată de operaţiile din timpul zilei la care nu înceta să se gândească. Într-o seară, cum îşi privea tatăl în tăcere, Simon fu surprins de siguranţa ce se degaja din toată ţinuta lui. „Cu cine seamănă, oare?”... Deodată îşi aminti: „Elster!... Elster la cursurile lui Larescaud!”... Această asemănare, oricât de aproximativă ar fi fost, îl miră. Era o descoperire care fixa în spiritul său o trăsătură a tatălui. Şi la unul şi la altul, Simon recunoştea acea expresie caracteristică oamenilor care nu se îndoiesc niciodată şi care, pe chipul lui Elster, însemna încredere în valoarea lui, însemna că nu e nevoie să-şi noteze că toţi ceilalţi, observaţiile lui Larescaud. Acelaşi sentiment de siguranţă îşi lăsa amprenta pe fizionomii diferite, pe spirite absolut străine şi care, probabil, nu s-ar fi simpatizat. Ca şi Elster, domnul Delambre nu ştia să zâmbească. Era un mod de a nu admite muşchilor feţii să se încordeze decât pentru a rezolva problemele existenţei. Aveau meserii diferite, preocupări cu totul divergente, dar atitudinea lor în faţa vieţii stabilea între ei o trăsătură comună care, odată

sesizată, îţi rămânea întipărită pentru totdeauna. Pe tonul cu care Elster exclamă: „Guignard? Un lamentabil frazeolog. Isnard? Bun pentru bacalaureat!... ”, domnul Delambre decreta că Beauchêne, reprezentantul lui, „n-are defel stofă”, că Fremicourt, concurentul lui „e o canalie” sau că Billardot, furnizorul, „nu va şti niciodată să se impună”...

A doua zi, Simon rămase pe gânduri. Libertatea cu care îi judecă pe cei din jur îl deranja. Avea oare dreptul? Nu dădea şi el dovadă de prea multă siguranţă de sine?...

„Orice aş face, rămân tot fiul tatii, neînduplecat la treabă, ca şi el, dar, în fond, dornic de succes!... ” Asemenea constatări îl descurajară: de îl determinară să nu mai caute succesul ca domnul Delambre, ca Elster, infamul succes care, odată obţinut, îi face până şi pe cei mai ambiţioşi să depună armele. Încetul cu încetul se aprinse. Discută în contradictoriu cu domnul Delambre, cu Julien, ba chiar şi cu Justine. Vorbea scurt şi sfidător asumându-şi rolul de judecător; deodată a avut impresia că ridicolul se ridică în juru-i cu o neobişnuită frenezie şi, fără să vrea, a simţit o diabolică plăcere în a-i sublinia prezenţa. Se gândi însă că e şi el înjosit, atins de ridicol.

Domnul Delambre tăcu. Nimeni nu avea curajul să vorbească. Asupra oraşului stăruia în acea seară de primăvară, o căldură apăsătoare, enervantă. Prin fereastra deschisă se auzea pârâitul difuzoarelor de pe stradă, la care o voce se lupta să se facă înţeleasă. Zgomotul uniform îi trezi lui Simon imaginea mulţimii dominate de autoritatea derizorie a acelei voci nenuanţate care răspândea în univers un plicticos mănunchi de fraze goale şi totuşi acceptate cu gravitate. Tânărul se ridică să închidă fereastra.

— De ce n-o laşi deschisă? întrebă Julien.

— Nu crezi că nu ne-ar strica puţină linişte?

— Mă faci să regret că nu avem încă un aparat de radio.

— O avem, în schimb, pe mătuşa Clémentine; e cam acelaşi lucru. Peste câteva clipe îşi va face apariţia reproducând întocmai discursurile miniştrilor şi cota valorilor la Bursă.

Acestea au fost singurele cuvinte schimbate în timpul mesei. Apoi Simon s-a retras în camera lui ca să lucreze. Dicţionarul şi textele greceşti au avut efectul obişnuit: l-au făcut să se simtă fericit.

Un ceas mai târziu, pe când trecea prin salonul pustiu, abia luminat de o veioză, îl recunoscu în obscuritate pe tatăl său, întins pe divan, cu capul pe pernă, ţinând în mână un lornion montat în aur. Aţipise, fără îndoială, ascultând veştile aduse de mătuşa Clémentine. Pieptul îi sălta regulat făcând să se mişte paginile unei cărţi rămasă deschisă. Pe fruntea încruntată ce-i dădea un aer preocupat, tremurau câteva şuviţe cărunte. Simon se apropie, se aplecă deasupra cărţii: *Pionierii din Sahara*... Tânărul se tulbură ca în faţa unei descoperiri, ca şi cum şi-ar fi surprins tatăl în flagrant delict. „Înseamnă, îşi spuse, înseamnă că şi el are nevoie de altceva?... De ceva pe care nu-l află nici în afaceri nici în dineurile de familie?... E posibil?... ” Îşi privi tatăl cu o neaşteptată emoţie. „Visează, trăieşte un coşmar; parcă s-ar izbi de o oprelişte, parcă luptă cu un duh necurat. Da, poate că eu sunt duhul necurat... ” Şi, contrar obiceiului său, îşi aplecă buzele spre fruntea acelui om care în somn, cunoştea suferinţe nebănuite...

Terminând de studiat, în toiul nopţii, simţi nevoia să-şi ia revanşa după o zi atât de grea şi-i scrise Hélènei. Desigur, nu se punea problemă să-i acorde o zi, nici măcar o după-amiază, dar puteau face o mică plimbare după ce ieşea de la Bibliotecă. Îi scrisese aşadar: „Joi, în scuarul Louvois. Voi avea zece minute disponibile.” Scuarul Louvois, în faţa Bibliotecii naţionale. Aşadar o întâlnire austeră... Totuşi, Simon se temea puţin; avea

impresia că nu e bine ce face, că acţionează contrar geniului familiei. Hélène! Era în existenţa lui intruziunea acelui lucru misterios ce se numeşte „viaţă”, era o plăcere interzisă, aproape un păcat!... Degeaba luase hotărârea să fie cuminte, inofensiva întâlnire avea ceva vinovat.

IV

ÎN FIECARE JOI, SIMON SE DUCEA la Biblioteca naţională. Găsea acolo şi reculegerea necesară studiului şi o beţie întrucâtva periculoasă. Locul era atât de încărcat de pietate intelectuală şi de tăcere încât avea ceva religios/ Un miros ciudat l-a întâmpinat chiar din vestibul. Apoi, după ce-a trecut pragul; a fost prins în dansul coloanelor ce se pierdeau într-un nimb luminos. Era imposibil să nu se simtă cuprins de vrajă când trecea din travee în travee, printre rândurile de capete aplecate, pe care nimic nu l-ar fi putut distrage. Buzele se mişcau în tăcere, ca cele ale credincioşilor care şoptesc rugi, pierduţi după un stâlp, în biserică. Se aflau aproape trei sute de oameni şi fiecare se simţea atât de bine în singurătatea lui. Chiar de la ora unu sala era plină aproape până la refuz. Mulţi cititori, veniţi de dimineaţă, îmbucau în grabă un sandviş sau un cotlet în micul restaurant de la intrare, la mezanin, unde cărturarii care în cursul zilei devoraseră colecţiile in-folio sau adulmecaseră pergamente vechi şi cronici de odinioară, înfulecau acum necruţători crema sau piureul de castane. Şi văzându-i pe aceşti oameni cu păr rar ce stătuseră o dimineaţă întreagă aplecaţi deasupra cărţilor, dedaţi acum unei pofte fizice pe care şi-o satisfăceau într-un

mod atât de ruşinos, Simon se simţea indiscret şi o oarecare stânjeneala îl oprea în prag. Se vorbea puţin, ca în sacristie, unde eşti prea aproape de sanctuar. Frânturi de idei continuau să licărească, să plutească în văzduh. Ochii pândeau, dincolo de feţele de masă, apariţia unor astre nevăzute, şi un puternic murmur interior părea să acopere zgomotul cuvintelor legate cu greu pentru a da comanda chelneriţei, într-o limbă pe înţelesul unei minţi obişnuite.

Cum Simon îşi reţinuse cărţile din ajun, le primi imediat şi începu să studieze. Se simţea bine în mijlocul acelor femei şi bărbaţi veniţi din toate colţurile lumii şi care, probabil, nu aveau să se mai întâlnească. Femei şi bărbaţi care păreau de altfel că se contopesc aici într-o singură conştiinţă. Tânărul putea să-şi petreacă astfel ore în şir fără să simtă nevoia să schimbe locul; lucra acolo ea şi acasă, ba chiar mai bine căci, deşi nu-i cunoştea pe cei din preajmă, era susţinut, exaltat de lectura lor, de vecinătatea tuturor acelor gânduri în mişcare. Când ridică privirea, zărea impresionanta perspectivă a şirurilor de cărţi suprapuse care acopereau în întregime pereţii sălii, aranjate în rafturi la care se putea ajunge pe pasarele înguste. Uneori, o rază de soare părea să fi străbătut multe straturi atmosferice, îmbătrânind pe drum, până să ajungă în ungherul uitat al acelei lumi fantastice.

Din când în când, bătăile pendulei sau soneria răsunau în urechile cititorilor, amintindu-le în mod sinistru de scurgerea timpului. Venea apoi clipă şi mai lugubră când se făcea auzită, deşi atenuată de distanţă, o voce care anunţa sfârşitul ceremoniei: „Domnilor, se închide!... ” Oh! cu câtă durere erau percepute acele cuvinte! Dar traveele se goleau deodată iar cititorii, strângând în braţe vrafurile de cărţi, înaintau în două şiruri ca la Judecata de apoi, de o parte şi de alta a unui tribunal, unde, odată ajunşi, indicau numărul locului şi aşteptau să primească o pedeapsă sau o recompensă. Dar aici judecătorii erau

placizi, căci fără prea multe dificultăţi, uneori după câteva ameninţări sau reproşuri, acordau în general tuturor penitenţilor cartonaşul galben care le permitea să părăsească încăperea – nu înainte totuşi de a fi făcut dovada prin deschiderea servietei, în faţa arhanghelului însărcinat cu această misiune, că nu duceau cu ei nici un obiect ce slujise ritualului.

Biblioteca se închidea la ora şase. Pentru Simon, după-amiaza începu să capete încă de pe la cinci şi jumătate un interes aparte, evocările terne ale textului lui Hesiod îmbinându-se cu altele plăcute – căci ştia că peste o jumătate de oră Hélène Parny avea să-l aştepte pe o bancă din scuarul Louvois, chiar lângă zidurile Palatului lui Richelieu, nu departe de ferestrele salonului doamnei de Lambert.

La ora stabilită ea era deja la locul fixat. Văzându-l, înaintă spre el mlădioasă, în taiorul care-i evidenţia mersul, trântind în urma ei portiţa de fier.

— Trădătorule! trădătorule! îi zise luându-l de mână, de câtă vreme nu ne-am văzut?

— Mi-a fost imposibil, Hélène, te asigur...

Cum stătea în picioare, lângă el, ca s-o împiedice să-i mai facă reproşuri, o sărută îndelung, apoi oftă.

— Ce s-a întâmplat? Ce ai?

— Nimic... Totul... N-ar fi trebuit să te întâlnesc acum.

— De ce?

— Ştii prea bine. Fiindcă... Trebuie să lucrez... E neserios...

Nu se întrebase niciodată dacă o iubeşte. Ştia că Hélène duce o viaţă destul de liberă, dar nu era deloc gelos, ba chiar o găsea mai plină de farmec. Şi apoi nu renunţase la ea de câteva luni? Atunci? Cum el aparţinea Sorbonei, trebuia să-i lase şi ei dreptul la viaţă... Numai că nu putea să-i atingă mina şi să nu fie cuprins de mii de amintiri ameţitoare iar, sub buzele ei, după fiecare sărutare, să nu-i apară colinele din Île-de-France unde se

plimbaseră de atâtea cri cu un an în urmă. Şi acum i se perindau prin faţa ochilor, pe când păşea alături de ea fără să ştie unde o duce, prin labirintul de străzi înguste şi aglomerate. De câte ori nu luase trenul ca să oi întâlnească într-una din acele mici localităţi din preajma capitalei: Méry-sur-Oise, Herblay, Cormeilles-en-Parisis, unde nu întâlneşti picior de parizian! De câteva ori fuseseră la Méry, unde locuiau nişte veri de-ai ei care o invitau în vacanţă sau în week-end. Gările modeste cu nume încântătoare se împodobeau primăvara cu o uimitoare orgie de flori albe sau trandafirii. Din trenuri capricioase, pe trei sferturi goale, coborau aproape întotdeauna pe peroanele mirate din localităţile pierdute doar ei doi, încântaţi de singurătatea lor şi de aerul de sărbătoare pe care aceste sate pitoreşti păreau să-l menţină mereu în jurul lor, ca un privilegiu. Câmpurile, drumurile erau populate doar de cireşi în floare, înlănţuiţi dintr-o pajişte în alta într-o horă veselă. În toate acele ziduri vechi se cuibăriseră printre pietre şi crăpături tot soiul de flori. Te simţeai atât de departe de Paris, încât Simon era fericit să găsească doar la douăzeci de kilometri de bulevarde, drumuri acoperite de colb, şerpuind alene pe pantele unei coline împădurite, codrii ce se pierd în zare, legănaţi de vânt, sate aplecate peste câmpuri, cu câte o bisericuţă tăcută, veche, unde lichenii îşi făcuseră sălaş, înălţând spre cer o imaculată clopotniţă al cărei dangăt se desluşea până departe, în ogorul ce răsfrângea toate nuanţele zilei.

Se plimbau astfel ore în şir, uneori câte o zi întreaga pe trasee neprevăzute, în marşuri extenuante, întrerupte doar de scurte popasuri. Cinau doar când le ieşea în cale fi vreun han, se urcau în tren doar când nimereau în apropierea unei gări. Seară îi surprindea rătăcind pe cărări pierdute, pe ogoare unde spicele de ovăz prindeau a se încolăci pe picioare, biciuindu-i. Erau seri calde şi înmiresmate, iar farmecul lor se strecura până în cea mai

tainică, mai delicată fibră a fiinţei, dezbărîndu-i pentru câteva ore de tot ce-i împiedica să fie ei înşişi, de tot ce ţinea doar de inteligenţa lor, lăsându-i goi în faţa lumii, abia acum vizibilă. Ceasuri prea scurte! Aici poate, acel nedesluşit miracol aşteptat de Simon ar fi putut să se ivească. Dar erau simple popasuri între două zile de studiu, după care viaţa îşi reîncepea cursul. Ziua se isprăvea adesea pe divanul din strada Estrapade, unde, îndărătul ferestrei ce dădea într-o grădină misterioasă, Simon, în braţele Hélènei, tăcută ca şi el, privea cum se pogoară întunericul. În acele seri, Simon se întorcea acasă după miezul nopţii, beat de oboseală, cu buzele învineţite... îşi jură să n-o mai vadă: îi apăreau deodată dar toarte defectele ei. Începea să deteste firea ei contradictorie, nestatornică, nesăţioasă, dornică de libertate. „O gidiană, spunea uneori când se supărau, asta eşti, o gidiană: un fruct din roadele pământului!” Dar asta ţinea de trecut, erau amintiri de mai bine de un an. În ultimele luni Simon realizase imposibilul: nu avea să-şi reproşeze absolut nimic, comportarea lui fusese cinstită, spiritul liber, nestânjenit. Nu-l preocupa decât Sorbona. Şi tocmai de aceea îl învinuia Hélène, cu vocea ei ascuţită ce se pierdea printre zgomotele maşinilor, în iureşul autobuzelor hurducăind anevoie în piaţa Bursei.

— O dată, măcar o dată, ai să vii, nu-i aşa, Simon, promite-mi.

— Imposibil, Hélène, ţi-am mai spus. E de ajuns să te văd o dată şi tot echilibrul meu se năruie. Te rog, înţelege. Trebuie să fiu foarte atent! Îmi vine destul de greu, adăugă el, învăluind-o cu privirea. Mi-e foarte greu. Sunt însă vrednic de toată laudă.

— Da, bineînţeles! Eşti un erou, ce mai! Dar ai să-ţi găseşti un ceas liber să mă vezi?

Devenea pătimaşă, se agăţa de braţul lui, iar el simţea prinsoarea degetelor ei încăpăţânate.

— Ce să fac? suspină el, lăsând-o mai moale. Totuşi, nu

pot să merg acum la ţară.

— La ţară, fireşte că nu!... spuse ea, luându-l de braţ. Dar la mine...

— Oh! în nici un caz! izbucni el. Şi pentru sine adăugă ferm: „Nu, nu se poate”. Trebuie să pregătesc expunerea pentru Larescaud.

— Ei, bine, atunci să ne întâlnim în cartier; asta nu-mi poţi refuza. Nu pierzi nici timp: Am să te conduc spre metro, atâta tot.

— Trecând pe la bar? o întrebă el zâmbind.

— Atunci, pe când?

— Dar nu mă laşi nici să respir! E infernal! izbucni cuprins de o vioiciune neaşteptată. Ei bine, joi.

— De acord, şi zâmbi la rândul ei.

Se despărţiră în faţa staţiei Richelieu, după un ultim sărut. Dar de cum se urcă în metro, Simon se grăbi să o dea uitării şi se concentră asupra luptelor dintre zei descrise de bătrânul Hesiod.

A venit repede şi ziua faimoasei expuneri. Simon era în dimineaţa aceea într-o formă deosebită, lucid, în vervă. Prezentă în termeni sobri datele problemei, discută cu o precizie riguroasă aspectele ridicate de un text ce se referea la subiectul său, în sfârşit comentă textul, eliminând cu grijă orice interpretare fantezistă sau accent pasional, încât ascultându-se, îşi explică uimirea şi admiraţia colegilor. La sfârşit, după criticile rituale, Larescaud l-a invitat pe Simon în biroul său, unde s-au întreţinut aproape zece minute.

— Nu vreau să mai adaug ceva la observaţiile făcute public asupra conţinutului. Ultimul meu cuvânt va fi totuşi unul de mulţumire. M-ai deprins cu lucrări serioase, solide, într-un cuvânt oneste. Trebuie să mărturisesc, însă, că ai dovedit, azi, calităţi... (ezită) mai mult decât obişnuite.

Larescaud se folosea în orice ocazie de termeni

moderaţi care nu reflectau pe deplin ceea ce gândea. „Serioase, solide, într-un cuvânt oneste”, aceste cuvinte constituiau un adevărat elogiu în gura unui om care cultivă bucuros litota. Simon şi le reprezenta însoţite de semnul „” pe care unul din foştii profesori de retroversiune obişnuia să-l adauge lucrărilor care în limitele notei acordate meritau o distincţie specială, un fel de majorare virtuală. „10+” pe o lucrare, era o notă ce tindea să se înalţe, dinamică, devenind mai interesantă decât un „11”. Aşa interpreta tânărul nostru cele trei epitete rostite de buzele lui Larescaud, buze de o frumuseţe homerică. Era în acelaşi timp impresionat de condescendenţa profesorului şi se simţea prea puţin vrednic de un asemenea elogiu, încât încercă să-l tempereze cu o notă de modestie.

— Cred că orice tânăr cu o oarecare inteligenţă şi perseverenţă ar putea la fel de bine... se grăbi Simon să intervină. „Orice, tânăr cu o oarecare inteligenţă... ” Se gândea la imensul orgoliu al lui Elster şi la faimă, desigur, exagerată, de care se bucură.

— A poseda un simţ critic şi sigur şi intuitiv, izbucni Larescaud, nu ţine de o oarecare inteligenţă: nu mă refer acum, îţi dai seama, la persoana dumitale, ci examinez asemenea calităţi în sine, la coeficientul lor maxim. E nevoie, în genul de studii de care ne ocupăm, de un grad de pătrundere şi de înţelegere care este, domnule, una din formele eminamante ale inteligenţei, isprăvi el ca şi cum s-ar fi simţit vizat personal.

După o pauză adăugă:

— E un anume eroism, crede-mă, să te consacri unor studii aparent ingrate, pe care marele public le ignoră, dispreţuindu-le, după cum o ştim prea bine. Eruditul lucrează pentru sine şi pentru semenii lui. Vorbesc de eroism, adăugă el în şoaptă, deoarece o asemenea activitate cere sacrificarea poate definitivă a tuturor calităţilor strălucitoare cu care eşti înzestrat şi a acelei

imaginaţii cu care, mi se ”pare, domnule Delambre, încă mai aveai de luptat la începutul acestui an. Şi dacă te-am chemat astăzi să vorbim între patru ochi, stimate prietene, e pentru că am înţeles un lucru: te numeri printre noi.

Simon nu ştia ce e cu el. Se simţea uluit, stânjenit, într-o oarecare măsură, speriat.

— Dar acum, încheie domnul Larescaud, să nu te crezi desăvârşit. Poţi să ai însă încredere.

Cuvintele fuseseră rostite sec, de parcă ar fi vrut să atenueze bucuria. Simon a înţeles că întrevederea a luat sfârşit. Despărţindu-se de ochii albaştri ai domnului Larescaud, de frumoasa lui barbă, blondă încă, de gura lui creionată de mustaţă, Simon părăsi cu un mers hotărât mica încăpere unde urcase pentru un ceas toate treptele satisfacţiei. La urma urmelor, era, poate, adevărat: se număra „printre ei”.

Colegii îl aşteptau în curte. Îl înconjurară cu amabilitate şi începură să comenteze lecţia. Dar în acel moment, Simon simţi în tot trupul ca o muşcătură, cruda oboseală din ultimele săptămâni. Ciudat, îşi spuse. Şi nu-i mai dădu atenţie. Un coleg îl apucă de braţ; el se întoarse şi-l zări pe Chartier care-i arăta cum se creionează pe seninul cerului, printre florile albe şi vaporoase, domul Capelei. Simon îl iubea pe Chartier dar îi reproşa o oarecare superficialitate. Acesta îl făcu să ia din nou parte la discuţie. Atunci, din grup se auzi o voce incisivă:

— V-aţi uitat la Elster în timpul cursului? Ce morgă!

Era Minusse, un cursant atât de tânăr încât pentru ca să fie luat în serios îşi lăsase mustaţă. Minusse nutrea deopotrivă sentimente naive şi puternice. Iubea cu patimă tot ce ţinea de Grecia antică şi îşi împodobise camera – locuia într-o pensiune din Cartierul latin – cu fel de fel de reproduceri: temple, coloane, ruine, Venere mai mult sau mai puţin mutilate. Via lui pasiune pentru greacă, departe de a-l împiedica să strecoare în teme

barbarisme bătătoare la ochi, îl făcea să deteste pedanta detaşare a lui Elster.

— Ne-am şi bate cu el, declară Chartier grav, pe un ton ce făcu senzaţie.

— E un om care nu se îndoieşte de sine, afirmă Simon, e o forţă.

— E o forţă antipatică, adăugă altul. Şi în orice caz prea o afişează.

— Are de pe acum toate maniile unui babalâc! completă Minusse.

— Îl şi văd peste câţiva ani la o catedră, zise Chartier, scoţând dintr-o servietă prăpădită fişele lui jegoase, sau mergând pe stradă cu pantalonii suflecaţi făcuţi armonică.

— Ce se va alege de el peste treizeci de ani? întrebă un altul.

— Peste treizeci de ani? ei bine, va veni să-şi debiteze luminile de pe hîrţoagele-i prăfuite în faţa bobocilor ce ne vor lua locul, iar în ziua în care un incendiu va transforma în cenuşă cutiile lui cu fişe, Elster va fi tot atât de gol şi de descumpănit ca şi Robinson Crusoe! Ca intelectual va fi terminat, mort, îngropat! Va avea mai puţină imaginaţie decât gunoierul din colţ. Copiii se vor lua după nădragii lui roşi, iar vântul va risipi ultimele lui cuvinte ca pe o cenuşă mai deşartă decât cea din morminte!

Aceste vorbe au fost salutate cu râsete animate iar conversaţia se înteţi. Toţi ştiau însă că lui Delambre nu-i plăcea ca Sorbona să fie luată în derâdere. Se număra printre cei care recunosc meritele celor pe care-i detestă.

— În fond, zise el, sunteţi cu toţii nişte ignoranţi. Ştiţi perfect de bine în ce constă valoarea lui Elster şi aţi fi foarte fericiţi dacă vi s-ar infuza ceva din ştiinţa lui.

— Nu chiar, dacă mi s-ar infuza şi jegul lui mental! protestă impetuos Minusse.

— Nu, dacă ar trebui să port ca şi el gulere false din celuloid! izbucni Chartier.

— Priviţi, adăugă Minusse, superba nimfă ce trece pe lângă frescele lui Puvis de Chavannes. Uitaţi-vă cum îi zâmbeşte soarele pe faţa ei atât de gingaş colorată. Credeţi că Elster i-ar acorda vreo privire acestei tinere Nausicaa? E prea ocupat. Discută cu Lestrigon. Ia gândiţi-vă! Lestrigon. Profesor la Colegiul Franţei!

— Cel care ţine un curs despre imperfectul verbelor în -*mi*? întrebă Chartier.

— Da, amice. Se pare că Elster a avut o comunicare foarte interesantă la orele lui.

— E şi normal! zise un altul cu atâta amărăciune în glas încât începură cu toţii să râdă.

Soarele se ridica pe cer. Umbră se apropia de ziduri. O rază căzută pe geamul unei ferestre înalte îl orbi pe Simon care avu un şoc plăcut, căci acea rază atestă existenţa unei lumi stranii, a unei lumi la care nu te gândeşti prea des şi care părea să între tot mai puţin în preocupările oamenilor: lumea astrelor. Totuşi traduceau zilnic cânticele lui Sofocle sau Euripide în care era celebrată frumuseţea luminii. Dar ceea ce citeau în texte nu le încălzea viaţa: lumina anticilor era fără strălucire şi fără căldură. Anticii... De fapt, erau atât de bătrâni!

Dar nu aveau timp de visare. Simon îl luă pe Chartier de braţ.

— Nu mă conduci?

Chartier îi răspunse cu regret:

— Sunt grăbit. Şi îi mărturisi în şoaptă, ruşinîndu-se parcă: Am o „temă” pentru mâine!

Simon întoarse imediat capul spre prietenul lui, surprins şi întrebându-se dacă nu cumva avea chef de glumă. Dar acesta părea disperat.

— Nu mă descurc tocmai bine, explică el. Lucrez patru ore la o retroversiune în loc de două. Patru ore ca să scriu douăzeci şi cinci de rânduri! Ei? Ce zici? Suntem nişte amărâţi, dragul meu Delambre! Iată nişte ore de studiu care nu duc tocmai departe...

Deodată îl privi în faţă:

— Ştii ce făcuse Bonaparte la vârsta noastră?

De data aceasta, Simon izbucni în râs.

— Eşti obosit. Ai nevoie să-ţi vii puţin în fire, după cum văd. Hai cu mine. Facem câţiva paşi pe jos, respirăm aer curat şi să vezi cum îţi va merge mintea – adăugă Simon privindu-şi prietenul.

— Atunci, s-o luăm cel puţin prin Jardin de Luxembourg, zise Chartier. Să simţim că-i primăvară!

În spusele lui Chartier era întotdeauna un amestec de sinceritate şi de glumă. Vorbea serios? Să simtă că-i primăvară! De fapt, n-o prea simţeau acum decât în *Odele* lui Horaţiu ce figurau în programă. Era o primăvară contestabilă, de altfel, puţin prăfuită, o primăvară de bibliotecă, dacă vrei, plină de comentarii. Şi totuşi, câtă bucurie să descoperi în această poezie de acum douăzeci de secole versuri proaspete şi fluide care atestă în inima omului emoţia de totdeauna legată de reînnoire. *Jam ver erat*!... Miraculoase cuvinte. Totuşi, persista o îndoială: nu erau simplă „literatură”? Oare, chiar pe timpul lui Horaţiu, nu fuseseră rostite de sute de ori, în toate colţurile lumii? într-un cuvânt, Horaţiu a vrut să traducă o emoţie? Sau să traducă în latină versurile lui Alceu?... Simon se gândi că n-ar fi rău dacă ar consulta un doctor. Parcul era încă plin de lume; treptat, câte o pereche sau vreun bătrân singuratic sau un cărucior cu un prunc rotofei în scutece trandafirii reuşeau să se smulgă din vraja acelui cald amurg. Zone întregi erau fie stăpânite de forţe vegetative, letargice, cufundate într-un somn adânc, fie animate de ţipete de copii. Freamătul frunzelor în lumina aurie a soarelui le trezea celor doi prieteni care treceau grăbiţi pe alei, cu sentimentul plăcerii interzise, o poftă de viaţă pe care nu şi-o bănuiau. Flori purpurii începeau să mijească de-a lungul balustradelor iar în grădini se zbenguiau într-o veselă dezordine tinci pe care mamele tinere îi sorbeau din ochi. Simon se apropie de unul din

acei frumoşi arbuşti cu crengi întrepătrunse cu forme fantastice; respiră adânc mireasma petalelor abia deschise şi privi pierdut delicata eflorescenţă, printre ramurile ghimpoase ce înlănţuiau cerul cu gesturi violente, pătimaşe. Era tulburat. Uitase de figura neliniştită a lui Elster, de complimentele lui Larescaud. Ciudat, i se părea deodată că ar putea să uite totul. O clipă doar de s-ar fi lăsat purtat de prospeţimea acelor crengi neprihănite, şi ar fi pătruns pe loc în necunoscutele tărâmuri ale vieţii... Simon simţi brusc tot ceea ce-i lipsea vieţii lui... Ridicându-şi privirea de la tufă în floare, admiră întinsele suprafeţe de iarbă din preajma Observatorului, în perspectiva odihnitoare şi oarecum tristă. Chartier nu-l slăbea din ochi, dar rămaseră amândoi tăcuţi şi-şi continuară drumul alături, fără să mai scoată o vorbă. Totuşi Simon avu impresia că ceva se schimbase. Ocoliră bazinul şi se îndreptară spre ieşirea dinspre strada Fleurus. Se simţeau intimidaţi de propria lor tăcere.

— La urma urmelor, ciudată viaţă mai ducem şi noi, se hazardă Chartier, pe când ajunseră aproape de poartă. Ai citit în Tolstoi...

Dar Simon îşi veni în fire şi-l întrerupse cu brutalitate:

— Nu, dragul meu, nu citesc Tolstoi... Tolstoi, preciză el, nu figurează în programa de concurs.

Chartier dădu din umeri. Fusese ofensat.

— Vorbeşti ca Elster, spuse el furios.

Nu cunoştea injurie mai teribilă.

— Nu, răspunse Simon cu amărăciune. Te înşeli: vorbesc ca domnul Delambre, tatăl meu... În familia mea, spuse apăsat (nu se gândea la Tolstoi), în familia mea nimeni n-a pierdut vreodată vremea.

Chartier râse sinistru.

— Să pierzi vremea!... Adesea, tocmai când pierzi vremea...

— Ce se-ntâmplă? întrebă Simon, iritat.

Chartier îl privi neîndurător.

— Nimic. Are să te înveţe viaţa.
Se despărţiră la poarta parcului.

V

DE DOUĂ ORI PE SĂPTĂMÂNĂ SE întâlneau câte patru-cinci colegi la Minusse. Acesta locuia într-un apartament, la etajul şapte, pe o străduţă în apropiere de Quai Saint-Michel. Făceau acolo „explicaţii de text” în comun. Cum fiecare îşi pregătea dinainte un fragment diferit, explicaţia mergea repede şi progresau într-un timp scurt. Imagini ale Greciei antice, agăţate pe pereţi, lărgeau cu orizonturile lor cămăruţa întunecată, joasă, cu tavanul tăiat pe din două de o grindă groasă. Arhitrave, cornişe, capiteluri de o frumuseţe severă se profilau pe colinele aspre sau pe nuditatea unui decor marin. În sfârşit, capul unui efeb de Policlet se lăfăia deasupra rafturilor cu cărţi, adresând tinerilor studioşi, adunaţi sub privirea-i uşor aplecată, un zâmbet calm şi sobru, străin de orice patimă omenească.

Comentariile lui Minusse, fie de literatură, fie de gramatică, erau întotdeauna străbătute de entuziasm. Mândru de originea lui marseiezã – el o numea foceană – şi de croazieră pe care o făcuse de curând pe Mediterana, Minusse abuza într-o oarecare măsură de aceste elemente în explicarea autorilor. Chartier ar fi fost gata să-l aprobe dacă n-ar fi remarcat o anume rezervă pe figura crispată a lui Simon Delambre şi a lui Brukers. Acesta din urmă nu se mulţumea cu vorbe goale; el sesiza până şi cele mai neglijabile scăpări. De aceea i-a atras fără menajamente atenţia lui Minusse asupra periculoaselor sale procedee lirice. „O sală de examen

nu-i o pădure fermecată: incantaţiile tale nu au şansa să îmblânzească membrii juriului. Bagă de seamă!...” Numai Bénard, al cărui tată făcea parte din catedra de Limbi orientale, încerca prin tot felul de şotii să i se uite ascendenţa.

Lucrau astfel două-trei ore în şir. Nimic din lumea exterioară nu pătrundea în cămăruţa neîncăpătoare unde, înghesuiţi între patul de fier şi fereastră, tinerii toceau de zor la greacă.

Brukers explica sec, fără cochetărie, fără înfloriturі, cu claritate. Titlul de absolvent al Şcolii Normale îi asigura o anumită superioritate asupra colegilor şi-i permitea să întreţină raporturi distanţe. Nici unul dintre ei, nici măcar Simon, nu avusese cu Brukers vreo discuţie mai lungă dar simţeau în el o forţă. Avea o aptitudine desăvârşită în a se conforma regulilor jocului şi nu-şi îngăduia nici o fantezie. Dacă i se reproşa o anume încordare, el răspundea: „Când ţesuturile se relaxează, spiritul intră şi el în repaus”. Atmosfera pe care o respirai în jurul lui alunga toropeala, ba chiar şi incertitudinea. Brukers inspira o încredere cu atât mai mare cu cât n-o solicita nimănui. Ochii lui căprui şi adânci se fixau asupra oamenilor fără echivoc şi fără subterfugii. Îşi impunea punctul de vedere dintr-o privire. Nu ştia ce înseamnă să zâmbeşti, dar de două-trei ori pe zi comicul vieţii îi smulgea un râs grav, îndârjit. Păşind pragul odăii lui Minusse şi auzindu-l cum gândeşte, Simon fu fericit.

Se aflau cu toţii în jurul mesei, înghesuiţi între pat şi dulap, sub supravegherea lui Brukers, preşedintele grupului. Gréban se pregătea să comenteze cu conştiinciozitatea unui elev silitor primele paragrafe din Fedru. Minusse, într-un colţ, se frămînta tot, repetând în şoaptă după Gréban şi stăpânindu-şi cu greu entuziasmul. Gréban se oprea, citea din însemnări cu o voce inexpresivă, revenea asupra cuvintelor care, după opinia adnotatorilor, puteau fi puse la îndoială sau, dimpotrivă,

suscitau ceea ce Larescaud obişnuia să numească „false probleme”. Ca şi Minusse, Chartier se abţinea cu greu să nu izbucnească. Urmărea agasat, pas cu pas, plimbarea matinală a lui Socrate de-a lungul Ilisosului, dar în loc să profite de frumoasă zi din câmpia ateniană, Gréban se poticnea la cele mai mici obstacole, se pierdea în detalii istorice, topografice, gramaticale, de nu se mai terminau. În ce sens curgea Ilisos? De ce era desculţ Fedru? Ce vârsta putea să aibă? În ce loc al cetăţii se întâlnea cu Socrate? Pe ce poartă ieşeau ca să ajungă la râu? Se plimbau pe malul stâng sau pe malul drept? Nu există vreun văd pe i are să poată trece de pe un mal pe celălalt? De fapt, treceau râul? Aşa susţinea Thompson, dar la drept vorbind nu erai obligat să te iei după el. Gréban cită în această privinţă pe Heindorff. Voligraff şi Gottfried Hermann. Poate ar fi trebuit menţionată şi opinia lui Winckelmann, Kraum şi Valhen? Gréban epuiză lista de nume proprii aproape cerându-şi scuze că n-a găsit mai multe. În sfârşit, trecură vadul; dar vai, dădură peste o expresie suspectă, în care, cu acel formidabil instinct format la şcoala comentatorilor antici şi moderni, Gréban intuia o interpolare! Dar expresia era bine interpolată? Nu era numai transpusă? Voligraff o suprimă, Heindorff o transpune, Bergk o păstrează, Hermann se abţine, ca şi Bratuschek... Bratuschek! La auzul acestui nume suav, Minusse începu să strănute zgomotos, în timp ce Chartier îşi înăbuşi un râs homeric. Gréban ridică o clipă sărmana lui privire din vraful de note şi aşteptă să se facă linişte ca să reia firul explicaţiei. Ceva mai departe era vorba de un episod mitologic asupra căruia Fedru se opreşte şi discută cu Socrate: nimfa Orithya care se juca pe mal cu Pharmaceea, însoţitoarea ei, e răpită de către Boreu, şi aici Gréban zăboveşte amabil şi desfăşoară un adevărat lux de etimologii, genealogii, oprindu-se asupra familiei Orithye sau a Pharmaceei, aducând detalii asupra cultului lor, apoi asupra unui

anumit sanctuar din Agro sau Agrăia sau Agroteia, pe care-l pomeneşte Socrate şi despre care Gréban a găsit indicaţii foarte precise în Stuart şi Revelt... Dar nefericitul nu poate continua: un deşteptător începu să sune, întrerupându-i explicaţiile.

— Jumătatea ta de oră s-a isprăvit, zise Brukers.

— Dar n-am terminat, oftă Gréban.

— Cum? Ai avut o jumătate de oră ca să-i urmăreşti pe interlocutorii tăi până la platan şi n-ai ajuns decât la nimfa Orithya!

— Şi-a dat duhul la picioarele nimfei, zise Bénard.

— Ca să vorbim pe şleau, crezi că ne interesează disputele tale cu comentatorii internaţionali, sinistrele tale poveşti cu interpolatori şi cu copişti? Parcă ne-am juca de-a baba-oarba. Şi în afară de mine, n-a băgat nimeni de seamă! i-o reteză Minusse.

Această intervenţie dezlănţui o furtună împotriva lui Minusse, în timp ce Gréban, uşor speriat, îşi adună hârţoagele şi privi ţintă, cu ochii lui de miop, de după lentilele groase, la grupul de colegi.

— Explicaţia ta ar putea fi semnată Elster, adăugă Bénard.

— E o semnătură preţioasă, se înroşi Brukers. Comentariul tău n-are decât un defect: e prea bogat. Dar Informaţia e solidă şi fără lacune. Uite un studiu reuşit! Şi s-ar cădea ca fiecare să vorbească doar când îi vine rândul, adăugă el cu autoritate, căci unii şuşoteau.

— Şi Delambre care nu zice nimic! izbucni Minusse, incorigibil.

— Trebuie să mărturisesc, zise Simon fără să dea atenţie privirii sălbatice a lui Brukers, că dacă n-ar fi sunat ceasul, prietenul nostru s-ar fi înecat în firicelul de apă Ilisos!

— De ce nu ne vorbeşti tu de platani! Sau de seninul acelei zile! adăugă Minusse. Oh, Gréban, ai văzut vreodată un platan? Ai văzut cu ochii tăi?

— Dar nimfe?! interveni Chartier.

— Na, că ne-ai tras pe sfoară! Nu ne-ai spus care e opinia ştiinţei modeme despre răpirea Pharmaceei.

— Orithya, rectifică scrupulos Gréban. Orithya a fost răpită. Şi am specificat locul unde s-a produs.

— Şi modul! Tehnică bireană! Răpire fulger!... Treaba s-a petrecut lângă templul lui Revett, preciză Minusse. Revett şi Stuart, C° *limited*! Că doar englezii se pricep la temple greceşti!

— E vorba de templul din Agro, rectifică din nou Gréban care nu înţelesese gluma. Am spus că acest templu mai există în secolul al XIX-lea când a fost vizitat de Revett şi Stuart.

— Îmi pare bine, zise Bénard. Prefer să aud vorbindu-se de hipocentauri decât de tipii ăştia.

— Să fim serioşi, i-o reteză Brukers pentru a curma vorbăria. Gréban, trebuie să recunoaştem, a rezolvat cât se poate de conştiincios toate dificultăţile. A făcut un lucru util, v-o repet, şi fiecare din noi nu are decât de profitat. Bravo, băiete!

— Pot să spun şi eu ceva? întrebă Chartier.

— Nu avem urechi decât pentru tine, îi răspunse Bénard.

— Sunt sigur că n-o să te superi, Gréban; fiindcă insist. Recunosc şi eu că ai adus un număr impresionant de date.

— Chiar aşa, interveni Minusse. Ceea ce înseamnă ceasuri întregi în bibliotecă.

— Vă rog, nu întrerupeţi. N-avem timp de pierdut.

Te ascultăm, Chartier, zise Brukers.

— Îmi permit, aşadar, să vă atrag atenţia asupra unui pasaj pe care Gréban n-a ajuns să ni-l explice, unde Socrate, vorbind de interpretarea dată de „savanţii” vremii lui mitului Orithyei, spune cam aşa ceva (traduc liber, dar mă puteţi urmări): „Consider că explicaţii de acest fel presupun multă strădanie şi ingeniozitate din

partea celor care le formulează. Dar nu găseşti în de fericirea. Căci trebuie să explici cu aceleaşi procedee Himera, Gorgonele, Pegaşii şi iată-ne înecaţi de o mulţime de monştri bizari şi inimaginabili". Astfel expediază el toate aceste „poveşti". „Nu pe ele le cercetez, ci pe mine însumi". Iată, dragii mei, nu ştiu dacă mă puteţi înţelege, dar monştrii bizari care riscă să ne înece trebuie să ne pună pe gânduri. Poate n-ar fi chiar un sacrilegiu dacă am aborda în acest spirit explicaţiile de texte şi când îl interpretăm pe Platon, să ne ocupăm mai puţin de monştrii Burnett şi Hermann Gottfried, şi ceva mai mult de Socrate!

— Dar trebuie să stabilim mai întâi textul! zise Brukers, pe jumătate supărat. Nu putem începe decât aşa!

La acest punct se iscă o discuţie între Brukers, Gréban şi Chartier, în timp ce retras într-un colţ, Minusse reţinea atenţia fluturând sub ochii lui Bénard şi Simon Delambre ultimele note luate la retroversiune. Se plângea de zgârcenia cu care era răsplătit entuziasmul său pentru limba elenilor. Cu toată pasiunea pentru Mediterana, cu toată călătoria făcută în Creta, profesorii nu acordau retroversiunilor lui note egale cu cele obţinute aproape fără efort de Gréban, care nu avea talent şi scria fad. Minusse se simţea nedreptăţit.

— Prea mult lirism, zise Simon. Fii plat, dacă trebuie, dar nu inexact.

— Am încercat să fiu plat, răspunse Minusse pe un ton înduioşător, dar nici aşa n-am reuşit. Şi totuşi, pe Minerva! simt că e ceva în mine, exclamă el precum André Chénier pe eşafod. Avea sufletul rănit iar Simon îl privi o clipă cu o amuzată compasiune. Atunci se produse un incident neaşteptat. Din colţul întunecat unde Brukers îşi continua discuţia cu Gréban, Chartier, ghemuit asupra textului său, trase cu urechea la mărturisirea lui Minusse.

— Adevărul e, zise Chartier, că am depăşit vârsta retroversiunilor. Nu mai avem candoarea necesară.

Există... să le zicem disproporţii, care se adâncesc cu anii. Adevărul e, hai să avem curajul s-o spunem – că aspirăm de multă vreme... da, aşa e, la altceva...

Se aşternu liniştea. Toţi cei şase colegi se întoarseră spre el şi-l măsurară cu un aer neliniştit că şi cum ar fi divulgat ceva periculos, care-i privea.

Să fi fost melancolia unei zile pe sfârşite sau influenţa târzie a unui cer senin în amurg sau faptul că intrau în acel soi de crepuscul intelectual care se instalează după prea lungi eforturi spirituale? Fraza lui Chartier care în orice alt moment, ar fi rămas fără ecou, nimeri într-o atmosferă gata să explodeze. Chartier întâlni deodată privirea lui Brukers, tăioasă şi încărcată de reproşuri. Chiar şi Simon îşi privi prietenul cu surpriză, ca şi cum acesta ar fi făcut o necuviinţă sau ar fi fost lipsit de tact. Tânărul se simţi într-o oarecare măsură vinovat de ceva, de stânjeneala celorlalţi şi avea impresia că a rostit un cuvânt nepotrivit. Nici Brukers care vedea prea exact, nici Gréban care vedea prea vag, nici Minusse care era prea naiv nu doreau să urmeze calea deschisă de Chartier. Desigur, toţi îşi îngăduiseră mai înainte să-l ia puţin peste picior pe Gréban; în realitate însă, toţi procedau ca şi el. În ceea ce-l privea pe Delambre... Nu, Delambre era un înţelept. Chartier îşi dădu seama că e în unanimitate dezaprobat. Dar, la urma urmelor, ce spusese?

— Fleacuri, i-o reteză Brukers, pe un ton morocănos.

Imitându-l, se cufundară cu toţii într-un text de Tucidide. Delambre care tăcuse aproape tot timpul, se mai gândi o vreme la întrebarea pusă de Chartier, apoi, cum nu exista nici o legătură între ea şi numărarea triremelor care figurau în bătălia de la Salamina, o dădu uitării. Atunci, fără să ridice ochii, simţi deasupra textului privirea lui Chartier, care şedea în faţa lui... Fără îndoială, acesta mai spera să fie aprobat, chiar şi în tăcere. Dar Delambre nu-i răspunse nici măcar printr-un zâmbet.

VI

O RECUNOSCU PRIN GEAMUL DE la bar. Nu era ziua întâlnirii lor şi nu se gândea defel la ea în acel moment, dar nu încăpea nici o îndoială: era Hélène.

El cobora pe strada Soufflot. Se oprise o clipă pe marginea trotuarului când, întorcându-se deodată spre braseria din colţ, o recunoscu în mijlocul unui grup de tineri bine dispuşi, care se arătau prevenitori. Viaţa Hélènei nu mai era un secret pentru Simon, ca pentru nimeni de altfel: totuşi, în acel moment avu un sentiment nou, puţin întristător, care semăna a dispreţ.

Simon se gândise uneori că marea taină a vieţii care pare să vegheze dincolo de lucruri şi care ne scapă necontenit, ar putea fi tălmăcită sau cel puţin descătuşată de femeie. Era tentat să creadă că rolul femeii este tocmai de a ne deschide poarta acelei lumi miraculoase, îndepărtate şi foarte izolată de a noastră, o lume care nu e specific feminină, dar în care femeile sunt capabile să ne ajute să pătrundem. Apoi se consideră deodată pueril. În cel mai bun caz, femeile sunt capabile doar să sugereze nu să deschidă un asemenea univers. Şi totuşi, n-au servit oare într-un mod fortuit, drept punct de sprijin viselor bărbatului. Desigur! Dar trebuie să recunoaştem că adesea de ucid visurile, după cum se putea convinge Simon chiar în acel moment, privind-o pe Hélène care stătea cu spatele la fereastră, între doi tineri. Simon avusese timp să o vadă cum se ridică, escortată de cei doi tineri cu cravate groase şi cu păr lins; unul dintre ei, cu gesturi insistenţe, o ajută să-şi pună mantoul, iar celălalt îi mângâie gâtul. „Proştii!” gândi Simon. Şi-şi văzu

de drum. Da, încerca un sentiment nou în faţa acestei scene! Dezgust. Sunt lucruri pe care ţi le poţi multă vreme imagina fără ca de să te şocheze şi Delambre încercase să considere că e normal că o femeie care e în stare să-i ofere unui bărbat clipe de neuitat, să se bucure de o anumită libertate. El trăia într-o lume în care se împrumuta totul şi la urma urmelor era doar într-o mică măsură mai indecent să împrumuţi o femeie decât o carte. Dar iată că lucrurile îi apăreau acum într-o lumină diferită, întrucâtva vulgară. „Hotărât lucru, rutina domneşte pretutindeni! se gândea el. Şi deşi era singur pe stradă, râse sarcastic: „Rutina dragostei!...” Se întoarse acasă dezamăgit. Nu, nu de la Hélène ar putea veni miracolul... Nu de la vreo femeie!

Simon a mai avut în săptămâna aceea o lucrare la Isnard, despre *Provinciale*. Isnard era un bărbat solid, care asculta cam trei sferturi de oră expunerile cursanţilor, plimbându-se de-a lungul şi de-a latul sălii, cu mâinile trecute prin cureaua pantalonilor, după care, în câteva cuvinte, constata că lucrarea avea un fond bun, dar era prost formulată şi că ar fi fost mai bine să înceapă cu sfârşitul.

Lucrarea nu-i dăduse bătaie de cap; cunoştea bine subiectul: era o joacă pentru el. Dar pesemne că tratase problema cu un plus de căldură căci a remarcat în mai multe rânduri zâmbetele colegilor: aceştia nu erau obişnuiţi că subiectele să fie abordate atât de serios. În rest, n-a scăpat nici el eternei critici a lui Isnard.

Tânărul părăsi amfiteatrul pentru câteva zile ca să parcurgă mai multe exegeze consacrate lui Ronsard. Era întotdeauna puţin stingherit de disproporţia care există între grosimea, greutatea acestor volume şi încântătorul epicureism al poetului. Ronsard, ştiu c-a iubit femeia! Să fie un lucru atât de important?... În ultima zi, Simon a lucrat zdravăn până seara când, cu mintea înfierbântată a părăsit ultimul biblioteca Sainte-Geneviève, pe care o

preferase de data aceasta fiindcă rămânea deschisă până mai târziu. Afară, trase cu voluptate în piept aerul rece; o pală de vânt, după ce a dat ocol Panteonului, a măturat acoperişurile bibliotecii, luând-o la sănătoasa pe strada Saint-Jacques şi căzând sleită deasupra Senei.

Ziua fusese istovitoare. Cu toată admiraţia lui pentru lucrările gigantice, se simţi cuprins de o îndoială. Atâtea cercetări, atâtea date, atâtea comentarii i se păreau prea grele pe piatra îngustă a mormântului. Atâta erudiţie ca să critici erudiţia nu era o muncă asemănătoare cu cea a Danaidelor, un mecanism care, odată declanşat, ameninţa să nu se mai oprească? îl obseda această idee, după lunga zi de studiu petrecută departe de lumină, pe când păşea pe stradă, sub un cer tulbure care nu mai distila decât false licăriri străbătute de crude îndoieli. Îşi reprezenta aglomerarea de capitole pe dulcea memorie a unui poet, pe suava substanţă a unei opere care, în ceea ce are mai bun, celebrează în mod păgân dragostea de viaţă, trupul femeii, timpul ce se scurge, graţia familiară a reînnoirii şi se gândea ce fac în celulele lor condamnaţii la moarte, ca să nu înnebunească: era acelaşi mod disperat de a-ţi umple timpul!

Atunci, pe când mergea pe stradă, a mai avut o dată sentimentul că trebuie să existe, undeva, o viaţă diferită, de care nu vorbeşte nimeni, nu îndrăzneşte să vorbească, poate fiindcă nu e nimeni făcut s-o trăiască. A fost o impresie scurtă, dublată de anxietate, de ignoranţă, de dorinţă, ca atunci când simţi în spatele tău o femeie frumoasă pe care n-o poţi vedea... Dar impresia se risipi de la sine, la capătul străzii, în lumina vie a cafenelelor.

Ajunsese pe strada des Écoles. Se opri în faţa Sorbonei care era bătută de vânt. Ori de câte ori o privea se simţea electrizat; şi asta din ziua în care, copil fiind, i-au fost descifrate cuvintele severe şi seducătoare gravate pe fronton, numele Facultăţilor, pe care le zărea şi acum. În umbra triunghiulară a unui lampadar înalt, cu licăriri

roşietice. *Litere*... *Ştiinţe*... Exista, desigur, un raport între aceste cuvinte şi idealul său. Şi umbră după care se ascundeau i se părea a fi dintre cele în care se făuresc destine.

Simon o porni mai departe către bulevardul Saint-Germain când, la capătul străzii des Écoles se izbi de un trup înalt, slab şi încovoiat care păşea ca şi el, mecanic, cu capul în jos. Tresări, recunoscându-l pe Elster. Activitatea lui Elster rămăsese un mister pentru el, care-i trezea teamă şi curiozitate, ba chiar invidie. Cum putea să cerceteze reviste de lingvistică şi să dea lecţii în diferite colţuri din Paris pregătindu-se totodată pentru concurs? Cu ce se ocupa când spunea că „n-are timp” să asiste la cursul lui Maurel sau Isnard?... Ce făcea în orele când Simon se întâlnea cu colegii la Minusse? Lucra fără nici o îndoială în „odăiţa” lui de la Şcoala Normală unde se închidea ca pe o feudă, înconjurat de cărţile savante al căror număr dorea necontenit să-i sporească...

Elster îi apăru la lumina felinarului, mai obosit, mai galben, mai scofâlcit, mai osos că de obicei. Se opri stângaci în faţa lui Simon şi-i întinse o mina jilavă. Avea părul vâlvoi pe frunte, spinarea adusă, un umăr lăsat, iar sub braţ îşi ţinea servieta. Gâtul slab ieşea dintr-un demodat guler fals al cărui nasture aurit strălucea deasupra celor două capete subţiri ale cravatei. Avea un aer atât de abătut încât Simon se întrebă dacă nu cumva e bolnav. Dar Elster îl privi ţintă cu ochii lui cenuşii, atât de ageri în descoperirea greşelilor sau a inexactităţilor din texte, încât şi Simon se simţi la rându-i cântărit.

— Merg la o lecţie în cartierul Saint-Lazare. Pariez că nu cunoşti malul drept. Vrei să mă însoţeşti?

Tonul era oarecum maliţios şi Simon fu puţin surprins de această neaşteptată invitaţie, dar se află într-unul din ceasurile când tovărăşia, vocea unui om îţi fac bine; aşadar, acceptă.

Urmă o nouă surpriză: Elster începu să-i laude cu o

voce obsecvioasă lucrarea despre Provinciale, susţinută cu câteva zile mai înainte; el considera totuşi opera lui Pascal plicticoasă. Pe când îl asculta, Simon îl observă cu atenţie. Raporturile lor fuseseră întotdeauna reci, distanţe, suspicioase. Prudent era să rămână rezervat. Dar critica adusă lui Pascal îl provocă.

— Într-adevăr, îi răspunse fără menajamente, mulţi consideră această lucrare plicticoasă. Iartă-mă, dar nu ştiu să citească. *Provincialele* înseamnă pentru mine triumful fervorii spirituale asupra raţionamentelor şi subterfugiilor celor ce caută nod în papură, celor ce evită întotdeauna să atingă adevăratul subiect, fondul lucrurilor. Există aici un efort pasionat pentru a merge în miezul problemei, pentru a sesiza, sub litera prescripţiilor morale sau a regulilor impuse în mod deliberat spre a le eluda, adevărurile vieţii, bătăile inimii, ineluctabila realitate a conflictelor lăuntrice pe care adversarii lui Pascal le fac să dispară sub pulberea cuvintelor. Ceea ce Pascal reînvie dincolo de savantele paragrafe din Escobar, este această conştiinţă a vieţii, această materie caldă, fierbinte, pe care ceilalţi o reduc la o dispută verbală. E o lecţie ce mai poate servi chiar şi în alte domenii, insistă Simon, ca şi cum s-ar fi temut că nu e înţeles.

Elster nu se urni din loc, întrebă rar şi răspicat, cu vocea lui de bas:

— La ce poate folosi azi ceea ce numeşti fervoare spirituală?

„Ceea ce numeşti”: avea mânia de a folosi această expresie şi degeaba se străduise să-i atenueze din insolenţă, Simon se simţi ofensat. Era la vârsta la care nu dai înapoi de la nici un subiect. Izbucni:

— La ce poate folosi? Fervoarea poate sluji pretutindeni. E de ajuns să eviţi metodele care o ucid,

— Suntem forţaţi astăzi, zise Elster cu o anumită morgă, să privim lucrurile ceva mai îndeaproape. Microscopul a devenit în toate domeniile, o necesitate. Nu

putem ajunge la ceea ce tu numeşti, folosind vorbe mari, „fondul lucrurilor”, decât după o serie întreagă de pregătiri, de cercetări preliminarii, pentru care avem nevoie de instrumente de precizie, nu de instrumente de fervoare. Fervoarea nu serveşte aici la nimic, E un sentiment fără utilitate.

— Dar ocupat, nu-i aşa, eu pregătirile tale, cu lucrările tale preliminarii, îi răspunse Simon arţăgos, nu consideri niciodată că a sosit momentul potrivit ca să examinezi şi „fondul lucrurilor”? Te mistui făcând cercetări, fişe. Nu termini niciodată cu analizele. Nu gândeşti decât cu ajutorul istoriei. Ceea ce oamenii au scris cu sângele şi cu creierul lor; nu e pentru tine decât un pretext pentru filologie, pentru „puneri la punct” şi nu citeşti autorii decât pentru a le semnala anomalii de sintaxă. Vei rămâne veşnic să baţi pasul pe loc în vestibul, în oficiu, printre neînsemnatele tale verificări. Pierzi din vedere până şi poarta pe care trebuie să intri!

Elster rămăsese calm.

— Nu poţi înainta nicăieri pe teren sigur dacă nu pregăteşti în prealabil drumul. Inteligenţa ne îndeamnă să aşteptăm.

— Dar viaţa ne ordonă să înaintăm!

— Priveşte, continuă Elster, fără să dea atenţie replicii lui Simon, uită-te la progresele pe care le-am făcut graţie acestor metode, în critică de texte, de exemplu. Gândeşte-te la tot acel timp necesar pentru a-i restitui lui Homer adevăratul său chip. Entuziasmul superficial al înaintaşilor noştri şi prăfuitele dispute din secolul al XVII-lea ne apar azi ridicole. Iată fervoarea cheltuită în mod inutil!...

— Bine, dacă vrei, să trecem la potop. Metodele tale critice de care eşti atât de mândru, la ce conduc? Să nu înţelegi nici măcar ceea ce e aproape de noi, să nu mai vezi în Lamartine decât o seamă de versuri luate din Parny sau copiate din Chênedollé!... Aproape că nu putem

concepe azi opera unui poet dacă nu o aşezăm pe un piedestal de adnotări, în aşa fel încât creaţia propriu-zisă dispare. Scriitorii noştri par să fi avut talent doar cât să cearnă ceea ce s-a spus înaintea lor. În acest joc am sfârşi prin a ne îndoi dacă poeţii au iubit vreodată şi s-au inspirat dintr-o noapte de dragoste!

— E o mare satisfacţie să înţelegi, răspunse Elster. Să înţelegi din ce e alcătuit un lucru.

— Dar nici această satisfacţie nu ne dă o raţiune în plus de a trăi, i-o reteză Simon care devenise nervos. Aş spune chiar...

— A trăi! îl întrerupse la rându-i Elster cu o arogantă fermitate. Mă întreb ce numeşti tu a trăi. E o vorbă goală! O vorbă de care oamenii inteligenţi se lipsesc.

Era atâta certitudine în glasul lui Elster, încât Simon, tulburat, se întrebă o clipă dacă nu cumva se înşală.

— Totuşi, când mă uit la mulţi din cei ce ne înconjoară, când văd în ce sărăcie mentală vegetează uneori spiritele lor savante, cu ce satisfacţii se mulţumesc, sunt tentat să cred că simţul vital este corupt în noi, că sunt atinse, alterate, sursele vieţii. Iată ce-am vrut să spun. Viaţa noastră are nevoie de o înălţare, de o hrană spirituală pe care toate aceste analize nu sunt în stare să i-o dea.

— Nu cred în valoarea vieţii individuale aşa cum pari să o concepi tu, zise Elster laconic. Nu contează dacă fiecare din noi cunoaşte sau nu clipe interesante, dacă trăieşte sau nu emoţii obişnuite sau intense, dacă respiră sau nu pe înălţimi! Lumea înaintează în alt chip.

— Crezi? Crezi într-adevăr că lumea înaintează altfel decât în conştiinţa noastră? Elster, tu vorbeşti ca şi cum umilinţa, răbdarea, supunerea ar fi cele mai nobile virtuţi omeneşti! Ca şi cum i-ar fi interzis omului să se smulgă o clipă din activitatea lui de termită superioară ca să arunce asupra vieţii măcar o privire care să-l elibereze, o privire care n-a fost învăţată!... adăugă Simon cu o vădită amărăciune.

Prin ochelari, Elster se uită atent la Simon, cu o umbră de îndoioşare.

— Nu mi se pare că te simţi tocmai la largul tău, astă seară, în freamătul vieţii...

Simon nu sesiză ironia. Simţea cum fierbe în el, confuz, o lume care nu reuşea să se contureze. Ce vroia să spună?

Îşi dădu seama că Elster putea să-l considere pueril. Ca şi domnul Delambre, tatăl său!... Totuşi, colegul continua să-l privească fix, – cu ochii lui obişnuiţi să ţină seama de virgule. Insistă aproape apăsat.

— Eşti în căutarea unui destin? Ar fi comic. Oare destinul poate fi căutat? De ce nu procedezi ca ceilalţi a căror raţiune de a fi e să desăvârşească opera înaintaşilor? Tu îţi oboseşti creierul întrebându-te, ca în cântec: „Trebuie să mă fac morar? Trebuie să mă fac notar?”...

— Dragul meu, i-o reteză Simon, aici faci o confuzie: sunt poate în căutarea unui destin, cum spui tu, dar nu a unei funcţii sociale.

Elster îi replică pe un ton maliţios:

— Este, evident, mai distins!...

— Nu mai distins, e altceva, continuă Simon în vervă. Ceea ce caut, ceea ce mi s-a părut întotdeauna că o datorie, este... nu ştiu cum să-ţi spun... Nu! revin la acelaşi cuvânt de adineauri: este să trăiesc, să înţeleg, să trăiesc! să fiu o fiinţă vie, asta el Nu un om mort.

„*Să trăiesc*” era un cuvânt simplu, profund, dar ce semnificaţie avea? Doar Simon ştia ce vroia să spună şi st simţea disperat în faţa neputinţei lui de a se explica.

— Atunci ne întoarcem de unde am plecat, adăuga Elster cu dispreţ. Ţi-am mai spus, nu ştiu ce înţelegi tu prin a trăi.

— Recunosc, răspunse Simon tăios. Nu mă pot folosi de metodele universitare ca să-ţi explic... Nu, ne-ar trebui ceasuri întregi. Şi tot nu ştiu dacă aş putea... Peste un an,

poate...

— De ce peste un an?

— Pentru că am să îmbătrânesc, am să fac progrese, sper. A îmbătrâni, la vârsta noastră înseamnă a merge mai departe.

Conversaţia l-a ajutat să devină conştient de mii de lucruri pe care nu le bănuia în el: se descoperea; ar fi vrut ca seara să nu se sfârşească. Niciodată, de când îşi începuse studiile, nu avusese răgazul să privească în propriile-i profunzimi alături de care trăia, ca toată lumea, ignorându-le.

Nici una din conversaţiile de până atunci nu i-a adus unul din acele cuvinte pline deopotrivă de lumină şi de întuneric, care te izbesc şi în jurul cărora se organizează o nouă idee despre viaţă, uneori o nouă viaţă. Aluziile lui Chartier îl tulburau, dar de erau confuze şi aveau acelaşi efect asupra lui ca şi propriile-i cuvinte asupra lui Elster. Dar iată că această conversaţie cu Elster – Elster gramaticianul – îi oferea deodată în acea seară de sfârşit de an universitar, un prilej pe cât de insolit pe atât de nesperat, ce deschidea în faţa ochilor lui, printre hăţişurile cuvintelor, ideilor, un fel de cale luminoasă. Se simţea pe neaşteptate gata să tălmăcească simţăminte necunoscute. Termenii vagi pe care-i folosea nu făceau decât să ascundă o intensitate reală a vieţii interioare greu de redat. Un filosof ar discerne, fără îndoială, mai bine decât el contururile acestui adevăr inexprimabil. Dar ce ar fi putut să-i ofere în plus decât transcrierea în limbaj cifrat a unei stări autentice? Simon se simţea iluminat; păşea pe caldarâm energic, vioi, cuprins de o misterioasă fericire; i se părea că se născuse ca să răspundă unei vocaţii într-adevăr proprii, hărăzită doar lui, nu numai pentru a exercita, cum credea Elster, o „funcţie socială”. Avea să păstreze şi mai târziu amintirea acelei clipe de fericire.

— Păcat, dar iată c-am ajuns, zise Elster arătându-i o

străduţă ce urca spre gara Saint-Lazare, umbră uriaşă ivită în lumina braseriilor, prăvălioarelor, lampadarelor, în forfota pietonilor şi a autobuzelor care dominau cu acoperişurile lor albe, puzderia de taxiuri zgomotoase. O iau pe străduţa asta întunecată, continuă Elster. Am o oră de paleografie. Paleografia, dragul meu, iată un lucru vrednic de respect! Oh! poezia palimpsestelor! Când mă gândesc la acei venerabili călugări care scriau imnuri pe marginea manuscriselor lui Cicero! Ei, ce spui?... Dar fii atent, uită-te la maşini.

— Am făcut ceva drum, zise Simon zărind gară şi dezmeticindu-se, pe când Elster îl luă energic de braţ şi-l traversă ca pe un orb.

— Cred că ne-au mai rămas multe de făcut, dragă Delambre, zise Elster privindu-l pătrunzător.

— De acord, îi răspunse Simon.

Apoi se gândi, cu o melancolie neaşteptată că poate nu se vor mai vedea. Strânse mâna întinsă şi fără convingere, adăugă: „Pe curând!”

— Pe curând!

Glasul lui Elster se pierdu în zgomotul străzii. Simon îl văzu traversând piaţa, apoi luând-o pe o uliţă ciudat luminată, unde se făcu nevăzut în mulţime. După ce se despărţi de Elster, strada i se păru asurzitoare. Rămase nemişcat la marginea trotuarului, neavând nici un motiv serios pentru a se aventura mai departe. Autobuzele se învârteau în jurul lui, claxoanele urlau. Dar nu mai vedea nimic. Pentru prima oară i se întâmpla că plecând de la Sorbona să ajungă la o gară. După lunga discuţie, aceasta îi apăru ca o concluzie inopinată – o concluzie stranie care ar fi putut fi un punct de pornire către acea viaţă „diferită” pe care şi-o imaginase ceva mai devreme. Către acea viaţă de care nu vorbeşte nimeni – viaţă care seamănă cu o femeie frumoasă care stă lângă tine şi pe care n-o poţi vedea...

Când se uită la ceas, îşi dădu seama că trecuse o

jumătate de oră de când se despărţise de Elster. Frigul îl pătrunse. Simţi o durere zdravănă în şale şi în spate. Credinţa lui în viaţă se mai domoli. Văzu cum se prăbuşesc într-o clipă zidurile strălucitoare şi scările somptuoase ale gării de unde visase că va porni către o lume mai seducătoare... Dar acea lume nu era pentru el! Nu era pentru nimeni, îşi zise că e un prost. Şi ce vorbe mari îi mai îndrugase lui Elster! „Drept cine m-o fi luat?” se gândi. Şi se înroşi.

Simon întoarse spatele ceasului, gării, cafenelelor strălucitoare, intersecţiilor înecate în larmă. Vânzătorul de ziare care striga *Intransigeant* la intrarea metroului, văzu un tânăr încovoiat, cu faţa crispată, ce cobora treptele cu un pas stângaci. Înainte de a se urca în vagon, Simon aruncă o privire unei fete de pe peron care-l făcu să se gândească la Hélène. Şi îi apăru deodată, aşa cum o văzuse ultima oară, aşezată în barul de pe strada Soufflot, între, tinerii cu cravată lată şi cu păr lins. Nu, nu, hotărât lucru, aşa ceva n-avea nimic comun cu ceea ce numea el „viaţă”!

Se cufundă din nou, cu îndârjire, în studiu. Timp de opt zile, zbura de pe strada Richelieu pe strada Sorbonne ca o minge; paşii lui se stingeau cu pioşenie sub bolţile Bibliotecii naţionale şi în amfiteatrele Facultăţii. Zi de zi auzea ceasurile bătând, cu timbru diferit după sălile în care răsunau. Mirosuri de benzină, de băcănie, de fructe stricate, aduse de aerul cald, stăruiau pe străduţele strimte sau învăluiau zidurile, înlocuind izul de mucegai şi de praf al cărţilor şi atmosfera uscată din biblioteci. Asfaltul se prindea de tălpi. Soarele apunea tot mai târziu, într-o desfăşurare de culori fastuoase, pe care Simon le dispreţuia pentru grandilocvenţa lor: era retorica soarelui!... În sălile de curs, unde ferestrele începeau să se deschidă iar auditoriul să se răărească, vocea dascălilor se luptă tot mai anemic cu cea a primăverii triumfătoare.

Amfiteatrul Descartes încetă treptat să afle numele adversarilor lui Boileau, căci în afara a doi-trei vagabonzi şi a unor maniaci inofensivi, nu mai era ţipenie de om. Părăsită, curtea Sorbonei îi avea ca oaspeţi doar pe Victor Hugo şi Pasteur, care, neputând schimba priviri, deveneau şi mai gânditori. Studenţii străbăteau grădina Luxembourg, preocupaţi, cu caietele deschise, învăţând şi paraînvăţînd cursul de literatură, de istorie, de epigrafie, de terapeutică generală, de gramatică comparată. În curând numărul lor scăzu iar mamele tinere profitară ca să extindă frontierele domeniului lor, astfel încât scâncetele de copii se făceau auzite pe aleile unde abia se încheiaseră discuţiile despre contingenţa legilor naturii sau despre sinteza amoniacului. Înghiţeai astfel, talmeş-balmeş, praf şi idei generale. Pentru profesori însemna o victorie. Peste câteva zile, o armată de tineri avea să se năpustească asupra sălilor de examen şi să reverse pe foile galbene sau trandafirii ale diverselor Facultăţi, odată cu valurile de cerneală, o puzderie de solecisme, de opinii născocite, de ipoteze nefericite, de aprecieri vagi, de termeni abstracţi, de erezii de tot felul. La gândul tuturor erorilor pe care ar fi putut să le comită, care mai de care mai compromiţătoare, Simon simţea că îşi pierde cumpătul. Noaptea, îi apăreau în minte fraze din cărţi, fragmente lipsite de semnificaţie, uneori simple cuvinte necunoscute care-l frapaseră în timpul unei lecturi şi care luau o înfăţişare grotescă, sumbră; reuşea astfel să se trezească şi rămânea în capul oaselor, cu ochii deschişi în întuneric, ore întregi, aşteptând în zadar să adoarmă iar. Uneori noaptea avea momente de o extraordinară luciditate. Se vedea susţinând proba în faţa juriului, cu mâinile pe faimoasa masă verde. Frazele se năşteau de la sine, se înlănţuiau minunat; chiar dacă nu cunoştea foarte bine subiectul, găsea despre ce să vorbească, fără întrerupere şi atât de inspirat încât dorea să-şi noteze fericitele improvizaţii. Dar dacă mintea îi era neobosită,

cea mai neînsemnată mişcare îl epuiză; îi era imposibil să întindă braţul, să ia creionul de lângă el. Apoi se izbea din nou de unul din acele cuvinte ostile al cărui sens îi scăpase şi care nu contenea să-l tortureze. Sau îşi repeta de zeci de ori nume proprii, nume de personaje „zei, oraşe, pe care nu reuşea, oh ce coşmar! să le distingă. Era un şir de figuri tulburătoare, exasperante: Ifesibaal... Egipteanul Proteu... Augustanus Nonacensis... Vaticanus Barberini... nume de gramaticieni: Aristarc, Apicanus, Zenodot... Urma cortegiul de referinţe, simple numere, frânturi de fraze care se porneau în sarabandă: „Cele mai bucolice episoade din *Odiseea* ca şi cele din *Georgicele*, nu au iz de grajd sau de sat...” Unde citise fraza aceasta? Ce, dorea autorul cu grajdul şi cu satul lui? Cuvinte stranii al căror sens dispăruse cu vremea!... Apoi îi apărea spinarea lui Elster, mustaţa tatălui, chipul Hélènei... Hélène!... De ce avea oare acel zâmbet enervant, acea privire ironică?... „Oxyrhynchus Papyri 448... Zenodot...” Hélène ajungea să se confunde cu aceste cuvinte barbare, aceste cifre care nu evocau nimic, cu însuşi vidul unui creier înfierbântat şi ea devenea pe rând Ifesibaal sau Homososo, zeii bizari, necunoscuţi, a căror existenţă îi fusese până atunci absolut indiferentă, dar sub măştile cărora Hélène, cu alţi ochi, provocatori, venea să-l chinuie... Şi Simon se ridică brusc, simţea nevoia să o vadă, să o vadă imediat, să-i vorbească; era o nevoie presantă, chinuitoare; simţea că viaţa lui e un eşec dacă n-o vede pe loc. Dimineaţa nu-şi mai amintea nimic dar se trezea epuizat... În cele din urmă căută salvarea în somnifere, pe care multă vreme le evitase. Dar acum prefera orice acelor halucinante nopţi de veghe... Şi aşa dormea buştean fără să mai fie deranjat de Hélène, de Homososo, de Oxyrhynchus 448 – care nu era cum s-ar părea numele unei fiare apocaliptice, ci numele dat de cărturari unui manuscris de Homer.

VII

HÉLÈNE A FOST PUNCTUALĂ LA întâlnire. Simon a zărit-o ca şi-n alte dăţi, trăgând uşa energic în urma ei şi făcându-şi apariţia în micul scuar Louvois. Dar în acea zi era de o frumuseţe rece şi atrăgătoare care nu-l lăsă indiferent. Dezinteresul ei faţă de viaţa intelectuală, literară, mersul ei animalic aveau asupra lui un efect neobişnuit: înţelegea ce înseamnă să fii femeie. Se simţea învăluit, fără să se poată apăra, de atmosfera tulbure ce planase asupra ei cu câteva zile în urmă, pe când o văzuse prin fereastra barului şi privind-o, i s-a confirmat ideea care-i fusese de totdeauna inoculată, că femeia este principiul oricărui păcat, că e păcatul însuşi. Ascultă, cu o nemaipomenită şi nebănuită plăcere, paşii fetei răsunând alături de ai săi pe trotuarul îngust ai străzii Richelieu şi cum o cuprinse de mijloc, simţi de-a lungul spinării şocul paşilor ei. Se gândi că ar putea a cutreiere astfel multă vreme alături, fără să scoată o vorbă, ca de atâtea ori şi n-ar mai fi vrut că plimbarea să ia sfârşit. Între timp, Hélène se interesase cum o duce. Ce studiază, ce fac colegii. Pe atunci, unii dintre ei, înaintea examenului final, mergeau să se destindă puţin la ţară: doreau să se scalde în râu, să se spele de toate petele de cerneală din timpul anului. Astfel, Brukers şi Minusse plecaseră unul în Nord, celălalt în Sud. Între cele două direcţii posibile, Simon descoperi pe neaşteptate o a treia: Hélène. Cum era bine dispusă, atrăgătoare, în vervă, Simon îşi spuse că la urma urmelor trupul unei femei e la fel de odihnitor ca şi apa nurilor ce curg în Seine-et-Oise unde, în acea clipă, înota Brukers.

Ajunseră pe bulevarde şi firavele lor cuvinte se

pierdură în larma mulţimii; apoi, hoinărind la voia întâmplării, nimeriră la Bursă, şi cum treceau prin faţa barului din colţul străzii, Simon n-a rezistat tentaţiei de a împinge uşa înaintea ei. Atunci, pe când soarele mătura stradă cât era de mare, Simon simţi pentru prima dată o uşoară durere într-o parte. „Trebuie să am grijă” se gândi el. Dar urcând scara, acea senzaţie neplăcută se topi într-o impresie de dulce aventură.

Cadrul îi plăcea: banchetele în piele verde, mesele negre cu picioare din cupru, chelneriţele atrăgătoare, curate, frumoase, în fustele lor verzi şi şorţuri albe. Hélène pornise iarăşi la atac: insista că Simon să vină într-o duminică să se, „odihnească” la ea – tot nu era bun de ceva util, după cum spunea ea. Simon ştia că dacă acceptă lupta, cu greu ar ieşi victorios. Încercă să-şi amintească de simţămintele lui din ziua în care a zărit-o în colţul străzii Soufflot, dar nu mai vedea în de decât „idei” deşarte. O clipă regretă că nu se află împreună cu Elster. Prezenţa Hélènei însemna cu totul altceva. Ea era vulnerabilă, slabă, şi tocmai de aceea viaţa părea imperfectă în jurul ei; crea o zonă de nelinişte şi de dorinţă care, oricât ar fi ignorat-o, nu putea să nu-l stânjenească. Îl cuprinse o emoţie confuză, dar făcu un efort să o înlăture.

— Ei, bine, nu, e imposibil, zise deodată Simon.

Stăteau singuri, în salonul cel mic, izolaţi de zarva din piaţă iar prin ferestrele largi, împodobite cu begonii, vedeau autobuzele apropiindu-se şi auzeau larma crescândă a oraşului care crea conversaţiei lor un fond înăbuşit, spart, de strigăte stridente.

— Imposibil, repetă el pe un ton mai cald.

— Bine, dar ştii că peste opt zile plec la Méry.

— În acest caz, sper să fiu la gară, unde voi avea plăcerea să te salut.

— Felicitările mele, zise ea ironic. La urma urmelor, te menţii în eroism.

— După cum vezi... Dar nu e uşor alături de tine.

Ea dădu din umeri.

— Da, da, te asigur, apăsă el serios... Ai tu ceva...

— Ei?...

Simon o privi cum soarbe ceaiul lângă el, sfărâmând zahărul, aşa cum îi plăcea ei, între dinţii ascuţiţi, învăluind viaţa într-o urzeală de gesturi serafice care-i dădeau un aer de înşelătoare nobleţe; degeaba îşi repeta Simon că totul e minciună şi încerca să şi-o închipuie pe Hélène printre tinerii trândavi, amintirea nu mai reuşea să-l indigneze. Asta înseamnă să fii femeie! Da! făcută pentru plăcere!... Tot ce poate fi mai puţin misterios... Dar cum ea repetă întrebarea, Simon răspunse:

— Ai ceva... care mă tulbură... o chemare... Altădată, când simţeam acelaşi lucru la o femeie, credeam că vine din sufletul ei. Dar nu...

El n-o obişnuise cu asemenea mărturisiri. Îndrăzneala lui îl miră şi pe el. Se lăsa cuprins de un sentiment puţin amar, pe care voia să-l ia drept luciditate crudă.

— Sufletul femeilor, zise el, e trupul lor. Prin trup întrezăresc de ceea ce bărbaţii cunosc, prin cuvinte abstracte: universalitate, imortalitate. Tu nu eşti de alt sex, eşti de altă specie... Ceea ce mă încântă la tine, adăugă pe un ton mai detaşat, e că nu eşti femeia nimănui. Cu tine n-am impresia că mă apropii de o lume închisă, de o limită. Tu nu te limitezi la nimeni. Nu ai deprinderi. Nu eşti prizonieră vreunui bărbat. Iubindu-te, fraternizez cu toţi cei pe care nu i-am cunoscut... particip la bucuria tuturor celor care te-au iubit sau care te vor mai iubi, mă asociez lumii...

— Drept cine mă iei? protestă Hélène. Eşti beat? Vorbeşti de parcă aş fi avut sute de amanţi!...

— Bine, ştiu, n-ai avut decât doi sau trei. Să zicem trei sau patru... Dar important, vezi tu, e că poţi avea mai mulţi. Important e că alături de tine pot să visez. Înţelegi, nu te simt a mea, nu suntem legaţi. Eşti o femeie simplă

şi asta îmi place...

Oricât de excesive le găsea, Hélène gusta reflecţiile lui. Simon nu semăna cu atâţia alţii care doreau s-o subjuge poftelor lor; fiecare din vorbele lui îi acordau mai multă independenţă şi, cu cât o eliberau, cu atât se simţea mai atrasă de Simon.

— Te iubesc mult, zise ea.

— Simplicitatea înseamnă să nu ţii la nimic.

Cum stătea lângă el, Simon întrezări sub stofa taiorului strâmt, formele rotunde şi mlădioase.

— Nu trebuie să te dărui decât lucrurilor la care nu ţii prea mult... adăugă el. Nu crezi? Mai ales nu trebuie să consideri nimic drept proprietatea ta. În fond...

— Ce?

El o sărută.

— Vezi, ar putea să mi se ia totul în acest moment fără ca eu să fiu păgubit.

— Aşa zici azi, dar mâine, dar poimâine... Te cunosc eu când eşti serios; zău că nu eşti prea amuzant.

— Mă simt relaxat, zise Simon. Alături de tine sunt în vacanţă. Eşti câmpia mea... îmi dai voie?

Ea râse, apoi repeta:

— Te iubesc mult... Ar trebui să vii să petreci vacanţa cu mine.

— N-ar fi înţelept, dar nu e imposibil.

— Cel puţin, ai să-mi scrii?

El îi oferi o ţigară, apoi răspunse:

— Ştii bine că nu scriu niciodată.

VIII

SIMON SE TREZI CĂTRE MIEZUL

nopţii, după un vis groaznic. Se făcea că era într-o sală de examen, în faţa unei mese imense şi triste, iar în partea opusă, Hélène îl întreba cu gravitate despre un poet puţin cunoscut, Simonide din Amorgos. Simon, care cunoştea bine subiectul, simţea totuşi cum răspunsul se diluează, cum e gata să insinueze cu laşitate că problema nu figurează în program, când deşteptătorul puse capăt coşmarului. Dar în vis răzbiseră reminiscenţe livreşti şi el trăise un moment penibil: buimăcit, pe jumătate adormit, îl surprindea pe Ajax deghizat în paznic al bibliotecii, bătând toba pentru a anunţa ora închiderii; său intră într-un salon împreună cu alţi invitaţi şi, aflând că venerabila văduvă aşezată în colţul şemineului nu era alta decât Sibila din Cumes, înainta firesc să salute bătrâna doamnă pe care o vizitase adesea... Apoi se cufunda cu toate amintirile, cu problemele de poetică greacă, cu visurile anacronice, într-un lăcaş cu imagini evanescente, asemănătoare celui în care Eneas pune cu tristeţe întrebări umbrei iubitei lui pierdute.

Să fi fost ora două dimineaţa, când îşi dădu seama că e din nou treaz. De data aceasta nu-şi mai amintea dacă a visat. Dar se petrecea ceva mult mai neliniştitor. În cameră se auzea ca un zgomot, ceva abia perceptibil, îndepărtat şi totuşi foarte aproape, un zgomot lent şi ritmat, un zgomot straniu, înfricoşător – un zgomot cum nu mai auzise vreodată.

E posibil?... Simon se ridică în capul oaselor: zgomotul încetă. Aprinse lumina, cercetă camera, examină perna: nimic nicăieri care să fi produs cel mai slab murmur. Lumina înlătura orice eroare sau mister, conferind pereţilor impecabila lor precizie iar obiectele familiare, cu formele lor clare, reale, autentice, îl liniştiră.

Simon se culcă fără să mai stingă lumina. Stătea pe o parte, nemişcat, ciulind urechea... Zgomotul începu să se facă auzit imediat. Era ca un zgomot foarte discret de ventil care se deschide şi se închide la intervale regulate.

Nici o îndoială. De data aceasta Simon era treaz şi vedea. Zgomotul nu venea nici pe fereastră, nici din duşumea, nici din pat! Nu venea din nici un loc vizibil. Tânărul încercă toate poziţiile: de cum se întindea, zgomotul se auzea iar, lângă el, la fel de slab, de calm, de tenace, de inepuizabil...

Trebuia să se supună evidenţei: zgomotul venea din el... Era ceva viu ce se năştea din respiraţia lui; dispărea doar când îşi ţinea răsuflarea. Uneori părea că se transformă într-un hârâit; venea dinlăuntru, din piept, dintr-un punct precis pe care-l puteai atinge... Simon se dezbrăcă şi-şi atinse pielea cu un deget. Pielea era frumoasă, fină, impecabilă, tânăra. Nimic de spus. Ceea ce se auzea gemând acolo nu era, desigur, periculos... Căci nu contenea să geamă slab, cu o încăpăţinata perseverenţă, ca ceva inofensiv, familiar aproape, ca un suspin care nu vrea să fie auzit ci mocneşte pentru sine...

Simon se obişnui cu el. Timidul mesaj trimis de trup îi trezea brusc atenţia faţă de o lume care îi era complet necunoscută. Tocmai de aceea îl înspăimântă, căci îl supunea necunoscutului. Acel zgomot neînsemnat intra deodată în gândurile, în proiectele, în pasiunile lui. Îl auzea cum zvâcneşte în de ca o inimă străină care îşi are propriul ritm şi propria-i voinţă.

Se strădui atunci să nu-l mai audă. Se întoarse pe o parte, căutând o poziţie ca să ” scape de geamătul care semăna uneori cu o picătură ce cade pe pământ. Dar simţurile lui ascuţite de veghe, gata să perceapă şi cea mai neînsemnată vibraţie în tăcere, îi aduceau, după o clipă de linişte, mărturia de care în zadar încerca să scape. Adormi în acea rumoare lichidă, în acel murmur scurt, intermitent, care deveni treptat, în somn, zgomotul unei adevărate ploi. Fiecare picătură părea să ezite înainte de a cădea, iar el nădăjduia că n-o să cadă, dar ea se lovea uşor de sol cu un zgomot surd. Zgomotul era discret, atât de slab, atât de firav, încât Simon credea

mereu că va marca sfârşitul supliciului. Dar îi urmă un altul, ca şi cum ar fi existat undeva, într-un tărâm necunoscut al cerului o misterioasă rezervă de ploaie care nu putea nici să se dezlănţuie, nici să se oprească.

Când s-a trezit, Simon nu şi-a amintit imediat de incidentul din timpul nopţii. Pe când soarele lumina zidul din faţa ferestrei cu o veselă violenţă, el se gândi la Hélène, la ceasul petrecut alături de ea în bar, la apropiata lor întâlnire. Începea o zi obişnuită. S-a ridicat, s-a aşezat în faţa oglinzii; atunci şi-a dat seama că n-a dormit tocmai bine... Dar nu era obosit. Somnul, întrerupt de două ori, îi dădu forţe noi. Avea poftă de plimbare, de hoinăreală. Dar în faţa acelei zile necunoscute şovăi o clipă, ştiind că tot ceea ce urma să facă avea importanţă. Zilele din preajma examenului erau preţioase. Simon citi din nou textele, notă câteva fraze? însemnă câteva reflecţii, schiţă planuri. La amiază, în timpul mesei, domnul Delambre află din ziar că se descoperise o escrocherie de o anvergură uriaşă al cărei principal autor fugise; erau compromise personalităţi de primă mărime, nenumăraţi funcţionari înalţi, încât, pesemne, nu avea să fie dezvăluit niciodată tot adevărul. Se vorbea de averi făcute sau distruse într-o zi, de milioane achiziţionate şi pierdute, de poliţe şi de semnături false, de decoraţii acordate pe bani, de compromisuri dezonorante. Ţara se afla în plină descompunere morală.

Simon aşteptă să se lase seara ca să iasă puţin. Rătăci în scuaruri populate, ocoli grămezi de nisip unde agonizau jucării, locomotive sinistre, tot soiul de tinichele colorate naiv; străbătu zone întregi de strigăte de război şi de invitaţii la masacru. Palmele late ale castanilor ofereau în zadar pe pământ, într-o lumină crepusculară, umbra degetelor lor deschise: pământul nu le vedea. El înainta într-un pustiu, printre figurile abstracte ale gândurilor aşezate aidoma sfincşilor pe nobila şi imateriala

substanţă ce învesmânta pământul. Din când în când se înălţa câte o nebuloasă palidă care nu avea vreme să se prefacă în stele... Simon intră în librării, răsfoi mai multe cărţi. Dar literatura din vremea lui îl descumpănea ca şi pe taică-său. Era ca o cheie, care se învârteşte în gol. Dealtminteri, împărtăşea, fără să ştie, suspiciunea Sorbonei faţă de cei care scriu ignorând greaca şi care nu-şi pun întrebări asupra interpolărilor la Homer. „Trebuie să încep cu începutul", îşi spunea în sine. „Dar nu voi isprăvi astfel niciodată." Şi nu ajungea să opteze între deznodăminte precoce şi începuturi care se eternizau.

Pe când se pogora seara, faţadele cinematografelor, luminate brutal de becuri violete, începură să-i vorbească de Africa şi de tigri, să proclame în litere incandescente că dragostea e suverană. Simon se grăbi să se întoarcă acasă.

Ultimele zile de libertate aduceau întrucâtva cu ultima plimbare a condamnatului la moarte. Lumea lua un aer de o gravitate neobişnuită iar lui Simon i se părea că până şi cele mai neînsemnate demersuri îi erau remarcate.

Petrecu o noapte liniştită şi uită de necazuri. Se simţea aproape un erou. Un erou nu are slăbiciuni.

Se lăsă noaptea. O noapte groaznică. Din nou în capul oaselor, Simon începu să inspecteze fiecare din obiectele din preajmă, în speranţa că le va găsi vinovate de zgomotul slab şi perfid care-l împiedica să fie un erou. Degeaba s-a sculat şi a pornit prin cameră ca să risipească vraja, zgomotul îl urmărea şi se deplasa împreună cu el. S-a mai scurs o noapte asemănătoare, apoi încă una. Acum toate nopţile erau însoţite de acele zgomote umede, de acel murmur de lacrimi ce cad pe un pământ moale, de acel geamăt obscur care nici nu izbucneşte nici nu se stinge şi care se resemnează să nu fie pe deplin auzit dar nu tace.

Hélène urma să plece la Méry sâmbăta. Simon îi promisese că va fi la gară. Se hotărî să facă drumul pe jos. Traversă Sena, o luă de-a lungul bulevardelor, încetini pasul în faţa cafenelelor ale căror terase lăsau să se reverse pe trotuare valuri de oameni, efervescente şi irizate, care se stingeau spre el cu un vuiet surd şi egal, asemănătoare oceanului. Cafenelele! aici bătea pulsul marelui oraş. Există cafenele unde se încheie afaceri, altele unde se discută, altele unde întâlneşti femei. Unele adună între pereţii lor îmbrăcaţi în oglinzi, pe banchetele din piele, o mulţime eterogenă şi cosmopolită. Lui Simon îi plăcea să se piardă în acel anonimat. De cum se pogora seara, acele locuri deveneau şi mai seducătoare. Bulevardele erau cuprinse de un violent vârtej de lumini. În timp ce vitrinele colorate păreau că pulverizează cerul, firmele se aprindeau şi se stingeau neîncetat făcându-şi semne complice de pe un trotuar pe celălalt. O flăcăruie roşie iscată la parterul unui imobil, se ridica uşor, rămânea suspendată în vârf apoi cădea ca o săgeată. Simon se opri să o vadă cum urcă încet, luminând cu grijă contururile casei, cum îmbrăţişează ornamentele faţadei, cum învăluie balcoanele. Tot bulevardul era într-un tumult de zvâcniri, de încleştări. Mici semnale luminoase clipeau aproape de trotuar, de parcă te-ar fi invitat la cine ştie ce plăcere interzisă. Când şi când, trecea» doi băieţi ţinând de gât o fată. Simon se visă alături de Hélène, o vedea rizând după vitrina cafenelei, scoţându-şi haina, legându-şi cordonul, atingându-i părul. Asemenea plăceri erau incomplete, ameţitoare, amare.

Tânărul ajunse în sfârşit în faţa gării Saint-Lazare, cu totul altă faţă de ceea ce fusese în seara plimbării lui cu Elster. În clipa în care Hélène dădu să sară în tren, Simon o strânse în braţe. Ea hotărî să plece cu trenul următor şi petrecură câteva minute privind galeriile strălucitoare, deschise la parterul gării, unde găseşti întotdeauna lucruri atrăgătoare. Ieşiră din gară şi văzând halbele cu

bere pe tejgheaua cafenelei, li se făcu sete. Simon o însoţi apoi pe peron, unde vagoanele începuseră să se umple. O sărută pe gură şi privi cum alunecă pe şine, ca o pată de sânge, farul trenului ce o ducea.

Pe când cobora scara, simţi în gât ceva ciudat. Se văzu nevoit să se sprijine de perete şi să-şi ducă batista la gură: batista se înroşi...

IX

DE DUPĂ BIROUL LAT, CARE MEN-ţinea între ei distanţa necesară respectului, îl auzi pe doctor:

— Trebuie să-ţi faci o radiografie.

Doctorul Lazăre era un bărbat gras şi scund, rumen, serios, sobru. O radiografie... Fie. De ce nu? Simon nu se miră. Străinul nu-i spusese altceva. O radiografie, asta face parte dintr-o metodă într-adevăr ştiinţifică şi e binevenită; poţi să fii sigur, se va vedea că nu-i nimic.

Doctorul adăugă:

— Te aştept mâine dimineaţă la clinică. Iată adresa la care mă găseşti.

Mâine dimineaţă... Tonul era simplu dar peremptoriu: nu încăpeau discuţii. Simon se întreba cum de reuşeşte să se impună. Vorbele erau reduse la strictul necesar, debitul rapid, vocea puţin stinsă, de după lornion, privirea fără strălucire. Totul dădea impresia de sinceritate şi de probitate. Se ridică şi-şi luă rămas bun de la pacient, fără să mai scoată o vorbă.

A doua zi de dimineaţă, Simon l-a găsit alături de un alt medic în halat alb, un radiolog. Aceştia l-au condus într-o încăpere întunecoasă unde el s-a dezbrăcat pasiv; apoi s-

a simţit manevrat de mâini nevăzute. A fost un moment neplăcut. Avea impresia că e o materie inertă subjugată de o forţă invizibilă. A fost aşezat apoi, fără menajamente, între două cadrane de lemn, care se apropiau. El respiră, tuşi, execută ordinele primite ca un subiect în stare de hipnoză. Nu ştia prea bine ce aveau să-i facă, nu distingea obiectele, nu mai putea să formuleze o judecată. Începea să se sufoce şi, dacă n-ar fi fost cete două ecrane aplecate pe spinare şi pe piept ar fi căzut sfârşit. Dar i se ceru să rămână nemişcat şi să respire adânc. Întrezări o lumină fulgerătoare şi asta a fost totul. Menghinea se desfăcu iar el fu luat de mână ca un copil; apoi i s-a spus să se îmbrace şi să aştepte. Simon se prăbuşi pe un scaun. Nu mai trăise niciodată o clipă atât de umilitoare. Ar fi preferat o boală adevărată acestui tratament care rănea demnitatea lui de om.

Aşteptă multă vreme. Ochii începură să distingă în întuneric unele obiecte şi se strădui să fie atent. Obiectele aveau un aspect destul de puţin liniştitor. Mijlocul sălii era ocupat de un soi de ghilotină de care se prindeau nişte fire. Totul era rece, metalic. Singura licărire venea de la o lampă mică, roşie, pierdută în tavan, de unde străbătea o pâlpâire sângerie.

În acel răstimp cei doi medici se retrăseseră într-un cabinet mic, negru şi trăseseră uşa după ei. Curând Simon avu impresia că cei doi călăi începură să vorbească. Mai întâi câteva cuvinte rostite încet; cuvinte pe care nimeni, evident, nu trebuia să le înţeleagă. Apoi dialogul se înteţi şi lui Simon i se păru că cei doi actori nu se mai înţelegeau perfect asupra martiriului la care aveau să-l supună. Răzbiră frânturi de fraze şi Simon surprinse termeni necunoscuţi, amplificaţi de imensitatea întunericului ce domnea în jur. Poate era vorba de altcineva?...

Deodată, uşiţa se deschise iar Simon îşi dădu seama că se făcuse lumină. A fost invitat să se apropie. Avea un aer

complet detaşat; nu mai putea crede că persoana lui era în joc în această cumplită ceremonie nocturnă şi începea să regrete faptul că s-a expus unei situaţii atât de ridicole. Îi găsi pe cei doi aplecaţi deasupra radiografiei.

Cum ei tăceau, Simon se gândi că politeţea îl obligă să pună o întrebare.

— Nu-i grav, nu? zise el zâmbind.

Dar doctorul Lazăre nu-i zâmbi.

— E ceva la stingă. Vino să vezi.

Radiografia nu se uscase încă dar se putea distinge ceva. O lumină din spate o lampă. Simon îşi admiră scheletul cu mirare: acelea erau vertebrele lui, coastele lui, aşa cum le-a modelat natură pentru el. Nu era una din acele scheme impersonale ce figurează în manuale, ci un lucru care-i aparţinea, la urma urmelor, un fel de portret. Cele două mase cenuşii pe care se profilau oasele lui, erau plămânii *lui*! Fascicole de mici linii negre îi străbăteau în anumite locuri, înnodându-se, ramificându-se până nu se mai distingeau. Interesat peste măsură, Simon examina fotografia ca pe o hartă a unui imperiu pe care-l deţii fără să-i fii stăpân şi în care ai voie să contempli, graţie unor magice pregătiri, o imagine negativă, cu un aspect la fel de insolit ca şi o fotografie de pe lună.

— Priveşte, zise doctorul.

Şi îi arătă cu degetul la dreapta filmului, o zonă mai întunecată pe care Simon nu o remarcase şi unde imaginea devenea tulbure.

— Văd, răspunse Simon, pe tonul amatorului căruia i se arată particularităţile unui tablou. Dar ce înseamnă în ciuda staturii lui, doctorul Lazăre avea prestanţa unui medic foarte apreciat. Nu primea decât pacienţii anunţaţi şi avea onorarii foarte mari. La întrebarea lui Simon, îndreptă spre pacient o privire în care sentimentul superiorităţii era dublat de o uşoară ironie. Adică, fie că vroia sau nu, momentul triumfului său venise, un moment

când ştia că un singur cuvânt avea să răstoarne existenţa unui om.

Tăcu o vreme, ca şi cum nu se putea hotărî să rostească acel cuvânt definitiv sau ca şi cum ar fi aşteptat o întrebare mai explicită. Dar Simon nu se îndoia de nimic. Nu mai văzuse vreodată o radiografie. Frumuseţile medicinii îi rămăseseră străine. Avea doar impresia penibilă că dă un examen pentru care nu s-a pregătit. Această situaţie îl umilea, i se părea inexplicabilă. Îşi amintea de succesul lui la Sorbona când analizase sensul filosofic al operei lui Hesiod. Se vedea în grupul de colegi, la Minusse, unde era întotdeauna ascultat cu o atât de entuziastă simpatie, mai auzea încă vocea caldă a lui Brukers adresându-i-se într-o seară, după referatul asupra lui Pascal: „Bravo, Delambre; e foarte bine!... Eşti un om...” Mai avea proaspătă în memorie acea conversaţie cu Elster când, pentru prima dată, sub imprecizia frazelor, i se trezi, ameţitoare ca o descoperire, ideea „vocaţiei” lui... şi acum, se afla între cei doi bărbaţi ca un om suspect, ca un acuzat. Privirea severă a doctorului Lazăre părea că spune: „De obicei, am de-a face cu bolnavi mai inteligenţi...”

— Ce înseamnă? repetă în cele din urmă medicul, cu o expresie nedefinită care-l irită pe interlocutor. Câteva luni de odihnă, presupun.

Simon rămase consternat. Se întreba dacă doctorul Lazăre nu era cumva ironic.

— Mărturisesc, zise el pe un ton ce vroia să pară detaşat, că nu înţeleg prea bine.

— Uite ce e, dragul meu, adăugă doctorul Lazăre, cu aceeaşi expresie ambiguă... Plămânul dumitale e atins... Există... Există un germene!

Un germene... Adevărul pătrundea în mintea tânărului cu acest cuvânt nevinovat care poate desemna atâtea lucruri fericite. Un germene: înţelegea că acest germene avea un nume, că avea chiar un loc special, foarte

onorabil în familia germenilor! Există germeni utili după cum există alţii dăunători; e o întâmplare: există unii mai iluştri şi alţii mai puţin: acesta avea însă o faimă recunoscută: în numele lui Koch făcuse înconjurul lumii... Koch! Era unul din cuvintele barbare pe care Simon le purta în straturile inferioare ale memoriei, ca pe atâtea altele întâlnite în cărţi şi de care, până acum, nu s-a slujit. Acesta ar fi putut fi numele inofensiv al unuia dintre nenumăraţii comentatori germani citaţi cu pasiune în subsolul ediţiilor lui de texte vechi. Dar cuvântul insolit la care era adăugat îl împodobea cu o glorie îndoielnică, îi conferea un prestigiu de prost gust. Printr-un transfer puţin îndatoritor, numele lui Koch devenea, în această expresie simbolul nefastului şi lăsa impresia că poartă toată virulenţa. Aceste cuvinte pe care până în ajun chiar le putea auzi cu o perfectă detaşare, ca atunci când auzi pomenindu-se de o ţară cu izvoare otrăvite dar unde ştii că nu rişti să pui piciorul, prindeau acum viaţă, se întorceau contra lui, deveneau nefaste. Împrejurările în care pătrunseseră în conştiinţa lui Simon le hărăzea o crudă claritate: nici o explicaţie desigur, nici un comentariu n-ar fi putut egala în precizie licărirea difuză şi greţoasă care lumina pelicula transparentă a radiografiei, umedă încă...

Simon se gândi că această achiziţie sinistră, această lumină aruncată pe negândite asupra fiinţei sale, acest plus de cunoaştere la care nu se aştepta, constituiau un beneficiu satisfăcător pentru tot restul zilei. Nu mai rămăsese decât o săptămână până la examen – dar ce importanţă mai avea ceea ce până atunci constituia singurul lucru important? Revelaţia al cărei obiect fusese a zguduit deodată edificiile înălţate cu răbdare de munca lui. Dintre toate lucrurile învăţate în cursul atâtor ani de studii, nici unul nu a dat vreodată vieţii sale acea profunzime, n-a făcut-o atât de preţioasă, de sfâşietoare. Învăluit încă în umbrele sălii magice unde pentru câteva

minute trupul lui în carne şi oase, trupul lui opac a devenit transparent, i se părea că face pe nesimţite un pas dincolo de care aparenţele cad, lăsând să se ivească realitatea. Ca dintr-o altă lume îl auzi pe doctor făcându-i recomandările obişnuite. Îl văzu că-şi ia trusă şi că părăseşte camera hotărât, ca un străin care, nu i-a adresat niciodată vreun cuvânt. Să fie oare posibil ca secretul vieţii lui să stea în creierul acelui om?... Simon rămase singur, nemişcat, fără să aştepte ceva anume, de parcă ar fi vrut să fie sigur că spectacolul se terminase, că nu avea să se sfârşească în absenţa lui. Dar, lângă el o voce răsună, insidioasă:

— Scuzaţi-mă, domnule, avem nevoie de sală pentru pacientul următor.

Simon văzu un infirmier în halat alb deschizându-i uşa. Curioasă dezamăgire. Nu-i trecuse niciodată până atunci prin minte, printre atâtea idei care-l asaltaseră, că ar putea deveni un pacient. N-ar fi fost mai surprins şi nici mai dezmeticit dacă acest cuvânt în loc să fie rostit într-o clinică, ar fi răsunat într-o biserică sau într-un budoar. Pe scară auzi o altă voce strigând; „Vreţi să ţineţi stomacul ceva mai sus?” Coborî câteva trepte şi ajunse în stradă, în zadar încercă să se gândească o clipă la ultima lui întâlnire cu Hélène. Imaginea ei pălea, ca şi altele, în faţa enormităţii aventurii. Ştia că n-are s-o mai vadă, nici pe ea, nici pe nimeni. Ideea morţii încolţea undeva, într-un punct pe cer, ca un soare sângeriu şi sinistru căruia încerca să-i întoarcă spatele, dar care agoniza pe pământ în faţa lui, oferind privirii implorînde firava umbră a unui trup...

Trecând printr-un parc, zări frunzele scânteind în soare;, păsărelele urmărindu-se, ciripind. Şi începu să fugă până ajunse acasă.

X

MEDICUL ÎI CERUSE SĂ-ŞI CONtroleze temperatura de câteva ori pe zi. Termometrul e o fiinţă capricioasă, cu o viaţă proprie ce nu se supune dorinţelor.

Simon n-avusese nevoie până atunci de cine ştie ce instrumente: un stilou cu o înfăţişare destul de umilă, găsit pe stradă, reuşise pe deplin să-i asigure toate contactele necesare cu viaţa. Cercetă cu neîncredere noul instrument care îi fusese impus şi care, din prima zi, se declară ostil, căci îngusta coloană de argint viu dinăuntru se opri la a doua linie deasupra cifrei 38. Simon era tulburat. Însemna condamnarea fără speranţă. A doua zi febra nu încetă să crească, urcând până la 39.

Săptămână se încheie într-un fel de confuzie. Apoi, zorii zilei de luni se iviră pe un cer senin, fără pic de nor, care anunţa o dimineaţă pură şi caldă. Era prima zi de examen, dar medicul îi impusese lui Simon să stea în casă: tânărul trebuia să renunţe şi să-şi stăpânească mânia; nu se putea ridica împotriva voinţei unui om care are de-a face cu bolile... Dar nu se putea opri să se gândească la toţi prietenii care în acea zi aveau să se întâlnească pentru bătălie fără el, la umbra Sorbonei care tot timpul anului îi dominase visurile; îşi închipuia ce figură aveau; îşi imagina cam cum arătau trotuarele străzii Saint-Jacques; atunci avu impresia că o mână nevăzută l-a smuls din lume şi că din acea zi viaţa avea să continue fără el. Înţelegea că de acum înainte trebuia să acorde o încredere limitată existenţei sale anterioare ca şi existenţei celor din preajmă. Înţelegea că tot ce avea valoare pentru el îl părăsea acum, ca şi cum şi-ar fi pus nădejdea în idoli, iar aceştia s-ar fi năruit în colb...

Încerca să se adapteze treptat noii noţiuni pe care o dobândise despre sine, dar îşi dădea seama că nu ştie

nimic despre trupul său. I se ascunsese întotdeauna că există în el atâtea frumuseţi şi atâtea mizerii şi că viaţa cochetează neîncetat cu moartea. Adună în grabă câteva cărţi de medicină care tratau despre boala lui în termeni simpli. Admiră, ca şi cum ar fi fost descoperirea lui, plasticitatea plămânului, capabil să se dilate şi să se comprime ritmic în interiorul dublului său înveliş. Acest organ funcţiona uimitor de perfect căci, lăsând la o parte curioasele schimbări care se efectuau la nivelul lui, mecanismul celor două mişcări alternative constituia un fel de miracol neîntrerupt; şi jocul echilibrului mereu pierdut şi redobândit la care participa, clipă de clipă, întregul organism, şi care nu înceta nici în timpul mersului, era un fenomen tot atât de pasionant de urmărit ca şi cele mai bine ticluite intrigi din teatrul antic şi modern.

Dar lua cunoştinţă cu lucruri mult mai uimitoare: avea impresia că citeşte o carte de aventuri, una din cărţile în care acţiunea te fură de uiţi de propria-ţi aventură. Căci paginile relatau nu numai despre experienţa lui ci a omenirii întregi. Află că cei pe care doctorul Lazăre îi numise cu un cuvânt atât de delicat „germeni”, duceau o viaţă surdă şi latentă în aproape toate trupurile omeneşti. Află cu ce rapiditate, cu ce forţă se înmulţesc aceste elemente ale morţii, odată dezlănţuite: germenii binefăcători ai vieţii mi se dezvoltă mai repede la sânul mamei. Vine un moment când, pentru a se proteja, organismul adună roată în jurul inamicului cei mai buni apărători, o adevărată barieră concentrică de celule care, calcinîndu-se treptat, încearcă să circumscrie boala; dar interiorul nucleului, hăituit de adversarul asediat, nu întârzie să se spargă, să se desfacă, dând naştere unei redutabile cavităţi, unde nu se mai aude nici un zgomot, fiindcă acolo nu mai palpită nimic.

Aceste cărţi relatau în detaliu lunga neputinţă a omenirii în faţa bolii atât de bine descrisă de Hipocrate –

unu din puţinii autori greci din care Simon nu tradusese – şi de la care, se pare, medicina n-a prea făcut progrese. Cărţile pretindeau că însăşi elasticitatea, ţesutului pulmonar favorizează menţinerea leziunilor şi-atunci Simon încerca să-şi ţină respiraţia. Mai insinuau că toate remediile imaginate până în zilele noastre erau zadarnice, că sărurile, injecţiile, poţiunile, aurul şi vărul erau derivative bune să înşele acea sete de vindecare de care ar fi trebuit mai întâi să se lecuiască atâţia bolnavi. Totuşi, s-a făcut câte ceva contra bolii. Oamenii au învăţat să construiască. Le-a venit ideea să înalţe case cu balcoane unde pacienţii pot deprinde un nou mod de a trăi, orizontal... Trebuie să stea imobilizaţi acolo, pe spate, într-una din cuştile cubice care apar prin poze şi să manifeste faţă de viaţă doar un interes moderat, să păstreze în ei orice pasiune, să stingă orice patimă, căutând în odihnă, în aerul curat şi în favorabilele mişcări ale astrelor, o ameliorare a bolii, ceea ce nu înseamnă întotdeauna vindecare. Simon compara schemele şi statisticile, interpreta procentajele în favoarea lui, îşi aplica toate frazele liniştitoare relative la cazurile benigne în care însănătoşirea venea de la sine şi citea cu precauţie cuvinte ca „moarte” sau „deznodământ fatal”, spunându-şi că acei autori ca şi romancierii exagerau întrucâtva concluziile lor pentru că lectura să fie mai palpitantă.

Cărţile nu-l înspăimântau, ci îl împiedicau să viseze şi pe deasupra îi furnizau date preţioase. Autorii lor erau oameni de treabă, într-adevăr devotaţi societăţii şi simţeai că, în ciuda statisticilor descurajante, făceau tot ce le stătea în putinţă pentru a da speranţe. Era cu mult mai rău însă când, spre sfârşitul zilei, cu ochii închişi, Simon începea să coboare una câte una treptele somnului. În întuneric, cu pleoapele închise, vedea conturându-se pe pereţii camerelor ce se deschideau singure în faţa paşilor săi, un cuvânt bizar şi cald, cu

terminaţie mângâietoare şi melodioasă... Dar cuvântul era nefast şi Simon refuza să creadă că avea de-a face în vreun fel cu el. Îşi amintea, nu cu plăcere, că la începutul anului dăduse zece franci pe un carnet cu timbre pe care figura acelaşi cuvânt, acelaşi cuvânt cumplit, iar vinieta reprezenta un copil întinzând mâinile spre lumină. Întâlnise, plictisit, de câteva ori acelaşi cuvânt în paginile de ziar care-l pomeneau, se pare, doar din datorie. Îşi aduse apoi aminte de un coleg deosebit de cult din clasa de filosofie, care a trebuit să părăsească într-o zi Parisul din motive tăinuite. Dar Simon nu se întrebase niciodată ce este „tuberculoza”... Credea, ca mai toată lumea, că ea nu-i seceră decât pe cei cu faţa palidă, cu obrajii supţi, sortiţi dintotdeauna unei morţi timpurii... Dar iată că i se înfăţişa acum, elegantă, în ambalaj de lux, împodobită cu o panglică din mătase cenuşie, asemeni unui portret de familie semnat de un fotograf monden, o fotografie format mare, în care putea să contemple în voie, într-o emoţionantă confruntare, frumosul său plămân alb şi neprihănit, alături de plămânul bolnav, străbătut de reţele negre şi de lagune cenuşii.

Doctorul Lazăre venea să-l consulte regulat. Acest bărbat simplu, gras, serios, puţin ursuz, părea dotat cu o putere extraordinară. Simon nu mai ascultase pe nimeni, nici măcar pe Larescaud, cu o asemenea atenţie, cu participarea întregii lui fiinţe. Cuvintele sobre şi clare făceau neîndoios parte dintr-o realitate eternă de unde le scotea, atât erau de puternice, de verosimile, şi Simon le simţea situate deasupra oricărei alte discuţii. Dezarmat în faţa neaşteptatului eveniment, tânărul. Se încredinţa acestei voinţe străine care luă asupră-şi viaţa lui, acestei inteligenţe calme şi lucide care desluşea nevăzutul şi chiar prevedea viitorul. Începu să urmeze prescripţiile medicului cu un zel de neofit, cu o gravă patimă de martir. N-ar fi îndrăznit să se abată cu o iotă de la căile trasate. I se părea că fiecare secundă trăită în supunere îi

aducea o şansă de salvare. Îşi clasă lecturile în funcţie de dificultăţi ca să le poată adapta capacităţii de efort care variază, în cursul zilei de la o oră la alta. Îşi împinse patul lângă fereastră, ; străduindu-se să izoleze – ca să respire – doar cele mai curate particule din aer; dar de când aflase că aerul din Paris nu e bun şi că vor să-l trimită la ţară, respira cu băgare de seamă, iar praful îi trezea o repulsie maladivă.

Uneori curajul îl părăsea şi atunci rămânea zile întregi fără să se gândească la nimic, ascultând doar zgomotul greu al sângelui înfierbântat. Îşi pierduse orice speranţă, adormea temându-se să nu moară şi-şi spunea că existenţa lui va trece alături de cea a atâtor oameni pe care lumea nu i-a remarcat. Dar medicul venea cu trusa lui, cu gesturile lui precise, cu chipul lui roşu şi serios, asigurându-se că programul era respectat, însufleţind, prin prezenţa sa, credinţa tot mai slabă a bolnavului. O idee a doctorului Lazăre care i-a plăcut mult domnului Delambre, a fost că Simon să facă injecţii cu săruri de aur: acestea aveau să-l ajute să lupte. Domnul Delambre vedea într-o asemenea medicaţie ceva pozitiv care-l liniştea. Mica regie necesară tratamentului aducea spiritului său avid de mărturii materiale o imagine precisă a activităţii medicale. Era deopotrivă precis, liniştitor, mnemotehnic ca o ilustraţie pe o pagină de dicţionar. De două ori pe săptămână, dimineaţa, îl privea satisfăcut pe Simon cum îşi suflecă mâneca şi oferă doctorului braţul gol cu vene proeminente. Încerca o părere de rău când vizita medicului lua sfârşit căci şi lui îi inspira încredere; regretă că notorietatea doctorului Lazăre şi caracterul oarecum special al vizitelor nu-i permiteau să-l invite la masă. Uneori se întâmpla ca, toropit fiind, Simon să întrezărească imaginea Hélènei şi se miră că-i venea atât de greu să-şi creioneze o imagine plauzibilă. Poate, ar fi determinat-o să vină?... Dar pe lângă faptul că ea nu se bucura în familia lui de o reputaţie tocmai bună, ba chiar

fusese pretextul mai multor scene furtunoase cu domnul Delambre, Simon nu ţinea să se dea în spectacol cu suferinţa lui, în faţa unei tinere atât de vesele. Suferinţa stăruia în jurul lui, deasupra lui, ca o prezenţă; era o prezenţă care cerea să fie respectată. Şi Simon începea să se îndoiască de existenţa reală a Hélènei: descoperea cu melancolie că trupurile trăiesc, în prezent şi nu cunosc nici fidelitate, nici aducere aminte.

Într-o zi îl văzu pe taică-său intrând tăcut, strângând o ţigară între degete. Domnul Delambre care de obicei vorbea atât de direct, îşi căuta în dimineaţa aceea, cuvintele; nu-şi găsea locul, părea emoţionat:

— Ascultă, dragul meu... Tu... Pesemne te plictiseşti toată ziua... Dacă e cineva... dacă doreşti să vezi pe cineva... ştii că n-ai de ce să te fereşti.

Domnul Delambre îşi învârti ţigara între degete şi se uită lung la ea. Adăugă apoi pe un ton tot atât de cald, de straniu, de necunoscut:

— N-ai decât să scrii... Un cuvânt, atâta tot... La nevoie, poate să-l ducă fratele tău...

În ziua aceea Simon şi-a dat seama că e foarte bolnav. După ce domnul Delambre s-a retras, s-a gândit că ar fi trebuit să-i spună...

Dar n-a scris nimic. Îşi amintea ce-i spusese în orgoliul lui Hélènei: „Ştii bine că nu scriu niciodată femeilor”. Nu i-a scris, iar Hélène n-a venit. Nu avea să mai vană niciodată. Niciodată. Simon avea impresia că trece printr-un coridor întunecat şi boltit, o galerie tenebroasă unde nu poţi să te deplasezi decât agăţându-te.. Trupu-i era fără viaţă, stigmatizat ca o grădină peste care a dat gerul. Pământul era uscat în preajmă şi toate articulaţiile sufletului său urlau sub duritatea acelei ierni mentale. Când şi când însă, o boare mai caldă începea să adie pe chipul său întunecat şi atunci i se părea că de dincolo de ochii-i închişi, de undeva de unde nu aştepta nimic, ceva avea să se ivească...

I
INIŢIEREA

„Frate mio, guarda ed ascolta”
DANTE, *Purgatorio*

I

UN AUTOBUZ AŞTEPTA CĂLĂ- torii, apoi o apucă pe un drum drept ce tăia perpendicular valea şi goni spre munte, de parcă avea să-l străpungă dintr-o parte în alta. După o cotitură bruscă, se ivi urcuşul.

Ploaia cădea din nou. Printre privelişti idilice, printre pajişti, sub dantelăria de ramuri ce se scuturau pe geamuri, apăru un drum sinuos, plin de băltoace. Maşina înainta prin apă, prin noroi, împroşcând zidurile scunde ale fermelor, trecând iute pe lângă vilele cu terase înflorite. Dar nici nu prindea să soarbă graţia lor umedă, că o şi pornea grăbită spre înălţimi, respingând hotărâta invitaţiile bucolice iar prin claxonări repetate, soma inocentul peisaj să înlăture orice obstacol din cale. Cele trei note repetate la fiecare cotitură a drumului păreau să afirme o grijă imediată, superioară. Timbrul lor grav, injoncţiunea lor energică, dorinţa pe care o desluşeai de a

ajunge la timp, de a termina odată cu nesfârşitele ocoluri, de a parcurge încă o dată legătura dintre două lumi care trăiau izolate, însoţea urcuşul cu un acompaniament brutal dar patetic. Simon se miră de fiecare dată, ca şi cum de ar fi avut o semnificaţie, ca şi cum asemeni notelor unei simfonii, de ar fi trebuit să exprime cele mai nobile gânduri şi la apelul lor simţea cum se sfâşie ceva în el. Câte nu ştiau cele trei note! Lucruri rostite rar dar dezvăluite până la capăt. Şi aveau un anume fel de a străpunge aerul şi de a-şi lansa strigătul de-ţi frângea inima; ai fi zis că dau de veste în ceruri chemând oamenii la vreo judecată solemnă. Repetarea lor era doar aparentă: uneori sunau ca un ordin, alteori ca o tânguire, ca un strigăt de suferinţă, ca agonia unui animal rănit. Totuşi, dacă aveau şi tainice nelinişti, nu întârziau să revină la fermitatea dinţii, la puritatea cântului spălat de slăbiciuni omeneşti; şi pe cel mai înalt punct al ascensiunii lor, izbucneau deodată într-un strigăt de speranţă, într-un elan triumfător la care ajungeau prin propria lor înţelepciune sau inspiraţie, poate de o revelaţie, ca să justifice viaţa.

Priveliştea îşi scotea treptat podoabele, renunţa la fastul ei, de parcă cele trei note i-ar fi insuflat o nouă conştiinţă. Încetase să-şi mii ofere decorurile pentru concerte câmpeneşti, motivele – pentru piese de flaut. Livezile, grădinile, povârnişurile în floare, totul dispăruse iar pământul dezvăluia acum doar întinderi sterpe sau câte o pădurice de brazi ce-şi înălţau în ceaţă frumuseţea austeră şi inutilă. Ceva măreţ, de neuitat, lua locul câmpiei. Ziduri stâncoase, spălate de şuvoaie, măturate de averse, apăruseră la stânga, iar drumul se apropia de de, cu fiecare cotitură, atras parcă de o forţă. Ele se aflau acolo, bine înfipte, ţâşnind direct din pământ, desfăşurând cât vezi cu ochii, feţele lor cafenii care ici şi colo se argintau în lumină. Această nesfârşită draperie de granit, fără falduri, fără cute, era de o tinereţe agresivă

pe care miile de ani nu reuşiseră să o tulbure. Escortată astfel nu de forme graţioase şi nestatornice ci de martori, duri, iscaţi în mânie, în suflarea focurilor din adâncimi, drumul părea să ducă spre destine severe şi nobile. Într-adevăr, pretutindeni unde privirea putea pătrunde nestingherită de stânci, desluşeai până departe, forme impunătoare ce creşteau pe măsură ce te apropiai, înlănţuindu-se în jurul tău ca pentru a te invita să participi la măreţia lor. Simon încercă să le distingă. Şi deodată, pe când ştergea cu mâna aburul de pe geam, nu mai zări nimic: se trăsese parcă o perdea. Ajunseseră acolo unde, dimineaţa, nourii scăldau înălţimile, învăluind pe neaşteptate autobuzul.

Atunci, în câteva rânduri, din mijlocul oceanului livid, văzu profilându-se prin ceaţă, asemeni unor fantome uriaşe, clădiri de o structură ciudată. Strigându-şi durerea, autobuzul se apropie de ele, apoi se îndepărtă anevoie, vuind.

Când şi când, ploaia bătea în geam, Uneori norii se ridicau uşor, apoi îşi reluau fuga aproape de pământ. În cele din urmă, şiruri de piscuri împădurite întunecară zarea cu o linie oblică ce începu să pună stăpânire pe nestăvilitele talazuri cenuşii ale cerului.

Maşina înainta duduind, atacă frontal acea linie întunecoasă de la capătul drumului. De cum ajunse aproape de primii brazi, de după arbori se ivi o clădire colţuroasă, iar autobuzul se opri din nou. Într-un miros ciudat de răşină şi medicamente, în faţa uşilor înalte din sticlă ale unui vestibul şi a vestonului cu nasturi aurii al unui *groom* cu înfăţişare aristocratică.

— Crêt d’Armenaz? se interesă Simon.

— Mai sus! urlă şoferul în timp ce maşina se porni iarăşi, hurducăind.

Treceau acum pe sub bolţi întunecoase; desişurile înaintau năvalnic spre ei, agăţându-se de povârnişuri şi biciuind flancurile maşinii cu crengile lor subţiri. Deodată,

printre arbori, se deschise o spărtură verticală şi sus de tot, apăru o clădire ameţitoare, mai fantastică decât celelalte. Dominând pădurile, printre norii zdrenţuiţi, se înălţa un ansamblu îndrăzneţ de linii verticale tăiate de suprafeţe lucii, şi de departe, deasupra hăului, balcoanele apăreau ca nişte fălci deschise... Clădirea dispăru imediat, dar Simon rămase tulburat. Avea impresia că e prins deodată într-o menghine, ca şi cum aceste fălci enorme aveau să se închidă. Acum, când durerea se apropia, el îi ieşea în întâmpinare, se grăbea să o cucerească. Îşi imagina în balcoane, oameni ca şi el, culcaţi pe spate, nemişcaţi. „în curând, şi eu...", îşi spuse. Dar ca pentru a prelungi ultimele clipe de aşteptare, drumul, care urca tot mai mult, zăbovea în interminabile ocoluri. Vehiculul masiv sufla din greu, pufăia, vuia năprasnic sau scotea urlete de fiară, întrerupte de horcăituri; carcasa metalică tremura toată. Simon se întoarse şi privi banchetele din spate: erau goale... Simţi cum i se încleştează gâtul. Parcă la fiecare cotitură se frângea o fărâmă din el. Viitorul lui tot era înscris între marginile înguste ale drumului încadrat de stânci haotice şi de trunchiuri rigide. Trebuia să se mulţumească cu vecinătăţile acestea semeţe, cu această viaţă pustiită. Trebuia să-şi ia rămas bun de la chipurile blânde. De la zilele fericite şi să-şi continue nesfârşita ascensiune către necunoscut.

II

SCULATUL ÎN ZORI A FOST ÎNGRO-zitor. Simon privea dimensiunile reduse ale camerei şi constată că e prizonier. Simţea în el o sfâşietoare nevoie

de a trăi, care lupta tragic cu noile condiţii ale existenţei sale. Se zbătu multă vreme cu realităţile tăcute şi mohorâte ale acelor deşteptări matinale. Chipurile prietenilor îi apăreau cu o nebănuită intensitate. Din trecutul apropiat încă, dar pe care călătoria hotărâtoare îl proiecta în umbră, Hélène renăştea ca o altă fiinţă, tandră, zâmbitoare, drăgăstoasă... Oh! de s-ar fi deschis uşa să apară una din acele fiinţe!...

Uşa se deschidea, într-adevăr, dar ca să facă loc trupului uscăţiv şi plăpând al surorii Saint-Hilaire, paznicul lui. Simon recunoştea năucit pe sora din ajun, cea cu faţa zbârcită, cu ochelari, cu şorţul alb peste care tronau alături simbolurile dublei sale funcţii: mătăniile şi o legătură de chei. Mai întâi Simon a crezut că a pătruns în odaie o fărâmă de viaţă, de omenesc şi i-a pus câteva întrebări. Dar şi-a dat imediat seama de greşeală. Sora Saint-Hilaire era una din acele femei de un omenesc incert, închisă într-o carapace formată în anii de serviciu, pentru care meseria ţinea loc de creier şi de inimă.. Pe ea o văzuse Simon intrând în cameră, din prima zi, în semn de bun-venit. Legănându-se, ea fixase asupra „novicelui” ochii-i mici de după ochelarii cu rame din nichel, îi înmânase apoi o hârtie mare ca să-şi noteze „curba temperaturii” şi un minuţios inventar al camerei cu preţul fiecărui obiect. În mod evident, sora Saint-Hilaire era doar un angrenaj în uriaşa maşină sanatorială: ştia să scrâşnească din dinţi, dar nu să zâmbească.

Cum Simon, cu o intenţie pe care o credea lăudabilă, îi întinse fişa de temperatură adusă de la Paris, sora dădu din cap şi emise cu o voce ascuţită şi nazală de copil, articulând cu un calm îndărătnic:

— E inutil, domnule Delambre. Totul începe astăzi...

Peste câteva zile se mai aventură s-o întrebe dacă va veni doctorul să-l vadă. Ea îi răspunse pe tonul ei ceremonios:

— Îl veţi vedea când va fi cazul, domnule Delambre...

N-aveţi nici o grijă, totul va veni la timpul potrivit.

Şi plictisită, ca să scape interogatoriului pe care îl presimţea de fiecare dată şi ale cărui întrebări le cunoştea de multă vreme pe dinafară, se retrase repede, făcându-se nevăzută, tu paşii ei surzi, nebănuit de uşori, cu înalta conştiinţă a slujitorului care ştie că are de îndeplinit o datorie şi n-are nici un motiv să acorde unuia mai mult ca altuia favoarea unui pic de înţelegere.

Zi de zi, aceeaşi descoperire. Uşa pe care Simon o aştepta să se deschidă, sperând să intre un chip probabil necunoscut al fericirii, se deschidea într-adevăr, dar de fiecare dată ca să-i facă loc aceleiaşi surori bătrâne, cu gesturi precise, eu fraze răutăcioase, cu ochi reci. Ea intra fără să bată, fără vreun scop anume, pentru treburi mărunte, să aducă ceva, să ia un obiect, să pună o faţă de masă, să se plângă de pătura în neorânduială, de o pată de pe duşumea, de o gânganie de pe perete. De atâta solicitudine, bolnavii nici nu mai aveau odihnă. Sanatoriul de pe Crêt d'Armenaz era unul din cele mai bine organizate: nu puteai fi niciodată singur.

În acest timp, tânărul încerca să-şi recapete, cu toată imensa toropeală, obiceiul de a trăi. Trupul lui îşi regăsea treptat, singur, ca pe nişte obiecte pe care le despachetezi când te întorci dintr-o călătorie, gesturile, mişcările învăţate. Dar lumea nouă în care se afla nu era făcută pentru de. Ea forţa omul să renunţe până şi la reflexe.

Şi astfel, într-o seară, pe când se duse să încuie uşa, constată că broasca n-are cheie. Broasca avea clanţă, o frumoasă clanţă mică şi ovală, dar n-avea cheie... Cumplit: uşa nu era o uşă. Era o uşă nu pentru bolnav ci pentru paznicii lui. Ea se deschidea pentru sora Saint-Hilaire sau pentru sora Euphemie sau pentru sora Ida. O mohorâtă procesiune de surori cu bonete ascuţite, cu straie negre şi şorţuri albe, cu mătănii şi inele cu chei aduceau tot felul de nimicuri. Simon îşi petrecea ziua

aşteptând în dăngănitul acelui cortegiu neobosit. Uşa nu era un element de securitate ci o constantă ameninţare a libertăţii de a fi singur. Era uşa unui sanatoriu filantropic.

Simon înţelegea că ucenicia bolii era cea a neputinţei şi a servituţii.

Afară, vremea continua să fie urâta. Din zori, ceaţa învăluia totul, împingându-şi uşor talazurile, înghiţind într-o dulce încăpăţinare clădirile şi dependinţele. Lungit şi acoperit cu pături, Simon spiona din colţul camerei acel defileu lent şi vâscos care, desfăşurându-se la marginea poienii, venea să se adune perfid în jurul casei, lăsând să se vadă, pentru o clipă, într-o spărtură verde, fundalul unui peisaj indescifrabil, ros încă de norii livizi, de figuri groteşti. În zadar încerca tânărul nostru să fixeze crâmpeiele acelui uriaş joc al răbdării, într-o state de perpetuă derivă. Asistase până acum în toiul verii, la o succesiune de zile asemănătoare; era o lovitură dată obişnuinţei lui înrădăcinate şi ineluctabile de a considera, ca tot omul, fiecare anotimp un domeniu aparte, cu anumite condiţii atmosferice, cu un anume cer şi o anume fericire. De la sosirea lui în acel loc sinistru, natura îi oferise ca unic spectacol haita dezlănţuită, sumbra cavalcadă – cetele alburii care păreau hotărâte să măture totul în cale. Peisajul n-apuca bine să se arate după o şarjă că un alt batalion se forma ceva mai departe; poiana, pădurea, clădirile dispăreau sub acel dement cortegiu, acea procesiune dezlănţuită, acel sabat glacial şi derizoriu. Ieşeau din pământ, din cer, din stânci. Unii nori se fugăreau jos, în poiană, ca berbecii, se umflau apropiindu-se, se izbeau de tufişuri, de arbori, se rostogoleau unii peste alţii, apoi se năpusteau spre toate ungherele casei, lingând obiectele agale, cu limbile lor de gheaţă. Alţii dimpotrivă, se lăsau din cer, desfăşurându-se în eşarfe plutitoare, rupându-se-n fâşii, prinzându-se de alţii, atacând în trecere câte un fag ori un brad stingher,

ca să se cocoaţe apoi pe casă. Unii veneau din pădure despletiţi şi jalnici, iar prin şuviţele lor fragile, se insinua vântul, în duioase mângâieri. Căutând drumul, două-trei oi rătăcite îşi risipeau lină, se iveau o clipă imaculate alături de turma cenuşie, când din pământ se arăta un balaur care le înghiţea. Ici şi colo se formau alte turme, apoi se uneau într-o coaliţie formidabilă iar sub greutatea lor toată clădirea dispărea ca măturată. Toate formele la care priveai se învârteau în gol, iar Simon avea impresia că vidul însuşi se năpustea asupra lui.

Se întâmpla ca prin ceaţa groasă să se distingă din când în când un disc palid care nu întârzia să se întunece în acea lume lichidă şi mişcătoare care înghiţea totul, până şi soarele. Era ca ultima licărire a unei conştiinţe pierdute care încerca să reziste, să domine universul tulbure, apăsător; Pătruns de frig, sub pături, Simon cerceta cu neîncredere, printre zăbrelele balconului, orizontul subversiv şi simţea cum creşte în el o sfâşietoare nevoie de lumină şi de puritate. Dar era şi el pierdut, dezarmat. Forţe subterane păreau că pun stăpânire pe viaţa lui şi el aluneca zi de zi către clipa în care picătura de conştiinţă ce-i mai rămăsese avea să devină inutilă.

Cui să-i vorbească în acel pustiu?... Pe palier, Simon întâlnea necunoscuţi în halate, care îl cântăreau din privire ca pe toţi noii veniţi. Ei păreau să se bucure de o inexplicabilă mulţumire, incomunicabilă de altfel şi priveau viaţa cu nepăsare. Simon schimba cu ei câteva cuvinte. Ei foloseau termeni misterioşi al căror înţeles nu-l pătrundeau dar care, pesemne, le aduceau o adevărată satisfacţie. Cu ei, boala devenea un fel de societate secretă, un clan, ea să nu spunem un privilegiu. Ea presupunea un vocabular ermetic, un limbaj sui generis. Aceşti necunoscuţi făceau glume, dar Simon n-avea chef de râs. Cei mai mulţi erau preocupaţi să afle dacă Simon ar putea fi un al patrulea partener la bridge şi aşteptau

ora când seara, posturile de radio difuzau ştiri despre ultima cursă sau despre ultimul meci.

Radioul: tânărul îşi dăduse din prima zi seama că era ameninţarea capitală care plana asupra libertăţii lui. Era forma cea mai modernă, cea mai minuţioasă, cea mai vicleană a luptei pe care omul o poartă din negura vremilor cu semenii... Simon era dezamăgit. Crezuse că solitudinea, contactul cu natura, perpetuul dialog al trupului şi sufletului cu suferinţa, reuşeau să dezrădăcineze din oameni pasiunea, mereu aceeaşi, pentru lucrurile înconjurătoare. Crezuse că atunci când nu ai o educaţie deosebită, o boală serioasă ar putea fi un dascăl în stare să inspire victimelor dispreţul faţă de vulgaritate, gustul pentru o anumită ţinută. Dar de cum se sculă, primul glas pe care-l auzea prin perete era al unui *speaker* important şi ridicol care se gargarisea cu platitudini şi vorbe goale; urmau câteva melodii la acordeon, vocalizele stridente ale unei primadone, o reclamă insistentă şi ineptă. Descurajat, Simon îi compătimea pe toţi acei oameni pe care nenorocirea nu-i învăţase nimic. Dar în acelaşi timp se întrista văzând cum progresele ştiinţei ajutau omenirea să involueze.

După ce era cântărit bine pe toate feţele de fiecare dată când străbătea coridorul, tânărul se întorcea în cameră ceva mai împăcat. Uneori însă coridorul era pustiu şi atunci Simon se oprea, spionându-şi umbra pe perete, tulburat de tăcere, de lumină, de curăţenia pardoselii de-a lungul căreia se înşirau mute, rigide, în poziţie de drepţi, uşile numerotate. Simţea în singurătatea aceea o frumuseţe atroce şi inumană care-l sufoca. Se aventura uneori până pe scară şi aplecat peste balustradă privea în gol, sperând că pe acolo va apărea un prieten necunoscut. Nu urca, însă, decât un miros de eter, un zăngănit de instrumente, un scârţâit de uşă. Atunci, pustietatea care cu câteva minute mai înainte îl ameţise. Îl purta spre neant; cobora parcă treptele unei

fântâni adânci, ale cărei margini se. Strângeau în jurul lui, înăbuşindu-l: în fiecare zi se cufunda tot mai mult, pierzând deprinderea de a sta de vorbă iar când se întâlnea cu câte cineva, nu mai era în stare să articuleze nimic.

În faţa ochilor îi apăreau mereu aceleaşi chipuri că desprinse dintr-o viaţă imaginară. Chipul frivol al Hélènei, chipul grav al lui Brukers îl obsedau. Erau două fiinţe care nu aveau, desigur, să se întâlnească decât în spiritul său. Simon începu să scrie. Adesea, amintirea unei fiinţe de departe îţi aduce mai multă căldură decât prezenţa celor din preajmă. Scria toată ziua, rupea apoi scrisorile, se apuca de altele până nu mai avea hârtie. Într-o seară se întoarse la perete şi căuta soneria.

Descoperi atunci o pară agăţată de un fir îngrozitor de lung ce se pierdea misterios sub zugrăveala albă; para avea sub strălucitoarea ei rotunjime cafenie, un apendice mai deschis la culoare, gata să intre în adâncimile pântecului plin de taine, de şanse, de necunoscut, unde se ascundeau toate lucrurile tentante – ultima şi umilitoarea expresie a puterii unui om asupra lumii: o sonerie!...

Simon mângâie maşinal straniul obiect... Va suna oare? Dar pe când ezita, uşa se deschise. Intră, ca un automat, o soră, aranja câteva obiecte pe masă, trase dintr-un ungher un mic gheridon metalic pe care îl instală lângă pat şi puse pe el câteva ustensile pentru cină. Era înaltă, masivă, cu pometii coloraţi, cu ochi mici, cu o privire încăpăţânată, eu un aer cumsecade. Falduri albe cădeau valuri de pe umerii ei ţepeni, şi dintre falduri se ivea, acoperit cu o bonetă scrobită, un cap mic. Deşi oarecum surprins, Simon crezu că poate să profite de această monumentală apariţie ea să-i ceară hârtie de scris. Dar la auzul unei asemenea pretenţii, uriaşa fiinţă începu să-şi rotească ochii ieşiţi din orbite:

— Hârtie de scris?... Acuma, seara?... Oo!...

Cucernica femeie n-a mai rostit nici o vorbă. N-a mai putut adăuga nimic după acel „oo”, acel strigăt nearticulat care exprima mai bine ca oricare alt cuvânt stupoarea ei în faţa dorinţei excesive, formulate de bolnav; iar speranţa acestuia se risipi repede în zgomotul unor paşi sacadaţi,

Simon se uită lung la mâncarea nu tocmai îmbietoare ce fumega sub ochii lui, aducând în odaie amăgitoarea căldură a meselor în familie. Dar cotletul era prea subţire, cartofii prea albi, vinul prea diluat. Mesele de unul singur dau adesea vieţii o grea şi implacabilă notă de monotonie. Simon îşi tăie plinea fără convingere, cu un cuţit care în loc să despice coaja o vira în miez. Avea un nod în gât şi nu putea înghiţi. Se grăbi să isprăvească însă. Curând, după câteva îmbucături, dădu la o parte, pe eleganta măsuţă albăstruie, mâncărurile încă fumegânde, când uşa se deschise din nou pentru o altă slujitoare a Domnului care intră cu un vas de cositor şi turnă într-o ceaşcă o infuzie incoloră. Simon îndrăzni s-o întrerupă, adresându-i aceeaşi rugăminte, Sora nu făcu nici o remarcă, ieşi fără să scoată o vorbă şi se întoarse după câteva secunde; de sub boneta albă care-i strângea părul, se ivea un chip blând; ea îi şopti cu o voce timidă, cu un aer atât de nenorocit încât parcă s-ar fi scuzat:

— Sora Saint-Hilaire vă sfătuieşte să nu scrieţi la ora asta. Trebuie să vă odihniţi.

Sora Saint-Hilaire!... Doamne, cum de nu-i dăduse prin gând? Femeia omniprezentă comanda totul! Chiar nevăzută, făcea ca totul să funcţioneze; ea inspira gesturile, răspunsurile, privirile, tăcerile acoliţilor ei. Era un mecanism ce funcţiona impecabil.

Simon o lăsă să se retragă fără să protesteze; nu mai ştia ce predomină în el: mâhnirea sau admiraţia. Avea impresia că de acum înainte toate întrebările lui urmau să se izbească de zidul ăsta de gheaţă, că toate gesturile lui erau inutile, ” că trebuia să renunţe până şi la cele mai

neînsemnate dorinţe. Se simţea neputincios. Nu era făcut pentru atâtea virtuţi.

După ce a treia soră dispăru cu farfuriile, lingurile şi paharele, Simon rămase singur în odaie, nemişcat în faţa măsuţei albastre. Din nou îl înghiţi hăul. Se gândi la căminul lui cu o tandreţe neaşteptată, ca un om ce se pregăteşte să moară singur. Se afla acolo, pe un pat străin, cu mâinile deschise, între patru pereţi goi, deposedat de tot. Asta însemna, aşadar, să fii bolnav!... Cuvântul căpăta un sens cu totul nou.

Atunci a simţit o asemenea nevoie să fugă de el însuşi încât a fost tentat să se alăture grupurilor stranii care petreceau ore întregi la fereastră, înşirând la nesfârşit fel de fel de glume proaste, povestind despre tot soiul de boli sau comparând temperaturile. Simon ieşi, dar culoarul era pustiu. De undeva se auzea un zgomot de paşi. Deodată zgomotul încetă. Simon desluşi câteva ciocănituri într-o uşă, apoi totul se cufundă în tăcere...

Stătu o clipă locului, privind pe coridorul care se întindea cât vezi cu ochii, cu cele două aliniamente paralele de uşi şi ferestre ce se succedau la intervale regulate, oglindindu-se unele în altele ca în veşnicie. Nu îndrăzni să se aventureze. Totul era posomorât, pustiu, nelocuit parcă. În faţa lui se afla o scară. Riscă un pas spre balustradă, se aplecă. De undeva, se auzi un scârţâit de broască. Tresări ca un om prins asupra faptului şi instinctiv se retrase în cameră unde găsi, pe pat, cearşaful şifonat şi, în mijloc, urma trupului său.

La drept vorbind, prezenţa surorilor era de prisos: casa se apăra singură! Zidurile nu inspirau încredere, scările erau pline de capcane, coridoarele te umpleau de groază!

Simon luă o carte şi află pentru o clipă puţină alinare în contactul cu o lume ce crea prin magia artei o existenţă superioară vieţii reale. Dar deodată, într-o linişte impresionantă, uşa se deschise şi sora Saint-Hilaire în persoană, cu şortul ei alb strâns pe talie, cu insesizabila-i

privire de după ochelarii cu rame de nichel, îşi făcu apariţia.

— N-aţi auzit clopoţelul?

— Clopoţelul?

Uluit, Simon repetă cuvântul, fără să înţeleagă; se frecă la ochi să se asigure că nu-i un coşmar.

Dar sora Saint-Hilaire nu avea încredere în bolnavi. Aerul tulburat cu care Simon repetase întrebarea i se părea că se înscrie printre manevrele cu care poţi să înşeli oameni mai puţin abili ca ea. Îi răspunse cu vocea ei tărăgănată şi fonfăită, ca şi cum ar fi intonat un recitativ.

— Da, domnule Delambre, aţi auzit clopoţelul, fără nici o îndoială. Ştiţi că e momentul să stingeţi şi să vă culcaţi. Cunoaşteţi regulamentul ca toţi bolnavii, bănuiesc. Dar dumneavoastră trebuie să fiţi întotdeauna ultimul, firește!...

Şi tot atât de uşor cum intrase, sora Saint-Hilaire s-a retras spre arcanele coridoarelor tăcute, de unde se ivea întotdeauna pe negândite, ca un abur, ca o emanaţie a Justiţiei şi a Dreptului. Avea câteva fraze pregătite pe care le debita fără milă, pe acelaşi ton plângăreţ, gutural şi molfuz: „N-aţi citit regulamentul?... sau „Nu puteţi fi ca toată lumea?”... sau: „Tot dumneavoastră, firește! întotdeauna, ultimul!...” Căci nu era numai ultimul, era „iarăşi”, era „întotdeauna” ultimul... Astfel grăia prin glasul ei imuabil, imuabilul şi austerul Regulament.

III

URCÂND SPRE CRÊT D’ARMEMAZ ÎN acea zi nesfârşită, a cărei înăbuşitoare amintire o mai păstra încă, Simon crezuse că se îndreaptă spre ceva

măreţ, spre o nobilă suferinţă, că se va uni cu alte suferinţe asemănătoare prin legături ce-i fac pe oameni să se iubească. Nu crezuse că durerea se poate prezenta sub acest aspect umilitor şi meschin, că poate lua înfăţişarea ridicolă a unei bătrâne chiţibuşare şi autoritare, perfect înarmată ca să te facă să suferi. Se simţea frustrat, înjosit. Ar fi vrut să tragă asupra lui cele mai mari dureri ale omenirii, suferinţa lui Prometeu înlănţuit pe stâncă, suferinţa lui Iisus. Dar durerea lui nu slujea la nimic, era făcută din trăiri neînsemnate, se anihila în ridicol, ca şi cum Prometeu în loc să dialogheze cu Nereidele ar fi avut ca partener un cârd de gâşte.

Decorul existenţei sale îi era aproape necunoscut. Dacă străbătea un coridor şi se aplecă pe fereastră, zărea un platou, închis spre nord de un zid stâncos semicircular care se înclină, spre vest spre una din aripile clădirii. Dar în partea opusă zidului – care nu era decât prelungirea şi apogeul masivului ce însoţise autobuzul în timpul ascensiunii lui – platoul era împresurat de pădurea ce urca de la poale, din vale, împinsă de o forţă irezistibilă, în mijlocul căreia Crêt d'Armenaz constituia, – cu poienile lui în trepte, un fel de insulă vegetală... Dar din toate acestea nu puteai vedea aproape nimic. Timpul era mohorât, închis. Pădurea, stâncile, se topeau într-o uniformă masă cenuşie ce părea o emanaţie a pământului înecat, a poienilor mustind de apă; cerul, ca un văl ale cărui falduri îţi scapă, atârna trist de la un capăt la celălalt al zidului stâncos ce stăvilea cu zăgazurile lui dese, orice dorinţă de evadare.

Clădirea principală – „Casa", cum i se spunea – se înălţa în inima platoului. În spate, se zăreau de departe, prin ceaţă, trei pavilioane mai mici. Simon află cu indiferenţă că unul era pavilionul „femeilor". Era situat spre vest „la poalele unei pante, la marginea torentului care-l separa de zidul stâncos. După cum îi puteai auzi pe bărbaţi, pavilionul – numit şi „Nant-Clair", ca şi torentul –

stârnea, prin destinaţia lui, un interes deosebit iar în preajma lui Simon se vorbea despre el cu misterioase rezerve. Tânărul nu se putea reţine să nu dea din umeri ascultând aceste flecăreli de adolescenţi extaziaţi. Nu înţelegea totuşi de ce într-o clădire în care bărbaţii şi femeile nu aveau să se întâlnească, în principiu, niciodată, se vorbea atât de mult, în taină, de priviri, de intrigi, de întâlniri. Părea, într-adevăr o republică ciudată în care bărbaţii şi femeile trăiau separaţi printr-un zid de foc. Simon nu reuşea să înţeleagă din povestirile colegilor dacă zidul era real sau legendar. Dar dacă avea ca efect convertirea lentă a temperamentelor năvalnice la pasiunea contemplativă, nu e mai puţin adevărat că producea de ambele părţi o efervescenţă anormală – şi Simon zâmbea văzând bărbaţi în toată firea, comportându-se ca la douăzeci de ani, ca să privească de la distanţă o siluetă feminină... Hotărât lucru, cei de pe Crêt d'Armenaz dăduseră în mintea copiilor.

Ar fi vrut să iasă din cameră, să cutreiere cărările, să fie slobod. Dar sora Saint-Hilaire era prezentă, gata să-l consoleze cu maxime despre înţelepciune, resemnare şi răbdare, asigurându-l că „mai are de aşteptat", că „are să se obişnuiască şi cu altele" şi că în orice caz până nu va fi examinat de medic, în regimul său nu va interveni nici o schimbare. Dar doctorul era plecat. Trebuia să aştepte întoarcerea lui. Trebuia să rămână în odaie.

Camera era o insulă, un loc închis unde nu. Pătrundeau din lumea exterioară decât zgomote. Zgomotul acela de tuse care îl trezea pe Simon în fiecare zi în zori, răsunând lugubru de cealaltă parte a peretelui, în camera vecină. Zgomote de hârtii mototolite, de vase, de glasuri, de paşi. Pasul iute al unui servitor, pasul uşor al surorii Saint-Hilaire, vocea stridentă care stăruia fără milă în fiecare dimineaţă minute în şir, pe coridor, la uşă, alungind orice speranţă, îngheţându-ţi sufletul de dimineaţă, pentru tot restul zilei... Apoi, pe la ora zece, pasul elastic şi vioi al

medicului secundar, doctorul Crou, al cărui glas se auzea tot mai aproape, trecând de la o cameră la alta: „Bună ziua, domnule... Nimic nou?... Foarte bine... Bună ziua, domnule...” Apoi, în trei rânduri, scârţiitul metalic al liftului în care se aducea mâncarea. În sfârşit, pasul tulburător, uşor al surorii Saint-Hilaire care venea să verifice dacă lumina e stinsă.

Acestea se petreceau în afara odăii, în acel univers inaccesibil unde, din zori şi până seara, sufla un vânt de proteste la care era mai bine să nu te expui. Simon stătea culcat, tăcut, spionând la fiecare ceas creşterea temperaturii.

Uneori, privirile-i erau furate de camera ce cobora spre el, se prelingea pe trupul său cu pereţii ei lucitori, cu licăririle ei, cu tăcerile ei. Nu se putea plânge. Avea o odihnitoare culoare verzuie, un fel de orizont oceanic care se oprea la trei sferturi din înălţimea pereţilor, de-a lungul unei stinghii din lemn deasupra căreia lua naştere o zonă imaculată ce urcă într-o curbă uşoară spre tavan. Ochii lui Simon urmăreau această curbă, apoi făceau din nou înconjurul camerei. O masă, chiuveta, dulapul în perete şi lângă el, patul. În faţa patului: fereastră: doi batanţi culisanţi care intrau în perete. Perfect, precis, ireproşabil. O cameră în care totul se îmbuca. Spătarul fotoliului se putea desface, iar masa, rabatabilă, dispărea la perete. Da, totul era perfect. Perfect! Simon se surprindea rostind acest cuvânt, ca un turist căruia i se prezintă camerele hotelului, iar el declară: „Sunt încântat! O reţin pe aceasta!”

Mijeau zorile. Simon deschise ochii. Începea o nouă zi, nu mai ştia care. Simţea doar o oboseală surdă în tot corpul. Şi avea să rămână singur până seara.

În sfârşit, într-o zi cedă nevoii de a face cu orice preţ mişcare şi ieşi din cameră, uitându-se atent pe coridor. Ajunse pe nesimţite în partea cea mai întunecoasă, mai îndepărtată, cea care neavând ferestre, rămânea mereu

în întuneric. Acolo se afla un loc misterios, fascinant, unde un culoar mai mic dădea în coridorul principal că să dispară apoi într-o direcţie necunoscută. Simon o porni într-acolo dar se izbi de o targă. Văzu uşa unei camere larg deschisă şi la perete, sub o lampă, un afiş. N-a îndrăznit să se uite în cameră căci a auzit târâitul scurt al unei sonerii. S-a întors repede în odaia lui, s-a întins pe pat şi a închis ochii.

Când mult mai târziu i-a deschis iarăşi, era seară. Simţea ceva straniu: parcă cineva se afla lângă el. Visase, pesemne. Se gândi în ce zi e. Era o zi ca oricare alta. Nu se întâmplase nimic deosebit. Întinse mâna ca să aprindă lumina când, de după uşă, se auzi un zgomot. Pe coridor vorbea cineva. Era o voce de femeie, fluidă şi proaspătă, încercă să distingă ceva dar cuvintele au fost acoperite de zgomotul paşilor şi n-a mai desluşit nimic. Totul n-a durat decât o clipă, n-ar fi putut spune cât, dar limpezimea, puritatea acelei voci mai stăruia încă în sufletul lui: atunci a înţeles că e singur. Da, singur. Vocea îi dezvăluise singurătatea. Suferea; pentru prima dată în viaţă suferea cu adevărat.

Dar prin suferinţa nebănuită şi minunată, sub ochii lui se năştea o lume fără legătură cu cea în care trăise odinioară. Şi singurul lucru într-adevăr important era că există o lume ca cea în care pătrundea. Ca şi cum glasul, acel glas pe care nu-l putea uita, i-ar fi spus într-o limbă pe înţeles: „Ceea ce cauţi singur, sub greoaia urzeală a zilelor tale, nu e atât de departe: e undeva, acolo, unde nu vei ajunge poate niciodată, dar există fire, cărări ce pornesc de la tine şi conduc într-acolo. Există camera ta, viaţa ta, acest zid de netrecut şi ceea ce se află dincolo; asta înseamnă fericire, ceea ce nu vezi, dar există...”

Simon dădu din umeri. „Prostii!...” De câtă vreme visa astfel? Prostii!... Aşa-i spusese şi Brukers într-o zi, după un discurs intempestiv al lui Chartier. „Iată ce am devenit, îşi zise Simon. Un visător!...”

Totuşi, nu după multă vreme, spre sfârşitul unei după-amieze, i se păru că aude din nou aceeaşi voce – da, aceeaşi... Iluzie, fără îndoială?! Nici nu se gândi bine ce face, dădu repede la o parte pătura şi într-o clipă ajunse afară. Coridorul era pustiu. Dar parcă se distingea, cu un etaj mai jos, un zgomot de paşi. Iute, coborî treptele patru câte patru. Se trezi pe un coridor asemănător, cu tot atâtea uşi, cu pardoseală, tavanul şi pereţii la fel de strălucitori. Nu era însă nimeni. Se opri gâfâind. Deodată acelaşi zgomot de paşi, uşori, tiptili, se auziră ca o chemare la capătul coridorului, în semiobscuritatea amurgului. Simon alergă, ajunse în capătul culoarului. Nu văzu nimic. Coborî trei trepte înguste şi o porni pe alt coridor tot atât de lung şi de pustiu. Se opri din nou. Capul îi vâjâia. Afară se întunecase. Ce căuta acolo? De-a lungul peretelui, uşile se înşiruiau la intervale regulate, tăcute, numerotate. Se uită la cea de lângă el: 113. De ce 113?... Era dezorientat; în jur „nici o şoaptă... Continuă să înainteze, dădu de altă scară mai îngustă care ducea însă la un coridor asemănător. O porni pe coridor. În dreptul fiecărei ferestre umbra i se decupa de perete, oprindu-se la picioare, în faţa lui. Pe când îşi privea umbra îşi dădu seama că-i e teamă. Da, teamă! Era atâta linişte. Doar boala, durerea puteau să producă o asemenea linişte. Simţi cum nenorocirea lui se contopeşte cu toate celelalte, într-o linişte cu-adevărat fantastică.

Ajunse din întâmplare la prima scară, dar uitase ce-l determinase să iasă din cameră. Urcă încet, încovoiat, numărând etajele. Coborî din nou, deschise o uşă, apoi o alta, cerându-şi, de fiecare dată, scuze. Se întoarse de unde a pornit, recunoscând că trecuse de trei ori prin faţa aceluiaşi număr 113 care-l sfida parcă, dar care era numărul lui şi începu să râdă înăbuşit printre lacrimi.

IV

ERAU VESELI. CAM STÂNGACI. AMAtori de glume, dar oameni de treabă. Încăpeau cu greu în camera cu două scaune care vroia, parcă, să alunge vizitele prea numeroase. Simon le relată păţania, exagerând-o ca să le trezească interesul... Nu mai găseam camera... Înţelegeţi, toate uşile astea... Nu mai ieşisem până atunci...” Totuşi, acesta era adevărul. Se întorsese în cameră mai bolnav decât plecase. Timp de câteva minute, aşezat pe pat, a plâns de spaimă. Atunci a înţeles că înnebuneşte de tot dacă se mai încăpăţânează să nu vadă pe nimeni. Aceasta a fost şi părerea surorii şefe, Saint-Basile, care venind a doua zi să-l vadă, cum obişnuia uneori, a zăbovit o vreme alături de el. Privind-o cum stătea în picioare, cu ţinuta ei aristocratică, cu înfăţişarea ei gravă, cu faţa palidă, trasă, încadrată de voalul negru, ascultându-i vocea aproape imaterială, Simon s-a lăsat treptat convins. În faţa acelei femei care avea un fel de a fi, de a vorbi, ce trăda o anume nobleţe şi părea desprinsă ca printr-un miracol dintr-un tablou de El Greco, Simon se gândi la sora Saint-Hilaire şi-şi zise în sine că în interiorul comunităţii religioase de pe Crêt d’Armenaz există tot atâtea contraste ca în toate asociaţiile omeneşti în care adeziunea la aceleaşi principii lasă intactă diversitatea firilor. A înţeles, în acelaşi timp, că simpatia noastră se îndreaptă către unii oameni nu în funcţie de rangul său de meseria lor – nici măcar de convingerile lor –, ci de atitudinea lor în faţa vieţii. Sora Saint-Basile s-a retras repetându-i cu vocea ei care abia se desprindea de pe buzele uşor crispate că-i va trimite pe cineva să-i ţină de urât. Şi astfel au apărut mai întâi unul, apoi alţi oaspeţi la acel novice care se afla acolo de câteva săptămâni, dar pe care nu-l văzuseră încă.

Tânărul era stânjenit de veselia vizitatorilor. Aceştia au

isprăvit repede cu glumele clasice pe socoteala microbilor şi a surorii Saint-Hilaire dar Simon continua să rămână de o seriozitate fatală conversaţiei. Atunci au început să vorbească toţi deodată, amestecând subiectele: despre doctorul Marchat, despre boală, despre munte, despre vremea rea, apoi din nou despre doctorul Marchat, redutabila figură ce conducea sanatoriul şi faţă de care până şi cei mai refractari bolnavi manifestau respect: în sfârşit, un mucalit aduse vorba de femei, altul, despre pericolul de a trăi printre bărbaţi, ceea ce l-a determinat pe un al treilea să vorbească despre virtuţile vieţii în comun.

— Viaţa solitară e dăunătoare. Viaţa în comun e detestabilă. Cel mai bun regim este o comunitate temperată. De aceea în primii ani ai secolului XX oamenii au fondat sanatorii. Aici, individul este servit de comunitate fără să-i mai fie sclav. Trăieşte în colectiv, dar gândeşte de unul singur.

Deşi îl găsea plin de farmec pe Jérôme Cheylus, Simon îl asculta nu fără oarecare scepticism pe când îşi expunea surprinzătoarea formulă de existenţă care realiza în câteva puncte acea sinteză a contrariilor pe care oamenii o caută, cu naivitate, toată viaţa: solitudine şi societate, căsătorie şi celibat, oraş şi viaţă rustică şi multe altele...

— Cât priveşte căsătoria, e o treabă mai delicată, interveni Saint-Geliès, un tânăr bine dispus care putea îi uşor recunoscut după culorile stridente ale puloverului. La drept vorbind n-am duce lipsă de femei fermecătoare, prea sunt însă ţinute din scurt.

— De aceea ni se par deosebite, îşi dădu cu părerea un alt personaj care stătea în umbră, astfel încât Simon îl distingea cu greu. Acesta a fost întrerupt de vocea gravă, vâscoasă, a unui bărbat hâd, pe nume Massube.

— Ce nevoie avem de ele? aruncă dispreţuitor, schimonosindu-şi buzele groase a dezgust. Bărbaţii pot să trăiască şi singuri. O dovedeşte experienţa sanatoriilor,

adăugă el rânjind strident, satisfăcut de ingeniosul subînţeles.

Simon se simţea descumpănit. Spre deosebire de cercurile pe care le frecventase, aici nu se vorbea despre sursele lui Herodot sau despre substituirea anapestului. Constată cu mirare pentru prima oară în viaţă că nu era educat să ia parte la o asemenea conversaţie. Preocupările celorlalţi i se păreau derizorii.

Între timp trecură la alt subiect; discutau cu însufleţire despre cea mai bună poziţie a şezlongului la „cură”; foloseau cu toţii acest cuvânt pentru a desemna un mic spaţiu în aer liber în dreptul fiecărei camere, izolat de o parte şi de alta, unde mai toţi bolnavii stăteau întinşi ziua. Unul era de părere că e bine să instalezi şezlongul ca să ai perspectivă, cu faţa spre Masivul cel Mare. Un altul prefera să-l aşeze invers, adică spre zidul stâncos care domina faţada vestică. Primul îşi apăra punctul de vedere. Massube, bucuros ca întotdeauna să contrazică, îi demonstră că nu are dreptate şi începu să tune şi să fulgere la adresa Masivului. El, unul, bătuse Masivul cel Mare, nu glumă! Era plin de gheţari, de piscuri şi de creşte! Apoi şi aşa îl vedeai destul în timpul plimbărilor, de ce să-l mai priveşti şi din „Casă”? Doar fiindcă e mare, fiindcă ocupă loc?...

Simon încercă să identifice muntele în cauză. De la sosirea lui vremea fusese urâta iar munţii mai tot timpul acoperiţi şi la drept vorbind, peisajul îl preocupase destul de puţin.

— Unde e Masivul vostru? întrebă în cele din urmă, adresându-se celor care discutau în faţa lui.

— Pentru geografie, elocinţă şi artele de agrement, poate fi consultat Saint-Geliès, zise Massube.

— Pentru stofe de mobilă, buiote, umbrele, poate fi consultat Massube, replică pe un ton asemănător interpelatul, aflat în mijlocul camerei, îmbrăcat într-un frumos pulover vişiniu cu ciucuri.

Cu un gest plin de demnitate dar comic, Massube îşi petrecu poalele halatului ros, croit dintr-o draperie veche, într-o nesfârşită gamă de albastru, cu floricele pe umeri, pe piept şi pe pântec. Simon ridică privirea spre el şi remarcă trăsăturile asimetrice şi mustăcioara scurtă, roşcată.

— Ei bine, pot să aflu şi eu unde e acest Masiv?

— Uite-l, zise Cheylus, arătând ceaţa.

— Cea mai mare vedetă a regiunii. Una din acele celebrităţi care nu cunoaşte arta de a se face uitată, continuă Massube.

— Face şi el ce poate, adăugă cineva. Cel puţin în acest moment.

Simon se întoarse în direcţia celui care vorbea cu o voce surdă şi zări un băiat cu faţa osoasă, cu ochi întunecaţi, cu un aspect înfricoşător. Între timp, Cheylus se aşeză la picioarele patului iar Massube călări un scaun. Ceilalţi rămaseră în picioare în jurul lui Saint-Geliès care continua să peroreze.

— Aţi citit *Catehismul staţiunii Crêt d'Armenaz*? întrebă cu seriozitate Saint-Geliès.

Era ultima descoperire a acestui băiat fericit: un mic formular cu întrebări şi răspunsuri. Invenţia părea să fie amuzantă. De exemplu, trebuia să ştii câte categorii de bolnavi există pe Crêt d'Armenaz. După Saint-Geliès existau două: Orizontalii şi Oblicii – aceştia din urmă stând la orizontală doar o parte din timp... Auditoriul nu era pretenţios, iar Saint-Geliès se dovedea un orator pe măsură: se bucură aşadar de succes. Dar Legarrigue, un marseiez, ceru cuvântul.

— Ba să mă ierţi, izbucni el în hohotele de râs ale celorlalţi, uiţi o a treia categorie: sănătoşii clandestini, cei care s-au vindecat fără că medicii să bage de seamă şi care continuă să rămână aici, încălcind legea şi pierzând timpul cu plimbări şi discursuri. În această categorie intră un singur membru: Saint-Geliès, Perpendicularul!...

Izbucnirea lui a fost însoţită de aplauze zgomotoase şi Simon se gândi din nou că după colegiu şi armată, sanatoriul este ultimul refugiu al copilăriei...

— Eu mai cunosc un Perpendicular, completă Massube, Pondorge!

— Sst! Ar putea să te audă! zise un altul.

— Cum să audă? Nu e aici.

— Stă alături.

Simon era tot mai derutat. I se părea că tinerii aceştia fac parte dintr-o altă lume şi se temea că nu va putea să guste niciodată felul lor de a fi, glumele lor, Ascultându-i distrat, se întrebă de câtă vreme se aflau acolo, cum a început „povestea” lor. Se întoarse şi i se adresă lui Cheylus, Dar acesta consideră întrebarea deplasată. El nu admitea o asemenea indiscreţie. Nici nu-şi amintea bine, de altfel. Nu mai ştia ce caută acolo: putea cu greu să-şi închipuie un alt mod de viaţă.

Simon mărturisi că zilele i se par apăsătoare, interminabile.

— Simt greutatea fiecărei ore, fiecărei secunde... Voi, nu?

— Nicidecum, răspunse Cheylus: aici timpul nu poate fi măsurat. În această viaţă în care n-ai nimic de făcut, nu pierzi nici o clipă. Ce poate fi mai minunat decât o cameră în care trăieşti singur, unde eşti servit şi unde te bucuri de natură? Eu nu ştiu ce-nseamnă timp pierdut, anotimp urât. Cum am venit de la oraş, unde îţi pierzi timpul având impresia că faci ceva, mi-a trebuit o vreme până să-mi dau seama de asta. Dar crede-mă: aici fiecare clipă ce se scurge e o clipă de viaţă. Ai să vezi, încheie el, ai să vezi...

Apoi, fără să aştepte că Simon să-i răspundă, îl invită să se ridice şi-l conduse spre „cura” lui. Unica mobilă era un şezlong de palmier, strâns, cu braţele depărtate, ce părea mutilat, suferind.

— Priveşte, zise Cheylus.

Ziua era cenuşie; poiana dispărea, nu departe, în ceaţă; nu se desluşea nimic. Dar cu gestul, cu privirea, Cheylus îi arătă atâtea încât Simon avu impresia că le vede cum se trezesc dincolo de neguri.

— Îi las pe alţii să-şi spună păsurile, continuă Cheylus, să se plângă de regulament, de sibilinica dispoziţie a doctorului şi de atâtea altele. Dar vezi, sfârşi el după o scurtă ezitare, pe lângă asta, nimic nu mai contează!...

Simon se uită la el. Avea oare o doză de nebunie? Căci Cheylus era transfigurat. Cum stătea în picioare lângă balcon, Simon remarcă o lumină pe faţa lui: poate că nu era ca toţi ceilalţi?... Simon îşi întoarse privirea şi cercetă priveliştea: poiana era un lac livid de unde ţâşnea, spre văzduhul cenuşiu, abrupta creastă maronie a stâncii. Dar pe când se aplecă pe balcon să vadă mai bine, simţi umezeală şi se retrase imediat.

— Să nu-ţi fie teamă, zise atunci cineva în spatele lui; aici ceţurile sunt uscate!...

Această reflexie a fost urmată de o tuse răguşită care dădea o notă sinistră, glumei. Vocea, suna ca un scrâşnet de scripete ruginit. Simon se întoarse şi-l văzu pe tânărul slab şi osos care intervenise în conversaţie ceva mai înainte, în legătură cu Masivul cel Mare. Mai mult decât fizicul lui, îl impresionă vocea stinsă, neputincioasă, jalnică... Căută să-i adreseze un cuvânt dar nu reuşi.

— Ar trebui să intri în casă, Lahoue, zise Cheylus, după ce-i aruncă o privire nenorocitului. Ai să oboseşti.

Simon crezu că sfatul era ironic. Dar privindu-l pe Cheylus îşi dădu seama că se înşală. Din nefericire, celălalt nu vroia să audă de nimic. Cu spatele sprijinit de uşă, tăcut, trist, părea că se luptă sălbatic cu un inamic invizibil.

— Cheylus! rosti el deodată, apropiindu-se, priveşte!...

Sub ecranul uniform al ceţii, spre răsărit, deasupra pădurii, se zărea o pată strălucitoare de un alb crud. Intensitatea ei crescu o clipă, apoi dispăru complet.

Simon simţi o mână pe umăr.

— Masivul cel Mare, îi zise Jérôme Cheylus.

Dar Masivul cel Mare îl lăsă indiferent pe Simon. Chiar dacă vizibilitatea i-ar fi permis să-l contemple, ar fi fost o compensaţie insuficientă pentru viaţa de aici, pentru privaţiunile de tot felul.

— Evident, continuă Cheylus, dezamăgit de tăcerea colegului, dacă aceste lucruri nu-ţi spun nimic...

— N-am fost obişnuit cu aşa ceva, răspunse Simon cu o voce stinsă. La urma urmelor, nu era departe să-l aprobe pe Massube, care, dintr-un colţ al camerei, o ţinea una şi bună:

— Ei bine, munţii voştri sunt nişte excrescenţe ale pământului. Mărgele ale febrei! Nişte negi! Sechele ale unei boli din copilărie. O acnee mai pronunţată! Nu e cazul să vorbim atâta despre ei!

Dar Cheylus nu-l băgă în seamă. Se mulţumi să-i răspundă lui Simon cu o uşoară reţinere:

— Fie... Sper pentru dumneata că ai să-ţi schimbi până la urmă părerea.

Simon se simţea stingherit şi toată discuţia, modul vulgar de a vorbi al lui Massube, glasul stins al lui Lahoue, ţi treziră o dorinţă nebună să fugă, să se întoarcă la studiile sale, la tot ceea ce lăsase în urmă şi care-i apărea ca „adevărata viaţă”. Era furios pe insistenţa lui Cheylus şi-i răspunse pe un ton violent:

— Vezi, până în prezent m-au preocupat mai mult oamenii decât lucrurile, şi ideile mai mult decât oamenii. Nu ţi-o ascund: aici mă înăbuş! Mă înăbuş!... Şi înţeleg cu greu cum de vouă vi se pare aproape firească viaţa asta.

Îşi amintea de Chartier, cel care-i vorbise de Bonaparte, cel care se plângea de retroversiunile lui! Ce ar fi gândit aici!... Observă că Cheylus îl priveşte într-un anume fel, gata să facă o reflecţie, dar se abţine, păstrând-o pentru el. Simon se înfurie. Îl enerva acum şi tăcerea lui Cheylus. Pe un ton energie, puţin provocator, îl întrebă:

— Mă crezi?

Dar privirea lui Cheylus era din nou aţintită asupra lui şi Simon se căi: desluşea în ochi o linişte, o reculegere pe care nu o descoperise până atunci.

— Poţi să înveţi şi aici câte ceva, spuse Cheylus pe un ton enigmatic... Nu e o şcoală ca oricare. Nu e o problemă cu formule. Şi e nevoie de răbdare... E drept, adăugă el, cu un zâmbet crud, la acest capitol Crêt d'Armenaz e generos. „Casa" nu e pentru oameni grăbiţi...

— Ce vrei să spui? întrebă Simon, din nou furios.

— O, Doamne, răspunse liniştit Cheylus, aici viaţa se numără cu trimestrele, cu anotimpurile...

Simon îşi stăpâni cu greu mânia.

— În acest caz, replică el, n-o să am, fără îndoială, timp să învăţ mare lucru; cred că trei luni de experienţă îmi vor fi de ajuns.

— Îţi doresc din toată inima, zise Cheylus la fel de calm. Dar vei fi primul în analele sanatoriului care se restabileşte în trei luni.

Simon îşi pierdu cumpătul. Prea era de tot. Îi părea rău că-l ascultase. La naiba, tot mai mult îi plăceau oamenii veseli! Adresă de la distanţă o privire complice lui Massube, lui Saint-Geliès, tânărul veşnic agitat şi mulţumit. Dar în acea clipă, un zgomot straniu, granulos, ieşi din pieptul lui Lahoue, Acesta, întors cu spatele, se aplecă anevoie spre un vas de porţelan pe care-l scoase din buzunar. Simon schiţă un gest de silă. Apropiindu-se de el, Massube îl întrebă maliţios:

— Nu te-ai obişnuit încă?...

— Hm... Mărturisesc că nu! răspunse Simon copleşit.

— Mă tem, continuă Massube, pe un ton confidenţial, mă tem că acum e prea târziu pentru el.

— Cum prea târziu?

Massube se aplecă spre urechea lui; rânjea.

— Cred că n-a făcut bine că n-a admis să i se taie coastele...

Simon crezu că n-a înţeles.

— Poftim?

— I s-a propus o „toracotomie”, adăugă celălalt, dar n-a acceptat. Acum e prea târziu. N-a făcut bine: o s-o mierlească!

Simon nu mai ceru alte explicaţii. Era decis să nu pătrundă în toate tainele.

— Stă departe de aici? întrebă simplu, speriat la gândul că ar putea trăi sub acelaşi acoperiş cu un individ cu o sănătate atât de şubredă.

— Acolo, zise Massube cu un aer răutăcios, arătând cea mai apropiată odaie. Este vecinul dumitale. Lahoue la stânga, Pondorge la dreapta!... Băieţi buni!...

Şi fără să dea vreo atenţie neliniştii ce se citea pe faţa interlocutorului său, adăugă făcându-i cu ochiul:

— Pe celălalt îl cunoşti?

— Pe cine?

— Cel din dreapta... Al doilea Perpendicular!...

— Nu.

— Cred că e mai bine, mormăi Massube. Râse apoi într-un mod echivoc şi răuvoitor. Tânărul se vedea hăituit: se coalizaseră cu toţii împotriva lui, cu toţii! Cheylus cu fumurile sale nobile, Massube cu argoul său, Lahoue cu vocea-i stinsă! Se simţea descumpănit şi căuta un mijloc de a-i expedia când târâitul insistent al soneriei răsună pe coridoare.

— Am terminat cu prezentările, zise Massube, salut băiete!

S-a retras împreună cu ceilalţi, şi pe când Simon se credea singur în cameră, simţi o mina cum îl prinde de braţ şi-l conduce spre fereastra deschisă.

— Ascultă.

Simon se supuse, privindu-l mirat pe Cheylus... Totul pornea dintr-un punct invizibil, la vest, probabil dinspre stânca. Era un vuiet surd, continuu, sub care bănuiai o forţă teribilă. Era ca un uruit năprasnic: ai fi zis că e un

convoi de căruţe în goană nebună pe un drum.

— Torentul!... A plouat mult în ultimele zile, trebuie să fie uriaş.

Torentul... Simon asculta, neînţelegând bucuria care l-a cuprins. Se contopea cu un torent nevăzut şi se lăsa purtat de apele fără chip al căror vuiet dezvăluia simţurilor lui, până atunci adormite, ceva de o natură nebănuită de care nu se vorbea în cărţile pe care le citise. Venea din neguri, cădea, pesemne, de sus de pe stâncă, izbindu-se de pământ. Era în acel zgomot îndepărtat dar puternic, ceva asemănător, unei ofrande, unei substanţe de care te pătrunzi în extaz...

— Acum trebuie să intrăm în casă, zise Cheylus.

O să vezi însă că boala nu-i ceea ce crezi. Nu, boala... adăugă apăsat, pe când Simon îşi ridică privirea întrebătoare... Nereuşind să spună tot ceea ce ar fi vrut, încheie, şoptindu-i misterios prin uşă întredeschisă: O să vezi, boala are; frumuseţea ei!

Uşa se închise, dar Lahoue rămăsese într-un colţ al camerei; parcă ar fi aşteptat un anume moment ca să se retragă. Înaintă spre Simon, cu teamă, îi întinse mâna, murmurând cu vocea lui spartă:

— Sunt bucuros că stăm alături... De multă vreme...

Lăsă fraza în suspensie, zâmbind trist.

Simon se dădu uşor înapoi.

— Şi eu sunt încântat... îi răspunse el, străduindu-se să fie cordial.

— Mă auziţi, noaptea? întrebă Lahoue făcând un nou efort...

— Noaptea? Nu. De ce?

— Mi se întâmpla să tuşesc... nu-i aşa?... Şi noaptea, se aude... Oh, o să vedeţi! Nu e deloc vesel aici... Desigur, mai sunt, când şi când, momente mai bune... Mai sunt şi oameni entuziaşti ca Cheylus, zise el cu o umbră de reproş, dar uneori... Boala, încheie el, înseamnă putregai!

Simon strânse precaut mâna întinsă, slabă şi umedă.

Rămase singur. Cameră i se părea mai pustie ea de obicei şi a înţeles atunci că nu se poate lipsi de acei oameni a căror prezenţă o suportase atât de greu.

V

SIMON PRIMISE DE LA SORA SAINT-Hilare o mică trusă cu ace de diferite mărimi şi câteva papiote cu aţă albă şi neagră. Învăţă astfel virtuţile activităţii manuale. După câteva tentative de revoltă cedă repede seducţiei acestor treburi mărunte, satisfacţiei de a vedea că poate cârpi o haină ruptă, că poate repara un obiect uzat. Învăţă astfel tot felul de lucruri, cum să prindă, de exemplu, un ochi la ciorap, cum să peticească o cămaşă şi tot împingând la ac. Spera să se refacă cu timpul şi ţesuturile-i zdrenţuite din piept. Aceste îndeletniciri i-au adus o vreme cea mai stranie, cea mai desăvârşită linişte. Pentru că nu semănau cu nici una de până atunci, pentru că nu ridicau nici o problemă şi presupuneau un rezultat sigur. Pe lângă faptul că-i ofereau posibilitatea unei finalităţi necunoscute într-o asemenea măsură de el, de îi trezeau, într-o formă neprevăzută, sentimentul utilităţii. Sub acţiunea degetelor lui puţin cam ţepene dar active, orele se scurgeau pe nesimţite, lăsând şi reveriei loc şi se pierdeau în cele din urmă în întuneric, după ce se învolburau prin faţa lui Simon cu graţia melancolică a frunzelor veştede. Când la nouă şi jumătate suna ultima sonerie şi, stingând lumina, întunericul pătrundea în odaie, Simon avea impresia că ziua acţionase asupra lui, asupra fizicului şi sufletului că o vrajă puternică, misterioasă iar certitudinea că în zori avea să înceapă o zi

asemănătoare, cu îndeletniciri simple, cu ceasuri odihnitoare, îl umplea de o nedesluşită beatitudine care-i făcea somnul mai uşor.

Acum, când apărea chipul ofilit al surorii Saint-Hilaire cu ochii ei reci şi de nepătruns, Simon vroia să creadă că faţa acelei bătrânici meschine, practice, indispensabile, se ilumină de o scânteie interioară şi de conştiinţa – pe care ar fi trebuit s-o aibă – a misiunii sale. I-ar fi plăcut să oprească o clipă activitatea nicicând încetinită, mereu egală şi să privească o secundă viaţa ei neobosită, roasă de o mulţime de activităţi stereotipe. Cunoştea oare preţul lor?... Vai! privirea indiferentă şi glacială pe care Simon o întâlnea în fiecare dimineaţă, îi demonstra că nu-l cunoaşte, că nu-l va cunoaşte niciodată, că ea n-a aflat în cei treizeci sau patruzeci de ani de serviciu, ceea ce a învăţat el în câteva zile. Căci, oricât de puţină importanţă acorda Simon acelor umile îndeletniciri, de îl apropiaseră de ceea ce colegii lui sănătoşi de la Sorbona nu aveau să cunoască poate niciodată, de frumuseţea omenească a meseriei. Simţea o plăcere amară când degetele lui, preocupate de aceste treburi atât de puţin făcute pentru de, ţeseau încet giulgiul sub care orgoliul îşi pregătea agonia.

Dar odată cu agonia orgoliului se deşteptau bucurii pe care nu le bănuise până atunci şi care-l făceau să înainteze în intimitatea lucrurilor. De cum se trezea, ciulea urechea la fereastră încercând să distingă din noianul şoaptelor din clădire un zvon grav şi autoritar de care simţea că e legată o misterioasă fericire. Întins, atingând cu picioarele tăblia patului, cu capul răsturnat, nemişcat, simţea cum îl pătrunde acel zgomot sălbatic, acel vuiet ce cuprindea cerul şi domina lumea tăcerilor, acel logos supraomenesc ce rostea în numele firii, istorisind aventura pământului născut din haos. Era un glas rece şi nobil, fără slăbiciuni, ca o poruncă. Era un glas ce se izbea pe alocuri de un copac sau de o stâncă şi

le târa cu el. Glasul cădea din cer, despica muntele în două, lovindu-se de granit. Străbătea stânci şi poieni. Răsuna de dincolo de vremi.

Uneori, ştiind că acel glas pătrunsese în somn şi, cu sau fără voia lui, îl auzise în timpul nopţii, alerga la balcon şi începea să scruteze ceaţa, în căutarea torentului – a cântecului ce răsuna acolo, modelând pământul şi recompunând în fiecare dimineaţă chipul lumii.

Odată, se deşteptă pe la ora unu noaptea. Cu ochii închişi, cu simţurile treze, în semiconştienţa dintre veghe şi somn, când senzaţiile sunt ascuţite, încercă să se contopească cu lumea ale cărei zvonuri răzbiră până la el şi i se păru că aude cazând o ploaie înspăimântătoare. Erau şiroaie repezi, de aversă. Venea de sus, de pretutindeni, iar Simon îşi imagina cerurile întunecate, pajiştile înghiţite de ape... Deschise ochii cu teamă, dar când a înţeles ce se petrece l-a cuprins o imensă bucurie. Avea în faţa lui un cer limpede, spălat, abia atins de razele soarelui, nevăzut încă. Muntele profila pe acel fundal luminos siluete întunecoase, cu nimb de aur, bine înfipte în ganga nopţii. La marginea pajiştei, codrul forma o dâră neagră trasă oblic la fruntariile cerului. Câteva piscuri tinere venind cu crestele lor ascuţite în întâmpinarea zorilor începeau să ardă deasupra celorlalte creste care, curând, şi de incendiate, aveau să-şi trimită prin văzduh semnale vesele. Sus de tot, pe bolta cerului, un nour trandafiriu se destrăma... Simon, care se sculase de-a binelea, simţi muşcătura aerului de dimineaţă. Dar era o muşcătură inofensivă. Era o mângâiere brutală ca o promisiune de viaţă şi ar fi vrut să se dezvelească pentru a-i oferi trupul. Simţea un elan neaşteptat care depăşea planul obişnuit al dorinţelor. Sperase adesea, pe când se odihnea singur în cameră, că într-o zi, poate, în ciuda tuturor aparenţelor, viaţa se va hotărî să fie din nou îngăduitoare. Dar pentru prima dată, văzând piscurile aprinse, acele altare incandescente, care nu făceau decât

să marcheze etapele către o lumină mai puternică, irevocabilă, a înţeles că fericirea pe care o aştepta de acum înainte nu era cea dorită până atunci. Înţelegea deodată că întreaga lui fiinţă avea să îndepărteze crusta sub care vegetase şi care-i întunecase până şi simţurile. Zorile mijeau nu numai pe pământ, ci şi în sufletul lui iar el le primea ca pe o cuminecătură. Când soarele uriaş strălucea ca în prima zi a firii, trăgând zdrenţe de nouri pârjoliţi, zvâcnind în cele din urmă deasupra liniei negre a codrului, Simon simţi că natura îşi săvârşea acolo „jertfa”. Ar fi vrut să se împărtăşească din acea forţă, să-i răspundă printr-o forţă egală, printr-o egală dăruire de sine. Cine-l împiedica?... Povara trecutului se stingea din zi în zi iar el devenea o nouă fiinţă. Umbra ascuţită a brazilor pe pământ se trăgea spre rădăcini în timp ce de cealaltă parte, pe flancul stâncilor abrupte, cobora linia orbitoare ce despărţea ziua de noapte. Acolo, cazând dintr-o uriaşă breşă de-a lungul falezelor de granit, torentul continua să umple spaţiul cu vuietul lent, intonând triumful zilei. Cântul nu fusese nicicând mai aproape, măi dar, mai viril: părea un zeu ce umple văzduhul. Ca la o poruncă a lui, pe când soarele în depărtări mângâia cu razele-i calde munţii, aceştia îşi lepădau veşmântul de umbră, dezvăluind frunţile metalice, prinse în vâlvătaie; şi inima lui Simon începu să bată de o sălbatică bucurie. Piscul Masivului cel Mare se desprindea liniştit, deasupra tuturor, logodindu-se cu cerul într-o mişcare de lentă şi fastuoasă posesiune. Întreg peisajul se spulberă sub lumină, sub zgomote, sub căldură: era începutul unei zile de vară...

Când, o oră mai târziu, sora Saint-Hilaire veni la căpătâiul lui Simon Delambre, aducând în mâinile ei slabe neînsemnatul tain al prânzului, se miră găsindu-l lungit sub pături, cu ochii închişi. Începu să-l zgâlţâie pe bolnavul adormit care nu se mulţumea cu orele de somn, suficiente celorlalţi şi care, nici când dormea, nu putea să

fie „ca toată lumea”...

Acum, zilele frumoase se înşiruiau fără întrerupere, într-o vâlvătaie neobosită, iar oamenii păreau mohorâţi şi mizerabili, conştienţi de neputinţa lor de a trăi şi de a participa la maiestuosul entuziasm al naturii. Simon încerca să nu se lase doborât. În acele după-amieze grele de lumină, după atâtea zile umede şi cenuşii, nu se putea opri să nu guste încântătoarea căldură a văzduhului în care dăinuia o răcoare tainică. În faţa ochilor se întindea o pajişte, şi la marginea ei se învolbura coama unei păduri de fagi şi mesteceni. Dincolo de ea se întindea hăul: valea. Şi mai departe, închizând zarea cu hora lor încinsă, se înălţau munţii cei orbi, cu frunţile de oţel incandescent. Muntele avea o taină, pajiştea o alta, torentul o alta. Trei taine felurite. Poate şi Masivul cel Mare îşi avea taina lui. Simon începea să înţeleagă acum că în zilele ce-i fuseseră hărăzite avea să pătrundă aceste taine. Masivul cel Mare o ascundea sub şiroaie de bolovani; îşi umfla pieptul iar povârnişurile lui păreau că rostogolesc sori; era ca un patriarh ce-şi întinde braţele sau ca un mare senior ce lasă să-i atârne mantia de argint în ale cărei falduri se ascund munţii. De fiecare dată când se ducea la fereastră şi de după storul portocaliu ce-i ocrotea odaia, arunca o privire afară, tânărul se simţea cuprins de d emoţie surdă. Treptat, trecu de partea lui Cheylus, contră lui Massube. Ştia că totul, splendorile, fastul, bogăţiile înşiruite, acea strălucire alături de care cerul pălea, erau doar aparenţe şi că în de se ascundea „taina” pe care trebuia să o descopere... Totuşi, obosit să stea cu ochii aţintiţi spre înălţimi, Simon privi spre pământ şi zări pajiştea. Simţi atunci o nouă emoţie, diferită de prima. Căci pajiştea trăia ca o făptură vie; îi simţeai căldura, mlădierea animalică; iarba smălţată cu miriade de flori se legăna voluptuos la cea mai uşoară adiere.

Era vară. În cameră pătrundea doar o boare. Fără să iasă, fără să treacă pragul balconului, cu uşa deschisă,

culcat în umilă şi înţeleapta poziţie recomandată, Simon se lăsa asediat de miresme, de culori, de zvonuri, de văzduhul încins. O lumină vie şi albăstruie capta formele în strălucirea ei semeaţă, punea cu brutalitate stăpânire pe ele, ca şi cum ar fi vrut să le transforme în pulbere ca să dăinuiască singură. Întorcând privirea de la cerul a cărui lumină îi orbea, Simon se uită la perete. Dar şi pe el se legăna umbra aburului ieşit din pământ, încât până şi trecerea celor mai neînsemnaţi nori era semnalată prin felurita intensitate a luminii pe zid. Când se întuneca puţin, Simon se întorcea din nou spre fereastră şi, contemplând umbrele de pe povârnişuri, observa în ce loc anume se află soarele pe cer. Fereastra decupa pe lanţul muntos, un dreptunghi şi că într-un tablou exagerat de simetric, în mijloc se contura vârful piramidal Mont-Cabut. Din pat, Simon îl vedea înscriindu-se la jumătatea ferestrei cu baza de la un capăt la celălalt al geamului. Restul peisajului nu-l interesa. Alpii, acel şir de înălţimi ascuţite unde ai impresia că palpită însăşi tinereţea pământului, se reduceau pentru el la muntele straniu ale cărui forme se alungeau la anumite ceasuri, până ce se topeau în strălucirea cerului. Dar dacă lumina zilei îl făcea aproape impalpabil, seara, în schimb, îi conferea, o măreţie severă şi inexplicabilă. De la baza piramidei, o creastă se detaşa orizontal, ca o spinare şi în timp ce soarele adormea în zare, muntele se trezea misterios: umbre insolite cutreierau de jos în sus, îi săpau flancurile, îi rodeau vârful, însufleţindu-l cu o viaţa monstruoasă şi proiectând de-a lungul povârnişurilor o altă imagine a lui. Atunci parcă fremăta din temelii şi din el se ivea agale un Sfinx uriaş, cu chip mistuit, cu ochi holbaţi.

Fiecare zi îi oferea lui Simon acelaşi spectacol, ritmat doar de jocurile mirifice ale luminii. Curând, tânărul ajunse să pândească ceasul când muntele începea să trăiască. Avea impresia că această formă prindea astfel viaţă doar ca să i se adreseze lui, şi că între ei se pornea

un dialog. Dar Simon n-avea ce să-i răspundă uriaşului semn de întrebare care, în fiece seară, se înscria pe cer. I se părea că pământul îl sfidează. Destinul luase un chip şi punea întrebări victimei. Rolurile se inversaseră. Simon adormea sub greutatea acestei cumplite ironii.

Într-o dimineaţă, pe când se trezi că de obicei, având în faţă o zi ce se anunţa pură şi caldă, desprinzându-se din aburii zorilor, simţi deodată cât de crudă e acea frumuseţe. Primele raze modelau pământul, atingând coama brazilor, aruncând fiecărei stânci o umbră, dând fiecărui punct de la orizont farmecul unui miraj şi Simon, zărind clar pe creasta ce semăna cu spinarea unui Sfinx, o pădure care apucase să scruteze lumina, se simţi pătruns până în adâncul sufletului de dorinţa de a pleca, de a fugi, de a porni în întâmpinarea arborilor care înaintau într-un şir îngust, transparent, şi care se creionau în văzduh!

Atunci, simţi foarte limpede că e vară, că începe o dimineaţă de vară. Era mesajul luminii arzânde, al puzderiei de flori şi insecte, al freamătului apelor şi al ierbii. Dar vara avea să se sfârşească, toată strălucirea vieţii avea să se stingă, impetuoasa flacără avea să sece în venele pământului şi odată cu ea speranţa de a ieşi, de a călca pe ţarina înmiresmată care-l umplea de o sălbatică dorinţă. Se afla acolo, cu simţăminte contradictorii, doborât de incredibila frumuseţe, de incredibila neprihănire a lumii, cu urechea ciulită spre torentul care se umfla, vuind neobosit zi şi noapte. De când sunt toate acestea? De când e vară pe lume? Şi iată că Simon descoperea existenţa lucrurilor, şi iată că, într-o explozie de culori, de forme, de sunete, plăcerile care au fost de totdeauna cunoscute de ceilalţi, plăcerile care lui i-au fost mereu ascunse, trecute sub tăcere de dascăli, i se înfăţişau acum. Îşi spunea că bucuriile abia descoperite de el, trăite, fără îndoială de ceilalţi de totdeauna, i-au fost la îndemână, dar n-a făcut niciodată

gestul uşor, simplu, de a le trage spre el. Şi iată că lumea, această lume neglijată de el, îi stătea deodată în faţă.

Deci, asta era, o zi de vară!... Căzuse pe gânduri. Ziua avea să se desfăşoare neîndurătoare, plină, încărcată, explozivă. Ea însemna promisiunea de căldură chiar din primele clipe ale zorilor, însemna oglindirea luminii, frenezia vieţii şi dezlănţuirea pătimaşă a tuturor forţelor pământeşti şi omeneşti. Însemna regret şi dorinţă...

Încerca să-şi amintească de verile trecute, încerca să retrăiască plimbările cu Hélène la ţară, la marginea oraşului, încerca să o evoce pe Hélène... Dar comparând-o cu revelaţia naturii, vedea cum fata, trecând prin această prismă, se descompune. În faţa soarelui, a strălucirii zilei, a efervescenţei pământului, simţea că trebuie să existe undeva, o fiinţă capabilă să egaleze somptuosul şi crudul miracol, capabilă să-l facă inofensiv, asumându-şi frumuseţea lui. Dar Hélène!... O vedea prin baruri, sprijinită pe tejgheaua metalică; pe băncile amfiteatrelor, cu capul aureolat de firmele luminoase sau în faţa cinematografelor, cu obrajii coloraţi de lămpile cu neon. Nu reuşea să o izoleze de acest decor; nu reuşea să-şi imagineze ce ar fi devenit într-un colţ de natură care nu obişnuia să bage oamenii în seamă. Ar fi ştiut ea să se adapteze singurătăţii şi tăcerii? Ar fi fost în stare, transplantată astfel, să aibă o individualitate satisfăcătoare? Pentru a învinge o fantomă fără consistenţă, Simon nu trebuia nici măcar să se întoarcă spre fereastră; cu ochii aţintiţi pe peretele gol, era de ajuns să-şi evoce priveliştea din jur: şi se miră că în viaţa lui a putut să aibă importanţă altceva.

Au trecut astfel zile în şir şi Simon înainta neîncetat în inima unui tărâm tot mai bogat şi mai misterios. Apoi, deodată, a avut impresia unei mari căderi în gol. I se părea că aşteaptă un eveniment ce nu mai venea.

Atunci, sătul să mai spere, întrebându-se dacă tot ceea ce simte nu e rezultatul unei dureroase halucinaţii, ieşea

din cameră, ca în primele zile, stătea pe coridor la o fereastră şi privea cum creşte sau scade umbra ca o perdea pe flancul stâncilor d'Armenaz ce-şi înălţau în spatele „Casei", falezele lor abrupte... Vizitele din acea perioadă i-au lăsat amintiri vagi. Până şi domnul Lablache, notarul cel scund, şi Lombardeau, comandantul, om amabil şi bine crescut, ambii iubitori de bunuri pământeşti, cel din urmă cu o uşoară şi încântătoare nuanţă umanistă, dobândită din paginile roz ale Dicţionarului Larousse, n-au reuşit să-l câştige pe Simon cu realismul preocupărilor lor. Totuşi ei nădăjduiau ca într-o bună zi să-l atragă în cercul lor de prieteni care se adunau pe pajişte, sub un brad.

Mai des însă veneau să-l vadă bolnavii aduşi de sora Saint-Basile. Distingea acum în conversaţia lor brodată pe teme neînsemnate, un element pe care nu reuşea să-l definească dar care le conferea o anumită valoare. Îşi reproşa că judecase cu atâta severitate nişte oameni care nu aveau decât vina de a fi simpli, dar care cel puţin nu căutau să pară altfel decât erau şi nu se opuneau, ca domnul Lablache sau Lombardeau, pulsaţiei universale. Cel mai bine se simţea în tovărăşia lui Jérôme Cheylus; prezenţa acestuia îl aducea în stare de veghe, deşi îl deruta uneori cu reticenţele lui. Vorbele-i ieşeau din ceţuri şi rămâneau adesea suspendate ca în aşteptarea a ceva ce nu putea să ţină doar de logica pură: dar i se părea că o realitate desăvârşită se găsea implicit conţinută sub urzeala cuvintelor imperfecte. Simon se întreba atunci dacă nu cumva Jérôme este evenimentul pe care-l aştepta...

Dar la căderea nopţii, după ce toţi se retrăgeau şi nu mai putea spera la altă vizită, simţea pentru o clipă că singurătatea îl sufocă. Ar fi putut să se ducă la unul din vecini. Dar la care?... Lahoue, poate? Sau la celălalt, de care Massube îi vorbise atât de misterios?... Dar acesta continuă să stea retras; îl putea auzi doar în cursul zilei,

când umbla uşor sau scria sau repara scaune... Într-o seară, totuşi, Simon se hotărî: l-a ales pe Lahoue; celălalt îl intimida prea mult.

Ieşi prudent din cameră, înainta până la uşa vecinului. Aici se opri o clipă să asculte. Tuşea era mai slabă că de obicei. Se gândi că nu-l văzuse de multă vreme. Ce să-i spună? N-avea nici o idee. Dar pe când punea mâna pe clanţă, zări pe uşă o hârtie fixată în pioneze: „Vizitele sunt interzise. Dr. asistent Crou”. Cuvintele cu aer glumeţ, aşezate unele sub altele ca două rime împerecheate, păreau încărcate de un nefast subînţeles. Era ca o condamnare semnată de mina călăului. Simon bătu în retragere... Noaptea, a visat că a rămas singur pe pământ, după un cataclism. Într-o imensă clădire pustie, împreună cu doi supravieţuitori : pe unul n-avea voie să-l viziteze iar pe celălalt nu reuşea să-l întâlnească.

VI

A DOUA ZI, SIMON GĂSI PE MASĂ o nouă fişă de temperatură. Era a treia pe care trebuia s-o completeze. Aşa de repede!... Se scurseseră deci două luni de la venirea lui şi nici nu băgase de seamă. Totuşi, nu se întâmplase nimic deosebit. Singurul lucru mai precis pe care-l aştepta – consultaţia doctorului – nu avusese loc. Şi aştepta, aştepta mereu... Îşi amintea că i se vorbise la Paris despre directorul sanatoriului ca despre un medic excelent, în mâinile căruia îl încredinţau liniştiţi. Dar dacă văzute de la Paris, calităţile doctorului Marchat puteau fi apreciate ca „excelente”, situaţia era cu totul alta pe Crêt d’Armenaz, unde epitetul se dovedea nepotrivit date fiind dificultăţile care se iveau de îndată

ce încercai să te apropii de medicul-director. Unul din marile lui secrete era de a se face invizibil. Nu aveai acces în cabinetul lui decât după ce satisfăceai un anumit număr de ritualuri şi te supuneai unor ceremonii de iniţiere din care făceau parte ca etape succesive examenele bacteriologice, recoltările de sânge, radiografiile. Sora Saint-Hilaire îşi avea rolul ei şi fiecare demers al pacienţilor aflaţi sub oblăduirea ei, constituia o etapă nouă pe drumul ce urca de la ea, umilă slujitoare al cărei dezinteres îi înnobila condiţia, la marele şef nevăzut, la zeul ascuns. Acesta sălăşluia într-un pavilion ce abia se zărea, dosit după un şir de brazi, trădat de fumul care, imagine perfectă a confortului domestic la care ceilalţi au fost nevoiţi să renunţe. Se ridica printre crestele semeţe ce întimpinau razele soarelui-răsare...

Simon luă fişa de temperatură din anvelopa verde, decolorată de soare. Era o foaie în pătrăţele, asemănătoare tabelului pe care unul din foştii lui profesori de la Sorbona, Isnard, analizase în faţa studenţilor, într-un mod ştiinţific, cu ajutorul cifrelor şi al unei curbe, diversele intensităţi ale stărilor sentimentale ale lui Camille, în cunoscutul monolog. Simon revedea totul: pagina cărţii deschisă sub ochii lui, apoi tabelul, faimoasa curbă a „tensiunii” ce marca de la zero la infinit, toate gradele iubirii, ale urii, ale mâniei, pierzându-se în cele din Urmă în partea de jos a graficului, în subteranele sadismului. Acum, Simon se îndoia că a putut trăi cândva un ceas atât de gol de adevăr, un ceas de un comic atât de lugubru... Sora Saint-Hilaire îl învăţase un mod cu totul diferit de a se folosi de punctele de intersecţie ale orizontalelor cu verticalele; de patru ori pe zi „tânărul urca şi cobora pe acea scară, curba albastră a temperaturii şi curba roşie a pulsului. Sora ştia cum să insufle până şi celor mai recalcitranţi bolnavi gustul pentru această activitate; ca şi pentru atâtea altele. Dacă, din întâmplare, curba rămânea în urmă cu o după-

amiază, dacă ultimul reper lipsea sau dacă era folosită aceeaşi cerneală pentru ambele curbe, ea tuna şi fulgera ca o directoare de internat. Mânia ei îmbrăca mereu aceeaşi formă, ca de altfel şi scuzele care i se prezentau. Cu mâinile în şolduri, împodobită cu decoraţii şi mănunchiuri cu chei, acompaniată de explozii metalice, exclamă cu vocea ei ascuţită, ce părea că urcă la fiecare dojană cu încă un ton: „Nu-i în stare să completeze atâta lucru şi n-are nimic de făcut toată ziua!”

Nimic de făcut!... Simon îşi potolea cu greu un răspuns usturător. Dar sora, îndepărtându-se, continua pe tonul ei plângăreţ cu care-şi învesmânta preceptele înţelepte: „Nu vă ajută la nimic să tot bolborosiţi, domnule Delambre. Trebuie să ascultaţi!”

Simon se revoltă în zadar: cuvântul surorii Saint-Hilaire căpăta, pe măsură ce reflecta asupra lui, o stranie greutate, devenind un semn al fatalităţii umilitoare dar ineluctabile. Aceste mici acte pe care el le dispreţuia nu erau, vai, fără importanţă! Ba erau chiar, în viaţa monotonă de aici, singurele repere bine distincte, singurele uşor de diferenţiat. Erau etape încurajatoare care marcau o progresie lentă dar eficace spre sfârşitul adesea dorit al zilei; erau singurele momente când spiritul nu se mai chinuia în istovitoare introspecţii ci se oprea asupra unui fapt izbutit metaforic şi indiscutabil: ridicarea mercurului în tubul de sticlă, de-a lungul tăbliţei albe, gradată cu discrete linii negre, deasupra cărora se înălţau cifrele dintre care una se desprindea cu solemnitate, roşie, de parcă ar fi ţinut un stindard... Termometrul avea o viaţă stranie în mâna lui, se însufleţea din viaţa suptă bolnavului şi Simon ţintuia insistent cele mai fine linii negre la care ajungea coloana strălucitoare. Aceasta părea că are o anume predilecţie pentru o linie sau alta, căci se fixă aproape mereu în acelaşi loc. Cu câtă teamă urmărea Simon, în fiecare zi, coloana ce se alungea ca un vierme, pentru a-şi aşeza perfid capul pe treptele ce

depăşeau semnalul roşu! Era neputincios în faţa lui, eforturile de voinţă se dovedeau inutile. Constatând persistenţa acelui fenomen, ce se producea totuşi în virtutea unei legi fizice bine cunoscute – şi care n-ar fi trebuit să-i trezească nici o emoţie – Simon simţea de fiecare dată o zvâcnire în piept. Pentru că instrumentul – un simplu instrument de măsurare ca oricare altul – se afla într-o relaţie cu viaţa sa şi îi semnala, lipsurile. Era delicat şi fidel ca o conştiinţă – mai mult ca o conştiinţă!... Simon visa uneori că micul instrument avea menirea să-i măsoare greşelile şi să indice nivelul vieţii lui morale. Însuşi limbajul folosit de intern şi de soră ca să-i aprecieze „abaterile” era împrumutat din domeniul moral. Sora lua fişa de temperatură din anvelopa verde şi dând din cap, spunea: „Nouă zecimi peste... Încă nu sunteţi cuminte, domnule Delambre...” Sau internul, tânărul doctor Crou, care venea în fiecare dimineaţă, preocupat, fixându-şi asupra lui Simon privirea lui blândă de miop, spunea: „Ei, suntem cuminţi azi?...” La început, Simon n-a găsit metafora tocmai inspirată, şi asemenea fraze îi smulgeau cu greu un zâmbet. Ba chiar îl enerva felul lor de a vorbi. „Jargonul surorilor!” spunea în sine. Dar, când imediat după masa de prânz, cu trupul toropit de febră, aţipea pe pat iar pleoapele încinse, străbătute de lumină orbitoare a zilei zămisleau în faţa ochilor dănţuitoare forme purpurii, se simţea realmente sub povara unei mustrări de conştiinţă şi nu reuşea să se justifice. Această idee se înlănţuia cu o alta care-l copleşea: avea de ispăşit greşeli de odinioară, necunoscute de el, anterioare, poate, venirii lui pe lume. Din acest, punct de vedere, a nu fi „cuminte” căpăta un sens. Se simţea oarecum vinovat şi deşi dorea să fie cuminte, micul instrument din sticlă continua să-i semnaleze fără milă defectele. N-avea nici o îndoială, instrumentul denunţa nu atât bătălia ce se dădea în trupul său cât cea purtată de spirit, nu atât creşterea temperaturii cât cea a imaginilor interzise, nesăbuita lui

dragoste de viaţă, sfâşietoarele lui regrete în faţa verii. Avea impresia că argintul viu nu va începe să coboare decât, atunci când el va dobândi resemnarea ce-i lipsea încă. Dar dorinţa, vulgara dorinţă de a se vindeca, de a fi un om sănătos – „ca toţi oamenii!” – îl frămînta întruna. Şi nu numai această dorinţă, ci toate dorinţele se abăteau deodată asupra lui, dorinţe cărora fastul după-amiezii abia începute le dădea în toropeală lui, proporţii nesăbuite. Timp de două ore cât dura supliciul, tânărul se răsucea în pat fără să-şi găsească liniştea. Ar fi vrut să nu mai vadă soarele, dar oglinda, parchetul ceruit, pereţii strălucitori, plafonul scânteind de lumină, îi răsfrângeau razele. Degeaba trăgea oblonul, nici acesta nu reuşea să cearnă acea patimă neînfrânată a zilei şi nu făcea decât să umple odaia cu o licărire tulbure, portocalie, mai prielnică depănării gândurilor nefaste. Dacă izbutea să adoarmă câteva minute, visa imediat că se împotmoleşte în fundul unei văgăuni şi se trezea strigând. Apoi se sună sfârşitul curei, se aducea gustarea, dar Simon, epuizat de această luptă, abia avea putere să mai facă doi-trei paşi prin cameră şi cădea frânt pe pat în aşteptarea unui amurg târziu...

În acele zile, ca pentru a justifica limbajul surorilor, termometrul urcă mai mult ca de obicei.

Într-o dimineaţă, când sora Saint-Hilaire, uitându-se la fişa de temperatură îi zise: „De astă dată n-aţi fost deloc cuminte, domnule Delambre, e grav de tot...”. Simon nu mai zâmbi. Înţelegea că limbajul ei e mai profund decât gândirea lui. Nu-i răspunse. Îşi dădu seama că nu e totul limpede pe lume.

Lucrurile măsurabile ocupau în viaţa lui un ioc din ce în ce mai important. Graficele, cifrele, curbele nu exprimau poate nimic esenţial, pentru el, dar erau un aspect al fiinţei sale pe care până atunci îl ignorase şi care condiţiona, fără îndoială, alte aspecte mai importante. Tot aşa cum, odinioară, în nopţile dinaintea examenelor. I se

întâmpla să viseze momente din viaţa lui intelectuală şi să-i apară frânturi din cunoştinţe incerte sub forma unor înfricoşătoare chipuri ca Homososo, Zenodot, Alexandru gramaticianul, acum se vedea în lasoul unei curbe în zigzag, o curbă inextricabilă, jalonată de cifre. Aceasta nu avea nimic comun cu Homososo sau cu Zenodot, cu vreun zeu din antichitate sau cu vreun comentator de mâna a treia. În toate aceste manifestări, palpita însă viaţa lui Simon putea să se gândească de acum înainte într-un mod foarte personal la zeii egipteni sau la gramaticienii din Alexandria, dar nu putea să împiedice ca pe un plan mult mai modest dar nu şi mai puţin real, să nu apară o curbă cu meandre imprevizibile care relata riguros o poveste, vai! mai aproape de el, căci era cea pe care o scria cu trupul său şi care putea să-i poarte semnătura.

„Cura în tăcere” umplea primele două ore ale după-amiezii. Era momentul când, ghemuit în ascunzătoarea lui magică, trupul se destindea dar spiritul, eliberat, se lăsa pradă viselor, fantasmelor. După cât se părea, în virtutea aceluiaşi regulament, muntele şi oamenii tăceau, iar torentul părea că doarme în adâncurile albiei sale. Era ceasul sacru al zilei, ceasul când din tăcerea universală, născută din conspiraţiile tăcerilor mărunte, se zămisleau, în acele trupuri întinse, inefabile deliruri... Apoi venea recreaţia, brutală, şi odată cu târâitul soneriei, uşile începeau să scârţâie iar goană pe scări se înteţea.

Cu o secundă mai înainte că soneria să-şi facă auzit târâitul, după un imperceptibil declic al broaştei, sora Saint-Hilaire apăru lângă nenorocita victimă şi o invită să pornească pe una din multiplele căi care o legau de locaşul magic unde Destinul se odihnea, cu ochii larg deschişi. Deci exact în acea secundă, întredeschise uşa lui Simon invitându-l să meargă la radiografie. Radiografia: Simon ştia la ce să se aştepte; era una din

ceremoniile nocturne la care trebuia să se supună înainte de a fi introdus în cabinetul directorial. Dar mai însemna şi altceva: era prilejul unui drum. Avea de coborât trei etaje cu scări la distanţe mari şi de străbătut coridoare... După două luni, tânărul se mai simţea încă un „nou venit” faţă de bolnavii de la celelalte etaje care staţionau cu halatele descheiate, în lungul coridoarelor curate, urmărindu-l cu privirea lor uşor ironică. Fiecare fereastră îi dezvăluia un crâmpei al peisajului şi Simon descoperea din loc în loc, în jurul „Casei”, construcţii răzleţe şi capela mică tencuită în alb, al cărei clopot scânteia printre brazi. Muntele se zărea aproape, ca un animal uriaş, ţepos, cu chip înfricoşător. Totul era limpede, spălat, netezit de vânt, ars de soare; asupra lucrurilor domnea calmul atotputernic ai după-amiezii... Dar curiozitatea tânărului se îndrepta mai ales spre colegii săi. Recunoscu pe unii: Massube, cu halatul înflorat, Saint-Geliès care avea în ziua aceea pe lângă prestanţa lui obişnuită şi un pulover galben-citron. Amândoi îl salutară, ultimul cu un cuvânt amical, primul cu o vorbă maliţioasă. Totuşi, cei mai mulţi îl măsurau cu o privire rece, ca şi cum n-ar fi făcut parte din comunitatea lor, încât Simon se întreba dacă mai avea de trecut multe probe până să obţină drept de cetate alături de ei, Suferinţa începuse să-l înveţe preţul fraternităţii omeneşti: ar fi vrut să le întindă tuturor mina, dar nu reuşea să descopere acel „Sesam” capabil să le deschidă inima: avea să găsească pare un om, printre atâţia Dar înţelegea că această dorinţă, atât de nouă în el, era prea mare pentru a putea fi împlinită. Se simţea ca o luntre pierdută şi dorea să găsească un refugiu, un ajutor, să se agaţe de ceva exterior, de cineva anume: ca şi cum forţa care te ajută să trăieşti ar putea să sălăşluiască mai mult decât în tine însuţi în alţii, în fiinţe plămădite din acelaşi lut ca şi tine! Astfel descoperea valoarea adagioului: „Numai bogaţii primesc în dar”. Aşa era; înţelegea că bărbaţii, femeile, fericirea sunt ca şi

banii: trag doar la cei sătui. Ca să ajungă la această înţelegere a trebuit să treacă prin lungul coridor, prin acea după-amiază luminoasă de un calm atât de nobil şi deznădăjduitor, dar atât de religios încât sanatoriul părea un schit, iar fiecare fereastră înscria pe perete un dreptunghi însorit, intersectat de o cruce care, la trecerea lui Simon, îl înveşmânta într-un patrafir...

Coridorul se continua cu altul care dădea într-o încăpere pătrată, goală, unde vegheau, serioase, reci, la o oarecare distanţă, sub falsă aparenţă a nevinovăţiei, patru uşi mici, cu clanţe strălucitoare,

Simon deschise una din uşi şi lumină îl orbi. Intrase într-o odaie pătrată, plăcută, simplă, de dimensiuni modeste, cu o fereastră ce dădea spre uriaşa perdea cafenie a zidului d'Armenaz. Dar nici nu zări bine privelişte a când, cu mâna încă pe clanţă, ochii i se opriră asupra unei feţe ce stă la fereastră, lângă o plantă cu tulpini sinuoase. Simon ezită să se aşeze şi se opri, de parcă l-ar fi ţintuit cineva. O clipă, tânăra întoarse capul şi Simon văzându-i ochii, avu sentimentul că pătrunde într-o altă lume. Cum ar fi putut crede vreodată că în sanatoriu se află un asemenea loc, unde îl aşteptau de atâta vreme, cu sălbatica văpaie din ochi, cu tentaculele groase dar transparente şi fragile, fata şi floarea?... Căci le recunoştea; pesemne se gândise la ele şi nu s-a minunat atât de existenţa lor cât de faptul că le-a găsit acolo, la capătul unui coridor pustiu, dincolo de o uşă banală pe care oricine o putea deschide.

Nu mai reuşea să reconstituie cum s-au înlănţuit faptele. I se întâmplă ceea ce se întâmpla de fiecare dată când o fericire neaşteptată rupe urzeala existenţei noastre: fericirea făcea din el un om fără trecut – nu mai există decât insula luminoasă pe care se afla el, foarte departe de tot ceea ce fusese viaţa lui, având sub ochi o femeie. Nu mai avea nevoie de nimic. Ca şi cum ar fi apăsat pe un buton, Simon văzu cum axa lumii se

răstoarnă iar el e purtat pe nesimţite în ascunzătoarea fermecată: a acelui univers de esenţă dublă în care sălăşluim cu toţii.

În orice alt moment al vieţii, ar fi zâmbit de propria-i emoţie ar fi fost tentat să destrame vraja, ar fi suportat cu greu să tacă în faţa acelei femei, acelei feţe ce stătea la câţiva paşi de el şi a cărei prezenţă părea atât de precară, de improbabilă. A dorit o secundă să-i vorbească; tăcerea ei însă i-a impus şi apoi a observat că, de fapt, nu dorea s-o tulbure. Ea continua să stea întoarsă spre fereastră, ca şi cum ar fi fost singură. Încât Simon n-o putea vedea decât din profil, dar era îndeajuns ca să fie impresionat de răscolitoarea puritate a trăsăturilor ei care păreau să-l conducă spre o certitudine neobişnuită şi miraculoasă, spre care numai acel chip îl putea călăuzi: ştia acum că e un chip cum nu va mai întâlni, cum nu se mai află altul pe lume şi că dacă-l va pierde, nu va mai cunoaşte niciodată o anume fericire. Nu, nu mai simţise nicicând ceva asemănător în faţa vreunei femei. Totuşi!... Mai auzise o dată o asemenea chemare parcă: dar nu în prezenţa unei femei ci ascultând, din adâncurile muntelui, vuietul grav şi autoritar al torentului. Şi atunci chemarea ce-i era adresată venea să-l caute în miezul vieţii lâncede şi să-l oblige să plece, s-o pornească spre punctul misterios al lumii de unde răsare viaţa şi frumuseţea. Fata era în faţa lui, cu chipul ei luminos, simplu, cu trăsături uşor de descifrat în aparenţă, dar fiecare din de, fruntea, gura, păreau că reflectă o lume de dincolo de ele, acestea fiind doar mesageri sau semne, care-ţi sugerează un gest de adoraţie. Simon aproape că nu mai simţea nevoia s-o privească pentru ca să încerce acest sentiment i emoţia care-l cuprinsese pe când intrase în odaie îl înzăbrănise. Nu-i descifra trăsăturile decât printr-o uşoară ceaţă şi vedea cum fluiditatea-i dispare sub tălăzuirea părului bălai ce cădea uşor pe umeri. Dar în afara percepţiei exacte a chipului, mai era ceva care-i

dădea lui Simon impresia c-o recunoaşte. Dealtminteri percepţia era contradictorie; căci dacă buzele pline, asemenea unor valuri cu unduiri simetrice, fuseseră desenate de natură cu o minuţioasă grijă, părul-i bogat îţi vorbea de o evadare către tărâmuri ale vieţii cu fruntarii incerte, poate chiar sălbatice. Astfel, Simon regăsea în chipul ei ceva din dulcea nelinişte pe care o resimţea întotdeauna la începutul după-amiezii, în timpul celor două ceasuri când în „Casă" domnea pacea şi când el stătea cu ochii aţintiţi spre înălţimi: ca şi Mont-Cabut, ca şi Masivul cel Mare, ca şi poiana, ce-şi aveau feluritele lor taine, fruntea, buzele, părul ei ascundeau ceva. Aceste analogii îl săgetară deodată cu violenţă şi rămase o secundă uimit. Apoi îl domină gândul că într-o clipă poate, fata va dispare şi odată cu ea, posibilitatea de a mai regăsi această exaltare gravă şi misterioasă care era legată de prezenţa ei şi care-i trezea sentimentul raporturilor enigmatice între ceea ce se cuvenea să numească frumuseţea ei şi frumuseţea lumii.

Dar nu ea dispăru prima. Fără să se fi auzit vreun zgomot, cineva intră în sală: o voce îi rosti numele iar ei fie ridică docil, şi însoţi o tânără în halat alb, cu trup subţire, cu mers vioi, ce părea sora celeilalte, dar o soră mai agitată şi mai activă... Stranie asemănare; şi din nou se tulbură. Dar uşa trasă după el îl cufundă în întuneric şi aceeaşi voce care-l strigase mai înainte, se auzi din nou cu o imperativă suavitate:

— Vreţi să vă dezbrăcaţi, domnule?

Simon se supuse. Pe când se dezbrăca, zări o formă încadrată de un păr ce flutură în faţa lui, printre obiecte metalice, peste care, din tavanul înalt, cădea o lumină slabă, ca o pasăre rară într-o colivioară octogonală. Încerca în zadar să-şi amintească ce anume caută într-un asemenea decor, când cineva îi apucă energic încheietura mâinii şi-l conduse spre un eşafod ai cărui montanţi din oţel străluceau în întuneric. Nici nu se instală bine când o

menghine dreptunghiulară se strânse pe pieptul lui gol: era prizonier, dar prizonierul unei clipe de vrajă. Viaţa răsărea în faţa lui ca o floare uriaşă, gata să se deschidă. I se ceru să întindă braţele, să apropie coatele, să respire, să nu mai respire. Apoi un fulger tăie întunericul şi totul luă sfârşit.

— Pe aici, domnule... Atenţie la treaptă... Capul în jos, vă rog. Pe aici... Gata... Vă mulţumesc.

Îngerul nopţii dispăru, lăsându-l pe Simon să-şi adune prin întuneric hainele pe care le răspândise neglijent... Era foarte palid. Căută clanţa şi pătrunse în odaia însorită unde în locul feţei zări acum buclele-i strălucitoare în orbitoarea lumină a ferestrei. Pe geam, muntele pătrundea şi umplea camera. Doar sus se vedea o fâşie îngustă de cer... Simon trecu uşor în spatele fetei, se opri. Cita pace pogora în el odată cu priveliştea, cu puritatea stâncii, cu răcoarea codrului. Cum ar fi vrut să oprească în loc clipa în care miraculoasa afirmare a lucrurilor îl înăbuşea! Se simţea din nou în prezenţa unui adevăr, şi spaima că-l va pierde îl copleşea. Faţă stătea în faţa lui, privind departe, neclintită, ca şi cum nu l-ar fi văzut. Ei coborî ochii spre părul ei, dorind să-i întâlnească la rându-i privirea. Trebuia să rupă tăcerea. Dar ea se afla pe domeniul ei – căci fiecare fiinţă îşi are domeniul ei în care trăieşte singură. Un cuvânt, un gest de-al ei ar fi îndulcit aşteptarea ce se năştea brusc în el şi care era de pe acum infinită, sfâşietoare. A înţeles însă că nu putea schimba nimic din ordinea şi tăcerea acelei odăi, că aşteptarea trebuia să rămână veşnic neîmplinită, caldă, sfâşietoare, că iubirea era însăşi acea aşteptare, acea sete de infinit, ce se cerea sorbită în fericire sau durere. Obiectele din jur căpătaseră un aspect nobil şi glacial. Făcu un pas spre uşă. Dar mergea cum mergi spre sinucidere şi îşi spunea că odată ce va trece pragul acelei odăi, va cădea din nou într-o lume fără lumină, în lumea vulgară, fără semnificaţie, de unde venise, lume în care

nu mai putea să respire, sufocat de gesturi greoaie, de vorbe păstoase. Atunci, în disperarea lui. Îndrăzni să-i adreseze o vorbă:

— Aşteptaţi ceva, domnişoară? Îmi permiteţi să...

— Nu, domnule. Mulţumesc.

Evident, nu aştepta nimic – cel puţin nimic din ceea ce putea el să-i ofere. Dar îi răspunsese cu atâta blândeţe încât Simon nu luă în seamă ironia pe care o desluşise parcă în privire. Căci, pentru a-i răspunde, ea întorsese capul şi el avusese timp să-şi fixeze în memorie o anume inflexiune a buzelor care nu era tocmai un zâmbet, dar care-l făcu să creadă că, în fond, nimic nu e mai uşor de schimbat ca aparenţa glacială a lumii, căci obiectele îşi recăpătaseră aspectul lor familiar, liniştitor, iar muntele se aşezase din nou în geam ca într-un tablou. Simon fu uimit de această metamorfoză care-i restituia existenţei limpezimea. Îşi auzi vocea:

— Scuzaţi-mă...

Şi deşi auzi o altă voce rostind în el: „N-o vei mai vedea niciodată”, se simţi aproape uşurat. Şi poate că într-adevăr n-avea s-o mai vadă niciodată; poate că ea avea să plece a doua zi, poate că între ea şi el totul se isprăvise. Dar era mai bine. Era mai bine decât să trăiască în acea anxietate. Şi dacă, deodată, s-ar fi dezlănţuit un cataclism şi ar fi luat cu el sanatoriul şi pe el, Simon Delambre, şi pe ea, şi pe toţi bolnavii, tot ar fi fost mai bine. Orice ar fi fost mai bine decât să păstreze taina absurdă cuibărită în el. Orice ar fi fost mai bine decât reîntoarcerea în beznă cu dorul după fiinţa pe care nu avea să o mai vadă vreodată.

VII

IEŞIND DIN SALA DE AŞTEPTARE, Simon îşi dădu seama cât de ridicolă era tristeţea în care se cufundase. Cine ştie, poate, cu scurgerea timpului, durerea se va risipi şi vă rămâne doar bucuria întâlnirii? Nu mai avea importanţă dacă viaţa urcă sau coboară, nici dacă o noapte fără sfârşit urma să învăluie astrele. Simon credea că dincolo de ceasurile de lâncezeală, departe de mlaştinile în care se afundă, există undeva o adevărată viaţă pe care o va trăi în anumite clipe. Ştia că pâcla deasă din care sunt făcute mai toate zilele, acea toropeală a minţii, acele gesturi greoaie, acea înşiruire de ore goale conduc la splendidele trepte, la luminişurile însorite unde te aşteaptă chipul senin al unei fete.

Cum evenimentele se declanşaseră, nu se mai mira văzându-le că se precipită: n-a fost, aşadar, surprins când, peste câteva zile, doctorul Marchat care se întorsese din călătorie, l-a chemat să-l consulte.

Bolnavii se apropiau cu oarecare emoţie de locurile guvernate de acel om invizibil despre care aflaseră puţine lucruri: fusese la Geneva, la un congres, în Germania, într-o călătorie de studii sau la Paris, ca să înfiinţeze un centru de asistenţă medicală ori de reeducare. Asemenea ştiri nu făceau decât să-i intimideze şi mai mult. Chiar dacă Marchat dădea o fugă până la Menton sau Saint-michel, lumea credea că e mânat de probleme serioase.

Simon nu fusese contaminat de teama pe care o inspira doctorul Marchat. Pe când se îndrepta spre el, încerca doar naiva nevoie de încredere şi de admiraţie pe care o resimt mai toţi bolnavii faţă de medicul lor; n-a fost aşadar nevoit să facă vreun efort ca să se pregătească pentru *simpatia* ce constituie climatul ideal al terapeuticii. Întunericul din cabinet a avut, de altfel, asupra lui un efect psihologic obişnuit: l-a determinat să se lase cu ochii închişi în mâinile acelei forţe necunoscute şi într-o oarecare măsură redutabile, a cărei activitate nu se

exercita decât în tenebre. Printr-un ultim efort de voinţă, schiţă gestul de a-i întinde mâna, dar zări numai o cămaşă albă. Marchat stătea pe scaun, aplecat deasupra mesei, nu se întoarse. Simon aşteptă o invitaţie ca să ia loc, dar invitaţia nu a fost formulată. S-a lăsat maşinal pe un taburet cu picior, de unde începu să privească impenetrabila figură a doctorului, care nu-şi ridică ochii, continuând să citească în dosare. Figura lui a cărei paloare era subliniată de o barbă discretă, avea un aer seducător, la care Simon n-a putut rămâne insensibil. Îi amintea prin aerul impunător de Larescaud. Această legătură reuşi să-i confirme impresia că are de trecut un examen dificil. Îşi recapitulă în grabă o serie de titluri, de capitole, de noţiuni dobândite, legate de începutul bolii, de tratamentele urmate. Avea mintea plină de referinţe, de cifre, de evenimente precise. De data aceasta n-a mai ezitat când a fost vorba de data naşterii, de meseria tatălui, de viciile sau de bolile strămoşilor sau ale rudelor colaterale. Aflase din gura doctorului Lazăre, din Paris, apoi din cea a doctorului Crou, asistentul care-l interogase la sosire, toate întrebările; şi era pregătit să-i răspundă. Dar observă că pe hârtiile întinse pe masă, decorate cu fel de fel de scheme, era înscris cu litere mari nu altceva decât numele său. Aşadar, doctorul ştia totul. Tăcerea lui era cea a unui judecător care n-are timp de pierdut în preliminarii deşarte.

În cele din urmă, Marchat ridică privirea asupra pacientului, o privire care l-a convins pe Simon că încetase să mai conteze ca persoană. Apoi vorbi. Avea o voce frumoasă şi gravă, o voce de orator. Rosti câteva cuvinte, dar din nenorocire de nu intrau în nici una din rubricile pe care şi le imaginase Simon.

— Cum merge în acest moment?

Tânărul căută pierdut sensul frazei. A trebuit, mai întâi, să şteargă din minte toate răspunsurile pregătite. Tatonă între mai multe răspunsuri la fel de neinspirate ca:

„Aştept... Mă îngrijesc... Vă privesc... Meditez... Studiez... Nu fac nimic...” Ei bine, nu, hotărât lucru, întrebarea nu părea să aibă un sens mulţumitor. I-ar fi fost uşor să-i ceară doctorului o lămurire. Dar Simon se temea să nu-i facă impresie proastă. În sfârşit se hotărî să procedeze ca toată lumea într-o situaţie similară şi repetă întrebarea:

— Cum merge?...

Atunci doctorul îl privi lung, cu ochii lui frumoşi şi întunecoşi, puţin nehotărâţi, în care licărea o uşoară maliţie.

— Mă refer la temperatură, bineînţeles...

Bineînţeles că vorbea de temperatură!... Simon se grăbi să-l informeze, dar ezită asupra cifrelor; şovăia ca şi cum ar fi fost vorba de ceva la care nu se gândise niciodată... Marchat zâmbi imperceptibil.

— Improvizaţi?

Simon se înroşi. Răspunse extrem de stânjenit la celelalte două-trei întrebări de acelaşi fel, şi cum doctorul îi mai adresă una, mult mai neaşteptată şi anume dacă nu i se pare că timpul trece prea încet, Simon, se lansă într-un discurs amplu, pe cât de naiv pe atât de intempestiv prin care spera să compenseze lamentabila impresie lăsată. Dar doctorului nu-i plăcea să asculte. I-o reteză, aşadar:

— Dezbrăcaţi-vă.

Acum, mişca nervos un stetoscop din fildeş ce-i atârna pe piept. Simon se gândi că ar trebui să se grăbească. Încercă să se dezbrace cât mai repede, deci foarte stângaci. Nodul de la cravată rezista în mod neobişnuit. Pe când şi-l desfăcea, căuta să-şi amintească anumite detalii care-l chinuiseră şi asupra cărora dorea să-l consulte.

— Tuşiţi... Respiraţi.

Era o gimnastică pe care Simon o execută cum se cuvine. Totuşi, se emoţionă. Curând simţi nişte degete energice palpându-l din loc în loc pe spinare, în căutarea

unui punct suspect. Nu se mai putea stăpâni. Avea un chef nebun să râdă.

Doctorul făcu o serie de însemnări pe hârtie, apoi se ridică, îndreptându-se spre un birou luminat, unde ţinea radiografiile. Simon vru să-l urmeze, şovăi, în sfârşit se apropie. Radiografia adusă de la Paris se afla acolo şi chiar lângă ea, cea făcută de tânăra necunoscută care, în clipa aceea stătea pe un scaun într-un colţ al camerei, întoarsă cu spatele, lucrând la o masă abia luminată, ce părea o insuliţă pierdută într-un ocean de întuneric. Simon se gândi că acea femeie atât de fragilă n-avea o existenţă reală, că era sora unor creaturi mitice pe cave un destin crud le-a ales să ispăşească păcate necunoscute, condamnându-le să trăiască în subsolurile unui castel, pentru că la lumina zilei s-ar nărui. Cum i se părea că e prea departe de cadranul unde se confruntau cele două imagini, schiţă o uşoară mişcare de apropiere, dar dădu peste un braţ care se ridicase ca o barieră în timp ce cadranul se stinsese sub ochii lui. Se văzu nevoit să admită că lumea în care trăia. Era în aşa fel orânduita încât lui îi scăpa.

În sine mai stăruia speranţa că-l va auzi spunându-i că e mai bine şi că se poate întoarce la Paris. Întrebă:

— E vreo schimbare?...

Primi un răspuns contrar oricărei aşteptări, un răspuns grăbit.

— Ce vreţi să spuneţi?

De data aceasta Simon bolborosi:

— Păi... Nici o schimbare?... Nimic nou? În sfârşit..! Nu mă simt mai bine?...

Interlocutorul dădu din cap şi zise:

— A trecut prea puţin timp.

Prea puţin!... Simon măsura pentru prima dată durata ciudatei lui boli care l-a adus pe Crêt d’Armenaz: aproape trei luni! se scurseseră aproape trei luni de când intrase ca un vinovat în biroul doctorului Lazăre... Trei luni! Să fi

tot învăţat câteva din *Istoriile* lui Herodot! mai multe cântece din Homer! Toată *Teogonia*! Şi aici nu însemna nimic! Simon simţea că acest om cu întrebări ironice şi răspunsuri seci începe să-l enerveze. Dorinţa lui iniţială de a se apropia de el se izbea de o indiferenţă rece, de subînţelesuri, sarcastice, de un laconism descurajant. Din nefericire n-a evitat nevinovata întrebare pe care doctorul o detesta mai mult ca toate.

— Credeţi că va trebui să rămân multă vreme aici?

Marchat îl privi cu o ironie abia perceptibilă, apoi păru că ia pereţii cabinetului ca martori ai stupidităţii bolnavului. Acesta şi-a dat seama de greşeală, dar era prea târziu; primi răspunsul neîndurător:

— Vai, domnule, nu sunt Sibila din Cumes şi nu fac horoscoape. Să nu confundăm medicina cu ghicitul sau cu magia.

Şi rostind aceste cuvinte îl conduse pe Simon spre uşă, iar aici, cu o voce subit amabilă, strângându-i mâna ca acei miniştri care cred că pot îmbărbăta prin simpla strângere a palmei, adăugă:

— În rest, cazul dumneavoastră nu e grav... Nu vă pot promite nimic, dar vă asigur că nu sunt neliniştit...

Şi atunci, amintindu-şi de ultima întrebare pe care vroia să i-o pună, călcă de-a binelea în străchini. Cum doctorul de la Paris îi făcuse injecţii cu săruri de aur, îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă:

— N-ar fi indicate injecţii cu săruri de aur?

De data aceasta doctorul îi răspunse zâmbind nervos. Până şi barba îi tremura uşor:

— Nu vă plictisesc inutil, domnule. Nu vă prescriu nici săruri de aur, nici de văr, nici tuberculină, nici creozot, nici apă de mare, nici muştar fie el şi iradiat. Dacă ţineţi neapărat să vă dau ceva, vă recomand să beţi apă distilată, cel puţin nu vă face rău.

Tirada fu urmată de un râs scurt. Apoi, aplecându-se spre pacient, aproape zâmbind, puse mâna pe clanţă şi îi

zise în şoaptă, pe un ton confidenţial:

— O cură bună, domnule dragă!... O cură bună! Atâta tot!...

VIII

SEARA, SFÂRŞITUL „CUREI” ERA întotdeauna marcat printr-o agitaţie crescândă. Cu câteva clipe mai înainte, Simon îi auzea pe vecini ridicându-se din şezlong şi vorbind între ei, dintr-o cameră în alta. Nici nu sună bine şi începeau să circule, să deschidă dulapurile, să mişte scaunele, să se încalţe ca să coboare, în toate cele patru colţuri ale clădirii era un discret dar semnificativ du-te-vino. Şi deodată, la primele ţârâituri ale soneriei, ţâşneau cu toţii, de pretutindeni.

Simon detesta acel ceas ale cărui frumuseţi îi erau străine. Condamnat să rămână nemişcat în cameră, ura scârţiitul uşilor, zgomotul paşilor, fluieratul, şoaptele, veselia de la care era exclus, ce ameninţa seriozitatea în care se străduia să trăiască, îndepărtând pentru el farmecul clipei mai preţioasă decât oricare alta, când natura, înainte de a se lăsa cufundată în întuneric devenea atât de gravă... Dar nu putea să se reculeagă. Aparatele de radio şi fonografele începeau să difuzeze în atmosfera lipsită de apărare „melodii vagi sau să zguduie casa în ritmul trepidant al jazului, pe când tânărul urmărea de departe, cu o privire pizmaşă, siluetele ce se pierdeau în poiană, în aurul serii. Pentru ceilalţi începea, fără îndoială, viaţa plină de evenimente care compensa toate ceasurile de lâncezeală, dându-le putere să înfrunte noaptea. Dar ce eveniment avea să-l aştepte pe Simon? Întorcând privirea de la acea pajişte iluzorie spre camera

lui, înţelegea ce-l aşteaptă. Aştepta ceva, pe cineva. Îşi imagina că pe Jérôme. Uşa se deschise. Dar nu era el. Intrase femeia de serviciu să ia farfuriile. De fiecare dată alta. Privirea lui Simon trecu prin ea ca şi cum ar fi fost transparentă. Toate femeile i se păreau artificiale; nu încerca să le identifice, nici să le ţină minte; le trata politicos, cu un zâmbet anonim, fără să observe dacă erau sau nu atrăgătoare. De fapt nu erau: li se cerea să fie mai degrabă urâte, obligaţie de care se achitau fără cusur. Erau vizite de serviciu care nu lăsau nici o urmă... Simon aştepta altceva. Îl aştepta pe Jérôme. Ştia că vizita lui va fi scurtă. Ştia că timpul pentru orice bucurie e limitat iar noţiunea de măsură se fixase crud în existenţa lui; îşi amintea de ea cu fiecare gong sau târâit ascuţit ce puncta scurt şi imperativ diferitele momente ale zilei: Universul devenea un cadru gol dar stilizat, în care toate dificultăţile vieţii normale fuseseră înlocuite prin semne. Soneria surorii Saint-Hilaire conferea lumii o valoare estetică şi o organiza ca pe-un spectacol. Simon avea impresia că suferinţa lui contribuie într-un fel la o operă de artă.

Erau zile când soneria târâia prea curând, punând capăt scurtei recreeri de după-amiază şi-i trezea o teamă dureroasă. Aşteptarea îl făcea să devină anxios. Îl aştepta pe Jérôme sau aşa căuta să se convingă: îl aştepta de parcă acesta ar fi avut de adus un mesaj deosebit, în stare să-l liniştească. Propriile-i gânduri deveneau toxice şi Simon se îndoia de tot. Îşi spunea că miracolele sunt scurte, că tinerele întâlnite la fereastră se fac repede nevăzute, că viaţa îşi recapătă iute opacitatea-i obişnuită. Imaginea fetei începea atunci să-l chinuie şi, încredinţat că n-avea s-o mai vadă niciodată, dorea să ştie că ea, de fapt, n-a existat sau că a murit. Moartă, n-avea de ce s-o mai aştepte. Ar fi fost cruţat de acea speranţă care-l chinuia. Nu mai putea să-l aştepte decât pe Jérôme, să aştepte... Cine avea să vină? Adesea, Simon rămânea

astfel ceasuri întregi. Avea impresia că oamenii au inventat munca, iubirea, în primul rând pentru ca să nu se simtă singuri... Înţelegea din nou că e singur, că n-a încetat niciodată să fie singur şi că de aici îi venea neliniştea. Iată de ce a trebuit să urce pe Crêt d'Armenaz, ca să afle că e singur. Da! Ideea îl înăbuşea, îi trezea o teamă asemănătoare cu cea pe care trebuie s-o fi trăit Adam, la începuturile lumii, mai înainte de a i se fi încredinţat o femeie. Spaima încolţea încet în el sub strălucitoarea cuirasă intelectuală cu care s-a străduit atâţia ani să se învesmânteze şi care avea datoria să-l protejeze de orice nelinişte; şi iată că ea izbucnea acum odată cu suferinţa lui, înlăturând obiectele puse stavilă în cale. Dar aducând cel puţin o dovadă de autenticitate şi de viaţă. Căci dacă suferinţa avea un sens, nu putea fi altul decât să ne arate nouă înşine cine suntem, în acele seri fără sfârşit, aşteptarea nu se năştea numai în sufletul lui Simon. Pretutindeni, treptat, pe negândite, lucrurile începeau să capete alte culori. O ultimă zvâcnire a zilei scânteia amăgitor pe rotunjimile unui pahar sau pe un vas de aramă. Erau obiecte care, în semiobscuritate, vădeau încet-încet o stranie sete de viaţă. Oglinda, acea oglindă atât de simplă, lipită de perete, expusă acolo ca să capteze mai lacom imaginile, nu reuşea să trezească decât un groaznic sentiment de inutilitate. Şi fotoliul! Confortabilul fotoliu cu spătarul lui uşor înclinat de parcă legăna nebuneşte nevăzutul, cu braţele deschise cu răutăcioasă ironie! Într-adevăr, în acel ceas toate obiectele aveau braţe care căutau să se deschidă, să te cuprindă, să te strângă. Începeau să-şi povestească fel de fel, să viseze cu glas tare fără să se oprească. Toate îl apăsau pe Simon, îl sufocau. Afară, în marele dreptunghi al ferestrei, piscul triunghiular licărea rece, ostil; după pârjolul amurgului, zăpada se stingea treptat, devenind albă, vătuită. Aburii uşori, iscaţi în vale, mângâiau poalele munţilor, îi învăluiau până când crestele apăreau iar,

solitare, livide ca nălucile...

Apoi se lăsa întunericul şi lumea tăcută a poienii aştepta parcă şi ea, aştepta neîncetat să se nască ceva mai frumos, mai bun. Tresărind, Simon zărea deodată, suspendată la fereastră, prima stea, ca un semn al tăcerii necuprinse şi al limpezimii cerului.

Atunci, din colţul îndepărtat al „Casei”, din coridoare, de pe, scări, se auzeau paşi. Uneori se auzeau aproape, răsunând tare, izbindu-se de perete ca un val, făcând să vibreze uşa şi treceau mai departe... Nu încă. Nu era Jérôme. Trebuia să mai aştepte. Soneria se auzea din nou, lugubră, şi asta era tot. Simon se gândea atunci la ceasurile lungi de veghe, când visele se abăteau ca fluturii ucişi repede de lumina lămpii. Timpul era o materie dură, fără fisuri. Auzea parcă din sufrageria vecină, agitaţia de sfârşit de cină de la care el se grăbea să scape, auzea vocea domnişoarei Justine, a domnului Delambre explicând celuilalt fiu cum merg afacerile. În jurul lui, cărţi; putea să trăiască printre ele ca pe o insulă. Pe pagină albă, literele greceşti alcătuiau un peisaj delicat, peste care cădea o ploaie fină de accente şi se prelingea o dantelărie de semne. Era plăcut să uiţi totul, să renunţi la tot, să te cufunzi în studiu până la miezul nopţii... Amintirile îl asaltau; Simon aştepta... Nu mai ştia dacă-l aşteaptă pe Jérôme sau pe Brukers sau pe Chartier sau pe un altul. Totuşi nu se mai gândea la ei. Ultima lor strângere de mina semănase cu cea a unei echipe ce se desparte după ce şi-a isprăvit treaba. Dar activitatea lui nu se terminase; i se părea că abia. Începe şi că nu se numără printre cele care se încheie vreodată: pentru o asemenea lucrare a urcat într-o zi pe Crêt d’Armenaz, pe drumul sinuos, ale cărui meandre dispăreau în neguri... O, Doamne, când se va risipi negură?...

În sfârşit, într-o seară, Jérôme apăru. Simon îl privi o clipă cum se plimbă prin odaie de la un capăt la altul şi se simţi stânjenit în faţa celui pe care îl aşteptase atât;

dezamăgit, poate... Jérôme se îndreptă, spre fereastră fără să scoată o vorbă şi-şi lipi obrazul de geam. Simon îi cunoştea tăcerile. Dar i se părea că acum Jérôme îl părăsea, îl părăsea pentru peticul de pământ întunecat, pentru cerul încă luminos de unde soarele se retrăsese şi sub care zăpada devenise livid㠄 ca. Întotdeauna după asfinţit. Culoarea ei îţi îngheţa sufletul. Era ca sfârşitul unei serbări fastuoase, ca un jar înăbuşit, ca un rug stins. Dar Simon ştia că peste puţină vreme, paloarea de moarte se va atenua, iar zăpada va căpăta o moale şi vătoasă opacitate, sub care va începe să trăiască... Asta aştepta Jérôme, cu fruntea lipită de geam?' Ce importanţă avea ce se petrece pe vârful Masivului cel Mare sau pe Mont-Cabut? Simon ardea să-i spună totul prietenului său, să-i vorbească despre aşteptare, despre toate care-l apăsau şi pe care Jérôme avea desigur să le înţeleagă. Dar iată: acum când era de faţă avea impresia că nu mai are nimic să-i spună, începu să-i vorbească dar numai despre măruntele evenimente ale vieţii, despre consultaţie, despre doctor, despre secretara acestuia. Jérôme se trase în sfârşit de la fereastră.

— Oh! ai cunoscut-o pe Minnie?

Simon nu se aştepta ca femeia-fantomă, la care se gândise distrat, să reapară din umbră. De ce-i pomenea oare de Minnie?

— Minnie?

— Da, doamna Charmèdes. Tânără de la radiografie... În general, nu trece neobservată.

Doamna Charmèdes... Simon revedea fiinţa mititică pe care şi-o imaginase petrecându-şi viaţa în activităţi nocturne, destinată sechestrării şi virginităţii veşnice. Zâmbi.

— E căsătorită?

— Văduvă...

— Văduvă?... Dar n-are nici măcar douăzeci şi doi de ani!...

— A împlinit douăzeci şi cinci acum două luni, zise Jérôme, zâmbind de această precizare. Aniversările ei sunt sărbătorite pe Crêt d'Armenaz cu mare alai. Da, douăzeci şi cinci de ani: şi e ceva când te gândeşti că a cunoscut viaţa, a fost căsătorită, a născut, a rămas văduvă. Eroina noastră a trăit cu o extremă rapiditate. E văduvă de trei ani. Copilul e în Elveţia.

— Ce caută aici? întrebă Simon, doborât de valul de precizări şi dezamăgit că „apariţia" devenea deodată atât de neîndurător de omenească.

— Doamna Charmèdes, continuă Jérôme, e o pacientă veche, pentru care convalescenţa echivalează cu un titlu şi constituie un fel de funcţie pe viaţă. Soţul ei a fost medic şi de aceea, se pare, i s-a încredinţat o slujbă destul de dificilă, de „secretară-adjunctă", pe care o îndeplineşte cu o anumită fantezie şi care-i permite să-şi consolideze sănătatea mai mult decât e nevoie.

— Tot ce-mi spui e tare trist, zise Simon cu haz. O luasem drept o vestală!...

— Trebuie să te dezamăgesc total, căci ea îşi poartă văduvia cu destulă dezinvoltură. Îl cunoşti pe rusul Kramer – adăugă mai în şoaptă E îndrăgostit lulea. Din nefericire pentru el, căci îl duce de nas într-un mod de-a dreptul infam. Pot să ţi-o spun pentru că nu e un secret pentru nimeni. Cu Minnie, nu există de altfel nici o indiscreţie.

— Ce ciudat! remarcă Simon după un timp. Şi eu care-mi imaginam Crêt d'Armenaz, un tărâm fără femei!...

Dar nu la Minnie se gândea... Jérôme zâmbi, apoi deveni grav. Simon şi-a dat seama că discuţia pe care o evitaseră cu atâta grijă, avea să se înfiripe.

— Crezi că eşti ţintuit fiindcă stai nemişcat? întrebă Jérôme. Nu ai impresia că de fapt tocmai cei ce se agită continuu trăiesc în nemişcare? Ai întâlnit vreodată – zise el cu o înflăcărare neaşteptată – oameni capabili să se oprească într-o zi între două acţiuni, între două mişcări,

între două gesturi; oameni care doresc să se oprească şi să vadă – ştii că acei copii care aleargă prin tren de la un geam la altul ca să se uite la priveliştea ce dispare şi care ar vrea să zăbovească pretutindeni, în timp ce părinţii lor, oameni mari, cu griji, nerăbdători să afle dacă mai au mult până la destinaţie, împăturesc un ziar, joacă un bridge sau citesc volume care descriu în termeni pretenţioşi ceea ce copiii privesc cu ochii lor pe fereastră! Ştii, Simon, la oraş trăieşti veşnic într-o alergătură, prins cu treburile. Ştii, există oameni care nu-şi aparţin decât în drumul cu metroul până acasă şi în loc să profite, se pierd în coloanele unui ziar!... Ştii...

Dar Simon nu mai avea nevoie să asculte. Retrăia, într-un strat al memoriei unde nu cobora prea des, drumurile matinale în autobuz, la Sorbona, şi mai departe, mai adânc în trecut, orele din liceu, notele luate în grabă, profesorii care veneau unii după alţii, epuizând totul, totul, răspunzând anticipat la toate întrebările pe care elevii nu ajungeau vreodată să le formuleze: retrăia viaţa de rutină căreia ca prin miracol boala i-a pus capăt. Retrăia totul şi începea acum să-şi înţeleagă spaimele, acel clocot lăuntric al simţămintelor nespuse ce încercau să se desprindă de crusta uniformă şi impersonală a noţiunilor învăţate. Nu avem vreme să ne oprim, să trăim, spunea Jérôme. Aici însă... Da, iată ce explica neliniştea lui. Aici, totul se oprea. Aici, în poienile arse de soare, mâinile oamenilor încetau să se mai agite, odihnindu-se simplu de-a lungul trupului! Viaţa se arăta în toată simplitatea ei. Era minunat şi înspăimântător să o contempli, dezgolită astfel de vesmântul obiceiurilor şi redusă la ea însăşi!... Oare omul era făcut să o privească? Şi privind-o nu trezea în el o altă teamă, poate mai teribilă decât prima şi sub care risca să se prăbuşească? Simon se gândea eu glas tare; pledă, în mod laş, pentru rutină.

— Actele pe care ne propunem să le săvârşim, vezi tu,

sunt necesare ca să ne îmbrăcăm viaţa şi, pe cât se poate, să o facem vizibilă: când vesmântul cade, ceea ce descoperim este insuportabil, şi dacă nu găsim o cheie, un simbol care să ne elibereze...

Se opri brusc.

— Nu putem trăi fără să ne amăgim în vreun fel, încheie Simon.

Dar observă că Jérôme nu era mulţumit cu acest răspuns.

— Cum adică să ne amăgim?

Simon ezită.

— Să găsim un motiv suficient ca să trăim, zise, cu regret, încolţit de întrebare. Dar nici nu deschise bine gura că. Sub privirea lui Jérôme, se simţi ruşinat.

— Nu poate fi vorba să ne amăgim, zise Jérôme. De ce să ne amăgim? Şi mai înainte că Simon să apuce să răspundă: Nu e vorbă să-ţi afli uitarea, ci conştiinţa..

Conştiinţa: Simon înţelegea că Jérôme rostise cuvântul capital: sorbea cu lăcomie, acest cuvânt. Asta era, asta căuta aici, departe de oraşe, de confortul lor, de securitatea lor, de rutină, de timpul pierdut, departe de ceea ce oamenii obişnuiesc să considere binefaceri ale ciudatei lor civilizaţii. Conştiinţa!... Cum de-a putut să nu-şi dea seama atâta vreme, ce anume a venit să caute pe munte?

Se înnoptase; cei doi tineri tăcură. Jérôme se îndreptă din nou spre balcon, dar nu se mai zărea nimic; peste câteva secunde avea să se audă ultima sonerie. Dându-şi seama că în seara aceea nu mai aveau ce să-şi spună, Jérôme se întoarse spre Simon şi fără să mai adauge vreun cuvânt, dispăru.

Nici nu ieşi bine şi pe coridor soneria se dezlănţui, Simon o primi ca pe o lovitură de bici. Se îndreptă spre fereastră dar nu putu desluşi nimic. Se sui în pat dar nu reuşi să adoarmă. Îi trecu atunci un gând ciudat. I se părea că urcă un munte ce se dezagregă şi nu poate să

se agaţe de vreun colţ fără ca acesta să se desprindă şi să-i rămână în mina; se agăţa de un altul dar şi acesta se sfărâma avea impresia că tot muntele avea să se năruie; dar trebuia să urce, să urce; era prea târziu ca să coboare; în urma lui se întindea hăul; pământul îi fugea de sub picioare... Trebuia să urce cu orice preţ, să urce, sau. Cel puţin să se agaţe de stânci...

Simon se şterse pe frunte. Jérôme, prietenul său, venise. Pe el îl aşteptase toată seara. Pe el şi totuşi... Da, mai aştepta ceva...

IX

ÎN VIAŢA LUI SIMON A ÎNCEPUT o nouă eră din ziua în care doctorul Marchat i-a recomandat cura în aer liber, pe terasa din faţa odăilor. Fără să iasă din spaţiul delimitat, de frumoasa balustradă din lemn lăcuit, continuând să ducă o existenţă de melc, Simon pândea acum, cu o bucurie lacomă, cele mai mărunte semne din lumea exterioară care ajungeau până la el. Solitudinea îl înzestrase, ca să spunem aşa, cu antene care-l ajutau să soarbă miresmele, aromele ba chiar şi tăcerile. Avea parcă organe noi. Renăştea ca după o operaţie sau după un accident.

În dreptul fiecărei odăi, balconul era împărţit prin pereţi din lemn care vibrau cât era ziua de mare, trădând prin foşnetul continuu, existenţa unui om culcat. Simon auzea la stingă lui acelaşi zgomot surd şi granulos ce răzbătea din când în când şi din odaia. Sărmanului Lahoue. Îi era tare milă de el dar se obişnuise cu tuşea lui şi nu se mai temea acum. Zgomotele care veneau zilnic din balconul din dreapta îi uimeau însă, îndreptăţindu-i bizare supoziţii

asupra identităţii bolnavului. În primele ceasuri ale dimineţii, vecinul se mulţumea cu mişcări delicate, aproape imperceptibile; apoi începea să scrie cu o nerăbdare de parcă ar fi aşteptat o explozie. Pe la amiază, o forţă irezistibilă părea că-i propulsează din şezlong şi atunci se auzea un adevărat vacarm. Vecinul începea să taie scânduri, să bată cuie în scaune, cu o furie, cu o frenezie inexplicabilă în existenţa aceea în care toată lumea, „avea timp”; apoi orânduia obiectele în odaie, făcând atâta larmă de se cutremurau pereţii. După care, clipocitul apei în chiuvetă sau târâitul robinetelor părea o muzică suavă. Mai răzbea şi un uruit straniu. Dar şi mai ciudat lucru: zgomotele atât de diferite între de se succedau întotdeauna în aceeaşi ordine. Era imposibil să-şi deranjeze vecinii în mod mai metodic. Însăşi regularitatea cu care se desfăşura seria de simptome era, fără îndoială, spre lauda iniţiatorului. Ultimele lovituri erau însoţite de un du-te-vino agitat care zguduia duşumeaua. În sfârşit ultimul zgomot, cel ce încheia seria, era invariabil scârţiitul şezlongului strâns şi proptit zdravăn de perete. Iremediabil, acelaşi. După sfertul de oră sonor, liniştea devenea atât de apăsătoare încât te împiedica să gândeşti. Dar, din fericire, soneria de amiază punea curând capăt tăcerii.

Anonimatul vecinului începuse să-l irite pe Simon. Toate eforturile acestuia de a-l întâlni se dovediseră zadarnice. Misteriosul personaj nu se prea aventură dincolo de cei patru pereţi ai camerei. Când toţi pacienţii stăteau afară, când coridoarele erau pustii, după gustare, de exemplu, atunci când întinsa poiană multicoloră nu mai dogorea, Simon auzea pe scară un mers nervos, un mers grăbit, care se oprea la uşa vecină. Timp de câteva secunde nu se mai desluşea nimic, apoi se deschidea uşa şi zgomote asemănătoare cu cele de dimineaţă începeau să vibreze de cealaltă parte a peretelui. Oblonul, ridicat dintr-o mişcare, îşi făcea auzit scârţiitul metalic ce n-avea

vreme să se convertească într-un vaiet. Dar curând, liniştea cuprindea totul, iar după-amiaza nu mai era întreruptă decât de fâlfâit de aripi şi de ciripit de păsări. După unele foşnete din camera alăturată, Simon înţelegea că vecinul lui stătea întins, la doi paşi de el... Tulburător... Se simţea stânjenit alături de un om necunoscut, un om care avea gândurile lui, pe care nu le comunica însă nimănui.

Totuşi, vecinul său avea prieteni; pesemne chiar mai mulţi ca alţii. Uneori Simon auzea deschizându-se uşa în mai multe rânduri şi atunci glasuri însufleţite, brutale, răsunau de partea cealaltă a peretelui, apoi tăceau, iar după un moment de linişte se auzea o voce surdă dar autoritară. Era vocea lui, desigur... Omul avea pesemne o intensă viaţă personală dacă putea să tacă sau să vorbească atât de mult.

Uneori Simon se apleca peste balustrada de lemn, ca să arunce o privire pe terasa vecină. Dar nu zărea decât o mică parte, care nu-i dezvăluia nimic semnificativ. Aceleaşi obiecte pretutindeni, mozaicul, şezlongul din lemn de palmier, oblonul cărămiziu. Dintr-o privire cuprindea linia vertiginoasă şi înclinată a faţadei, cu balcoanele scăldate-n soare şi cu storurile în culori vii, desfăşurându-se ca flăcările unui incendiu... Dar acest spectacol nu-i spunea nimic despre vecinul său, Pondorge.

Totuşi, în curând avea să afle ceva. Cum din greşeală i se înmânase o scrisoare pentru Pondorge, Simon se folosi de acest pretext ca să-şi astâmpere curiozitatea. Era într-o după-amiază. Bătu la uşa vecinului care ar fi semănat cu oricare altă uşă dacă n-ar fi fost a lui Pondorge. Nu răspunse nimeni. Simon era singur pe culoarul luminos unde totul avea un aer distant şi rece, unde numai pereţii netezi şi duşumeaua cernită păreau că te conduc pe nesimţite către alţi pereţi tot atât de netezi la capătul cărora se afla o scară din piatră care ducea şi ea la un alt

coridor asemănător cu primul, cu aceleaşi uşi, aceleaşi ferestre luminoase, acelaşi vid şi aceeaşi tăcere. Casa părea pustie. Un singur lucru însufleţea seria nesfârşită de coridoare ce semănau cu o miraculoasă pistă, cu un drum deschis spre un tărâm al luminii, spre o îndepărtată oază de fericire: o rază de soare caldă, aurie, liniştită. După forţa cu care se proiecta umbra ferestrei pe perete, Simon simţea că e vară...

Ciocăni de câteva ori în uşă fără să i se răspundă; bătu din nou, mai energic. Nici o mişcare. Simon se gândi să deschidă uşa şi să pună plicul pe masă. Avu însă surpriza să se trezească în faţa unui individ în cămaşă, înalt, cu o figură sălbatică, ce ţâşni de pe scaun, îndreptându-se spre el. Era Pondorge, un amestec bizar de muşchi şi oase, învelite într-o piele galbenă, întinsă. Simon se uită cu teamă la orbitele scobite, la osul subţire al nasului, la bărbia proeminentă şi ascuţită. Dar ceea ce-i dădea mai presus ca orice un aspect jalnic era capul aproape chel, cu câteva firicele rebele de păr. Nu, nicăieri nu puteai întâlni o figură atât de sinistră, de stranie. Avea un cap de cataclism. Doar ochii-i erau vii; ochii căprui şi calzi, într-o veşnică mişcare sub pleoapele grele. În ochi, Simon desluşi reflexul văpăii ce clocotea în inima acelui vulcan.

Când a înţeles despre ce e vorba, Pondorge i-a adresat intrusului un zâmbet larg, atât cât îi permitea pielea prea puţin elastică. Simon a observat atunci buzele subţiri de deasupra gingiei şi dinţii albi ca laptele, dar pe chipul lui, până şi strălucirea dinţilor părea lugubră.

— Oh, zise Pondorge luând plicul, o scrisoare de la soţia mea!... Îmi permiţi?... Dar ia loc!...

Simon căută din ochi un scaun. Fotoliul stătea strâns într-un colţ inaccesibil, cu spătarul îndoit, cu pernele aşezate deasupra. Din fericire scaunul nu era rabatabil, nu putea fi demontat. Aşadar, se aşeză.

L-a surprins atunci aspectul odăii. Pondorge o făcuse după chipul şi asemănarea lui, ascetică, devastată.

Reuşise să deposedeze mobilele până şi de accesoriile fireşti. Astfel, deschizătura mesii destinată sertarului se căsca trist, sertarul era sub pat, într-o poziţie pe cât de instabilă pe atât de neobişnuită. De-a lungul unui perete se aflau înşirate lăzi, scânduri, scule. Pondorge se număra pesemne printre acei sedentari pentru care nevoia de a ciopli lemnul, de a bate cuie era ceva irezistibil ca pentru alţii fumatul... „E un maniac”, se gândi Simon... Totuşi, cu cordialitatea directă, sinceră a oamenilor simpli care nu se mărginesc la deşarte formule stereotipe, Pondorge, după ce a isprăvit de citit scrisoarea şi a pus-o cu grijă în plic, i s-a adresat:

— De un an nu ne-am văzut, înţelegi? E ceva!... Apoi, fără nici o legătură, adăugă: Eşti căsătorit?

Simon dădu din cap. Căsătorit! îi venea să râdă.

— Adevărat, se corectă Pondorge, care îşi dădu seama că n-a nimerit-o, auzisem eu că eşti intelectual. Atunci, de bună seamă...

Intelectual... Simon se încruntă. Dar indiscret mai era şi Pondorge. Pentru prima dată i se aplică acest ciudat cuvânt, pentru prima dată i se spunea „intelectual”. Ce vroia, de fapt? Şi tot pentru prima oară cineva se miră că nu e însurat. Negreşit lucru – se afla într-un „alt” mediu. A fost însă mai tulburat de explicaţia dată cu nevinovăţie de Pondorge condiţiei lui de celibatar.

— De ce ţi se pare normal că intelectualii să nu se căsătorească?

Pondorge nu păru defel încurcat.

— Păi... Sunt oameni care-şi pun întrebări, care cântăresc ce se cade şi ce nu. Când începi să pui întrebări, sfârşeşti prin a renunţa. Lumea merge prost astăzi fiindcă îşi pune întrebări. Teoria mea...

Se lansase. Avea un fel de a spune „teoria mea” ca cei care s-au format singuri şi pentru care fiecare idee reprezintă o cucerire personală; simţeai că ţine la aceste idei ca la propria-i viaţă căci în ciuda vocii surde, stăruia

în ea o patimă stranie.

A fost deci nevoit să asculte teoria lui Pondorge potrivit căreia existau pe lume două categorii de oameni. Mai întâi fiinţele negative: cei care discută şi-şi petrec viaţa înveşmântaţi în retorică, în vorbărie şi în formule. În această privinţă Pondorge n-avea dubii: asemenea oameni sunt sterili, dăunători şi, în consecinţă, îi detestă. Simon îl privi lung; nu mai întâlnise un om atât de combativ, de direct şi de tenace. Începea să se teamă de pasiunea lui de care, în alte ocazii, ar fi râs, considerând-o primitivă. Dar acum nu mai era la Sorbona, într-o societate superioară, protejată contra intervenţiilor unor oameni fără cultură, unor oameni cu teorii; de data aceasta Simon trăia cu adevărat şi simţea că omul din faţa lui era ceva autentic, vrednic de acelaşi respect ca şi distinsă ironie a lui Elster sau savantele cercetări ale lui Larescaud.

— Cu oamenii pozitivi cum rămâne? îl întrebă Simon după ce Pondorge îşi isprăvi discursul.

Pondorge se lansă în a doua demonstraţie. Fiinţele pozitive erau, după el, cele care ştiu să se angajeze. Să se angajeze: şi acest cuvânt l-a surprins pe Simon. Lui nu i se ceruse niciodată să se angajeze. De fapt nu fusese învăţat decât un lucru; să discute, cum spunea Pondorge, să discute despre orice subiect, până la epuizare, să evite cu toate mijloacele retoricii această supremă eroare: angajarea!...

— A te angaja, continuă Pondorge, înseamnă a respecta regulile, înţelegi? a accepta consecinţele...

Reguli, consecinţe – era un limbaj frust, barbar! Cât despre reguli, Simon le cunoştea mai ales pe cele ale prozodiei clasice. Despre consecinţe nu ştia mare lucru; nu fusese confruntat niciodată cu de; cunoştea doar „secvenţele” sau „consecuţiile”! O clipă a avut chef nebun să râdă de seriozitatea lui Pondorge, Bănuia el oare că într-un anumit mediu e de prost gust să fii

serios?...

— Ceea ce se înţelege mai greu, continuă Pondorge, e că nu există numai reguli de constrângere, ci şi reguli de înnobilare, reguli care ajută să trăieşti mai mult, mai bine.

Asta-i teoria mea! Fiinţele pozitive sunt cele pentru care regulă este însăşi condiţia şi climatul libertăţii lor, o libertate mereu mai nobilă. Oh, adăugă el aruncându-i lui Simon o privire pătrunzătoare, ideile mele ţi se par puţin cam severe, nu-i aşa, puţin demodate? Dar, exclamă el luându-şi figura cea mai lunatică, mai catastrofică, numai după ce mizezi viaţa pe ceva, poţi să te înalţi deasupra ei...

Hotărât lucru, Simon nu mai auzise pe nimeni vorbind astfel. Începuse, fără să vrea, să fie câştigat de fervoarea lui. Se gândea că până atunci nu „şi-a mizat cu adevărat viaţa" pe nimic. Şi ar mai fi putut trăi multă vreme ca şi până atunci, ar fi putut deveni doctor în filologie, ar fi putut preda în Şcoli superioare, fără să fie invitat să-şi mizeze viaţa pe ceva, fără să-l fi cunoscut pe Pondorge.

Vocea colegului devenise brusc mai gravă, mai confidenţială.

— De aceea există lucruri cum ar fi căsătoria, care pentru cei obişnuiţi înseamnă o îngrădire, pentru alţii o trambulină. Dragul meu, zise el pe un ton aproape caraghios, apropiindu-se de Simon, am simţit treaba asta când am încetat să fiu celibatar... Dar că în orice domeniu, important e să te angajezi. Înainte de a te angaja eşti negativ.

Simon îl măsura acum cu mai mare interes. Limbajul lui nu mai era şovăitor, sacadat. Acum Pondorge ţintea direct, te înspăimânta prin claritate.

Apoi se aşternu tăcerea. Dar gheaţa se spărsese. Pondorge îl trata pe Simon de parcă l-ar fi cunoscut de totdeauna. Se plângea că nu are ce să citească. În bibliotecă nu găsea decât romane. El vroia altceva; ceva serios. Nu cumva putea să-i împrumute vreo lucrare?

— Ştii, se scuză el, nu am multă carte. La paisprezece ani vindeam ziare, la optsprezece stingeam incendii; la douăzeci, lucram la un birou de Asigurări... Ştii unde e strada Saint-Lazare?...

Începu să-i povestească din viaţa lui şi nu se mai oprea. Ascultându-l, Simon vedea parcă o lume simplă, înduioşătoare, lumea funcţionarilor mărunţi care se întorc seara acasă, într-un apartament cu chirie, trăiesc de azi pe mâini şi câştigă te miri ce: aşa trăiau atâţia oameni şi Pondorge era unul dintre ei: atunci a înţeles că-l iubeşte. În istorioarele lui, Pondorge aducea mereu vorba de „prieteni”

Tot timpul povestea de „prietenii” lui. Când îl auzeai, aveai impresia că pentru el, să fii prietenul cuiva, însemna mai mult decât să ai o meserie.

— Te plictisesc cu poveştile mele? Ştii, eu n-am stil.

Nu că nu mi-ar place din când în când o frază bine făcută, dar noi, ăştia, n-avem timp. Asta nu ne împiedică să ne placă lucrurile frumoase, nu-i aşa?... Ia stai, e o cărticică pe care aş fi vrut să ţi-o arăt. Am găsit în ea o frază care m-a întors pe dos cândva şi la care m-am gândit adesea de când sunt aici... Pentru că, vezi, să trăieşti aici... Ştii, am făcut şi greşeli în viaţă şi nu le-am înţeles decât acum. Multe lucruri nu le înţelegi decât depărtându-te de de, nu?... Să nu-ţi vină să crezi... Nu?... M-am gândit adesea, nopţi în şir, pe când năduşeam în aşternut cu o febră de peste patruzeci de grade, m-am gândit adesea... Na! ce vroiam să spun?...

Avea un aer speriat. Paranteza îl făcu să piardă şirul.

— Uneori mi se întâmpla să uit!...

Simon îl ajută să-şi reamintească.

— Ah, da! M-am gândit adesea de când sunt aici...! Treaba asta aş vrea s-o spun că lumea, să n-o ratez... Da, asta el... Când mă gândesc la ascensiunea pe care o faci ca să ajungi aici, pe drumul ăsta întortocheat pe care l-ai parcurs şi dumneata ca şi noi toţi, drumul ăsta ce nu se

mai termină, îmi vine să compar ascensiunea noastră cu un urcuş spre meleaguri semeţe, unde viaţa de dinainte să ne apară ca aceste pante ce se întind acolo, în soare şi pe care le putem descifra, le putem desluşi mai bine decât pe hărţi!

Fraza se născuse greu. Simon o urmărise cu oarecare anxietate dar fraza căzu, reveni pe pământ şi Simon îi simţea acum frumuseţea. Îl privi pe Pondorge cu uimire.

— E o cărticică... continuă Pondorge, regăsind firul.

Dar n-o mai am. Pe atunci eram la spital. Era cu mine un tip pe care l-am iubit. Oh! un adevărat prieten... Citea ceva într-un volum ca o carte de rugăciuni... Îmi aduc aminte. Îmi spunea că e incomplet, dar nu conta. Tot găseai acolo lucruri frumoase.:. Ei bine, era în cartea aia o frază pe care mi-a citit-o el şi care mi-a rămas... Stai s-o auzi, fraza spune totul! Stăi puţin!... Ai niţică hârtie... Am să ţi-o scriu...

Luă o bucăţică de hârtie dintr-o sugativă şi aşezându-se la masă, începu să scrie încet, atent, îngrijit, ca oamenii simpli:

N-am prins de veste că urcăm spre ea;
doar ochii dragi şi puri mă-ncredinţară,
căci mai frumoşi sclipeau la doamna mea.

Îi întinse hârtia lui Simon.

— E frumos, ce spui? Nu-i aşa că-i frumos?

Simon se văzu nevoit să recunoască. Dar nu cunoştea textul. Nu-l mai citise.

— Sunt versuri?

— S-ar putea, răspunse Pondorge încurcat... Evident, nu prea rimează, dar important e ce vrea să spună, nu?...

— Nu-ţi aduci aminte din ce e?

— Cum să nu! răspunse Pondorge ridicând capul, bucuros că poate să înveţe şi el ceva pe unul care ştie cu mult mai multe. E dintr-o comedie. Se cheamă... Stai

puţin... da! *Divină Comedie*... Da' ştii, nu e o comedie ca oricare... Apoi, cu un aer neliniştit: Spune-mi, poeziile astea sunt cunoscute?...

Simon îi răspunse printr-un zâmbet. Era mişcat: funcţionăraşul de la asigurări citind *Divina Comedie*!...

— Atunci, dacă ai cumva cărţi ca asta, adăugă Pondorge, cu o extremă simplitate, din când în când...

Neaşteptată rugăminte. Simon nu era pregătit. Tânărul se gândea la cărţile lui, la cărţile clasice, cele pe care le studiase în ultimii ani în vederea examenelor şi în care, ea să spunem aşa, învăţase cum să citească*: Arta poetică, Discursul preliminar la Enciclopedie, Burgravii*... Se simţea stânjenit. Boileau, Voltaire, Hugo – acestea erau vârfurile literaturii, maeştrii recunoscuţi: unii seci, alţii emfatici. Nu, nici unul nu „ţinea", cum spunea Pondorge: nici unul nu era în stare să-l mulţumească... Mai exista, desigur, şi Pascal, *Provincialele*, această proză de foc. Dar cum să-l pui la curent cu discuţiile teologilor despre har?...

I-a promis totuşi c-o să se mai gândească.

Ajuns în odaie începu să caute. Căută peste tot o carte pe placul lui Pondorge. Îşi răscoli memoria, se uită pe însemnările lui. Degeaba, însă. După atâţia ani de studii nu găsea în memoria lui nici măcar un text care să-l încânte pe acel om simplu că versurile miraculoase din Dante, care, în concizia lor, cuprindea o atât de nobilă înţelepciune...

X

A DOUA ZI TREBUIA SĂ SE CÂNTĂrească. Ca de obicei în asemenea ocazii, Simon a ieşit

fără cravată, strecurându-se printre ceilalţi şi s-a îndreptat către săliţa de la ultimul etaj unde, în mijloc, trona cântarul, ca un obiect sacru, ferecat cu lanţuri şi lacăte şi acoperit c-o husă. Cântarul semăna, desigur, cu oricare altul; dar când, în spatele montanţilor o zăreai pe sora Saint-Hilaire oficiind cu gesturi meticuloase şi severe, înţelegeai că nu era o zi obişnuită. În timp ce sora le cerea să facă linişte, bolnavii se apropiau cu teamă, unul câte unul, de platforma unde trupul lor avea să mărturisească toi adevărul. Cifrele gravate pe bara de cupru pe care sora Saint-Hilaire, cu ochelarii căzuţi pe nas, plimba un mic inel, cifrele acelea te priveau ironic, cu un „vino-ncoace” amăgitor. Aliniate de-a lungul barei cu o provocatoare cochetărie, aveau aerul că-ţi spun: „N-ai reuşit nici de data asta, trebuie să mai vii o dată”. Şi bolnavul îşi punea speranţa în buzunar, împreună cu fişa pe care, într-un pătrăţel prevăzut anume, era înscrisă ultima greutate.

Dacă unii aşteptau cu nerăbdare asemenea zile, considerându-le un prilej de a mai schimba o vorbă, Simon le găsea dezgustătoare. Nu exista în viaţa micii comunităţi ceas mai puţin spiritual. Înghesuiţi în încăperea strâmtă, bolnavii lăsau impresia de masă amorfă, dominată de un singur ghid: evaluarea în kilograme.

Comicul trist al trupurilor aproape dezgolite îl tulbură, în nuditatea cu care Simon nu se obişnuise, fiecare părea că-şi pierde propriul chip, ba chiar şi sufletul.

În timp ce Simon îi urmărea cum vin şi se duc, apăru în grabă Pondorge îmbrăcat într-un ciudat pantalon din pânză albă, lăsat moştenire, nu de mult, de un zugrav chemat să restaureze faţada bucătăriei. Dar Simon se afla prea departe de el ca să-i vorbească şi se mulţumi o clipă cu tovărăşia lui Massube, care stătea lângă el. Încovoiat, posomorât, iar fără halatul înflorat aducea şi mai mult, cu pieptu-i costeliv, cu un „damnat” din pictura flamandă.

De fiecare dată când îl vedea, Simon simţea o repulsie faţă de spinarea adusă, umerii căzuţi, chipul iscoditor, schimonosit şi zbârcit care trădau o adolescenţă chinuită. Strânse cu silă mina umedă, scheletică... Din fericire, pacienţii înghesuiţi în spatele cântarului, îl împinseră lângă un individ sănătos, sigur pe el, ce trăda un instinct de dominare. Îl recunoscu pe Kramer, cel despre care-i vorbise Jérôme în legătură cu doamna Charmèdes. Părea cu totul deosebit; avea părul bogat, ondulat, era bine făcut, solid şi proporţionat. Avea însă ceva sălbatic şi amar. Buzele subţiri se îmbinau într-o mişcare autoritară care i-a atras şi porecla de „Marele Bastard”, dată de bună seamă de un admirator al lui Van der Weyden. Simon, care-l întâlnise de mai multe ori pe culoar, s-a văzut obligat să-i asculte confidenţele căci, atunci când nu se cufundă într-o nobilă tăcere, Kramer vorbea mult, tare, cu un puternic accent rusesc, de parcă ar fi avut pietre-n gură. De fapt, Marele Bastard nu se ocupă decât de el. Fiu de nobil, după câte spunea, fost guvernator de provincie, reţinuse din educaţia primită un emoţionant gust pentru emfază şi metafore. Părea că suferă mai ales de inadaptabilitate. Boala nu era pentru el o condiţie minoră la care poţi încerca să-ţi adaptezi viaţa. Era o aneantizare. Simon găsi în risipa de blesteme şi lamentaţii, o dublă explicaţie: un orgoliu nesatisfăcut şi o nefericită şi debordantă senzualitate. Într-adevăr, Kramer vorbea despre femei într-un stil eminamente posesiv, uneori colorat cu misticism dar întotdeauna superb. Astfel, obişnuit ca totul să-i cedeze, acest om irezistibil admitea cu greu ca viaţa să-i pună oprelişti; de fapt, se încăpăţâna cu atât mai mult cu cât Minnie îl ocolea, iar el, în orgoliul său, nu vroia să accepte o înfrângere.

Kramer nu era numai un mare cuceritor ci şi un cititor pasionat. Abia-l cunoscu pe Simon că se şi porni să-i vorbească de-a valma de Nietzsche şi de doamna Charmèdes cu un entuziasm ameţitor, încât Simon se

minună de convieţuirea în mintea interlocutorului său, a celor două personaje, în aparenţă antinomice; curând însă avea să rămână perplex în faţa erudiţiei dublată de o clocotitoare şi debordantă exaltare, nemaiştiind dacă Marele Bastard cultiva filosofia cu pasiune sau cultiva pasiunea cu filosofie.

Rusul ţinea în mână o hârtie strânsă sul, de care făcea mare caz pentru că era, după spusele lui, portretul în creion „al unei persoane al cărui nume nu-l poate destăinui”... Simon se gândi că nu putea fi altul decât cel rostit de atâtea ori. Kramer începu atunci să-i explice la ureche, gesticulând, că va încerca să mai vadă o dată persoană ca să poată termina lucrarea şi Simon se întrebă iarăşi dacă încearcă s-o vadă ca să-şi termine desenul sau doreşte să termine desenul ca s-o vadă, când, apropiindu-se cel căruia i se spunea *Domnul* Lablache, noul său prieten se întunecă la faţă şi se îndepărtă cu un aer demn.

Domnul Lablache era un om scund, ciolănos, cu ochi neliniştiţi şi melancolici. Pielea galbenă a capului contrasta cu cea a corpului, lividă şi mată, iar trăsăturile lui ca şi culoarea feţii îi inspirau lui Simon un vag sentiment de tristeţe. Avea un trup proporţionat, nici gras, nici slab: un trup obişnuit, destul de bine făcut pentru ca să trăiască, şi într-adevăr, cazul domnului Lablache nu era grav: „o lobită superioară dreaptă, dintre cele mai banale”, cum îi plăcea lui să repete. Lui Simon i se părea că măruntul notar rostise cu eleganţă diagnosticul de „lobită superioară” ca să desemneze un caz de tuberculoză care, ca oricare altul, putea să ducă, printr-o serie de faze mai mult sau mai puţin variate, mai mult sau mai puţin lungi, la o epuizare progresivă şi la moarte...

Cum era gata să iasă din sală, se apropie de Simon, cu mâna întinsă, cu zâmbetul lui obişnuit, puţin crispat şi-i zise:

— Ce mai e nou?

În ciuda tonului protector şi încurajator, Simon consideră că întrebarea nu are nevoie de răspuns. Îi strânse mâna, întrebând la rându-i:

— Ce mai faceţi?

Descumpănit, bătu în retragere, mărturisind că slăbise două sute de grame.

— Dar n-are importanţă. N-are nici o importanţă.

Simon a înţeles însă, după nervozitatea răspunsului, că notarul era serios afectat de scăderea greutăţii şi că încerca să-şi dea curaj. A mai observat că înainte de a ieşi, a făcut un ocol ca să-l evite pe Kramer, iar acesta s-a dat înapoi cu un aer nu lipsit de demnitate care trăda o oarecare ranchiună.

— Au avut un schimb de cuvinte, îi explică Jérôme care se apropie de Simon. Kramer este extrem de susceptibil şi deşi a fost prieten bun cu Lablache, s-a supărat din motive pe cât de tenebroase pe atât de complicate – aşa cum se întâmpla de obicei, când se ceartă cu cineva.

— Se ceartă des?

— Da, cultivă însă şi prietenii durabile.

Simon căzu pe gânduri privindu-l pe Kramer care-şi aranja părui cu aerul său dominator. Avea pieptul lat şi musculos iar Simon a înţeles de ce îi dispreţuia atât de mult pe cei suferinzi.

Când îi veni rândul, tânărul se urcă pe cântar. Aceeaşi greutate. Fu dezamăgit. Îşi aminti de cuvintele doctorului: „O cură bună în aer liber, cum scrie la carte...” Cuvintele i se păreau din ce în ce mai enigmatice... Se îmbrăcă şi ieşi ca să-l aştepte pe Jérôme. Dar nici nu făcu bine un pas că dădu iarăşi de Massube care stătea aplecat şi-şi agita braţele slabe, într-un efort dizgraţios şi exagerat ca să-şi tragă halatul înflorat. Scena ar fi putut fi comică dar Massube nu te făcea să râzi. S-a îndreptat imediat de parcă l-ar fi înţepat ceva şi de după ochelarii cu rame de nichel, şi-a aţintit privirea asupra lui Simon, privirea

aceea tulbure şi neîncrezătoare cu care fixa pe oricine, de parcă, pretutindeni, n-ar fi văzut decât adversari. Era oricând gata să scape un cuvânt usturător, dar se mulţumi să-l întrebe pe Simon ce mai e nou, cu un fals interes.

— Stau pe loc... răspunse Simon într-o doară.

Massube râse sau mai bine zis scrâşni printre dinţi.

— Ce e amuzant? întrebă Simon, mirat.

— Asta s-o crezi tu!... articulă Massube cu vocea-i răguşită, adăugând pe un ton apăsat: Îţi vine greu să recunoşti că stai pe loc... Totuşi, aşa-i! Crêt d'Armenaz este o staţie (silabisi *sta-a-ţie*); este o staţie pentru toată lumea!... Un drum spre garaj!... Degeaba e totul pus la punct, de la cartofi până la cântare, tot o mierleşti!... Caută să-ţi umpli timpul cumva, dragul meu, dacă nu vrei să mori de plictiseală, încheie cu un aer echivoc.

Simon ar fi vrut să-i răspundă cum se cuvine dar simţi că Massube ar fi profitat ca să-l atace din nou. Se abţinu aşadar, lăsându-l să se lupte cu cordonul halatului înflorat ce-i acoperea din nou pieptul, umerii. Era din ce în ce mai puţin dispus să râdă. Simţea faţă de Massube un fel de silă îmbinată cu o inexplicabilă atracţie. Putea să creadă cine ce voia despre el, dar Massube nu era un om oarecare. Pe lângă faptul că ascundea sub argoul, de altfel căutat, o anumită cultură, Simon simţea că e înzestrat cu o redutabilă perspicacitate care-i permitea să găsească în orice ocazie cele mai virulente cuvinte. Fiecare vorbă a să ţintea punctul sensibil şi puteai fi sigur că n-ar fi lăsat pe un altul să-ţi dea. O veste rea... Isprăvind eu îmbrăcatul, Massube se postă la intrarea coridorului şi începu să-i foarfece pe medici în toată legea. Trecu apoi la Minnie şi la alte două-trei femei pe care le ocări fără să se sfiască. Simon îşi dădu seama că Massube era prin vocaţie criticul şi negativistul perpetuu. Constatarea îl întrista. Nu era obişnuit să privească lucrurile din această perspectivă. El mai credea în talent,

în onoare, în medicină, în virtutea multor femei. În general, avusese încredere în viaţă. Nu-i făcea plăcere să afle că s-a înşelat. Se simţea stânjenit în tovărăşia individului zeflemitor care vorbea tare ca să i se dea atenţie. Şi Jérôme nu mai apărea odată... Massube se pironise în faţa lui Simon, cântărind cu privirea-i ageră şi furişă pe toţi bolnavii. În sfârşit se ivi şi Jérôme dar, spre mirarea tânărului, acesta nu se opri ci se strecură şi fugi pe scară, lăsându-l cu individul cocârjat, uricios, îndărătnic şi cinic. În cele din urmă Massube sparse tăcerea. Întrebând pe un ton glacial:

— Vă vedeţi des?

— De ce? i-o întoarse Simon, din nou în defensivă.

— Doar aşa.

După care Massube făcu stânga împrejur iar Simon îl zări coborând scara cu paşii lui mari, cu nedespărţita lui buiotă, cu trupul înveşmântat în halatul înflorat, cu papucii clămpănind. Coborî apoi şi Simon, iar pe fereastra scării ce dădea spre potecă îl zări din nou pe Massube care mergea cu picioarele depărtate. Împleticindu-se se vedea bine, du pa cum se strecura, cu iar punea vreo blestemăţie la cale.

XI

DIN BALCONUL ÎN CARE STĂTEA acum întins toată ziua. Simon privea pajiştea. Erau după-amieze însorite când pe cărare înaintau tinere cu flori în păr, cu rochii vaporoase şi genunchi fragezi La marginea poienii, păduricea de fagi lăsa o dâră cafenie. Uneori se iveau două umbreluţe ce se deschideau sub razele de soare, unduindu-se ca două păsări albe. Simon nu se

întreba ce gânduri puteau ţese sub frumoasele lor aripi. Totul se petrecea prea departe de el. Nu simţea nevoia să se gândească la „femei”. Doar de două sau de trei ori se lăsase purtat de amintiri şi regăsise în linia unei pieptănături, în mlădierea unui trup, asemănări cu Hélène; atunci îi apăru în minte firava şi scurta iubire făcută din satisfacţii mărunte, din câteva tresăriri, din neînsemnate suferinţe şi din mult timp pierdut.

Cerul neprihănit, un zvon venit dinspre torent, umbra ce creştea sau scădea de-a lungul zidului d’Armenaz, luminând sau întunecând frumoasele stânci cafenii erau acum singurele evenimente importante pentru el. Uneori, după zile învăluite în negură, o dimineaţă se ivea senină ca o dimineaţă a tăcerii, cerul împreunându-se cu glia într-o desăvârşită linişte: era o dimineaţă ce te purta pe cele mai luminoase căi, spre înălţimile calme, unde viaţa intră în imponderabil. Atunci emoţia ce-l cuprindea era atât de violentă încât părea că vrea să izgonească din inima lui orice fiinţă. Pajiştea înainta spre el, ca o apă verde, curgătoare, neostoită, înstelată în mii de culori; se apropia de el izbindu-se frenetic de barele balconului şi îl privea pe el, pasager cu solitare exaltări, aflat într-o cameră de sanatoriu. Într-adevăr nu mai vedea altceva decât poiană. O simţea cum palpită de viaţă. Îi simţea ritmul, voinţa. Simon se apleca lacom spre ea şi înţelegea că-i aparţine; poiana îl chemă iar el o dorea; măturase din fiinţa lui toată zgura şi simţea o bucurie enormă, o bucurie curată ca un dor...

Dacă ridică privirea deasupra poienii, zărea în depărtări crestele ce vibrau în văzduhul albastru iar pe povârnişuri, pădurile ce se înălţau ca nişte tufe încremenite. La fruntariile pajiştei, se creiona un drum îngust care se pierdea după un crâng ca să reapară ceva mai departe, gata să se cocoaţe pe un dâmb, Apoi se avântă spre stâncile cu frunţi ruginii ce străluceau în soare. Pondorge spunea că drumul duce spre platourile stâncoase, abia

acoperite de iarbă, numite Hauts-Praz. Căci Pondorge, cu obişnuita şi şcolărească lui nevoie de a face precizări, a ţinut să-l înveţe o serie de nume, de localităţi, de cifre. Dar ce valoare aveau vorbele, cifrele? Important nu era atât unde ducea drumul cât forma lui, accidentele lui, felul în care pornea, lansându-se în aventură cu un aer nobil, sever, ca o angajare, da! către lucruri care, poate, nu erau făcute să fie văzute. Oh! cât de uluitor e pământul, şi bun, şi înţelept!... În amurg, drumul străjuit de firave flori iscate între pietre se colora în violet şi Simon simţea o aprigă nevoie de a-l străbate. Din pajişte se ridica îmbătătoare şi vagă, mireasma pământului şi a plantelor jilave. O trenă lungă de margarete lăsau în asfinţit o pată albă, o insulă atrăgătoare, ca o cale lactee pe un cer întunecat. Pretutindeni în preajmă simţeai mişcarea înfrigurată a caliciilor închise... Pe când zăbovea într-o seară privind în zare, Simon avu o uşoară strângere de inimă, o nelinişte că atunci când simţi că trebuie să faci ceva, şi nu ştii ce, când ai impresia că ai uitat ceva şi nu ştii ce. Teama lui lua o formă nouă. Pe când se uita la ultimele crâmpeie vizibile ale pajiştei deasupra cărora pluteau umbrele, avu deodată certitudinea că o cunoaşte de ani şi ani. Din copilărie, că o privise întotdeauna ca şi acum. Simţea treptat cum Jérôme, Pondorge se pierd în depărtare. Până şi fata îşi pierdea identitatea, chipul. În acel moment, nu mai dăinuia nimic din ceea ce-i fusese hărăzit de oameni. Şi simţindu-se singur pe pământ îl săgetă o cumplită durere... Era durerea pe care spera să o regăsească într-o zi în moarte.

Scrisoarea lui Chartier a avut efectul unei, uşi, trântite în mijlocul unui concert. Ca un somnambul pe acoperiş, care, trezit de un zgomot, zăreşte îngrozit prăpastia pe marginea căreia înaintase până atunci cu uşurinţă, Simon a realizat distanţa străbătută de el, orbeşte. Se mai gândea uneori la Chartier şi la ceilalţi colegi dar i se părea

că aceştia locuiau pe o altă planetă. Scrisoarea lui Chartier, expediată din Grecia unde se afla împreună cu Minusse într-o croazieră, se rătăcise pe drum, astfel încât a primit-o cu o întârziere de două luni, ceea ce-i dădea un aer mai straniu, mai misterios. Pe lângă multe aluzii la lumea din care Simon fusese smuls cu atâta brutalitate, ea cuprindea veşti precise despre un subiect care nu-l mai preocupase de mult, poate fiindcă se ferea de noi suferinţe. Află din scrisoare că Brukers luase primul examenul, Elster al doilea (ceea ce pentru acesta însemna un adevărat eşec) iar Chartier al optsprezecelea. Minusse căzuse „cu succes”. „Originea lui foceană, povestea cu destulă cruzime Chartier, n-a fost în stare să smulgă o notă mai acătării la lucrarea de greacă, ba nici la cele două probe de latină; obţinuse: 0,75, 3,50 şi 5,25, ea în magazinele cu preţ unic”...

Simon împături agale scrisoarea. Se bucura că vestea sosise într-un moment când nu-i mai putea face vreun rău. Cu câteva săptămâni mai înainte, succesul lui Brukers n-ar fi întârziat să-i tulbure nopţile. Se gândea la fermecătorul Chartier, la hazliul Minusse, la pedantul Brukers... Toţi colegii îi apăreau acum la distanţă de ani şi ani; aproape nu-i venea să creadă că a trăit şi el cândva alături de ei. Cele trei luni petrecute în sanatoriu erau ea un fluviu în care s-a scăldat şi din care a ieşit fără amintiri.

Nu avusese loc nici un eveniment deosebit, demn de a fi notat într-o agendă sau într-un jurnal. Scrisorile primite în fiecare săptămână de la domnul Delambre erau banale; află cu indiferenţă că „Firma Delambre” continua să prospere iar activitatea neobosită a fratelui avea rezultate răsunătoare. Acolo viaţa era plină dar aici, merita oare ceva să fie considerat un eveniment? Nu. Nu se petrecuse nimic. Şi totuşi Simon nu mai era acelaşi om.

Tânărul a încercat să-i răspundă lui Chartier printr-o

scrisoare amicală, nu prea gravă, la care a primit imediat im răspuns, de data aceasta de la Paris. Şi-au scris astfel de câteva ori. Deşi corespondenţa a continuat, nu mai aveau mare lucru de împărtăşit. Chartier nu cunoştea masivul Crêt d'Armenaz iar Simon îşi stăpânea cu greu un zâmbet când citea fraze ca acestea: „Nu înţeleg prea bine ce numeşti seducţia meleagurilor pleşuve. Mă întreb dacă înaintezi în sensul firii tale. Pretinzi că ajungi treptat, la o privaţiune «încântătoare». Încântările privaţiunii nu ţi se potrivesc, dragul meu Delambre! De altfel, încep să cred că eu lac parte dintre obiectele excluse din, noul tău ideal. Crezi că vei putea avea multe satisfacţii reale de pe urma acestui nou mod de a simţi şi oare privaţiunea de care vorbeşti nu e simplă sterilitate...?"

Simon ştia că nu va răspunde la anxioasele lui întrebări. Vraja acelor meleaguri nu putea fi proiectată la distanţă. „Mă mir, i-a scris Simon, că te numeri printre cei care, sub pretext că stau locului, interzic altora să meargă mai departe..." Şi nu greşea: prietenii nu admit niciodată că ne-am putea schimba, că am putea deveni „altfel"... Dar se răzgândi şi, cu o uşoară notă de dispreţ, poate, de tristeţe, schiţată în colţul gurii, vâri scrisoarea într-un sertar.

Chiar în aceeaşi zi, primi veşti de ia domnul Delambre. Tatăl se arăta neliniştit. Vroia să afle când avea să se întoarcă acasă. Lunile atât de scurte pentru Simon petrecute în sanatoriu, i se păreau tatălui o adevărată veşnicie. Păcat! Lăsase oare să-i scape vreo frază imprudentă? Căci domnul Delambre considera că e bine să-l trezească puţin la realitate încheind: „Nu uita că scopul principal pe care-i urmăreşti la munte, e să pleci cât mai curând de-acolo..."

Au urmat şi alte scrisori. Când nu era compătimit, i se aducea aminte, într-un mod dur, de faimoasele „realităţi", de oraş, de viaţa gregară, de ambiţiile lui, de plictiselile lui. Nu vroiau cu nici un preţ să-l lase să „uite": parcă i-ar

fi contestat dreptul de a fi „în altă parte”, de a se ridica, de a se schimba, de a avea viaţa lui. Ca şi rândurile lui Chartier, acestea veneau parcă de peste ocean sau din negură de vremi şi odată ajunse în mâinile lui Simon se prefăceau în colb.

Nu peste multă vreme, aranjându-şi hârtiile, Simon dădu din întâmplare. În sertarul noptierei, peste răspunsul lui la scrisoarea lui Chartier, rămas neterminat şi încercă să-i încheie. După-amiaza se scurgea senină iar soarele cobora la marginea pajiştei. Dincolo de vârfurile întrepătrunse ale fagilor. Primele fraze, pline de ştersături, semănau cu o ciornă. Căutase destul de stângaci să-i descrie viaţa de pe Crêt d’Armenaz – „o viaţă pe cât de artificială, pe atât de profundă”. Dar nu reuşea să găsească ceva mai potrivit decât aceşti termeni abstracţi. Poate ar fi trebuit să-i pomenească de disciplină şi de strania fascinaţie pe care ea începea să o aibă asupra lui? Sau... Privi printre barele balconului şi zări pajiştea încinsă ca un trup întins în lumina unei după-amieze în agonie. Pajiştea respira liniştit, ca o făptură îndestulată iar soarele se prăvălea asupră-i pârjolind florile, vieţuitoarele, întreg pământul încât. Nu existau parcă pe lume decât aceste două fiinţe pornite... Una în întâmpinarea celeilalte, nu mai există decât această grandioasă contopire a pajiştei cu soarele din care se revărsau miresme de iubire, o supraomenească invitaţie la fericire... Simon reciti cele scrise: „Dacă n-ai trăit în aceste locuri, dacă n-ai respirat din însăşi suflarea pământului. Dacă n-ai avut măcar o dată sentimentul că viaţa merge treptat spre o sublimare, spre o simplitate care... E ca şi când ai deschide o lucarnă, într-o încăpere liniştită şi întunecoasă şi ai auzi deodată suflarea cerului...”

Încheiase cu această frază. Nu mai găsea nimic altceva de spus. Avea plăcuta, tulburătoarea impresie că părăsise domeniul ideilor clare pe care fusese mereu învăţat să le

respecte, de fiind adevăratul apanaj al francezilor. Încetase poate să mai fie francez?... „Va râde de mine”, se gândi el. A luat atunci scrisoarea şi a rupt-o în bucăţi. Chiar aşa, la ce bun să-l convingă? îi era totuna dacă Chartier îi dădea sau nu dreptate.

Parcă de Chartier era vorba! Şi cum privea pajiştea, zări la marginea pădurii un semn omenesc. Pe cărarea îngustă ce se pierdea sub bolţile misterioase ale fagilor se ivise o siluetă firavă. Înainta încet, şi Simon distingea de departe, uşoara legănare a unei rochii ce tălăzuia printre ierburile înalte. Acestea unduiau mătăsoase, neliniştite; pe când păşea, ierburile se încolăceau pe picioare, atingându-i mâinile... Fata ajunsese până aproape de zidurile sanatoriului, acolo de unde începe drumul spre Nant-Clair. Soarele ce stătea suspendat deasupra pădurii, o scălda în razele lui ca pe un corp transparent, reducând-o la un. Contur luminos care singur dezvăluia o prezenţă: parcă ar fi fost un spirit ce emană din lucruri. Ea se opri o clipă să mai privească, se întoarse, apoi îşi văzu de drum. Nu departe de „Casă” trecu pe sub un mesteacăn, şi Simon o observă o clipă cum redevine materială. Faţa i se distingea cu greu...

Nu se putea înşela, o vedea pentru a doua oară... Simţea din nou aceeaşi emoţie care l-a cuprins în odaia însorită unde zărise floarea cu tulpini sinuoase şi fata. Simon se ridică, ieşi, aruncă o privire pe fereastra coridorului, pe drumul spre Nant-Clair ce continua în spatele „Casei”; nu era nimeni. Se întoarse în cameră, îşi reluă locul pe balcon şi atunci îl văzu, în picioare, sprijinit de perete, pe Lahoue, vecinul său... O clipă crezu că i se pare. Lahoue, cel care n-avea voie să se dea jos din pat, stătea pironit acolo, în soare? De câtă vreme? îşi pierduse cumva minţile? Avea faţa palidă; trupul i se proiecta timid pe cer. Simon se apropie de zid şi îi adresă cu blândeţe o vorbă în intenţia de a-l face să între în casă. Dar Lahoue îi făcu un semn cu mâna ca să vină mai aproape de el.

Părea că vrea să-i vorbească; buza-i tremura; îşi duse mâna la gât... Simon îşi aminti de prima lor discuţie: îi era teamă să-l asculte. Din nou încercă să-l facă să tacă. Dar Lahoue dădu din cap, trist, zâmbind amar. A vrut să spună ceva dar a înţeles, pesemne, că nu-i în stare, căci s-a oprit imediat; sau poate i s-a părut că e inutil?! Simon n-a desluşit decât un singur cuvânt din cele rostite cu greu de Lahoue. Crezând că Simon l-a înţeles, l-a mai privit o dată, apoi a dispărut fără zgomot.

Simon s-a gândit toată seara la această scenă ciudată. Adormind, ea a luat formele visului... Dar nu numai Lahoue şoptea cu glasul său stins numele Arianei, ci toţi care trăiau în preajmă, în odăi asemănătoare. Din fiecare cameră, din fiecare celulă aliniată de-a lungul faţadei se auzea acelaşi nume: Ariane... A dorit să între şi să-l vadă pe Lahoue pentru care simţea o neaşteptată şi obscură simpatie. Dar biletul de pe uşă interzicea vizitele, iar Simon ştia că sora Saint-Hilaire n-ar fi întârziat să apară. Cuvântul şoptit de Lahoue îl tulburase; modifica ceva în viaţa lui. Simţea că nu mai e singur cu Ariane: acum, când fata avea un nume, Simon îşi dădea seama că vremea intimităţii lui cu ea trecuse. De fiecare dată când Ariane va merge în poiană, el va şti că Lahoue e pe terasă, cu trupul lung şi slab sprijinit de perete. Şi nu numai Lahoue, ci şi ceilalţi. Adormind, i se părea că-i vede pe toţi în picioare, la ferestrele lor, lângă pereţii de lemn, privind-o cum păşeşte în poiană cu mersul ei liniştit, cu părul în soare – şi Simon visa că pământul nu mai era decât o imensă pajişte pe care înainta o fată...

Acum, sub ochii lui apărea un fel de figură mitică – şi aceasta o înlătura pe prima: o figură plăsmuită nu numai din dorul lui, ci din toate visele răzleţe din jur. Ea era prezentă în cuvintele lui Jérôme, în cuvintele lui Massube, întotdeauna răuvoitor şi sarcastic; ea era făurită din mărunte semne adunate în inima caleidoscopului în care, în fiecare zi se schimbă ceva, dar în care simţeai că

aceleaşi trăsături sunt mereu gata să apară. Simon nu mai ştia dacă figura mitică mai sălăşluia în sufletul lui, îi observă însă radiaţiile ce emanau din ea. Ele strângeau clipele şi le lăsau apoi să curgă pe nesimţite. Ele umpleau acel vid care, cine ştie, altminteri n-ar fi existat, poate, dar care astfel devenise real, Simon nu se gândea la fată: nu făcea decât să primească acea ofrandă zilnică ce curgea dintr-un izvor nevăzut, nesecat. Uneori o simplă aluzie timidă, umplea eterul cu o preţioasă – undă suplimentară. Era imposibil, să n-o bage de seamă. Ea se desprindea nu numai din cuvinte rostite: uneori se detaşa din gesturile celorlalţi. Acestea erau un fel de negativ ce se cerea developat: adânciturile, golurile, sugerau ceva. Jérôme întârzia mereu acum şi, nici nu se aşeza bine că o şi luă din loc, amintindu-şi că are „ceva de făcut”, că trebuie să cumpere timbre, că-i aşteaptă un prieten... Asemenea copilăreşti subterfugii îl nedumereau pe Simon care deslușise în ochii lui Jérôme licărirea omului stăpânit de o dorinţă...

Jérôme urca adesea până la el, lua loc într-un fotoliu, trăgea din pipă fără să scoată un cuvânt. Dacă Simon îl întreba ce mai e nou, îi răspundea cu o prefăcută nepăsare, încercând să-şi stăpânească nervozitatea, deplasând discuţia în jurul unei partide de şah, unei cărţi. Simon îi trăgea vorbele cu cleştele. Aştepta de la el o confidenţă care nu se înfiripa. Jérôme se întorcea cu încăpăţinate la subiecte generale în care n-avea cum să se strecoare figura delicată şi gravă, scăldată deopotrivă de părul bălai, de soare şi de umbră. Adesea tăcea. După privire, după nerăbdarea trădată printr-un gest, înţelegea că Jérôme fugise din odaia lui ca să viseze departe. Dar la ce visa?... Uneori bănuia că e stăpânit de o teamă asemănătoare cu a lui, de o neliniște tulbure pe care ţi-o dă sentimentul unei neîmpliniri...

XII

SE ÎNNOPTA TOT MAI DEVREME. În fiecare zi, Simon pândea cu emoţie, clipa stranie când soarele, încheindu-şi uriaşa curbă pe cer, atingea, în sfârşit, pământul, ca să dispară aproape imediat îndărătul ecranului stâncos care stăvilea valea, încetul cu încetul, zilele se micşorau, trăgând pe pământ lungile lor franjuri aurii. Simon observa neliniştit cum nopţile creşteau. Înţelegea că vară se scursese undeva, departe de el, că era un fapt iremediabil, că acea vară n-avea să se mai întoarcă.

În sanatoriu s-au produs câteva schimbări. Mulţi bolnavi au plecat. Fără îndoială, cei care urmaseră cu stricteţe sfatul magic al doctorului: „un regim bun, cum scrie la carte”, s-au suit în frumosul autocar albastru care-i adusese aici; la fiecare cotitură a drumului ce despica pădurea, intonaţiile maşinii îi aminteau lui Simon, aflat acum în odaie, de injoncţiunea lor neîncetată de a te elibera de orice simţământ omenesc şi de a-ţi căuta calea mereu mai sus. Urmărea, tulburat, acel crescendo ce urca din luminiş în luminiş, căci notele erau de fiecare dată mai sonore şi vibrau îndelung în văzduh. Păreau că vor să îndepărteze brazii, stâncile ce le stăteau în drum, să suie pieptiş pentru a striga, în mai multe rânduri, în spaţiile pustii, pe stâncile pleşuve de pe Crêt d’Armenaz. Mai departe, pe când maşina cobora, aceleaşi accente escortau dulcea pradă ce se întorcea la viaţa anterioară. În ciuda izbucnirilor de veselie care însoţeau fiecare despărţire, Simon se gândea că Minotaurul îşi cerea tributul, că soarta victimei smulsă din mijlocul exclamaţiilor entuziaste şi purtată spre întortocheatul labirint al oraşelor nu era tocmai de invidiat.

Pe atunci, cum starea sănătăţii lui se ameliorase, i s-a permis să coboare ca să servească masa în sufragerie.

Sufrageria aducea cu un naos uriaş, luminat de un şir de ferestre boltite, prin care se zăreau munţii. În ciuda arhitecturii impunătoare a sălii, Simon a fost dezamăgit: nimerise parcă într-un iarmaroc. În primele zile a căutat în zadar să stea de vorbă: larmă, glasurile care mai de care mai zgomotoase, îl asurzeau. Nu recunoştea pe nimeni în juru-i.

Sala de mese era un loc unde îţi făceai repede relaţii. Văzând cum se înnoadă prieteniile, Simon a început să prindă gust şi să se strecoare în grupurile vesele dar fără strălucire. Devenea îngăduitor cu ceea ce înainte îl stânjenise. Înţelegea că sufrageria juca pe Crêt d'Armenaz un rol a cărui importanţă îi scăpase până atunci: ea îi făcea pe oameni să se simtă din nou copii. Dacă în timpul zilei atmosferă era prea încărcată, aici se producea întotdeauna explozia. Era de ajuns un pretext neînsemnat, fapt de care Simon s-a putut convinge la prima lui întârziere. De cum a trecut pragul, a fost întâmpinat din toate părţile cu strigăte şi urale. Speriat de neaşteptata lui popularitate, s-a grăbit să-şi ocupe locul dar, vai! scaunul dispăruse, purtat ca o biată epavă, pe valurile unui ocean înfuriat. Văzându-l că nu reuşeşte să se aşeze, colegii au început să facă mare haz care a degenerat curând într-un delir. Era ca un strigăt prelung, un imn spontan, o incantaţie lirică prin care se răzbunau pentru orele de linişte, pentru boală şi moarte. În picioare, în faţa furtunii, Simon privea încremenit unduirea valului de capete, acei oameni aşezaţi care gesticulau şi învârteau deasupra lor carafe cu apă sau aruncau spre tavan, ca un foc de artificii, talerele de răchită. Nu s-a dumirit bine ce se întâmplă când a auzit mai multe glasuri care-i cereau să ţină un discurs; dar pe loc, a încetat să mai fie punctul de atracţie: mulţimea adoptase un alt erou. Sub lumina puternică îşi făcuse

apariţia în celălalt capăt al sălii Saint-Geliès, înalt, semeţ, strălucitor ca un astru în puloverul lui galben. În liniştea care se aşternuse, o voce energică rosti:

— Dăm cuvântul lui Saint-Geliès!

Ordinul era atât de categoric încât incriminatul nu putea rămâne indiferent. Senin, Saint-Geliès le făcu semn că va vorbi.

— Dragi colegi!

Oratorul avea aţintite asupra lui zeci de priviri. Până şi cei ranchiunoşi se întorseseră spre el ca să-l asculte.

— Dragi colegi, în general oratorii iau cuvântul la desert. Elocinţa are nevoie de hrană! (*Râsete*)... Constat însă cu plăcere că suma potenţialului vital acumulat între aceste ziduri creşte neîncetat. (Bine*, bine, bravo!) P*rodigioasa demonstraţie de energie de care m-am izbit sosind aici este cea a mulţimilor sublime care, începând din circurile romane până la chermezele flamande, n-au încetat să răsune în memoria oamenilor. (Brav*o, bravo!... Zgo*mote *de cuţite izbind paharele)*. *Privi*ndu-vă, permiteţi-mi să vă spun, domnilor, că alcătuiţi pe planetă un grup interesant. Sunteţi mai mult decât un grup! Sunteţi Mulţimea! Şi că orice mulţime, dacă aveţi pâine, vreţi şi jocuri, vreţi discursuri... (Da! da!...*)* Da*r,* aşa cum vă spuneam, îi obligaţi pe oratori să vorbească flămânzi. Or, să-mi fie îngăduit să vă amintesc o frază care exprimă toată înţelepciunea antică: Primum v*ivere, deinde philosophari*. *Ceea c*e înseamnă: Mai întâi să mănânci şi abia apoi să filosofezi!... (Bravoo!... *Conti*nuă*!... Conti*nuă*)*. *Aud:* Continuă!... Ştiu că e plăcut şi odihnitor să auzi vorbindu-se latineşte. Dar ştiţi şi voi la fel de bine ca şi mine că din umbră veghează asupra noastră doi ochi. Ştiţi că în orice clipă, când suntem singuri, în odăile noastre sau adunaţi liniştiţi, ca acum, pentru a ne potoli o legitimă foame, o jumătate de secol de servitute ne contemplă! Am numit-o pe cea care, în timp ce se îndeletniceşte cu mii de treburi zilnice, cutreierând

coridoarele ca să strângă eprubetele şi să împartă medicamentele îşi îndreaptă asupra noastră neobosiţii ei ochi eu numeroase faţete!

Nici nu încheie bine fraza, în urletele vesele dezlănţuite de discursul lui că în celălalt capăt al sufrageriei se deschise uşa" şi o binecunoscută siluetă pricăjită apăru în prag. Ca prin miracol, se făcu linişte. Fiecare stătea cuminte la locul lui. Sala avea un aspect ireproşabil.

Apariţia discretă dar eficace a surorii Saint-Hilaire a pus capăt larmei... În ziua aceea Simon se afla la masă lângă Jérôme; de partea cealaltă erau comandantul Lombardeau şi prietenul acestuia, nedespărţitul Lablache, care înfuleca tăieţeii plângându-se de gălăgie. La un capăt al mesei stătea Massube, aciuit printre ei în virtutea obiceiului său de a se instala întotdeauna acolo unde nu era dorit: mânca tăcut, cu nasul în farfurie.

Notarul nu contenea să se plângă:

— Vorbe goale!... oftă el, ştergându-şi fruntea de sudoare. N-au avut nici o noimă!...

— Mi s-au părut interesante, îndrăzni Simon să-l contrazică. În privinţa coeziunii.

— Ai dreptate, interveni Jérôme. Parcă ar fi cu toţii o singură conştiinţă.

— Asta numiţi voi conştiinţă? sări domnul Lablache care nu recunoştea în accepţiunea folosită de Jérôme, termenul învăţat de el la filosofie. Şi fac o gălăgie de parcă s-ar trezi la piaţă.

— Chiar aşa, interveni comandantul Lombardeau, curăţindu-şi furculiţa cu miez de pâine, nu pot să trăiască fără să facă zarvă?

— Sunt convins, îl întrerupse Jérôme, că intenţiile lor sunt mai delicate decât par şi se traduc astfel, pentru că nu au găsit încă un mijloc mai bun ca să se exprime. Simt nevoia să le scoată la lumină; ar fi de ajuns dacă ar găsi... nu ştiu cum să spun, un fir conducător, dacă s-ar recunoaşte într-o conştiinţă mai clară, mai formată.

— Suntem o colectivitate ca oricare, interveni Massube meşterind. Întocmai cum a spus Saint-Geliès. Colectivităţile au o singură trăsătură: superficialitatea. Orice aţi face, tot nu reuşiţi să smulgeţi idei mai scânteietoare decât cele auzite pe la bâlciuri.

Văzându-se ascultat, ridică privirea şi fixându-l neîndurător pe domnul Lablache; continuă;

— De altfel, la ce bun? Dacă îi amuză să facă scandal, n-au decât. Dacă aş putea, aş face şi eu!... La urma urmelor, nu trebuie să condamnăm prostia. Ea ţine de pântec. În fond, ce-i mai artificial ca inteligenţa!

În ziua aceea Simon s-a simţit tare descumpănit. Asistase la manifestări străine firii lui. Totuşi, a fost nevoit să le suporte în multe rânduri. Nu întâlnise până atunci un mediu mai exploziv ca cel din sufrageria cu oameni suferinzi. De îndată ce zgomotul înceta, de la un capăt al mesei se înălţa un glas rar şi cavernos care se pornea pe un comentariu plin de dispreţ la adresa celor ce se petreceau în jur. Era Massube care arunca la întâmplare o serie de negaţii dogmatice şi senzaţionale: Inteligenţa e o prostie ce se ignoră; religia – o oribilă înşelăciune... În general ipocrizia îl revolta. Afirma chiar că societatea nu se mai poate salva decât prin dezmăţ şi prin cultivarea animalităţii; aici cel puţin vedea o şansă de a combate anemia i francezului obişnuit. Morala oficială i se părea josnică prin caracterul ei utilitar; preconiza ca statul să se ocupe de mamele necăsătorite. Scotea în evidenţă absurdă contradicţie între dorinţa de creştere a populaţiei şi mentalitatea curentă de a desconsidera femeile curajoase care fac adesea mai multe parale, după cum spunea el, decât atâtea femei aşa-zis cinstite. Îi detesta, în schimb, pe americani, promotorii fecundităţii artificiale. Ştia un aforism pe care-l repetă cu plăcere fără să-l citeze însă pe autor: „Iubirea este arta de a te îndobitoci în doi...” Indignarea pe care o trezeau aceste cuvinte cuplului Lombardeau-Lablache îi distra teribil şi nu uita

niciodată să adauge că aforismul aparţine unui academician. Vroia de altminteri să fie grosolan şi cultiva o anume ingeniozitate în a prezenta în termeni libidinoşi cele mai normale aspecte ale vieţii.

Adesea Massube nu reuşea să-şi termine ideile, exprimate întotdeauna rar şi întortocheat, căci glasul i se pierdea în marea voce comună, spre bucuria lui Lablache care prefera totuşi gălăgia. Simon, luând în serios paradoxul lui Jérôme, se întreba dacă asemenea, manifestări nu trebuiau privite şi altfel decât cu dispreţ; dacă nu exista, în ele un sâmbure de conştiinţă – sâmburele unui spirit incapabil încă să se afirme mai subtil, dar care simte nevoia să se exprime...

Târziu, după ce stingea lampa, când noaptea se revărsa albastră şi transparentă, Simon. Avea impresia că toate acele chipuri s-au adunat să-i spună ceva. Îi rosteau în vis un cuvânt, pe care nu-l putea înţelege şi acea neputinţă îi tortura. Era un cuvânt cunoscut, simplu, dar, abia schiţat pe buzele lor. Un cuvânt care nu putea fi auzit...

O vreme, tânărul s-a simţit bine în noua lui viaţă, în agitaţia generală. Seara zăbovea cât mai mult în sufragerie, sau pe coridoare: stătea de vorbă când cu unul, când cu altul, asculta o poveste vânătorească sau o istorioară marinărească, şi astfel scăpa de obsesiile lui. Nu se întorcea în odaie decât după ce sună, după ce mai strângea o dată mâinile unor necunoscuţi, încercând să le păstreze cât mai multă vreme căldura. Se întorcea cu ochii aprinşi, cu tâmplele înfierbântate, cu mintea obosită, dar pustie. Într-o seară, s-a gândit să-l vadă pe Lahoue; s-a urcat aşadar mai devreme ca de obicei. Pe scară şi-a amintit de ziua în care Lahoue stătuse în picioare pe terasă, cu ochii spre poiana însorită, încercând disperat cu vocea lui stinsă, să-i spună ceva... Trecuse un secol de-atunci – în realitate, o săptămână

sau două; două săptămâni, scurse fără să-şi dea seama... Simon ajunse repede în capul scării. Observă imediat că pe uşă nu se măi afla anunţul: „Vizitele sunt interzise”. Respiră uşurat. Ciocăni uşor. Dinăuntru i-a răspuns o voce energică. Miracol. Lahoue, sărmanul Lahoue care abia putea îngâna două-trei vorbe, să-şi fi redobândit glasul!... Deschise uşa şi se trezi în faţa unui om mirat, pe care nu-l cunoştea. Se scuză, încurcat, şi plecă... Nici nu ieşi bine pe uşă şi se ciocni de trupul cocârjat al lui Massube care dădea întotdeauna târcoale pe culoar, în halatul lui uzat, cu nedezlipita lui buiotă, mereu gata să clevetească şi să se bage în vorbă.

— Nu pot să-mi explic cum de am încurcat uşa. Vroiam să-l văd pe Lahoue...

— Lahoue?... Bietul de tine, dar l-au scos de atâta timp!

— Cum aşa?

— Păi cum altfel!... A mierlit-o! Hoiturile nu se păstrează aici!

Simon şi-a ascuns cu greu emoţia. A simţit privirea tulbure a lui Massube aţintită asupra lui şi s-a retras, pradă unei nelinişti pe care o încerca întotdeauna în prezenţa acelui individ sarcastic. Dar seara, când sora Saint-Hilaire trecu să-l vadă, nu s-a putut opri să nu-i vorbească,

— Soră, nu mi-aţi spus că Lahoue...

Dar nu încheie fraza. După aerul nemulţumit al surorii, a ghicit că moartea nu e admisă pe Crêt d’Armenaz, că făcuse o gafă pomenind de Lahoue. Îşi aminti de o frază incisivă pe care o rostise cândva Massube. „Morţii nu sunt de efect în statistici...”

Era trist la gândul că vecinul lui murise fără ca el să ştie. Totul se petrecuse pesemne în linişte!... A înţeles însă că nimeni nu-i va vorbi despre moartea lui Lahoue; se coalizaseră cu toţii împotriva ei.

Bietul Lahoue: parcă-i purtau pică... Parcă mai murea o dată prin acest refuz, prin această indiferenţă, ca un

martor suspect pe care-l scufunzi cu un bolovan la gât.

Dispariţia lui Lahoue l-a afectat mai mult decât ar fi bănuit. Simon se gândise, nu demult, că cei din sanatoriu plăsmuiseră din doruri şi patimi o imagine a Arianei. Se punea însă o întrebare. Ce avea să devină acea imagine fără Lahoue? Nu avea să sufere de pe urma morţii lui?... Şi Lahoue, mai ales Lahoue, ce făcuse cu o imagine care nu-i aparţinea pe de-a-ntregul şi care-l lega atât de strâns de ceilalţi? Ciudat! Abia după moarte, Lahoue începea să trăiască pentru Simon... Şi pe când primea în gândurile lui pe cel pe care-l cunoscuse atât de puţin şi pe care vroia să-l despăgubească pentru nedreapta uitare, îşi spunea că-şi va asuma, astfel, o parte din iubirea lui, ca şi cum i-ar fi putut da astfel o şansă în plus de supravieţuire.

II
PE PĂMÂNT, PACE

Via mea-i la mine acasă
„CÂNTAREA CÂNTĂRILOR”

I

CÂND SĂNĂTATEA BOLNAVILOR SE ameliora, erau repartizaţi în pavilioanele situate pe pantele etajate din spatele „Casei”, unde se bucurau de un program mai liber, Astfel, spre sfârşitul verii, mulţumit în urma unei consultaţii, – dacă îl putea mulţumi ceva pe doctorul Marchat – acesta îl invită pe Simon să părăsească odăiţa zugrăvită în verde şi alb, în care trăise clipe tulburătoare şi să se instaleze pe colină ce domina poiana, în pavilionul denumit „Mont-Cabut”.

Simon s-a despărţit cu nostalgie de Pondorge. Peste cine avea să dea? Prieteniile se legau greu iar adesea bolnavii nu ajungeau nici măcar să se cunoască. Chiar în prima zi însă Simon a fost întâmpinat în prag de Kramer. Acesta l-a salutat ca pe un vechi prieten, cu o excesivă afecţiune care deşi nu l-a liniştit decât pe jumătate, l-a convins că nu era totul pierdut.

Pavilionul se înălţa în partea de est, pe o pantă înverzită, la poalele căreia trecea drumul ce tăia codrul de brazi şi se îndrepta spre „Casă”, ajungând până la Nant-Clair. Clădirea era frumoasă, dar de dimensiuni modeste. Cu acoperişul ei ascuţit din ţiglă maronie, cu zidurile văruite până la balcon, avea aspectul unei case obişnuite şi dădea bolnavilor un sentiment de vacanţă. Chiar în spatele ei, o pădurice de brazi urca spre nord către zidul stâncos care închidea cercul în inima căruia fie afla complexul de pe Crêt d’Armenaz.

Masa se servea tot în „Casă” şi Simon făcea bucuros drumul de mai multe ori pe zi. Din Mont-Cabut ieşeai pe o poartă ce dădea spre zidul stâncos; apoi, ca să coborî spre „Casă”, puteai să alegi fie o cărare prin pădure până la platforma pe care se profila capelă, fie o potecă ce trecea prin poiană şi ajungea direct pe drum. Lui Simon îi plăcea să cutreiere mai ales pe cărarea acoperită cu cetină ruginie şi alunecoasă ce trecea prin pădure. Învăţă repede să recunoască arborii, să-i iubească pe fiecare în parte, ca pe nişte fiinţe. Unul se înălţa drept, altul se bifurca; un trunchi roşcat îşi picura din scoarţă lacrimile, un altul se avânta de un veac spre cer, cu acelaşi nestăvilit elan. Îl însoţeau cu toţii în odaie, pătrundeau în gândurile lui. Chiar dacă Simon nu trecea în timpul zilei să-i vadă, ştia că la o oră anume, seara, când ieşea pentru cină, avea să regăsească în lumina caracteristică acelui ceas, în bătaia ultimelor raze, brazii înalţi, drapaţi în umbre grele, cu trunchiurile pârjolite spre cer... Ştia că în acel moment, piscurile, stâncile, întreg văzduhul va străluci, atrăgându-i privirile spre rugul auriu ce va continua, să ardă pe înălţimi chiar şi după ce pământul va adormi, ca şi cum acolo sus s-ar fi aflat un leagăn pentru frumuseţe, ca şi cum acea sărbătoare supremă ar fi fost poruncită de un zeu care a înţeles nevoia de încântare a sufletului omenesc. Atunci Simon nu mai trăia decât pentru peticul de pământ, pentru pădurea ce avea să se

stingă în picioare, cu înfăţişarea ei supranaturală.

Dozat cu grijă, împărţit în compartimente, clare, timpul aluneca pe nesimţite. Ziua se scurgea fragmentată înfelii din felurite compoziţii, ca prăjiturile în care aluatul şi crema alternează. Căci în cursul unei zile, nici o oră nu semăna cu alta. Fiecare avea un farmec aparte pe care-l regăseai doar a doua zi; fiecare te pregătea pentru o bucurie diferită de celelalte. Mai greu ca toate, treceau cele două ore insipide, solemne, cuplate funest la începutul după-amiezii; erau ore de totală inactivitate, înăbuşite de tăceri, când visurile urcau spre cerul încremenit ca boarea bătuta de vânt într-o atmosferă încărcată. În acele ceasuri, timpul se dilată, masă uniformă şi insensibilă. Pretutindeni, aceeaşi nemişcare. Pământul însuşi îşi avea ceasul de destindere, de prăbuşire, de agonie, ca un om după chef, când se lăsa cu totul în voia soarelui arzând: prins în mrejele lui. În inima poienii, florile, vietăţile îşi făceau alene, siestei.

De când locuia în „Mont-Cabut”, Simon simţea în începuturile după-amiezii ceva nou ce le schimba semnificaţia. În cursul celor două ore atât de goale de evenimente, aproape lipsite de verosimilitate, ce se scurgeau lent, venea o clipă excepţională când la capătul drumului însorit, între boabele purpurii de scoruş, se iveau din pădure, cu picioarele bătute de soare, drepte, delicate, indiferente – „femeile”... Chiar ele! Se întorceau de la plimbarea zilnică pe care o făceau la o oră după plimbarea bărbaţilor; apăreau la intervale lungi, înaintând cu graţie şi fantezie, ca să dispară aproape imediat după perdeaua de brazi, împresurate de soarele care le învesmânta în zale incandescente. Uneori se opreau, se aplecau după o piatră, după o floare, zăreau o şopârlă de care făceau haz iar strigătele lor răsunau în văzduh, răsfrânte de arbori, Apoi se topeau în zare, la capătul opus al drumului.

Aşa apărea în fiecare zi, precedată sau urmată de

colegele ei, dulcea formă graţioasă şi inaccesibilă a Arianei. Plutea parcă deasupra drumului, pe o cărare nevăzută, cu obrajii mângâiaţi de boabele de scoruş, încântătoare, izolată în frumuseţea ei, departe de pământ şi de celelalte fiinţe, împodobită doar în propria-i candoare. Uneori, printre vocile colegelor ei, Simon avea impresia că-i desluşeşte glasul, râsul. Dar Ariane nici nu apuca bine să se desprindă de perdeaua de brazi, că se şi îndepărta cu mersul ei liniştit, hotărât, privind în sus, cântărind lumea cu acea calmă siguranţă a purităţii ce vroia să dezmintă impresia de fragilitate pe care o lăsau formele ei plăpânde. Vai! intră în rolul ei să nu observe că la cotitură drumului o aştepta o privire iar în clipa în care ea dispărea pentru ultima dată într-un fald al poienii, înveşmântat în mantia de ierburi şi de flori, pentru un bărbat anume, lumina însăşi intra în eclipsă... Singurul lucru ce scăpa, fără îndoială, unei legi riguroase era momentul pe care şi-l alegea Ariane ca să apară. Întotdeauna există un răstimp între ceasul în care Simon începea să aştepte şi cel al apariţiei ei. Cine ştie, poate dacă ea s-ar fi ivit la o oră precisă, fără să lase o marjă incertitudinii, acelei nelinişti ce-l cuprindea pe Simon din primele minute ale după-amiezii, Ariane ar fi intrat în ansamblul fenomenelor cosmice, asemeni urcuşului soarelui pe cerul estival. Dar apariţia ei rămânea un eveniment imprevizibil.

Aşteptarea, oricât de scurtă ar fi fost, îl făcea să sufere. Chinul creştea cu timpul, devenind disproporţionat faţă de bucuria de a o vedea. Nu mai era însă liber; trebuia să stea la pândă în ceasul vid şi fierbinte în care alţii se odihneau şi să aştepte. Erau însă zile când gusta deopotrivă din bucuria şi suferinţa aşteptării. Îşi spunea atunci că e şi acesta un mod de a o cunoaşte pe Ariane...

Clopotul capelii, cu dangătul repete! în văzduhul dimineţii îi trezea, uneori, duminică, o anume nostalgie.

Simon cobora, se oprea o clipă pe platforma din faţa capelei ca să asculte armoniul ce acompania vocile, emoţionante în strădania lor de a se împleti, şi atunci se gândea că nu-i slujbă mai frumoasă ca cea auzită la porţile sălaşurilor sfinte. Apoi intră. Bolta nu era înaltă: fereastra îngustă, ca de cetăţuie, abia lăsa să se strecoare o dâră de lumină; era aproape întuneric. Dar întunericul se risipea de îndată ce la câţiva paşi de el, în umbra aghiasmatarului de piatră, ochii lui obişnuiţi cu tenebrele, începeau să desluşească, sub pâlpâitul unei candele, o dulce formă îngenunchiată...

Ariane stătea acolo, nemişcată, cu faţa în palme, cu trupul ascuns în umbră, încât numai valurile de păr sub raza de lumină păreau că au viaţă. Ştia oare Ariane că păru ei răsucit în zulufi, risipit spre toate zările întunericului, dezminte cuminţenia, umilinţa atitudinii ei. Nu părea să bănuiască. Stătea în pace. Simon privea de la distanţă pâlpâirea luminărilor şi fumul de tămâie ce se înălţa spre altar, apoi închidea ochii şi simţea cum se pogoară şi asupra lui pacea, mai de preţ decât dorinţa.

Această pace a fost multă vreme singurul lucru pe care-l ştia despre Ariane. Nu îndrăznise niciodată să o aştepte, să-i vorbească. Cum ar fi fost, văzută de aproape, pe drum, obligată să răspundă unei întrebări, să se arate şi altfel decât prin gesturi şi tăceri? Cum ar fi fost, smulsă din umbra încremenită a capelei, smulsă colocviului mut cu floarea, oprită din mersul regulat şi indiferent pe drumul fierbinte. Lui Simon îi plăcea să se situeze însă în afara întâlnirilor posibile, a drumurilor ce se încrucişează. Se simţea uşurat la gândul că nu avea să-i strângă niciodată mâna şi să o întrebe „Ce mai faci?”... Era bucuros că existenţa lor, însuşi codul după care se conduceau, nu i-ar fi îngăduit vreodată să-i pună o asemenea întrebare.

De când nu mai era ţintuit în „Casă”, de când se

eliberase din strânsoarea ei aproape fără să-şi dea seama, se îmbăta de fericirea la care nu avusese nici măcar timp să spere.

Singur, la amiază, în mijlocul poienii, nu mai avea nevoie de nimic, Pământul îi era de ajuns. Pământul înveşmântat în iarbă, în flori, în frunze, era o prezenţă formidabilă care-l luă parcă de mină şi îl dezmierdă. Pe întinderi nesfârşite, ultima arşiţă a anului făcea să înflorească ici şi colo, insule violete de brânduşe, în timp ce de-a lungul povârnişurilor goneau nebune primele vâlvătăi ale toamnei. Simon nu se grăbea să se întoarcă în casă, să-şi reia viaţa obişnuită: poiana era o chintesenţă care-l desfăta. Pe potecă ce cotea, lingă tufişul în care se ascundeau clădirile, în apropierea torentului, cunoştea Simon o fericire deplină. Dar poiana, acea întindere în aparenţă uniformă, care nu făcea decât să se repete, trebuia cercetată. Şi pentru asta aveai nevoie de zile în şir, de acele îndelungi ceasuri de neîndurătoare intimitate, de pârjolul soarelui, de iubirea pătimaşă care ştie, la nevoie, să nu se reducă la simţuri... Da! Trebuia să înveţi să rămâi multă vreme singur cu ea, să-i cercetezi ascunzişurile şi să înţelegi cum îşi petrecea ea noaptea, cu tentaculele întinse, cu trupul legănat de razele lunii.

Plimbându-te în jurul „Casei”, descopereai că poiana începe departe, foarte departe, că nu fusese făcută să poarte clădirile din piatră cu umbrele lor aspre, cu acoperişurile teşite. Poiana venea de sus, dintr-un loc unde muntele avea multe taine, unde stâncile te priveau din înfricoşătoarele lor orbite scobite. Când ieşeai din „Casă”, şi te îndreptai spre nord, acolo unde se înalţă cele două creşte d’Armenaz, cele două frunţi de uriaşi ce domină zidul stâncos, mereu la pândă în înaltul cerului, dădeai peste un drum îngust ce taie oblic spre vest şi se strecoară uşor prin poiană, ca să dispară de cealaltă parte, coborând spre torent. La capătul poienii, o luai pe o

pantă şi pătrundeai într-un alt tărâm. Mai uit îi te întimpinau pietrele, apoi stâncile enorme, înalte cât doi oameni şi atât de bătrâne încât numai câteva firave tufişuri reuşiseră să se agaţe de ele. Acolo intrai în umbra marelui zid stâncos; vântul care sufla fără încetare, te prindea în vârtejuri şi numai dacă îndreptai privirea în sus mai puteai zări un petic de cer. Zidul cobora drept, apoi se domolea în povârnişuri ce se pierdeau în poiană. Pe aceste povârnişuri acoperite cu tufe, cu brazi şi fagi, toamna se năpustise, muşcând neîndurătoare. Drumul se îngusta, ocolea câteva tufe de răsură apoi se pierdea în poiană, printre ierburile înalte şi mlădioase, printre genţianele ce-şi înălţau ici-colo capul. Mai făceai cu greu câţiva paşi, căci picioarele se prindeau în mreaja de liane, de tulpini, de are trebuia să te desprinzi la fiecare pas... Acolo te întâmpină torentul.

Simon a ajuns la el într-una din ultimele zile de septembrie, la începutul unei după-amieze. Ca să rămână singur, se rătăcise intenţionat de Jérôme. Se îndrepta spre torent împins de o forţă irezistibilă care de multă vreme nu-i dădea pace; de când i s-a permis să iasă, a fost nerăbdător să se confrunte cu această apă. Jérôme îi spusese: „Când ai să vrei să vezi torentul, să-mi spui mie, am să e însoţesc...” Dar n-avea nevoie să-l conducă cineva! Căci vântul, drumul gâtuit de tufişuri, întreaga poiană duceau într-acolo! Îl simţise mereu cum curge la poalele stâncilor, ca o nestăvilită forţă! Chemarea lui, asemănătoare cu a dragostei îl săgetase în carne vie şi nu-i mai dădea răgaz!... De data aceasta Simon mergea grăbit, ca un om hotărât ce se teme să nu ajungă prea târziu. Nu ştia ce anume trezeşte în el o nelinişte şi nici de ce tremură ca un bărbat ce se îndreaptă spre o femeie. Mergea strivind primule, genţiane, calcând flori din care ţâşnea un suc lăptos. De câteva ori tufişurile, tăindu-i calea, l-au întors din drum. Ramurile lungi şi spinoase de răsură se agăţau de braţele lui, de mâinile

lui, de tot corpul. El se desprindea cu greu, strigând. A ajuns în faţa torentului cu hainele sfâşiate, ca după o încăierare.

Torentul cădea printr-o falie adâncă, năpustindu-se înspumat, într-o suflare puternică, din înaltul stâncilor de granit. Se rostogolea apoi în faţa lui ca un animal şi dispărea gâfâind, într-o mişcare impetuoasă, în vârtejuri, izbind totul în cale. Trecea urlând printre blocuri stâncoase, apoi, legănându-se din şale, se întorcea să-şi arate pântecul. Simon strigă dar glasul nu se auzea. Pe faţa lui ca para focului curgeau picături de apă. Deodată, a avut impresia, că poiana din spatele lui dispare, moare înghiţită de soare.

Nu şi-a dat seama cât timp a stat acolo, încetase să se mai gândească. Se făcuse târziu; povârnişul era anevoios iar Simon nu mai nimerea drumul. Plantele erau jilave. Domnea tăcerea. Poiana murise cu adevărat.

Ajunse în cele din urmă la capătul drumului; se simţea istovit. Ar fi vrut să rămână acolo, în mireasma florilor pârjolite.

Fusese ultima zi de vară a acelui an.

II

NOAPTEA SE LĂSA TOT MAI DE-vreme. Se pregătea, într-un colţ, în zare, câştiga teren, urca în cer, ca să se lase brusc, dintr-o singură mişcare, peste poiană.

Curând Simon s-a văzut nevoit să renunţe la plimbarea lui obişnuită de seară. Acuma, pe când stătea lungit aşteptând târâitul soneriei, noaptea îl învăluia cu o blândeţe îmbietoare. Trebuia să i se supună. Întunericul

creştea în fiecare săptămână ca un fluviu, inundând ziua cu alurile-i negre şi împingând soarele spre peticul de cer luminos încă, unde avea să-l înăbuşe cu largile lui braţe tăcute... Atunci, în toată „Casa”, prin odăi, lămpile se aprindeau una câte una: slabe licăriri ruşinate pâlpâiau anemie deasupra poienii nevăzute. Dar dacă te apropiai, fiecare lampă desena un cerc de lumină în care puteai să-ţi tragi tot ceea ce aveai nevoie; cărţi, hârtie... Iar ceea ce se afla dincolo de micul cerc vrăjit, străjuit de noapte, era dat uitării... Simon şi-l imagină pe Jérôme, culcat ca şi el, de cealaltă parte a capelei, într-un pavilion asemănător cu al lui. Ştia că peste câteva clipe când se va duce să-l vadă, îl va găsi tot pe balcon, isprăvind un desen sau stând în întuneric eu o carte deschisă, cu paginile în evantai.

Acum, seara, bolnavii se înghesuiau zgomotoşi în sălile de joc unde doreau neapărat să uite că e beznă... Lui Simon îi plăcea. Acel ceas şi-l aştepta, căci – era ceasul lui Jérôme... Jérôme sosea, cu aerul lui puţin detaşat. Se aşeza în faţa tablei de şah iar Simon privea eu mirare piesele care prindeau viaţă în mâinile lui: nu-i scăpa însă că jocul adevărat urma să se joace în altă parte... Desigur, Jérôme era prezent, preocupat unde să mute nebunul din lemn de merişor... Privea, se gândea, şovăia. Fără să părăsească din ochi nebunul alb, trăgea agale din pipă. Apoi întindea mâna, atingea precaut piesa, arunca spre

Simon o privire încruntată, nu lipsită de ironie. Dar Simon pară lovitura; se uita la mâinile lungi, liniştite, la degetele care atingeau o piesă, apoi o alta; chiar şi piesele păreau vii ca nişte resorturi gata să declanşeze un gest, o privire încruntată. În timp ce juca, Simon asculta discuţiile celor care treceau şi, fără să se întoarcă, auzea paşii târşiiţi, reflexiile răutăcioase ale lui Massube. Acesta negăsindu-şi niciodată locul se apropia ba de unul, ba de altul, ieşea, intra, de parcă ar fi căutat ceva, un interstiţiu

prin care să se introducă în grupurile de oameni fericiţi ce puteau cu atâta cruzime să se lipsească de el.

— E ca un câine care adulmecă, zise Simen într-o zi când manejul acesta îl exasperase.

Jérôme nu-i răspunse. Nu răspundea niciodată când i se vorbea de Massube. Simon i-a văzut adesea de departe, stând de vorbă, dar niciodată în prezenţa lui... De ce oare?... De ce dădea Massube mereu târcoale, cu privirea lui chinuită, supărătoare, vrednică de milă, cu privirea neliniştită şi umilă a unuia care-şi cere partea.

Dar Jérôme nu-l băga în seamă...

— Şah-mat, zise brusc.

Fără să ridice capul, Simon ştia că Jérôme îl părăsea. Îl părăsea întotdeauna prea devreme. Oare ce făcea? Simon contempla melancolic piesele mărunte, nemişcate acum în căsuţele lor. Acele finaluri de partide erau triste. Se întorcea cu un aer indiferent către sala încă plină dar care părea că pierduse din veselie şi asupra căreia plana ameninţarea despărţirilor. Jérôme avea întotdeauna felul lui direct de a pleca fără să scoată o vorbă, ca şi cum aveau să se vadă din nou peste o clipă. Rămasul bun e un eveniment dureros pe care cei mai mulţi îl îndulcesc cu tot felul de precauţii ca să-i tocească tăişul, să atenueze rana. Jérôme însă dispărea când te aşteptai mai puţin.

Observând într-un târziu că e singur, Simon plecă.

Coridorul era pustiu. Nu tocmai. O umbră dădea târcoale de-a lungul pereţilor, ţinând în mână un obiect metalic cu reflexe gălbui. Fără să scoată o vorbă, Massube se luă după Simon, urmându-l pe cărare. Seara era urâtă; se lăsase ceaţă. Simon se întoarse, neliniştit:

— Urci?

— Păi... Da... Îmi dai voie?... zise cu vocea lui răguşită ce semăna cu scârţiitul unui scripete.

— Acum locuieşti sus? îl întrebă Simon arătând către pavilionul ale cărui licăriri se distingeau printre arbori, în apropierea capelei.

— Aşa se pare.

Trecură prin faţa capelei a cărei umbră joasă se întindea pe pământ. Slujba era pe sfârşite: un val de glasuri, de rugăciuni străbătea până afară; înăuntru era întuneric.

— Fac economii la lumină, remarcă Massube.

Simon, iritat de intervenţia lui deplasată, i-o reteză pe un ten arogant;

— De ce nu?

— Ar putea să facă economii şi la rugăciuni!

O clipă se aşternu tăcerea.

— Nu crezi? insistă Massube, luându-l pe Simon de braţ.

Simon făcu un pas înapoi şi se uită la Massube care-şi vârâse capul în gulerul pardesiului şi-şi trăsese bereta pe ochi.

— Tu ce crezi? insistă Massube. La ce-i ajută! Crezi că se vindecă mai repede dacă fac genuflexiuni?...

— Ce te face să crezi că se roagă pentru ca să se vindece?

Punându-i această întrebare, Simon o revedea pe

Ariane: o avea în faţa ochilor, cu chipul ei aplecat, pe jumătate ascuns sub păru-i bogat, în acel gest de reculegere, care-l tulbură întotdeauna. Ca şi cum Ariane se rugă pentru ca să se vindece!

— Nu ca să se vindece? Ia te uită! Atunci pentru ce? întrebă Massube, perplex, cu vocea lui ascuţită care părea că sfâşie ceaţa.

— Îmi închipui că nu te rogi neapărat ca să ceri ceva.

— Ce spui? Atunci, de ce? se interesă Massube.

Simon nu prevăzuse întorsătura pe care-o lua discuţia lor. Şovăi, întrebându-se dacă dubiosul lui interlocutor merită un răspuns. Dar, chiar aşa, de ce se rugau?

— Ca să afle liniştea, bănuiesc... Intimitatea...

Auzi un oftat. Ajunseseră la marginea pădurii iar poteca era cufundată într-o beznă de nepătruns... Simon încercă

să desluşească totuşi faţa lui Massube, dar nu întrezări decât o formă gârbova care înainta lângă el, cu capul aplecat, cu mersul zgomotos, ca un om gata să cadă după un marş istovitor.

În fiecare seară Simon aştepta nerăbdător întâlnirea cu Jérôme, ce se isprăvea întotdeauna prea devreme. Căci Jérôme se lăsa tot mai mult rugat. Acum, dacă mai consimţea să joace o partidă, avea aerul că abia aşteaptă să o ia din loc. Juca teribil, neîndurător, cu dinţii încleştaţi, muta piesele ca un obsedat. În unele seri, totuşi, graba îl făcea să abandoneze tactica lui precisă. Simon, cu ochii pironiţi pe tabla de şah, pândea greşeala salvatoare care să-i permită să redreseze situaţia. Scopul nu era să-l bată pe Jérôme. Avea impresia că în adversarul său de joc se ascundea un altul. Să fi fost pură închipuire? Credea că înţelege acum de ce deveniseră partidele tot atât de interesante, de sfâşietoare, de misterioase. De la o vreme se strecuraseră între ei un partener invizibil. Contra acestuia juca Simon. Fiecare punct câştigat însemna înfrângerea celuilalt. Simon nu mai aştepta privirea oarecum ironică a prietenului său. Nu-şi mai zâmbeau. Aveau ochii aţintiţi asupra câmpului de bătaie aranjat geometric, pe pătrăţele albe şi negre unde pionii, nebunii şi reginele dansau cea mai stranie dintre sarabande. Nu mai distingeau piesele, o altă mână le făcuse nevăzute. Capul calului lua o înfăţişare înspăimântătoare şi-şi fixă asupra lor ochii lui teribili, ca şi cum ar fi fost gata să se năpustească. Nebunul scrâşnea din dinţi, cu gura crispată într-un râs sarcastic. Calul făcea un salt neaşteptat alături; până şi coama lui părea că e înfuriată nebuniţi nu înceta să râdă strident... Dar Simon nu mai auzea râsul nebunului, nu măi avea în faţa ochilor coama răzvrătită a calului de lemn, ci valurile de păr fremătător ce se revărsau neîndurătoare... Totuşi, cei doi adversari executau gesturi obişnuite, mutau piesele încet, de-a

lungul dungilor întretăiate. Repetau parcă scenele unei comedii.

— Şah-mat! strigă deodată, Jérôme, ridicându-se să plece.

— N-am impresia. De data asta eu te fac mai...

— Ai dreptate! răspundea Jérôme, obligat să se aşeze din nou. Unde mi-a fost gândul?

Chiar aşa, unde-i fusese? Jérôme nu căuta să-şi ascundă nerăbdarea. Nu aştepta decât să termine odată partida. De pe la orele opt dădea semne de nelinişte. Îşi tot scotea ceasul său se uita spre uşă. În cele din urmă isprăvea, indiferent de rezultat, răsturna piesele, invocă o scuză oarecare sau pur şi simplu, abandona. Simon nu-l întreba nimic. Îl lăsa să plece fără nici o explicaţie. Bănuia el de ce se grăbeşte astfel. Şi Massube bănuia, desigur, el care spiona totul, el care le ştia pe toate! Urcând spre vilă, singur de astă dată, pierzându-se în umbra întunecoasă a brazilor, Simon repeta numele cu silabe grave, tăiat de un sunet ascuţit la mijloc.

III

SIMON O LUĂ PE CORIDORUL LI-niştit şi ajunse la uşă, aceeaşi pe care intrase pentru prima dată în „Casă” cu câteva luni în urmă... Trecu pragul dar se opri pe treapta de la intrare. Ploaia bătea cu o neobişnuită violenţă. Vântul sufla năprasnic, în rafale scurte. Simon se propti de unul din montanţii de lemn care susţineau streaşina.

Privea lung în noaptea de care se temeau cu toţii dar nu simţea nimic potrivnic. Dintr-un jgheab înclinat, apa curgea şuvoi pe piatră, alături de el. Sub streaşină,

zgâlţâit de vânt în toate direcţiile, atârna un felinar stins ce scârţâia uşor, acompaniind zgomotul ploii cu notele lui ascuţite. Simon simţi cum apa rece pătrunde prin ciorapi. De jos se ridica un miros puternic de pământ jilav, de vegetaţie saturată de apă. Tânărul bănuia în faţa lui prezenţa brazilor ce urcau în rânduri strânse, de-a lungul zidurilor întunecate... îi părea rău că e singur. Se gândea la discuţia care avusese loc la masă, între Massube şi notar, pe tema iubirii. Toţi erau, fireşte, în afara problemei. Iubirea nu e ceea ce cred ei. Iubirea – oh! înseamnă să poţi gusta în doi picurii reci, scârţiitul ascuţit al felinarului, să respiri alături, mireasma pământului... Iubirea înseamnă s-o porneşti împreună în noapte, să mergi prin iarba udă, să te desparţi spunând: „Pe mâine”... Dar chipul lui Massube îl obseda. Îl revedea aşa cum îl zărise cu câteva zile în urmă, urcând pe potecă zdrobit, purtând parcă o nevăzută dar grea povară. „Crezi că se vor vindeca mai repede fiindcă fac genuflexiuni?!”... Mai auzea şi acum vocea lui brutală, întotdeauna stridentă. Comparat cu mulţi alţii, cu Lablache, cu Lombardeau, de pildă, desigur, Massube trăia! La urma urmelor, cu excesele lui oribile era de preferat atâtor maniaci amatori de radio, de ziare, anesteziaţi de lectura asiduă a ultimelor ştiri, de relatările curselor de ciclism, de predicile duminicale... Da, faţă de aceştia, Massube trăia! Era însă un om nefast; vorbele lui ucideau. Nu te puteai gândi prea mult la el, nu te puteai apleca prea mult deasupra hăului; vroiai să salvezi o umbră dar umbra te înhăţa şi te lua cu ea.

Deodată, sub ploaia ce se izbea pe treapta de la intrare se ivi o siluetă. Ea se opri în faţa tânărului, pe jumătate orbită de aversă. Simon tresări de uimire. Lângă el se afla o tânără ce respiră greu, cu capul descoperit, cu părul lipit de obraji, cu umerii şiroind, îmbrăcată doar într-un impermeabil; nu-i distingea trăsăturile, dar toată fiinţa ei avea un aer de tinereţe tenace care o făcea să nu

semene cu oamenii obişnuiţi. Prezenţa tânărului în acel loc pustiu a surprins-o pesemne şi pe ea, dar nu s-a ferit de privirea lui iscoditoare ci i s-a adresat pe cel mai firesc ton:

— E imposibil să mai faci un pas pe o asemenea furtună!

— Chiar aşa, zise Simon. Cum ai putut să...

Dar se opri. Vorbea cu Ariane... Ea era, nu încăpea aici o îndoială, şi acest gând îi încleştă gura. Simon admira simplitatea cu care i se adresase, capacitatea ei de a se adapta cu atâta naturaleţe evenimentelor. Se gândise la ea ore în şir, zile în şir, dar nu şi-a imaginat-o rostind o frază atât de firească. Atunci Simon s-a eliberat de umbra grea a lui Massube, de temerile lui, ca şi cum cele câteva cuvinte limpezi făceau din el o nouă fiinţă.

— Eşti udă...

— Îmi place ploaia.

— Dar biciuie groaznic.

— Îmi place vântul.

— N-am să-ţi spun că-i întuneric beznă fiindcă-mi vei răspunde că-ţi place întunericul.

— Îmi place întunericul, zise ea râzând, iar el îi zări dinţii strălucitori.

Simon era descumpănit de simplitatea momentului. Deodată, felinarul de deasupra lor se aprinse iar lui nu-i venea să creadă văzând-o atât de reală. Se afla în faţa Arianei, în faţa unei forme care nu mai dispărea pe o cărare. Privea cu o atenţie aproape pioasă chipul ei luminos şi proaspăt. Fruntea ei pură, părul ce se revărsa pe tâmple, trăsăturile ei fine, prelungi, linia armonioasă a gâtului, fiecare detaliu pătrundea în el ca un adevăr pe care nu-l cunoscuse şi care umplea un gol ce se cerea împlinit. Nu se sătura să privească ceea ce până atunci nu reuşise să distingă: ochii ei, în care ardeau, sub delicată şi încântătoarea pavăză a genelor, o scânteie sălbatică, neobosită şi caldă. Şi iată că pe acelaşi chip

regăsea brusc, cu emoţie, o altă privire, tot atât de serioasă, de pătrunzătoare, de caldă ca şi prima: privirea buzelor... Într-adevăr, păreau că-l fixează, în împreunarea lor misterioasă, una fin sculptată în carne, desenând două unde simetrice, cealaltă subliniind dintr-o linie o delicată unduire... În realitate, Ariane părea o descumpănitoare îmbinare de îndrăzneală şi seriozitate. Avea o înfăţişare, un fel de a fi care te îndreptăţeau să crezi în gravitatea vieţii dar le ascundea sub o ameţitoare fantezie.

— Ariane...

A crezut că-i rostise numele, dar şoptise ca în vis, când vocea rămâne lăuntrică... Făcu un nou efort.

— Nu credeam că ai să elevii într-o bună zi reală pentru mine, zise el rar.

Ea îşi ridică ochii spre el, mirată de tonul lui, neînţelegând bine ce spune.

— Te-am zărit de mai multe ori, îi explică el. În capelă...

Ea continua să-l privească, liniştită, cu o expresie de îndoială, însă, ca şi când ar fi vrut să-l întrebe: Cine eşti de-mi vorbeşti astfel?

— Te rugai... adăugă Simon.

Ea dădu energic din cap.

— Nu.

— Cum, nu?

Ea şovăi o clipă. Dar s-a lăsat convinsă, pesemne, de pasiunea pe care o desluşea în ochii lui.

— Nu mă rog. N-am ştiut niciodată să mă rog.

— Dar te-am văzut... insistă el cu blândeţe. Am stat în spatele tău. Era gata să adauge: Îţi cunosc fiecare fir de păr...

Ea şovăi din nou. O clipă i-a trecut prin gând să fugă. Dar glasul lui Simon, privirea lui au liniştit-o şi au determinat-o să accepte această discuţie stranie.

— Nu ştiu să mă rog. Ştiu doar să privesc în mine.

— Şi ce vezi?...

Ea dădu din cap, neputincioasă, stânjenită.

— Nu cunosc arta de a prezenta lucrurile...

Apoi adăugă în şoaptă:

— Privesc prin mine. Sau cel puţin încerc...

— De ce prin tine?...

— Fiecare din noi are ceva, o opreliţte, o pâclă de înlăturat ca să ajungă să vadă...

— Te înţeleg. Ca să ajungi să vezi, trebuie să fii pur.

Puritatea mi se pare că înseamnă în primul rând transparenţă...

— Poate... Nu-mi plac definiţiile.

S-a temut că a supărat-o. A văzut-o atunci cum se întoarce şi întinde mâinile spre şuvoiul ce cădea de pe jgheabul izbit de ploaie.

— Apoi, constatând că e udă leoarcă, începu să râdă. El îi urmărise mişcările cu o inexplicabilă plăcere, ca şi cum s-ar fi eliberat de o greutate – cea a vieţii lui anterioare, fără îndoială. Sub edificiul intelectual lăuntric la care lucrase atâţia ani ca să devină o fiinţă superioară, Simon simţea că se înfiripă ceva între el şi fiinţa aproape necunoscută, cu gesturi neaşteptate de copil care încearcă să oprească râul cu mâinile, cu glas fluid şi transparent. O miraculoasă speranţă îi dădea ghes parcă toate impulsurile înăbuşite în el de ani şi ani, dai copilărie, reveneau la viaţă...

— Sunt sigur că-i rece ca gheaţa. Ai să te îmbolnăveşti.

Cu un aer copilăresc, distrat, zise:

— Îmi place să pipăi lucrurile. E o nevoie.

— Chiar şi apa?...

Îmi place tot ce iese din şi se întoarce în pământ.

— Apreciez modul tău de a nu şti să prezinţi lucrurile, remarcă el.

— Detest să vorbesc.

O privi din nou şi i se păru că desluşeşte în ochii ei licărirea unui surâs. O întrebă:

— Ce faci după ce stă ploaia?...

Observând de bună seamă neliniştea lui, i-a răspuns că

se întorcea, spre Nant-Clair, când ploaia a silit-o să se ascundă sub streaşină. Se simţea în elementul ei în ploaie, în întuneric, în bătaia vântului de care vorbea fără teamă, ca despre lucruri obişnuite. Simon avea impresia că pentru ea nu existau obstacole, probleme. Noaptea îi ajutase să se. Întâlnească pe o treaptă, ca şi când ar fi fost singurele fiinţe ce nu se tem de ea, singurele pe măsura firii. Dar pe când se gândea astfel, o rafală îi biciui, iar ploaia îi izbi în faţă.

— Ai observat că pe aici nu se vorbeşte niciodată de ploaie?

— Ai dreptate. Prospectele o ignoră, după cum ignoră ceaţa şi umezeala...

— Şi moartea...

El o privi lung. Se întreba dacă stătea de vorbă cu aceeaşi fiinţă.

— De altminteri, trebuie să recunoaştem că există şi unele raţiuni, adăugă ea.

— Ce raţiuni?...

Cuvintele sunt dăunătoare; ele ne ascund lucrurile...

— Te gândeşti tot la moarte? întrebă el.

— De ce nu?...

Devenise gravă; ochii ei mari şi sălbatici îl priveau cu îndrăzneală încât Simon se fâstâci. Moartea... De fapt, dintre toate aspectele omise de pe prospecte, la moarte se gândise cel mai puţin. De ce o interesa moartea pe această tânără cu părul ud, cu gesturi vii, atât de neclintită în mantaua de ploaie, atât de plină de viaţă, atât de diferită de cea pe care credea c-o cunoaşte?... Şi brusc, Simon simţi în sinea lui un fior: îşi amintise de Lahoue, cel ce se stinsese la doi paşi de el fără ca el să bănuiască, şi la care se gândise atât de mult, zile în şir. Lahoue, mortul de care nu vroia nimeni să audă, de care se ruşinau cu toţii, cel care a comis enorma greşeală de a muri... Îl vedea stând sprijinit de perete, încercând cu glasul lui stins să rostească numele Arianei. Oare ea ştia?

— L-ai cunoscut pe bietul Lahoue? întrebă ea.

Simon a privit-o uimit. Ea stătea tot dreaptă, impasibilă, cu faţa luminoasă. Lahoue!... Acum Simon nu se mai gândea la trupul slab, la mâna vlăguită pe care a strâns-o o dată sau de două ori, cu atâta teamă, ci la chipul cinic al lui Massube, spunându-i cu zâmbetul lui oribil: „Drace, aici nu se păstrează hoiturile!...” Ariane vorbea despre acelaşi om cu vocea ei caldă, numindu-l „bietul Lahoue”, ca şi cum ar mai fi fost în viaţă, ca şi cum l-ar mai fi putut ajuta într-un fel.

— Era vecinul meu. L-ai cunoscut?

— L-am întâlnit de câteva ori. M-a surprins violenţa judecăţii lui, intensitatea cu care iubea viaţa. Dar boala n-a încetat să-l umilească în tot felul, adăugă ea schimbând tonul. A făcut din el ceva asemănător unei lumânări în care sufli. Iar el n-a ştiut să se prefacă; ignoră această artă care se învaţă aici atât de bine: arta de a îmblânzi viaţa, de a o lua cu binişorul, de a o domoli...

Simon a remarcat dispreţul cu care rostise ultimele cuvinte. Înţelegea cât de puţin îl cunoscuse el pe Lahoue. Pentru Simon, Lahoue se număra printre cei destinaţi morţii. N-ar îi crezut că era dornic să trăiască, să se lupte cu destinul. „M-am temut de el, şi teama m-a împiedicat să-l cunosc... Poate că dacă aş fi intrat vreodată în odaia lui, aş fi întâlnit-o pe Ariane cu gesturile ei simple, cu vorbele ei pline de lumină care pot să ajute un om să trăiască mai mult ca toate cuvintele savante sau ea toate leacurile medicinii şi care pot la fel de bine să ajute în ceasul din urmă...” Se uită mirat la tânăra în stare să-l înţeleagă pe Lahoue cu adevărat.

— Cât de puţin ne cunoaştem semenii! Reţinusem doar chipul lui palid şi câteva cuvinte amare...

— Da, spre sfârşit nu mai era acelaşi om. I-ar fi plăcut atât de mult să trăiască!... A murit din cauza acestei dorinţe naive, mai presus de el... Făcea parte din categoria celor stângaci, încheie pe un ton puţin tulburat,

dintre cei care nu ştiu să se descurce, dintre intransigenţi.

Simon înţelegea că Ariane vorbea despre ea. Remarcase strălucirea neaşteptată a chipului ei, pe când rostise pătimaşă aceste cuvinte. Se înşela, poate, în privinţa lui Lahoue; poate că nu fusese la urma urmelor decât un personaj banal, iar intransigenţa pe care i-o atribuia, era o răsfrângere a propriei ei trăiri.

— Intransigenţa, zise Simon după un timp nu e semnul caracteristic fiinţelor pure?...

Licărirea uşor aurie din ochii ei prinse a se însufleţi... Simon se uita lung, iar privirea-i se pierdea în adâncuri de pădure, deasupra cărora domnea o lumină a cărei sursă n-o zărea. În clipa aceea, Ariane stătea foarte aproape de el, încât dacă închidea uşor pleoapele, îi desluşea admirabilul contur al buzelor; şi senzaţia realităţii Arianei, apropierea ei omenească, se îmbina cu sentimentul că putea ajunge cu ajutorul ei într-o lume necuprinsă, superioară amândurora. O clipă a simţit nevoia de a-i lua mâna. Şi-a dat însă imediat seama că acest gest n-ar fi răspuns sentimentului de care era cuprins. Nu mina, sau buzele, sau trupul Arianei îl râvnea: simţea că emoţia lui nu putea avea ca sursă unică liniile, totuşi atât de pure ale chipului, ale trupului ei: sursa era mult mai îndepărtată, dincolo de trupul şi chiar de sufletul ei; toată făptură ei părea să fi fost lăsată, ca simbol, iar elanul lui Simon nu se mai putea limita la ea. Pentru prima dată în viaţă avea un asemenea simţământ în prezenţa unei femei. Şi se dădu puţin înapoi ca să contemple desăvârşirea celei ce-i vorbea. Era incapabil să traducă printr-un cuvânt omenesc adoraţia lui: să rostească: te iubesc. Înţelegea că din acel moment, cuvintele deveneau ineficace: pătrunsese, în sfârşit, în viaţa pe care o căutase atât de mult şi pentru care a trebuit să înveţe o altă limbă. Pătrunsese în adevărata viaţă: cea care începe acolo unde cuvintele sunt de prisos.

Ploaia stătuse aproape; o burniţă uşoară, purtată de

capriciile vântului, le biciuia obrajii. Simon recunoscu deodată, venind de departe, de la poalele stâncilor, vocea puternică a torentului, iar zgomotul, vuietul acela pătrunzător îl desfăta: în jurul lui, universul era, în sfârşit, împăcat. Natură cu strălucirea ei uneori crudă, devenea inofensivă datorită Arianei. Cea care ştia să dezarmeze până şi moartea, nu putea oare dezarma viaţa, lucrurile, nu putea să risipească vraja pe care o au lucrurile asupra celor ce le privesc, provocându-le răni tainice, nebănuite?...

— Îţi invidiez felul tău de a te manifesta!

— De ce?

— Lucrurile care-mi plac, mă tulbură, mă chinuie.

Mă întreb dacă voi putea să scap vreodată de acest chin.

— Ce chin?

— Simt parcă o nelinişte vagă, ce emană din lucruri, ca o vestire misterioasă; gesturile naturii sau spectacolele pe care ea ni le oferă îmi par a îi doar un ecran în spatele căruia s-ar afla o realitate insesizabilă... N-ai simţit niciodată?...

Ea răspunse cu firescul, cu claritatea care-l cucerise de la început.

— Ba da... E de ajuns să privesc acolo, marele zid stâncos sau poiana din spatele nostru. Am impresia că realitatea acestora e *altundeva*, nu-i aşa? Că, doar privindu-le, nu le cunoşti pe de-a-ntregul...

— Şi cu viaţa noastră nu crezi că-i la fel?

Ariane se schimbă la fată. Izbucni:

— Cum? Ce vrei să spui?...

— Gesturile, gândurile noastre au un conţinut care le transcend şi care nu poate fi descris în cuvinte. Cuvintele nu sunt decât imagine şi aluzie, aluzie la o lume superioară în care fiecare se află transcris pe veci într-o limbă ce nu-i creată de noi...

Ea ezită o clipă; părea că se reculege.

— Ba da; ai dreptate, uite un lucru pe care n-aş fi ştiut să-l exprim; dar îl simt... Se uită departe, apoi ca şi cum ar fi fost singură: şi mi se pare că-l simt mai bine acum...

— Iar eu nu l-am simţit decât după ce te-am văzut. Înţelegi?...

Ea îl privi cu o gravitate tulburătoare şi amândoi tăcură.

— Dar atunci, zise ea în cele din urmă, oare sensul, valoarea fiecărui lucru nu se schimbă?...

— Aşa cred, răspunse el. Da, viaţa trebuie redescoperită şi am ajuns la acest adevăr datorită ţie...

Tăcură iarăşi; privirea lui Simon tremura în ochii ei. Nu contenea să se minuneze de simplitatea cu care ea îl urmărea. Contemplând-o, simţea o imensă fericire; ştia, că dacă ar fi să rămână mereu împreună, tot n-ar înceta să se bucure de fiecare clipă trăită alături de ea.

Atunci i-a auzit glasul, un glas fluid, liniştit, ce părea că se înfiripă din vis:

— Nu crezi că şi oamenii sunt capabili, ca şi natura, să trezească o nelinişte asemănătoare celei de care-mi vorbeai?

Ezită la rândul lui, înainte de a-i răspunde.

— Nu ştiu, zise el, copleşit de emoţie... Mi se pare, dimpotrivă, că oamenii îţi pot aduce pacea... Mă înşel cumva?...

În ochii ei se citea o teamă; nu avea curajul parcă să-şi asume răspunderea simţământului ce se înfiripase; îşi lăsă privirea în jos, apoi întoarse capul în noapte. De pe acoperiş se prelingea un firicel de apă şi pe când Simon se gândea cum îşi întinsese ea braţele în ploaie, pe treapta pierdută în întuneric ca o insulă desprinsă de lume, ea şopti cu glasu-i de vis:

— Parcă ar fi trecut ani şi ani de când mi-am udat mâinile în apa asta...

— Da, şi eu am impresia că te văd de ani şi ani făcând acest gest...

Ea se îndreptă spre Cărare. Ploaia încetase cu totul, dar era beznă; în ceruri se pregăteau noi averse. Simon o văzu cum îşi potriveşte cu un gest energic mantaua, cum îşi strânge cordonul pe talia subţire

— Lasă-mă să te însoţesc... zise el.

De pe trepte, îi întinse mâna fără să-i răspundă. Apoi porniră pe cărare şi formele lor se topiră în întuneric.

IV

TOAMNA NU SE LĂSA MULTĂ vreme aşteptată. Înainta muşcând povârnişurile, uitând ici, colo, pete de jeratic; se întindea ca un pirjol în inima arcului muntos, ca să se oprească în faţa stâncilor.

Într-o zi, Pondorge a venit la Simon că să-i explice cum stau lucrurile. I-a arătat într-o cută a zidului stâncos, la nord-vest, un cătun pierdut. Orcières: câteva hambare cocoţate pe stâncă, ascunse în mărăcini. Acolo unde se termină codrul şi începe împărăţia pietrii, există câteva pajişti ce urcă drept şi pe care le descoperi cu greu; vitele mai găsesc câte ceva de păscut. Cătunul nu se vede: se află la capătul unui drum nu prea bătut, la care se ajunge anevoie. Acolo sus, nu-i nici vară, nici iarnă, i-a spus Pondorge. Doar trăsnete şi avalanşe. Acolo, la poalele unei stânci sure, într-o văgăună, se află înghesuite casele din Orcières. De la de o potecă urcă direct până la îngustul culoar vertical ce duce spre „Pustiu”, un platou stâncos care nu cunoaşte decât soare şi zăpadă, în rest, stă pleşuv cum îl vezi, iar oamenii nu-i dau importanţă. Puştiul, a adăugat Pondorge, se deosebeşte foarte simplu: e cel ce se ridică deasupra crestelor d’Armenaz, cele două capete de uriaş care veghează de sus asupra

ţinutului şi care te urmăresc oriunde te-ai duce; sunt ceţoase şi sunt roşcate, sunt argintii şi sunt aurite, după cum e timpul. Dar deasupra lor, ei bine, se întinde Pustiul...

Iată ce i-a spus Pondorge.

Camera lui Simon era orientată cu faţa spre Masivul cel Mare. Puştiul nu se vedea. Dar era o prezenţă pe care o simţeai necontenit, apăsându-te din înaltul văzduhului. Din pavilion ieşeai pe o uşă mică ce dădea spre nord; de cum îi treceai pragul, zăreai înălţându-se cei doi uriaşi tăiaţi în granit: crestele d'Armenaz; dincolo de ele nu se mai vedea nimic.

Spre răsărit, către platoul Blanc-Praz, lanţul muntos se înşiruia ca nişte metereze de-a lungul cerului; se zărea până departe, săpat de râpe adânci, tăiat ca nişte cilindri, ca nişte stâlpi ca nişte tuburi de orgă. De cealaltă parte, dincolo de Orcières, zidul făcea un mare cot în jurul poienii, apoi se răsucea, purtând pe frunte o cornişă de stânci pleşuve. Sub această cornişă, începea o pantă cu greu veşmânt de fagi şi brazi care ajungea în poiană, în apropierea torentului.

Veşmântul devenise, deodată, purpuriu. Culoarea se răspândea treptat ca un incendiu. Toamna era o uriaşă vâlvătaie care lingea tăcută piatra. Se zdrenţuia pe alocuri lăsând să se ivească din văgăuni vârfurile negre ale brazilor, dar se înfuria degrabă şi se avânta cu limbile-i de foc, spre albastrul cerului.

Uneori seara, după ce privelişte a înceta să mai vibreze, când Simon se întorcea în odaie ca să se culce, i se părea că vâlvătaia avea să-l poarte către un tărâm fermecat. Într-adevăr, lumea se transforma în jurul ei. Până şi ea se prefăcea neîncetat. Nu mai gonea de-a lungul stâncii, spânzurata de crengi; părea că se rostogoleşte în valuri buclate în jurul unui chip; şi treptat se conturau trăsături omeneşti, doi ochi sălbatici ce priveau într-ai lui, şi aceeaşi flacără care ardea în adâncul lor se transforma

într-un păr de foc, lipit de obraji, în şuviţe întinse, din care picurii de ploaie continuau să curgă liniştit.

Aşa, ca în prima seară, îi apărea acum Ariane. Îşi amintea că pornise cu ea sub cerul întunecat, iar după ce ploaia încetase, colindaseră împreună prin poiana udă până spre torent. Îi distingea cu greu chipul în întuneric iar cuvintele ei erau înghiţite de torentul ce vuia în apropiere. Dar apa. Ploaia, întreaga lume curgea parcă în jurul ei, printre degetele ei...

Mergând în urma ei, a zărit „Casa" şi şi-a dat seama că la capătul potecii aveau să se despartă; atunci a strigat: „Aş putea să te mai văd?..." Iar ea s-a întors şi i-a spus ceva. Ce anume? N-a auzit... Şi a înţeles că nici ea nu-l auzise. Nu auziseră aproape nimic din ceea ce-şi spuseseră pe drum. Dar era bine aşa. Ştia că Ariane face acum parte din figurile care-l dominau; se gândea că ceea ce avea ea să-i spună, nu clintea nimic din simţămintele lui. O iubea dincolo de cuvinte, din motive obscure, adică profunde; şi pentru prima dată în viaţă, scăpa de chinurile definiţiei. După mai multe întâlniri, când se gândea la ea îşi amintea în primul rând de mâinile ei întinse spre apă, de acel gest neaşteptat care-i trezise dorinţa de a o lua cu el ca s-o păstreze pentru totdeauna, îşi mai amintea şi de privirile ei. De felul ei de-a se uita lung în ochii lui. De puritatea ei neomenească ce se răsfrângea în toate trăsăturile ei.

Imaginea Arianei creştea tot mai mult. Simon descoperea lucruri care până atunci rămăseseră confuze, în umbră, de nepătruns. Şi ponte că nici nu mai simţea nevoia să le înţeleagă; simpla lor existenţă îl ameţea, îi dădea sentimentul plenitudinii. Ariane exista: şi asta era de ajuns. Prezenţa ei dădea realităţii alt contur. Ea îi descoperea lui Simon simplitatea lumii.

Într-adevăr, Fiecare întâlnire îi întărea acest sentiment: raporturile cu lucrurile, cu natura, cu moartea erau simple şi directe. Între ea şi ele există un pact care înlătura

teama. Planul în care ea trăia, presupunea o înţelegere imediată a vieţii. Ea strângea în jurul lui Simon, cu o mină inocentă, firele care-l conduseseră atâta vreme la realităţi distincte sau opuse, condamnate unei veşnice antinomii, unei lupte între elemente contrare, între fade categorii de lucruri faste sau nefaste, bune sau rele; şi aceste realităţi regăseau prin ea unitatea. Pesemne, de aceea nu ştia ce-i frica, nu se temea de frig, de zăpadă, de întuneric... Poate nu se gândea să se ferească nici de iubire sau de fericire. Făcea faţă tuturor evenimentelor cu aceeaşi cutezanţă, în rochia ei. Maronie, cu părul strâns într-o panglică. Aceleaşi straie, aceleaşi culori la toate întâlnirile. Şi când privea torentul, la marginea căruia Simon o găsea uneori. Şi când se ducea la căpătâiul morţilor unde Simon o vedea veghind în săliţa pustie, întunecoasă, stând cu mâinile în jos, cu ochii larg şi atât de straniu deschişi...

Tânărul nu încerca nici să încetinească, nici să grăbească mersul evenimentelor. Nu se întreba dacă aşteaptă ceva, dacă speră ceva. Depăşise tărâmul în care ca să trăieşti e nevoie, de speranţă, în care eşti veşnic în aşteptare. Fericirea se dobândeşte când nu mai aştepţi, când nici speranţa nici teama nu mai au vreun sens, când nu mai există nimic mai presus de ceea ce este. Şi o asemenea fericire e dincolo de bucuriile obişnuite: căci se naşte din pacea pe care ţi-o dă acordul intim cu lumea.

Mulţi bolnavi nu cunoşteau însă această pace. Mulţi sperau, mulţi trăiau în aşteptare... Într-o seară, pe când Simon trecu prin vestibul ca să se întoarcă în odaie, cineva îl trase de în înecă: era Kramer. Vroia să-l vadă o clipă.

Kramer se instalase în Mont-Cabut. De trei luni, dar schimbarea nu-i fusese de vreun ajutor căci zăcuse mai tot timpul bolnav, ţintuit la pat. Firea lui tumultuoasa, neliniştită, se împăca anevoie eu un asemenea regim. Pe când se plângea de-ale lui, cu gesturi largi, exagerate, îl

conduse pe Simon în cameră.

— Domnule Simon!... Dragă domnule Simon! Intră, te rog. Aş vrea să te rog ceva!...

Avea un pronunţat accent străin pe care anii petrecuţi în Franţă: nu l-au atenuat: graseia afectat, apăsând pe cuvinte, subliniind până şi cele mai neînsemnate fraze. Evident, Kramer era un om pentru care lumea n-avea stabilitate; pentru el fiecare clipă punea o problemă. Şi cum nimeni nu îndrăznea să întreţină relaţii cu el, lui Simon îi devenise simpatic. Domnul Lablache nu uitase să-l avertizeze că e imposibil să fii prieten cu Kramer. Dar Simon nu-l agrea îndeajuns pe domnul Lablache.

— Ce bun eşti cu mine! Un adevărat gentilom! continuă Kramer, împingându-l spre odaie.

Pentru Kramer, „a fi gentilom” era cel mai măgulitor compliment. Simon nu se simţea totuşi în apele lui, i se făceau nişte amabilităţi şi nu ştia bine pentru ce.

Se lăsă însă condus şi intră într-o cameră în care domnea haosul. Kramer se scuză:

— M-am grăbit când te-am auzit, fiindcă am ştiut că eşti dumneata. Un singur om păşeşte astfel...

— Crezi?

— Sunt sigur!... Nu mă înşel!

Apoi, uitându-se spre pat, continuă cu o prefăcută veselie:

— Am petrecut destulă vreme în el ca să ştiu... Nu trebuie să văd omul...

Cu o însufleţire crescândă, misterioasă, începu să-i vorbească de o scrisoare pe care vroia să i-o încredinţeze. O scrisoare ca s-o dea cuiva. Dacă putea să ceară unui „gentilom” aşa ceva. Dacă nu cumva, dragul său prieten, „dragul domn Simon” considera că e o rugăminte prea îndrăzneaţă. Era vorba de o persoană din partea locului. Bineînţeles, o femeie. Dar ce femeie! Putea fi văzută uneori pe drum. Şi era urgent. „Eu n-am cum să ies de aici...” De câteva zile aştepta să-i dea plicul doamnei, dar

nu putea să încredinţeze o asemenea misiune decât unui gentilom. Unuia singur!... Şi ce femeie!... Simon a zărit-o pesemne, în rochia ei roşie, strânsă pe corp, pe care o poartă de astă toamnă... Minnie... Da, doamna Charmèdes! Erau în cele mai bune raporturi, numai că de când stătea ţintuit la pat!... Dacă dragul „domn Simon” ar putea s-o întâlnească! Cum aşa, n-a întâlnit-o niciodată? Ba da, negreşit! căci îşi aducea el aminte. Nu. Nu se înşela!...

Kramer fu indignat. Auzindu-l pe Simon că n-a remarcat-o pe Minnie. Şi totuşi Simon îşi amintea bine de ea. De ce-l minţise oare?... Simon se prefăcu în cele din urmă că înţelege că-i o problemă serioasă la mijloc. Dacă îl surprindea ceva la Kramer, era dezinvoltura cu care îl introducea în viaţa lui intimă. E drept că-l pusese să-i promită în câteva rânduri, ba chiar cu o insistenţă destul de obositoare care dovedea cât de puţină încredere avea în el, că totul va rămâne secret. Suspiciunea şi nevoia de a se destăinui alternau neobosit în fiinţa aceasta tulburătoare.

— Promite-mi, deşi sunt convins că eşti un gentilom!...

Pe când vorbea, deşerta sertarele rând pe rând, în căutarea preţioasei misive care părea să se fi rătăcit. Camera arăta de parcă fusese victima unui uragan. Kramer arunca de-a valma, ilustrate, portrete de-ale lui în toate ipostazele şi uniformele, fotografii ale ultimului ţar, poeme de Puşkin, tirbuşoane, iconiţe. Simon se uita de jur împrejur în camera care începuse să aibă un ciudat parfum rusesc. Lampa de pe noptieră răspândea o palidă lumină roşiatică pe aşternutul răvăşit în pat, pe perna care mai păstra urma capului.

În cele din urmă, sătul să tot cotrobăie prin sertare fără nici un rezultat, rusul se opri şi-i oferi lui Simon prăjituri, ţigări şi se lansă cu o extraordinară volubilitate în cele mai neobişnuite subiecte. Avea o cultură vastă care îl făcea să exceleze în discuţiile istorice. Trecea lesne de la

Temistocle la Romanovi, de la Salamina la Poltava. Avea o admiraţie fără rezerve pentru Napoleon şi, în general, pentru toate personalităţile care s-au impus prin măreţie sau violenţă. Începuse să-i vorbească de Ali Paşa când se linişti brusc şi privindu-l cu emoţie, îi luă mâna cu o neaşteptată tandreţe. Dar mâna îi tremura şi reuşea cu greu să se stăpânească. Aşa era el, mereu, gata să explodeze. Începu să privească neîncrezător interesul manifestat de Simon:

— Ah! N-o găsesc! N-o găsesc! zise el pe un ton straniu, grav, aşezându-se descumpănit pe marginea patului.

— Ce nu găseşti? întrebă Simon nedumerit.

— Scrisoarea!...

Se aşternu liniştea. Aşezat în fotoliu, Simon se uită la Kramer: o cută verticală brăzda fruntea peste care cădeau triste, câteva şuviţe de păr.

Marele Bastard se aşează pe braţul fotoliului.

— Îmi eşti prieten?

— Fără îndoială, răspunse Simon mirat.

Celălalt îl privi lung.

— Nu mă cunoşti, zise el cu o amărăciune crescândă.

Părea că se apără de ceva, că-şi face reproşuri singur.

— Nu, nu!... Viaţa... Când ai să mă cunoşti, ai să te porţi ca ceilalţi...

— Nu înţeleg.

— Ai să mă părăseşti! strigă el cu violenţă, ca şi cum îi reproşa anticipat o eventuală trădare. Ai să mă laşi! Ai să spui că sunt un mincinos, un apucat, un nebun. Ai să fii ca toţi ceilalţi! Negreşit, ţi-o spun eu! Prietenia ar putea să dureze câteva săptămâni, câteva luni, şi apoi... S-a isprăvit!...

Rostise aceste cuvinte cu o voce răguşită, teribilă. Toată înfăţişarea lui exprima o asemenea disperare încât dacă n-ar fi fost convins de sinceritatea interlocutorului, Simon ar fi zis că asistă la o comedie jucată de un artist

de geniu. Ce-o fi cu el? se întrebă el. „Ce are pe conştiinţă?” Era gata să-i spună: „Nu de tine m-am ataşat, ci de suferinţa necunoscută, de lupta ta, oricare ar fi ea, căci la urma urmelor nu cauza suferinţei contează. Nenorocirile se aseamănă întotdeauna.”

— Nu ştii ce greu e să fie cineva prieten cu mine.

Părea că se complace în chinul acesta.

— Nu-mi spune nimic, îl întrerupse Simon. La ce bun să ştiu?... Când cineva poartă o rană în suflet, se gândea el, nu e nevoie să ştii care-i cauza pentru a-l linişti. Toate rănile se vindecă în acelaşi climat. Trebuia creat climatul.

— Dar trebuie să afli! insistă Kramer.

Nu putea să protesteze dar se simţea în pericol: nu vroia să între în amănunte; ar fi vrut doar să-l împiedice pe Kramer să mărturisească, pentru a nu-şi mai răscoli rana. Avea impresia că sentimentul obscur pe care-l nutrea faţă de el, nevoia de a-i insufla din liniştea lui erau în pericol dacă rusul mai scotea o vorbă; ar fi vrut să se oprească la acel nivel de încredere şi de generozitate care-i înalţă pe oameni, unde detaliile pot fi neglijate.

— Bine, zise Kramer, cu o voce atât de gravă încât parcă ar fi declamat un rol de tragedie. Trebuie să supun această nouă prietenie la o probă!...

Şi predispus ca toţi ghinionştii să ia lucrurile în rău, continuă:

— Am comis o gravă greşeală cu dumneata. Da... Te-am minţit, zise el cu durere în glas. Ţi-am spus, nu-i aşa, că am cunoscut-o îndeaproape pe Minnie... Pe doamna Charmèdes... Ei bine, nu-i adevărat! Nu-i adevărat! strigă el mai tare. Şi, cu batista între dinţi, adăugă: O urăsc!...

Deci asta era, aici vroia să ajungă de la început. Avea nevoie să afirme cuiva această ură, această iubire. Avea nevoie să-şi descarce sufletul, să vorbească despre drama lui: îşi încredinţa durerea că pe-o povară prea grea pe care o descarci fără băgare de seamă de cum zăreşti pe cineva dispus să te ajute...

— Iartă-mă, zise el cu o voce înăbuşită. Iartă-mă! De atâta vreme doream să-ţi vorbesc! Te-am văzut când veneai târziu, noaptea, singur... Nu ştiam bine dacă eşti dumneata... Am auzit paşi pe lângă zid, mai înainte de a intra... Un zgomot puternic de bărbat!... Şi deodată n-am mai avut curajul să te opresc. Ascultăm... Am ieşit tocmai când deschideai uşa. Ţi-am recunoscut umbra... Ah! înţelege-mă. În realitate suntem atât de departe unul de altul... Dar m-am gândit: „E totuşi un om. De ce mi-ar fi duşman?... De ce?...”

Şoptise aceste cuvinte ca un copil. De data asta Simon îl asculta cu mirare. „E totuşi un om, spusese Kramer, de ce mi-ar fi duşman?!”... Câtă naivitate! Atâta nevinovăţie în disperare, te dezarmează. Kramer, omul puternic, nu ştia cât de periculoase sunt asemenea confidenţe? Nu învăţase că mărturisirea propriilor noastre dureri nu fac adesea decât să-i îndepărteze pe cei din preajmă? Nu ştia că oamenii îţi sunt duşmani din instinct, că orice înfrângere la care îi faci martori e pentru ei un motiv de triumf şi că nu trebuie să te pripeşti să le dai satisfacţia înfrângerii tale pe care unii o aşteaptă toată viaţa, incapabili să găsească alte bucurii. De la Massube învăţase Simon această lecţie. Massube ştia lucruri pe care Kramer, cititorul lui Nietzsche, admiratorul lui Napoleon le ignoră!... Cultura lui atât de vastă avea aşadar lacune!... Simon zâmbi: hotărât lucru, Kramer îi era simpatic...

— Iat-o! zise Kramer deodată, descoperind scrisoarea care era pusă vizibil, pe masă. Cu ochii aprinşi de o pătimaşă dorinţă adăugă: Ai să i-o duci?...

Simon nu era obişnuit să cântărească dificultăţile sau oportunitatea unui asemenea demers. În ciuda intenţiei lui de a-l ajuta pe Kramer, se temea totuşi să nu cadă într-o cursă.

— Am să fac să-i parvină, îi răspunse Simon, dar aş prefera să mă laşi pe mine să găsesc modalitatea. La

intrare e o cutie de scrisori. Aş putea s-o pun...

— Mă văd forţat să accept, zise Kramer, mâhnit. Dar dacă ai fi putut să i-o dai chiar ei...

— Iartă-mă... Aş prefera să n-o întâlnesc...

Kramer se aprinse la faţă:

— Ai ceva împotriva ei?

— Absolut nimic. Dar n-am stat niciodată de vorbă.

Întrebarea lui Kramer l-a făcut să recunoască în sinea lui că refuzul său era ciudat, dar nu putea să-şi explice de ce. Se făcuse târziu şi n-avea chef să se supună unei introspecţii în legătură cu Minnie. Îşi aminti de promisiunea Arianei de a se plimba cu el şi gândul acesta îi umplu sufletul. Se grăbi să-l părăsească pe Kramer şi să urce în camera lui unde îl aştepta netulburată de nimic imaginea ei ce-l purta mereu spre tărâmul armonios al păcii lucide, unde înveşmântate în noapte, vegheau vârfurile neclintite ale brazilor.

V

SIMON ÎL ÎNTÂLNISE PE JÉRÔME în pădurea de lângă „Mont-Cabut” când, în liniştea dimineţii, în zarea albăstruie, deasupra întinselor spaţii violete ale poienii, se auzi dangătul puternic al clopotului ce părea că sfarmă stâncile în înaltul cerului.

Era duminică. Grupuri-grupuri de bărbaţi şi femei, pornite din două puncte opuse, se apropiau într-o mişcare convergentă şi urcau spre capelă, întâlnindu-se sus, pe platformă. Îşi duceau crucea cu inimitabila graţie a tinereţii, cu acea ingenuitate care nu cere socoteală – nimănui, cu îndrăzneala gravă, meditativă pe care ţi le dă sentimentul, intimităţii cu moartea. Simon îi întâlnea zi de

zi la masă, la plimbare, în sălile de joc, dar de fiecare dată simţea o ciudată emoţie când îi vedea cum urcă agale de-a lungul celor două cărări înguste.

— Aşa e, zise Jérôme, ca şi cum i-ar fi înţeles gândul, capela cu poezia, muzica, lumânările, clar-obscurul şi incantaţiile ei, îi converteşte pe toţi în figuri de vitralii...

— Este extraordinară puterea Bisericii de a domoli senzualitatea.

— Dar n-o domoleşte!

— Să spunem de a o reduce...

— Ba de loc! Dimpotrivă, o adânceşte, adică o supune, aşa cum face cu tot ce există în om, unui element superior, sentimentului prezenţei sacre care sălăşluieşte în noi, care creează o anume ordine, o anume ierarhie; astfel, în cele din urmă, ea o subordonează şi o foloseşte în scopuri spirituale: ea o transformă într-un vis mistic dar pătimaş, un vis care are căldura Sfintei Tereza de Bernini – nu-i aşa?...

Simon îl ascultă atent. Se miră cum de poate Jérôme să împace lucruri despre care el auzise întotdeauna că sunt ireconciliabile. Nu-şi dădea seama dacă cele spuse de Jérôme erau întru totul ortodoxe dar frumuseţea lor îl fermeca; de dădeau coerenţă universului. Nu suprimau lupta, dar îi schimbau centrul şi lăsau să se întrevadă posibilitatea îmbinării armonioase a tuturor facultăţilor umane într-o sinteză fecundă, în loc să le prezinte ireductibil divizate împotriva omului.

— De altfel, ce desfăşurare de senzualitate e în Biserică! continuă Jérôme. Luminile, miresmele, toate strălucirile ei, aurul...

— „Lux, calm!”

— Aşa e, în Biserică şi în natură „culorile, parfumurile şi sunetele îşi răspund!”...

În Biserică şi în Natură... Simon îşi aminti deodată de poiană... Întotdeauna când era singur, avea acolo sentimentul unei prezenţe; emoţia pe care o afla semăna

pesemne cu cea trăită de bolnavii care urcau spre capelă. Simon aruncă o privire spre construcţia cu ziduri groase, cu ferestre înguste, cu streaşină late, care aducea puţin cu hambarele ţăranilor din Savoia şi simţi cum ea se transformă, cum prinde viaţă.

La capătul potecii, în şirul răzleţit al bărbaţilor ce se îndreptau spre capelă, Simon zări costumul comandantului şi în spatele lui, redingota notarului... Se gândea însă că printre femeile care urcau liniştit în partea opusă, pe o cărare ce ducea în acelaşi loc, se afla, fără îndoială, o fiinţă cu totul diferită şi că aceeaşi capelă avea să adune curând, sub acoperişul ei. Printre atâtea chipuri, pe cel al lui Lombardeau şi al Arianei...

Jérôme îl însoţi pe Simon până pe drum, apoi îl părăsi brusc fără să se folosească de stereotipe formule de adio. Jérôme trăia într-o lume scăldată de lumină, echilibrată, plină de înţelepciune. Rămas singur, tânărul o porni la stânga, urcă spre pădurea în apropierea căreia trecea drumul umbrit de fagi unde ştia că în ziua următoare avea să vină Ariane. Pe când se întoarse să privească drumul, o recunoscu de departe pe Minnie în rochia ei roşie; ea ieşise din „Casă” şi se îndrepta spre vale. La puţină vreme se arătă şi doctorul Crou care o luă pe aceiaşi drum. Atunci Simon gândindu-se la Kramer dădu din cap cu un zâmbet trist...

A doua zi după-amiază, ceva mai înainte de ora de plimbare – când fericiţii locuitori de pe Mont-Cabut şi din alte pavilioane, scăpând de supravegherea surorii Saint-Hilaire reuşeau să se fofileze mai devreme – Simon se îndreptă din nou spre pădure şi se opri la umbra fagilor, lângă bariera ce marca începutul proprietăţii. Deşi de dragul aşteptării ajunsese mai înainte de ora fixată, n-a rămas mult timp singur. Din postul lui de observaţie, pe drumul pe care o pândise de atâtea ori pe vremea când ea nu-l cunoştea încă, a zărit-o pe Ariane venind spre el cu paşi uşori, cu părul în bătaia soarelui... L-a ajuns

repede şi au pornit-o împreună pe potecă ce dădea ocol pădurii, înălţându-se spre zidul stâncos. Cum plouase în cursul dimineţii, pământul era umed şi presărat cu frunze veştede şi cu păstăi cafenii, pe jumătate desfăcute. Dâre adânci, pline de apă, mai păstrau urma căruţelor care trecuseră în ultimele săptămâni, încărcate cu fân, luând cu ele somptuoasa podoabă a poienii. La stânga se înălţa un povârniş cu tufe de drobiţă iar mai sus se zărea o cabană ţărănească, scundă, cu ferestre prăfuite, ca o pasăre rănită, cu aripile pe jumătate deschise, ce te priveşte cu ochi trişti. În faţa uşii, sub o boltă de viţă, stătea aşezat un bătrân.

— Oamenii de pe aici au o bizară înclinare pentru, viaţa solitară, zise Simon.

— Eu cred că acest ţinut le tulbură întrucâtva existenţa. Dar au oare conştiinţa singurătăţii lor?

— E puţin probabil.

— În natură nu eşti niciodată singur, continuă ea; eşti înconjurat de forţe în mişcare; trăsnetul, avalanşele. Uite, zise ea cu însufleţire, arătând un luminiş în inima pădurii, anul trecut a fost o avalanşă...

Exaltarea îl făcu să zâmbească. Se întoarse spre ea uitându-se lung la părul săltat de vânt, la trăsăturile-i fine. Privirea lui Simon o stânjenea.

— Ascultă-mă, îi zise, atingându-l pe braţ, nu pe mine trebuie să mă priveşti...

— De ce nu pe tine

Ea îi arătă cu mâna, dincolo de ecranul de frunze, cele două capete inegale ce dominau zidul d’Armenaz pârjolindu-se în tihnă, în albastră imensitate.

Vezi acolo, petele acelea mari şi verzi, şi dincolo, mai sus e poiană!

Găsise, într-adevăr, ce să-i spună. Simon ridică privirea. O bucurie stranie, violentă aproape, îl cuprinse la gândul că pe stâncile pleşuve, bătute de soare, pe micile terase din cutele de piatră, la diferite nivele, se găseau crâmpeie

mai sărace ale poienii lui dragi. Privea cum deasupra lui se decupau crenelurile printre care se căscau hăuri sinilii.

— Vezi, zise Ariane, vezi, există lucruri la care poţi să ţii mai mult...

— Poate... şopti el, surprins de această idee.

Rămăsese cu ochii îndreptaţi spre stâncile d'Armenaz, uriaşele fiare adormite ce susţineau pe spinările şi frunţile lor puternice toată greutatea cerului.

— Privelişte a acestor stânci mă îmbată, mă tulbură cu infinită lor vrajă, mărturisi el... De fapt nu pot să deosebesc ce simt pentru de de ceea ce simt pentru tine,

— Ştiu, zise ea. Şi eu încerc acelaşi sentiment... Stâncile astea ne obligă să luăm totul în serios...

Simon admira felul ei de a tălmăci gândurile. Da, stâncile confereau până şi celor mai neînsemnate momente ale vieţii, o anume gravitate, o valoare suplimentară. I se părea că tot ceea ce s-ar fi putut deştepta în el, fericire sau durere, era legat de prezenţa lor, de elanul lor, de destinul lor. Îi luă braţul Arianei şi-l strânse eu pietate

— Cu ochii aprinşi, ea i se adresă brusc:

— Aş vrea să urcăm împreună acolo şi-i arătă una din micile platforme acoperite cu iarbă ce se zăreau sus, într-una din cutele stâncii.

— Dar e inaccesibil!

— Te înşeli. Există un drum...

— Îl cunoşti?

Ea începu să râdă.

— Ştii, eu cutreier toată ziua.

Da, ştia, îi plăceau plimbările solitare pe munte şi Simon se temea puţin de nebănuitele primejdii care puteau s-o pândească. Totuşi se lăsă convins. Drumul urca liniştit, ocolea stâncile, pătrundea în pădure, apoi cotea, luând-o pe trecătoarea îngustă şi abruptă unde nu se vedeau decât zidurile cafenii. Culoarul se deschidea pe o cornişă stingheră, aplecată deasupra pădurii în care se

zăreau confuz, printre brazi, crestele fagilor cu dârele lor arămii... De acolo drumul continua să urce între firavele, şiruri de brazi, care ici-colo se îndepărtau ca să lase loc unor mici terase acoperite cu iarbă. După o jumătate de oră de urcuş, Ariane, care mergea înainte, se opri pe una din terase. Poiana se întindea în lumină, dar parcă se micşorase acum când i se zăreau fruntariile şi te simţeai tulburat văzând-o pierdută, între cele două braţe negre ale pădurii, profilată pe ecranul circului stâncos. Dacă străbăteai proprietatea, puteai să observi brazda luminoasă a drumului care, ieşind din pădure, dădea ocol „Casei", pornind apoi din nou către Nant-Clair, dreaptă, străjuită de scoruşi, ca să se ivească iar, mult mai jos, tăiată de umbre, desfăşurându-şi nesfârşita panglică lucitoare către vale. Simon se oprise lângă Ariane şi o privea lung. O perdea de brazi, cu crengi rare, cu trunchiuri uscate şi rugoase se întindea de-a lungul potecii iar Ariane părea că ascultă încântată freamătul lor. Deodată, tânărul îşi dădu seama că ceva nesperat se strecurase în viaţa lui – ceva în oare multă vreme refuzase să creadă şi care stăruia în liniştea uşor anxioasă a acelui ceas. Atinse atunci uşor umărul prietenei lui şi apropiindu-se de ea îi zări inima bătând. Erau singuri în după-amiaza însorită, în faţa imensităţii cerului albastru tăiat de ramuri, subţiri, în tăcerea întreruptă" doar de ciripit de păsări... Şi-atunci, Simon se gândi că n-avea niciodată să mai trăiască un ceas, atât de minunat... Un sentiment, cu totul nou, de o tulburătoare violenţă se deştepta în el: simplul fapt că e acolo, prezent în lume, îl ameţea. Îşi repetă în sine cuvintele. „Iată-ne alături..." şi se gândea cu dragoste la toate fiinţele pe care le cunoscuse.

Cum Ariane tăcea, stând cu capul aplecat pe umărul lui iar liniştea absolută părea că e încărcată de semnificaţii, Simon îşi auzi glasul rostind:

— Iată-ne alături...

Era comentariul cel mai scurt pe care-l făcuse vreodată. Dar aceste cuvinte, singure, aruncau o lumină asupra vieţii, o lumină pe care n-o primise decât atunci. Pentru că acea lumină nu se transmitea, nu se conferea ea un grad sau ca o diplomă, nu era un obiect de predare. Viaţa, bucuria, fericirea chiar, toate acele taine atât de ferecate, se aflau deschise în faţa lui; şi de se rezumau la cuvintele: iată-ne alături... La ce bun să mergi mai departe, să cauţi altceva odată ce ai dobândit certitudinea că nici o altă formă de viaţă n-ar putea să-ţi ofere, vreodată, mai mult?... Această certitudine, acest sentiment al prezenţei fiinţei iubite, nu înseamnă oare însăşi viaţa? – viaţa pe care Simon o crezuse terminată din ziua în care doctorul Lazăre îi spusese cu un aer enigmatic şi enervant: „e un germene...” Într-adevăr, ce germene!... Mai auzea şi acum vocea pedantă a lui Elster care-i dădea zor, în umbra bulevardului Sebastopol: „Să trăieşti... să trăieşti... Ce înţelegi prin aceste cuvinte vagi?...” S-a întors atunci spre Ariane şi a înţeles că ea era cu el, de partea lui, că nu trebuia să-i dea vreo explicaţie, că el intrase simplu în realitatea în care ea exista de totdeauna.

— Da, încuviinţă ea firesc. Asta înseamnă...

Ea vorbea cu acea siguranţă liniştită pe care Simon nu contenea să i-o invidieze. Da, ceea ce el abia atunci descoperise, fusese de totdeauna adevăr pentru ea; ea cunoscuse fără greutate, cu o instinctivă certitudine, ceea ce el descoperise după ani şi ani. Simon se gândea că acel trup de lângă el, pe care-l ţinea în braţe era confirmarea gândurilor lui – prin acel trup, prin acel suflet el prindea viaţă. Depăşise etapa în care crezuse că se află pentru totdeauna în afara fericirii, că n-avea s-o mai cunoască niciodată, din moment ce nu mai era decât umbra evenimentelor din trecut proiectată asupra vieţii lui, asemeni parfumului unei flori rupte. Dar acum trăia un sentiment de reînviere.

Cum nu încetaseră să urce, s-au trezit pe panta abruptă a unei păduri cu arbori încovoiaţi, printre care poteca se pierduse... Au crezut că s-au rătăcit. Dar nu departe, pădurea se sfârşea iar ei ajunseră pe o pajişte îngustă ce părea agăţată de cer. Într-o parte, lângă stâncă, se afla o cabană din lemn, ascunsă acolo ca să înspăimânte lumea. Era ca o pasăre uriaşă cu aripile înclinate, cu un ochi de sticlă ce licărea straniu, însufleţind sălbatic lăcaşul. În mijlocul uşii se afla o spărtură de forma unei inimi iar de un cui atârna o cheie enormă. Lemnele, cu nervuri încă vizibile, erau aproape complet înnegrite, dar cabana părea solidă. Vântul făcea în preajmă un zgomot plăcut şi izbutea să se strecoare în cabană prin inima căscată, alături de care spânzura cheia, pe jumătate ruginită.

Simon se uită prin deschizătură.

— Ce vezi? întrebă Ariane.

— Sunt de toate, exclamă el vesel. O saltea, pături, o cană cu apă!

— Ştiu. Este vila Borons. E un popas. Aici îşi petrec nopţile cei ce pornesc spre Pustiu...

— Cred că sunt puţini amatori, remarcă Simon.

Ea zâmbi.

— N-o să mai urce nimeni anul acesta. De altfel, Pustiul n-a ispitit prea multă lume. E tare greu... Totuşi...

— Totuşi?

Ea devenise gânditoare: avea un aer hotărât care trăda anumite dorinţe importante pentru ea, de neînţeles pentru alţii.

— Am să urc şi eu într-o zi, spuse ea cu un glas ciudat. Cel puţin pe primele platforme... Oh, Simon, dacă ai şti cum el...

— Ai mai fost?

— Nu. Dar *ştiu*... afirmă ea grav. Cu câtva timp în urmă, am urcat pe prima terasă... E pleşuvă şi severă...

— Într-adevăr. Unul din locurile unde sălăşluieşte

dreptatea.

— Da – o dreptate teribilă: cea a soarelui şi a pietrei... Ce păcat, oftă ea, că am lăsat să treacă vara, fără să urcăm!

El nu răspunse. Simţea că ea rămăsese cu acest dor care avea să o urmărească toată iarna.

Era ora de întoarcere. O porniră iarăşi. Pe când coborau, Ariane se întoarse brusc. Jos de tot se ivea Crêt d'Armenaz: o nesfârşită terasă verde, un etaj de verdeaţă, la marginea stâncii. Construcţiile păreau sfărâmate pe pământ, dar alături de ele se alungeau pe poiană, uriaşele lor umbre.

— Tărâmul nostru... zise Ariane.

— Universul fără de sfârşit!... zise Simon.

El se gândea că sosise timpul să trăiască în acel cadru, pe acea terasă strâmtă şi periculoasă, cele mai frumoase zile. Ţinutul era învăluit într-o atmosferă în care nimic nu îmbătrânea, în care nimic nu se opunea permanentei reînnoiri. Simon nu se simţise niciodată mai încătuşat, mai puţin slobod.

O porniră veseli pe cărarea abruptă care-i obliga să fugă. Pietre de tot felul se rostogoleau sub tălpile lor. Au pătruns în codrul cufundat în întuneric care stăvilea zarea. Când au ajuns şi au pus piciorul pe iarba din poiană, Simon a avut impresia că se întorsese dintr-o călătorie lungă...

Toamna se sfârşea în splendoare. Zi de zi natura relua la aceleaşi ceasuri, aceleaşi scene, cu aceleaşi jocuri de lumini, încât nu părea că timpul se scurge, că înaintează spre ceva anume, că zilele se pot compara cu unităţi însumabile. Erau atât de asemănătoare, încât mai degrabă aveai impresia că de fiecare dată reîncepea aceeaşi zi. Şi noaptea avea gesturi cu care te împresura cu băgare de seamă, încredinţându-ţi pământul, redus la o linie luminoasă şi fină. Iar soarele!... Când zărea prima

rază şovăitoare de soare, ca o pasăre abia ieşită din găoace, pe crestele goale ale brazilor, lăsându-se apoi iute pe poiană, mângâind iarba, florile, Simon simţea că nimic nu îmbătrâneşte. Sosea curând şi clipa când soarele îmbrăţişa pajiştea toată, devenită acum pradă, încălzind până dincolo de ea pântecul liniştit al gliei. La amiază, el lumina pădurea astfel încât, prinsă în suflarea-i fierbinte, n-o mai vedeai: fiecare copac se confunda cu cel din preajmă, transformându-se totul într-un bloc încins ce vibra lângă stânci, ca o materie incandescentă. Dar, pe măsură ce ziua se scurgea, şi soarele cobora, pădurea îşi relua adevăratul ei chip, fiecare arbore îşi dobândea înfăţişarea lui distinctă iar stânca se arăta cu toate faldurile ei. Atunci începeau să se lase din zidul stâncos, crâmpee de umbră. Întunericul muşca ici şi colo din poiană, apoi făcea un salt şi o înghiţea toată. Lumina se agăţa de-a lungul pădurii, de parcă ar fi fost urmărită. Se odihnea o clipă pe creste, devenea pasărea ce cânta, pentru ca apoi să-şi ia zborul. Marea-i aripă desfăşurată se zărea urcând agale, către cer. Se isprăvise.

Aceasta a fost povestea ultimelor săptămâni. Lumea părea că renaşte în fiecare dimineaţă, mai luminoasă, în aşteptarea unui zeu tânăr. Şi brusc, pe cer s-a tras cortina norii au început să fugă dintr-un colţ în celălalt al poienii, ca nişte fiare dezlănţuite. Atunci ceasurile şi-au luat acelaşi chip iar ziua a devenit un mare spaţiu uniform, punctat de sonerii. În fiecare zi, aplecându-se pe fereastră, Simon vedea norii fugărindu-se într-o cursă nebună ca în ajun. Se năpusteau dintr-un capăt al poienii şi, într-o clipă, te împresurau.

Într-o dimineaţă, când a deschis ochii, Simon a scos un ţipăt de mirare, căci de astă dată lumea renăscuse: albă, moale, imaculată. Poiana dispăruse: în locul ei se întindea o suprafaţă scânteietoare şi rece, uniformă aproape, ce strălucea ca sticla. Începea o nouă domnie.

VI

NINGEA. ÎNCEPUSE PE LA AMIAZĂ. Fulgi delicaţi dar neobosiţi se lăsau prin ceaţă. Acum cădeau în noapte. Înainte de a ieşi din „Casă”, Simon se opri, ca de obicei, în prag. Simţea că în seara aceea Ariane n-avea să vină. Ariane ieşea puţin, se arăta rar, de parcă ar fi vrut să scape de vraja iubirii sau s-o întârzie – ca şi cum dintre toate lucrurile periculoase din viaţă, iubirea ar fi fost singurul de care s-ar fi temut... Dar poate că vroia mai degrabă să-l cruţe pe Simon de vertiginoasa lui uitare de sine pe care pesemne o presimţea „.

Tânărul făcu stânga împrejur, o luă pe culoar şi se îndreptă spre sala de joc. Nu avea curajul să urce în odaie. Îşi aduse deodată aminte de Kramer Kramer îi încredinţase un nou mesaj, rugându-l cu o înduioşătoare insistenţă să-l depună de data aceasta în mâinile doamnei Charmèdes. Simon bănuia că nu primise nici un răspuns la prima scrisoare. Deci, pentru Kramer, lucrurile mergeau şi mai rău! Acceptase misiunea fără tragere de inimă, negăsind un cuvânt potrivit ca să-l refuze. Dar cum să facă s-o întâlnească pe Minnie?... Deşi putea fi mereu văzută pe coridoare, nu era deloc uşor s-o oprească. Părea întotdeauna grăbită şi uneori nu era singură. „Găsesc eu un prilej!” îşi spuse Simon. Ajunse la capătul unui culoar, deschise o uşă şi privi căderea fulgilor de nea. Se lăsau uşor, cu o blândă şi tristă încăpăţânare, stingând în cale lămpile ce pâlpâiau alene, ici şi colo, pe cărări. Închise uşa şi se întoarse în sala de joc unde lumea se distra. Trecea de la o masă la alta, strecurându-se printre grupurile de jucători când, deodată, aproape de un biliard, îl recunoscu pe Massube. Un misterios instinct

de apărare îl îndemnă să facă stânga împrejur. Dar era prea târziu: Massube se afla lângă el, cu ochii lui mici, scormonitori, cu braţele agitate, cu spinarea cocoşată, tăindu-i orice posibilitate de retragere; cu glasul lui tărăgănat începu să-l ia la întrebări. Imediat sală îşi pierdu din limpezime iar jocul căpătă în ochii lui Simon un aspect lugubru, de neînţeles.

— Joci o partidă?...

Era, negreşit, glasul lui Massube. Simon se întoarse. Nu se înşelase.

— Cu mine vorbeşti?

— Imaginează-ţi că da. Am avut onoarea să-ţi propun o partidă...

— Ce fel de partidă?

— De şah, de exemplu... Cum Cheylus nu e prezent în seara asta... insinuă el ambiguu, lăsând fraza în suspensie.

Simon tresări. O partidă de şah cu Massube? În locul lui Jérôme?... Îi venea să râdă. Dar cocârjat, cu pieptul scofâlcit, cu înfăţişarea lui jalnică, Massube nu se clinti, aşteptând răspunsul. Simon îşi aminti că îl simţise de nenumărate ori în spatele lui, cu acelaşi aer rugător, în timp ce el, fericit, se ducea să joace la masa lui Jérôme. Simon îl mai privi o dată: avea aceeaşi înfăţişare ca în celelalte seri, privirea unui om care – parcă te-ar învinui că eşti fericit iar el nu.

— De ce nu, răspunse plictisit.

Se instală fără nici un chef la măsuţa joasă pe care Massube o pregătise cu grijă. Massube atacă hotărât, îl puse pe Simon pentru o clipă în încurcătură, dar se aventurase prea mult şi prea repede încât se trezi într-o poziţie ingrată. Simon nu era prea atent la joc. Situaţia i se părea neverosimilă. Se temea să nu fie văzut şi se căia că n-o ştersese la timp, înainte de a se întinde la vorbă.

— Cum să te retragi în cameră! mai ales pe o vreme ca asta!... Sunt seri când stau şi eu la uşă şi privesc în

noapte, fără să mă hotărăsc... Nu ţi se întâmpla, uneori?...

Simon îl asculta cu nelinişte. Massube spusese „şi eu”. De ce „şi eu”? Deci nu-l întâlnise din întâmplare: Massube îl urmărise, îi spionase!... Îşi lăsă totuşi partenerul să despice firul alambicat al propriului discurs şi să împrăştie de-a valma, peste tabla de şah, fumul din pipa lui cea mare şi norii grei de melancolie! Massube avea un fler extraordinar în a depista de departe până şi cea mai neînsemnată nuanţă de teamă, de panică. Dacă cineva îşi pierdea încrederea în sine, dacă avea un moment de îndoială, Massube intuia imediat şi nu întârzia să-l speculeze. De altfel, însăşi înfăţişarea lui, faţa plină de coşuri, ochii mici, spălăciţi şi tulburi, mereu la pândă după ochelarii cu rame de nichel, mustaţa lui roşcată, erau singure în stare să trezească până şi celor mai optimiste fiinţe silă de viaţă. Dacă te-ar fi încurajat cu vreo vorbă bună, i-ai fi trecut cu vederea sluţenia. Dar cuvintele ce ieşeau de pe buzele lui erau tot atât de respingătoare ca şi el.

— Nu ţi s-a întâmplat niciodată? insistă Massube pe un ton prefăcut.

— Ce anume?

— Să stai aşa, încremenit pe un drum, la marginea trotuarului, fără să faci nimic, cercetând lucrurile, punându-ţi întrebări... Nu?...

Simon deveni nervos. Se abţinu să răspundă.

— Ai dreptate când spui că singurătatea se suportă tare greu, continuă Massube.

— Am spus eu aşa ceva? protestă Simon care nu ştia unde ţinteşte Massube.

— Fireşte, zise celălalt. Mutând pe neaşteptate calul, fireşte, aşa ai zis! Când te-am întrebat la ce e bună rugăciunea... Ca să nu fii singur, mi-ai spus!

Simon încercă să-şi amintească. Parcă nu-i dăduse o asemenea explicaţie.

— Nu cred să fi spus eu una ca asta, replică Simon.

Trebuie să fi spus: Pentru a te uni... Pentru a tinde către un acord cu ceea ce ne domină...

— Dar cine caută să se unească înseamnă că e singur şi vrea să pună capăt singurătăţii...

— Mă rog, încuviinţă Simon, prea puţin dornic să aprofundeze cu Massube această temă.

— Păi tot ce facem în viaţă e ca să nu rămânem singuri, nu-i aşa?... insistă Massube. La urma urmelor, fericirea se reduce la a nu fi singur!...

Fără să-i răspundă, Simon mută un pion ameninţat.

— Fericirea!... continuă Massube care părea că discută cu el însuşi. Dacă n-ar exista acest cuvânt, am fi atât de fericiţi!...

— Crezi?

— Nu avem destule cuvinte pentru lucrurile existente, dar avem prea multe pentru cele inexistente. Nu ai impresia?

Simon şovăi o clipă, apoi se hotărî.

— Dacă există cuvinte ce se cuvin respectate, sunt mai ales cele ce desemnează lucruri pe care nu le vedem şi care par că nu există. Sunt cuvinte care atestă cel puţin lucruri care ar putea să fie, adăugă el. Existenţa e cel mai frumos mister. Prin însăşi existenţa cuvintelor, de propun un scop viselor noastre, eforturilor noastre, izbutind uneori să creeze lucruri...

— Să sperăm că aşa-i cu absolutul! se lansă Massube. Şi râânji.

— Oamenii n-ar putea trăi fără această speranţă, remarcă Simon care nu suporta gluma interlocutorului. Toate visele lor sunt legate de absolut. Ar fi periculos dacă s-ar suprima cuvintele: pace, absolut sau fericire...

O clipă se aşternu liniştea.

— Dacă am începe cu măruntele fericiri pe care le smulgi în viaţă, târându-te pe pământ... Nu?...

— Fericirea nu se dobândeşte urându-te. Nu-i pentru copiii care merg de-a buşilea.

Massube ridică privirea, serios, ca şi cum partenerul avea să-i dezvăluie un secret important.

— Atunci unde o poţi găsi? Spune-mi? Ce e fericirea? Explică-mi!... Îmi place să mi se explice! mai ales de către cei în cunoştinţă de cauză! Hai. Spune-mi!

Simon dădu din cap.

— E ceva ce nu poate fi definit. Se gândea la toate ceasurile când aştepta s-o vadă pe Ariane trecând pe cărare; se gândea la clipa când i-a pus mâna pe umăr şi i-a spus: „iată-ne alături" şi când a simţit acea uimitoare pace pogorându-se asupra lor... Fericirea, zise el, este ca şi timpul şi spaţiul despre care cineva a afirmat: „Ştiu ce sunt dacă nu mă întrebi, dar nu ştiu ce sunt dacă mă întrebi"...

Massube reflectă o secundă, apoi; dezamăgit, conchise brutal:

— E un mod de a nu spune nimic! Aiureli şi baliverne! Eu vorbesc doar despre ceea ce ştiu. Evit genul nebulos. Vorbesc despre ceea ce există.

— Şi, după părerea dumitale, ce există? îl întrebă Simon.

Dar Massube tăcu. Era concentrat asupra jocului,

— Rocadele, de pildă, răspunse într-un târziu pe un ton echivoc.

Deşi indignat, Simon se mulţumi să dea din umeri. Nu era prima dată când Massube îi rănea cu felul lui de a vorbi. Cum avea însă de învăţat de la oricare suferinţă, se ferise întotdeauna să se lase pradă unor porniri pătimaşe. Ştia că mânia ne închide, ne zăvoreşte în noi înşine, taie punţile dintre noi şi lume. Ne împiedică să ne cunoaştem. În ciuda mediocrităţii lui, Massube, ca orice om, putea să-l înveţe ceva mai de preţ decât mânia...

— Ai pornit la atac văd, zise el liniştit, după ce Massube mută din nou calul.

Dar Massube nu-i dădu atenţie. Începu să bârfească pe un ton anume cinic, cum că se afla, în ceea ce numea el

destul de vulgar „lagărul de femei”, o „bandă de fetişcane care încercau să îmbine romantismul cu sporturile de iarnă”. Găseau, pesemne, că e „şic” să se dea cu sania noaptea, pe dar de lună, pe drumul spre Blanc-Praz – un platou situat la înălţime, la est de Crêt d’Armenaz... Şi Massube se străduia să dea detalii, după părerea lui, picante. Simon, pe care conversaţia îl enerva, încercă să i-o reteze.

— Din păcate, povestea dumitale e neverosimilă, declară el deodată, rizând forţat.

— Nu chiar, zise Massube, bucuros că în sfârşit Simon reacţionase. Uneori organizarea sanatoriului e criticată pe nedrept, adăugă el. Nopţile sunt bine organizate aici.

Tonul, glasul, insinuarea însăşi erau josnice.

— Se ocupă de asta drăguţul de Crou în persoană, nu-i aşa?... El camuflează afacerea. Invită fetele, înţelegi?

— Invită... Invită la ce?

După o pauză, Massube mută din nou calul, apoi:

— Păi, în principiu, la săniuş... E ştiut că pe Blanc-Praz e o pantă bună – ei! aş zice chiar o pantă uşoară, şi rânji încântat de jocul de cuvinte.

Simon suportă fără nici o ezitare privirea rece pe care adversarul o îndrepta în acel moment asupra lui.

— E nostim, drăguţul de Crou! continuă Massube legănându-şi pipa. În plus, amator de muzică şi de femei frumoase... A propos de femei frumoase, e una... Dar ce faci?

— Îţi iau tura. N-ai acoperit-o. Regretele mele.

Sperase să-l îndepărteze pe Massube de la povestea lui, dar acesta nu ceda şi pace.

— E mai ales una... De fapt, Cheylus trebuie să-ţi fi vorbit de ea.

— Nu înţeleg ce vrei să spui, interveni Simon care-şi pierduse calmul.

— Cum, drace! Nu ţi-a vorbit despre tipa blondă?!

Simon îşi aminti de o conversaţie în care cineva o

numise pe Minnie „blonda”... Nu s-a putut opri să nu-l întrebe:

— Minnie?

— Oh, nu! Nu, Minnie! Cealaltă. Ştii bine, cea care-i seamănă, cea cu părul legat la spate.

Simon se făcu că nu aude. Era roşu: sângele-i zvâcnea în urechi. În faţa lui, Massube, revărsat în fotoliu, îl fixa cu ochii lui tulburi şi vorbea cu glasul unsuros, neclar, vorbea... Să fie oare posibil?... Odios! Nu numai că-i spusese „tipa blondă”, dar sub pretext că vrea să-l ajute pe Simon să o identifice, începuse să-i înşire fel de fel de amănunte, vorbindu-i despre ea ca despre o femeie oarecare... Nu termină însă. Simon se ridică atât de brusc încât mişcând masa, legănă tabla de şah iar nebunii, regii, caii se răsturnară.

— Partidă a luat sfârşit, constată liniştit Massube.

— Ajunge! urlă Simon, lângă el. Între cei doi bărbaţi se aşternu tăcerea. Prefăcându-se că se scuză, Massube, mieros, adăugă:

— Oh, iartă-mă... dragul meu, iartă-mă. Nu ştiam!... Nu vroiam... Nu vroiam să te supăr... Eu... Eu...

Se bâlbâia. Simon se stăpâni să nu-l pălmuiască. Făcu stânga împrejur fără să mai sufle o vorbă.

Trase uşa în urma lui cu zgomot.

VII

TREBUIA S-O GĂSEASCĂ TOTUŞI pe Minnie. Ea servea dejunul în mica sufragerie rezervată asistenţilor şi secretarelor, situată între cele două săli de mese pentru femei şi bărbaţi. Adesea, prin uşa întredeschisă, putea fi zărită din spate, cu gâtul fin, cu

pieptănătura întotdeauna pusă la punct; uneori trecea prin sufrageria bărbaţilor cu paşi energici, se strecură printre mese iar zarva se potolea imediat; cu toţii abia îşi mai ţineau răsuflarea. Ea înainta dreaptă, cu nările fremătătoare, privind departe, conştientă că e admirată, fără să lase însă impresia. Chiar şi după ce dispărea, prezenţa ei continuă să plutească prin văzduh, ca o esenţă fină şi ameţitoare; de aceea sora Saint-Hilaire nu agrea periculoasele incursiuni ale sexului inamic pe câmpul protejaţilor ei.

Mesager al unui personaj, susceptibil ca Marele Bastard, Simon trebuia să-şi ducă la îndeplinire misiunea cu un minimum de publicitate. Dar cu o femeie că Minnie era greu să realizezi un plan. Singura soluţie rămânea să urmărească itinerariul ei zilnic după terminarea mesei şi s-o aştepte în, punctul cel mai îndepărtat, adică la capătul unui culoar întunecos în care dădeai coborând pe o scară în spirală.

Punându-şi astfel planul la punct, Simon a trecut la atac. Jérôme a fost destul de intrigat, într-o seară, când prietenul lui a refuzat una din partidele de şah la care ţinea aşa de mult ca s-o şteargă într-o direcţie opusă plimbărilor lui obişnuite, urmărit fiind de ochii mici şi cenuşii ai lui Massube.

Tocmai pe când Minnie se afla la uşa ce dădea spre poiană, Simon reuşi s-o întâlnească şi să-i taie calea. Locul era întunecos iar ea a schiţat o mişcare de surpriză văzându-l că se îndreaptă spre ea, în micul dreptunghi luminat de razele lunii pe care uşa întredeschisă îl decupa pe sol. Chiar şi Simon şovăi o clipă, frapat de aspectul insolit pe care-l luă întâlnirea lor şi la care nu se gândise; a avut deodată conştiinţa că în numeroasele lui calcule făcute din simpatie pentru Kramer, uitase doar un lucru: că demersul nu era tocmai firesc. În cele din urmă Minnie îl opri mărturisindu-i că trăsese o spaimă zdravănă. Acum, după ce se liniştise, făcea haz de neprevăzutul

situaţiei. Nu înţelegea mare lucru din explicaţiile neclare ale lui Simon, dar era evident că tânărul nu-i vroia nici un rău iar politeţea lui, aerul lui ceremonios o amuzau. O femeie puţin aventurieră. Abordată de un tânăr amabil, într-o noapte cu dar de lună, într-un loc pustiu, e întotdeauna dispusă să înţeleagă. Aşadar, când Simon a scos disperat o scrisoare din buzunar şi i-a înmânat-o fără să mai adauge nici un cuvânt. Minnie a înţeles totul. Ea a luat scrisoarea cu un gest energic iar Simon a auzit zgomotul genţii închise. Faţa nu i se vedea.

Simon îşi dădu repede seama că dacă era greu s-o întâlneşti pe Minnie singură, şi mai greu te puteai despărţi de ea. Dacă aveai norocul să-i placi, prezenţa ei era la drept vorbind un plăcut supliciu şi Simon înţelegea de ce „drăguţul de Crou” cum spunea Massube, părea sensibil la farmecul ei. Încercă totuşi să-şi ia rămas bun, dar ea începu să-i vorbească despre un mic spectacol pe care trebuia să-l organizeze în vederea „petrecerii” de pe Crêt D’Armenaz. Din nefericire, n-avea destui actori. Nu cumva dorea să facă şi el parte din trupa lor?

— O petrecere? Dar cu ce ocazie? întrebă Simon, care nu bănuia că acest cuvânt putea avea un sens pe Crêt d’Armenaz.

— Nu e necesară o ocazie anume, dar ea există: aniversarea doctorului Marchat. Va fi o zi cu totul deosebită, poţi să-ţi închipui! Doctorul vrea să fie multă veselie

— Dumnezeule, dar comiţi o gravă eroare. Luându-mă drept un om vesel, exclamă Simon râzând.

— Ei bine, vom face atunci un spectacol sinistru, va fi şi mai amuzant!

— Mărturisesc, zise Simon care începea să guste din comicul împrejurării, că nu mă. Aşteptam să dau pe acest culoar, peste maestrul de ceremonii!

— Oh! mă copleşeşti! protestă Minnie. Nu ştiu dacă eşti sau nu vesel, dar în mod cert eşti răutăcios.

— Nu ştiu dacă eşti sau nu răutăcioasă, dar în mod cert, eşti încântătoare, replică el, prins în joc.

Complimentul îi scăpase, fără să vrea şi se căia, dar era prea târziu.

— Atunci, ne-am înţeles?

De data aceasta Simon ezită.

— La drept vorbind, îmi dau seama cu câtă părere de rău refuz, dar...

— Nu protestă, zise ea. Sunt sigură că eşti omul de care am nevoie. Vezi, n-am găsit pe nimeni până acum cu care să pot pune ceva la punct. Dacă ai ştii cât de sătulă sunt de piesele lui Labiche sau de spectacolele de marionete!

— Şi ce-ai vrea să joci?

— Ce altceva ar putea dori să joace o femeie decât Musset? zise Minnie cu vervă.

— Într-adevăr. Dar nu-i prea greu? Te-ai gândit la ceva anume?

— Oh, nu la ceva foarte pretenţios, o simplă piesă într-un act, cu două personaje.

— „O uşă trebuie?...”

— „... să rămână deschisă sau închisă” întocmai, completă Minnie. Or, – adăugă ea maliţios, începând să recite textul şi arătând pătratul pe care-l desena jos, în lumina lunii, uşa întredeschisă – au trecut trei sferturi de oră de când uşa, datorită dumitale, nu e nici deschisă nici închisă iar camera, complet îngheţată. Prin urmare, îmi vei oferi braţul să mergem să servim dineul, la mama...

Speriat puţin de întorsătura pe care o luau lucrurile, fără să-şi dea foarte bine seama ce face, o apucă de braţ şi se lăsă legănat de râsul ei. Frazele aeriene ale tinerei curgeau în juru-i, învăluindu-l într-o urzeală uşoară. Vorbea iute, amestecând propriile-i reflexii cu replicile spiritualei marchize, rol pe care îl ştia pe de rost. Simon jucase cândva, la colegiu, în piesă. Trecuse multă vreme dar textul lui Musset îi stăruia în minte. Şi nu numai

textul, ci însăşi „marchiza”, o marchiză tânără desprinsă parcă din decorul fin în care o plasase fantezia poetului.

Cum el tăcu, ea i se adresă direct:

— Dar ce ai? Ce-i cu dumneata? Mi se pare...

— Poftim? întrebă Simon.

— Pentru nimic în lume n-aş vrea să...

— Te rog crede-mă, mă simt puţin...

— Nu înţeleg...

— N-ai să te superi?

Merg la bal astă-seară şi cum vreau să fiu frumoasă, n-am să mă supăr.

— Ei bine, sunt puţin plictisit. Nu ştiu ce am... Vezi, sunt neinspirat ca un foileton.

— Ai luat o hotărâre?

— Ce hotărâre?

— Chiar eşti neinspirat! Dragul meu conte, accepţi sau nu propunerea mea? Dacă nu-i cu supărare, vei juca sau nu cu mine?

Ea stătea la un pas de el iar Simon, uşor ameţit de parfum, observă legănarea umbrelor din ochii şi buzele ei pe faţa palidă, în clarul de lună, prezent ca un accesoriu romantic, deasupra dialogului lor improvizat. Maşinistul ştia el bine cum să potrivească totul...

— Trebuie să mă mai gândesc. Am o sănătate cam delicată.

— Dar capul cam tare, replică ea. Te rog, dumneata care ai bun-simţ, ştii ce înseamnă să faci curte unei femei?

— Înseamnă...

Simon se opri la timp ca să nu agraveze *qui pro quó*-ul. Îşi amintise replica: „Înseamnă că această femeie îţi place şi că eşti gata să i-o spui”... Dar se opri; cu o voce puţin schimbată, puţin gâtuita, zise doar:

— Te rog să nu te superi, sunt foarte măgulit, dar nu pot... ar fi mai bine să nu contezi pe mine şi să nu mă întrebi de ce...

Se înclină ca să o salute. Deşi destul de surprinsă, ea avu prezenţa de spirit să-şi scoată mănuşa şi să-i întindă mâna ca să i-o sărute. O mâna mică, foarte rece, care se strecură într-a ta ca un cuţit.

Simon dădu ocol „Casei” şi, atras de lumina slabă de la intrare, se trezi exact în partea opusă. O clipă rămase nemişcat pe trepte. Noaptea era liniştită, puţin rece; se simţea ca un om obişnuit să bea apă şi care a fost servit, pe săturate, cu şampanie. Era ameţit iar viaţa îi apărea ca prin aburul unei vagi beţii. A înţeles limpede că printr-un singur gest putea pătrunde într-o existenţă cu totul diferită de cea dusă de el până atunci pe Crêt d’Armenaz, plină de plăceri necunoscute... Această lume îi era la îndemână, se profila de cealaltă parte a umbrei, unde se afla cineva dispus să-i indice căile... Şi când te gândeşti că unii consideră monotonă viaţa pe Crêt d’Armenaz!... Naivii!...

În zăpadă se auzi un zgomot înăbuşit. Ce să fie?... Nu, nu era nimeni; noaptea încremenise sub cerul limpede, un cer de sărbătoare, pudrat cu stele... Simon se simţi deodată tare trist; avea o greutate pe suflet, ca o remuşcare...

Totuşi, pe zid se detaşa o umbră ce înainta spre el... Era Massube. Simon se aprinse. Massube îl urmărise! Massube ştia!... Ştia totul, de la început. Într-o explozie de mânie, Simon îi dezvăluise cândva taina lui cea mai mare, îi destăinuise ceea ce nu destăinuise nimănui – iubirea lui!... Îşi amintea de suferinţa lui atât de violentă, de indignarea lui când Massube vorbise în termenii lui prozaici despre frumuseţea Arianei! Clocotea tot de mânie. Dar Massube avea un fel viclean de a te întâmpina, că tâlharii care nu-ţi dau răgaz să dispari. Vocea lui oribilă, dogită, perfidă, cu inflexiuni mieroase, sparse liniştea serii:

— Ce naiba!... Nu trebuie să-mi porţi pică pentru cele

spuse atunci... Ştii, a fost fără răutate...

Tonul era umil, prevenitor, prietenos. Simon se simţi puţin descumpănit. Avea oare remuşcări?... A vrut să-l privească, dar cum Massube stătea în contra luminii, în faţa felinarului care se legăna la intrare, cu fruntea şi ochii mascaţi de cozorocul şepcii, nu i-a putut distinge faţa.

— S-o lăsăm baltă, îi zise Simon, străduindu-se să rămână calm; bună seara.

Cu mâinile în buzunar, foarte adus de spate, Massube continuă, pe un ton compătimitor, ca şi cum n-ar fi auzit nimic:

— Nu-i aşa?... De unde să ştiu eu!...

Se apropie de Simon şi deodată profilul i se contură în lumină. Atunci îl atinse cu cotul şi pe un ton complice, abia şoptit, cu ochii pe jumătate închişi, adăugă zâmbind făţarnic:

— Între noi fie vorba, cu ce puteam să te jignesc?...

Presupun că acum ai optat?!

— Să optez?

— Drace! exclamă Massube fixând asupra lui Simon ochii lui mici şi cenuşii, când îţi permiţi luxul să alergi după doi iepuri deodată!...

Palma lui Simon rată ţinta. Massube se trăsese în beznă iar Simon îl auzi cum se îndepărtează rânjind... Doamne, ştiu că se putea lăuda că-i reuşise lovitura! Oribilă fiinţă! Oribil mod de a vorbi! Un iz de infamie plutea în jurul acelui personaj vâscos. Putea să fie satisfăcut, acum... Ca să între în „Casă”, Simon trebuia s-o apuce pe poteca din spate. Făcu însă un ocol, refuzând să meargă pe urmele lui Massube. Înconjură capela ce se creiona în întuneric şi dispăru în pădure. Între crestele brazilor, cerul continua să ardă în tăcere, cu o implacabilă puritate care-l situa în afara atingerii omeneşti...

VIII

A DOUA ZI A NINS DAR ÎN ZILELE următoare s-a făcut frumos şi cum soarele scânteia pe zăpadă, priveliştea devenise orbitoare. Se pogorâse seara şi Simon s-a dus în sufragerie cu gândul să-i vorbească lui Jérôme. Acesta nu se arătase de câteva zile; cum nu-şi făcuse apariţia nici la masă, Simon aştepta sfârşitul cinei ca să poată urca până la el în cameră. Mergând pe cărare, îl urmărea o frază de-a lui Massube „Cheylus trebuie să-ţi fi vorbit de ea...” De ce Cheylus? Parcă observase şi Simon că în ultima vreme Jérôme manifesta faţă de el o oarecare rezervă. Ce putea să fie? Trebuia să afle. A pornit-o, aşadar, spre el... în drum, s-a oprit sub înalţii brazi încremeniţi, cu crengile ninse, ca să guste mai bine, în beznă, amara aromă a tăcerii.

Pădurea urca în difuza licărire a pământului şi dispărea, nu departe, în noapte. Fiecare brad purta în vârf o jerbă de stele şi toate împodobeau văzduhul. Brazii nu te trădau. Fidelitatea lor era cea a gliei. Prin seninătatea lor, prin felul lor liniştit şi hotărât cu care se avântau spre înălţimi, păreau că tăgăduiesc importanţa preocupărilor, grijilor omeneşti Simon avu impresia că. Cerul purta de veghe iubirii lui. Printre două stele, zări alunecând chipul drag al Arianei, şi privirea-i se umplu de ochii ei miraculos deschişi. Era gata să cadă. Neliniştea lui se transformă în durere; iubirea-i semăna cu acel hău înstelat ce soarbe spre el lumea.

Intră la Jérôme tremurând tot. Prietenul lui stătea în faţa şevaletului, atent la desen, ca şi cum nimic altceva nu-l interesa.

— Simon?... întrebă el fără să se întoarcă.

— Da, eu sunt.

Jérôme era calm. Pipa lui se afla pe masă, ca o candelă, plină cu tutun cafeniu eu dâre roşietice. În odaie domnea atâta linişte, încât Simon, intimidat, se simţi dator să-şi justifice vizita:

— Credeam că nu te simţi bine.

Jérôme rămase nemişcat: când te duceai să-l vezi, avea un anume mod de a se ocupa de treburile lui încât înţelegeai că, departe de a-l deranja, erai,ca să spunem aşa, integrat în activitatea lui. Nici felul în care te întâmpină, nici felul în care îşi lua rămas bun nu delimitau timpul, nu marcau anumite limite. Parcă apăreai dintr-o odaie vecină.

— Lucrezi? îl întrebă Simon.

Jérôme nu-i răspunse imediat.

— Priveşte planşa asta până termin studiul, zise el, în cele din urmă.

Şi îi arătă, pe un scaun, un desen. Simon îl desfăcu maşinal. De ce nu-i spusese oare că e pictor?... Remarcă atunci o schiţă care-i căzuse sub ochi. Un portret... Un om bine făcut, cu orbite adâncite, cu o anumită asprime în expresie, cu o figură asimetrică: semăna cu modelul, ba mai mult chiar: era o sinteză a lui Pondorge. Simon se gândea că cel care a reuşit atât de bine să-l redea, l-a cunoscut, desigur, îndeaproape. Se mai aflau acolo o serie de tablouri mai mici reprezentând Masivul cei Mare, aşa cum se zărea de pe Crêt d'Armenaz, înălţându-se la marginea platoului, de care părea că se desprinde uşor. Deşi toate înfăţişau acelaşi lucru, expresia lor era diferită. Jérôme surprinsese în fiecare ceea ce este mai impalpabil, mai insesizabil: clipa. Şi astfel desenele istoriseau cea mai frumoasă poveste din câte există, povestea Pământului. Lui Simon îi plăcea îndeosebi, o pânză în care soarele ataca tot lanţul muntos şi sapă de-a lungul fiecărei creste, prăpăstii de întuneric. Muntele căpăta aici un relief straniu; formele-i erau dublate de umbre alungite, căci lumina venea în valuri nesfârşite de

undeva de departe, din zare; era ultimul ei mesaj înaintea nopţii şi răspândea către înălţimi o ultimă rază, îngheţată, pe care o simţeai gata să dispară, lăsându-ţi în suflet o anume neliniște.

— Cât de bine ai reuşit să arăţi că lumina nu este impersonală, zise pe neaşteptate Simon, înflăcărându-se.

Cât de bine demonstrezi că e vie, că aduce o mărturie, că e legată de existenţa unui astru ale cărui mişcări dau viaţă naturii şi guvernează sensibilitatea noastră... Cita mişcare e în linia lanţului, muntos! Ce ritm!... Mi-ai spus când va că nu pictezi muntele!

— Mă temeam de el aşa cum te temi de ceea ce iubeşti: Mă temeam îndeosebi de riscul pitorescului, vezi tu, uşurinţa...

Se apropie de Simon.

— Îmi place iarnă cu toate nuanţele de alb şi cenuşiu, adăugă el răsfoind planşele. Şi, curios lucru, ajung să prefer ceasurile de mare simplitate, ceasurile de mare linişte, eclerajele cele mai slabe, mai subtile, aproape inexistente... ştii, când apune soarele, iar muntele alb, uneori livid, e proiectat pe cerul alb, uşor violet, când totul se stinge, când nicăieri nu se mai disting tonuri, ci doar nuanţe, numai nuanţe, o infinită gamă de nuanţe!

— Din păcate, atunci nu mai poţi picta, îndrăzni Simon.

— Am încercat... răspunse Jérôme zâmbind. Şi întoarse o pânză care era jos, după un geam, sprijinită de dulap.

Pe toată suprafaţa tabloului, numai câteva tuşe de penel şi totuşi se desluşea ceva: muntele se detaşa de nuanţele mai vii ale prim-planului unde unduirea zăpezii în poiană era redată cu o deosebită delicateţe. Pe lângă un rafinament al nuanţei, se distingea un efort către simplitate, emoţionant prin el însuşi, iar dreptunghiul de carton, în câteva tuşe colorate, te subjuga prin imensitate, o imensitate la care se adăuga, într-un mod misterios, impresia de desăvârşire, de împlinire.

— Dacă tabloul este surprinderea unei clipe, şopti

Simon dus pe gânduri, cel puţin e o clipă în care dobândim certitudinea, în care, prin însăşi intensitatea participării noastre, căpătăm conştiinţa că existăm, nu-i aşa?

Credea că a vorbit doar pentru sine, dar Jérôme îl privi surprins,

— Ce vrei să spui?

— Mă gândesc la o impresie pe care am avut-o odată, răspunse evaziv Simon.

— Ce impresie?

— Ei bine, aveam înaintea ochilor exact acelaşi lucru – şi arătă tabloul – urcam pe acolo, către Orcières şi Borons, când, deodată, în timpul urcuşului m-am oprit şi am avut sentimentul că în viaţa mea pătrunde ceva nou, ca o revelaţie şi m-am gândit...

Se întrerupse ca şi când ar fi fost vorba de ceva pe care nu-l putea destăinui, care nu-i aparţinea, dar văzu că Jérôme îl urmărea cu privirea.

— La ce te-ai gândit?...

Pe chipul lui Jérôme se desluşea un uşor surâs, parcă o discretă ironie. Sau poate ironia aceea era mereu prezentă într-o cută a feţii, adâncita de un tic?... Simon şi-a amintit de fraza lui Massube şi n-a mai putut continua.

— Doamne, nu ştiu de ce-ţi povestesc întâmplarea asta, adăugă el stângaci. Esenţialul e că tabloul e bun.

Jérôme nu mai insistă.

— Un simplu studiu, zise el cu modestie.

Simon îl privi mirat. Vraja se destrămase. Acum, degeaba mai lumina becul fericită dezordine a obiectelor şi culorile vii din cele câteva stampe agăţate pe perete, Jérôme stinse plafoniera, lăsând aprinsă doar lampa de pe noptieră, al cărei abajur, ca o cupolă trandafirie, prinse a incendia odaia...

Tare stângaci mai fusese. De ce nu sfârşise oare fraza?... Jérôme ducea o viaţă atât de elevată, atât de departe de el, de neliniştile lui! Vraja însă se

destrămase... Nu-i mai rămânea decât să plece...

Ieşi. Pe când cobora prima treaptă, a avut impresia că privirea lui Jérôme îl mai urmăreşte încă... Şi nu numai privirea, ci şi zâmbetul lui uşor ironic, tulburător!... Impresia a fost atât de puternică încât s-a întors.

Palierul era pustiu. Ajuns în odaie, Simon se întinse pe pat, apoi, enervat, trecu pe balcon. Nici nu deschise bine uşa că frigul îl pătrunse. Era plăcut însă. Revenea imediat pe pământul învestit cu mii de semne distincte, strălucitoare, irizate. Simon regăsea acel chinuitor apel care, cu un ceas mai înainte, îl ţintuise pe potecă. Cele patru stele ale Orionului delimitau în văzduh o zonă ademenitoare, de un albastru închis. Jur împrejurul acelui spaţiu tăcut, cerul roia de prezenţe. Numai el mai avea viaţă şi mişcare, căci pământul încetase parcă să mai respire, iar torentul, pe jumătate înţepenit, abia se mai auzea în noapte. Priveliştea era calmă, crudă, străină. Dar în zare, se revărsa o lumină neobişnuită. Luna galbenă, uriaşă, domnea asupra neprihănirii iernii şi sporea cu licărirea ei albul pământului. Dinspre Orcières, zidul stâncos îşi înălţa în întuneric pereţii lucii pe care luna se sprijinea pe furiş... Pentru a doua oară în acea zi, Simon a avut impresia că trăieşte sub dominaţia unei lumi care-l atrage spre piscuri, obligându-l să părăsească pământul şi să se despartă de toate simţămintele omeneşti.

Petrecu o noapte agitată... Pe la miezul nopţii a avut un vis care l-a tulburat mult. Se făcea că e pe scară, la Jérôme, gata să coboare. Cum avu impresia că cineva îl urmăreşte cu privirea, se întoarse. Într-adevăr, era Jérôme, cu enigmaticul său surâs. Deschisese uşa, ţinând sub braţ câteva din portretele pe care Simon le privise cu atenţie şi se aplecă deasupra balustradei ca să i le arate, şoptindu-i:

— Dacă vrei, am să-ţi fac şi portretul ei... Da, portretul ei! Portretul lui Minnie!...

Ceva mai târziu a mai avut un vis.

Se petrecea într-un loc nedeterminat, situat probabil în afara vieţii. Era noapte. Simon înainta de-a lungul unui drum, spre o umbră ivită din zăpadă, care-i făcea semn să se apropie. Nu-i distingea trăsăturile; n-o recunoştea decât după acel nimb auriu în care erau adunate toate dorurile ce stăruiau în priveliştea întunecată, în pădurea unde poteca lăsa o dâră de un alb incert. Avea un surâs abia schiţat, fascinant, dar Simon nu-i distingea buzele: vedea numai reflexul surâsului pe frunte şi pe obraji, ca o lumină spirituală.

— Am venit spre tine, i se adresă umbră, dar vezi, nu mai pot să merg. Zidul de zăpadă dintre noi mă împiedică să înaintez...

Şi zidul de zăpadă avea o semnificaţie anume pentru amândoi. Simon, la rându-i, a întrebat-o în extaz:

— Aşadar, ai ghicit?...

— Dragul meu!... Da, am ghicit... Fii fără grijă. Dar dacă vrei să mă apropii, să nu-mi spui că mă iubeşti...

— Îmi dai voie să te sărut?

Simţind pe obraji căldura buzelor ei, izbucni în plâns... Ridică ochi şi o zări lângă el nu pe Ariane, aşa cum crezuse, ci pe Minnie, care se îndepărtă râzând.

El i-a strigat: „Dumneata erai?” şi s-a trezit.

Nu i-a fost uşor să alunge neliniştea pricinuită de visul atroce, ambiguu. Se simţea ca sub apăsarea unei greutăţi. Când a înţeles că e treaz, s-a înseninat la gândul că Ariane există în realitate, nu într-o lume evanescentă unde apariţia ei e supusă unor legi misterioase care puteau să-i scape ci într-un univers stabil, solid, unde obstacolele ca şi şansele sunt precise, clare, şi puţine evenimente sunt ireversibile. Era o certitudine uriaşă, binefăcătoare, o dulce speranţă ce-l legăna ca o apă. Ariane exista, nu mai încăpea nici o îndoială: de cum se va lumina de ziuă o va întâlni, căci oricât de mari ar fi fost dificultăţile, nu semănau nici pe departe cu cele din vis. Ariane exista. Era reală, ocupa un loc precis în lumea pe

care Simon o privea acum cu ochii larg deschişi. Cum de nu se gândise să se bucure mai demult de această certitudine? Până în noaptea aceea nu cunoscuse un univers în care, într-o clipă, Ariane să-i poată fi smulsă. Din fericire, acel univers era plăsmuit: Ariane nu era însă un obiect de vis, o pradă pe care întunericul s-o înhaţe într-o clipă. Şi Simon avea impresia că ea scăpase din ghearele morţii!

IX

DRUMUL NU MAI ERA CEL DE ODI-nioară. Pe jos se întindea un covor gros, luxos, imaculat.

Dacă primele zăpezi se topiseră repede, acum se formase pe pământ un strat adânc şi moale care scârţâia sub tălpi, lăsând impresia că e acolo de totdeauna. „Casa”, în jurul căreia zăpada se înălţase până sub ferestre, acoperind primele trepte, luase aspectul unui mare vapor ancorat în gheţurile unei mări antarctice. Rămăseseră undeva departe, în urmă, pe-un alt tărâm, cufundate în uitare, poienele verzi, tufele de răsură, frunzişurile de fagi. Iarna avea farmecul unei călătorii, unei aventuri; şezlongul în care bolnavii stăteau încotoşmănaţi în pături, după ritualul recomandat de surori, devenise o insulă străjuită de meterezele de zăpadă înălţate pe acoperiş şi de stalactitele ce atârnau la ferestre ca o dantelărie de cristal; simţeai o anxioasă plăcere în acea securitate ameninţată neîncetat, asemănătoare cu bucuria copiilor care şi-au construit o mică fortăreaţă din nisip şi care, în picioare, în inima adăpostului lor, aşteaptă valul mării.

Au urmat câteva zile reci şi pure, care s-au scurs spre

înălţimi. Acum nu mai exista nici un gol între diferitele momente ale zilei iar interesul faţă de viaţă nu înceta să crească. Ceasurile, chiar şi cele mai paşnice, aveau un farmec ce dădea o notă preţioasă, sfâşietoare aproape, scurgerii clipelor, fie de şi neînsemnate, clipe ce se infiltrau, linele după altele, cu o miraculoasă lentoare, în dulcea şi groasă zăpadă mentală. Orele deveneau şi mai tăcute. Ca şi clipele, zăpada picura din streaşină, lacrimă după lacrimă, cu un zgomot mai, plăcut, pe storurile ridicate către soare. Tăcerea devenea compactă; te izbeai de ea ca de un obstacol pe care vrei să-l învingi; îţi venea să urli ca să-i sfărmi adâncimea. Dar urletul s-ar fi pierdut fără nici un ecou, asemeni picurilor ce se prelingeau de pe acoperiş, sfredelind zăpada. Atunci, în inima tăcerii, sub razele soarelui care la începutul după-amiezii începea să coboare, veneau ceasurile unei nesperate virtuţi, când pământul şi cerul răspândeau tot atâta lumină. Razele emanate de cele două surse divergente se încrucişau în jurul fiecărui obiect iar Simon, cu capul răsturnat pe perne, putea urmări pe tavan feluritele scânteieri ale pământului. Lumea se schimbase. Nu numai obiectele dar până şi gândurile răspundeau acestei nevoi de strălucire care făcea ca orice umbră să fie în acelaşi timp şi rază, ştergând cele mai familiare antinomii şi înălţându-se într-o glacială puritate în mijlocul pustiului de lumină, sub focurile conjugate ale celor doi sori; şi datorită miraculoasei limpezimi, Simon nu se mai sătura să privească în el, căci viziunile ce se desprindeau din straturile translucide ale sufletului aveau nobleţea care trebuie să fi scânteiat în primele făpturi.

Tot astfel, pe când înainta pe cărare, fără să întoarcă privirea, păşind alene pe zăpadă, îi apărea – ca o ofrandă ce se număra printre privilegiile fireşti ale acelui ceas – şi trupul luminos al Arianei în care razele cerului şi ale pământului se întâlneau cu cele ale unei lumini şi mai neprihănite. Şi dacă vara o izola în frumuseţea ei, iar

Simon o văzuse plimbându-se de atâtea ori că o fiinţă venită de pe un alt tărâm, iarna, pământul scuturându-şi podoabele, măreţ până la simplitate, alcătuia un cadru mai puţin străin de esenţa ei, dublând în juru-i forţa calmă şi inocenţa-i energie. Dar nici n-o zărea bine că Ariane se şi făcea nevăzută după firava perdea de brazi care masca începutul drumului, ca să reapară aproape imediat, pe albul strălucitor al pământului. Atunci inima lui Simon bătea de parcă o descoperea pentru prima dată. Degeaba se gândea că, poate, seara, o va întâlni şi ea îi va vorbi, degeaba se gândea la intimitatea lor, orice gând de familiaritate între el şi făptura minunată ce înainta pe cărare devenea de neconceput.

Astfel, de fiecare dată când la capătul drumului. Se îndepărta acea formă fluidă, cu linii armonioase, Simon îşi stăpânea eu greu emoţia. Totul îl impresionă, îl tulbură, la acea creatură atât de puţin obişnuită. Nu numai trăsăturile, dar atitudinea, cuvintele ei aveau o invulnerabilă prospeţime. Ariane crescuse din pământ, se ivise ca o mlădiţă. Venele ce-i străbăteau trupul îşi luaseră pesemne prima cuminecătură din pământ, de aceea se înţelegea atât de bine cu toate formele naturii. Fermitatea ei nu era făcută din renunţări, era fermitatea unei fiinţe care n-are nimic fragil. Nu cunoştea acele compromisuri prin care te faci plăcut în ochii lumii, nici acele calcule pe care le urmăresc adesea femeile sub nevinovatul cuvânt de „cochetărie”. Austeritatea ei, bucuria ei erau asemenea austerităţii şi bucuriei pământului: ca o vocaţie necesară şi profundă; neîndoios, de aceea avea chipul atent şi privirea arzătoare căci văpaia din ea nu putea fi cu nimic domolită...

După multe zile frumoase, cerul se întunecă din nou şi timp de o săptămână, natura încercă pe rând diversele măşti ale furtunii. Dar cele mai groteşti nu erau şi cele mai redutabile. Natura nu trebuia să-şi forţeze vocea pentru a se face auzită: avea un fel anume de a fi

violentă cu blândeţe. Zăpada cădea cu fulgi mărunţi ce dănţuiau uşor în văzduh, gata să urce din nou spre cer, purtaţi de vânt. Sub aparenţa lor frivolitate, puneau stăpânire pe tot. Uneori un brad, sub greutatea mângâierilor lor sau uitat pe vreun povârniş surpat, se prăbuşea, cât era de înalt tăind drumul. Urmele proaspete ale paşilor se făceau iute nevăzute; pârtiile abia tăiate dispăreau, iar pe acoperişuri se adunau straturi groase ce alunecau uşor spre streşini ca să se desprindă treptat şi să se prăvale cu zgomot înăbuşit.

În acele zile, de cum începea după-amiaza, Simon era cuprins de tristeţe; ştia că dacă ninsoarea va continua să cadă pe drum, plimbările n-ar mai fi posibile iar Ariane n-ar mai putea trece. Ziua semăna atunci cu un geam murdar iar în aerul rarefiat prin absenţă, tânărul avea impresia că se sufocă. Încerca să se gândească la ultimele lor întâlniri; dar nu se mulţumea cu atât. Ar fi vrut să vorbească despre ea, să-i rostească numele în faţa cuiva, nădăjduind că astfel se apropie de ea sau că are o mărturie a realităţii ei. Dar băga de seamă că iubirea lui nu se împăca bine cu graiul. Îi era imposibil să vorbească despre Ariane, chiar şi cu el însuşi: nu o numea nici măcar în sufletul său. Iubirea ca şi geniul creează în jur o anume singurătate iar Simon se simţea izolat ca un muzician în propria-i operă, ca un mistic în noapte, ca un poet în tăcere.

Dar a doua zi, dacă se arăta soarele prin obişnuita-i breşă de-a lungul flancurilor uriaşe ale Masivului cel Mare, atunci îi era de ajuns o simplă privire către lume, o licărire a suprafeţelor scânteietoare ale stâncilor, un semn smuls codrului ce urca până se pierdea în zare, pe stâncile d’Armenaz, înghesuind brazii ce se întreceau în înălţimi, sub armura sclipitoare a iernii: îi era de ajuns chiar mai puţin, umbra albăstruie şi delicată a trunchiurilor pe panglica strălucitoare a drumului, pentru că imaginea Arianei, anexând toate aceste mărturii ale

luminii, să se ivească din nou, neprihănită şi biruitoare, odată cu soarele.

Între aceste alternative pasionate, timpul se scurgea spre un cer încă schimbător iar fericirea lui Simon cunoştea toate triumfurile şi înfrângerile naturii. Inima-i bătea în ritmul zilelor şi el aştepta cu acea uşoară nelinişte ce precede întotdeauna marile bucurii, clipa previzibilă când soarele avea să întemeieze în plină iarnă incontestabilă lui domnie şi când, spera el, pacea avea să sălăşluiască deopotrivă în oameni şi pe pământ.

Stătea cu Ariane doar câteva clipe dar acceptă bucuros această asceză impusă fericirii lor. Căci fiecare din scurtele lor întâlniri adunau atâtea bucurii, atâtea minunate gânduri încât n-ar fi schimbat pentru nimic în lume viaţa aceea plină de constrângeri, de oprelişti. După cum focul sacru al geniului izbucneşte cu mai multă forţă când are de învins stavile, obstacolele din calea lor îi ajutau să se purifice.

Trecu o săptămână, apoi încă una, iar luna îşi schimbă chipul, alungindu-se, dispărând treptat, ca o femeie ce se arată mai întâi prin uşa întredeschisă că apariţia ei să fie dorită. Într-adevăr, luna se ivi din nou purtând ca giuvaer o stea pe frunte. Era aproape de pământ, prietenoasă, familiară iar pe ecranul schimbător al nopţii, Simon privea cu încântare umbra ce se legăna alături de cea a Pământului...

Şi nopţile reîncepeau să se scurgă, asemeni nopţilor din luna precedentă, cu o dulce şi gravă limpezime încât la lumina lor caldă puteai să vezi pământul în toate micile lui detalii. Deşteptându-se odată, Simon constată mirat că noaptea nu se deosebea cu nimic de cea cu o lună în urmă... Nu se schimbase nimic, zidul d'Armenaz avea aceeaşi strălucire difuză către cerul uşor întunecat iar drumul desena aceeaşi palidă curbă printre umbrele delicate. Parcă timpul încremenise, aceeaşi noapte,

acelaşi pământ, aceeaşi tăcere şi Simon avu impresia că simte pe vârful buzelor gustul crud al veşniciei.

Tânărul se ridică. Se apropie de balcon fără să facă zgomot, cu paşi înăbuşiţi... Da, totul era dumnezeiesc de asemănător. Lumina lunii se aşternuse pe jos ca nişte straie transparente iar umbrele albăstrui şi liniştite curgeau de pe creste împrăştiind în zare licăriri lăptoase. Simon nu vedea luna, dar aproape de el, sub fereastră, firava pădurice de brazi oglindea în zăpadă, cu o stranie precizie, siluetele alungite ale căror vârfuri se pierdeau prin hârtoape. Aceste raze reci aveau un farmec misterios şi ademenitor iar Simon se lăsă prins în cercul de lumină cu care lumea se împodobise în timpul nopţii.

Cum se aplecă pe balcon, zări nu departe, la celălalt capăt al drumului, o clădire pe care n-o cunoştea, plutind parcă în zăpadă. Era „Casa” pe care lună o năruise ca s-o clădească după plac. Căci anumite suprafeţe, izbitoare ziua, se topeau acum în timp ce altele ieşeau din umbră ca să formeze inedite combinaţii. Dar mai ales, sub influenţa acelui ecleraj ciudat, construcţia pierduse soliditatea, se reducea la un decor fragil: panouri albe străbătute ici şi colo, în dreptul ferestrelor, de o serie de dreptunghiuri negre. Lumina şi întunericul se izbeau în contraste vii, tăind edificiul în neaşteptate unghiuri. În jur, cerul era neprihănit, de o limpezime sonoră, cu stele de cleştar, încât lumea întreagă părea complice la strania fantezie care adusese în acel loc improbabilul şi feericul palat pe care zorile nu ar fi zăbovit să-l surpe.

Uimirea lui Simon se împleti atunci cu cele mai frumoase emoţii trăite pe Crêt d’Armenaz; era o stare atât de puţin obişnuită încât părea de necuprins în cadrele fireştilor impresii omeneşti. Cerul la oraş nu cunoaşte o asemenea vibraţie: nici o noapte nu seamănă cu cea în inima căreia Simon credea că desluşeşte o prezenţă, ca şi cum vremea s-ar fi convertit într-o divină creatură a cărei uşoară atingere îl vrăjise. Oare viaţa se

înălţase deodată, cu titlu de excepţie, deasupra ei înşişi? Nu se dezvăluia mai degrabă, în adevărul ei? Simon încerca impresia de frumuseţe neprevăzută, de excepţională reuşită, ce transcende într-atât obişnuita condiţie umană încât eşti tentat s-o numeşti „magică”, pentru că nu poţi crede că intră în firescul vieţii să fie miraculoasă. Nu ştia cum să definească starea lui: nimic din experienţa lui anterioară ou-i putea sluji drept reper, referinţă său nume. Ştia doar că se situează dincolo de fericire.

Şi atunci se înălţa treptat sub ochii lui o imagine ce părea că se desprinde din cer ca să se întrupeze şi să vină spre el. Straniu lucru! în acea lume tăcută şi îngheţată din care fusese îndepărtat de atâta vreme orice semn de viaţă, în acea lume în care arborii dezgoliţi apăreau în fiecare dimineaţă împodobiţi cu promoroacă, era deci loc şi pentru o frumuseţe omenească! Sub cerul îngheţat, străbătut de astre rătăcitoare; în acea natură polară, pe pământul tare, încrustat de paşi, era loc pentru acea graţie, acea fiinţă plăpânda şi atotputernică, acel delicat chip de fată... Simon se gândea că s-ar fi putut întâmpla să nu cunoască niciodată nici faţa, nici acea lume. Ar fi putut să n-aibă timp să-şi înalţe ochii spre un asemenea cer?! Ariane s-ar fi putut confunda pentru el cu una din numeroasele figuri alături de care treci fără să le observi?! Trebuia să admită o asemenea ipoteză, de vreme ce nu frumuseţea e vinovată, la urma urmelor, de orbirea noastră! Dar acum Simon nu mai putea să treacă nepăsător. Imobilizându-l, boala îi descoperise lumea.

Din nou luna se lăsa tot mai mult mistuită şi Simon zărea vârcolacii la pândă, muşcând-o cu nesaţ. Să mai fi rămas vreo noapte-două senine, apoi, pe măsură ce nopţile se întunecau, avea să străbată strălucirea vie a stelelor. Dar, grăbit să guste încă o dată din bucuria pe care o cunoscuse de curând, Simon nu aşteptă scadenţa şi, trezindu-se iarăşi, se ridică, trase ceva pe el şi ieşi pe

balcon, în întuneric, pe jos, culcat în faţa ferestrei ca un animal devotat, se zărea trupul nemişcat şi blând al lunii.

Dar pe când se apropie de fereastră, un zvon îl făcu să tresară Nu se-nşela oare?... Auzise bine larmă de glasuri, acea dulce chemare, acel strigăt îndepărtat? Şi chiar imediat zgomotele se apropiară. Era o explozie de râsete ascuţite, printre care se detaşa un glas. Un glas de femeie care vibra puţin răguşit, dar cald, de încălzea noaptea în juru-i. Simon auzi torentul curgând foarte slab, ca şi cum ar fi fost pe cealaltă lume. Apoi din nou izbucniră râsetele şi Simon distinse o voce:

— Nu putem să mergem mai departe! Trebuie să tragem săniile!

Peste ochi se lăsă ca un văl. Silueta gârbovă a lui Massube îi apăru în acele zone ale memoriei unde se cuibăresc lucrurile pe care crezi că le-ai uitat. Nu dăduse atenţie vorbelor acelui personaj dubios. Dar iată că un strigăt banal, invitaţia ce răsuna în toiul nopţii: „trebuie să tragem săniile”, deştepta, din somnul lor, perfidele imagini. Grupul era pesemne la mică distanţă şi se apropia de pădurea de brazi, coborând spre dreapta. Simon putea să distingă acum dar vocile; în curând avea să desluşească şi siluetele printre brazi. Se găsea pe acolo o pârtie, o scurtătură între cele două braţe ale drumului. Cum zăpada nu era îndeajuns de bătătorită, săniile nu alunecau. Simon zări ca prin ceaţă câteva femei care trăgeau săniile pe jumătate înglodate, poticnindu-se la fiecare pas şi vorbind cu însufleţire. Uneori, din vălmăşagul de glasuri, se auzeau dar câteva cuvinte:

— Ne-ar trebui nişte cai!

— Sau nişte bărbaţi!

— Am avut unul, dar l-am pierdut!

— Mai degrabă, el ne-a pierdut pe noi!

— Apropo, unde-i Minnie?

— Data viitoare o să luăm mai puţine sănii şi mai mulţi

băieţi!

— N-aţi văzut-o pe Minnie?

— Cred că şi ea s-a pierdut!

— S-au pierdut amândoi!

În acel moment, cum fetele ajunseseră în pădurricea de brazi, Simon auzi dinspre cărare un chiuit puţin înăbuşit şi imediat apăru o femeie întâmpinată cu mare alai, i-are făcea cu greu faţă la potopul de întrebări. Simon îi recunoscu glasul. Se desluşeau şi câteva fraze:

— O nu, vă asigur!... Nici pomeneală! Dar vedeţi bine, odată ce sunt singură Bineînţeles că ştiu... Nu vă spun pentru nimic în lume!... Nu, nu vă spun!... E secretul meu... O să vedeţi!... E secretul meu!

— Sst!... Iată-i!

În clipa aceea vocile tăcură iar Simon auzi glasul Arianei vorbind cu doctorul Crou. Simţi atunci cum se rupe ceva în el. Îi era imposibil să distingă ceva; nu înţelegea prea bine ce se petrece. Ariane apăruse abia atunci, venind în urma lor sau fusese în grup dar nu rostise nici o vorbă? Dar cel mai mult îl tulbura prezenţa Arianei alături de Minnie... Da!... Această îmbinare inopinată îl deruta; ea destrăma într-o secundă toată vraja nopţii. Miraculosul palat, a cărui fantezie o sorbise până atunci, îşi schimbase înfăţişarea; devenise o clădire din stuc, cu o faţadă ce se putea nărui la cea mai mică atingere. Dar mai ales, prindea contur sub ochii lui o nouă Ariane de care se temea, cu o viaţă nebănuită şi care suprapunea peste imaginea ce şi-o făurise despre ea şi care-i devenise atât de necesară, imaginea unei fiinţe necunoscute pe care trebuia s-o desluşească. Nu-şi închipuise niciodată că Ariane, fiinţa atât de deosebită de oamenii obişnuiţi, ar putea să accepte compania acelor femei. Acest gând îl chinuia cumplit. Ariane ducea în absenţa lui, o viaţa necunoscută? Toate chipurile pe care ea ar fi putut să le capete într-o zi se iveau din acel glas ce răsunase printre brazi – şi Simon simţi o tainică dorinţă

că viaţa-i să se sfârşească. Îşi pierduse minţile? Ce-şi imagina?... „Trebuie să-mi alung tristeţea, îşi spuse Simon; nu se poate... Nu se poate ca Ariane să greşească... Nu se poate ca Ariane să fie contra mea, ca noi să încetăm într-o zi să mai fim alături!”...

Grupul – „mica bandă” cum o numise Massube – trecuse de perdeaua de brazi şi Simon zări tinerele mergând agale, în costumele strimte de schi, aplecate, trăgând săniile ce se lăsau greu. Se întorceau spre „Casă”. La o cotitură a drumului unde se făcură nevăzute, Simon auzi încă o dată glasul Arianei urcând în noapte...

Deşi glasul îl sfredelea crud, Simon aşteptă, convins că-l va mai auzi o dată, spunându-şi: „Atunci mi se va hotărî soarta”...

Dar totul a fost cufundat în tăcere.

X

ÎN ZIUA URMĂTOARE, ÎN TIMPUL vizitei, doctorul Crou l-a invitat la „serată”.

Era un tânăr cumsecade. Energic, agreabil, studiase la Paris puţină medicină şi multă muzică şi mai avea încă numeroase relaţii în lumea artei. Printre acestea figura şi un tânăr pianist pe care l-a îngrijit mai de mult şi care, sănătos acum. Venea în fiecare iarnă pentru câteva zile la munte. Era pretextul unei mici petreceri la care participau prietenii lui Crou din împrejurimi şi câţiva bolnavi prezentabili, învăluiţi repede în atmosfera de salon.

Invitaţia l-a luat pe Simon prin surprindere. Dar la urma urmelor de ce să n-o accepte?... Serata avea să aibă loc peste câteva zile, într-o duminică. Desigur, doctorul Marchat cu soţia nu puteau să lipsească. „O să se şi

danseze” a adăugat Crou... Simon îl cercetă cu atenţie. Avea o înfăţişare ireproşabilă şi, apoi, o invitaţie la un concert nu putea fi făcută de un om răuvoitor...

Pe Ariane n-a mai întâlnit-o până duminică. Pe când se pogora întunericul se gândea că n-avea cum s-o mai vadă până a doua zi. Seara, Simon se îndreptă spre apartamentul doctorului, instalat la ultimul etaj al „Casei”. Dădu mai întâi un ocol în direcţia Nant-Clair, până la bariera albă. Sperând că o va zări pe Ariane; dar nu era nici ţipenie de om; toată lumea se întorsese de la plimbare şi pe Crêt d’Armenaz domnea liniştea.

Simon se grăbi spre „Casă”: cum era alunecuş, se mergea greu. Întârziase puţin. Intră într-o încăpere încălzită, confortabilă, mirosind a ţigări bune. Cum venise de afară unde respirase aer rece, se simţea puţin ameţit. Auzi vag numele persoanelor prezentate, fără să le reţină figura şi se prăbuşi pe un scaun. Sunetul pianului îl introduse imediat într-o lume în care totul părea de necontestat. Artistul interpreta o piesă a unui compozitor modern. Sugères, a cărei virtuozitate te făcea să uiţi adesea profunzimea execuţiei. Simon urmărea cu emoţie muzica ale cărei subtile contraste îi trezeau o uşoară nelinişte. Ascultă *Jocuri de umbre*, piesă în care melodia se lupta neîncetat cu atmosfera tulbure a disonanţelor, a cadenţelor frânte, a capriciilor unui stil exasperat, şi Simon încerca o impresie asemănătoare cu cea a unui dansator care, plecând de la un bal, caută să regăsească în vâltoarea străzii, în senzaţiile discordante care-l asaltează, mângâietoarea căldură a unor ritmuri, a unor speranţe. Da, asta era: neliniştea unui om care, din mijlocul haosului, încearcă să afle calmul, securitatea ritmului iniţial... Simon se miră că o simplă combinaţie de sunete e capabilă să suscite asemenea gânduri. Dar nu-şi putea reprezenta altceva în faţa hiatusului constant pe care opera îl impunea spiritului, sugerând o permanentă catastrofă în care revenirea frazei principale ce renăştea

când o credeai uitată, introducea pe alocuri un cânt de speranţă, ca un preludiu la reînălţarea unei lumi distruse. Piesa se încheia, ca mai toate lucrările lui Sugères, cu o ameţitoare imagine a unui cer care, după ce s-a înseninat treptat, se întunecă deodată şi te lasă cu o sete, cu o dorinţă pe care ştii că nu o vei împlini niciodată...

Simon îl privi pe interpret. Părea că improvizează, că recreează odată cu opera lui Sugères o operă a lui, că o scoate din veşnicii. Desigur, pornea de la un cadru fix, de la o rezistenţă, de la o materie deja constituită şi ale cărei contururi le urmărea, dar această materie schiţată, sculptată de un altul, era atât de intens trăită de artist încât părea că participă alături de creator la geneza ei. Dar oare Sugères nu pornise şi el în întâmpinarea unei lumi preexistente, nu încercase să o urmărească în operă, să-i sublinieze conturul? Creaţia lui nu era tot o colaborare? Însuşi Simon, la rându-i, inspirat de operă, părea că o schiţează, că o reface în sine; şi avea impresia că prin ea participă la creaţia iniţială.

În acel moment Simon se întoarse, atras parcă de o privire şi i se păru că visează: Ariane stătea în spatele lui. A vrut să-i adreseze un zâmbet dar a trebuit să renunţe şi să-şi stăpânească un oftat. Privirea lui nu se oprise asupra formelor exterioare ale unui trup, ci prin de ajunsese, ca şi cu opera lui Sugères, la un fel de dublu preexistent şi miraculos. O văzuse pe Ariane în spatele lui, liniştită, cu braţele în jos, în caldă strălucire a părului, cu micul ei chip luminat de ochii de chihlimbar: înţelegea că sentimentul inspirat de ea nu era foarte diferit de cel trezit cu câteva secunde mai înainte de muzica lui Sugères, sentiment încă atât de viu încât nu reuşea să se mai concentreze asupra noii lucrări interpretate acum de pianist. Da, Ariane era sora acelor note ritmate, înaripate, care interveniseră în urzeala opacă, discordantă a piesei, ca şi când ar fi deschis o poartă. Şi aşa cum, ascultându-le, avusese simţământul că se confundă cu de, cu danul

lor, că devine el însuşi acea temă fluidă şi rapidă pe care, la rându-i, o recrea împreună cu interpretul, acum, privirea întoarsă la întâmplare spre Ariane fusese copleşită de iubire încât i se părea că se confundă cu impulsul dintii, tânără ca şi opera lui Sugères nefiind decât omeneasca-i tălmăcire. Astfel, nu mai există pe lume nimic stingher, totul era în armonie; cele mai felurite lucruri se înrudeau. Căci aceeaşi impresie – că prin admiraţie sau iubire, s-a dat la o parte un zăbranic ce perdeluise lucrurile şi că pătrunde deodată în realitatea lor – aceeaşi impresie o mai trăise pe când privise cum curge torentul sau pe când contemplase pajiştea sau trupul aspru şi viguros al pământului. Acelaşi sentiment îl tulbura din nou doar fiindcă ochii lui o întâlniseră pe Ariane. Aceeaşi emoţie îi semnala de fiecare dată în juru-i prezenţa unor realităţi înrudite; în faţa lor, el era ca un pendul pe care-l porţi cu tine şi care oscilează: încă o dată se minună de frumuseţea analogiilor risipite în lume.

Dar imediat îl fulgeră o altă idee. Îşi amintea într-adevăr că auzise vorbindu-se despre acei artişti care merg atât de departe în interpretarea anumitor opere muzicale încât egalează, poate, în genialitatea lor, compozitorul însuşi. Purtat de acest gând, reflectând asupra transfigurării posibile a lucrurilor în anumite fiinţe, Simon se întreba, cu o naivă îndrăzneală, dacă într-o zi Creatorul nu va fi uimit contemplând în unele creaturi o atât de strălucitoare imagine a operelor lui... Creatorul!... Acest cuvânt dădea un sens tuturor analogiilor răzleţe. Era „locul” tuturor emoţiilor trăite la intervale diferite, în timp şi în spaţiu, dar care aveau să se întâlnească toate undeva, într-un plan unic. Era cuvântul încântărilor trăite de Simon de când venise pe munte. Creatorul învesmântase lumea, cele mai umile, cele mai dispreţuite obiecte, în lumină; şi acel vesmânt scăpăra într-atât încât, uneori, privirea – oamenilor trecea prin el fără să-l mai vadă. Simon se simţi deodată purtat spre Creator, printr-o

adeziune intimă, fericită, înălţătoare a întregii sale fiinţe: i se părea că înţelege sensul cuvântului „bucurie”... Dar imediat îi apăru imaginea lui Massube. Creatorul abia descoperit de el să fie acelaşi care zămislise şi lumea întunecată, înspăimântătoare pe care i-o evoca de fiecare dată, glasul tulbure, tărăgănat al lui Massube? Într-adevăr, între cele două lumi există o prăpastie stranie şi de neînţeles, dar reală, căci Ariane, văzută din lumea lui Massube, era o creatură atât de diferită de cea văzută din lumea lui Simon. Dar Simon era sigur, cel puţin acum că prăpastia a cărei existenţă trebuia s-o recunoască se afla între Ariane şi Massube, nu între el şi Ariane. Nu putea fi altfel. Ariane nu era şi nu putea fi vinovată. La ce bun s-o întrebe? Sugères îi răspundea în locul ei. Dacă lumea era acea lumină pe care o avea sub ochi şi în ordinea căreia intervenise Creatorul, dacă lumea nu era în seara aceea un ansamblu de ruine incoerente iar conştiinţa nu fusese dată oamenilor pentru disperare, dacă emoţia trăită de Simon în faţa operei lui Sugères avea un sens, dacă o asemenea emoţie era posibilă. Însemna că Ariane nu e vinovată, că Ariane merită adoraţia lui... Simon înţelegea că nu mai avea ce s-o întrebe. Cunoştea răspunsul: ca şi notele lui Sugères. Ariane era un semn şi acel semn învingea mediocritatea, gelozia, josnicia. Îi era ruşine că s-a putut îndoi.

Nu-şi dădu seama cât timp se scursese de când pianistul încetase să mai cânte, dar observă, că scaunele erau împinse la perete iar lumea se pregătea de dans: Crou trecu la pian. Atunci s-a temut că. Va trebui să o întâmpine pe Ariane sub forma ei omenească... Ea se şi află în faţa lui.

— Nu mă aşteptam să te întâlnesc aici, i se adresă el stângaci.

— M-a invitat Crou, acum câteva zile, când am fost la săniuş...

— La săniuş?

— Da, noaptea... E adevărat, nu te-am mai văzut de atunci... Oh, Simon, o noapte minunată! Totul părea îngheţat, liniştit. Scăpăra doar o mreajă de lumină...

Ea zâmbea... Cât de firesc, de clar devenea totul!... Simon se simţea tot mai ruşinat că se lăsase îmboldit spre păcat de Massube. Sorbea cuvintele atât de simple ale Arianei cu bucuria unei eliberări.

— Ce te face atât de fericit? întrebă ea observând transformarea de pe chipul lui.

— Faptul că exişti, zise el cu fervoare. N-am să pot să-ţi fiu îndeajuns de recunoscător pentru asta...

Ea zâmbi, un zâmbet abia schiţat dar care-i modifica întrucâtva linia obrazului, dându-i un plus de gingăşie. Simon se întrebase mai înainte: „Cum poate o simplă combinaţie de sunete să-mi trezească o asemenea bucurie?” Dar plăcerea izvorâtă din simplă modificare a trăsăturilor nu era la fel de uimitoare?... Lumea e vrăjită, se gândi el; există la suprafaţa lucrurilor, o frumuseţe care ne tulbura.

În jurul lor se dansa şi Simon se întrebă în sine dacă trebuie s-o invite. Dar la acest gând simţi o nelinişte inexplicabilă şi un fel de regret. Îi adresă Arianei o timidă invitaţie şi respiră uşurat când ea îi răspunse că e puţin obosită.

Apoi, ea nu dorea să rămână prea mult împreună, de faţă cu atâta lume, în mijlocul atâtor priviri şi el se gândea la acelaşi lucru.

— Da, cred că ai dreptate. Nu e cel mai potrivit loc...

Dar nici n-apucă bine să se îndepărteze că-i păru rău şi, în timp ce se uita la perechile care dansau, se trezi alături de Minnie.

Ce se întâmplase? Doctorul Marchat îl condusese pe pianist spre pervazul ferestrei unde îi vorbea cu frumoasa lui voce de bas: interlocutorul său nu desluşea tocmai bine ce-i spune, dar îi făcea plăcere să-l asculte. Chipul doctorului exprima în seara aceea, pe lângă obişnuita-i

nobleţe, o radioasă satisfacţie, dar aceasta nu umbrea, expresia cvasi-olimpiană care-l făcea să pară că planează deasupra lumii, acordându-le oamenilor ce se agitau în preajmă-i o atenţie condescendentă. Avea aerul unui om care e la el acasă şi care, în acelaşi timp, lasă în seama celorlalţi, grijile mărunte. Tânărul Crou era responsabil cu bună desfăşurare a serii şi se achita, de altfel, de minune. În concluzie, totul era firesc în acel salon iar cuvintele nefaste ale lui Massube se năruiră ca fluturii de noapte ucişi de o puternică lumină. După mai multe zile de nelinişte, Simon regăsea astfel pofta de viaţă şi se mira de incredibila maleabilitate a fiinţei omeneşti. Dar imediat „prezenţa doamnei Charmèdes îl stânjeni: de unde apăruse oare?

Începuse să-i vorbească de Sugères, prezent pe buzele tuturor în seara aceea: pretindea că l-a întâlnit la băi, la mare. Lui Simon nu-i trecuse prin minte că Sugères ar putea merge la băi iar Minnie nu înceta să exploateze efectul poveştii ei: Minnie se lăuda eu trei lucruri: îl cunoscuse pe Sugères la băi, avusese ca servitoare o fostă bucătăreasă a lui Francis Jammes iar una din mătuşile ei deţinea o pagină manuscris de Lautréamont.

— Am uitat să-ţi spun, ca lista să fie completă, că bunica mea scrie ca Doamna de Sévigné!. „

Simon o urmărea cu greu; gândurile i se învălmăşeau iar privirea plutea pe deasupra umerilor ei; nu putea să nu bage de seamă însă ochii mici şi scânteietori, uşor închişi într-un zâmbet, ochii ei mici de peruzea. Era greu, cu Minnie, să rămâi serios; alături de ea ceva te purta irezistibil spre superficialitate, spre glumă.

— Întrucât am ajuns la literatură epistolară, iată o piesă, zise Simon scoţând o scrisoare din buzunar, pe care aţi putea să o adăugaţi la colecţiile dumneavoastră personale. Uitasem că o am la mine de mai bine de opt zile...

Era o nouă scrisoare a lui Kramer căruia fusese nevoii

să-i promită că i-o va înmâna personal „dacă o voi întâlni, adăugase el, ceea ce s-ar putea să nu se întâmple” – ba chiar făcuse tot posibilul ca s-o evite.

Minnie protestă amuzată. Cine era acest Kramer? Se prefăcea că nu-l cunoaşte. Un prieten? Ce original! îi povesti râzând de prima scrisoare. Nu mai primise până atunci o asemenea misivă. „Un adevărat monument literar!... E colosală! Scrie... Stai o clipă... Scrie ca Bossuet! Bossuet revăzut de Sindbad marinarul... Cu discreta colaborare a lui Sadi-Carnot... Ah! Acest domn e născut, desigur, pentru pastişă!...” Râdea cu o insolentă veselie, un râs care făcea să-i tremure gâtul, răsfrângându-se apoi pe buze. Simon îşi dădu seama că o priveşte... Avea o rochie de catifea verde, închisă pe gât, ce cădea drept; un cordon legat strâns îi sublinia mijlocul. Dacă rochia se mula pe piept şi pe gât ca o mănuşă, era în schimb evadată şi decoltată în spate, lăsând să i se vadă talia subţire, sidefie.

Pe când stătea de vorbă cu Minnie, străduindu-se să-şi domine impresiile prea plăcute, animaţia ce domnea în jurul lor atinsese paroxismul. Încăperea era prea strâmtă, perechile se atingeau, ceea ce nu făcea decât să sporească însufleţirea lor. Simon observă cât de perfect se îmbinau trupurile dansatorilor în acel demers frânt şi reluat neîncetat, în ce măsură trupul omenesc era făcut pentru a fi ocrotit de un alt trup, capabil să-l completeze armonios... Abia atunci a băgat de seamă că o ţinea pe Minnie în braţe. Simţea sub mina lui cum se leagănă spatele ai pe jumătate gol şi cum picioarele-i alunecau într-o stranie supunere. Dar plăcerea pe care o gustă nu era curată.

Pe când dansa, vedea cum ochii ei albaştri deveneau sinilii, se întunecau, atrăgându-l către acea lume în care, spre deosebire de lumea Arianei, vederea îşi pierdea din limpezime.

— Dar ce ai? îl întrebă Minnie. Ce s-a întâmplat?

Când vorbea, râdea scurt, printre dinţi, făcând să sporească neliniştea şi tristeţea lui Simon. Ar fi vrut să fugă de ea; contactul cu ea îl ameţea, îi deştepta o tulburătoare voluptate. Nu ştia cum să îndepărteze vraja, să risipească acea impresie care umbrea, parcă, fericirea lui,

— Ţi-am auzit glasul într-o noapte, îi zise el, cu greu.

Acum trei nopţi... Nu dumneata erai?

— Se poate... Şi ce-i cu asta? îl întrebă ea la rându-i, puţin stingherită. E adevărat, adăugă ea, ceva mai veselă, ca şi cum şi-ar fi amintit, am ieşit cu câteva tinere ia plimbare... Un adevărat pension!...

Simon se întrebă de ce minte.

— Mi s-a părut că am auzit şi o voce de bărbat, îndrăzni el.

— Evident, era şi drăguţul de Crou, mărturisi Minnie prompt. Dar pe Crou nu-l mai punem la socoteală.

Simon făcuse remarcă fără să se gândească; abia apoi şi-a dat seama că fusese indiscret. Minnie îşi reveni însă imediat şi înclinându-şi capul graţios, îl privi cu o subită indulgenţă, a cărei semnificaţie îi scăpa.

— De aceea erai atât de grav adineauri? îl întrebă ea.

— Poftim? N-am... Eu...

Se bâlbâia. Nu ştia cum să se apere ca să înlăture neînţelegerea. Apoi tăcu, incapabil să găsească un răspuns care să n-o jignească; dar în acelaşi timp avea impresia că tăcerea crea, în ciuda strădaniei lui, un fel de complicitate între el şi acea fiinţă ispititoare care, cu zâmbetul, cu privirea, cu trupul ei fluid şi învăluitor, îi domina treptat voinţa. Atunci simţi cum tristeţea lui creşte şi mai mult căci se lăsase parcă o barieră ce-l separa de miraculoasa lume pe care o întrezărise de două ori în acea seară, mai întâi ascultând muzică lui Sugères, apoi descoperind-o în spatele lui pe Ariane. O forţă adversă gonea acea lume. Închise o clipă ochii, sperând să o regăsească în sine. Dar ochii lui păstrau chipul lui

Minnie şi tot pe ea o văzu cura renaşte în trandafiria noapte cernută de pleoape.

Simon era descumpănit. Cum de-şi schimbase lumea, într-un timp atât de scurt, înfăţişarea? De ce se făcuse Demiurgul atât de repede nevăzut, luându-i universului transparenţa şi plămădindu-l din acea materie deopotrivă compactă şi amăgitoare prin care privirea nu mai putea trece? Degeaba căuta să se apere: mâinile, braţele lui Minnie, buzele ei strălucitoare ce se deschideau atât de aproape, lumina prea vie a ochilor ei aprindeau în sângele lui o flacără în care simţea cu spaimă cum reînvie acea neliniştită forţă care-l împinsese cândva în braţele unei femei. Şi-a spus că femeile sunt fiinţe care, pretutindeni, indiferent de timp şi loc, sunt făcute pentru plăcere, sunt nişte obiecte pe care le iei şi le laşi! Dar n-a putut să-şi continue gândul: un alt nume, un alt chip se ridica alături de cel al lui Minnie, şi un val de suferinţă l-a cuprins la ideea că-i trecuse aşa ceva prin minte, chiar şi pentru o clipă, la ideea că, în aceeaşi seară, aproape în acelaşi moment, două lumi atât de, contradictorii se întâlniseră în el. Ar fi dorit să se elibereze, să fugă; dar era legat de Minnie, mâinile lor erau împreunate; dansul îi purtă prin salonul luminos şi din nou i-a auzit vocea, vocea ei puţin răguşită, al cărei timbru se întipărise în el, întrebându-l cu vioiciune:

— Apropo, te-ai gândit la piesa mea? Ai reflectat, fiinţă cerebrală ce eşti? Pot să contez pe dumneata?

Simon avu un moment de ezitare, de derută. Uitase cu desăvârşire. Atacul îl luase pe nepregătite. Articulă cu greu:

— Ştii prea bine că sănătatea nu-mi îngăduie.

— Şi dacă Marchat îţi permite?

Nu mai avea ce să-i răspundă.

— Atunci, se schimbă lucrurile...

— Ei bine, Marchat îţi permite, zise ea veselă.

— Marchat, cum aşa? Nu l-am întrebat.

— L-am întrebat eu.

Îi tăia astfel orice retragere.

— M-a asigurat, chiar, că eşti într-o formă excelentă, dragul meu!... „Delambre?... Cel mai teafăr dintre bolnavi! Cred că stă aici doar ca amator!...”

Îi imită cu haz glasul, aerul lui de magician.

— Dealtminteri, dacă vrei să verifici, nu e prea departe.

Simon căută o scuză, un pretext, dar nu găsi. Zâmbi fără să vrea. Nu mai ştia ce anume îl împinsese să adauge:

— În acest caz... acceptă el, puţin ruşinat.

Stătea lângă el, cu ochii scânteietori. Oh! Nici pe Minnie n-ar fi trebuit s-o prevadă Demiurgul!... Dar în clipa aceea, cum muzica încetă iar doctorul Crou se apropie de ei, Simon se grăbi s-o părăsească pentru a o întâlni pe Ariane ce se retrăsese într-un salonaş alăturat. Ajuns lângă ea, îi luă mâna cu emoţie, o ţinu într-a lui fară să scoată o vorbă. Apoi îi dădu drumul. Nu putea izgoni gândul că dansase cu Minnie, că se simţise bine alături de ea, că trădase, păcătuise. O asculta pe Ariane dar parcă un zid îl despărţea de ea. Ea se întrerupse brusc, citind în ochii lui o altă preocupare şi instinctiv, fără să facă nici cea mai neînsemnată apropiere între gândul ei spontan şi aerul lui distrat, zise:

— Nu-mi place femeia aceea...

El se trezi brusc din vis, întrebându-se dacă a auzit bine.

— Cine anume?

— Cea cu care ai dansat.

El o privi.

— O cunoşti?

— Am întâlnit-o în noaptea în care am fost la săniuş... Simon, adăugă ea cu disperare, ca şi cum şi-ar fi mărturisit o greşeală şi ar fi vrut să se explice, înţelegi de ce nu-mi place, de ce-o detest?... Nu-i drept, nu-i aşa, să urăşti în asemenea măsură oameni care nu ţi-au făcut

nici un rău?...

Părea agitată. El o contemplă, mişcat de nevinovăţia ei, şi dându-şi seama că femeia cealaltă mai era prezentă în el şi că astfel Ariane era plasată la o infinită distanţă de el, ca de cealaltă parte a unui fluviu, simţi nevoia să plângă.

— Poate că e o femeie diabolică, zise el.

Apoi adăugă imediat, cu o dureroasă sinceritate:

— Ariane, aş vrea să nu mai existe nici o femeie în afară de tine.

De ce-i vorbise astfel? De cine se temea?

— Nu-i aşa? îl întrebă ea zâmbind, speriată puţin de tristeţea lui.

— Oh! îndoiala ta îmi face rău. Problema... Se întrerupse, apoi reluă: Eşti o fiinţă cu totul aparte – nu eşti din lumea asta, Ariane...

Dar pe când îi vorbea, a fost din nou cuprins de tristeţe, căci dincolo de ochii Arianei, strecurându-se în acea apă neprihănită, mai vedea încă strălucind micii ochi perverşi ai lui Minnie.

XI

DIMINEAŢĂ, CÂND SE DEŞTEPTĂ, Simon nu-şi aminti nimic. Cu capul în pernă, cu braţele afară din pat, întinzându-se într-o mişcare de eliberare, aşa cum se trezea el mereu, simţi suflul rece, infinit al genunii. Lentă insinuare care peste un ceas avea să devină o formidabilă prezenţă, surpând digurile somnului şi izbucnind în văzduh ca o simfonie olimpiană, îi dezmierda acum trupul adormit, smulgându-l încet din noapte, din vise. Prin pleoapele închise el vedea

desenându-se înalte forme îngheţate şi desluşea ca printr-o pâclă uşoară, mângâierea prin care i se vesteau, în mii de nuanţe, pădurea acoperită de promoroacă, piscurile scânteietoare, stâncile pleşuve şi, aproape de el, zăpada mai deosebită în acea dimineaţă, irizată, cum era, de soare. Oricât de miraculos putea părea preludiul, nu-l trăia în vis. Ca o mărturie de netăgăduit, torentul curgea, răzbind până la auzul lui, cu glasul grav şi uniform de bas. El ataca, intona primele măsuri. Apoi, se insinua o discretă chemare de flaut, în sfârşit, când Simon deschidea larg ochii spre ameţitoarea lumină a zilei, simţea cum tot muntele se învolburează spre el, ca apele-n maree. Lanţurile înalte se frământau în văzduh, înzăbrănindu-l în valurile lor solemne şi Simon avea impresia că aude sunete de orgă. Se lăsa purtat de acel talaz uriaş, până când bucuria lui scădea treptat; în urmă-i, ca o plajă primenită, ca o inimă spălată, dăinuia împăcarea.

Lângă patul lui Simon, o oglindă aşezată pe peretele opus ferestrei răsfrângea o frântură din priveliştea pe care n-o putea zări direct. Era faţa vestică a marelui zid stâncos, acolo unde el cotea, înclinându-se către poiană.

Apariţia acelei forţe seculare, a acelor ziduri pleşuve, bătute de soare şi de furtuni, deştepta în Simon o exaltare ce făcea să sporească şi mai mult certitudinea unei împliniri. Oglinda fixată în perete decupa un pătrat iar într-un colţ al lui, crestele stâncilor dezveleau un petic de cer. Oglinda era singura podoabă din cameră dar răsfrângea într-un tablou, diferit colorat, zidul plin de viaţă. Uneori uşa ce dădea spre balcon – şi care rămânea mereu deschisă – nu lăsa să se vadă decât un cer perdeluit şi bolnav; dar exista acea oglindă în slujba speranţei unei zile senine, în care se contura făgăduinţa unei plimbări pe zăpada scăldată de soare.

În dimineaţa aceea, albastrul răsfrânt de un colţ al oglinzii se repeta, uşor diluat, în vastul dreptunghi al uşii.

Ziua se insinua treptat, pe nesimţite, la capătul unei nopţi limpezi a cărei vrajă părea că mai persistă ca o aromă tare. Invitaţia la fericire pe care Simon a bănuit-o, deschizând ochii, în spaţiul luminos, era atât de puternică încât trebuia să participe cu toată fiinţa lui sau să moară de durere.

Atunci l-a cuprins neliniştea din seara precedentă. A revăzut-o pe Ariane aşa cum i-a apărut atunci când, ridicându-se ca s-o întâmpine, s-a temut deodată să se apropie de ea, să o atingă.

A retrăit cu intensitate măruntele evenimente ce se scurseseră, conversaţia cu Minnie, confuzia creată de întrebarea lui, neliniştea pe care a simţit-o alături de ea. Retrăia totul şi acelaşi chin îl tortura, sporit acum de seninătatea cerului; se simţea prizonierul unei contradicţii infernale şi, din nou, s-a îndoit de existenţa Absolutului. Descoperea, în acel moment, o forţă malefică; căci imaginea lui Minnie îl obseda şi privea cu durere, ca şi cum nu mai era demn de ea, lumina dimineţii ce se revărsa în valuri scăpărătoare pe crestele din zare şi în care i se părea că vede imaginea iubirii perfecte. Atunci prinse a detesta femeia care-l făcea incapabil să se alăture bucuriei cerului.

Ceva mai târziu, pe când cobora spre „Casă”, îl zări de departe pe Jérôme ce stătea nemişcat lângă uşă. Îşi aminti de vizita pe care i-o făcuse într-o seară, urmată de ciudatul vis. Cât de departe era Jérôme de frământările lui! Dar Simon cunoştea oare secretul lui Jérôme? Acesta se număra printre cei mai vechi bolnavi de pe Crêt d’Armenaz şi nimeni nu putea spune de ce mai stătea încă. Vorbea puţin, era politicos şi nu se vâră niciodată în discuţii. Părea că are o filosofie a lui dar nu vroia să destăinuiască şi altora misterul ei. Avea oare într-adevăr, o taină? se întreba uneori Simon – în ciuda atmosferei binefăcătoare, liniştită, întrucâtva aristocratică – iritat de distanţa la care îl ţinea cel mai bun prieten. Jérôme se

număra printre oamenii vizibil marcaţi, printre purtătorii unui mesaj, dar nu-l destăinuia: Jérôme era un apostol mut.

— Jérôme, i se adresă Simon, aş vrea să-mi fii ghid în dimineaţa asta.

— Încotro?

— Nu ştiu. Dar trebuie să vii cu mine. Vreau s-o petrec afară.

— Nu mă pot hotărî să fac un pas. Mi se pare că orice gest riscă să profaneze ceva...

Într-adevăr, pe măsură ce dimineaţa înainta, cerul devenea de un albastru senin, suspendat ea un văl transparent deasupra teraselor înalte. Simon fu surprins auzindu-l pe Jérôme că tălmăceşte sentimentele pe care le trăia el însuşi atât de intens.

— Tocmai, eşti tovarăşul de care am nevoie... în dimineaţa asta...

— Unde vrei să mergi?

— Oriunde. Ce propui?

— Să urcăm pe Blane-Praz... E o vreme bună pentru o asemenea ascensiune...

Simon îşi amintea că Jérôme îi vorbise mereu de Blanc-Praz ca de un loc ce dă o nouă viziune asupra lucrurilor. Era un vast platou situat deasupra crestei d'Armenaz, la est. La poalele zidului stâncos, acolo unde acesta se înaltă semeţ, mai înainte de a coti spre nord.

Cei doi prieteni o porniră pe un drum în pantă, deasupra negurii însorite. Valea dispăruse sub o mare de nouri ce străjuiau crestele şi văgăunile muntelui şi stătea suspendată, ca în fiecare dimineaţă, în dreptul unui cătun pe care-l zăbrănea în aburii ei şi prin care răzbeau ici, colo discretele siluete ale plopilor. Ultimele ninsori fuseseră abundente iar plugurile de zăpadă formaseră pe cele două margini ale drumului, ziduri înalte, luminoase. Jérôme şi Simon mergeau tăcuţi. În curând ajunseră în pădure. În urma lor nu se mai zăreau decât două capete

cafenii, prelungi. Dar nu mai erau doi coloşi paşnici ce vegheau, ca de obicei, din înaltul cerului, cu o binevoitoare indulgenţă, plimbările lor. Acum se topeau într-un singur profil dur, tăios, care le dădea un chip necunoscut, sever. De câte ori se întorcea să le privească prin luminişurile codrului de brazi, Simon le vedea mai mari, iar profilul lor mai aspru; contemplându-le, simţea aceeaşi nelinişte că în primele seri când se uita la enigmaticele povârnişuri de pe Mont-Cabut.

Drumul se continua pe un podeţ sub care, eliberându-se cu greu de cătuşele de gheaţă, un torent curgea tăcut. În albia lui, ultima avalanşă aruncase blocuri de piatră şi crengi smulse care mai stăruiau înlănţuite în gestul de fraternitate în care-i surprinsese moartea. Drumul cotea şi codrul se sfârşea brusc pentru a face loc unor văi împrejmuite de munţi înalţi şi semeţi. Dominând haosul crestelor în cavalcadă, ce urcau spre cer, apărea capul uşor arcuit al Masivului cel Mare ale cărui piscuri trufaşe, bătute de soare, vibrau în văzduh ca un văl imaterial.

La dreapta şi la stânga acestei monumentale apariţii, valea era închisă de un zid de munţi mai scunzi, dincolo de i are se întindeau povârnişurile lanţului ce se înălţa treptat până la Masivul cel Mare. Ele urcau drepte, mândre, urmându-şi în ascensiunea lor destinul. Păreau că pornesc într-o călătorie spre fruntariile cerului că nişte prieteni ce se ţin de mină şi merg cântând. Dar erau atât de departe încât nu puteai să participi la bucuria lor. Se lansaseră într-o aventură periculoasă ce se săvârşea dincolo de orice gest omenesc, pe meleagurile inaccesibile ale cerului; seninătatea lor, puritatea cântului lor sporeau tainica nelinişte ce se cuibărise în Simon la vederea celor două capete ce dominau creasta d’Armenaz.

Totul era neobişnuit, derutant în acea privelişte, începând cu forma munţilor până la straniile deghizări ale obiectelor înveşmântate în zăpadă şi la excesul de

lumină. La poalele Masivului cel Mare se zărea un munte ciudat, cioplit ca o uriaşă piatră preţioasă cu numeroase faţete ce răsfrângeau soarele în pantele lui de cristal. Orice umbră era aici proscrisă, izgonită. Lumina mătura neîndurătoare toate întinderile şi scotocea prin toate interstiţiile muntelui. Lumea era o uriaşă bucată de soare; totul era clar, tăios; călătoreai printre oglinzi, sub focurile unui gigant proiector.

Strălucirea peisajului înlătura orice gând. Simon se întreba doar ce semnificaţie avea existenţa unei asemenea lumi. Evident, dorinţele şi interesele oamenilor nu contau. Însăşi imaginea Arianei pe care o purta în suflet dispărea în acea scânteiere. Simţea cum ea moare în el, dar era o moarte întru splendoare care o elimina din spaţiu, diluând prezenţa ei din sânul lucrurilor. Astfel miracolul obişnuit, miracolul aşteptat se făptuia: natura suprima dintr-o lovitură tot ceea ce în gândurile lui Simon nu era cu totul neprihănit; ea-i izgonea chinul, înlocuindu-l cu unul mai necuprins ce-i înălţa fiinţa în loc să o înconvoaie spre pământ. Ea îl smulgea de pe pământ, din viaţa cotidiană, din limite. Era o purificare. Nu era sfârşitul neliniştilor lui, al frământărilor, ci o nelinişte mai nobilă, o problemă, într-adevăr, capitală. Astfel, dacă spaima lui continua să crească pe măsură ce înainta în inima acelei naturi atât de puţin omeneşti – simţea cel puţin, că spaima era legată de veşnicie aşa după cum era legată de iubire. Da. Orice lucru îşi găsea aici veşnicia: bucurie sau chin, nu putea fi decât bucuria sau chinul de totdeauna...

Acum zidurile de zăpadă de o parte şi de alta a drumului deveniseră atât de înalte, de groase încât formau un culoar îngust prin care cei doi călători se vedeau nevoiţi să păşească unul lângă altul; în pereţii lor se săpaseră crevase înguste şi adânci cu licăriri de un verde acvatic, străveziu. Cum drumul intră din nou în pădure, Simon observă lungi fantome învăluite de sus

până jos în veşminte albe, iar din loc în loc, stâncile preschimbate în uriaşe castele cu ziduri din gheaţă ca de pe celălalt tărâm. Pădurea părea locuită de păpuşi uriaşe şi cei doi prieteni circulau miraţi printre aceste deghizări, uimiţi că dăduseră pe neaşteptate peste un carnaval. Treptat însă, plăcuta surpriză de la început se transformă, înfiorându-i, căci nici o formă nu mai putea fi recunoscută. Lucrurile luaseră chipuri ermetice, semeţe iar Simon avea simţământul că venise să tulbure o sărbătoare care nu era dată în cinstea lui. Natura îl gonea: era de prisos; nicăieri nu găsea prietenie, reazem, nici măcar o alegorie pe înţeles. Lumina ce răzbea prin pădure, se prelingea tăcută pe zăpada rece; chiar dacă se întorcea către munte, strălucirea lui îl copleşea.

Nici Simon şi nici Jérôme nu simţiseră nevoia să vorbească până atunci. Simon rupse cu greu tăcerea:

— Ascultă... Nu ţi se pare înfricoşător?

— Ce vrei să spui?

— Sunt zile, anotimpuri, locuri în care natura ni se arată aşa cum este. N-ai impresia?

Dar cum Jérôme nu-i răspunse, continuă:

— Priveşte în jurul nostru: lumea ar putea să rămână veşnic aşa cum e azi, splendidă şi devastată, o lume în care nimic nu e făcut pe măsura noastră. Mă gândesc la prodigioasele eforturi ale omului pentru a supune natura în câteva colţuri ale globului. Am impresia că universul nu-i făcut pentru el, că omul ocupă un loc uzurpat. Nu crezi?... E doar un accident al naturii: natura nu-l cunoaşte, zise el dând din cap; cei mai mulţi au uitat fiindcă trăiesc la şes, în ţinuturi amenajate astfel încât să nu mai fie stânjeniţi de ea. Ca să n-o mai vadă, ca să creadă în forţa lor, au constituit oraşe unde se adăpostesc împotriva ei şi unde nu întâlnesc decât propria lor imagine. De aceea uită. Şi astfel se amăgesc şi sfârşesc prin a crede că numai ei există! Dar iată: adevărata natură nu ne vrea, se apără! E singurul lucru pe care ni-l

comunică. Priveşte!... Priveşte la picioarele tale, alături, pretutindeni: zăpadă peste zăpadă; gheţuri tăioase; iar dedesubt, stânca. Nici o aluzie la noi, nici un ajutor, nici o speranţă. Nimic ce să ne amintească de noi înşine. Ce-ţi spune această zăpadă? Îţi aminteşte de cea de anul trecut? E aceeaşi. Natura?... Iat-o cu chipul ei de totdeauna. Vezi ce e înspăimântător: e ca şi cum Creaţiunea s-ar fi oprit în ziua a cincea...

Simon nu-şi mai urmărea ideile. Se lăsa în voia suferinţei lui; încerca să pună capăt neliniştii ce se ivise din cer, din pământ... Drept răspuns, Jérôme îi arătă partea dreaptă a drumului. Zăpada desenase acolo o formă: două pante netede, chiar pe pământ, de o parte şi de alta a unei creste mediane. Doar atât mai rămăsese dintr-o casă. Un horn ieşea jalnic la iveală din sălaşul înghiţit.

— Da, reluă Simon. Ştii ce mi-a spus deunăzi cineva, văzând o asemenea privelişte? „Oribil ţinut!”... Abia acum înţeleg ce vroia să spună!... Ne e greu să admitem că lumea n-a fost creată pe măsura noastră, să admitem că totul se petrece ca şi cum omul n-a fost prevăzut. Totuşi, ăsta-i adevărul! Şi totul îl afirmă!...

Devenise brutal. Striga aproape, forţându-l pe Jérôme să-i răspundă.

— Adevărul e, conchise el, că locul ne este măsurat, ca al tuturor fiinţelor vii, mai mult decât altora! Poate că nu-i tocmai un privilegiu să fii om,!...

Jérôme îl ascultase fără să-l întrerupă. Se mulţumea să-l privească, să dea din cap, să zâmbească. Părea că se gândeşte la argumente pe care nu avea să le expună, ci le păstra pentru el. În sfârşit, consimţi să-l întrebe:

— Şi cu inteligenţa cum rămâne?

Dar Simon nu se mai putea opri.

— Inteligenţa nu-i oferă nici o şansă în plus, replică el. De câteva secole de când e pe pământ, n-a reuşit să-şi extermine principalii inamici, cei mai înverşunaţi

împotriva speciei, cei mai minusculi şi mai ucigaşi. Cei vinovaţi de suferinţa noastră, de moartea lui Lahoue!... În această privinţă, natura ne tratează ca pe nişte animale! După cum există o larvă ce se hrăneşte cu cap de broască, reducând-o, pe nesimţite, într-un fel de terci, tot aşa există un bacii care ne mănâncă plămânii şi care nu se intimidează în faţa inteligenţei noastre. Face natura vreo deosebire în favoarea noastră? Nu, ea împboldeşte microbul spre noi, ca spre oricare animal, cu ochii închişi. Pretutindeni, cel superior e distrus de cel inferior, omul de bacili, copacul de licheni. Acesta este adevăratul, marele scandal! Ce sunt, în comparaţie cu acest adevăr, cele câteva carnagii intermitente care-i zguduie pe oameni? Vezi tu, e ceva nesăbuit în felul în care se comportă natura. Ea ne suprimă cu aceeaşi uşurinţă cu care ne-a creat, la un joc de zaruri! Parcă şi-ar bate joc de opera ei. Şi totuşi, doamne! zise el înflăcărându-se, cât îţi trebuie ca să ajungi un om!

Se aşternu liniştea.

Urcau din nou tăcuţi iar Simon privea drumul orbitor, tăiat de umbre ce reproduceau pe zăpadă forma copacilor. Fiecare îşi avea o copie, viguroasă şi clară, atestând într-un anumit punct al cerului prezenţa astrului ce trimitea lumii căldura şi lumina. Umbrele nu valorau nimic în sine, aveau doar valoarea unui semn; nu erau decât simulacru şi aluzie: erau imaginea unei alte lumi. Din această idee se năştea o alta. Dacă sursa luminoasă rămânea aceeaşi, umbrele se deosebeau nu numai după felul copacilor, ci şi după accidentele drumului; astfel, trunchiurile drepte, paralele ale brazilor proiectau, reflectându-se, toate sinuozităţile drumului. La fel şi largile trâmbe de lumină ce despărţeau vedeniile unele de altele. Şi atunci, nu putem să credem că spiritele noastre sunt faţă de realităţile ce ajung până la de, asemănătoare cu drumul inegal, în care toate imaginile

se deformează?... Nu există şi momente când Demiurgul se proiectează asupra vieţii noastre ca şi soarele pe drum, răspândind deopotrivă raze şi umbre ce se deformează ajungând în noi, fără ca Demiurgul sau soarele să se modifice?... Simon înţelegea acum că suferinţele, bucuriile, ideile care-l frământau nu trebuiau, firește, apreciate în sine, ci în raport cu o realitate superioară care le comandă şi a cărei reflectare infidelă şi adesea caricaturală sunt. Dar mai mult chiar, fiinţele erau altceva în diversitatea lor decât aspecte mai mult sau mai puţin deformate ale realităţii unice? Nu. Strălucitoare sau sumbre, credincioase sau nu, de emanau dintr-o lume de splendori situată dincolo de percepţia noastră.

Drumul coti, arborii se răriră treptat şi deodată se zări marea pată scânteietoare a unui platou pustiu, la marginea căruia se. Înălţa stingher un brad, sub un dublu veşmânt de zăpadă şi de lumină.

— Blanc-Praz, zise Jérôme... Am ajuns.

Cum mai jos se zăreau câteva vile, de altfel pe jumătate acoperite, Simon resimţi şi mai crud impresia de abandon pe care o trăise cu o clipă mai înainte şi care, fără vreun motiv aparent se redeşteptă, alăturându-se bucuriei lui. Atunci auzi glasul lui Jérôme, glasul pe care-l auzise din primele zile pe Crêt d'Armenaz şi care devenise ca al unui frate.

— Sunt pe lume lucruri create pentru glorie.

Şi îi arătă bradul neclintit din faţa lor... Acesta stătea drept sub greaua povară albă; suporta singur apăsarea zilelor, a ceasurilor: era conştiinţa acelui deşert ce se înălţa spre cer ca un strigăt.

Simon şovăi, apoi zise încet:

— Ce teribil subînţeles!

Se gândea la alte fiinţe, la cele ce păreau create nu pentru glorie şi har, ci pentru suferinţă şi blestem şi care-şi trăiau de pe acum damnarea. Se gândea la acele fiinţe roase de invidie, incapabile de măreţie, oarbe în faţa

frumuseţii, veşnic îndreptate spre mizeria lumii, trăind-o, creând-o – fără voia lor – la acele fiinţe frustrate şi pe care viaţa le împingea în acel moment spre un destin fără de lumină. Şi prinse a le iubi. În dragostea lui, se gândea la cei care pângăresc tot ce ating. Cei ce neagă din disperare tot ce nu înţeleg. Cei ce ocărăsc ceea ce lor nu le-a fost dat. Cei ce-şi caută bucuriile târându-se, cum spusese Massube. Cei pentru care, dominaţi de o femeie, universul rămâne învăluit. Cei ce-şi bat joc de pasiunile pe care le deşteaptă; cei pentru care seimenii nu contează... Cei făcuţi pentru iubire, dar trădaţi de imperfecţiunile trupului lor. Pe toţi îi iubea! Erau, fără îndoială, umbre infidele, caricaturale, provocate de inegalităţile de teren – dar nu afirmau în felul lor, frumuseţea care-i ocolise? Nu se cuvenea să-i iubească la fel ca pe cele mai graţioase forţe, ca pe cele mai strălucitoare raze ale zilei?...

Jérôme nu răspunse. Drumul se înfundase. Mai făcură doi-trei paşi prin zăpada proaspătă în care intrau până la genunchi. Trecuseră dincolo de pădure iar platoul Blanc-Praz îşi ondula uşor în jurul celor doi călători întinderea luminoasă, printre cercul imaculat al munţilor ce se rânduiseră în jurul Masivului cel Mare ce strălucea frenetic. Pe cer nici pic de nor şi deşi se scursese jumătate din ianuarie, soarele ardea cu intensitate. Singur în miedul acelei lumi orbitoare, expus tuturor violenţelor luminii, bradul stătea ca o săgeată înfiptă în pământ. Cei doi se îndreptară spre el.

Bradul stătea drept în spaţiul pustiu, neclintit, în armura-i strălucitoare. Ramurile de jos se aplecau până la pământ, cu vârfurile îngropate în zăpada adunată împrejur; dar spre trunchi, mai la adăpost, se formase ca un mare crater, în inima căruia se ivea pământul; intrai acolo ca într-o casă.

Simon îşi vârî mâna în zăpada irizată ce acoperea una din crengi. Zăpada se scutură cu un zgomot înăbuşit iar

creanga eliberată se ridică într-un salt elastic. Simon îşi retrase mâna udă şi curând simţi o plăcere crudă.

Era cald. Se aşează la poalele bradului, copleşit. Printr-un luminiş se zăreau crestele Masivului cel Mare, aliniate sub ochii lui în mantia albă şi neagră, dominând şi acum cerul ca o uriaşă santinelă. Şiraguri de gheţari îi atârnau de gât. Pe măsură ce soarele se înălţa pe cer, Masivul cel Mare îşi pierdea înfăţişarea lui de fantomă, redevenea solid, material. Muntele vecin îşi oglindea neostoit feţele lucii. Spre nord, înaltul lanţ d'Armenaz, adumbrea zarea cu zidul lui vertical pe care se prelingeau soarele şi apa.

Simon avu deodată impresia că se află acolo de totdeauna, în acea lumină, că nu mai are nevoie de altceva. Armonia pătrundea în fiinţa lui cu aceeaşi violenţă cu care-l părăsise. Trăia din nou o clipă când cele mai contradictorii simţăminte se topeau într-o unică încântare. Neliniştea ce-l urmărise de multă vreme, poate de când sosise pe acele meleaguri, şi care-l făcuse să se oprească adesea în poiană, dispăruse, îşi luase zborul deasupra crestelor îngheţate. Îşi simţea inima curată, caldă, luminoasă ca acele întinderi de cer şi de zăpadă. Privi pe jos. „Zăpada!..." şopti el. Şi mângâie stratul gros de cristale zburlite, semeţe, tăioase...

Totuşi, Ariane era cu el, o simţea într-un punct fierbinte din inimă. Dar nu ca pe o femeie. Ci că şiragul de ace care păreau aproape, datorită limpezimii văzduhului, dar pe care nu le puteai atinge şi pe care un simplu nour ar fi fost în stare să le tăinuiască. Deodată, ca să o apropie de el, ca să risipească acea crudă încântare care o îndepărta, dori să-i rostească numele.

Se întoarse spre Jérôme ce se aşezase lângă el şi i se păru că nu-l mai văzuse până atunci. Era pe faţa lui, în afară de admirabila strălucire a tinereţii, un fel de lumină.

Ar fi vrut să fie sigur că regăseşte această lumină de fiecare dată când va avea nevoie de ea.

— Încerc în preajma ta ceva straniu. Dacă ar fi fost

pentru prima dată, aş fi zis că nu tu eşti cauza, că e o simplă coincidenţă... Vezi tu, sunt sentimente care ocupă un mare loc în restul vieţii mele şi care, uneori, când te văd, sunt reduse la proporţii mai modeste, – sau, mai degrabă, îşi schimbă sensul său planul, nu ştiu. Ca şi cum ar pătrunde într-un mediu mai vast...

— La ce sentimente te referi?

Simon şovăi o clipă.

— Mă gândesc la Ariane.

— O iubeşti?

— Da...

Se aşternu tăcerea. Jérôme părea emoţionat. Răspunsul lui Simon îl cufundase parcă într-o adâncă visare.

— Şi eu am iubit... Apoi tăcu, iar în jurul lor domnea doar marea linişte a pământului.

— Jérôme... Vorbeşte-mi!

Privirea lui Jérôme era aţintită departe; căuta ceva dincolo de zare. Avea să vorbească? Avea să renunţe, în sfârşit, la veşnica, obositoarea lui discreţie?... Se hotărî.

— S-a întâmplat cu mult înainte de sosirea ta sau a mea pe aceste meleaguri... Povestea mea e simplă: am fost fericit şi n-am încetat să fiu. Aşa ceva nu se istoriseşte. Am trăit mai bine de un an, datorită unei femei, o inefabilă fericire. Şi totuşi, s-a terminat... S-a terminat pentru că aşa am vrut: era prea frumos, vezi tu: mi-a fost teamă! Mi-am spus că dacă o fiinţă ţi-a dăruit fericirea nu trebuie să încerci să mergi mai departe, nu trebuie să-i ceri mai mult... Pentru că fericirea pe care o primeşti înseamnă libertate, e chiar un plus de libertate şi e un miracol, dar dincolo de un anumit punct destul de greu de determinat şi de care nu trebuie să te apropii prea mult, începe altceva...

Jérôme nu vorbise niciodată atât de mult. Simon avea impresia că pentru fiecare cuvânt făcea un efort şi că avea să se oprească. Dar după o pauză, nu întârzie să

continue.

— Îţi aminteşti, într-una din zile, privind la unul din tablourile mele, mi-ai vorbit de clipa când, prin participarea noastră intensă la viaţă, căpătăm conştiinţa existenţei? Începuseşi atunci să-mi relatezi o plimbare: n-ai terminat; te-ai oprit exact în locul în care ai poposit în plimbarea ta. Îţi aminteşti?...

Simon fu surprins de memoria lui Jérôme. De ce-l mirase oare istorioara lui? Pe atunci nu avusese impresia că se făcuse înţeles şi se oprise, într-adevăr, descurajat de calmul inuman ce domnea în acea seară în preajma lui Jérôme.

— Vorbeai, continuă Jérôme, de un fel de revelaţie, de o revelaţie în faţa lucrurilor. Mă înşel, cumva?...

— Nu, ai o memorie perfectă. Îmi amintesc de conversaţia noastră de parcă ar fi avut loc ieri. Îţi vorbeam, într-adevăr, de acel moment în care căpătasem certitudinea, de acel moment al plimbării mele când, oprindu-mă, am privit în jos şi mi-am spus: Eu... Noi... Iată-ne alături...

— Tocmai... zise Jérôme, pe gânduri. Semăna cu clipa aceasta, nu-i aşa? O clipă, un loc asemănător cu acesta?

— Da. Foarte asemănător.

— Ei bine, după o asemenea clipă, după ce trăieşti o asemenea clipă, cred că e inutil să mergi mai departe: nu poţi decât să domoleşti sentimentul, impulsul care te-a făcut să rosteşti acele cuvinte miraculoase!... De aceea ţi-am amintit. Căci şi în iubire există un stadiu de nedepăşit. Când spui „iată-ne alături”, trăieşti deopotrivă clipa fericirii şi a libertăţii. Dar dincolo de ea încetezi adesea să mai fi lucid, încetezi să fii în plenitudinea conştiinţei, devii pradă altui sentiment, te laşi încercuit, purtat, învăluit şi asta-i rău, vezi tu: întunecarea... Ce vrei, se contopesc prea multe lucruri în dragoste! cea mai nobilă exaltare conduce în cele din urmă spre beţie. Ca de fiecare dată când te înalţi prea sus, vine o clipă când, un fel de

zăbranic îţi acoperă ochii, ameţeşti şi aluneci!... Ah, Simon, o iubire nefericită e, se pare, o grea suferinţă, dar greşeşte cine crede că o iubire fericită este doar încântare; presupune prea multe riscuri, vezi tu, şi nu-i un lucru simplu pentru un om...

Se întrerupse o secundă şi zărindu-l pe Simon atent, aplecat uşor spre pământ, puţin anxios, îl întrebă:

— Să continui? Ceea ce am să-ţi spun ţi se va părea necruţător...

— Îţi dau voie să fii necruţător.

— Ei bine, ca să-ţi spun totul, eu n-am vrut să depăşesc acel stadiu dincolo de care o femeie devine o obsesie. Dincolo de care gândurile noastre reduc interesul faţă de lume, dincolo de care nu mai cunoaştem decât o nesăţioasă dorinţă. Am simţit că în această dorinţă riscă să dispară însăşi iubirea mea, ca şi cum ea s-ar ridica la suprafaţă şi, împreună cu ea, propria-mi conştiinţă, ceea ce am mai personal... însemna să devin prizonierul cuiva ce nu eram eu însumi... înţelegi? O iubire nu poate dăinui în plenitudinea ei decât dacă-i dărui mult şi mereu. Dar cum să-i dărui, zise el mai apăsat, pentru a domina protestul ce se schiţa într-un gest al lui Simon, cum să-i dărui, dacă o laşi mai întâi să suprime totul? Ce poţi să scoţi de pe un teren secătuit? Cum să dărui dacă doreşti mai întâi să primeşti? Dacă nu mai trăieşti decât pentru un singur lucru? Nu doream îndeajuns înfrângerea mea ca să o realizez prin cea a altei persoane, sfârşi el cu convingere.

Se opri un moment, apoi continuă:

— Ştii că pictez. Multă vreme am crezut că vreau să-mi salvez arta. Îmi spuneam că dacă vrei să asculţi concertul e mai bine să nu faci parte din orchestră, înţelegi?

— Şi atunci... dacă nu era arta ta, ce era?

— Vezi tu, într-o zi am înţeles mai bine ceea ce înseamnă artă pentru mine: pur şi simplu, o activitate secundă... Am crezut că evitând riscurile de care ţi-am

vorbit, încercam să rămân liber pentru ea. Credeam că aflu în ea suprema expresie, suprema justificare a mea. Dar e prea simplu să te proiectezi astfel într-un obiect, pe un plan situat în afara noastră. Mi se părea că şi aici era un fel de trădare faţă de mine. Scopul nu poate fi în afara noastră. Ceea ce urmăream nu era să rămân liber pentru o artă, oricare ar fi fost ea, ci libertatea însăşi. Artă e unul din cele mai minunate mijloace al căror scop este împlinirea noastră. Dar această împlinire e o operă, o acţiune interioară care se făptuieşte în tăcere şi nemişcare.

— Eşti, într-adevăr, necruţător, spuse Simon.

— Cel puţin, am fost necruţător cu mine însumi. Ar fi simplu să fii necruţător cu tine însuţi, dacă ai putea să-ţi închipui starea la care vei ajunge, dacă ţi-ai putea reprezenta bucuria, pacea câştigate fiind necruţător. Căci pacea nu se dobândeşte decât aşa; trebuie să te zbaţi, să te lupţi cu tenebrele. Aici, mai ales aici, mi-am dat seama câtă dreptate am avut. Şi printre toate ideile care m-au ajutat să înţeleg, e una care mă obsedează, care s-a cuibărit în mine, care face parte din viaţa mea... dar care, vouă, celorlalţi, vi se va părea neclară...

Jérôme şovăi. Spusese „vouă, celorlalţi”, de parcă ar fi vrut să-l plaseze pe Simon într-o altă tabără: poate că începuse să fie uşor neliniştit, văzând că nu-l aprobă?

— Ce idee?

— Ei bine, că această fiinţă nu-mi aparţine – că nici o fiinţă, nimic, nu aparţine nimănui... rosti el cu claritate. Ai spus adineauri că natură n-a fost făcută pentru noi. Dar nici făpturile. Nimic nu ne-a fost dat! Nimic! Înţelegi? Majoritatea oamenilor mă fac să râd cu felul lor posesiv de a vorbi! Vor necontenit să ia, să apuce, să aibă. Merg cu mâinile înainte ca să prindă, să înţeleagă!... Dar înţelegerea nu ţine nici de degete, nici de mână, ci de Spirit şi de Absenţă...

Se opri. Rostise ultimele cuvinte cu violenţă, furios,

parcă, fiindcă nu era aprobat... Simon nu-i cunoscuse acest ton autoritar. Pe măsură ce Jérôme vorbea, un clocot confuz de simţăminte şi idei se înfiripă în el. Cuvintele lui Jérôme îi deşteptară o nelinişte iscată din calmul inexplicabil, puţin distant al prietenului său. Desigur, nu avea filosofia strămoşilor lui; nici a domnului Delambre! Limbajul lui Jérôme îl tulbura prin noutate. Şi Simon ar fi putut să emită cândva idei similare, să se declare detaşat de toate – dar n-ar fi crezut în spusele lui, ar fi fost o simplă discuţie fără consecinţe, cu titlu de paradox, ca atunci când lansezi o idee ignorându-i valoarea, profunzimea. Căci altminteri, de ce i se păreau acum o revelaţie? înţelegea deodată ce distanţă există între cuvinte şi viaţă, de cât timp ai nevoie ca să coborî în adâncurile tale, să devii propria-ţi hrană. Şi cât de departe era de Minnie şi de teama lui din ajun! Cât de bine tălmăceau vorbele prietenului său spaima, frică pe care i-o inspira acea femeie prea seducătoare! spusele lui Jérôme reuşiseră cel puţin să-l descătuşeze... Mai mult chiar, de măreau distanţa pe care o sesizase adesea, între el şi Ariane acea distanţă devenea acum definitivă; nu mai era o întâmplare, un hazard, ci un semn esenţial al iubirii lui. Ariane nu avea să fie niciodată a lui. Ariane nu putea fi a nimănui, după cum nu erau ale nimănui nici cristalele sclipitoare pe care le privise pe când urca şi care mai dăinuiau, conferind o valoare cerului. Tânărul simţea cum iubirea lui pierde treptat rădăcinile omeneşti: înceta să mai fie „lucrul” unic; redevenea miracol. Jérôme, în câteva cuvinte, o pusese la adăpost de vicisitudini iar Simon avu impresia că se plasează, la rându-i, în afara jocului, a vălmăşagului, într-o zonă privilegiată în care nici un eveniment nu mai putea interveni. De acum înainte viaţa devenea limpede iar redutabilele antinomii contra cărora avusese de luptat în timpul plimbării se risipiră; însuşi Massube încetase a mai fi o contradicţie...

Cum de i-a putut scăpa atâta vreme acest aspect al vieţii?

Fără îndoială aşa cum i-a scăpat lui Massube şi celorlalţi, tuturor celor care n-au ştiut să smulgă de pe ochi vălul cu care se născuseră şi care nu le îngăduia să depăşească anumite aparenţe – aşa cum scăpase tuturor celor care n-au ştiut să-şi ude ochii pe drum cu puţină apă vie. Şi Simon fusese ca ceilalţi: sosise pe Crêt d'Armenaz ca un orb. Câţiva atinşi însă de miracol i-au povestit despre tot ce descoperiseră în preajmă. La rându-i vedea cum îi cade acel văl care nu devenea străveziu decât în bătaia anumitor raze de lumină...

Simon luă în mina puţină zăpadă, o strânse şi o lăsă apoi să cadă printre degete, cu o imensă bucurie...

— E timpul să ne întoarcem, zise Jérôme brusc.

Jérôme avea întotdeauna grijă să fie punctual. O porniră din nou pe drumul însorit. Zăpada muiată de căldură le îngreuia mersul. Aveau acum în faţă stâncile d'Armenaz. În depărtare, povârnişurile dinspre Mont-Cabut păreau că alunecă din cer. În mijloc se zărea o uşoară inflexiune, o vale adumbrită de câteva păduri de brazi: mai jos, şiruri de plopi golaşi, uşor de recunoscut de departe, străjuiau drumurile ca într-o pictură. Uneori, la o cotitură, se arătau crestele Masivului cel Mare, gheţarii şi prăpăstiile unde se prăvălea o umbră albăstruie, ademenitoare. Şi din nou apărea Mont-Cabut cu straiele lui albe, lăptoase, umflate de vânt.

Jérôme şi Simon n-au mai găsit pădurea aşa cum o lăsaseră; brazii îşi pierduseră strălucitoarele podoabe. Acum acestea se topeau şi picuri mari ciuruiau zăpada. Totuşi, o dâră de lumină ce se furişă în pădure, îi descoperi lui Simon ceva atrăgător. Pe o înălţime scăldată de soare, luminos ca un altar, se înălţa un brad, abia răsărit, de o formă perfectă, care mai păstra în braţele lui, adunată spre tulpină, comoara neatinsă, imaculată, virginală. Se detaşa pe un fundal întunecos, rezumând,

parcă, toată splendoarea zilei. Simon se opri un moment, mut în faţa miracolului. Şi deodată simţi o poftă inexplicabilă să apuce copacul, să-l smulgă. Ce pornire îi dădea ghes? Şi-l imagină cu pământul prins încă de rădăcinile-i subţiri şi puternice, şiroind în mâinile lui. L-ar fi indignat pe Jérôme... Şi nu i-ar fi părut rău: în mod confuz simţea nevoia să-şi ia revanşa.

XII

TRECURĂ MAI MULTE ZILE FĂRĂ că Simon s-o întâlnească pe Minnie şi se bucură constatând că absenţa o suprimă. Regretă însă că-i lăsase impresia că ar accepta propunerea de a juca în spectacolul pregătit pentru aniversarea doctorului şi se temea de clipă în care propunerea ar fi devenit realitate. Acum nu aştepta decât un pretext ca să se poată sustrage.

Într-adevăr, într-o dimineaţă pe când urca spre sufragerie, se întâlni cu Minnie ce cobora treptele în grabă. Ea se opri în faţa lui cu un zâmbet incisiv şi scoţându-şi repede mănuşa, îi întinse mâna. Simon se gândi că e momentul să-i vorbească dar nu mizase pe plăcuta surpriză a revederii; prezenţa ei, graţia, gestul prompt. Încântător de a-şi scoate mănuşa, totul îl făcu să amuţească. De altfel, Minnie nu-i lăsa pe interlocutori să se strecoare în conversaţie şi Simon, cu o bucurie pe care nu îndrăznea să şi-o mărturisească, îi asculta vorbele, glasul. Activitatea o acaparase toată dimineaţa şi simţea nevoia, spunea ea. Să facă puţină mişcare prin zăpadă ca să aibă poftă de mâncare. Privind-o, auzind-o, Simon se simţea pradă unor stări tulburătoare. Ea purta în

dimineaţa aceea un costum de schi: pantaloni albi dintr-o stofă moale şi o jachetă roşie cu revere late, cambrată pe corp. Echipată astfel, de cum se ridica de la birou, era pregătită pentru plimbare; şi, într-adevăr, aproape în fiecare zi putea fi văzută cum dispare pe schiuri, alunecând pe pistele ce coborau în vale, acolo unde câmpia şi poiana se contopeau sub covorul uniform, gros, plăcut. Gândindu-se la forma înaripată ce se făcea adesea nevăzută sub ochii lui, printre trunchiurile înalte ale brazilor, aproape că nu-i venea să creadă că ea se afla acum în faţa lui, cu surâsu-i ademenitor. În urma ei stăruiau întinderile albe şi însorite pe care aveau să le străbată împreună. Căci, cu vocea ei puţin răguşită, puţin obosită, ea îl invită să colinde prin zăpada moale a amiezii. Totul era nevinovat, curat, încât Simon nu ştia de ce şovăie. Totuşi, dădu din cap în semn de refuz, zâmbindu-i şi formulând o vagă scuză: îi pomeni de o întâlnire şi o luă la fugă... „Trebuie să fi fost tare stângaci, îşi zise în sine. Dar poate că nu şi-a dat seama!”

Pe la începutul după-amiezii, pe când urca pe Mont-Cabut întorcându-se acasă, se întreba de ce se purtase astfel... Adevăratul motiv ar fi nedumerit pe mulţi din jurul lui... Dar un ceas mai târziu o altă formă avea să străbată acelaşi drum.

Simon intră în odaie, lăsă oblonul şi se lungi... De unde venea, la urma urmelor, această incompatibilitate pe care o resimţea deşi nu şi-o putea bine lămuri, dar de care trebuia să ţină seamă dacă nu voia să piardă privilegiul, şi nu numai privilegiul ci însăşi percepţia evenimentului care era trecerea Arianei pe cărare? De ce? De ce oare bucuri; – severă, ce rămânea depărtată şi imaterială îi cerea să refuze inocenta plăcere de a o însoţit pe Minnie şi de a râde alături de ea? Inexplicabil lucru; chiar dacă Ariane nu i-ar fi spus niciodată „Nu-mi place femeia asta”, tot i s-ar fi părut un sacrilegiu. După cum îşi interzicea să se gândească la Minnie în prezenţa Arianei, nu se putea

gândi la Ariane în prezenţa lui Minnie: cele două femei nu erau făcute să se întâlnească, nici măcar în cugetul lui – mai ales în cugetul lui. Realitatea putea avea imperfecţiunile ei, Ariane şi Minnie se puteau întâlni într-o noapte, la săniuş, căci la urma urmelor era o simplă întâmplare lipsită de importanţă. Adevărul e că cele două femei nu erau din aceeaşi plămadă; Minnie avea ceva care o împiedica să fie pentru Simon ceea ce era Ariane: o fiinţă spre care te întorci ca atras de o forţă şi pe care, numai privind-o, te simţi înălţat, fericit. Niciodată Minnie nu i-ar fi putut trezi lui Simon ideea că există o analogie între ea şi notele înaripate din *Jocuri de Umbre*. De ce oare? în alte împrejurări şi-ar fi putut asuma Minnie o asemenea putere sau era un privilegiu exclusiv al Arianei care făcea din ea o fiinţă de neînlocuit?... Da, aşa credea acum. Ofranda supranaturală pe care o primea de la ea nu i-ar fi putut-o dărui nimeni altcineva. Noţiunea de unic – de neconceput pentru cel care nu a trăit o asemenea experienţă – căpăta treptat în ochii lui realitate, devenea o evidenţă şi-i trezea o spaimă pe măsura încântării, căci ideea că Ariane ar putea dispare într-o zi îl făcea ca lumea să-i apară de neînţeles. Astfel nu exista o măsură comună între cele două femei. Chiar departe de Ariane, îi era de ajuns să se gândească la ea pentru ca să o simtă prezentă, iar pe faţa lui să se ivească un zâmbet imperceptibil, chinuitor de dulce. Or, Minnie, chiar atunci când se afla alături de el, nu-i trezea asemenea trăiri ci doar o plăcere vie, precisă, limitată, care nu depăşea frontierele prea vizibile formate între ea şi restul lumii de seducătoarea linie a trupului. Dar între Ariane şi lume nu se zăreau frontierele pentru că în jurul ei exista acel mare nimb, nimb de umbră, cum i-a apărut la început, însă şi de lumină, căci lumina şi umbra nu erau antinomice în lumea Arianei. Simţind-o prezentă, tăcută, invizibilă, Simon nu putea accepta satisfacţiile imediate, bucuriile care au un început şi-un sfârşit. Trebuia să înainteze, să

urce tot mai mult cu ea, spre acel punct confuz unde atingi plenitudinea, cel mai desăvârşit acord. Era ca un ordin, mai mult chiar: o atracţie... Când, la marginea drumului se zări, sub brazi, firava siluetă timidă care-l aştepta, Simon se ridică brusc şi, printre barele balconului, o privi cum trece. Ea înaintă, împreună cu prietenele ei, cu pasul uşor de parcă abia atingea zăpada ce învesmânta pământul; nu lăsa impresia că se gândeşte la el; dar când ajunse mai aproape, întoarse capul spre Simon, cu acea mişcare vie, obişnuită, când păru-i învolt se unduia... Gestul ei îl tulbură mai mult ca oricând.

În fiecare zi rămânea astfel, privind scânteierea pământului şi a cerului ale căror reflexe pâlpâiau în faţa ochilor lui, când viaţa, lumea deveneau un covor de lumină pe care el luneca spre o fericire supraomenească. Se gândea că în acelaşi timp Ariane stătea întinsă, ca şi el, nemişcată, la suprafaţa unei lumi inefabile, în care greutatea pământului oră pe potrivă cu cea a cerului; şi Simon regăsea treptat fericirea pe care a cunoscut-o alături de ea, în ziua plimbării lor spre Borons. Şi avea impresia că acele ceasuri profunde nu vor lua sfârşit, că Ariane va rămâne nemişcată în faţa lui, în sufletul lui, în inima lumii, pentru totdeauna, cu gesturile ei tăcute, cu iubirea ei fără cuvinte, veşnic tânără, frumoasă, încântătoare. Şi prezenţa ei în sufletul lui era atât de intensă încât atunci când ceasul se scurgea iar soneria îşi răspândea în văzduh notele ascuţite Simon se ridică epuizat.

Pe Ariane o putea întâlni seara, după cină, dar până atunci, mai înainte de pogorârea întunericului, avea ud ceas liber. Şi Simon se ducea uneori să-l vadă pe Jérôme, pe. Care-l găsea pictând sau pe Pondorge, care se desprindea parcă dintr-un coşmar; adesea însă, urca singur pe drumul spre Hauts-Praz, ce şerpuia în jurul zidului stâncos, la vest de Crêt d’Armenaz. Mai întâi tăia

poiana, străbătea dumbrava şi trecea dincolo de torent, unde începea urcuşul. Drumul se îngusta şi Simon recunoştea în zăpadă, ca o înlănţuire necesară de la care nu trebuia să se abată, urma paşilor lui din ajun. De cum ieşea din dumbravă, zărea la dreapta stânca pleşuvă, neclintită ca un zid de cetate, cu mari pete ruginii străbătute de dâre violete. La stânga, povârnişul era acoperit de fagi cu coarnele împreunate într-o legănare de ramuri, a căror graţie se răsfrângea în zăpadă; jos de tot, sub negura albăstruie se ascundea valea în care scânteia, ici-colo, râul, închisă de crestele înalte, pe care soarele avea să agonizeze curând şi de unde şiroiau de pe acum nesfârşitele umbre reci. Dar lui Simon îi plăcea acest drum nu pentru priveliştea crestelor sau a văii şi nici pentru surda culoare a stâncii sau pentru sălbăticia locului. Avea un singur gând, un singur dor: doar la câţiva paşi. După a doua cotitură, ştia că ajunge la copacul lui drag.

Pentru el pornea Simon în fiecare zi. De cum se zărea cotitură, încetinea pasul ca să se bucure şi mai mult de minunata apariţie. Cu o bucurie ascuţită, dar şi cu o nedesluşită teamă privea de departe copacul care adumbrea cerul cu ramurile lui, desfăşurând pe albul zilei silueta-i întunecoasă. Mai înainte de a-şi continua urcuşul, Simon se oprea în acel loc unde copacul, un nuc uriaş, se arăta în toată măreţia lui. Pe muchea versantului, ca pe un piedestal, uşor aplecat, muşcând cu rădăcinile pământul, urcă într-o mişcare atât de impetuoasă încât braţele-i îmbrăţişau drumul, boltind spaţiul deschis sub el de valea cea largă. Pe când se apropia, Simon simţea că nucul are să-i spună ceva şi inima-i bătea sălbatic. La rădăcina lui se oprea. Totul încremenea ca şi el în aceeaşi tăcută adoraţie. Copacul era încununat de un nimb asemănător cu cel al Arianei. Zăpada împodobea ramurile cu fir de lumină. An de an, cu rădăcinile-i bogate lucrase pământul, şi lucrase, deopotrivă, văzduhul, iar din

pământ şi din văzduh ţesuse neclintita-i substanţă şi-şi durase nodurile în faţa cărora fierul devenea neputincios. Elanul său, mişcarea nobilă a crengilor te forţau să te supui ritmului său, să-l cuprinzi cu ochii până sus. Simon, cu picioarele în zăpadă, se dădea înapoi ca să-l poată vedea mai bine.

Cu patimă încerca să descifreze, să-i tălmăcească mesajul; dar acum, în faţa lui, copacul părea că se fereşte. Ziua se stinsese; Simon se apropia mai mult, se cocoţa pe povârniş, îşi rezemă mina de trunchiul aspru. Nu se putea hotărî să se despartă de el fără să-i pătrundă taina. Avea impresia că dacă nu-l înţelege atunci, în clipa aceea, pierde orice şansă de a-l mai putea înţelege vreodată. Poate că arborele îi cerea să devină asemeni lui? Simon se îndepărta agale, urcând pe creastă. Pe când se mai întorcea o dată, observa că pomul îi cere să mai stea iar el nu putea să încalce porunca. Atunci mai zăbovea: şi tot contemplând arborele, se contopea treptat, devenea arborele însuşi iar sângele lui se împreuna undeva, în inima pământului, cu acea sevă adormită. Urmărea cu privirea trunchiul aplecat, crengile rotunjite deasupra genunii şi deodată îi trecea prin minte că e purtat spre hăul rece şi tăcut unde domneşte întunericul. Se înşelase? O fiinţă neînsufleţită, un „lucru” putea înrâuri o asemenea admiraţie, un asemenea elan? Mai cercetă o dată pomul, se mai apropia o dată de el. Pipăindu-i scoarţa, cuprinzându-l cu braţele, că şi cum i-ar fi putut câştiga astfel prietenia, ca şi cum l-ar fi înţeles mai bine: îşi lipea pieptul de el, până când simţea cum se pătrunde de gândul, de forţa ce însufleţea acel uriaş, acea fiinţă minunată! Şi crengile îl îmbrăţişau într-un gest de ocrotire, încerca în cele din urmă să se smulgă, să se elibereze, hotărât să plece dar după câţiva paşi, pomul îl chemă iar. Apoi, o clipă, Simon îşi dădea înspăimântat seama că se aşternuse tăcerea, de parcă nucul se închisese în sine. Da, ca şi muntele la începutul plimbării

cu Jérôme; trunchiul se schimonosea, parcă, iar Simon avea impresia că aude un râs groaznic, ca şi cum totul ar fi fost supus unei puteri diabolice; să-l fi văzut pe Massube ieşind din copac „scălâmb, cocârjat, cu sarcasmul lui şi tot n-ar fi fost mai îngrozit. Dar coşmarul lua sfârşit; pomul îl învăluia din nou cu căldură, îl ademenea cu taina lui pe care vroia să i-o mărturisească şi care avea să facă viaţa minunată. Devenea din nou marea forţă liniştitoare, binefăcătoare. Contemplându-l, cercetându-l, Simon sfârşea prin a nu-l mai vedea: nu distingea decât cercul uriaş, purpuriu al soarelui ce se pogora agale în spatele lui şi pe care crengile îl marmorau cu striuri fine. Orbit, ameţit, tânărul închidea ochii: era atâta linişte în preajmă-i, încât şi ea îl împresura de parcă liniştea însăşi avea să-i spună, ceva, ca şi cum nu mai era altceva de făcut pe lume decât să stai acolo, în frig, în noapte şi să aştepţi să mori... Când deschidea ochii, soarele nu se mai vedea. Pomul se înălţa din nou tăcut, în întuneric, ca o imensă enigmă, la marginea lumii. De departe, din valea pierdută răzbea şuieratul unui tren ce sonda tăcerea, ca o piatră pe care o arunci într-o fântână ca să-i afli adâncimea. Atunci îl cuprindea o spaimă ascuţită şi simţea nevoia să strige. Parcă ar fi fost rănit, parcă l-ar fi sfâşiat cineva; sufletu-i era dezgolit în faţa lucrurilor; nu mai ştia dacă suferă de bucurie sau de durere – dar simţea o lacrimă cum se prelinge încet pe obraz.

Seara se întâlnea cu Ariane.

— Am urcat spre Hauts-Praz, îi zise cu greu într-o zi. Cunoşti drumul?

Ea dădu din cap.

— N-am mers niciodată dincolo de torent... N-am putut...

— Cum aşa?

— E ciudat; când ajung la pod nu pot să merg mai

departe... E ca şi cum, deodată, aş fi neputincioasă. Mă reazem de parapet şi privesc... Nu pot să continui drumul.

Vorbea cu un glas tainic, stins, care-l miră. Ar fi vrut s-o mai întrebe dar s-a temut să nu regăsească în ea propria-i nelinişte... „Ca şi cum aş fi neputincioasă”, spusese. Da, asta era! Asta simţise şi el cu câteva ceasuri mai devreme, când pomul nu-l lăsa să plece...

— De ce n-ai urcat niciodată mai departe? repetă el tulburat.

Ea nu-l auzi. Îşi urmărea un gând şi adăugă:

— E atât de frumos acum. Stâncile astea troienite şi apa limpede... Se văd până şi pietrele...

El zâmbi. Vorbele ei îl înseninară. Îi trecu prin minte că se înşelase, că ea nu ştia ce-i neliniştea. Ariane stătea în picioare în faţa lui, pe coridorul îngust unde se întâlniseră iar el o privea aşa cum privise copacul atunci când peste ei pogorâse pacea liniştitoare, binefăcătoare forţă! Aceleaşi cuvinte i se potriveau şi Arianei. Şi ea cunoştea pesemne un secret ce făcea viaţa minunată. Altminteri de ce mersul, gesturile ei aveau acea graţie învăluitoare? De ce avea un anume fel de a visa, de a deschide o carte, de a întoarce o pagină, de a se purta cu obiectele de parcă toate ar fi fost preţioase, fragile; de ce stătea dreaptă, cu braţele de-a lungul trupului, de parcă ar fi fost în aşteptare?... Ezită s-o întrebe. La ce bun să o facă să vorbească dacă ea se număra printre cei ce tac? Totul era pesemne atât de simplu în universul ei! Cum de adăstase un răspuns formulat în cuvinte inteligibile? Totuşi. Simon dorea un răspuns. Pe când se aflau acolo, împreună, se întrebă dacă ea avea să-l lămurească într-o zi sau dacă şi ea, ca şi pomul, era sortită să rămână mereu tăcută, dacă nu era cumva hărăzită să mai adauge o enigmă. Trebuia să se lupte veşnic cu tăcerea ei?... Sau poate nu o contemplase îndeajuns, nu o iubise îndeajuns cu privirea, cu sufletul, ca s-o merite. Trebuia să soarbă mai întâi din această iubire. Abia apoi, într-o zi, retrăgându-se,

smulgându-se din braţele ei, avea să cunoască, într-adevăr, ceea ce până acum îi rămăsese tăinuit, misterul pe veci nemărturisit, pe veci neştiut, dar vestit de întreaga ei făptură. Curând îşi dădu seama cât de nesăbuit fusese când dorise altceva. Cei doi tineri erau în fiecare zi despărţiţi de o oră nesfârşită, o oră de reculegere în singurătate, urmată de masa de seară, în gălăgie şi cuvinte deşarte, iar la ieşire, de glumele lui Saint-Geliès, de nemulţumirile domnului Lablache, de vorbele de duh ale comandantului căruia trebuia să-i răspundă, căci avea o privire cumsecade pe care n-ar fi vrut s-o tulbure. Ce căutau oare pe lume toate aceste fiinţe ce trăiau în afara ei?... De cum se isprăvea cina, în singurătate, se înfiripa armonia, fericirea lui dinaintea nopţii când îi era de ajuns să privească pe fereastră licărirea munţilor în întuneric pentru a retrăi extazul din preajma copacului.

Atunci îi apărea chipul luminat de un surâs al Arianei, ca şi cum ea ar fi fost conştiinţa universului pe care Simon încerca să-l înţeleagă, ca şi cum ea ar fi fost hărăzită să-i aducă răspunsul pe care-l aşteptase în zadar. Singură prezenţa ei era un răspuns, un miracol: prin simpla ei apariţie, Ariane exorciza lumea. Alături de ea, Simon nu se mai gândea la ceea ce-l neliniştise cu câteva ceasuri mai devreme. Totul se înfăptuia simplu; Ariane îi aducea eliberarea, ea risipea orice vrajă. Şi pentru asta nu avea nevoie de cuvinte. Era de ajuns zâmbetul ei, care-i modifica uşor liniile feţei, emanând din ea ca o lumină. Aproape că nici nu mai observa locul în care o întâlnea, culoarul strâmt, derizoriu, accidental, ce pornea din coridorul principal şi se pierdea la extremitatea clădirii, departe de orice curiozitate, de orice zgomot, la capătul căruia se afla o uşă ce dădea spre o scară de fier ce cobora spre poiană Era unul din colţurile pierdute, unul din acele unghere nebătute fără de care o casă n-ar părea terminată. La cealaltă

extremitate a scării fusese amenajat un mic palier şi Simon se gândea cu o adevărată duioşie la arhitectura care, în fantezia ei, nu neglijase nimic, nici măcar inutilul. Coridorul era pustiu, dar nu ferit de mania ornamentală a surorii Saint-Hilaire: căci în mijloc, aşezată pe un postament din ciment, împodobit cu un şerveţel de dantelă, se afla plantă ciudată, plăpândă, legată cu panglică roşie; frunzele-i erau, desigur, curăţate cu grijă în fiecare dimineaţă, în jurul plantei, nimic deosebit, nici un. Lucru, nici un obiect care să-ţi fie martor. Un loc unic, un loc al iubirii, un loc unde nici măcar cuvântul adio nu lăsa urme.

XIII

DE CÂTEVA ZILE SE DĂDUSE DE veste că va avea loc o seară de cinema. Pe Crêt d'Armenaz filmul constituia o distracţie incertă, treptat convertită în obligaţie de solidaritate socială. Căci deşi spectacolele nu erau prea interesante, dacă lipseai cumva, îl descurajai pe antreprenor.

Acesta se anunţase de mai multe zile prin câteva afişe viu colorate, dar din cauza drumului a fost nevoit să renunţe în două rânduri. Venea de departe, din vale, dintr-o lume uitată, dintr-un ţinut fără zăpezi. Într-o seară, sosi. Simon cercetă cu neîncredere camioneta ce urca anevoie, hurducăind, cu lanţuri la roţi, răzbind ca o uriaşă, insectă neagră printre cele două mormane de zăpadă înălţate de-a lungul şoselei; îşi vedea cu încăpăţânare de drum, aducând sub formă de bobine sonore ultimele produse ale civilizaţiei. Tânărul aşteptă să se umple sala; apoi, luat pe sus de câţiva entuziaşti care

pretindeau că filmul depăşeşte orice închipuire şi, poate, şi din dorinţa de a nu condamna nimic decât în cunoştinţă de cauză, intră fără prea mare tragere de inimă în sala cufundată în întuneric.

Filmul era ţesut în jurul unei poveşti banale dar susţinut de tulburătoarea frumuseţe a actriţei. Ea apărea în prim-plan, în gros-plan, mărită de trei, de zece ori, aşa cum nu vezi de obicei o femeie şi trăia rând pe rând cele mai felurite nuanţe ale bucuriei şi durerii, inventând pentru cei care o urmăreau din obscuritatea sălii bucurii şi dureri atât de intense şi de ispititoare încât aceştia. Aveau impresia că nu se vor mai putea mulţumi cu emoţiile obişnuite ale vieţii de zi cu zi. Dincolo de banala poveste, chipul ei îţi comunica ceva deosebit, cu mult mai frumos; conţinea în sine o dramă căci pornise într-o căutare fără de sfârşit iar uneori un simplu zâmbet abia schiţat – că zâmbetul unei femei ce se gândeşte la copilul ei mort pe când priveşte un băieţel necunoscut – îţi crea un puternic şi disperat simţământ de vid, simţământ pe care ţi-l sugerează orice iubire şi deasupra căruia viaţa, ca o dansatoare pe sârmă, încearcă să evolueze nepăsătoare... Urmă un alt film care, în ciuda unor promiţătoare nume celebre, era atât de alambicat şi pretenţios, plin cu incoerenţe de tot felul şi cu efecte grandilocvente încât Simon renunţă bucuros la gesturile personajelor de pe ecran, mânate de o absurdă nevoie de agitaţie şi de gălăgie, se ridică discret şi părăsi sala.

O porni din nou pe drum. Era o noapte senină; stâncile luceau blând în lumina purpurie a lunii ce se arăta, într-un calm solemn, printre crestele Masivului cel Mare. Şi liniştea ce stăruia în văzduh îl tulbură; înţelegea că acolo era viaţa iar emoţia lui de mai înainte i se părea fadă, artificială, se gândea la colegii lui, închişi la câţiva paşi de el, într-o sală întunecoasă, subjugaţi de un petic de pânză. Natura era prezentă, fără martori: rămasă singură, ea-şi împlinea gesturile încete şi tăcute în noapte,

gesturile ei sacre şi austere. Ce era nobil şi deznădăjduitor în liniştea ei? Fără îndoială, în inima acelei tăceri, Simon se simţea împăcat; acceptase pactul impus de ea: dar în acea armonie nu era ceva neomenesc ce-l smulgea din rândul semenilor şi-l purta dincolo de viaţă? Ar fi vrut să-şi păstreze forţa, iubirea, să nu aştepte decât un semn, un gest, o intrare în materie. Într-un alt ţinut, într-un alt anotimp, s-ar fi desprins, poate, pentru el, o frunză, ar fi apărut vreo vietate; un scârţâit, o luminiţă l-ar fi îndrumat, i-ar fi adus pacea... Aici totul tăcea. De la zăpadă sau de la piatră nu aveai nimic de aşteptat decât liniştea şi încremenirea care-ţi sfâşiau sufletul, care plasau natură atât de departe şi o făceau indescifrabilă, absentă aproape, ca o fiinţă dragă pe care n-o vezi decât în somn.

Deodată, pe când se lăsa purtat de vis, Simon tresări uimit. În mijlocul drumului, aproape de el, pe covorul alb, se afla o umbră care nu era a lui...

Se întoarse şi o văzu pe Ariane... Minunat... Totuşi, în fericirea lui, îşi dădu seama că prezenţa ei nu rezolvă totul, nu făcea decât să schimbe chinul ca şi cum Ariane se alătura naturii. Aşa trebuia pesemne să fie!... Nu de mult însă, într-o noapte asemănătoare, Simon se întorsese şi zărise acelaşi chip, dar atât de deschis, de descifrabil atunci! Alternanţa aceasta nu-l miră. Ea i se adresă. Avea întotdeauna felul ei simplu, încântător de a vorbi, de a sta dreaptă şi de a-l privi cu acea limpezime care lui îi făcea rău.

— Nu sunt de prisos aici? întrebă ea. Sunt sigură că nu doreai să mă vezi acum, te simţeai minunat în singurătatea ta, nici una din vocile tale nu mă chema...

Pe când o contemplă înduioşat, se deşteptă în el o tainică suferinţă.

— Nu, nu mă simţeam bine în singurătatea mea, dimpotrivă, alături de tine, mă simt bine. Totuşi, dacă te-aş fi chemat şi ai fi venit răspunzând chemării mele,

trebuie să mărturisesc, am fi greşit. Mi se pare că prezenţa ta nu înlătură...

— Ce anume?

— Ceva de care trebuie să mă apăr.

Ea se apropie de el şi-i întinse amândouă mâinile.

— Nu sunt în stare să te apăr, Simon?...

— Nu şi de natură...

Ea şovăi iar Simon crezu că va tăcea ca de atâtea ori când era conştientă că se izbeşte de un obstacol în faţa căruia vorbele sunt neputincioase. Rămase însă o clipă nemişcată. Buzele-i închise luceau slab în lumina lunii, cu acea expresie de fervoare de parcă şi ele gândeau; privind-o, Simon avu impresia că sub delicateţea ei se ascunde o forţă pe care Ariane nu vrea s-o dea la iveală, în cele din urmă, ca şi cum şi-ar fi răspuns ei înşişi, zise:

— Nimeni nu ne poate apăra contra naturii...

El o privi, îngrijorat.

— Ce te face să spui asta?

Ea dădu din cap.

— Iubeşti iar lucrul iubit nu-ţi răspunde. Poate că aşa e dat ca iubirea să ne dezvăluie misterul lucrurilor.

— Ce numeşti misterul lucrurilor?

— Misterul existenţei lor. Există vreun altul?

— De ce e atât de crud acest mister?

— Faptul că lucrurile există, aici e misterul. Iar iubirea noastră le face şi mai misterioase.

Tăcu de parcă ar fi vorbit prea mult.

— Da, iubirea noastră le face şi mai misterioase. Poate că iubindu-le, le acordăm o existentă pe care nu o au. Oare, într-un fel, nu noi le creăm?... Dar creându-le sau dându-le un plus de existenţă, ele se ascund în existenţa lor şi ni se impun în strădania lor de a rămâne ceea ce sunt. Nu vor să se lase atinse. În timp ce le iubim şi în măsura în care le iubim le simţim rezistenţa. Nu putem ieşi din această dilemă...

— Dar însăşi rezistenţa aceasta nu e o dovadă că

lucrurile există, că există fără noi?...

— Nu ştiu, zise Simon. Cu cât acordăm mai mult lucrului iubit, cu atât se îndepărtează mai mult de noi. Şi totuşi lucrurile ne solicită necontenit, ne reţin atenţia.

Parcă ne-ar lua de braţ. Dar aşteptăm în zadar răspunsul lor.

— Iubirea are nevoie de răspuns? întrebă ea întorcându-se spre el. Cred că dimpotrivă, iubirea faţă de lucruri e un model de iubire. E un risc: trebuie să-l accepţi până la capăt. Şi adăugă maliţioasă: „Ţi-e teamă să nu pierzi?”.

El mergea, uitându-se în jos. La întrebarea Arianei ridică privirea; avea impresia că ea făcuse brusc un mare pas. Căci dacă iubirea faţă de lucruri e modelul iubirii, zadarnic opui, cum se întâmpla adesea, iubirea faţă de semeni celei faţă de lucruri sau invers: creezi o opoziţie exterioară, factice... Că iubeşti fiinţe ori lucruri, problema e aceeaşi. Nu au unele mai mult decât altele privilegiul de a se sustrage, de a ne face să suferim? E nevoie de puţină generozitate. Da, iubirea cere puţin dezinteres, puţin eroism. De ce trebuie să cred în iubirea faţă de oameni pentru a-i iubi? se gândi el. Ce nevoie am, ca s-o iubesc, să cred că natura aceasta mă cheamă, mă iubeşte la rându-i? Nu, nu, trebuie să iubeşti mai eroic, poete! Nu ea există pentru mine, ci eu pentru ea. Nu ea trebuie să se îndrepte spre mine ci eu să mă înalţ până la ea şi să pulsez, dacă sunt în stare, în ritmul iniţial din care s-au ivit lucrurile, din care nu încetează să se ivească şi care le modelează necontenit formele. Frumuseţea lucrurilor mă domină. Primăvara nu simte, poate, adoraţia mea, dar eu simt primăvara şi ea mă îmbată!

O porniseră spre crângul de la marginea drumului, ale cărui umbre se, decupau pe albul zăpezii eu o halucinanţii claritate. Cum să nu crezi în mesajul acestor umbre, în importanţa lor? Cum să negi iubirea faţă de lucruri, de vreme ce umbrele apar ca proiecţia în lumea noastră;

unui adevăr mai presus de ea? Cum să nu te laşi din tot sufletul purtat de ritmul crengilor răsfrânte pe drum ca un dans. Sacru într-o reproducere? Umbra celor doi călători se strecură printre umbrele încremenite, mascându-le dându-le iarăşi la iveală în forma lor exactă iar trecerea lor pe drum lăsa o dâră asemănătoare cu cea a unei bărci în apele mării. Iată, îşi spuse Simon, ceea ce trebuie să iubim mai mult ca orice... Da, cunoştea bine teamă faţă de tot ce se scurge şi riscă să ne scape. Dar mai cunoştea şi o alta, cu mult mai gravă; cea pe care o resimţea în faţa tainei lucrurilor ce dăinuie.

— Iubirea nu te amăgeşte dacă accepţi riscul de a nu primi răspuns, zise Ariane.

Continuase să se gândească la acest subiect şi Simon remarcă seriozitatea ei. Se întreba dacă lucrurile ar mai avea acelaşi sens în absenţa ei... Iubirea nu te amăgeşte, într-adevăr, doar gândirea e amăgitoare şi nu există tocmeală pe lume care să nu fie făcută în numele vreunui principiu. Simţea din nou că iubirea sapă în faţa celui ce iubeşte, un abis tot mai adânc, în inima căruia nu poţi ajunge. Se miră de întrebarea Arianei: „Nu sunt în stare să te apăr?...” Naivă întrebare! îşi amintea de primele lui clipe de încântare în poiană, pe la începutul verii. Cum de pot fi oamenii sfătuiţi să pună mai mare preţ pe iubirea faţă de semeni? Nu presupune ea, în măsura în care înseamnă o ambiţie imediată, o sursă suplimentară de eroare şi de imperfecţiune? se gândi la Kramer: acesta n-ar fi fost de acord cu Ariane!...

— Ce poate fi mai groaznic decât o dragoste care nu-şi află împlinirea? întrebă Simon.

— O dragoste care o află prea repede.

El o privi, surprins, în timp ce ea îl întrebă:

— Ce înţelegi printr-o dragoste care nu-şi află împlinirea?

— O dragoste... care nu primeşte ceea ce speră.

— Dragostea primeşte vreodată ceea ce speră?

El era gata să spună: „Să fie oare imposibil?”, dar ea i-o luă înainte:

— Crezi că dragostea e dată pentru a fi împlinită?... Atunci cred că s-ar naşte imediat o dorinţă şi mai mare care n-ar mai putea fi satisfăcută.

— Ce dorinţă?

— De a primi şi mai mult.

— Poţi să ceri mai mult decât totul?

— Totul! Nu ne saturăm niciodată, vrem mereu mai mult!

Pe Simon l-a surprins violenţa cu care i-a aruncat acest răspuns. Ea se număra, desigur, printre cei care ştiu nu din experienţă. Îşi continuară o vreme drumul în linişte, apoi, neîndurătoare, Ariane îl întrebă:

— Ţi-am alinat dorul deşteptat de natură?

— Aşa cum un torent îţi alină spaima născută de un alt torent, îi răspunse el.

Ea îl privi fără să mai scoată o vorbă. Ajunseră la capătul drumului şi intrară pe o cărare ce se pierdea la poalele codrului. De jos se ridica o vagă lumină. Văzduhul părea îngheţat iar pe crengi, zăpada era ca piatra. Simon se opri ostenit şi zise:

— Şi tu mă chinui, şi tu...

Ea se dădu uşor înapoi, ca şi cum ar fi primit o lovitură, iar în ochi se vedea că o frământă ceva.

— Nu eşti antidotul exact al răului de care fug, adăugă Simon. Şi tu-mi faci rău, şi tu!...

Ea n-a înţeles.

— Ce vrei să spui, Simon?

După o clipă de reculegere, i-a răspuns:

— Exişti tu, vocea ta, gesturile tale. Adică tot ceea ce-mi desfată ochii, simţurile, dar poate că exişti în afara lor. De o altă prezenţă am nevoie, de tine, lepădată de tot ceea” ce te face atât de frumoasă, dar care nu ţine neapărat de tine...

— Nu ţine de mine?

— Nu e bine, poate, că suntem atât de sensibili la frumuseţe, la aparenţe. Câte chipuri de femeie ne fac să credem că sunt în stare de lucruri sublime – se gândea la cel din film – datorită unei simple îmbinări de trăsături armonioase, datorită câtorva detalii... materiale, la urma urmelor. Iartă-mă că-ţi vorbesc astfel, zise el, luând-o de mină. Şi chipul tău îmi place, dar şi altceva. De fapt, care eşti tu, cea adevărată?

Ea îi înţelese teama şi-i răspunse:

— Prezenţa mea materială o umbreşte pe cealaltă?

— Prezenţa ta nu e, niciodată cu totul materială. Trăsăturile, ochii tăi, felul tău de a fi prezentă, de a-ţi împreuna buzele, vin dinlăuntru şi nu pot fi separate; toate vorbesc de tine ca o urmă lăsată pe nisip. Dar pot să ştiu cum este *cealaltă* prezenţă când eşti aici întreagă, aparenţă şi realitate laolaltă? Asta mă tulbură... Uite, nu-mi dau bine seama ce schimbă sau ce stăvileşte ea acum, căci e ceva schimbat, zise el, oprindu-se din nou în faţa ei. Nu cred că e mai puţin gravă; nu; – totuşi aduce un plus de nelinişte, de beţie... da, o uşoară şi vagă durere care nu exista mai înainte... Oh, dacă ai putea să rămâi veşnic nevăzută: poate că nu sunt pe deplin fericit decât atunci când nu te văd, da! Poate că prezenţa ta nu e desăvârşita decât atunci când nu eşti... E adevărat, mă gândesc la tine ca la o fiinţă – o fiinţă care se mişcă, e frumoasă, pe care o privesc şi, poate...

— Poate?

Dar nu-şi termină ideea, zise doar:

— Poate că cea de faţă mă împiedică s-o văd pe cealaltă...

— O doreşti mai mult pe cealaltă? întrebă ea cu blândeţe. Parcă ai crede că trupul meu nu face parte din mine. Dar fiinţa pe care o zăreşti dincolo de trup, merită să-ţi opreşti privirea asupră-i? N-ai să ajungi niciodată la capăt. Ceea ce iubeşti, ceea ce urmăreşti să atingi nu cumva e în afara mea?

— Cum în afara ta?

— Dincolo de cea de a doua fiinţă, nu te atrage altceva?

— Ce anume?

— M-ai mai iubi atât dacă m-ai simţi limitată la mine însămi, dacă m-ai simţi „terminată”, dacă n-aş fi pentru tine un fel de drum nesfârşit pe care poţi înainta neîncetat?...

— Nu, răspunse el, te iubesc fiindcă eşti infinită, legată de tot ceea ce ne aşteaptă pe celălalt tărâm.

— Dar atâta timp cât trăiesc, continuă ea, trupul meu e legat de suflet tot aşa cum dreapta drumului nu poate fi separată de stânga lui. Tot aşa cum, pentru cel ce priveşte zărea, cerul nu poate fi despărţit de pământ.

— Da, zise el cu emoţie, ai dreptate, cerul învăluie pământul aşa cum sufletul îţi învăluie trupul...

— Dar adevărul nu e nici în cer nici pe pământ... Trebuie ca şi unul şi celălalt să fie la fel de transparente că privirea să străbată dincolo de ele. Când trupul meu îţi va fi la fel de transparent ca şi sufletul meu, nu ţi se va mai părea un obstacol.

— Da, ar putea deveni şi el o cale... Căci dacă adevărul nu e nici în trup, nici în suflet, am totuşi nevoie de ele ca să mă îndrept spre acel adevăr, ca să simt că cel puţin există, că trebuie să existe, undeva, un adevăr... Poate că nu tu eşti adevărul, dar fără tine nu există adevăr pentru mine, tot aşa cum malul încetează să existe dacă podul dispare, sau stelele dacă nu ai un instrument să le priveşti.

Ea zâmbi.

— Oamenii se nasc miopi, zise ea.

— Pesemne, miopia asta îi chinuie toată viaţa, adăugă el. Avem conştiinţa că vedem tulbure, asta ne neliniştеşte. Şi dacă n-o avem, e pentru că, printr-un artificiu, în loc să ne acomodăm vederea la obiecte, le aducem mai aproape de noi.

Ea se întoarse spre el şi cu o neaşteptată duioşie îl întrebă:

— Mai eşti neliniştit?...

— Mai puţin... Cum să nu fiu? A fost o vreme când orice lucru constituia o problemă, o întrebare, un chin.

Apoi am crezut că toată neliniştea din mine, toate incoerenţele au încetat; nu mai auzeam decât o muzică ce mă ameţea. Şi acum, regăsesc toate întrebările în tine, prin tine; le aduni ca un fir ce leagă florile-n buchet; toate trec prin tine.

— Nu eu sunt răspunsul, zise Ariane.

— Într-adevăr, recunoscu el speriat. Nu tu eşti răspunsul, Ariane! Ai pătruns în mine ca şi natura. Nu-i sfărmi tăcerea. Nu mă chinui, mai puţin. Tu mă depăşeşti, îmi scapi aşa cum mă depăşeşte şi îmi scapă ea. Iată de nu mă poţi apăra împotriva ei!

Ariane dădu din cap.

— Şi ea şi eu suntem semne.

— Semne!... repetă Simon cu emoţie. Îşi aminti deodată de umbrele contemplate pe drumul spre Hauts-Praz şi asocierea aceasta îl făcu să trăiască teama şi respectul pe care-l încerci în faţa unui fenomen grandios. Ah! poate, zise el oftând, poate!... Ca şi umbrele de pe drum, lăsate de lumina lunii şi care, mâine, vor fi lăsate de soare!... Totuşi, totuşi când m-am întors şi te-am zărit în spatele meu, tăcută, am avut impresia că erai. Că eram acolo dintotdeauna. Că simpla noastră prezenţă în acel loc era suficientă. Nu simţeam dependenţa noastră, slăbiciunea noastră. Stăteai dreaptă, cu ochii aţintiţi de parcă ai fi fost în faţa unei oglinzi. În căutarea imaginii tale... Am mereu această impresie când mă priveşti... Parcă ai cere lucrurilor să te asigure că exişti. Eşti atât de transparentă încât tu însăţi nu te zăreşti... şi ajungi să te cauţi...

Ea-i zâmbi cu drag şi-l luă de mină.

— Fizicul tău mă uimeşte întotdeauna, continuă Simon,

apropiindu-se de ea. Mi-ai amintit de ziua când m-am întors ca şi azi şi te-am zărit în spatele meu, cu ochii îndreptaţi asupră-mi, privindu-mă...

— De fiecare dată când te-ai întors, Simon, m-ai găsit în spatele tău, privindu-te.

— Întocmai! zise el cu convingere, ca şi cum ea îi tălmăcise gândul. Se apropie de ea ca s-o mângâie.

— Ariane!...

Se aplecă spre buzele ei.

— Nu... şopti ea cu o voce sfârşită.

— Cel puţin... aş fi ştiut!

— Ce-ai fi ştiut?

El avea gâtul uscat.

— Dacă nelinişstea mea vine de aici.

— Şi dacă te înşeli?...

Dădu energic din cap şi Simon observă cum părul ei fremăta de parcă ar fi fost însufleţit de o viaţă independentă şi misterioasă. O nouă emoţie îl stăpâni şi îşi aminti că îi spusese cu o secundă mai înainte: „Poate că nu sunt cu adevărat fericit decât atunci când nu te văd!...” Nu-i răspunse şi-şi văzură de drum... Ariane devenise din nou „vizibilă”. Cum de a putut crede că prezenţa ei e o stavilă în calea fericirii lui? Avea un fel al ei de a rosti cuvintele, de a le da un înţeles propriu care-l incinta. Ascultând-o, Simon îşi spunea că e greşită ideea că vorbele au o valoare de schimb aproape fixă, cunoscută, asemănătoare banilor. E eroarea celor care nu cunosc viaţa. În clipa aceea el simţea contrariul. Cum ajunseseră pe un fel de platou unde cărarea urca mai domol, Ariane făcu o reflexie pe tema întunericului şi rosti cuvântul cel mai simplu, cel mai scurt, cel mai tăcut, cuvântul „noapte”, dar Simon auzea parcă ceva încărcat de noi semnificaţii, căci „noapte” însemna deopotrivă înclinarea potecii pe care mergeau, elanul brazilor ale căror vârfuri scânteiau în beznă, stratul de nea îngheţată pe crengi, scârţiitul zăpezii ce învesmânta pământul sub

paşii lor. Cuvântul nu-i aducea doar o avalanşă de senzaţii, ci şi sunetul pur a vocii ei dragi şi imaginea buzelor spre care el se aplecase ceva mai înainte. Şi cu celelalte cuvinte se întâmpla la fel. Ea le încărca cu o lume, o lume asemănătoare acelei nopţi cu cer scânteielor, cu zăpadă alunecoasă, îngheţată sub paşii lor, cu mii de lucruri care veneau atât de fericit să completeze cunoştinţele pe care le dobândise odinioară din monumentele filosofiei clasice şi din gramaticile comparate. Pentru a doua oară în viaţă, Simon a avut certitudinea că i-a luat-o înaintea lui Elster. Elster!... Îl revedea în lumina felinarului de pe strada des Écoles, adus de spate, cu servieta burduşită sub braţ, refuzând să înţeleagă semnificaţia cuvântului „a trăi”. Simon n-a putut atunci să-i dea o replică. Dar cum cuvântul „codru” prinsese a se ivi viguros, rigid, metalic pe buzele iubitei lui, avu sentimentul că şi acest cuvânt îi aducea la rându-i ceva nemaivăzut, nemaiauzit şi pe care nu-l va mai auzi, nu-l va mai vedea niciodată ca în seara aceea – pentru că era viaţa însăşi...

Acum, se simţea puţin stânjenit de fiecare dată când glasul Arianei pronunţa unul din cuvintele în jurul căruia, mai înainte de a-l rosti, părea că adună nu numai lucrurile risipite în jurul lor, ci trecutul ei, conştiinţa ei, viaţa ei. Simon avea sentimentul că e un intrus, că pătrunde într-o încăpere unde mai e cineva care nu te-a observat şi care continuă să-şi tălmăcească cu glas tare gândurile. N-ar fi fost mai stânjenit dacă Ariane şi-ar fi scos pe rând veşmintele. Lăsându-le să cadă la picioarele ei.

Nu şi-a dat seama cât putea fi ceasul când s-a despărţit de Ariane; dar pe toată întinderea nu se mai auzea nici un zvon. Filmul se terminase, pesemne, de mult, iar camioneta îşi vedea de drum spre oraş... Simon o porni fără grabă spre Mont-Cabut şi urcă treptele în linişte. Simţea o stranie bucurie şi se miră că o femeie poate să-i dăruiască atâta fericire.

XIV

SPRE SFÂRŞITUL SĂPTĂMÂNII, SE eliberă una din odăile vecine. Simon era nerăbdător să afle cine-i va fi tovarăş.

La începutul săptămânii următoare, apăru Massube, trăgând după el un sac de pânză pe care-l lăsă în vestibul. Toată ziua bătuse drumurile, aducându-şi pe rând bagajele, aruncate grămadă, la intrare. Era în plină activitate când Simon se înapoie ca să se culce. Dintr-o privire recunoscu semnele funeste, indiscutabile, ale prezenţei lui Massube: buiota de zinc cu inelul de aramă, umbrela uriaşă, de o culoare unică prin partea locului, sub care Massube era adesea văzut. Avu o strângere de inimă la gândul că va fi nevoit să trăiască alături de el: prezenţa acestuia îl împiedica până şi să respire... Nu-şi trădă însă nemulţumirea.

Când dădu să urce, Massube tocmai cobora. Părea obosit şi morocănos. Nu-l mai văzuse atât de pământiu, de istovit; arăta ca un om hăituit. Luat pe nepregătite, tânărul se înduioşă.

— Iată-ne vecini, zise el, amabil.

Aplecat deasupra bagajelor, Massube îi răspunse fără să se întoarcă:

— După cum vezi...

Simon aruncă o privire spre spinarea gârbovă, spre umerii scălâmbi.

— Pot să-ţi fiu cu ceva de folos?

— Nu cred.

— Vrei să te ajut să duci lucrurile?

Massube se uită lung.

— Nu.

Abătut, înţelegând că îi e iremediabil ostil, Simon intră în odaie.

A doua zi, întorcându-se pe la aceeaşi oră, observă jos pe scară, într-un ungher, un obiect pe care nu-l recunoscu imediat: era faimoasă buiotă de metal uitată pesemne în ajun... Simon şovăi, apoi, dând din umeri, urcă. Ajuns la primul etaj îşi aminti de plimbarea cu Jérôme pe Blanc-Praz, de clipă de înţelegere, de dragostea pe care-o trăise, de felul în care îl văzuse atunci pe Massube... Coborî să ia buiota şi bătu la uşa vecinului său... Acesta stătea în pat, slăbit, la fel de ursuz ca în ajun. Îi mulţumi cu răceală. Odaia era într-o întristătoare dezordine.

— Îmi lipsea, remarcă simplu Massube. E frig.

— Dacă ai cumva nevoie de o pătură, sunt destule în oficiu.

Nu primi nici un răspuns. Agasat de tăcerea lui, Simon adăugă:

— Îţi semnalez şi jocul cu bile din pod. E o plăcere clasică să laşi bilele să cadă una după alta pe scară, când doarme lumea. Te previn: ca să fii original, trebuie să găseşti altceva.

Massube rămase cu buzele încleştate. Era obosit, tare obosit!...

Simon se întoarse la el în odaie trist şi se întinse pe balcon.

Liniştea cuprinse totul; era întuneric dar Simon nu se mai temea. Singurătatea lui nu mai era ca cea. De altădată, renunţare, izolare; acum devenise o participare, o condiţie nobilă.

Visa cu ochii deschişi, cu o carte pe genunchi, fără să se uite prin ea. Cărţile îşi pierduseră valoarea de când venise pe munte; chiar şi acum prefera să citească în noapte. Deodată auzi pe cineva care se foia în camera de jos. Aplecându-se, zări umbra lui Kramer. Ca în fiecare seară, Kramer nu-şi găsea locul... Massube în schimb era

liniştit. Poate că şi adormise?...

Kramer trecea printr-o perioadă mai sumbră ca de obicei. Nu-i mai cerea acum să ducă scrisori şi tânărul era convins că Marele Bastard apelase la serviciile altora căci se lăuda cu o serie de mesaje. Cât despre Minnie, ea pretindea că nu-l cunoaşte. Duplicitatea care avea, pesemne, pentru ea atâta farmec, pe Simon îl nedumerea. Împins de chinuitoarea lui nevoie de spovedanie, Kramer sfârşi prin a-i arăta câteva rânduri scurte, echivoce, detaşate, scrise pe cărţi de vizită de un desăvârşit bun-gust – rânduri răscolitoare care dădeau speranţe în ciuda rezervei lor şi care trădau în primul rând o perfectă indiferenţă. De la o vreme însă Minnie nu-i mai acorda nici o atenţie, fie din plăcerea de a chinui un om în multe privinţe superior ei, fie, pur şi simplu, ca să facă o experienţă şi să vadă cu ce se soldează. Pentru moment unicul rezultat era înrăutăţirea sănătăţii lui Kramer. Minnie îl obseda. Ea îi alungă orice gând în stare să-i mai domolească istovitoarea lui pasiune. Privindu-l, Simon îşi dădu seama în ce măsură imobilitatea poate să se transforme în supliciu.

Constata cu amărăciune cum nefericitul său prieten renunţase la, subiectele Istorice şi la studiul filosofiei hinduse la care ajunsese citindu-l pe Nietzsche, ca să se piardă în coloanele ziarelor. Dar şi în ele Kramer îşi găsea hrana: simpatiza cu toate abisurile, cu toate neliniştile care izbucnesc în lume şi se bucura descoperind pe toate orizonturile Europei cauze suficiente pentru un nou război.

Incapabil să uite de propriile nenorociri. Marele Bastard se pornea să-i ameninţe pe trădători şi-l rugă pe bunul Dumnezeu să-l răzbune. Simon nu-şi dădea seama ce urmăreşte şi se întreba dacă nu erau simple reminiscenţe din lecturile biblice, dar asta până în ziua când Marele Bastard, oprindu-se în faţa lui, privindu-l în ochi. Lăsă să-i

scape o frază, pe un ton de acuzaţie abia atenuat de un zâmbet forţat:

— Simon, Simon, cum poate cineva cu un chip ca al tău, să facă rău?...

Ce voia să spună? Simon îşi aduse aminte de scurtele lui întrevederi cu Minnie: pesemne le ieşiseră vorbe! N-ar fi fost surprins să afle că Massube avea un amestec în toată povestea!... Îl şi vedea urcând spre Kramer cu capul între umeri: „Ştii, tânărul Delambre?... Cred că ai aflat de legătura lui cu Minnie?...” Numai Massube era în stare să-i fluture Marelui Bastard pe la ureche asemenea vorbe destul de neliniştitoare că să le poată da uitării. Trebuia să existe cineva pe Crêt d’Armenaz care să-şi asume rolul de intrigant iar Massube se achita de minune. Simon observase după anumite replici ale lui Kramer, că e „ceva putred” în prietenia lor... Dar Kramer refuza orice explicaţie încât n-a reuşit să afle cu ce anume se făcuse vinovat.

Marele Bastard ceruse de acasă tablouri în care figura în costume somptuoase de ofiţer, cu epoleţii cusuţi în fir, cu pieptul împodobit cu fireturi; ramele, tablourilor dădeau un supărător lustru încăperii strâmte, concepută anume pentru a rămâne simplă, şi care, tocmai datorită acestei regii, părea şi mai mizeră. Dar Kramer avea nevoie să fie băgat în seamă. Strălucirea trebuia, în sinea lui, să suplinească insuficienta cunoaştere a limbii franceze care-l împiedica să se exprime cum ar fi vrut. Înclinarea pentru grandilocvenţă nu era slujită de posibilităţile de exprimare şi ajungea la grandios doar acumulând pe schelăria şubredă şi nesigură a frazelor lui, disproporţionatul număr de citate adunate în fabuloasa şi, adesea, nemărturisita lui memorie. Ascultându-l, Simon avea impresia că vede nişte superbe cornişe corintice instalate pe un eşafodaj de mucava. Adesea între grosolanele moloane ale acestor construcţii barbare se zărea incontestabila frumuseţe a unui basorelief antic.

Uneori însuşi edificiul era atât de impunător încât merita să-l priveşti, şi de altfel, Marele Bastard se folosea ca să reţină atenţia, nu numai de mijloacele oratorice amintite, ci şi de mâinile lui uriaşe care se strângeau în jurul tău ca nişte gheare.

Simon îşi imagina că numai interdicţia de a părăsi cameră îl reţinuse pe nenorocitul lui prieten să aplice acest ultim procedeu încântătoarei Minnie. Căci vorbindu-i de ea, ochii îi scânteiau de o cruzime pe care nu căuta să o mascheze.

Şi astfel toate violenţele de caracter ieşiră la iveală: ai fi zis că-l aşteptase anume pe Simon că să-i recite un rol alcătuit doar din blesteme. Pe când vorbea se învârtea ni odaie ca o fiară hăituită, calcând peste cărţi, peste ziarele citite în timpul zilei. Avea un fel anume de a vorbi care ne înrudea cu cel al eroilor lui Eschil sau cu cel din psalmii lui David. În sfârşit, după ce se sătură să ocărască, îşi şi rânse energic cordonul unui superb halat stacojiu şi încercă în faţa oglinzii două sau trei căciuli de blană, câteva turbane. Era finalul actului întâi, mereu acelaşi, a cărui monotonie n-o observă şi pe care-l interpretă cu o înspăimântătoare convingere, modificând, ici-colo, doar intensitatea violenţelor şi a injuriilor.

Simon se strădui să rămână indiferent. Nu se simţea atins nici de acuzaţii, nici de ameninţări. Ascultă liniştit până ce cupletul prietenului său, agitaţia de leu în cuşcă, recitalul au luat sfârşit. Îşi dădea seama că prezenţa lui e necesară. Ştia că Marele Bastard avea nevoie de auditoriu şi că numai astfel crizele încetau. Aşteptă aşadar răbdător până ce Kramer îşi scoase din dulap o căciulă pe plac şi, epuizând repertoriul de apostrofe, consimţi să se instaleze în şezlongul împodobit cu o frumoasă blană de capră. Întins, cu picioarele lipite, cu braţele ascunse, dezarmat, într-o poziţie ce părea o repetiţie pentru moarte şi în care nu putea vorbi decât în şoaptă, Kramer uită de necazuri; începu să filosofeze cu blândeţe, iar

dacă numele doamnei Charmèdes mai apărea în mijlocul sau la sfârşitul vreunei fraze, era ca spuma unui val. Astfel, după ce-i spusese că între el şi Simon totul se sfârşise, că se petrecuseră lucruri ireparabile, se calmă, rugându-l pe un ton înduioşător să mai rămână, de fiecare dată când tânărul vroia să plece; în cele din urmă îşi ridică braţele din ascunzătoare, se agăţă cu disperare de el până ce acesta. Îi făgădui că va mai trece să-l vadă.

Pe Simon îl surprindea sinceritatea cu care Kramer iubea şi ura în acelaşi timp. Era evident că nenorocitul nu ducea o viaţă pe măsura lui. Simon se mai gândea că sentimentele lui faţă de Ariane îl ajutau să trăiască, nebănuit de alţii, într-o lume de dimensiuni neştiute de nimeni. Ar fi vrut să-l ajute, simţea că-l paşte pericolul de a se închide singur într-un univers şi ar fi vrut ca între lumea lui Kramer şi cea inofensivă şi banală în care trăia restul omenirii să-i fie mijlocitor şi să-i lase o poartă deschisă. Deşi aplecându-se spre infernul Marelui Bastard simţea cum îl cuprinde ameţeala, nu îndrăznea să-l abandoneze, vroia să facă ceva ca să-l salveze.

Îngrijorat de tenebroasele manifestări ale Marelui Bastard, Simon se întreba ce ascunde aparenta linişte a lui Massube. Acesta continuă să păstreze o atitudine ostilă faţă de Simon de parcă i-ar fi greşit cu ceva; tânărul începu să creadă că Massube nu-l ierte pentru că era fericit. Această atitudine inversă întrucâtva rolurile reuşind să-l tulbure pe Simon care nu se împăca cu ideea că trăieşte alături de un adversar. În camera vecină era mai tot timpul o linişte apăsătoare. Massube nu tăcea ca toată lumea: avea un anume mod de a tăcea care pentru ceilalţi se convertea în supliciu.

Totuşi, într-o seară, Simon auzi prin perete un zgomot de glasuri. Massube vorbea: dar vocea interlocutorului era necunoscută. Despre ce discutau?... Îl auzi pe Massube spunând: „La ce-ţi foloseşte să ai dreptate”...

Cealaltă voce era înăbuşită; ea se lansă într-un lung discurs. Simon nu desluşea cuvintele ci doar ritmul frazelor; uneori răzbea câte o vorbă rostită mai tare, ea un val ce se ridică deasupra celorlalte. Era un zgomot ciudat. Dar Massube îl întrerupea plictisit şi cum ridicase puţin glasul, Simon auzi: „Nu sunt de acord! Dacă ceilalţi nu-şi pun cravată eu am chef să-mi pun! Când alţii se duc să se culce, mie îmi place să stau treaz! Poţi să vrei să te plimbi, să fumezi, poţi să doreşti o femeie şi dacă...” Restul se pierdu într-un zgomot de tuse. Celălalt se porni să-i răspundă cu glasul lui înăbuşit ce răzbea cu greu prin perete. Pesemne, se legase de ultimele cuvinte ale lui Massube căci Simon îl auzi pe acesta exclamând ironic: „Căsătoria!... Iată o constrângere bună! Nu!... O cură bună, cum spune Marchat!...” Urmă un lung discurs al celuilalt şi de astă dată Simon reuşi să distingă mai multe cuvinte: „bucuria pe care o trăieşti când realizezi împreună... înţelegerea tacită”... Glasul creştea, se atenua într-un anume ritm... „Înţelegi, e ca un ansamblu de dansatoare care fac aceeaşi mişcare. Massube nu-l mai întrerupse iar celălalt se porni. În sfârşit, se făcu linişte; apoi, glasul lui Massube, ironic:

— Va să zică, prietene, ai de gând să ţii predici!...

Simon auzi cum unul din ei se ridică şi desluşi un în scârţâit de uşă; paşi grei răsunară pe scară. Tânărul se duse la fereastră şi recunoscu, în noapte, silueta lui Pondorge...

Simon se cufundase acum într-o adâncă pace. Dar pacea îmi apărea ca o cetate în care să te poţi fereca, pentru a fi la adăpost... Nu există tainiţă pentru fericire iar cea trăită de Simon nu era atât de invulnerabilă încât o rază diabolică, emanată dintr-o lume adiacentă să n-o poată străbate, în pragul castelului fermecat, printre gratiile grădinii nesfârşite, cu trupu-i scăldat de soare, pe pajiştea întinsă, călcând în urma paşilor lui, tăind

universul exotic şi luxos al iernii, cu culorile-i vii, cu şoldurile strânse în pantalonul mulat, cu jacheta cambrată ce-i scotea în evidenţă fiecare detaliu, Minnie, enigmatică şi tulburătoare, îl privea pe Simon cu nebănuiţii ei ochi de sfinx, ascunzându-şi bine ghearele în mănuşile-i de blană dar gata oricând să le scoată şi să-l sfâşie dacă n-ar fi dus la bun sfârşit ceea ce-şi pusese în gând. Altminteri cumpătată la vorbă, plină de tact, nu făcea caz de succesele ei; se prefăcea chiar, pentru moment, că uitase complet de serbare, ceea ce-l scuti pe Simon să mai aducă vorba. Problemele ei cele mai presante nu erau mărturisite; şi Simon nu putea să nu remarce gura mică, buzele subţiri şi nervoase sau delicatul profil întrebător sau parfumata tentaţie a gâtului. Dacă, din întâmplare, îl abordă explicit, pe tonul cel mai firesc, era ca să-i propună o plimbare, să-l invite la ea să vadă câteva tablouri. Era întotdeauna la fel de bine dispusă chiar şi după un refuz şi accepta scuzele cu încântătorul ei surâs pe care-l arbora în orice împrejurare. Avea un fel îndrăzneţ şi spiritual de a vorbi; nu se temea de cuvinte, ba chiar folosea unele mai tari, condamnate de lumea bună. Ea le rostea simplu, fără să insiste, cu un bun-simţ desăvârşit, cu un tact ireproşabil şi se mira că nu i se răspunde în acelaşi mod, cu aceeaşi subtilă fantezie. „Am impresia că te temi de cuvinte”, îi spunea ea... „Într-adevăr, mă tem de cele ce frânează imaginaţia în loc să-i lase poarta deschisă...”

În cele din urmă, într-o bună zi, aduse din nou vorba de doctor, de aniversarea acestuia, de serbarea ce se pregătea de atâta vreme. Simon rămase pe poziţii, curajos până la minciună şi făcând-o să creadă că „s-a apucat din nou de studiu”. Ea păru că acceptă scuza dar insistă amabil să colaboreze cel puţin la decoruri, la regie. „Nu pierzi prea mult timp, mă ocup eu de toate; n-am să te deranjez decât la sfârşit, cu câteva zile înainte de spectacol. De acord?”... Ca şi cum i-ar fi ghicit gândul,

adăugă: „Ştii, e tot ce poate fi mai inofensiv!...”

El nu se putu stăpâni să nu râdă împreună cu ea.

— Odată ce mă asiguri că nu-i nici un pericol...

— Nevinovat, ca o cutie cu creioane colorate pentru copii!

Simon nu întârzie să se despartă de această apariţie elegantă, destul de şireată, alături de care nu se simţea niciodată în apele lui. Se grăbea să se întoarcă într-un univers în inima căruia există un izvor de bucurii care, deşi îi cereau să renunţe la anumite plăceri, nu transformau renunţarea în sacrificiu. Universul lui era orânduit, binefăcător. Zilele i se păreau acum ca două versante în vârful cărora se afla Ariane, tăcută, cu ochii îndreptaţi spre el. Dacă pantele erau inegale, dacă urcuşul până la fugara apariţie nocturnă era anevoios, în schimb influenţa ei se revărsa asupră-i tot restul zilei, ba chiar în primele ceasuri ale dimineţii când Simon desluşea în oglindă seninul promiţător sau furtună ameninţătoare. Dimineaţa, pe când cobora printre mormanele de zăpadă, pe pârtia alunecoasă şi îngheţată ce ducea spre „Casă”, după ce trecea de brazii etajaţi pe povârniş, de ameţitoarele fantome printre care mestecenii îşi insinuau complicatele şi fragilele dantelării, Simon avea o primă imagine a bucuriei ce-i era hărăzită seara, când pe aceeaşi pârtie ajungea la Ariane şi când urmele paşilor lui pe zăpada îngheţată deveneau pecetluiri ale fericirii. Îşi spunea că urmele lui pe cărare, dimineaţa, erau stângace încercări ale celor vesperale, dar era bucuros ştiind că va sosi şi momentul când va schimba imperfecţiunea lor cu negrăita frumuseţe, cu sfâşietoarea şi dulcea anxietate a paşilor ce merg spre iubire.

Şi dacă aşteptarea cunoştea toate privilegiile cu care o împodobea iubirea, în schimb şi ea primea în dar florile viselor şi a gândurilor adunate în ceasurile când nu era încă decât speranţă. Vraja de pe Crêt d’Armenaz restituia fiecărui lucru virtutea: în prezenţa Arianei, Simon avea

seară de seară impresia că ajunge pe culmi. Priveliştea din vale îşi destrăma forma; din ţinuturile străbătute nu mai rămânea decât un cer fără nor, de unde nu se mai ivea nimic. Cu aceeaşi nepotolită uimire privea de fiecare dată chipul pe care timpul îl suspenda pentru câteva clipe în faţa lui, în amurg, ca un astru a cărui lumină strălucea doar pentru el, între uşa cenuşie şi floarea înmugurită – decor care în neînsemnătatea lui se înălţa la supremul grad al semnificaţiei. Între frunzele unei plante asemănătoare întrezărise Simon pentru prima dată chipul fetei, în spatele unei uşi asemănătoare, într-o după amiază de vară, a găsit-o stând liniştită, privind departe. Dar minutele petrecute împreună treceau repede. Era o fericire efemeră şi trebuia s-o păstreze în suflet, s-o poarte pe drum, cât era seara de lungă şi noaptea, până când ziua următoare avea să confirme cu proaspete licăriri, speranţa de a regăsi, la capătul cărării împodobite cu promoroacă, minunatul chip ocrotit în timpul somnului.

Se scurseră astfel mai multe săptămâni de fericire neştiută, care prin simplitatea ei e atât de greu accesibilă oamenilor şi atât de efemeră. Simon avea impresia că vremea îşi schimbase cursul. Apăsătoarea monotonie a ceasurilor când clipele identice, egale se topeau unele într-altele – asemenea fulgilor de nea ce dănţuiau în sarabandă pentru a cădea în anonimatul aceluiaşi strat – acea monotonie nu mai era decât un văl în spatele căruia viaţa se scinda şi cele două voleuri opuse ale dipticului se roteau, tăcute, din balamale. Din fiecare timpul curgea într-un ritm diferit iar cele mai strălucitoare momente erau tocmai cele ce dispăreau mai iute. Ziua devenise o cale ce conducea spre înălţimile unde avea să-l întâmpine dragostea.

Astfel, pe când colegele ei, ieşind din sufragerie, ajungeau în coridorul cel mare, luminat intens, unde le aşteptau insolentele priviri ale bărbaţilor, Ariane se desprindea neobservată, în rochia ei cafenie, se strecura

pe culoar, deschidea uşile sălilor pustii, străbătea tunele de întuneric şi ajungea în locul incert, fără de hume, loc absolut, căruia floarea înmugurită reuşea cu greu să-i aducă o culoare pământească.

Aveau amândoi să-şi spună lucruri imperioase: inima le era plină de ofranda zilei; dar timpul dat să-l petreacă împreună era atât de scurt încât nevrând să se abată de la adoraţia lor, tăceau. Se priveau, se contemplau cu nesaţ, vibrând de dragoste, de certitudinea că nu se întâlnesc doar în limitele strimte ale unei lumi închise ci că sunt în prezenţa a ceva ce-i transcende. Căci iubirea lor stătea între ei ca o fiinţă mută şi nevăzută ce-i domina. Totul în preajmă sporea reculegerea lor. Priveau pentru a suta oară pereţii goi ce alcătuiau un decor neutru, atemporal, în care nimic nu lăsa impresia că totul are un sfârşit: era ca un vestibul al veşniciei. Chiar şi trupul Arianei se confunda cu simplitatea acelei lumi eterne. Zâmbetul ei, abia schiţat în vârful buzelor, era surâsul însuşi al destinului. El venea înfiripe în Simon cele mai vechi visuri, cele mai tenace, cele pe care viaţa nu le poate atinge, pentru că sunt prea departe de ea şi nu au, aparent, nici o şansă de împlinire. Acel zâmbet încremenit părea şi el în afara timpului.

Nici unul din obiectele din preajma Arianei nu dezminţeau această impresie. Iar în ea totul nu era decât aluzie la zăpadă, la frig şi noapte. Zăpada pe care călca era zăpada mănoasă, smerită a înălţimilor, cea care dăinuie şi care acum se aduna în straturi lingă ziduri. Noaptea pe care ea o străbătea era noaptea neprihănirii şi a obârşiei, o noapte printre miliardele de nopţi ale Pământului de când acesta a prins să se rotească în spaţiu. Ariane era la fel de tânără ca şi natura; era sfetnicul veşnic tânăr al elementelor...

Treptat, privind-o, Simon simţea cum se învârte totul, în capătul celălalt al coridorului, un obiect începea să se desluşească, ieşind parcă din ceaţă. Singurul obiect

concret ţi deplasat, prezent acolo; în plus mai era şi agăţat în umbră, pe peretele coridorului opus, ca un lucru de pe altă lume. O pendulă... Pe măsură ce limbă mare se apropia de „VI” printr-o serie de scurte trepidaţii ce aveau să conducă infailibil spre o sentinţă, privirea lui Simon devenea tot mai conştientă. Nu fiindcă alunecarea limbii pe cadran risipea vraja. Dimpotrivă, era evident că acea mişcare se înfăptuia şi ea după legi eterne pe care nu el le putea modifica. Cifrele notate pe margine erau pure convenţii şi nu ele accelerau timpul. În fiecare seară şosea un moment când limba mică ajungea la „VIII” iar cea mare la apogeu. În acel moment, la capătul coridorului, în rochia ei cafenie, apărea Ariane, ca un soare pe ecliptică; şi atunci Simon retrăia aceeaşi stare sufletească din ajun, aceeaşi încântare. Întoarcerea eternă echivala, în cele câteva clipe din afara timpului şi a spaţiului, cu o adevărată veşnicie. Dar mai înainte ca limba mare să ajungă la cifra fatală după care îşi relua ascensiunea – brutală ca o trâmbiţă ce sparge liniştea câmpiei –, răsuna în toată clădirea, ultima sonerie a zilei. Era o reţea de sunete ascuţite care începeau să trepideze în toate ungherele, sfredelind auzul, învăluind ţinutul, urmărindu-i pe cei întârziaţi, lăsând să cadă peste toate prieteniile cortina despărţirii. În curând, sora Saint-Hilaire în persoană, ca o vrăjitoare, delegată de un destin pizmaş să aducă îndrăgostiţilor tristeţea, apărea la capătul coridorului, bătând din palmele ei stafidite şi zăngănind cheile prinse la brâu.

Simon nu aştepta însă acel moment. O lăsa pe Ariane să dispară pe uşiţa ce dădea spre scara de fier prin care se ajungea în poiană, în timp ce el străbătea rând pe rând toate meandrele coridoarelor. Uneori o însoţea pe platforma scării din faţa uşii şi o privea cum se îndepărtează, topindu-se în noapte. Părea că pleacă într-o adevărată călătorie, într-o adevărată noapte, spre un tărâm ale căror fruntarii sunt nevăzute; şi el, cu inima

îndoită, o lăsa să dispară în lumea întunecoasă şi rece, pe drumul plin de capcane, adesea tăinuite în neguri. Şi-atunci nu mai avea certitudinea că o va mai vedea şi-i privea forma ce se destrăma în întuneric, cu sentimentul că asistă la moartea ei.

— Ariane, îi spuse el într-o seară, înainte de a se despărţi, când vom fi împreună, n-ai să mă părăseşti niciodată, nu-i aşa?

— Nu, răspunse ea. Şi vom avea o grădină a noastră.

El zâmbi.

— Vom şti oare s-o îngrijim?...

— Vom învăţa să fim grădinari buni.

— Şi ce vom semăna în grădina noastră?...

Ea se gândi.

— Ce-i mai frumos într-o grădină, puţină iarbă...

Avea un zâmbet ca o lumină ce-i modela suav şi delicat obrajii. Pe neaşteptate soneria începu să zbârnâie deasupra lor. Era întuneric. Atunci îl cuprinse spaima, ca de fiecare iată când o vedea dispărând în noapte, sigură, cu mersul ei calm. Simţi nevoia să o ocrotească, să-şi alunge teama.

— Ariane... o chemă el blând.

Ea, cu piciorul pe treaptă, ridică faţa spre el. Dar el n-o mai zări iar inima-i bătea atât de sălbatic încât nu-i simţi buzele...

XV

PURTAT PE STRĂLUCITORUL ECHIpaj al iernii, Pământul se opri în cele din urmă pe un cer uimitor de albastru lăsând o pată luminoasă ca a unui nou soare. Cu puteri de mag, zăpada îi drapase somptuos

formele, exaltând obiectele până la neasemuire, acoperindu-le în metafore exuberanţe, împodobind totul în stilul ei bogat, uşor retoric, adesea delicat, uneori bufon. Băncile stinghere din jurul „Casei” erau acoperite cu perne adânci şi curate, aproape inaccesibile; cele mai neînsemnate cărări erau străjuite de două ziduri lucii, netede, ce urcau până la umeri iar de-a lungul lor lumina şiroia în verzi şuvoaie.

Simon simţea cum fericirea-i ţese noi legături cu lumea. Bolnavii mai în putere, îmbrăcaţi în pulovere colorate. Aveau aerul unor sportivi ce se află acolo de plăcere, şi când, în sufrageria ticsită de lume, după cele trei minute de întârziere, convertite în adevărată precizie, îşi făcea apariţia Saint-Geliès cu jerseul lui în ape, toţi izbucneau în ovaţii, dovedind că pe Crêt d’Armenaz domnea bună dispoziţie. Saint-Geliès, mai înainte de a se aşeza să se înfrupte din friptură sau din piureu, răspundea neîntârziat primirii făcute printr-un jovial discurs, o improvizaţie îndelung pregătită.

Nici o meserie, nici una din numeroasele activităţi omeneşti, nici o formă de viaţă nu era exclusă din acel loc unde existenţa era atât de fragilă: Crêt d’Armenaz semăna cu un ţărm unde găseşti fără să intri în apă, scoicile în inima cărora freamătă marea.

Totuşi, indiferent din ce zare veniseră, bolnavii simţeau treptat sub costumele lor de schi cum se deşteaptă în ei o nouă personalitate. De voie, de nevoie, costumul le impunea nu numai o altă ţinută ci şi o conştiinţă pe care nu o bănuiau. Neînsemnatul funcţionăraş, modestul contabil, grefierul sau procurorul dispăreau într-o bună zi după o lentă agonie şi se trezeau ziua următoare adevăraţi aventurieri. Între membrii acestei ciudate corporaţii lua astfel naştere o nouă şi neprevăzută fraternitate. Încântaţi că renăşteau cu un semn comun care nu era cel al bolii, puteau să dea uitării ordinea cronologică a motivelor care-i împinseseră să adopte o

anume formă de existenţă. Pe când îşi încheiau nasturii de la haină sau îşi legau schiurile, observau cu alţi ochi, cum zăpada conferă vieţii o demnitate suplimentară care, ca şi o lungă boală, nu e dată tuturor. Atunci sufereau mai puţin şi nu se mai gândeau la necazuri. Iarna, accentuând ciudăţenia stării lor, reuşea să facă din ea un privilegiu.

Pentru femei, costumul de schi era un avatar preţios sau fatal care, atunci când nu devenea mormântul feminităţii lor, le sublinia graţia. Simon bănuia că Marele Bastard privea cu înfrigurare jacheta roşie a doamnei Charmèdes, pe când aceasta alunecă pe pârtie cu trupul puţin aplecat, în bătaia celor din urmă raze ale soarelui. Kramer se ridica atunci din şezlong, arunca perna în odaie şi cu mâinile încrucişate pe genunchi urmărea prin interstiţiile balconului forma suplă şi unduitoare, ispititor învesmântata, ce se făcea nevăzută în pulberea însorită a zăpezii. El continua să privească lung în troiene cele două dâre paralele, mărturie a drumului pe care apucase...

Acum toată lumea se interesa de aniversarea doctorului şi de serbarea care, ca tot ce avea o oarecare tangenţă cu doctorul Marchat, era înconjurată de mister. Minnie se arăta mai activă, mai întreprinzătoare ca oricând, neobosiţii atât în obligaţiile ei obişnuite cât şi în cele în care putea să lase frâu liber fanteziei. Deşi pregătirile erau făcute în mare taină, se aflase că îşi petrece o parte din timp „repetând” cu amatorii. Ea indică intrările şi ieşirile actorilor, corecta mişcarea scenică, dădea sfaturi, îi înveselea până şi pe cei mofluzi reuşind să conducă repetiţiile ca un adevărat regizor. Acoliţii, rezistând cu greu dinamismului ei, îi ascultau sugestiile, – se supuneau ordinelor, fascinaţi de farmecul ei... Când treceai pe coridor, în preajma sălii de joc unde se repeta, nu puteai să nu auzi vocea ascuţită şi autoritară ce domina murmurul confuz de glasuri. Dar ea nu era niciodată mulţumită. Se plângea ba că un partener nu se

descurcă, nu intră în rol, ba că un altul joacă forţat, fără să nuanţeze,

— Hotărât lucru, i se adresă ea lui Simon pe drum, nu poţi rămâne la cutia cu creioane colorate. Fără dumneata nu merge.

Simon se arătă mirat.

— Cum aşa?... Credeam că vă descurcaţi de minune?

Ea îi înşiră toate necazurile. Timp de opt zile încercase imposibilul: Musset nu merge, Labiche e insipid, Moliere peste posibilităţile lor...

— Dar Victor Hugo?...

— E prea romantic.

— Tocmai, ar fi amuzant.

— Aş fi vrut ceva care să stoarcă lacrimi!

— Sacha Guitry.

— Am început cu el şi era nemaipomenit dar doctorul vrea ceva serios. Lucrurile vesele îl înfurie.

— Credeam că e spiritual?

— Tocmai. Chiar prea! Spiritul altora îl oboseşte.

— Atunci, nu văd decât Casimir Delavigne...

— Eşti groaznic. Şi totul numai din vina dumitale. Am să ratez totul din cauza asta!... Da, am încercat să pun în scenă un act din Shakespeare, dar am un partener imbecil; veşnic îl doare capul, uită să dea replica, mă priveşte cu nişte ochi mari... ce mai, mă scoate din sărite... Şi pe urmă, n-am nici un chef să mă las sărutată de el, isprăvi ea râzând, ca şi cum ar fi făcut o remarcă ce se înşiruia firesc,

Discuţia avusese loc la intrarea în sanatoriu, aproape de bariera pe jumătate îngropată în zăpadă, Ea se întorcea de pe Blane-Praz şi stătea în faţa barierei din care nu se mai vedeau decât montanţii de sus. Îşi înfipse schiurile în zăpadă şi le ţinea lângă ea, drepte, cu vârfurile îndoite, cu marginile metalice ude încă. După ultima frază începu să râdă, răguşit, arcuindu-şi corpul şi ţuguindu-şi buzele roşii ea fraga. Era îmbrăcată în

eleganta ei jachetă roşie, strânsă pe talie, cu revere late, rotunjite. Ochii ei jucăuşi sub genele aproape sure erau aţintiţi asupra lui Simon care stătea neclintit. El îşi repeta automat ultimele ei cuvinte: „n-am nici un chef să mă las sărutată de el...” Femeia care le rostise, forma veşnic fugară rămăsese nemişcată în faţa lui, cu schiurile înfipte în zăpadă; îi simţea ochii asupră-i, şi asta îl împiedica să gândească. Deodată, lângă ei, din vârful unui fag se scuturâ zăpada şi cum el întoarse capul spre crângul ce urca la stânga, lângă stâncile d’Armenaz, o nedesluşită emoţie îl cuprinse.

— Ştii ce ar trebui să jucaţi? îi zise el hotărât, o piesă în care să fie doar o pădure şi păsări... Copaci ca aceştia, adăugă el. Decorul poate să-l facă Cheylus.

Vorbise ca pentru sine, fără să caute să se facă înţeles. Dar vorbele-i găsiră un neaşteptat ecou. Minnie căzu pe gânduri.

— Ce ciudat! zise ea. Îmi aduci aminte de... un fel de poveste orientală, scrisă pentru mine de un prieten... Un fel de poem cu două personaje... Fără acţiune aparentă...

— De ce n-aţi juca-o?

— Da, în fond, de ce nu? În cazul ăsta, trebuie să contez pe dumneata.

Era gata să cedeze când îşi aminti de cuvintele ei:

„N-am nici un chef să mă las sărutată de el...” Se pogora seara. Privi o clipă crângul din faţa lui, se gândi la „copacul”, la copacul lui – cel despre care spusese de atâtea ori: „între el şi Minnie, nu există nimic comun; el nu-mi va vorbi niciodată de ea...” Până aici dialogul lor fusese destul de firesc, de vesel; dar cu o anume fermitate, căci nu era destul de stăpân pe sine ca să atenueze stângăcia, răspunse:

— Categorie nu, nu pot.

O spusese pe un ton fără replică. Ea se întrebă dacă stătea de vorbă cu acelaşi om. Se schimbă la faţă. El o văzu muşcându-şi buzele subţiri: ochii-i scăpărau dar de o

lumină tăioasă. Îşi trase mănuşile, îşi luă schiurile la spinare şi făcând stânga împrejur, se îndreptă spre „Casă” fără să mai scoată o vorbă. Simon n-a mai avut nici măcar timp s-o ajute. O privi cum se îndepărtează în amurg, puţin aplecată sub greutatea schiurilor lungi a căror vârfuri măturau cerul înnourat. Văzând-o din spate cum dispare a fost şi mai surprins de o asemănare: silueta ei se confunda cu cea a Arianei... Natura vroia parcă să nască o îndoială, să stabilească un raport între cele două fiinţe tot atât de străine una de alta ca doi aştri despărţiţi de genuni. Hotărât lucru, asemănarea aceasta îl descumpănea...

Porni pe drumul spre Mont-Cabut, cu paşii împovăraţi de apăsătoarea-i tristeţe şi-i părea rău că e trist. Ajuns în dreptul pavilionului, sub fereastra lui Massube i se păru că aude, în imaginaţia lui, desigur, o voce care rânjea: „Imbecilul”!...

Dar realitatea lui Minnie nu rezista absenţei şi în ziua următoare, după ce lăsase în anticamera somnului, printre alte ficţiuni nocturne, umbra firavă şi improbabilă a tinerei cu buze subţiri, cu ochi tăioşi, Simon se trezi liniştit.

În cursul după-amiezii, ivirea Arianei pe cărare îi redeschise poarta unei lumi în afara căreia domnea incertitudinea. Alături de colegele ei, în costume de schi şi pulovere ce smălţau şi luminau pârtia, ea, în aceeaşi rochie de culoare închisă, cu cizmele de cauciuc, părea o amazoană: „De-ar putea rămâne mereu aşa!” se gândea el. „De-aş putea s-o văd toată viaţa mergând pe acest drum: imagine a fericirii, de totdeauna visată. Nu iubirea trupească e nepreţuită, ci chipul ei pe cărare”... Ea se apropiase, trecuse de perdeaua de brazi, unde drumul coboară spre Mont-Cabut şi Simon ştia că peste o clipă avea să se facă nevăzută. „Dacă vom trăi vreodată împreună, sau dacă o voi revedea după mulţi ani, voi ţine mereu în braţe pe cea care trece acum pe cărare; aşa o

voi vedea mereu... Chiar de va îmbătrâni; chiar dacă o voi întâlni peste douăzeci de ani, voi avea în faţa ochilor tot cărarea asta şi făptura cu mers uşor şi atent lăsând impresia că vine spre mine dar care, într-o clipă, se face nevăzută...” Cum ea se îndepărta pe drum, el se aplecă să o mai poată zări. Ştia că înainte de a da colţul; ea se întoarce spre el, legănându-şi pletele. Era singurul semn de recunoaştere pe care i-l adresa în timpul plimbării. El pândea momentul, spunându-şi: „Nici diseară, când voi fi alături de ea, lângă uşă, n-am să mă simt mai fericit ca acum...” Într-adevăr, mai înainte de a da colţul, Simon, care nu încetase s-o urmărească, o văzu întorcându-se şi unduindu-şi părul în semn de despărţire cu gestul ei hotărât, atât de drag, de răscolitor... Apoi el închise ochii, purtând în somn amintirea acestui privilegiu uimitor. Visa că se prăbuşeşte într-o apă, dar nu mai conta de vreme ce deasupra lui, ca o plantă marină, se zărea părul luminos, învolt al Arianei.

Seara, la întâlnire, nu o mai auzea, căci nu contenea să se gândească la visul lui, iar ochii lui se cufundau lacomi în păru-i rebel pe care tare i l-ar mai fi răvăşit. Observându-l distrat, ea se opri în mijlocul unei fraze.

— Nu mă urmăreşti?

— Îţi urmăresc chipul. Poţi să spui mai multe decât el?

Ea zâmbi. Limba mare a pendulei cobora în sacade scurte. Teama despărţirii îl cuprinse brusc. Se uită la ea, apoi îşi îndreptă privirea spre buze. Ea se dădu uşor înapoi; părea puternic emoţionată. Întredeschise buzele şi şopti: „Simon...” ca o chemare. Sfârşitul frazei se pierdu în sărut. El o strânse în braţe cu pietate, apoi se desprinse uşor ca să-şi ascundă capul în păru-i drag ce o adumbrea. Se simţi liniştit: pletele-i erau străine, parcă, asemeni unui pom înfrunzit, susurând în soare, cu rădăcini înfipte în pământ şi revărsând pacea peste aleanul lui...

El porni înapoi pe cărare, agale, dădu un ocol prin pădure. Cerca să-şi desluşească simţămintele. Era încă

sub vraja ei şi nu reuşea să le priceapă. „Nu pot s-o ating, se gândi el, fără să ating şi altceva... fără să-i ating sufletul... Da, în primul rând sufletul... Ajung la trup doar prin suflet... E învăluită-n suflet...” Şi îşi aminti ce-i spusese într-o seară: „Aşa cum văzduhul învăluie pământul, sufletul îşi învăluie trupul...” Da, aşa era; fiecare gest adresat trupului se aureola străbătând zona imaterială, nimbul ei. „Nu pot s-o ating, se gândi el, fără să simt mai întâi prezenţa imaterialului...” Încercă să-şi aducă aminte de gustul buzelor ei. Dar îi scăpa: îşi amintea doar de clipa când luat-o în braţe şi când a simţit inima bătând nebuneşte: dar sărutul, nu; ca să nu-l uite, a trebuit să-şi repete „am sărutat-o... am sărutat-o”. Dar ideea sărutului reuşea să-i ascundă acum până şi chipul: îşi amintea doar de gâtul ei cald, când, strângând-o la piept, îşi rezemase capul pe umărul ei; atunci părul ei căzuse pe obraz iar el l-a sărutat în timp ce-i răsfira cu mâna pletele bogate... A trebuit apoi să se despartă. A fost ca o clipă de agonie... Nu mai simţea decât impresia de dezrădăcinare urmată de cufundarea în întuneric. Tremura. O noapte întreagă, departe de ea. E cu putinţă?... Acum, urcând pe cărare, dorul e mai puţin sfâşietor, căci nu mă îndepărtez de ea decât în aparenţă: mă întorc în noapte şi fac din timp aliatul meu. Să treacă noaptea; şi acum când Ariane se îndreaptă spre cămăruţa ei iar eu spre a mea, timpul cât nu suntem împreună scade şi fiecare secundă mă apropie de ea. Dar dorul, dorul e încă prea mare, mă frânge; în timp ce eu meditez astfel, ceva în mine nu vrea să înţeleagă, nu vrea să ştie că îndepărtându-mă, merg spre ea, că înapoindu-mă în odaie voi fi în realitate mai aproape de ea... „Mergea întruna şi se îmbăta astfel cu vorbe şi nu băga de seamă pământul geruit pe care luneca. „Să ajung la capătul acestei nopţi, aici e greutatea...” se gândea el. „Să picure odată clipele nopţii...” Apoi: „De ce sufăr atât în seara asta?”... Şi, ca şi cum ea ar fi fost de faţă, simţi aroma

părului ei şi întredeschise buzele. „Iată ce mă chinuie, aroma părului răsfirat de mâinile mele. Faptul că am atins-o pe Ariane!...” Ariane acţiona asupra lui ca o flacără. „Focul încântă privirea dar te arde”, îşi spuse. „N-am s-o mai ating, n-am să-i mai ating buzele, căci şi ale ei şi ale mele sunt văpăi ce nu cunosc stavilă şi nu se pot împreuna decât în violenţă; văpaia din trupu-i e neîntinată iar pielea e prea fină ca să nu se pârjolească pe loc.” Şi-şi mai spuse: „Buzele ei mi-aduc lumina. E drept că fără văpaie nu există lumină. Văpaia luminează pe cel ce e departe dar orbeşte şi-l mistuie pe cel ce se apropie... N-am s-o mai sărut căci ar însemna să schimb lumina cu pârjolul şi orbirea...” Se zbătea astfel, ameţit... „Dacă aş vedea-o acum, m-aş vindeca pe loc, nu m-ar mai roade nici o îndoială; n-aş mai avea nevoie de nimic. Să stau departe de ea, asta îmi face rău. Doamne, izbucni ei, îţi jur că nu-ţi cer decât să o văd! S-o văd ca să nu mă mai chinui. Data viitoare am să mă despart fără să mai sufăr, nu trebuie să sufăr când ne luăm rămas bun, aici e tot răul... Chinul, iată păcatul...”

Ajunse la capătul drumului. Minnie!... se gândi el.

Dar se dădu înapoi zărind în umbră, silueta cocârjată a lui Massube... De la o vreme Massube îşi reluase plimbările prin preajmă; părea că-şi revenise; acum dădea din nou târcoale; devenise iarăşi „duşman”. Puteai să te înapoiezi primul sau ultimul, mai devreme sau să zăboveşti pe drumuri ocolite, în toiul nopţii geroase, când te crezi neobservat şi singur: de după un copac, sau de după o uşă sau de după un zid se desprindea o siluetă: era Massube, mizerabilă umbră părăsită, veşnic preocupată să adulmece fericirea sau durerea celorlalţi! Din nou odaia lui Massube era cea care se aprindea prima şi se stingea ultima. Parcă ar fi avut o misiune: să adune ultimele veşti ale zilei, primele tăceri ale nopţii. Ultimul suspin de bucurie, sau de suferinţă pierdut undeva, într-o încăpere de pe Crêt d’Armenaz sau pe o cărare, găsea în

el un martor. Putea fi văzut rătăcind în aşteptarea ultimului eveniment, cercetând ultimul călător, întâmpinându-l chiar; şi totul se sfârşea printr-un rânjet grotesc...

Massube venea acum în urma lui Simon, pe drum. Apoi pe scara pavilionului din Mont-Cabut. Declarând cu ostentaţie că avusese o zi bună şi arătându-se dispus să-i dea amănunte. Simon se desprinse cu greu de zăbranicul vrăjit, ţesut în tihnă de glasul, de privirile, de gesturile şi tăcerile Arianei şi pe care despărţirea nu-l destrămase. Pe când încerca să răspundă complicatelor confidenţe ale lui Massube printr-un vag „bună seara”, ajunse în dreptul uşii, unde se simţi atins de o ultimă frază insidioasă, azvârlita în spate, dar ia ţintă:

— Şi cum îţi mai merg micile învârteli?...

Simon intră în odaie fără să răspundă, dar cuvintele-i rămaseră agăţate ca o săgeată de hârtie aruncată la întâmplare şi înfiptă în spinarea unui elev. Nu înţelegea. Se gândea la clipele profunde, la fericirea deplină, la minunatul lui zbucium... Deodată tresări. Silueta ispititoare şi periculoasă a lui Minnie se înălţa, desprinsă din legăturile somnului prin care crezuse că o dezarmează şi o dă uitării. Minnie! Exista Minnie!... Doamne! pe ea o viza săgeata otrăvită, O revedea stând rezemată pe schiurile înfipte în zăpadă şi zâmbindu-i. O auzea încă: „Totuşi n-ai să mă obligi să mă las sărutată de tânărul acela...” Aşa-i spusese? Groaznic: Minnie exista. Simon simţi din nou apăsarea acelei tristeţi ce stăruie la gândul păcatului. În zadar căuta să o îndepărteze; îl chinuia remuşcarea. O ascultase pe Minnie. O mai asculta şi acum în adâncul lui, fără să vrea, şi la gândul ăsta îşi dădea seama că răneşte pe cineva şi simţea cum în el se adumbreşte o lumină.

XVII

DEVENISE SFÂŞIETOR DIN PRIMELE ceasuri ale dimineţii Simon îşi simţea inima încordată ca un arc. Părea că o forţă izbucnită din adâncuri, străbate lumea, se prăvale de pe cele mai semeţe culmi. O forţă asemeni celei ce zămislise cândva munţii, iscând spre cer forme devastate. Simon îşi descoperea o nouă fraternitate cu aceste meleaguri care mai păstrau imaginea şi ritmul zvâcnirii iniţiale. Fiecare săptămână învesmânta iarna în neprihăniri. Troienele nu conteneau să acopere totul; mai mult, năşteau forme noi, fictive, iar lumea subiacentă devenea un simplu pretext al fanteziei neostoite în înălţarea de sălaşuri inutile şi somptuoase.

Simon vedea cum temelia personalităţii lui se năruie treptat. Dispărea ca purtată de ape. O energie necunoscută îi plămădea acum fiinţa. Deasupră-i, un astru încremenit îl pătrundea cu raze neîndurătoare.

„S-o privesc, îşi spunea. Să-i privesc ochii, atâta tot!”... Adormea legănat de aceste cuvinte. În zori, de cum se scula, alerga la fereastră. Zăpada!... Ea îmbrăcase pământul cu o trâmbă vătoasă, scânteietoare iar pretutindeni domnea materna duioşie a gesturilor ei, calma armonie a intenţiilor ei. Pământul îşi pierduse asperitatea; nici un glas nu se mai ridica, potrivnic; văzute, din poiană, stâncile păreau albe cupole ale unei cetăţi scufundate... „Împăcare... se gândea Simon. Nici un dor nu se face auzit. Iată tărâmul, iată clipa în care totul devine egal! Pământul îşi află odihna. Nu dă de veste dacă din adâncuri se făptuieşte vreo lucrare, dacă sub întinderile liniştii nu se pregătesc noi violenţe. Viaţa pare stinsă iar pământul dăruie soarelui oglinda ce-i răsfrânge chipul...” Pe la amiază, Simon părăsea odaia îndreptându-se spre pădure. Aştepta apoi să se pogoare seara ca să se ducă spre „Casă” şi când bătea de ora opt. Auzea paşii

Arianei la capătul coridorului.

Nu ajungea bine în faţa ei că timpul, inofensiv, străin până atunci, se cuibărea în el cu brutalitate; neliniştea îl cuprindea iar. Spaima care-l făcea să se gândească la despărţire şi să trăiască despărţirea în prezenţă, micşora durata scurtei lor întâlniri. Ca în fiecare seară când bătea de şase jumătate, Simon tresărea. Nu înţelegea de ce trebuie să cunoască din nou chinul despărţirii. Tremura.

— Am suferit mult, ieri, după ce-ai plecat, i-a spus el într-o seară.

— Nu trebuie. Nu trebuie, răspunse Ariane, luându-l de mină. Dacă suferi înseamnă că nu mă iubeşti îndeajuns.

— Ţi-am simţit părul pe obraz... şopti el. Toată noaptea.

Ea stătea în picioare în faţa lui, serioasă, cu buzele împreunate. Gâtul subţire avea prospeţimi de copii. Şi că atunci când a întâlnit-o pe drum. În crâng, sub fagii desfrunziţi, cu picioarele în zăpadă de parcă se ivise din pământ ca o tulpină miraculoasă, Simon se simţi ispitit să strângă în braţe acea plantă firavă cu chip de floare. Dar îi luă numai mâna rece, o mângâie îndelung, privind-o în adâncul ochilor.

— Ochii tăi!... şopti el.

Spaima se risipise şi trăia o bucurie aproape violentă.

Dar când uşa cenuşie s-a închis în urma ei, iar Simon a rămas din nou singur, coridorul i s-a părut sinistru, şi a avut impresia că se înăbuşă ca un om aruncat în ocean, începu să alerge şi nu se opri decât atunci când ajunse la primul urcuş. Era noapte; în jurul fiecărei stele se căscaseră genuni de absenţă. Când ajunse în pădure, se porni o rafală de zăpadă. Şi din nou, în timp ce-şi continua drumul pe cărare, simţi acea sfâşiere ca o agonie, care, după fiecare despărţire, era o ucenicie a morţii... Prezenţa se retrăsese: de pe plajă scăldată de apele ei liniştite, ca o mare după flux, ea dispăruse, retrăgându-se tumultuos şi lăsând în urmă doar un ţărm cumplit de pustiu. Era ca şi cum moartea se abătuse asupra ei, asupra lui: nu mai

reuşea să distingă între el şi ea. Rămânea doar cu iubirea lui: asta să însemne moarte? N-o mai vedea; o ştia vie, dar atâta timp cât dura absenţa, nu putea să verifice această certitudine – şi prin ce se deosebea de moarte o asemenea absenţă dacă nu prin limitele ei? „Moartă până mâine”, îşi spunea el... Poteca aluneca sub picioare. Pentru prima dată, zăpada ce cădea, neobosit i se păru rece iar patima lui lugubră.

De cum se întinse în pat, află o oarecare uşurare, ca şi cum poziţia avea în sine o virtute magică, iar noaptea cu care credea că va avea de luptat din greu se arătă binevoitoare, ca o forţă înduplecată. Se îmbarcase din nou pe valurile benefice la fruntariile cărora strălucea certitudinea că ceasurile ce se scurg îl poartă pe nesimţite spre Ariane. Privea, ţintă acea lumină de pe malul încă întunecat al fluviului unde stătea ghemuit, ţinându-se cu o mina tot mai neputincioasă de ramurile ultimului pomişor, înainte de a se prăbuşi în apa beznei. Ea nu era încă o prezenţă, dar Simon ştia că va apărea, desprinzându-se din ceţurile dimineţii, şi luminoasa promisiune întrezărită în noapte îi făcea mai uşoară scurgerea timpului.

În sfârşit, se arătau zorile. În oglindă, Simon pândea spre zidul d’Armenaz, primul semn de favoare pe care i-l acorda cerul, apoi, sărea din pat, alerga la fereastră să rată pe pieptul dezgolit impalpabila perdea de gheaţă formală peste noapte, care-l aştepta, străvezie, albastră şi încremenită, ca o garanţie că ziua va fi asemănătoare cu cea precedentă, făurită din aceeaşi dură substanţă, din aceleaşi tăceri şi aceleaşi bucurii. Atunci îl cuprindea un dor adânc. Lumea bucuriei lui diferea mai mult ca oricând de lumea de odinioară: era o lume în care se regăseau aceleaşi valori, în care viaţa se scurgea în armonia asemănărilor. De îndată ce alergând la balcon, îşi răcorea umerii în aerul îngheţat, ştia că în amurg va urca spre copac, pe îngustul drum spre Hauts-Praz, unde va găsi

deasupra stâncii verticale ce-şi păstra pe orice vreme aurită ei culoare, un petic de cer albastru, pur, încremenit, ţesut parcă din toate visele de veşnicie ale omului. Dar şi sufletul lui devenise drept şi pur ca şi cerul, ca şi legea acestuia pe care o lăsa să o bănui în inima imuabilei întinderi. Se simţea pătruns de o nouă cunoaştere. Toate dorurile lui se înălţau spre o singură fericire. Iar conştiinţa că o trăieşte, că o leagănă în gândurile nemărginite ca cerul şi că lumina, îl copleşea, încât vroia să rămână în miezul acelei miraculoase aşteptări din care dispăruse suferinţa şi în care ei îşi aflase împlinirea.

Şovăia acum să coboare din nou pe pământ, în zona inferioară şi tulbure, obişnuită omului, unde dau târcoale nelinişştea şi dorinţa. Starea trăită de el la primul zâmbet al dimineţii dădea un preţ singurătăţii. Odată reîntors pe pământ, odată pierdut miraculosul privilegiu, singurătatea redevenea o condiţie mizerabilă, confuză, în care dorinţele-şi aflau un ecou dureros, fără de sfârşit. Ziua devenea atunci asemănătoare unui cer pustiu, încremenit, încordat în aşteptarea loviturilor. Nu era mai bine să nu părăsească lumea în care paşii Arianei rămâneau nevăzuţi şi unde na erau nevoiţi să se despartă?

Se îmbrăcă fără grabă şi porni spre „Casă”. Mergea agale, încât pământul în respiraţia lui, îi măsura paşii. Cobora cu greu pe panta îngheţată încă, dar se ferea să alerge ca să-şi poată umple ochii cu toate cele ce-l aşteptau pe drum. Ajunse în cele din urmă la intrare, urcă în fugă treptele ştiind că Ariane îl aşteaptă după uşă – dar fu oprit de bătăile inimii lui. Se sprijini o clipă pe balustradă şi privi treptele ce urcau albe în lumina dimineţii. Ariane era acolo, la intrarea în mica sală de lectură ce dădea în coridor. Ştia că va găsi uşa întredeschisă şi că prin firicelul de lumină o va vedea în picioare, cu obrazul îmbujorat de soare. Nu-i era de ajuns

această certitudine? Nu cuprindea în ea fericirea toată? Ea coborâse de pe Mont-Clair, fusese nevoită să înfrunte ca şi el zăpada, să o apuce ca şi el spre marele zid stâncos, spre codrii luminoşi. Lui Simon nu-i rămânea decât să deschidă uşa ca s-o vadă după pribegia nocturnă, stăpâna absolută pe sine, nelăsând nopţii nimic din graţia trupului ei, nici din prospeţimea care o făcea să semene cu un fruct pârguit. Noaptea nu-i adumbrise chipul. Ea stăruia în puritatea ei, zâmbitoare, gravă, gata să se dăruiască meditaţiei sau dragostei, în acea stare de veghe excesivă în care trupu-i strălucea...

Pe când se gândea astfel, Simon se abătu de la intrare, se îndepărtă de pragul însorit şi fără să-şi dea seama că face o opţiune, îşi văzu de drum. Păşea pe pajiştea ninsă, eu inima plină de o miraculoasă pace. Ajunse la torent, se aplecă spre apa în tremur ce se înspuma din greu şi o porni pe povârnişul ce ducea spre copac. La rădăcina nucului se afla o piatră lucie pe care trunchiul o ferise de ninsori. „E încă udă” se gândi el. Şi merse mai departe. Drumul, după câteva cotituri, tăia codrul, apoi urcă brusc până la un soi de cornişă, asemănătoare cu cea dinspre Borons. Stratul de zăpadă era gros; la suprafaţă, paralele lame zburlite irizau în soare. Simon înainta greu, încet, privind în urma lui valea ce se deschidea ca un sipet, somptuos capitonat. „Şi în pripor torentul, adunând toate şuvoaiele din inima munţilor ale căror şopote devin tăceri e se topesc în văzduhul surd; şuvoaie ce-şi împreună apele, într-una singură, liniştită ce va curge prin câmpia maiestuoasă şi mândră de parc-ar purta un copil...” Un copil... Rostise cuvântul cu voce tare. Viaţa năvălea din nou în el cu forţă. Deodată se împiedică. În genunchi, în zăpadă, aducea o rugă pământului.

Rămase multă vreme astfel, cu trupul pe jumătate îngropat, îmbătându-se de o ciudată fericire – până ce îl cuprinse frigul. Atunci se ridică, o porni iară tăind pădurea, se îndreptă spre copac şi se aşeză pe piatra

uscată acum, aproape caldă. „De-ar fi şi ea cu mine, m-aş simţi altfel?” se întrebă. „Ea ar tăcea şi ar sorbi din farmecul acestei clipe. Dar ea sălăşluieşte în mine, şi după cum prin ea văd toate, o văd în toate, astfel încât ea este deopotrivă acest pământ scăpărător, acest cer înalt pe care zăpada îl întunecă uşor în zare, acest copac... lubindu-le, mi se pare că tot spre ea se îndreaptă iubirea, căci iubirea n-are decât un obiect, şi după cum râul adună şuvoaiele, copacul adună iubirea mea şi i-o dăruie. Tot ceea ce iubesc răspunde aceluiaşi cuvânt; sub priveliştea însorită, respiră sufletul ei...” Apoi îl străfulgeră crud un gând: „Ar putea să moară”... Se mai gândise la asta, în ajun, când urcase în ploaie, în noaptea potrivnică. Dar atunci nu simţise acelaşi lucru. Acum, nu înceta s-o vadă, să fie alături de ea, căci ea era răspândită în toate şi se stingea de o moarte geroasă prin care îi devenea şi mai prezentă. Nu încercă să-şi explice cele două impresii atât de contrarii, despărţite doar de o noapte... Erau experienţe pe care trebuia să le admită, nu să le discute.

Dar Ariane era mai vie că oricând. Seara, la întâlnire, Simon sorbi cu o privire lacomă acea viaţă, acea forţă, acea mirabilă ofrandă pe care o avea în faţa ochilor. Nu prea ştia ce să-i spună despre plimbarea lui matinală; cum să-i explice subita nevoie de singurătate. Avea impresia că bucuriile toate pe care ţi le poate oferi viaţa sunt adunate în trupul ei, în chipul ei; îi privea cu emoţie ochii de ambră printre pleoapele uşor închise într-un zâmbet, ce iradiau o lumină vie, neaşteptată. Bătu ceasul: se despărţiră şi Simon străbătu coridorul ca un om beat. Nu mai căuta să înţeleagă, să desluşească. Se simţea prins în evenimente ce-l depăşeau.

Adesea se întâmpla să nu mai coboare dimineaţa până la intrare şi în loc s-o întâmpine pe Ariane, o pornea singur pe drumul spre Hauts-Praz luând cu el imaginea ei ce se contopea cu frigul şi cu imaculare zăpezii scuturată de pe arbori pe umerii lui. Mergea pe acelaşi

drum din ajun, de totdeauna; n-avea decât să păşească pe urmele neşterse ale paşilor lui. Se aşeza o clipă la rădăcina copacului, pe piatra rece şi îi plăcea să şi-o închipuie pe Ariane lungită în camera ei, ca şi colegele ei, în aşteptare şi supunere, după cum le era rânduială. Ce taină se ascundea aici? îşi amintea că până nu demult respingea un asemenea gând: nu putea să admită că ea suferă ca toţi ceilalţi de aceleaşi constrângeri, că frumuseţea ei e supusă aceloraşi oprimante condiţii. Dar acum nu-l mai mira imaginea Arianei întinsă în odaie, după cum nu-l mai mira imaginea Arianei îngenunchiată în capelă. Încetase de mult să mai considere boala o încercare; îşi spunea că multe împrejurări care contribuie la formarea oamenilor se înşiruie într-un mod care scapă adesea explicaţiilor raţionale şi că boala Arianei făcea fără îndoială parte din inextricabila înlănţuire potrivit căreia căzuse şi el bolnav în preajma examenului de agregaţie în Litere ca să vină să-şi termine în sanatoriu anul început la Sorbona. Şi dacă trebuia să admită că aceeaşi sursă luminoasă putea să arunce asupra unui obiect şi umbră şi lumină, putea crede că boala Arianei nu era decât umbra frumuseţii ei.

De aceea nu-l mai neliniştea acest gând. În timp ce dimineaţa se scurgea ca un fluviu de lumină între ţărmuri de gheaţă până în zările înalte, copleşită de candida glorie a soarelui, Simon privea pierdut spre povârnişuri, în uşoara perdeluire a ceţii ce adumbrea trecătoarea, acolo unde muntele se rotunjea; apoi, ridicând ochii, zărea Masivul cel Mare cu braţele aspre de uriaş întinse spre soare iar de-a lungul lor, spânzuraţi, lungi ciorchini străvezii de gheţari albaştri. La picioarele lui, zăpada începea să se înmoaie, iar la marginea coastei picura într-un imperceptibil şopot. Tânărul simţea copacul în spatele lui ocrotindu-l cu liniştitele lui crengi şi fericit fiind, ar fi vrut să moară astfel...

Timpul se scurgea alene; vremea devenită lichidă

şiroia, vărsându-se într-o vastă mişcare eliberatoare, în marea urnă fierbinte şi strălucitoare a amiezii.

Atunci, împins de dor, Simon cobora spre „Casă”, urca în fugă treptele şi pentru câteva clipe îşi îngăduia să o privească pe Ariane nu printre arbori şi piscuri troienite, ci la intrarea micii săli de lectură, întoarsă din marile spaţii însorite, în simplitatea unui birou în care o secretară, pierdută printre volumele groase şi negre, bătea mărunt şi sec în maşina ei de scris.

Întrevederea era simplă şi scurtă; ea îi redeştepta dorul sfâşietor, brutal, cu gust de lacrimi. Răstimp de o clipă, mica sală împodobită cu afişe colorate cu zări albastre şi frunzişuri primăvăratice spre care se îndreptau trenuri pline cu logodnici, ticsită de voluminoase cărţi de poveşti, cu secretară de nerecunoscut sub avalanşa de păr rebel cu pântecoasele călimări deschise, cu scârţiitul mecanic al scrisului ca o grindină abătută pe carul maşinii, în sfârşit toate acestea pe care le zărea zi de zi, îi apăreau pline de un har necunoscut, deveneau nepreţuite, grele de sensuri ascunse. Simon se întreba ce anume transfigura astfel lumea. Aceasta căpătase un aspect definitiv iar tânărul credea că se contopeşte, dincolo de trecătoarele aparenţe, cu esenţa lucrurilor. Dar fericirea lui era dublată de o uşoară teamă: se gândea de-i va fi vreodată îngăduit să vadă lumea mai mult de câteva secunde în acea lumină aproape supranaturală. Deşi nu găsea răspuns, nu putea fără să-l afle. Simţea că tot ceea ce realizase până atunci era lipsit de importanţă atâta vreme, cât întrebarea lui rămânea fără răspuns.

XVII

DUPĂ TOATE APARENŢELE, MINNIE nu era supărată. Într-o bună zi l-a oprit pe Simon pe coridor şi a început să-i istorisească întâmplarea. „Ce mă ţintuieşte aici, lângă fereastră, ca s-o ascult?” se întreba Simon. Nu pricepea ce-i spune: era cu gândul dus departe, totuşi nu putea să nu-i recunoască o anume vioiciune şi să nu remarce în lumina crudă a ferestrei, ochii ei migdalaţi cu verzi şi albastre scânteieri.

— N-ai să spui nimănui, nu-i aşa?... Mi-a declarat.

— Cine?

— Kramer, bineînţeles, neobositul Kramer! Cine altul?... Mi-a declarat (şi începu să imite gesturile lut de cabotin): „Pentru că aşa stau lucrurile, doamnă, n-am să-ţi restitui această cheie. Am solicitat favoarea unei întâlniri; mi-aţi refuzat-o. Ei bine, să ştiţi, doamnă, că ceea ce femeile refuză, bărbaţii obţin cu forţa...” Îi ştii cum graseiază. E groaznic!

— Ce cheie?

— Dar unde-ţi stă gândul? Ţi-am mai spus de trei ori: cheia de la camera mea!

— Ţi-a luat-o?

— A luat-o.

— Cum de l-ai lăsat?

Şi iar a luat toată povestea de la început. Avusese loc după ultimul film când lumea din sală se risipise iar lămpile. De pe coridor se stinseseră. Simon îşi imagina perfect scenă: coridorul pustiu, în întuneric; nici o suflare, nici un pas... Doar în partea de jos a scării, faţă în faţă, două umbre, dintre care una gesticulând cu grandilocvenţă. Minnie, trebuie să recunoaştem, acceptase discuţia; simţise, poate, forţa lui magnetică. Râdea cu el, se amuza că de atâtea alte ori, jucându-se cu cheia de la cameră, aducându-l la exasperare. Deodată Kramer o apucă de braţ, îi prinde mina, i-o strânge până ce, învinsă, cedează. Simon îşi închipuie gesturile, cuvintele lor: „Ei bine, aflaţi doamnă...”

— Acum ce mă fac? Dacă vreau să evit o scenă, mă văd obligată să-l primesc! Minnie aştepta parcă un protest care nu venea. Apoi continuă: îţi imaginezi ce se întâmpla dacă în loc să mă: oprească pe scară, m-ar fi întâlnit în pădure?!... şi din nou râse sec, nervos.

— Dar o să-ţi restituie cheia, zise Simon. Nu poate s-o păstreze. A cedat unui moment... unui moment...

Şireată, ea aştepta cuvântul pe care Simon nu-l găsea. Simon continuă.

— După cum ştii, e un impulsiv.

Dar nu era dovedit că în toată povestea asta şantajul venea doar din partea lui Kramer. „La urma urmelor, se întrebă în sine, de ce a ţinut să-mi istorisească întâmplarea şi încă de două ori?”

A doua zi s-a întâlnit cu Kramer. Părea obosit; ochii încercănaţi contrastau cu faţa lui îmbujorată; avea aerul puhav al unui om nedormit. Părea nervos, iar cuta ce-i brăzda fruntea se adâncise; Simon se gândea că ajunsese probabil la culmea disperării când nu mai ţii seamă de legile omeneşti şi când, oriunde te-ai afla, îţi dai frâu liber lacrimilor sau nebuniei de a ucide...

Kramer l-a condus pe Simon în odaie, unde, ca întotdeauna, domnea dezordinea; dar tocmai acea veşnică dezordine în care sora Saint-Hilaire nu vroia să vadă decât semn de incorigibilă „rea-credinţă” şi mai presus de orice, de cumplită mediocritate, îl obligă pe Simon să-l ia pe Kramer în serios: avea evident vocaţia nenorocirii,

— Ştii ce zvonuri circulă?

Kramer îl săgetă cu o privire pătimaşă. Desigur, ştia Simon foarte bine, ce zvonuri circulă! Dar Kramer îl întrerupse:

— Pondorge vrea să ţină conferinţe!

Pondorge... Pentru asta să-l fi chemat?

— Îl ştii... Cel care abia îşi trage sufletul; cel cu cap de strigoi! Şi el să aibă pretenţia...! N-are pic de demnitate!

conchise el, cu o comică indignare. N-are cultură! N-are şcoală!... Nici măcar nu ştie în ce parte se dau filele unei cărţi!

Kramer manifesta faţă de Pondorge dispreţul „oamenilor distinşi”, îndeosebi al domnului Lablache, care-i spunea „bădăranul”, spre hazul comandantului. Marele Bastard nu contenea să-şi bată joc, Rostea greu, ţuguindu-şi buzele ca într-o strâmbătură de copil şi, cu expresia lui răvăşită, avea o înfăţişare de om năuc. Simon se miră. „Şi el!” În fiecare vorbă Simon descoperea pizma unui om veşnic nemulţumit care încearcă să-şi aroge prerogative care i se par că-i aparţin în exclusivitate. „Pondorge vrea să ţină conferinţe!” Vestea era, oricum, neaşteptată. Pondorge purta uneori discuţii uluitoare, dar putea fi în stare să susţină o dezbatere în public?... Totuşi, Simon nu se arătă neîncrezător. Încerca să înţeleagă însă şi atitudinea lui Kramer. De ce acest atac neaşteptat, această înverşunare împotriva unui om care nu i-a greşit cu nimic? Răutatea lui trebuia să aibă o cauză! Care? Nu se află ascunsă în adâncurile făpturii complicate, ghinioniste? Nu era furios din cauza insucceselor, nu era gata să se răzbune la întâmplare, pe tot ce-i ieşea în cale?

Simon ar fi continuat să tacă dacă Marele Bastard, neliniştit, n-ar fi insistat, forţându-l să vorbească şi evident, aşteptând să fie aprobat.

— Îmi place mult Pondorge, zise Simon.

Kramer fu cuprins de o violentă emoţie.

— Înseamnă că nu-mi eşti prieten, izbucni el cu o vehemenţă pe care vroia s-o înfrâneze. Nu eşti de partea mea! Mereu eşti contra mea, Simon Delambre!

— De ce vorbeşti astfel? Trebuie neapărat să-l urăsc pe Pondorge ca să-ţi fiu prieten?

Dar în disperarea lui, Kramer nu era logic. Părea că nu înţelege.

— Simon, zise deodată cu o sălbatică amărăciune,

Simon. Oamenii nu mă pot suferi!

Îşi muşcă pumnul ca să nu izbucnească în plâns.

Oamenii! Asta vroia să spună? Simon se gândea că prietenul lui avea o teribilă nevoie de afecţiune, iar singura femeie de care se simţea legat îşi bătea joc de el. Un singur capriciu de-al ei era de ajuns ca Marele Bastard să simtă persecutat de toţi şi să considere omenirea întreagă vinovată de drama lui! Ah! de-ar fi putut cineva, cu un cuvânt, să-i deschidă ochii asupra lui Minnie, să-l vindece de pasiunea lui absurdă şi fără de speranţă? Nu venise oare momentul să-i vorbească?

— Am întâlnit-o pe Minnie, începu Simon. Ea…

Dar Kramer se schimbă la faţă. Nemaiputând să se înfrâneze, începu să ţipe.

— O urăsc!… O urăsc! Îţi spun că o urăsc! Nu mai vreau să aud de ea! Înţelegi? Eu…

Tuna şi fulgeră. Nu-şi mai găsea cuvintele. Dar fraza se stinse pe buzele lui. Cu spatele la fereastră, Simon avu impresia că privirea lui Kramer încremenise într-un punct din zare, undeva departe. Instinctiv se întoarse şi zări la capătul cărării, apropiindu-se cu fusta ei roşie ca o nebunatică văpaie în jurul trupului, fermecătoarea şi mlădioasa siluetă a doamnei Charmèdes.

Simon se ridică. Cu o tăcută şi felină supleţe, Kramer sari în picioare lângă fereastră, în spatele lui; n-au mai scos nici un cuvânt. Priveau amândoi femeia ce se apropia pe cărarea întortocheată, cu trupul ei zvelt, profilat pe albul uniform al zăpezii. Îşi schimba adesea toaletele. Când în corsaj negru pe gât, brodat la mâneci şi pe piept cu flori albe, când o fustă roşie, strâmta, ca o văpaie purpurie, când halatul de infirmieră, foarte cambrat… Uneori purta o rochie de catifea verde închis la care prindea un guler nevinovat de dantelă albă; alteori putea fi văzută în costum de schi, cu revere late, mulat pe talie. Mergea cu pas vioi sau zăbovea cu atrăgătoare nonşalanţă, se strecura iute printre arbori, pe

scânteietoare piste, sau dispărea la marginea crângului ale cărui vârfuri se desenau naiv pe un fundal de asfinţit purpuriu, parcă anume făcut.

Simon se întoarse spre Kramer. Acesta se sprijinea, fără să-şi dea, poate, seama, pe umărul tânărului. Îl privi ţintă,apoi suspină cu amărăciune:

— Inocenţă şi blândeţe!

— Cuvintele-i şuierară printre buze. Puteai să-i ghiceşti gândul! Da, această graţie, această aparenţă desăvârşită, tulburătoare, se afla în faţa lui, se mişca sub ochii lui, iar el nu putea să-i vorbească. Nu putea s-o împiedice să dispară! Putea doar s-o salute respectuos, să se uite la ea cum îşi scoate mănuşa de lină şi-i întinde provocator mâna cu unghii roşii. N-avea niciodată să se oprească din cursele-i sprinţare ca să-i îngăduie s-o privească în voie! Ce nu pusese Kramer la cale ca să găsească un asemenea prilej. Şi dacă reuşise o dată sau de două ori, împrejurările fuseseră ingrate şi irepetabile. Nu! nu-şi putea împlini nici cea mai umilă dorinţă! Cum să nu fie rănit! Cu adevărat există nedreptăţi cumplite în lume!...

Sub ochii lor, Minnie coti pe drum şi se făcu nevăzută... Atunci Simon auzi în spatele lui ca un geamăt iar o voce răguşită, sfârşita aproape, articulă cu greu:

— Aş vrea... Aş vrea să fie sfârşitul lumii!

XVIII

SEARA ERA SENINĂ. SIMON SE ridică fără zgomot, se uită la ceas şi se pregăti în linişte. Curând avea să se întunece de-a binelea. Peste câteva clipe el, avea să colinde prin pădure, s-o ia de-a curmezişul prin poiană şi apoi s-o apuce pe drumul

dinspre Hauts-Praz: acolo, după câţiva paşi, avea s-o întâlnească.

Îşi amintea de vorbele ei; o auzea spunându-i: „Simon, drumul îţi va fi la fel de drag şi dacă vom urca împreună? ... Spune-mi, ai să mă aştepţi mereu acolo unde nu sunt? ...”

Pentru prima dată se exprima atât de dar, cerându-i ceva anume. Simţise atunci în ea o patimă gata să izbucnească şi se temu...

Acum clipa se apropia... Gândul că porneşte în întimpinarea ei îl făcea să vadă natură cu alţi ochi: zăpada care se topise mai toată ziua, îşi recăpăta pe măsură ce se pogora întunericul, consistenţă de marmură rece, tăioasă. Şi simţea ce înseamnă fericirea: era plămădită din ger, din flori, din gândul că lumea avea să devină o materie rece, tăioasă sub paşii lor.

Pândise de la fereastră pâlpâirea ultimelor licăriri. Adăstase ceasul în care ea avea să se ivească de dincolo de focurile ce-şi făceau semne de pe un pisc pe altul; aproape că nu pe ea o aştepta, căci pe ea o simţea mereu prezentă. Aştepta doar firava ei umbră pe zăpadă, în întuneric şi fruntea ei energică şi ochii ei sălbatici cu priviţi adânc pierdute ca nişte limbi de foc.

În sfârşit sosise clipa. Simon deschise uşa, fără zgomot, coborî cu grijă scara care scârţâia sub paşii lui, căută de-a lungul clădirii un loc pe unde să se strecoare prin zăpada prăbuşită de pe acoperiş, acum îngheţată tun.

Urcă panta şi o apucă pe cărăruia ce tăia codrul de-a curmezişul; în urmări, brazii se scuturau de nea cu zgomot de paşi. Pretutindeni domnea o neînduplecată şi înfricoşătoare tăcere.

Ajunse la marginea poienii, acolo unde poteca se uneşte cu drumul ca un afluent cu fluviul, dispărând împreună în pădure. O avalanşă de trunchiuri îşi dădeau brânci pe povârniş prinzând întunericul în crengile lor ca într-un năvod; şi din nou se zări în faţa lui Simon o cărare

dreaptă. În preajmă se întindea codrul des, cu umbre uriaşe, cu hăuri de întuneric de unde ţâşneau spre cer vârfurile ascuţite ale brazilor.

Deodată văzu cum se desprinde de pe povârniş una din umbre şi se opreşte în mijlocul drumului.

O fărâmă de umbră iscată în tăcerea lunii...

O mână nevăzută îi apropia...

Urcară amândoi de-a lungul drumului, neîndrăznind să facă zgomot de teamă să nu risipească armonia din jur făcută din tăceri. Şi aşa cum cu un ceas mai înainte i se păruse dureroasă aşteptarea, acum, cu aceeaşi intensitate, simţea cum îl mistuie fericirea; şi el o strânse la piept, gata să urle de durere.

Copacii se răriseră, noaptea se lumină şi ei ieşiră din pădure. După ce cotiră, priveliştea li se înfăţişă nestingherită; o mare pustietate îi surprinse. Pădurea era chiar aproape, ceva mai jos, ghemuită, agăţată cu ghearele ei uriaşe de povârnişuri. Se opriră. Apoi se întoarseră să privească drumul străbătut.

Un tainic foc cutreieră muntele şi izbucni din loc în loc, dincolo de ferestrele temătoare ale cabanelor. Acestea erau risipite puzderie în vale, cu o trenă din pulbere de stele. Mai sus, pe spinarea ghemuită a muntelui, ca un câine de pază la picioarele Masivului cel Mare, pâlpâiau în unghere în care n-ai fi bănuit că omul ar putea trăi. Două-trei luminiţe ce şovăiau de parcă vântul s-ar fi abătut asupra lor. Şi privind acele biete semnale omeneşti ce se luptă cu întunericul, simţiră cât de singuri sunt oamenii. Cât de singuri sunt şi la sat, şi la oraş! Până la ziua de apoi.

Au mai făcut câţiva paşi şi, deodată, izbucni torentul. Glasul lui adâncea singurătatea; atunci au simţit nevoia să umple distanţa dintre ei.

— Simon...

— Da...

Vocea lui se stinse în părul Arianei.

— Te mai gândeşti la grădina noastră?

— Da…

— Ai să fii fericit?

— Da…

— Ca azi?

— Ca azi.

— N-ai vrea să fii mai fericit?

— Mai mult ca azi?

— Mai mult ca acum când îţi vorbesc…

El ridică privirea şi o contemplă înainte de a-i răspunde:

— Nu cred. Apoi oftă şi o privi din nou. Nu, nu mai fericit ca acum. Nu pot… Nu pot!… rosti el ridicând puţin glasul. Se depărtă puţin ca să o vadă mai bine. Fericirea înseamnă să te pot privi, Ariane…

— Tremuri, îi spuse ea cu blândeţe, luându-l de braţ. Şi ai o lacrimă pe obraz.

— Plâng de fericire…

— Fericirea te face să plângi, Simon?

— Uneori…

Tăcură.

— N-ai să te plictiseşti niciodată? întrebă ea brusc.

— În grădina noastră? Nu… Ştii, adăugă el, Eva s-a plictisit prima…

— Şi ce-ai să faci?

— Ţi-am mai spus: pentru mine fericirea înseamnă să te pot privi… Să privesc în ochii tăi…

Cu capul ridicat spre el, nemişcată, se uită în ochii lui: glasurile lor erau o singură suflare.

— Ce vezi în ochii mei?…

— Ceea ce văd când privesc ochiul de aur: înstelat, cu gene albe al unei margarete.

— Şi ce vezi?

El şovăi; simţea cum inima-i bate mai tare.

— Viaţa!…

Se întâlneau acum, aproape seară de seară, pe drumul dinspre Hauts-Praz, pe care îl cutreierase, adesea, singur. La acel ceas drumul părea că pluteşte, ba chiar şi ei se simţeau desprinşi de pământ. Aveau impresia că trăiseră doar pentru acea clipă când se întâlneau, într-un fel, în afară, lumii; şi aveau conştiinţa că nu cunoscuseră niciodată altceva în afara acelei nopţi când se puteau privi în ochi şi când feţele lor erau numai lumină.

La fiecare întrebare, Ariane răspundea cu o siguranţă, cu o simplitate ce dovedeau o pace lăuntrică, pacea unei forţe senine, înrudită cu marile forţe vii ce se desfăşurau în jurul lor, în mişcarea tăcută a astrelor. Avea un fel al ei, simplu şi precis, de a concepe frumuseţea lumii şi detaliile cotidiene ale existenţei. Găsea din instinct, pentru gesturi şi cuvinte, ritmul şi semnul esenţial. Când întors în singurătate-i, întins sub pleduri, Simon privea în el, înţelegea că Ariane îi devenise lege.

Ziua următoare o vedea iară şi aceeaşi fericire îl împresura pe când îi zărea umbra detaşându-se pe povârnişul îngheţat ca să vină spre el. Nu aveau vreme să cutreiere prea departe. Mergeau spre torent, acolo unde se sfârşea codrul şi de unde se vedea valea. În faţa lor drumul urca drept, apoi cotea; şi din nou, în depărtări, silueta prelungă a pădurii se izbea de stâncile d'Armenaz. Priveliştea era purtată într-o mişcare de săgeată, ce se înalţă spre cer, de parcă şi-ar fi ales drept ţintă una din tremurătoarele pâlpâiri din culmile văzduhului.

Şi ca în ajun, la o cotitură, torentul se năpustea spre ei, cu glasu-i aspru ce creştea pe măsură ce ei se apropiau, ca să afirme acelaşi lucru ca şi codrul adânc, sus pe coastă: căci strigătul lui însoţea ascensiunea nesăbuită a codrului, cu stelele pe creştet, şi se izbea de aceleaşi faleze de granit. Şi parcă torentul ţintea acea linie ascendentă, acel fir întins, ca şi cum ar fi fost însuşi glasul codrului.

Într-adevăr, din codru răzbea glasul! mai înainte de a

ajunge la urechile drumeţilor, străbătuse întinderea tenebroasă iar vuietul lui venise de sus şi răsunase mai întâi în spaţiile pustii spre care codrul înainta cu greu. Torentul rostogolea în apele sale pietre ce făcuseră parte din semeţul zid. Din însăşi structura lui. Şi împreună cu ele, scormonise ţarina care de atâta amar de vreme fusese a codrului, şi-i linsese rădăcinile copacilor deveniţi în noapte ca o singură făptură uriaşă cu care el îşi împreuna viaţa.

Torentul trecea pe sub un podeţ de piatră; dacă te aplecai, zăreai în umbră dâra argintie a apei. Acolo se oprea întotdeauna Ariane; sprijinită pe parapet, cu părui despletit, contopindu-se cu umbrele, cu licăririle, cu vuietul, rostea cuvinte pe care Simon nu le desluşea.

Într-o seară, ajunşi în acel loc, la strigătul Arianei, Simon se opri, cuprins de un sfâşietor simţământ. Torentul nu-i era necunoscut, Pusese primul glas pe care-l auzise răzbind pe Crêt d'Armenaz. Îşi aminti cu o stranie claritate, de prima discuţie cu Jérôme, când acesta şoptise: „Ascultă!"... iar el, fără să-l vadă, îl distingea prin ceţuri, îşi amintea de toate nopţile de vară când stătea treaz ceasuri întregi şi când deosebea treptat, în ceea ce i se păruse tăcere, vuietul egal, puternic, greu al glasului purtător de mesaje şi care-i cerea să aştepte. Îşi amintea tot ceea ce uitase de parcă se întâmplase într-o existenţă anterioară, într-o etapă demult apusă. Se întoarse şi zărind-o pe Ariane alături, aplecată deasupra apei argintii, cu pletele-i învolte curgând în valuri tăcute alături de cele ale torentului şi ale nopţii, înţelese că trecuse într-adevăr o etapă, că ceva se schimbase – că viaţa îşi îndrepta în sfârşit spre el partea necunoscută a feţei

Se opriră căci nu aveau curaj să treacă peste lunga trenă sonoră; li se părea că au ajuns la o limită sacră, poate cea impusă oricărei bucurii. Dacă mergeai mai departe, vedeai cum privelişte nu conteneşte să gesticuleze în noapte. Natura îţi forţa atenţia. Până şi

noaptea avea un fel al ei de a se arăta, de a se oferi, de a porni spre tine, cu buchetul ei de licuri reci, atât de aproape încât dacă întindeai mina le puteai culege. Căci erau meleaguri în care cerul se prosterna pe pământ cu puzderia-i de stele, i risipind în spaţiul deschis focuri irizate. Aveau impresia că dacă ar mai urca doar câţiva paşi, ar putea călca pe stele aşa cum calci primăvara pe o pajişte înfloritâ. Nu era însă nevoie nici să urce, nici să coboare, nici să schimbe locul. Nu era nevoie să meargă pe drum până la capăt, să pătrundă iu celălalt braţ al pădurii, auster, grav, ce tăia cu mânie zarea. Nu, era de ajuns să-şi spună: mai departe se întinde codrul; mai departe e un luminiş de unde poţi privi, pe celălalt versant al văii, piscul Mont-Cabut. Nici măcar nu era nevoie să se gândească la toate acestea; tot ce puteau face era să urce spre copac.

Există pe lume copacul, se gândi Simon – şi o privi pe Ariane. Ea stătea uşor aplecată deasupra parapetului de piatră şi simţindu-l în spatele ei, se ridică să-l îmbrăţişeze. El se mulţumi să o mângâie duios pe faţă, îndepărtându-se.

— De ce?... Şopti ea uşor mirată

El o privea adânc în ochi.

— Nu trebuie, zise el încet. Miracolul constă în faptul cu eşti aici...

Nu-şi putea desprinde ochii de pe chipul ei ce lumina slab dar fără umbre întunericul.

— Venim şi mâine?... întrebă ea.

— Da.

— Şi poimâine?...

— Da.

— Până când?

— Mereu, mereu... Tu şi torentul – torentul ce se schimbă neîncetat şi care e mereu acelaşi... A fi capabil să găseşti un farmec în repetiţie, înseamnă a fi demiurg.

Deşi ea nu schiţă nici un gest, ştia că-l aprobă. Apoi

Ariane întrebă:

— N-ai să te plictiseşti, Simon?

— Să nu te plictiseşti, să nu cunoşti îndestularea, fiecare lucru să-ţi apară ca în prima zi – înseamnă să sorbi viaţa dumnezeiască.

Se aplecară amândoi pe parapetul de piatră; torentul desena sub ochii lor o brazdă uşor argintată de unde se înălţa un glas ca un suspin de fericire.

— Nu doreşti şi altceva?

Dezmierdă cu blândeţe gâtul Arianei până la rădăcina părului. Tare l-ar mai fi sărutat, dar se mulţumi să-l mângâie şi să simtă alături o fiinţă asemeni lui, cu o viaţă ca a lui, în care bătea miraculoasa pulsaţie a universului. Ştia că orice s-ar întâmpla, n-o va considera niciodată pe Ariane a lui. Nu va încerca niciodată să fie a lui, ci doar să-şi împreune gândurile către suprema forţă şi înţelepciune. Niciodată nu trăise mai clar că acum acest simţământ. Şi cum ea aştepta, parcă, un răspuns, el se aplecă uşor spre ea respirând mireasma părului ei:

— Ce minunat e să aştepţi...

XIX

LA URMA URMELOR ERA INEXACT să se vorbească despre conferinţele lui Pondorge. Acesta spusese într-o zi doar atât: „În lume sunt două categorii de oameni: cei care au idei şi cei care împrumută ideile altora. Eu am idei. Vreau aşadar să le împărtăşesc!” „Ce înseamnă să ai idei?” îl întrebase un curios. „Păi, tocmai asta vreau să vă spun, replică el. De data asta trebuie să mă descarc. Dar să fiţi cu toţii de faţă. Atunci am să vă povestesc, fiindcă n-am secrete. Ideile nu trebuie să

fermenteze într-un creier, ci să fie răspândite.” Cineva
280
l-a întrebat: „Ai să ţii o conferinţă?” — „Nu, nu o conferinţă”. — „O dezbatere?” — „Mai degrabă. Dar nu tocmai”. — „Atunci, un discurs?” Pondorge s-a înfuriat. „Pentru nimic în lume. Cum se cheamă când ai ceva de spus?” — „Nu există un cuvânt pentru aşa ceva”... i-a răspuns un altul. Pe scurt, Pondorge avea să vorbească. Dragul de el! Trebuia încurajat. Ar fi putut avea haz! O oră de distracţie. Şi-l băteau pe umăr, ca între prieteni. Iar el le răspundea printr-un râs sănătos...

Se mai răspândise o veste: Massube căzuse grav bolnav. Nu se ştia ce are; într-o seară, la culcare, avusese puţină febră care nu cedă. La numai câteva zile după instalarea lui a fost luat din pavilionul de pe Mont-Cabut şi dus în „Casă”, unde putea fi mai bine îngrijit...

Pe Simon îl neliniştea gândul că adversarul lui devenise neputincios. Massube ţintuit la pat, schimba întrucâtva lucrurile. Nu-l mai puteai vedea apărând de după vreo uşa sau dintr-un ungher; umbra lui nu mai însufleţea coridoarele pustii; puteai să mergi acum unde pofteai fără teamă, fără să fii suspectat. Da, totul se schimbase... Şi totuşi Simon nu se putea împăca cu absenţa lui Massube; nu putea să treacă prin faţa uşii lui fără să-l încerce o ciudată şi inexplicabilă tristeţe...

— Poţi să înţelegi? îl întrebă într-o zi pe Jérôme. Massube nu mi-a făcut decât rău. Nu mi-a adresat decât cuvinte jignitoare. Şi nu-i port pică. Ba chiar... da, am impresia – dar e absurd...

— Ce impresie?

— C-aş fi greşit faţă de el. Înţelegi. Jérôme?

Jérôme lucra pe genunchi, cu spatele la Simon. Tocmai termina un desen. Simon, ca să-l poată vedea, fu nevoit să în ridice pe vârfuri. Reprezenta torentul năpustindu-se din înaltul zidului stâncos peste stânci, ca o fiară turbată, înşfăcând sălbatic înaltele stane negre.

Jérôme se întoarse spre prietenul său, îl privi o clipă, apoi, ţinând desenul în mină, spuse:

— Oamenii fericiţi greşesc întotdeauna faţă de cei ce nu sunt...

Simon dădu din umeri. Oare ce-a vrut să spună, se gândea el pe când cobora scara. În timp ce se îndrepta spre „Casă", medita asupra desenului fără să-şi dea seama îşi revedea dar stâncile negre şi spumă ce alternau ca pe tabla de şah. Printr-o uşoară subliniere a efectului, Jérôme reuşise să obţină din toată acea încleştare, un element constructiv, logic, aproape.

Bătu la uşă, fără să ştie bine ce anume o determinase să vină să-l vadă.

În ajun, cineva îi spusese: „Ştii că lui Massube îi merge din ce în ce mai rău?" Şi Jérôme... De ce ţineau oare cu toţii să-i fie milă de Massube, de un om care nu i-a făcut decât rău?

Intră în odaie cu o oarecare silă. Totul purta pecetea lui Massube: obiectele de pe masă, de pe pat, de jos, cele care încercau să se ascundă după alte obiecte, ca de pildă revista cu coperţi colorate, dosită sub pătură, dar nu îndeajuns, înfăţişând o femeie pe jumătate goală, într-o poziţie echivocă. Pe masă, se aflau nenumărate obiecte ciudate, decupaje din ziare, cutii deschise, bucăţi de cretă. Prinşi ca prin miracol de spătarul unui scaun, spânzurau nişte pantaloni. De clanţă atârna emblema capitală, umbrela! – o umbrelă monumentală, cu spiţele răzleţite, dând la iveală suferinţe lăuntrice: era fără îndoială un exemplar unic!... Nu, Simon înţelegea tot mai puţin ce căuta la Massube.

Acesta se răsuci pe pernă, aţintindu-şi asupra oaspetelui ochii mici şi cenuşii în care licărea o surpriză. Părea obosit: avea aceeaşi expresie care-l frapase pe Simon în ziua sosirii pe Mont-Cabut. Acum era însă mai slab şi genunchii ridicaţi sub pătură păreau vlăguiţi.

Simon nu avu curajul să-i vorbească. În faţa lui Massube ce zăcea istovit în pat, se simţi cuprins de panică şi rezistă cu greu ispitei de a o lua la fugă. Nici Massube nu scotea vreo vorbă, că nu cumva să-i ofere un subiect de discuţie: se mulţumea doar să se uite iscoditor la el.

— Nu mă aşteptam... zise în cele din urmă pe un ton prefăcut. Eşti amabil!...

Simon nu era în apele lui. Cu greu reuşi să articuleze.

— Eşti puţin obosit?...

— Groaznic! Şi scârbit! Chiar şi de mine! Aş vrea să găsesc un mijloc să-mi întorc spatele!... Dacă aş fi fără scrupule, aş crăpa chiar azi...

— Dar... ai scrupule?...

— Da, faţă de ceilalţi. Ştii, se fac anchete! Mor cam mulţi în ultima vreme. Chiar de-ar costa doar doi franci hoitul şi tot s-au adunat de şase franci în ultimele trei săptămâni. E prea de tot! Asta grevează bugetul păturii mijlocii şi pe urmă, poţi să-ţi imaginezi un om ca mine cu flori pe piept?!...

Cuvintele lui nu erau tocmai încurajatoare. Simon încercă să schimbe vorba dar Massube îl întrerupse:

— Ştii, aşa-i duminică, nimic nu merge ca lumea. Duminica şi în zilele de sărbătoare! cum scrie în mersul trenurilor... Şi rezemându-se pe un cot adăugă: „N-ai impresia că toată groaza de a trăi e cuprinsă în cuvintele astea?”

— Da. Oamenii sunt instinctiv atraşi de formule triste, observă Simon.

— Pe aşa ceva învăţăm să citim, continuă Massube.

Tristeţea ne dă târcoale din leagăn! Mi-aduc aminte, pe când eram un ţânc, într-o călătorie... Ai văzut inscripţia de pe uşile din compartimente: „Nu lăsaţi copiii să se joace cu clanţa...” După ce am citit şi răscitit de sute de ori în timpul unei călătorii acest sfat inexorabil, am început să plâng... Dumneata, nu? Duminica şi în zilele de

sărbătoare!... repetă el obsedat; există în aceste cuvinte un amestec de nerozie şi de solemnitate care face imposibilă fericirea.

Simon fu surprins de violenţa trăirii, de sinistră imaginaţie a lui Massube. Dar nu răspunse, mulţumindu-se să dea din cap: se gândea că sunt multe alte lucruri care fac imposibilă fericirea lui Massube.

— Numai cuvântul ăsta singur, continuă Massube: duminică!

— Poftim?

— Nu vezi? E grotesc! izbucni el râzând ciudat.

— Am cunoscut cândva, la oraş, *spleen*-ul duminical. Şi m-am întrebat mereu, de ce-i cuprinde inevitabil pe atâţia oameni care au aşteptat toată săptămâna o zi liberă, ca un liman după atâta trudă...

— Tocmai din cauza asta! Pentru că duminica oamenii încetează să mai funcţioneze ca nişte automate. Încep să-şi pună întrebări, să reflecteze, îşi fac planuri! Când reflectezi devii trist. E dureros, nu-i aşa, să reflectezi în loc să acţionezi, în loc să te laşi în voia acţiunii! De îndată ce omul încetează să fie robot, devine trist!

Făcu o pauză. Apoi se rezemă pe amândouă coatele ca să stea mai comod şi continuă, ridicând o sprinceană:

— Şi mai e o cauză! După cât se pare, în cea de a şaptea zi Dumnezeu s-a odihnit. Omul care se crede făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, vrea să nu se lase mai prejos. Dar odihna presupune un talent care nu-i la îndemâna tuturor, vezi tu. Adesea e o experienţă ratată. Fiindcă numai Dumnezeu ştie să se odihnească!...

Simon îl privi pe Massube cu stupoare. „Numai Dumnezeu ştie să se odihnească”. Cum de a putut Massube să rostească o asemenea frază? Ea definea atât de bine agitaţia unora, teama de odihnă, setea de patimi. Cuvintele îl zugrăveau perfect pe Kramer şi pe câţi alţii!...

— Şi eu cred că odihna presupune un talent cu care nu toţi sunt înzestraţi. Oamenii n-au destulă imaginaţie

pentru asta.

— Da, nu sunt buni decât să muncească şi să se războiască...

— De aceea în vremuri normale duminicile sunt atât de triste!...

— N-am isprăvit, continuă Massube care părea că ţine la subiect. *Terţio*, din toate aceste pricini, duminica au loc mari mişcări ale mulţimii. Cum omul nu ştie să se odihnească, se agită, se zbate, simte nevoia să se urce într-un tren, să bată drumurile! Mă gândesc, fireşte, la orăşeni.

Ascultă de instinctul – cum se cheamă?... gregar, da! Se topesc în mulţime. Devin o turmă şi se simt bine. Prind curaj! Fac vizite în familie. Nimic mai amuzant, după cum ştii. La urma urmelor, de aia-i făcută duminica... Stai puţin. Şi tot aşa. Lunea dimineaţa, fiecare individ se întoarce la slujbă cu o oarecare tristeţe, cu o oarecare dezamăgire sau neîmplinire. Fără să mai punem la socoteală atmosfera stătută din familie! Fiecare îşi dă seama că a avut o zi de odihnă şi a ratat-o. Nu vorbesc de cei ce clocesc în casă şi se zgârie pe maţe, gândindu-se cum se distrează alţii. Pentru ăştia, dacă au puţină imaginaţie, e şi mai cumplit, e un adevărat iad! Pricepi: ei nici măcar n-au încercat! Când vrem să ne jucăm de-a zeii, dăm mereu în bară!...

Simon privea cu o surpriză crescândă fiinţa uluitoare care se afla în faţa lui. În acel pat răvăşit: nu-l recunoştea pe Massube... Îi trecuse mereu prin minte că Massube poate vorbi de iad în cunoştinţă de cauză, căci se număra printre cei care „nici măcar n-au încercat”, printre cei pentru care viaţa pe Crêt d’Armenaz n-a fost de nici un folos – printre cei care n-au învăţat să vadă... Dar acum Simon nu ştia dacă nu cumva se înşelase, nu mai era aşa de sigur că Massube fusese orb.

— Nu crezi că ne aflăm într-unul din puţinele locuri pe lume unde oamenii pot să înveţe să se odihnească, sau

cum spuneai, să se joace de-a zeii?...

Massube nu-l ascultă însă. Îşi urmărea ideea:

— Vezi, asta face ca oamenii să deteste duminicile.

Trăiesc cu nădejdea că la sfârşitul săptămânii are să se întâmple ceva, ceva miraculos care să-i facă mai fericiţi. Şi-au ales o zi pentru fericire, o zi anume. Şi nu le vine să creadă că ziua ce le-a fost hărăzită pentru fericire e goală. Căci nu de odihnă ne e sete, Delambre, ci de ceea ce presupune ea... fericirea! Şi fericirea...

Fraza se stinse pe buze. Întoarse capul spre fereastră; privea în gol fără să vadă minunata mlădiere a crengilor de mesteacăn ce desenau sub ochii lui o fină şi complicată dantelărie. Aşadar se învârtea în jurul aceleiaşi probleme: fericirea! Pesemne că nu încetase să-l frământe de data trecută; dar acum avea o opinie personală.

— Te ascult... zise Simon care aştepta ca Massube să-şi termine ideea. Dar simţi că totul se sfârşise, că vraja se risipise, că nu va mai scoate nimic de la Massube.

— Sunt unii, rânji el, care pretind că fericirea e o femeie!... Urmă un râs sec, la care Simon nu răspunse. O femeie nu înseamnă fericire, dragul meu, zise Massube ca şi cum Simon l-ar fi contrazis. E un mod ca oricare altul de a-ţi umple timpul, de a evita singurătatea, de a uita că e duminică!... Un mod de a uita de sete!... În toate însă, continuă el, în toate suntem nişte sărmani neştiutori. Fericirea asta e o maimuţăreală! O obsesie dacă vrei, o idee fixă, un mod de a te învârti în gol... Sau, mai degrabă, un mod de a tranşa! da! De a uita! De-a te trăda pe tine însuţi... zise el gesticulând.

Apoi tăcu şi capul îi căzu din nou pe pernă.

Simon n-avea chef să-i răspundă. Încerca să se adune, îşi spunea că omul care-i vorbise astfel despre fericire şi femeie n-a avut parte nici de una nici de alta. Poate că, în fond, n-ar fi fost nevoie de cine ştie ce ca să-şi însuşească un alt limbaj: poate că noaptea, Massube strângea în

braţe o femeie imaginară... Da, chiar aşa! În acel moment îi apăru în minte figura răvăşită, gesturile nesăbuite ale Marelui Bastard. Părea că între el şi Massube, la un anumit nivel, exista un acord disperat... Îl compătimea pe Massube, îl compătimea pe cel care avusese poate, virtual, la începutul vieţii tot atâta nobleţe, tot atâta frumuseţe ea şi un om favorizat de soartă. Şi simţi că-i iubeşte ca în ziua în care se plimbase cu Jérôme... Dar cum să-i arate că-l înţelege? Până şi acest lucru era imposibil, Massube era pe veci departe de el, departe de oameni; nimic nu-l mai putea apropia, era prea târziu! Chiar şi Massube renunţase: lăsase baltă mărturisirea începută. În ochii lui apăruse iar licărirea vicleană, sălbatică. Şi ca să-şi regăsească ceva din superioritatea lui sarcastică, ca şi cum s-ar fi căit că se lăsase un moment furat de sinceritate, adăugă morocănos, stând în capul oaselor, cu o voce diabolică.

— Ce vrei, eu nu ţin să fac „poezie” cu femeile!...

Rostise cuvântul „poezie” cu o emfază grotescă, vrând să-i sublinieze ridicolul. Apoi, adresându-i lui Simon o privire ciudată, o privire cum nu mai avusese până atunci şi pe care Simon nu îndrăznea s-o desluşească:

— N-am putut niciodată să mă mint.

Simon se ridică, tulburat şi începu să meargă prin odaie. Ce-a vrut să insinueze?... Era singura întrebare pe care i-ar mai fi pus-o dar simţea că trecuse momentul. Totuşi stătea acolo, cu mâna pe clanţă, ţintuit de acea atracţie dureroasă pe care o mai avusese faţă de Massube, dar la care se adăuga acum un sentiment mai puternic, diferit. Înainte crezuse că vorbele urâte cu care-l copleşea adesea Massube nu făceau decât să tălmăcească o neputinţă, revolta lui în faţa armoniei de care era privat. Asta să fi fost?... Acum Simon nu mai era convins. Şi se temea mai mult de acest Massube necunoscut, lucid şi care îi respingea compătimirea.

XX

ALENE, FĂRĂ INUTILĂ VIOLENŢĂ, stăpână pe sine şi pe timp, schimbând la nesfârşit forma şi ritmul fulgilor ei, zăpada începuse să cadă. Zăbovea în cale, în mii de volute, în mii de mângâieri, cu o ipocrită graţie, ascunzând sub ingenioase şi frivole arabescuri, severitatea intenţiilor ei. Apoi devenea compactă, solemnă, renunţa la orice fantezie şi cădea dreaptă, rigidă, cu o neaşteptată hotărâre.

Era noapte. Când vijelia se porni Simon se afla pe drumul către Hauts-Praz împreună cu Ariane. Spre sfârşitul zilei vremea se muiase şi, pe când urcau, ei respirau cu nesaţ aerul umed. Trecuseră de copac şi o apucaseră pe drumul ce tăia prin codru. Acum se poticneau de mormanele de zăpadă moale, ademenitoare. Ariane obosise; nu mai avea putere să coboare.

— S-o luăm pe scurtătură, spuse ea sfârşită, când zări un brad marcat cu un semn roşu. Ajungem mai repede.

Dar nu era vorba să ajungă mai repede: cu fiecare pas ne. Înfundau mai mult în zăpadă. Simon o luă de braţ, încercând s-o ajute. Ea se opri brusc şi se rezemă de trunchiul unui brad ca să-şi tragă răsuflarea.

— Ciudat, zise el, nu suntem prea departe şi totuşi nu văd casele.

Zăpada cădea cu fulgi mari. Nu se mai zărea nimic.

— Uite colo… arătă ea spre o timidă luminiţă ce răzbea prin întuneric.

— Nu-i în direcţia noastră. Pe unde-om fi?

Se îndreptară într-acolo.

— Simon… Parcă ne-am îndepărta… N-ai impresia?

— Da, am greşit drumul. Suntem aproape de carieră…

Într-adevăr, ceva mai jos se afla o platformă îngustă, săpată în stâncă, pe care se construia o nouă clădire. Înălţate pe fundaţii enorme, arcadele din beton se căscau spre cer iar de ele erau prinse alte grinzi şi alte armături. Materiale erau aduse din vale, în cupa unui teleferic iar macaralele se deplasau pe şantier cu scârţiitul lor ascuţit, printre vagonetele neobosite. În timpul zilei, munca se desfăşura în voie bună. Din fiecare piatră se înălţa un cânt. Muncitorii, înalţi, îndemânatici, se cocoţau pe schelă; ciocăniturile lor vesele răsunau în văzduh în timp ce înălţau cu însufleţire şi zgomot, spaţiile luminoase destinate nemişcării şi tăcerii… Dar, pentru moment, locul era pustiu, cufundat în întuneric, iar la intrarea în carieră nu licărea decât luminiţa de la cantină, cea pe care o zărise Ariane. Vântul sufla tot mai tare, izbind crengile din jurul lor. Ajunseră într-un târziu la cabană şi Simon deschise uşa. Pe duşumea, paşii lor răsunară ciudat.

Sala era pustie, scăldată într-o linişte ce li se părea miraculoasă.

— Te simţi mai bine? o întrebă el după ce ea se aşeză.

— Da… Cum pot exista locuri atât de liniştite

Ea privi încăperea, impresionată de felul în care erau orânduite obiectele pe raftul stingher, de poezia băncilor de lemn şi a feţelor de masă în carouri alb cu roşu. Şi Simon era sensibil, ca şi ea, la simplitatea, la puritatea ce domnea acolo. În aer stăruia un miros plăcut de lemn ud. Prin fereastra împodobită cu două ghivece, se zăreau alunecând fulgii ce se luminau în trecere ca să se stingă asemeni fluturilor de noapte ce se izbesc de geam. În sală nu se mai afla nimic altceva în afară de pendula întoarsă, de ibricul smălţuit şi de sticlele cu etichete colorate, aşezate cu grijă pe raft… Aşteptau şi de ca şi ghivecele de flori, ca şi măsuţa acoperită cu muşama în carouri albe şi roşii.

Parcă totul în odăiţa tăcută aştepta. Şi ei aşteptau, şi fereastra, şi noaptea de afară aştepta. Aşteptau ca şi cum timpul era suspendat şi nu avea să se producă nimic... Simon întoarse capul spre ea, întâlni privirea ei sălbatică şi simţi că acea clipă nu ţine de timpul obişnuit în care toată lumea e cufundată, ci dintr-un timp diferit, de care nu se vorbeşte, din care făceau parte fără îndoială, şi straniile secunde petrecute în sala de lectură printre afişe colorate şi călimări negre...

Între timp un om cumsecade, rumen la faţă, cu braţe scunde, le-a adus ceva de băut şi i-a întrebat ce ar dori să servească. Cum ei nu doreau nimic, ca să-i mulţumească într-un fel, a mai aprins o lampă în fundul sălii şi a deschis un aparat de radio. Simon n-apucă să protesteze... Atmosfera prinse a se însufleţi de sunete care, fără să capete încă o adevărată semnificaţie, reuşeau să creeze o ambianţă enigmatică, ca şi cum s-ar mai fi deschis o uşă spre o mare încăpere. După o scurtă pauză, se contură o frază mai clară, ce se detaşa de partea orchestrală, şi tânărul recunoscu imediat stilul lui Sugères.

Începea lent, surd, depărtat, ca înainte de facerea lumii; era un cânt ce se înălţa cu greu în văzduh, ca să coboare iarăşi pe pământ. Urma un alt val, asemănător, ce se revărsa peste cel dintâi. Ritmul era creat. Puteai de-acum urmări, cu strângere de inimă, creşterea lentă şi ineluctabilă a tuturor acelor valuri în care se schiţa o obscură voinţă, valuri ce se năşteau pentru a se stinge, după ce se angajau în acelaşi curs monoton şi luminos pe fundalul întunecos al nopţii... Cu instrumente diferite, toate săpau, smulgând comori, astfel încât fiecare val adâncea brazda lăsată de valul precedent şi, treptat, înţelegeai sensul şi frumuseţea monotoniei lor. Se iscau din negură de vremi, te învăluiau continuu, cu o grijă anxioasă, de parcă ar fi vrut să epuizeze ideea, să nu lase. Nimic neexplorat; erau ca o patimă ce nu-şi găseşte liniştea.

Simon se gândise adesea că puţini oameni pot fi frământaţi multă vreme de o singură idee şi că de aici vin toate renunţările, toate laşităţile din lume. Or, Sugères şi-a ales o idee şi a dezvoltat-o până la capăt. „Asta contează, îşi repeta Simon. Sugères a mers până la capăt; doar un om dintr-o mie e capabil…” Valurile creşteau, se stingeau, îşi urmau acelaşi drum. Tăind aceeaşi brazdă, de fiecare dată mai sonore, mai numeroase, mai însufleţite; nu puteai să rămâi indiferent. Şi din acea încleştare se înălţa o forţă.

Pe când se uita la zăpada ce se abătea asupra pământului, asupra ferestrei, tânărul se lăsa purtat de talazurile crescânde şi descrescânde, în lentul vălmăşag muzical, a cărui monotonă forţă sfârşea prin a domina totul. Simon simţea rum se îngroaşă tot mai mult dublul ecran care-l izola de lume… Şi când nu mai spera ca acea cădere şi înălţare perpetuă să se sfârşească. După ce se învolburaseră în sânul aceleiaşi brazde, astfel încât tensiunea lor devenise deopotrivă bucurie şi durere, valurile luară deodată o direcţie neaşteptată, ca şi cum ar fi descoperit o altă lume, că şi cum şi-ar fi pierdut din forţă şi se prăbuşiră într-o irevocabilă hotărâre, definitivă şi nefastă, ca un univers distrus pe veci în care nici măcar vestigiile nu mai vibrează.

Simon se gândea că impresia pe care a avut-o, intrând în cabană şi anume că trăieşte într-o durată aparte faţă de durata obişnuită, i-o crea şi muzica: ea îl introducea într-o lume în care orice lucru îşi căpăta deplina lui semnificaţie. Fără îndoială cum nu făcea parte din universul orientat spre acţiune, muzica instaura o lume aparte, ce considera lucrurile în esenţa lor, o lume în care viziunea omului nu mai era defel legată de necesităţi practice şi în care privirea era în sfârşit nestânjenită. Fetiţa care exersează la pian, îşi spunea Simon, e poate mai aproape de Absolut decât ceilalţi oameni…

Se întoarse spre Ariane. Ea rămăsese nemişcată.

Stătea rezemată, la masă, uşor aplecată, astfel încât nu-i vedeai faţa din cauza părului învoit ce se revărsa pe umeri. O regăsea toată în această uitare, reculegere şi pietate. O revedea la serată doctorului Crou, când întorcând capul îi zărise ochii ce ardeau molcom în spatele lui, tocmai pe când ne simţea mai singur şi avea mai multă nevoie de ea. De câte ori aveau să mai audă împreună acel – *Poem* de Sugères despre care ea îi spusese: „E ca şi cum te-ar lua torentul”, în timp ce el se uita la zăpada ce se abătuse în vârtejuri asupra geamului. Câte semnificaţii ie vor mai fi îngăduit să descopere în acel *Poem* şi în *Jocuri de umbre*?... Observă că pentru prima dată se gândea la viitor. Dar putea oare viitorul să le aducă mai mult decât trecutul? Şi deodată se temu de schimbările ce se anunţau în noul an. În primul rând „petrecerea”, apoi Pondorge: acestea erau evenimentele pe care ţinutul îl plăsmuia în magica lui vatră. Dar avea să vină şi o zi când zăpada ce cădea în acel moment, se va topi în soare, când drumul, poiana, codrii îşi vor lepăda vesmântul moale, acea dublură strălucitoare ce luase locul ţarinei. Simon se temea de acel moment. Şi ca să se bucure mai mult de zăpada ce cădea, se duse la fereastră şi-şi rezemă fruntea de geam. Dar pe fondul întunecos al sticlei mai scânteiau doar câţiva fulgi răzleţi: trebuia să se întoarcă...

Ariane se ridicase. Cu capul pe umărul lui, privea în noapte. Ca şi cum ar fi ghicit ce-l frământă, i se adresă cu glasul ei fluid care-l tulbură de fiecare dată

— Simon... curând... în câteva săptămâni poate... va veni primăvara!

El se întoarse s-o privească. Avea o expresie de o stranie tristeţe.

— De ce spui asta?

Ea dădu din cap.

— Nu mai ninge... Ar fi trebuit să ningă fără încetare...

— De ce eşti tristă?

— Iarna te simţi în siguranţă; e atât de bine... Pretutindeni numai zăpadă. Domneşte pacea...

Cuvintele ei îl mişcară; fiecare vorbă dovedea cum trăieşte, cum simte natura, cât de legată e de pământ, de vreme.

— Apoi, continuă ea, plantele îşi vor relua viaţa iar pământul va intra în prefaceri... Nu-i teribil?

O clipă Simon văzu aievea zăpada topindu-se şi primele flori ivindu-se cu râsul lor crud.

— Ariane, exclamă el cu teamă. Suntem nebuni! Iarna e în toi!

— O, n-ai zărit, n-ai zărit mii de capete ce palpita sub scoarţă, pe crengi. Într-o bună zi vor ieşi la lumină...

O asculta. Nu, el nu băgase de seamă.

Se pregătiră să plece; patronul vrând să-i salute cum se cuvine, îi însoţi până la uşă şi le strânse prietenos mina.

Afară, pământul parcă uitase că ar putea fi vreodată primăvară. Brazii erau acoperiţi de un strat gros de zăpadă. Fiecare obiect părea dublat de o umbră albă. Totuşi fulgii cădeau din ce în ce mai rar ca un puf din inimă fără de sfârşit a nopţii.

De la carieră o porniră pe un drum drept care cobora spre Crêt d'Armenaz. Un timp, slaba licărire de la cantină îi urmări până ce se pierdu printre brazi. Ajunşi în adâncul codrului, o vagă lumină se ridică din pământ. Ariane uitase de-a binelea de oboseală; Simon ştia de altfel că asemenea crize apăreau şi încetau la fel de brusc.

— Cum te simţi?

— Oh, mult mai bine, îi răspunse ea. Acum aş fi în stare să merg toată noaptea.

Drumul, bătut zilnic de muncitorii care lucrau la noua construcţie, era, din fericire, uşor. La fiecare pas luau cu ei un strat gros de nea. Era o adevărată plăcere să calci pe zăpadă proaspătă şi moale. Viaţa îşi pierduse greutatea, devenise imponderabilă, respirabilă aproape; puteau crede că întreg pământul devenise sub paşii lor

un strat aerian şi luminos.

Apoi începu din nou a ninge cu fulgi grei şi repezi. Ariane simţea pe ochi, pe buze, pe gene, pretutindeni, infinite sărutări delicate, reci ce se stingeau degrabă lăsându-i urme de lacrimi. Cum era alunecuş, ea se sprijinea de Simon care avea impresia că poartă prin noapte şi vânt toată fericirea lumii... Ar fi vrut ca noaptea aceea să nu se sfârşească niciodată, iar viaţa lui. Toată să fie un drum pe care, sub orbitoarea ninsoare, să o simtă pe Ariane alături, îşi închipuia că o poartă în braţe, înaintând mereu în inima nopţii, ca şi cum. Undeva ar fi existat o noapte mai adâncă şi o mai mare fericire care-i chema.

III
PRIMĂVARA

„Apoi a fost cuvântul Domnului către mine şi mi-a zis: «Ieremia, ce vezi tu?» Şi eu am răspuns:” Văd un toiag de lemn de migdal.» ”
IEREMIA

„De ce să regreţi un soare veşnic, dacă am pornit în căutarea luminii divine, departe de oamenii ce se stâng în răstimpuri?”
RIMBAUD

I

ANUL SE RĂSUCEA AGALE ÎN JUrul axei sale. Dar nu băgai de seamă decât după anumite semne, când în zare începea să dispară vreo constelaţie sau când se ivea câte un luceafăr multă vreme aşteptat.

Timpul se măsura cu astrele. Simon pândea îndelung într-un colţ ai cerului pustiu, deasupra celei mai înalte

creste, apariţia primelor stele din constelaţia Păstorului.

Şi într-o seară de se arătară, abia pâlpâind pe fărâma de cer, aşezate parcă pe stâncă, asemeni unei ofrande adusă dragostei – pe când în partea opusă, Sirius îşi continuă încet drumul de-a curmezişul, ce avea să se sfârşească odată cu venirea primăverii. Acum Simon simţea o bucurie adâncă; îşi spunea că totul se primeneşte şi-şi află echilibrul în aceeaşi unitate orânduită şi tăcută, iar dacă cerul s-ar cumpăni de-o parte, dispariţia unui astru n-ar întârzia să fie compensată de ivirea altuia. Dacă stelele înscrise la marginea cerului erau supuse vicisitudinilor, altele dăinuiau, dimpotrivă, veşnic Casiopea somnola în aceeaşi linişte, mulţumindu-se să alunece uşor din înaltul văzduhului, încât în fiecare săptămână trebuia să-ţi ridici mai mult capul ca s-o poţi zări. La fel şi Calea Lactee ce-şi întindea prin spaţii vălul uşor, ca o plajă între două oceane albastre. Printre aceste astre care o priveau cu dispreţ în nemişcarea lor, prietenoasă, – pusă pe şotii, luna, cu un amestec de solemnitate, naivitate şi umor, îşi juca rolul de figurantă puţin obosită, apărând şi ascunzându-se mereu că o dansatoare de operă ce vine să execute în piaţă, cu simplu titlu filantropic, un număr de balet.

Unii se întrebau dacă iarna avea să se sfârşească. Simon, care gusta acum frumuseţea oricărei legi şi găsea în orice aşteptare o sursă de bucurii, se plecă şi în faţa acesteia, aflând în ea o miraculoasă, liniştitoare virtute. Nu-i dezvăluise Ariane frumuseţea oricărei existenţe? Nu simţise alături de ea, la cantină, în faţa fiecărui obiect din preajmă, în faţa nesfârşitei ninsori că orice lucru, orice fiinţă răspunde unei necesităţi şi intră într-o ordine superioară? Nu se punea problema să te supui sau nu. Simplul fapt că un lucru există, că era perceput ca fiinţând, îţi umplea conştiinţa, îţi călăuzea iubirea. Era de ajuns să-l priveşti mai multă vreme, atât cât să-i uiţi numele. A-i recunoaşte existenţa înseamnă a-l iubi. A-i

recunoaşte ordinul, ritmul, arhitectură, a pătrunde în scopul iniţial. Tot aşa ca şi cu opera lui Sugères. Trebuia s-o asculţi, s-o urmăreşti. Dacă te lăsai purtat în sensul ei, atunci ţi se revela în întregime, iar unitatea se impunea de la sine. Acum înţelegea Simon de ce Jérôme îi vorbise mai la început despre torent cu acel aer misterios, de parcă i-ar fi dezvăluit existenţa unui lucru ciudat ce-i aparţinea şi pe care nimeni altul nu i l-ar fi putut destăinui. Înţelegea acum ceea ce multă vreme considerase o obsesie a lui Jérôme, şi care era, dimpotrivă, sete de viaţă, pasiune: încercarea de a reda în desene forma şi elanul torentului. Doar astfel, insistând, schimbând de fiecare dată o linie sau o umbră, reuşise să-l surprindă atât de veridic, de înspăimântător. La fel şi cu copacul ce se înălţa pe drumul spre Hauts-Praz: era în el o forţă ce acţiona după o ordine, după un plan preexistent. Astfel, cum orice lucru părea cârmuit după o lege, Simon trebuia să-i afle legea. Şi nu printr-un raţionament anume, ci trăindu-l, simţindu-l în ordinea fiinţării lui fizice şi morale. Prin el se înrudea cu orice formă, de viaţă în care până şi boala nu era decât un aspect, căci ceea ce ne apare ca haos e fără îndoială o ordine ale cărei legi ne scapă.

Astfel regăsea dinlăuntru armonia a tot ce-i fusese dat. În inima acestui edificiu se afla Ariane, ca o cheie de boltă în înaltul unei catedrale. În fiecare seară, Ariane era o umbră firavă ivită în tăcerea lumii…

Aşteptarea însăşi, lunga aşteptare impusă zi de zi ca să o poată vedea îi apărea ca necesară. Până şi ea instaura în viaţa lui o ordine deosebită ce se suprapunea peste ce, a obişnuită, tot aşa cum se grefează o boală. Era o bucurie făcută dintr-un echilibru mereu gala să se frângă; o bucurie la limita anxietăţii, un ritm gata să se spargă, dar născându-se mereu ca să se împlinească în prezenţă.

În acele ceasuri, trăia atât de recules în jurul imaginii ce o purta în el, încât dacă vreun zgomot tulbura liniştea,

Simon suferea că de o notă falsă care taie o frază melodioasă. Căci tăcerea îi devenise muzicală şi nu suporta intervenţia vreunui sunet ce nu făcea parte din tainică sa arhitectură. Pe măsură ce creştea, ce se apropia de punctul culminant, aşteptarea devenea mai grea, ca o rangă rezemată pe piept. Ştia că strânsoarea avea să cedeze, şi că el va respira iarăşi. Dar venea şi clipa când însăşi această certitudine şovăia, când deplinătatea fericirii aşteptate crea o anxietate. Atunci apăsarea devenea de nesuportat; simţea nevoia să strige.

Ultimele momente ale aşteptării, dimpotrivă, erau atât de miraculoase încât uneori ar fi vrut să le prelungească, să menţină în el acea forţă, să rămână în inima plăcerii crude, preludiu al bucuriei depline şi ar fi dorit să oprească timpul, clipa când era atât de fericit pentru ceea ce ştia că va urmă încât putea să nu se mai întâmple nimic...

Doctorul Crou îi împrumutase bucuros pick-up-ul său, şi cum Simon găsise la un prieten *Poemul* de Sugères. Îl invită din când în când pe Jérôme ca să-l asculte împreună. Afară, în întuneric, zăpada îşi ţesea necontenit straiele groase, iar în casă, cu capetele aplecate spre lampă, cei doi tineri urmăreau discul ce începea să se învârtă de îndată ce acul îi atingea marginea netedă. Şi atunci dispărea totul. Exista în faţa lor, în jurul lor, iscându-se de pretutindeni, punând stăpânire pe lume şi remodelând-o, doar pura materie muzicală. Orchestra era nevăzută. Nu trebuia să urmăreşti gesturile cimbalistului, care, cu braţele întinse, se pregătea să sublinieze tumultul final, după cum nu trebuia să fii atent la mişcările concertate ale violoniştilor, care interveneau la simplă privire a dirijorului. Întreg acest aparat puţin teatral, expresiv desigur, dar prea încărcat de contingenţe, era aruncat în neant. Şi astfel descătuşată, eliberată de constrângerile vieţii, fraza îşi lua zborul ca o

fecioară neprihănită născută prin harul unei imaculate, concepţii. Era pe potriva nopţii, ea îi era glasul, mesajul. După cum fulgii de nea nu pot fi văzuţi decât atunci când trec prin raza de lumină iar obârşia lor se pierde în înaltul, întunecosul cer, sunetele păreau că ies şi de din inima nopţii, o noapte mai tainică, mai de preţ.

Dar nu o nesfârşită ninsoare îi evocau lui Simon motivele reluate şi tensiunea notelor precipitate spre catastrofă. Muzica era însuşi glasul aşteptării lui, al dorinţei lui. Ea îi deştepta aceeaşi plăcere ascuţită, dureroasă, treptat convertită în suferinţă. Fiecare nou val se izbea în el, adâncind brazda săpată în bucurie şi speranţă, astfel încât ultimele valuri atingeau suprafaţa dezgolită şi sensibilă a sufletului. Urmau intervale de anxietate când aşteptarea devenea de nesuportat şi în sfârşit şocul final, acel deznodământ brusc ce te umplea deopotrivă de spaimă şi de satisfacţie... Simon regăsea de fiecare dată, în avalanşa de note, aceeaşi nelinişţită încântare, aceeaşi oprimantă surpriză. Ca şi cum, deodată, aşteptarea se izbea undeva, de singurul eveniment neprevăzut...

Uneori, în timp ce asculta sunetele ce se înlănţuiau în jurul lui, suprapunând pe ordinea timpului propria lor ordine şi precizând din clipă în clipă crudă lor intenţie, Simon, care se străduia din răsputeri să se smulgă vertijului spre care acel torent sonor îl purta, ridica privirea şi zărea, de cealaltă parte a abisului la marginea căruia încerca să rămână, chipul prelung, serafic al lui Jérôme. Acesta se retrăgea tot mai mult în propria-i pace, ca şi cum nici una din pasiunile, din disperările care-i frământă pe oameni nu mai putea să-l atingă, iar din *Poemul* lui Sugères nu percepea decât fraze inofensive, sunete de flaut, ignorând catastrofa ce se apropia. Ce însemna oare pentru el acest *Poem*? Simon îşi spunea că e poate singurul lucru pe care l-a descoperit înaintea lui Jérôme. Restul, îl aflase de la el... De la el, de la

Pondorge, de la Ariane. Aceştia îi dăduseră aproape totul. Uneori se simţea umilit că primise atât de mult de la alţii. „Eu ce-am dat, la rându-mi? Ce-am făcut până acum? Ce-aş fi devenit fără ei?” Zărea viaţa suspendată în spaţii elevate, la înălţimea lui Jérôme şi a Arianei, în lumea deschisă de Ariane, în fiecare seară, pe culmea unui drum întunecos... Aproape că uită în fericirea lui, de straniul personaj cu râs viclean şi gură plină de întuneric pe care îl zărise de atâta vreme îndărătul chipurilor luminoase ale prietenilor lui. Ce făcea? Nu-l putea oare ajuta cu nimic? Căci de când Massube îl pusese pe gânduri, Simon se străduia să-l înţeleagă...

Massube trăia acum singur în camera lui cenuşie, fără să iasă, închis, cum se spune,. În teamă peste care îşi punea masca orgoliului. Cei mai mulţi bolnavi acceptau ideea suferinţei şi încercau s-o îmblânzească, s-o dezarmeze prin răbdare şi supunere. Niciodată însă Massube nu s-a numărat printre cei ce primesc loviturile sorţii cu resemnare. Cu o înspăimântătoare logică respingea compasiunea cu cinism şi îşi bătea joc de propria-i boală aşa cum îşi bătuse joc de suferinţa altora. Răspundea la toate încercările de simpatie printr-o forţă negativă care, departe de a se lăsa învinsă, se exalta uneori lugubru. Sub ea se străduia să ascundă ceea ce ar fi fost vrednic de stimă în el. Dar nu vroia să dea la iveală nimic din ceea ce l-ar fi putut face iubit şi respingea cu un aer zeflemitor toate avansurile, ca şi cum îi era indiferent dacă oamenii care îl dispreţuiseră cândva cunoşteau sau nu adevărul despre el. A-i menţine în ignoranţă, în rătăcire, în nedreptate putea fi la urma urmelor încă o răzbunare.

Starea lui Massube se înrăutăţise pe neaşteptate, iar medicii începură să-l dea uitării într-un mod semnificativ. Moartea lui era lăsată în grija surorii Saint-Hilaire care, prevenitoare, se gândea de pe acum să dezinfecteze odaia. Printr-o indiscutabilă coincidenţă, dar care se

repeta de fiecare dată când în sanatoriu apărea un muribund sau un operat, doctorul era mai reticent cu bolnavii şi vorbea de o călătorie de studii în Elveţia. Simon era fără îndoială singurul care nu credea în moartea lui Massube. Un om pe moarte, îşi spunea el, nu-şi apără taina ca un om sigur pe zilele lui. Se mai gândea că nu putea să moară astfel, înainte de serbare, înainte de a-l auzi pe Pondorge. Sufletul ţinutului ce animă pe toţi membrii comunităţii de pe Crêt d'Armenaz trebuia să fie în stare să-l ţină în viaţă. Se străduia cu naivitate să-l aducă la proporţii omeneşti, făcându-l să pătrundă, măcar pentru o clipă, măcar pentru a-şi linişti conştiinţa, într-o lume familiară, într-un capitol cunoscut – şi nu-şi dădea seama că astfel comite o greşeală pe care ei o reproşa altora.

Într-o dimineaţă, în loc să urce ca de obicei pe drumul spre Hauts-Praz, Simon o apucă pe potecă ce coborî spre „Casă" cu intenţia de a-l vedea pe Massube. Ninsese mult în ajun dar cerul era senin, strălucitor şi proaspăt şi toată lumea simţea parcă nevoia să renunţe la îndeletnicirile obişnuite şi să se lase purtată de talazurile fără de sfârşit ce se revărsau peste terasele scânteietoare de pe Crêt d'Armenaz. Simon intră în cameră, unde îl găsi pe Massube prăbuşit în pat, cu genunchii ridicaţi, citind.

Abia întoarse capul ca să-l salute.

— Speram să nu vii...

Surprins, Simon îi întrebă:

— De ce?

— Nu sunt sigur că am ceva să-ţi împărtăşesc...

Simon nu prevăzuse această primire. Tremura aproape, sub violenţa şocului, totuşi nu se putea hotărî să-l părăsească pe Massube. Vroia să-i ofere o şansă şi prefăcându-se că nu l-a auzit îi vorbi de marea linişte ce domnea asupra lumii, asupra tufişurilor de pe drum şi de lucrarea minuţioasă a naturii în cele mai firave rămurele învesmântate într-o spumă irizată. Celălalt se împotrivi.

Nu aprecia decorul ingenios pe care iarna îl „finisa” pentru sfârşitul lui. Considera natura indecentă şi nu ţinea defel, spunea el, să o vadă „boindu-se cu zahăr pudră!...” Nu-l amuzau mai mult ca o păpuşă din cârpă, arabescurile din tul sau florile de promoroacă!... Avea oroare de toate fleacurile astea, oroare de tot!... Tocmai se pornise să ţină o tiradă când începu să sughită şi Simon se temu să nu scuipe sânge. Se sperie însă degeaba căci nenorocitul continuă, cu glas schimbat, răguşit de efort:

— Nu-mi eşti simpatic, Delambre...

Simon se făcu alb ca varul... Desigur, ştia că Massube nu-l suferă. Dar prea i-o spusese în faţă şi asta îl întrista ca şi cum vorbele i-ar fi fost adresate de un prieten de totdeauna. Îl întrebă atunci calm:

— Ce ai cu mine?...

Massube fixă asupra lui, prin ochelari, o privire gravă, senină, fără ironie, privirea pe care ar fi putut s-o aibă dacă... Dar câţi oameni nu sunt ceea ce ar fi putut fi, din cauza unei simple întâmplări!... Massube întoarse capul într-o mişcare de sfârşeală, de suferinţă şi murmură o frază în care Simon recunoscu un nume. Cheylus. Vorbea de Cheylus... Simon n-avea nevoie să-l audă: ştia mai înainte ca Massube să-i spună, ştia demult că Massube nu-l iartă fiindcă i l-a luat pe Jérôme. Într-adevăr, totul îl acuză. Dar pe nedrept! „Nu l-am luat pe Jérôme nimănui, îşi spuse Simon. Jérôme e cel care m-a cucerit!...” Era convins de asta. Jérôme l-a cucerit ca şi Pondorge, ca şi Ariane... Da. Întâlnise mereu făpturi mai nobile, mai frumoase ca el. Jérôme nu încetase să-l ia de mină şi să-l îndrume. Nu-i vorbise el despre torent, despre păduri, despre zăpadă? Nu încercase să-i desluşească taina umbrelor de pe drum, taina înţelepciunii? Nu de aceea se simţea atât de umil în faţa lui şi-l situa undeva sus, într-o citadelă solidă, închisă şi inaccesibilă? Câte nu-i datora lui Jérôme? Cel care a vrut să-l înveţe să iubească!

Simon stătea în faţa lui Massube, cu coatele pe genunchi, aplecat. Acesta începu din nou să vorbească. Cuvintele ajungeau ca prin ceaţă la Simon. Deodată tresări.

— Ce-ai spus?

Massube, repetă rar:

— Erau atâtea lucruri despre care Cheylus nu vorbea mai înainte, dar acum... Parcă ai inventat pentru el natura, torentul; şi câte şi mai câte!... L-ai vrăjit... L-ai corupt!... Cheylus era un băiat simplu, tăcut, un tip ca mine!... Ai făcut din el...

— Ce anume?

Massube şovăi. Rosti, cu dispreţ:

— Un făuritor de fraze!... Un nătărău!

Massube nu-şi descărcase niciodată sufletul cu o asemenea alarmantă sinceritate ce anunţa o catastrofă. Simon nu-şi revenea din uimire. Să fie posibil? Să fie posibil ca el să fi inventat tot ceea ce credea că-i datorează lui Jérôme? Nu Jérôme era iniţiatorul? Ba da! Contrariul părea absurd! Sau poate că totul se născuse în acelaşi timp în inima lor? Poate că Jérôme desluşise lucrurile pe măsură ce Simon le rostea? Ciudată răsturnare. Un făuritor de fraze!... Se gândea cum regretase că nu dăruise nimănui nimic... Aşadar el i-a oferit lui Jérôme tot ceea ce a crezut că a primit. Sau, mai degrabă, şi-au dăruit unul altuia, da, aşa trebuie să fi fost; au crescut împreună, unul cu ajutorul celuilalt, fără să ştie?... Dar Pondorge? Tot el l-a creat? El a creat-o pe Ariane?... Nu! Imposibil. Desigur. Massube se înşela, Massube n-a ştiut să vadă!

Îşi aruncă privirea asupra lui Massube, asupra celui pe care îl considerase întotdeauna un duşman, negatorul tuturor bucuriilor lui – şi i se păru că zăreşte o făptură nenorocită, zdrobită sub tăinuitele lui admiraţii, sub ascunsele lui dorinţe, zdrobită de cele mai nobile ca şi de cele mai urâte porniri, în sfârşit zdrobită de toată

nedreptatea ce domneşte în lume. Îi admiră candoarea, răbdarea, bunătatea lui Massube, forţa lui sufletească. Se întrebă cum de a putut să îndure atâta vreme în jurul lui fiinţe fericite, împlinite, fără să simtă nevoia să le sugrume, el care nu suporta spectacolul naturii în floare! El, pe care urâţenia îl ţinea departe de bucurie şi iubire. Şi iată că Massube murea din cauza urâţeniei lui. Căci acum, după te vorbise, după ce se destăinuise, sau după ce se prefăcuse că se des tăinuieşte, după ce făcuse efortul teribil de a se spovedi. Simon nu mai avea nici o îndoială că Massube va muri. Trupu-i respingător, fiinţa sordidă şi crâncena care-l detestase, care-i dorise răul, se afla acolo, neputincioasă; dar era o fiinţă ca oricare, plină de dragoste.

Efortul făcut ca să vorbească îl istovise şi respira greu, culcat pe o parte, ca un animal bolnav.

— Nu pot să-ţi ţin de urât, gemu el. Am nevoie de odihnă... Am...

Simon se ridică. Atunci Massube se hotărî brusc.

— Nu. Aşteaptă! îi zise.

Dar ceea ce avea să-i spună era pesemne mai dur ca până acum căci numai buzele păreau că articulează ceva, glasul nu mai ajungea până la ele.

— Nu-i uşor... zise Massube în şoaptă, cu o voce sfârşită.

Într-adevăr, nu-i era uşor. Massube îşi scoase un braţ vlăguit de sub pătură.

— Nu-i uşor, repetă el. Aş vrea...

— Ce anume?

— N-ai să înţelegi, murmură Massube care făcea un efort pentru fiecare cuvânt... Ar trebui să-ţi explic. N-am chef să-ţi explic...

— Spune... Hai! cu ce te pot ajuta? Vorbeşte! E simplu, ai să vezi...

Îi vorbea ca unui copil. Dar glasul lui Massube devenea tot mai surd, se pierdea în ridurile gurii, se stingea în

respiraţii scurte pe buzele lui groase şi stafidite... Se căia probabil că împinsese lucrurile atât de departe, că-i spusese atâtea încât putea lăsa impresia că ar avea ceva să-i ceară... Tăcu; Simon îl privea, aşteptând cuvintele lui, pregătit să nu se mire de nimic, să-l asculte pe Massube ca pe un frate... Dar Massube se căia. Ajungea o spovedanie pe zi, ajungea o spovedanie pe viaţă – pe veşnicie!... Nu mai avea nimic de spus. Nu avu putere să facă decât în gest prin care-i cerea lui Simon să plece...

Simon se frământa toată ziua să înţeleagă ce-a vrut Massube să-i ceară... cu ce putea să-l ajute. Se gândea la strania reflexie a lui Jérôme în legătură cu cei fericiţi, nedrepţi faţă de cei ce nu sunt. Dar cum putea să îndrepte greşeala? Ce putea să dorească Massube de la el?...

Seara, când s-a întâlnit cu Ariane, şi-a amintit ceea ce îi spusese ea demult, tare demult, despre Lahoue şi a întrebat-o dacă are voie să facă vizite în „Casă”. Ea păru surprinsă.

— De ce?

El şovăi.

— Am un prieten bolnav.

— Cum se numeşte?

Numele răzbi cu greu.

— Massube.

Se săvârşise. Era chit faţă de Massube – cel puţin aşa încerca să-şi închipuie, căci îl apăsa greu un păcat şi vroia, să creadă că Massube nu mai avea în sufletul lui de ce să-l învinuiască.

II

MAŞINA ÎNAINTĂ ANEVOIE PE DRUmul alunecos şi se opri la poartă; din ea coborî o tânără care dispăru degrabă în casă. Dar oricât de iute urcă treptele de la intrare, nu puteai să nu recunoşti trupul mlădios şi delicat al doamnei Charmèdes.

Se întorcea dintr-o excursie în staţiunile din apropiere unde, sub onorabilul pretext al schiului, se adunau în fiecare iarnă câţiva tineri dornici de distracţii şi unde Minnie se dusese pentru „câteva accesorii pentru piesă”. Pe drum se întâlnise cu mai mulţi cunoscuţi, nelipsiţi din locurile de agrement şi astfel, mai zăbovise: Minnie era o femeie care nu-şi neglija prietenii. De cum se înapoie însă, repetiţiile intrară în faza finală. La un capăt al sufrageriei se improvizase o estradă din lemn, împodobită repede cu lua le cele necesare unei scene. Pe ea a fost instalată o şarpantă decorată potrivii împrejurărilor. În cele din urmă a fost prinsă şi o superbă cortină de catifea, adusă tot de Minnie. Pregătirile erau gata.

În ajunul festivităţii, Simon îl întâlni pe Kramer. Acesta, ros de nelinişti, îşi petrecea timpul învârtindu-se prin vestibulul de pe Mont-Cabut. Graţie ecourilor ce ajunseseră până la el, Marele Bastard urmărise cu interes toate etapele serbării. Ce n-ar fi dat să poată şi el participa, să poată şi el juca un rol alături de Minnie, să fie actorul care să polarizeze atenţia sălii măcar pentru un ceas! Dar cum o asemenea dorinţă era irealizabilă, se mulţumi să scrie: scria o piesă pe care spera să i-o propună într-o bună zi doamnei Charmèdes, dar până atunci o juca singur. Şi ardea de nerăbdare să i-o arate lui Simon: îl invită aşadar să ia loc şi închise uşa. Simon fu mişcat de noua ipostază a lui Kramer: Kramer artist, domolindu-şi pasiunea prin cuvinte...

— Am ajuns la scena cea mare, explică el cu însufleţire: are loc între el şi ea, într-un orăşel unde toţi stau pândă! Ca să o poată vedea, el e nevoit să recurgă la un subterfugiu; înţelegi? O idee extraordinară!

— Da?

— Fii atent el vrea s-o convingă să regizeze împreună o piesă, o comedie, înţelegi? Astfel totul devine normal, firesc... Repetă împreună o piesă oarecare, nu contează care, căci el, pe măsură ce recită, creează, îmbină rolul cu viaţă, viaţa cu rolul, înţelegi? Până la urmă şi ea e prinsă în joc şi pierde din vedere realitatea: o realitate atât de absurdă, dragul meu prieten!... Totul e atât de absurd!...

Simon asculta, captivat aproape de discursul, de mimica lui Kramer, de inimitabila lui putere de convingere, captivat până şi de insistenţa cu care repetă *înţelegi*?, ca şi de naivitatea acestei înduioşătoare idei.

— Ascultă, ascultă, spuse Kramer cu o însufleţire crescândă, luând teancul de hârtii de pe masă. Fii atent, iată scena... „Doamnă, lasă-mă să-ţi vorbesc. E o clipă importantă pentru mine. Ia loc, fiindcă am multe să-ţi spun. Să nu aud că eşti grăbită, că nu te cred...”

— Iartă-mă, îl întrerupse Simon... Aşa e rolul?

— E în acelaşi timp şi rol şi realitate! Ascultă!... „Să nu aud că eşti grăbită că nu te cred. Nimeni, pe lume nu bănuieşte că eşti aici. În acest castel înconjurat de metereze crenelate, înălţat în mijlocul unui lac pierdut şi fără nume... Nu te speria, e inutil. De luni de zile încerc să te văd, aştept clipa asta când să fii exact ceea ce eşti, fără armură de convenienţe. Iată-te într-o sală cu ziduri şubrede dar nepreţuite căci datorită lor îţi pot vorbi. Suntem singuri. Toate uşile sunt deschise dar eşti obligată să stai aici, cuminte şi să mă asculţi până la capăt... Nu suntem în viaţă, nu-i aşa, e atât de simplu! Pot să-ţi vorbesc, să-ţi vorbesc fără constrângeri, căci e o glumă, jucăm teatru! E o glumă, asta el Totul e permis dacă e o glumă, dacă nu e o dragoste adevărată, dacă e doar un joc... De câte ori aş îi putut să-ţi vorbesc astfel, pe faţă? Iată-ne pentru prima dată împreună... Te iau de mină şi te privesc...”

Simon nu pricepea mare lucru. „E şi rol şi realitate în acelaşi timp”, îi spusese Kramer. Cel din faţa lui era cu adevărat Kramer? Simon avea impresia că toată lumea îi scapă treptat. Kramer se afla angajat, în urma lui Massube, pe calea misterioasă ce duce spre tărâmul în care oamenii încetează să mai fie ceea ce sunt. Kramer se număra printre cei pe care-i iubeşti şi îi deteşti rând pe rând. Dar în acel moment, transparenţa ficţiunii în care se complăcea rezolva totul – şi cât de fermecător era Kramer într-o lume astfel corectată, acum când renunţase la orice violenţă, la ideea că e în sfârşit cu Minnie şi că poate să-i adreseze un cuvânt fără să rişte ca ea să-i întoarcă spatele!

Omul acesta care adesea ameninţase, ucisese în gând, devenise acum numai duioşie şi tandreţe, iar ameninţările se transformaseră într-un cuvânt de contemplaţie care în ochii lui rezuma esenţialul. „Te iau de mină şi te privesc”...

Simon era, tulburat. Aşadar Kramer fusese clevetitor, violent, nedrept faţă de Pondorge, dornic să se sfârşească totul doar fiindcă Minnie a refuzat să-i întindă mâna, a refuzat să se lase îndelung privită. Zile şi nopţi nu şi-a aflat odihnă cu gândul la fruntea, la gâtul, la linia pieptănăturii ei, aşteptând o privire, o mână întinsă. Cum de nu-şi pierduse minţile? Simon se gândea că nu-l cunoscuse cu adevărat. Dacă n-ar fi existat Minnie, Kramer ar fi rămas marele senior a cărui nobleţe şi inteligenţă se lăsau adesea ghicite dincolo de excesele de limbaj la care fusese condamnat de o nefericită pasiune, de capriciile unei femei. Dragostea îl rosese ca un cancer, îl transformase într-un monstru; dar odată tumoarea extirpată, puteai descoperi sub această oribilă caricatură, un alt om, iubitor de măreţie, de idei, capabil de gânduri profunde şi scânteietoare. Acum Simon îşi dădea seama că acesta era adevăratul Kramer şi înţelegea că înclinarea lui pentru literatura hindusă, pasiunea lui pentru

Nietzsche nu erau elemente de faţadă – „un mijloc ca oricare altul de a cuceri femeile” – cum spunea Massube – ci vestigiile unei făpturi autentice, devenită amară şi dezagreabilă, datorită cruzimii doamnei Charmèdes, datorită cochetăriei, făţărniciei, refuzului ei. Nicicând n-a urât-o pe Minnie ca acum, când se afla în faţa unui Kramer echilibrat, rafinat, în faţa adevăratului Kramer, cel în care trebuia să crezi, în care trebuia să-l faci să creadă el însuşi... Nu Kramer, ci Minnie, femeia elegantă, bine crescută, întotdeauna amabilă, era adevăratul monstru. Viaţa, oamenii îşi recăpătau adevăratele dimensiuni şi adevăratele roluri...

În noaptea aceea Simon a avut, un vis, un vis interminabil sau mai degrabă o suită de vise ce se înlănţuiau cu o bizară logică.

Se afla lângă „ea”... Doar „ea” era în vis. Nu avea nume dar Simon ştia că e ea. Stăteau alături într-o odaie mică, necunoscută; o ţinea de mină şi o privea. Simţea nu numai bucurie ci şi o ciudată nelinişte căci nu era tocmai sigur că este el *însuşi*... Schimbau cuvinte simple şi limpezi ce se topeau în sufletul lor.

— Nu, nu pleca! o imploră el. Trebuie să mă asculţi până la capăt. Ascultă-mă, am multe să-ţi spun! Nu te teme. Nu-i nimeni pe lume care să bănuiască prezenţa ta în acest castel inaccesibil, înconjurat de apă...

Iar ea, zâmbitoare, îi răspunse pe un ton simplu şi firesc, o frază uimitoare:

— Nu merit să trădezi pentru mine...

Iar el:

— De ce, de ce vorbeşti de trădare?...

Apoi scena se desfăşura într-un alt loc, unde se aflau tot împreună. Ea venise la el. Era însă o încăpere stranie, imposibil de localizat. Ea purta un taior negru, închis pe gât, brodat pe piept cu complicate motive roşii. El stătea cu capul pe umărul ei şi-i spuse:

— În casa ăsta locuieşte o femeie pe care o cunosc puţin şi de care mă tem...

— O iubeşti tot atât de mult ca şi pe tânără de care mi-ai vorbit uneori?

— Pe acea fată n-am încetat s-o iubesc.

— Dar ea te iubeşte?

El răspunse în şoaptă:

— Nu ştiu... E o femeie pentru care lumea ar trebui să se năruie...

Şi visul continua, interminabil, cu fraze, cu gesturi atât de precise încât îl făceau, să sufere. Se aflau într-o gradină, ea îmbrăcată într-o rochie de catifea verde. Deodată îşi trase mănuşa în dreptul încheieturii mâinii, mânuşa ei mică din lină roşie, şi-i întinse mâna să i-o sărute.

— Arareori pot să te văd că acum, îi spuse el fără înconjur.

Dar pe când îi vorbea astfel, avu din nou impresia că rosteşte cuvintele *altuia*, cuvinte ce nu-i aparţineau.

Ea răspunse:

— De ce n-ar fi viaţa asemănătoare unui vis?...

Apoi izbucni în lacrimi şi împreună cu ea plânse şi el. Dar în acea clipă, cu o plăcere de o inexprimabilă intensitate, în care orice durere dispărea, îi simţi trupul, trupul ei încântător, într-o crudă, pătimaşă îmbrăţişare; degeaba se străduia să nu se lase ameţit, dorul îi frângea sufletul...

Ziua următoare, când o întâlni pe scară, Minnie se opri în faţa lui şi-i zâmbi. Simon era gata-gata să-i amintească vorbele schimbate în vis. Aproape că nu-i venea să creadă că ea nu ştie nimic.

— Eşti gata? îl întrebă ea.

Îşi dădu cu greu seama la ce se referea. Ar fi vrut mai mult ca oricând să se scuze, să o refuze.

— Contribuţia mea e atât de neînsemnată încât mă tem că sunt de prisos...

— E vina dumitale dacă ai o contribuţie neînsemnată... Cel puţin, să fii prezent. Ştii, adăugă ea ameninţându-l cu degetul, contez pe dumneata pentru machiaj!

Ascultându-i tonul hotărât şi autoritar, îi apăru în minte visul în care izbucnise în lacrimi pe umărul lui. Ar fi oare în stare?... Nu-i genul ei! Şi o întrebă:

— A rămas stabilit pentru mâine?

— Da, mâine seară, la ora opt.

Vorbea ca un bărbat şi siguranţa ei îl irită.

III

ŢINEA MÂNA ARIANEI ÎNTR-A LUI şi nu-i venea să se despartă. Ar fi vrut să fugă cu ea departe, departe...

— Până mâine n-am să te mai pot vedea. Trebuie să mă achit de aceste stupide obligaţii.

Ea îşi legănă capul cu acea graţie care-l emoţiona întotdeauna.

— Cel puţin, distrează-te...

El îi sărută mâna.

— Eşti fericită?

Simţea nevoia să-şi domolească o anumită nelinişte.

— De ce n-aş fi?

O mai privi o secundă prin uşa întredeschisă cum stătea în picioare, dreaptă, hotărâtă, ca o tulpină în scânteierile ce începuseră a se răspândi de-a lungul zidurilor, anunţând serbarea. Era impresionat de frumuseţea ei. Dar imediat uşa se închise iar el o pierdu în mulţimea care dăduse buzna în coridoare.

Trebuia să fi trăit multă vreme departe de oraş, într-o restrânsă comunitate, pierdută la capătul lumii, ca să

înţelegi atracţia, farmecul naiv al unei asemenea seri. Toţi veniseră să se distreze şi-ţi făcea plăcere să-i vezi Veselia lor era ţesută din lucruri simple, care n-ar fi fost posibile în alt cadru şi care dădea un aer înduioşător, unic, asemănător cu o reprezentaţie teatrală de provincie şi cu un spectacol de bâlci, cu o imperceptibilă dar esenţială nuanţă în plus, ce ţinea de mediul în care se desfăşura

Pe când publicul îşi ocupă locurile în sală, Simon, în culise, o machia pe Minnie care, deşi insistase atât, nu părea, tocmai încrezătoare în talentul lui. Ea se studia într-o oglindă cu mâner, îşi arcuia buzele, îşi adâncea obrajii cu o falsă seriozitate ce ascundea perfide intenţii

— Mai insistă puţin la gene... Ce Dumnezeu! nu-mi îngroşa buzele chiar aşa.

— La drept vorbind, te-ai fi descurcat singură mult mai bine.

— Ai dreptate, dar...

— Dar?

— Nu apăsa, mă doare!

Coridoarele erau acum pustii, iar sala ticsită. În cele din urmă sosi impunătorul doctor Marchat într-un frumos costum negru ce-i punea în valoare siluetă şi-i accentua paloarea feţii, dându-i un aer şi măi, distins. Privindu-l, te duceai cu gândul la un ministru sau la un societar al Comediei franceze. Era urmat, la o respectuoasă distanţă, de personalul său, printre care se număra şi doctorul Crou ce se strecură iute, cu mersul lui uşor legănat. Doctorul Marchat se aşeză într-un fotoliu în faţa scenei, cu o gravitate studiată, ca un om ce nu se amuză cu una cu două. Cei din spatele lui aşteptau... Nu le mai rămânea decât să privească, să asculte şi să petreacă până la miezul nopţii câteva ceasuri plăcute. Simţeai că pământul e tânăr, că se învârteşte fără oprelişti în cerul înstelat.

Ca toate ceremoniile de pe Crêt d’Armenaz şi aceasta începu cu un discurs al lui Saint-Geliès care apăru în avanscenă ca să felicite cu anticipaţie actorii şi să recite

un mic cuplet la adresa directorului, om inteligent, cult, scăpărător, devotat. Apoi luminile se stinseră şi cortina se ridică dezvăluind o misterioasă pădure, sugerată cu mijloace ingenioase dar impresionante încât numai un om de rea-credinţă nu ar fi fost mişcat. Părea că te afli brusc în codrul adânc pe care trebuia să-l străbaţi ca să ajungi în „Casă" şi care continua să scânteieze în noapte, încercuind clădirea cu trunchiurile lui neclintite, înveşmântate în promoroacă. Dar codrul de pe scenă era scăldat în soare, sub un cer de un albastru intens. Un tânăr aştepta cine ştie de când, poate de totdeauna, neliniştit că nu-i apare iubita al cărei soţ gelos o obligă să recurgă la o asemenea întâlnire; dar în ciuda neliniştii pe care se străduia s-o exprime, nu era om în sală care să nu-l invidieze la gândul că imediat după terminarea monologului, femeia visurilor lui îşi va face apariţia. Într-adevăr apăru. Un uşor murmur de admiraţie străbătu sala când Minnie se arătă pe scenă. Niciodată nu fusese mai frumoasă. Purta o rochie lungă de mătase neagră cu galben, ca un personaj dintr-o stampă japoneză. Pe cap avea o pălăriuţă neagră ce-i strângea părul astfel încât părea şi mai seducătoare.

Dialogul era simplu şi grav; cele două personaje schimbau fraze scurte, cadenţate ca versetele unui poem, dar cuvintele lor semănau cu cele rostite pesemne în paradisul pierdut de Adam şi Eva; te cufundau în mister şi în puritatea iubirii dintii. Înţelegeai că descoperiseră unul cu ajutorul celuilalt cea mai miraculoasă stare care poate fi concepută pe pământ dar primeau miracolul cu simplitate, ca fiind singurul mod de a sorbi fericirea.

Apoi actorii s-au retras, văzduhul s-a întunecat iar pădurea a fost învăluită în noapte.

Cei doi tineri apărură iar. Fericirea lor era însă umbrită, atinsă de un rău neştiut; îi ameninţa un pericol: soţul, războiul, trăsnetul ce se abate mereu asupra celor ce iubesc; dar iubirea îi ocrotea de toate primejdiile. Ea i se

adresă: „Nu crezi că se poate muri în adoraţie?”... iar el „Nu, căci prin adoraţie, suprimi moartea: mori doar atunci când uiţi că iubeşti...”

Cu aceste cuvinte, cele două părţi ale cortinei se împreunară ca într-un sărut.

Şi se deschiseră din nou iar cerul, codrul, totul era cufundat în noapte, o noapte curată, albastră şi prin transparenţa ei filtra scânteietoarea lumină a luceferilor de aur, luceferi cu mai multe braţe, ca în poze. Tânărul stătea întins pe un covor de frunze iar ea, în genunchi, îl ţinea de mină. El o întrebă: „Spune-mi, ţi s-a mai întâmplat vreodată? — Ce anume?... — Să închizi ochii... De ce? — Fiindcă e de ajuns să închizi ochii ca totul să se săvârşească...”

Asta era tot. Din culise, Simon auzi lungi ovaţii ce urcau spre Minnie. Aproape imediat o zări părăsind, zâmbitoare, scena scăldată în lumină şi apărând în frumoasă rochie ce se mula seducător pe şolduri, pe piept. Ea trecu pe lângă el ca o vijelie, îl atinse iar el observă cu părere de rău cum trupul ei plin de viaţă dispare în întuneric.

Piesa următoare era precedată de câteva interludii. Simon se urcă pe scenă împreună cu doi-trei prieteni ca să pună la punct câteva detalii şi, printr-un ochi din cortină, privi sala. Pentru o clipă, sub ochii lui, mulţimea îşi pierdu anonimatul, iar figurile încetară să mai fie simple licăriri în penumbră. O zări de departe, într-un grup de fete, pe Ariane, cu faţa-i ca o floare deasupra unui guler alb în formă de petale. Stătea nemişcată, mititică, între colegele ei de care se distingea cu greu. Simon s-a retras repede, tulburat, cu imaginea mulţimii devenită iarăşi anonimă, în care Ariane era doar un chip ca oricare altul.

Coborând de pe scenă, ajunse în culisele întunecoase, unde actorii profitau de pauză ca să se schimbe, să se îmbrace sau să-şi repete rolurile. Îşi aminti cu plăcere de spectacolele în care jucase cândva, la colegiu; aproape

că-i părea rău că o refuzase pe Minnie. Dincolo de scenă se auzeau frânturi de conversaţie, scârţâit de scaune. Spectatorii se ridicau să fumeze pe culoar. Se schimbau decoruri, se băteau cuie, se fixau pânzele. Actorii se certau pe un ciot de oglindă ca să se machieze. Mereu lipsea câte ceva; dacă reuşeai să pui mâna pe oglindă nu mai găseai cutia de machiaj sau constatai că luminările sunt pe terminate. Simon alerga neobosit de la unul la altul, ajutându-i pe cât se pricepea, în timp ce în faţa ochilor lui plutea confuz un chip strălucitor. Cine?... La pick-up, prima parte a uverturii *Tannhäuser* se termina cu o notă ascuţită. Şi cum Simon sări să întoarcă discul, se ciocni de Minnie care apăruse din întuneric.

— Delambre!... Tocmai pe dumneata te căutam!

Era lângă el, cu ochii ei vioi, pătrunzători. Deşi n-o căutase, prezenţa ei îi potolea o tainică speranţă. Simţi mâna ei pe braţ. Minnie îşi scosese pălăriuţa neagră şi o înlocuise cu o panglică verde legată la spate, dar era îmbrăcată tot cu rochia strâmtă ce fremăta la fiecare mişcare. Îşi agita întruna mâinile de nerăbdare.

— Închipuie-ţi că nu-mi găsesc broşura.

— Ce broşură?

— Textul, rolul meu! N-ai văzut-o? Nu ştiu, ce mă fac. E groaznic, adineauri era aici. Îi trebuie sufleorului.

— O s-o găsim, nu te teme! o asigură Simon.

Dădu, puţin nervos, la o parte câteva scaune, se strecură printre mese, când auzi strigându-se:

— Simon!

— Ai găsit-o?

— Nu. Dar mi-am adus aminte. A rămas în cameră. Vrei să fii amabil şi să o cauţi? La etajul cinci, ştii unde? Uite cheia. Din vestibul, împingi uşor a doua uşă. Trebuie să fi rămas pe noptieră, lângă pat... Simon! strigă ea din nou pe când el se îndepărta în fugă, ai să găseşti într-un taler de cositor pe aceeaşi noptieră şi o panglică de catifea neagră. Te rog să mi-o aduci.

Pe când îi vorbea, Minnie scoase câteva ace de gămălie, trase câteva aţe. Simon ţâşni spre uşă.

— Simon!...

— Aşa nu se mai poate trăi! zise el râzând. Ce mai vrei?

— Nimic. Nu uita de panglică neagră!

Simon nu ştia prea bine ce-i cu el. Se gândea la camera în care avea să pătrundă. Strigă în urma lui: „Aveţi grijă să schimbaţi discul!” Coridorul era ticsit. Trecu pe lângă mai multe grupuri care discutau cu însufleţire, apucă pe o scară, se întoarse, se rătăci. Pe când urca grăbit treptele, îl oboseau două silabe scurte ce îi însoţeau ritmic paşii: „Minnie-Minnie-Minnie!” Se afla la etajul întâi, între două coridoare. Toată suflarea de pe Crêt d’Armenaz era adunată în sălile şi pe culoarele de la parter. Coridorul de la etajul întâi părea pustiu şi sonor, groaznic de pustiu şi de sonor. Cel de la etajul al doilea, la fel. Simon îşi aduse aminte de ziua când se rătăcise, la începutul şederii lui în această bizară clădire amintirea schimba pe loc sensul acelei zile, semnificaţia acelei neobişnuite clipe. Ceea ce i se întâmpla acum era urmarea zilei de atunci – trebuia să se întâmple. Pe când se rătăcise prin coridoare, văzuse negreşit, în închipuire, femeia care avea să-i spună într-o zi: „Delambre, dragul meu Delambre, te rog, adu-mi panglică neagră”... Evenimentele se înlănţuiau într-un mod neprevăzut. O nouă încăpere nebănuită se deschidea în inima vechiului castel. La urma urmelor de ce n-ar fi viaţa „asemănătoare unui vis”?...

În sfârşit Simon ajunse în partea de sus a scării, la ultimul etaj, în faţa unei uşi. „Să încerc acum cheia”.

Nemaipomenit se potrivea. Intră în vestibulul în întuneric, dădu de o ladă, apoi de o masă, dar nu găsea întrerupătorul. Dădu de o a doua uşă pe care o deschise. Pătrunse în odaie. Peste codrul în pantă, luna plină, suspendată în mijlocul ferestrei, îşi trimitea razele pe fragilele obiecte ce compuneau universul doamnei Charmèdes, pe când norii se îngrămădeau într-un alt colţ

al cerului. Simon atinse un comutator, apăsă şi dintr-o mişcare făcu să dispară luna, codrul, noaptea. Camera apăru aşa cum era; obiectele îşi recăpătaseră consistenţa şi vorbeau despre Minnie în termeni nedeghizaţi. Dar ce căuta acolo?... Cât de departe era clipa în care Minnie îi rugase să urce! Cât de departe era toată mulţimea ce se agita la parter. Şi cât de departe era şi spectacolul cu decorul lui de carton!... Privi divanul, examină noptiera superbă, dar absolut goală. Nici o broşură, nici o panglică neagră, nici un taler de cositor. Ce să facă?... Zări un raft cu cărţi. Căută. Nu găsi nimic, se enervă; se întrebă ce caută acolo – apoi nu se mai gândi la nimic. La urma urmelor, era firesc. De multă vreme trebuia să se întâmple! Ce anume?... Se învârti ameţit prin odăiţa parfumată, plină de flori. Făcând un pas înapoi, căzu pe divan. Divanul ei. Divanul pe care în acea seară, după ce se va dezbrăca, ea se va întinde goală. Căci îşi amintea fraza pe care i-o aruncase odată rizând – o şi vedea cu dinţii ei strălucitori, cu buzele uşor deschise: „Haide, dragul meu, doar ştii bine că o femeie frumoasă se culcă goală!...” Mai stăruia în cameră parfumul ei. Şi acea linişte extraordinară. Abia mai răzbea – surd, de jos, forţele din *Tannhäuser*, da, tot *Tannhäuser*. Tema revenea, ca un pumnal. Fereastra dădea spre cărare. Mai multe femei ieşiseră în curte şi discutau. Cum de se auzeau atât de bine? Simon observă că fereastra nu e bine închisă. O trânti ca să nu mai audă, dar nu reuşi s-o fixeze. Pe masă se găseau pahare şi o sticlă de Porto. Ia te uită, două pahare... De jur împrejur reviste, rame aurii, argintii, fel de fel de nimicuri, tot ce poate fi mai fermecător, dar nici vorbă de broşură sau de panglică neagră. Capul îi vâjâia. Prea ar fi fost ridicol să se întoarcă cu degetu-n gură. O să râdă de el. Minnie! „Minnie-Minnie-Minnie”. Pe culoar se auziră paşi repezi, scârţâit de clanţă. Era Minnie care izbucni în râs.

— Nu te deranja! Dar ştiu că te ocupi de broşura mea.

Te lăfăi pe divan, scotoceşti prin bibliotecă, dai iama prin lucruri!... Bărbaţii ăştia!... Vrei o ţigară?

Se apropie de el. Glasu-i suna fals. Făcu o piruetă-două prin cameră, deplasă câteva obiecte. Gâtul se profila cochet; pieptănătura ridicată îi scotea în evidenţă ceafa fină. Avea din nou un aer hotărât, cuceritor, iar ochii ei râdeau cu poftă printre genele rimelate.

— În fond, mai avem timp... Interludiile ţin mai bine de o oră... Şi cum Simon dădu să plece, ea îi zise cu vioiciune: Poţi să mai stai. Fii liniştit: mai sunt cel puţin doi-trei care au de recitat din Victor Hugo.

Şi luă sticla, turnă în cele două pahare, întinzând unul lui Simon. Acesta răsfoia pe genunchi câteva reviste. Rochia era atât de subţire încât se zărea prin ea albul furoului.

Dădură veseli paharele peste cap. Băutura îi încălzi. Afară era noapte; se auzeau glasuri tinere, stridente. Când şi când mai răzbeau viorile din *Tannhäuser*.

— Priveşte, dragul meu, ce fermecători suntem, zise Minnie luându-i revistele şi trăgându-l lângă ea, în faţa unei oglinzi lungi ce ajungea până aproape de duşumea.

Îmbrăcată ca pe scenă, drapată în mătase, suplă, mlădioasă, ea era, într-adevăr, fermecătoare.

— Ia te uită! parcă ar fi un vis!

Îl atinse uşor cu mâinile şi îşi apropie obrazul de al lui; el îi simţi respiraţia... Încerca să reziste voluptoasei învăluiri în care simţea că ceva din el se topeşte chinuitor, încântător; închise ochii... Da, parcă era în vis, nimic nu mai părea adevărat, viaţa devenise tot atât de puţin reală ca cea de pe scenă sau ca un vis.

— Ce ciudat! La câteva zile după venirea mea m-am rătăcit în „Casă” Treceam dintr-un culoar într-altul şi mi se părea că la capătul fiecăruia mă aşteaptă ceva... Am retrăit aceeaşi impresie urcând adineaori... Înţelegi misterul scărilor, al coridoarelor pustii, al ungherelor, al uşilor?... Ai mereu impresia că se va întâmpla ceva... Într-

un loc *anume*!... Şi iată acum odaia asta complet izolată... Dumneata... eu...

— Ei bine, eşti aici, zise Minnie râzând. Ce poate fi mai simplu?

Ea l-a luat de mână, el şi-a tras-o.

— Ascultă... zise el. Vântul!

Vremea se schimbase. Pe neaşteptate iar luna nu se mai vedea; simţeai că în cer se pregătea furtuna. Dar lângă el, Minnie încerca să nege prin prezenţa ei importanţa celor ce se petreceau afară,

— Ţi-a plăcut piesa, poemul? îl întrebă, ea. Cum ţi s-a părut?

— Foarte aerian, eteric, puţin vag, cred...

Nu tocmai vag. Erau câteva lucruri frumoase, fine, incisive... E drept că semnificaţia frazelor depinde mult de împrejurări...

— Ce vrei să spui?

— Îţi aminteşti de frază de la sfârşit când el e pierdut în vis şi spune...

— Stai puţin! Cred că-mi amintesc. Într-adevăr e frumos... „E de ajuns... e de ajuns să închizi ochii...” Şi mai departe?

Minnie se întoarse spre el; ochii-i străluceau sub uşoara arcuire a sprâncenelor... „E de ajuns să închizi ochii ca să se săvârşească...” Şi, rostind aceste cuvinte, râse puţin răguşit, şi îi acoperi ochii cu mâinile.

El se desprinse dar inima îi bătea sălbatic; mâinile-i rămăseseră încleştate în mâinile ei, buzele ei cărnoase, roşii, nasul ei fremătau; ochii ei cruzi în care strălucea o scânteie ascuţită îl priveau în dreptul gurii.

— Minnie!... strigă el înăbuşit, Minnie!

Era spaimă în glasul lui. O striga aşa cum chemi în ajutor. O strângea la piept şi se lăsa învăluit în căldurii ei, în toropeală ei, genunchii lui atinseră genunchii-i mici, încăpăţânaţi că de copil. Capul îi alunecase pe gâtul ei şi-i simţi gustul pielii; o ţinea strâns, încordat şi neliniştit, şi

ar fi stat aşa multă vreme, încleştat, îmbrăţişând trupul a cărui zvâcnire o simţea ca într-un vertij; fără să-şi dea seama, buzele ei îl sărutau ca petalele unei flori abia deschise.

Vântul şuiera în vârtejuri în jurul clădirii şi sufla pe sub uşă. Fereastra se deschise pe neaşteptate purtând până la urechile lui

Simon urletul torentului. Atunci, cu un gest brusc, o împinse pe Minnie, îndepărtă cu o mina hotărâta acel univers haotic cu gust de sânge spre care îl purtase Minnie. Se eliberă. Ascultă acum de o poruncă, de o voce izvorâtă din adâncul lui. Nu se mai afla în camera doamnei Charmèdes. Prin fereastra deschisă, torentul, copacul veneau să-l ducă spre o altă lume. Strigă.

— Minnie, auzi vântul?

Ea îl privi fără să înţeleagă, întrebându-se dacă nu înnebunise.

— Ştii ce înseamnă? mai strigă el. Închide ochii, Minnie, închide ochii! Ascultă! Ştii ce înseamnă acest vânt?

Ea nu înţelegea; nu-l mai văzuse astfel, nu-i mai văzuse acea expresie halucinantă, crispată şi se sperie.

— Vine primăvara! strigă el. Primăvara, înţelegi?

O luă la fugă pe scări, iar Minnie avu impresia că-l mai aude strigând: „Primăvara! Primăvara!...”

IV

TIMP DE OPT ZILE, NINSOAREA acoperise totul.

După serbare, la ieşirea, din pavilion, albul devenise orbitor; zăpada cădea în vârtejuri jucăuşe, luând pe sus, de-a valma, bolnavi şi invitaţi, împotmolind maşinile care-

i aşteptau. Vremea se schimbase fără să prinzi de veste, cum se întâmpla în ţinuturile muntoase, unde, într-un ceas, cerul se acoperă cu nori grei. O pală de vânt biciuia văzduhul, şuiera printre brazi, răscolea cu furie zăpada. Era însă ultimul, asediu; peste troienele ce începeau să se înmoaie, sufla vântul de primăvară... În zilele următoare cerul şi pământul fuseseră prinşi în volute. În înlănţuiri, în vârtejuri; pretutindeni stăruia o masă cenuşie fără început şi fără sfârşit. Astrele dispăruseră, deodată; zeii, forţele binefăcătoare se retrăseseră. Pământul istovise în marea serbare a iernii. Sărise, pesemne, de pe orbită şi rătăcea într-un univers potrivnic, mistuit de suferinţă.

Simon îşi reluă viaţa de toate zilele, o viaţă în care nu mai era loc pentru evenimente ca cele de curând trăite. Când îşi aducea aminte cum fugise de la Minnie, încurcând scările, coridoarele, poticnindu-se, i se părea că visase. Prin ce se deosebeau cele trăite aievea de tulburătoarele lui vise? Momentul trecuse repede, n-avea rădăcini în viaţa lui anterioară şi era respins de clipa prezentă. Până şi aducerea aminte i se părea nesăbuită. De cum se tir zise din mrejele ei îşi recunoscuse greşeala: Minnie era o femeie ca oricare. Nu se împăca însă cu gândul că o îmbrăţişase, că o dezmierdase; respingea cu hotărâre ideea că o asemenea scenă s-ar mai putea repeta. „Poveste încheiată!” Gestul său necugetat nu-l mai preocupa, îl dăduse uitării; nu mai exista. Şi totuşi... Sunt pe lume greşeli aparte, care în loc să întunece conştiinţa o luminează, aduc sufletului o evidentă şi necesară limpezire. Simon nu se mai îndoia acum; Minnie te îndemna s-o doreşti pe Ariane, aşa cum boală te face să doreşti sănătatea, îndoiala – certitudinea, noaptea – ziua.

În acest timp, afară viforniţa nu contenea. Trombe de zăpadă se abăteau şuierând; prăbuşiţi de povară grea, brazii cădeau de-a curmezişul potecilor. Într-o singură

noapte pe tot drumul ce lega valea de înălţimile d'Armenaz, stâlpii de telegraf se prăvăliseră cu fire cu tot. Pavilioanele rămăseseră mai multe zile cufundate în întuneric iar „Casa" fu nevoită să facă faţă din rezerve. Cu parâmele sfărâmate, barca era purtată de valuri... Dezlănţuirile naturii se abăteau neîndurătoare asupra bolnavilor. Serbarea se isprăvise cu adevărat! În aerul umed şi subversiv, plămânii erau neputincioşi. Pe uşile închise, anunţurile care interziceau vizitele se înmulţiseră. O suspecta activitate fusese observată în câteva rânduri către mica sală albă, ascunsă în subsolurile clădirii, într-un loc unde nu stânjenea pe nimeni şi unde ţi se îngăduia să petreci câteva ceasuri între două lumânări, înaintea despărţirii definitive.

În rest, viii şi morţii continuau să coexiste în neînţelegere, separaţi de o reciprocă şi intimă ignoranţă. Fiecare putea spune celui ce-şi lua rămas bun: „Nu te mai cunosc" – iar formula nu era considerată o profanare. Morţii fac parte dintr-o altă societate, iar viii nu mai vor să ştie de ei. E ca şi cum nu şi-ar plăti cotizaţiile,renunţând astfel la toate avantajele celorlalţi; trebuia să aleagă!... Cu amărăciune, morţii optaseră.

Simon se miră de atitudinea lui când află de moartea cuiva. Se mulţumea cu un oftat şi simţea că cel al cărui nume fusese rostit pentru ultima dată intra într-un tărâm straniu, cu locuitori derizorii despre care spui doar „Nu-mi va mai fi niciodată prieten..."

Uneori, seara, tânărul auzea bătăi în uşă. Era Jérôme; înalt, tăcut, privea departe, mai departe ca oricând... Cum Simon nu mai găsea ce să-i spună, scotea din dulap jocul de şah. Jérôme se supunea, descumpănindu-l pe Simon prin calmul său. Simon încerca să-l imite, să se concentreze fără să se înfierbânte; era însă un exerciţiu dificil. Piesele se mutau ca de la sine în cele mai expuse poziţii. Simon se simţea o victimă. Mâinile calme ale lui Jérôme aşteptau întinse pe masă, apoi luau una câte una

piesele descoperite fără nici o noimă de Simon. Frumoasele mâini ale lui Jérôme păreau că râd. În clipele acelea Simon nu mai putea suporta privirea lui. Îl detestă.

Cam pe atunci, în zare, printre rafale şi astre oarbe, apăru un om.

Era Pondorge.

Sala se umpluse chiar din prima zi. Aproape toţi de pe Crêt d'Armenaz erau prezenţi înainte de ora anunţată şi-l aşteptau pe „orator". Nu se putea încă vorbi de succes, dar îmbulzeală era. Prietenii şi adversarii lui Pondorge alcătuiau o masă amorfă în aşteptarea evenimentului. Sub orice formă s-ar fi desfăşurat, nădăjduiau cu toţii să facă un haz pe cinste. Femeile nu erau admise. Până la începerea conferinţei cei din sală nu se sfiau să se agite şi să spună fel de fel de lucruri deşănţate. Cinci-şase bărbaţi scoseseră mesele din sală şi aranjară cu chiu cu vai scaunele pe mai multe rânduri, activitate ce oferea, mai ales celor care o desfăşurau, un serios prilej de zgomot. Se întunecase de-a binelea când în uşă apăru, binecunoscuta siluetă a lui Pondorge. Atunci se petrecu un lucru neprevăzut. Când eroul zilei se instală pe mica estradă anume amenajată, păru cu totul transformat. Lampa aşezată ceva mai jos, pe o măsuţă, îi lumina brutal chipul, sculptând forme stranii, adâncindu-i ochii astfel încât aducea cu o apariţie selenară ce domina mulţimea adunată în speranţa unei distracţii de care acum începea să se îndoiască. Şi că pentru a justifica noul simţământ ce se strecurase insidios în sală, deodată, în tăcerea ce se aşternuse, Pondorge. Pe estradă, singur în lumină, deschise gura şi, cu un glas nemaiauzit, începu:

— Domnilor, eu sunt Omul din Neanderthal!...

Ciudat era că nimănui nu-i dădu prin minte, să râdă. În umbră, Lablache, „cugetătorul", înghiţi în sec iar comandantul Lombardeau încercă să-şi mişte piciorul prins între două scaune. Cei doi nu erau prea departe de

a considera plauzibilă surprinzătoarea mărturisire aruncată de Pondorge auditoriului uluit şi-şi spuneau pesemne că Omul din Neanderthal trebuie să fie ceva între marţieni şi Ultimul Mohican.

„Sunt duşmanul vorbelor, continuă Pondorge. De îndată ce în loc să simţi un lucru încerci să-l exprimi, el încetează să aparţină realităţii iar când oamenii încep să vorbească nu se mai înţeleg între ei. De aceea mă alătur celor care au încercat să spună ceva în afara gramaticii şi, într-un fel, în afara cuvintelor. Îi înţeleg pe cei ce-şi intitulează opera Viziune inspirată de o aţă găsită pe masă. Îi înţeleg pe cei ce spun: «O pălărie moale mai importantă decât calculele asupra timpului». De aceea mi se pare mai simplu să vă spun de la bun început. Sunt Omul din Neanderthal. Acum putem sta de vorbă”

Cei din sală se uitau unii ia alţii: neliniştea care se instalase la începutul discursului se transformă într-o adevărată derută. Nu mai ştiau ce să creadă despre Pondorge. E nebun, e beat, e anarhist? Într-un colţ, domnul Lablache şopti: „V-am avertizat eu!” Să fi fost milă, îndurau faţă de confuzia lor sau calcul? Ca şi cum ar fi uitat de unde pornise, Pondorge începu să le povestească tot felul de întâmplări. Când un om istoriseşte ceva e întotdeauna înţeles. Mai întâi le vorbi despre meserii. Pondorge făcuse de toate în viaţă. Toate meseriile sunt sfinte, egale ca importanţă sau deşertăciune, cum vrei s-o iei; căci nu funcţia sfinţeşte omul ci omul sfinţeşte funcţia. Cândva lucrase într-un magazin de vechituri. Apoi a instalat extinctoare, după-aceea, încuietoare la uşi. Între timp făcuse un stagiu la un librar unde a citit mult şi a vândut puţin.

Povestea cu haz, fără reţinere, cu vervă, descreţind frunţile. Tuturor. Ţinea mai ales la o istorioară cu o drăcie de broască atât de. Perfecţionată, de savantă, de complicată, cu declic lin şi totuşi, vai.! atât de greu de descuiat, încât era admirată ca un obiect de o

ingeniozitate diabolică dar inutilă şi periculoasă. Nu puteai s-o montezi nicăieri. Era înzestrată cu fel de fel de mecanisme: intona *Marseieza*, era prevăzută cu un mecanism de ceas şi cu un sistem de a apuca nasul curioşilor care s-ar uita prin gaură cheii; dar înainte de a fi folosită trebuia să-i învârti un anume resort într-un cuvânt era bună de orice numai să încuie o uşă nu!... Cam aşa sunau poveştile lui Pondorge şi de erau urmărite fiindcă izvorau din suflet, erau vii, şi pe lângă hazul lor aveau o frumuseţe, o graţie la care nu puteai rămâne insensibil. Puteai, să le consideri neînsemnate, dar reuşeau un lucru uimitor: auzindu-le deveneai mai bun. Istorisi apoi întâmplarea cu păianjenul: era vorba de un mic păianjen pe care Pondorge îl descoperise într-un pod. Un biet punct roşietic, minuscul, pe o uşă cenuşie. La început a crezut că-i o pată. Ca să-l poţi vedea ca lumea aveai nevoie de o lupă. O stea cu picioruşe aproape invizibile: frumos ca o stea de mare şi mic cât un grăunţe de nisip. Dar era ceva miraculos în acel grăunte: se mişca, trăia, lucra! Da! în tăcere! Şi Pondorge continuă, ridicând glasul: „micul păianjen ţesea în tăcere ceva nevăzut, dragii mei!... Nu încercasem niciodată cu adevărat o emoţie, şi iată că deodată, fără reclamă, fără propagandă, fără radio, fară dascăli, înţelegeam că în faţa ochilor mei se află cel mai minunat mister: viaţa! Vedeţi, nu ştiusem până atunci ce înseamnă viaţa. Dar iată că am surprins-o în flagrant delict, ca să spun aşa, absorbită în lucruri atât de mărunte, de neînsemnate pentru noi, sfidându-ne! da, sfidând invenţiile noastre, ştiinţa noastră, adunările noastre, tot ceea ce mi se părea pe atunci că e important în lume! Am înţeles că noi eram ridicoli, neînsemnaţi! Studiasem istoria, geografia, Constituţiile, cele optzeci, de departamente. Credeam că planeta era organizată pentru noi, credeam în binefaceri, în Declaraţia Drepturilor, în rolul războaielor. Dar iată că descoperisem brusc, pe uşa podului meu, într-o crăpătură a lemnului, o forţă faţă de

care toate manifestările noastre nu erau decât uşoare unduiri la suprafaţa apei – descoperisem resortul care pune în mişcare mecanismul, da, acea forţă ascunsă răspândită în jurul nostru, care nu-şi bate capul cu filosofii noştri nici cu datele măruntei noastre istorii, ci îşi vede de treabă, în linişte. Micul păianjen se născuse din aceeaşi forţă ca şi noi; da l-am simţit antrenat la fel de implacabil şi măreţ ca şi mine în marea maşină ce aduce pe lume vieţuitoare şi le zdrobeşte – mă simţeam frate cu el, vedeţi, frate de suferinţă, de ignoranţă, de dor; mă gândeam că peste zece peste douăzeci de ani, pe aceeaşi uşă, în acelaşi loc, în aceeaşi crăpătură, va apărea un alt păianjen asemănător, din aceeaşi familie de păianjeni, cu viaţă atât de scurtă!...”

Sala îl asculta. Unde vroia să ajungă? Deşi povestea tot soiul de istorioare şi rătăcea în paranteze, puteai să surprinzi în urzeala puţin greoaie a frazelor, un obscur elan şi o anume inspiraţie. Se întâmpla uneori ca „ulciorul lui cu idei”, cum spunea el, să explodeze brusc, şi atunci ieşeau la iveală formule clocotitoare. Un gând părea că-l frământă îndeosebi: faptul că oamenii de azi se lasă înşelaţi, trăiesc din minciuni. Înşelaţi de ideile lor, de maşinile lor, de tot ceea ce confecţionează, înşelaţi între ei, ideile nefiind decât simple produse ca oricare altele; fabricate în serie ca şi conservele, îşi pierdeau din prospeţime. Fusese dată uitării arta esenţială, arta de a privi care este arta de a trăi. Aici era punctul nevralgic. De când găseşti fructe în magazin şi compot de mere în cutii de tinichea, uiţi că merele cresc în pom. Ar fi timpul, spunea el, să cutreierăm puţin prin livezi şi să privim cum cresc merele. „Câţi oameni sunt în stare azi să se oprească în faţa unui măr şi să se bucure de el, să-l vadă ca pe un lucru împlinit, care nu înşală? câţi oameni sunt destul de simpli, destul de puri pentru o asemenea privire, pentru o asemenea bucurie?...” Nu, oamenii de azi nu ştiu să privească decât ceea ce li se arată printr-o

derizorie publicitate. Şi acest rău nu era, după Pondorge, decât o manifestare printre multe altele a voinţei sociale de a împiedica omul să gândească singur. Omului nu i se îngăduie să gândească singur, ci în horă! În familie! Să lucreze în serie! Trebuie să respingă tot ceea ce iese din comun! Să accepte retorică! Morala! Iezuitismul! Radicalismul. Dar aşa nu se mai poate!.

Pondorge se pornise. Se exprima acum cu o vervă infernală. Povestea lucruri îngrozitoare, cărora cu greu le puteai da crezare. Vorbea de străzi, de oraşe unde omul nu-i lăsat singur, unde e urmărit şi hăituit de gălăgie, de cuvinte, de afişele de pe ziduri. „Strada, spunea el, îşi râde de voi ca un copil care cu un ciob de oglindă viră lumina în ochii omului, ca să-l orbească". Şi nu era decât un mic exemplu din tot ce se petrece în societate. „Şi societatea îşi pierde timpul virând soarele-n ochi ca să vă împiedice să vedeţi limpede. Nu cu oglinzi ci cu proiectoarele cu care ajunge până în cele mai pierdute cotloane. Omul n-are voie să rămână o clipă singur. Să nu piardă vremea! În momentele voastre de destindere, societatea vă strecoară perfid un ziar. «Aţi văzut? Riscaţi să nu ştiţi că portăreasa septuagenară, până acum cunoscută în cartier ca o persoană onorabilă, şi-a împins cu mătura rivala în pivniţă, după ce a încercat s-o facă să bea amoniac!» Şi nu întotdeauna ştirile din marile cotidiene sunt la fel de inofensive!" Pondorge vorbea de prostituarea universală a cuvintelor, a ideilor. Spunea că totul e corupt, degradat. Oamenii se cred isteţi azi fiindcă primesc de pretutindeni multe idei. Toată lumea are azi idei. Dar sunt ideile altora. Cui aparţin? Nu se mai ştie. „În ziar scrie că...", „La radio s-a spus..." Prea multe idei anonime. De aceea lumea e neputincioasă.

În sală nu mai suflă nimeni. Toţi erau cu ochii asupra lui Pondorge. Nu se mai amuzau. Aşteptau. Aşteptau un unul, o concluzie. Un cuvânt care să rezume, să explice totul, să fie un program. O concluzie ca o uvertură,

Simţeau că trebuia să vină. În primul rând, Saint-Geliès devenise serios. Domnul Lablache privea ţintă.

„Unde-i omul în stare de un gest adevărat? strigă Pondorge. E imposibil să faci un gest adevărat, neconformist, să creezi, când toate actele noastre ar trebui să creeze, să inoveze ceva: pe noi înşine, prieteni! Când bem, mâncăm, scriem cărţi, pescuim, nu suntem noi ci alţii în locul nostru, gesturile noastre nu pornesc din noi, ci sunt preluate, relatate undeva, sau urmează să fie relatate! Acţionăm mereu că toată lumea, fără să ne mai gândim: şi nu facem decât lucruri despre care am auzit vorbindu-se. Astfel ajungem victime ale cuvintelor! Ei bine, trebuie să renunţăm odată, pentru că asta ne sufocă! Altminteri crăpăm! Cum vreţi să trăiţi dacă nu faceţi decât ce vi se spune? Cum vreţi să progresaţi, apăsaţi cum sunteţi de povara lucrurilor auzite şi învăţate? Cum vreţi să respiraţi dacă trageţi în piept aer de împrumut? Spuneţi?... Am venit aici să încerc să vă învăţ un lucru: ce este puritatea!...”

Făcu o pauză şi dădu peste cap un pahar cu apă. Drept, cu privirea spre sală, Pondorge continuă să vorbească, să gesticuleze. Dar nu-l mai ascultau, ultimele cuvinte se pierdură în ropotul de aplauze; succesul îi impunea tăcere. Atunci, văzând că nu poate să continue, după ce încercase în zadar să-i facă să priceapă că nu isprăvise decât introducerea, coborî de pe estradă, cu fruntea asudată şi dădu să iasă pe uşă. Toţi însă se ridicaseră şi se înghesuiau spre el; toţi vroiau să-l vadă, să-i strângă mâna, să-l felicite; încălziţi, emoţionaţi, dornici să-i spună o vorbă, se năpustiră spre uşă fără să reuşească s-o deschidă. Aveau cu toţii sentimentul că asistaseră la ceva deosebit, că ascultaseră un om pe care, până în ajun, nu-l cunoscuseră. Nu s-au mai putut gândi la altceva în ziua aceea. Şi seara vorbeau tot despre Pondorge; gesturile, privirea, zâmbetul lui puţin anxios stăruiau în memorie. Mucaliţii de profesie au fost descalificaţi şi nu mai

îndrăzneau să se facă auziţi; marele Saint-Geliès simţea cum toate meritele lui încep treptat să pălească. Domnul Lablache apăru la cină cu buzele lăsate până spre gulerul tare iar comandantul Lombardeau arboră un aer meditativ şi renunţă să mai ciocănească în pahar cu furculiţa.

Seara, bolnavii care se întorceau spre pavilion se încrucişară cu un om grăbit, adus de spate, de o paloare neobişnuită, ce alerga, poticnindu-se în zăpada căzută din copaci. Era Pondorge – „Necioplitul! – Pondorge fără aureolă, fugind, prin frig, în pantalonii lui zdrenţuiţi şi în haină albă de zidar.

Grupuri-grupuri urcau agale, iar comentariile nu conteneau.

— De ce a spus că e Omul din Neanderthal? întrebă cineva.

— Dar, la urma urmelor, ce înseamnă Neanderthal?

— E un loc! Ca şi Toulouse!

Glasurile răzbeau prin ceaţă; într-un luminiş, apăru însă o stea şovăitoare ce le răspundea prin scurte licăriri.

A doua zi a fost şi mai frumos. Căci a urmat o a doua zi, apoi o a treia. Nu mai trăiau decât prin Pondorge: convertindu-se, el îi convertise şi pe cei de pe Crêt d’Armenaz.

— Aş vrea să vă vorbesc despre fericire, spuse Pondorge. Fericirea nu înseamnă posesiune. Viaţa omului îşi are ritmul ei, alternanţele ei ca anotimpurile. Trebuie să ştii să te înlănţui în actele vieţii aşa cum natura se sur pune primăverii, când fiecare floare face legământ să rodească. Dar după ce rodeşti şi împărţi rodul, trebuie să ştii să te eliberezi ca şi ea, să te lepezi de griji, aşa cum se leapădă ea de frunze, să te preocupe doar devenirea...

Atunci începu să le vorbească despre ceea ce numea „datoria dezrădăcinării”. Când ajungi să faci prea bine un lucru, să fii dominat de o idee, atunci ea încetează să te

mai slujească şi tu încetezi a mai fi o făptură vie... În ziua a treia le istorisi o poveste cu un suveran care abdicase fără nici un motiv, atras pe neaşteptate de gesturile simple, misterioase ale vieţii şi care a părăsit într-o bună zi tronul doar fiindcă dorea să cutreiere prin mirişti... În sfârşit, le vorbi despre oraşe, despre cele prin care colindase el. Căutase pretutindeni acele locuri de la marginea oraşului, în care conştiinţa de oraş se destramă, unde se prelungeşte cu ogoarele, cu marea. Iubea oraşele de la malul mării din pricina acelei îmbinări care-l tulbură pe oameni... Tot în ziua aceea le-a vorbit despre moarte; a făcut elogiul ei. „Dacă lucrurile n-ar avea un sfârşit, noi am înceta să le mai vedem. De aceea au ur sfârşit. Altminteri n-ar mai exista conştiinţă, cuget. N-ar mai exista întrebare şi nici răspuns; nici înfiorare, nici iubire! Fără moarte, dragii mei, n-ar mai fi viaţă!...” Astfel viaţa nu era simţită din plin, după părerea lui, decât prin ceea ce o neagă... „De aceea e mai multă viaţă într-un om bolnav decât în toţi oamenii sănătoşi dintr-un oraş. O să observaţi când o să vă întoarceţi la cei sănătoşi când o să-i găsiţi adormiţi în umbra oraşului; o să vedeţi cum o să râdeţi de obiectele disputelor, pasiunilor lor. Să mă ierte cei ce suferă aici! Boala e o otravă, dar o otravă folositoare care omoară în noi sentimentele parazite, minciunile, falşii zei! Boala, ascultaţi ce vă spun, e cea care face să iasă din gura oamenilor adevărul!...”

Atenţi, cei din sală se foiră tăcuţi. Simon care înţelegea că Pondorge îşi dădea acum adevărata măsură, îşi aminti de cuvintele lui Massube auzite prin perete: „Care va să zică, amice, ai de gând să ţii predici!”... Acum îl ascultau cu toţii pe Pondorge fără să îndrăznească să-l privească: se temeau de el. Acum ei se temeau de el! Ar fi preferat cu toţii ca Pondorge să rămână la extravaganţele de la început când le captase atenţia. Cel puţin ar fi fost chit! Acum fiecare cuvânt îi atingea în inimă, tăia în carne vie, şi ei ştiau că sunt răni ce nu se vindecă, de aceea îl

ascultau cu teamă pe cel ce pretindea că-i învaţă să iubească nu numai boala, ci şi moartea – nu acea imagine groaznică şi denaturată a morţii, transmisă din generaţii în generaţii, nu moartea care distruge, ci moartea care leagă şi înnoadă... După atâtea ocolişuri şi poveşti cu haz, aici a vrut, aşadar, să ajungă!... Erau înfioraţi nu mai îndrăzneau acum să închidă ochii în faţa celor dispăruţi! Nu mai puteau să lase morţii să aştepte uitaţi de toţi, în subsol, cu derizoriile haine de sărbătoare, cu mătăniile în mină, între patru lumânări! Dincolo de terorile ce-i urmăreau din copilărie, simţeau acum o ciudată dragoste pentru toţi morţii bizari, pe care învăţaseră atât de bine să-i dea uitării, lăsându-i în grija altora, ce aveau se ocupe de ei cu gesturi de funcţionari... Această neaşteptată dragoste izvora din el! Pondorge dobândise asupra or o putere monstruoasă, de care nu se puteau elibera, lături, domnul Lablache şi comandantul Lombardeau, iu coatele pe genunchi, priveau cu ochi mari duşumeaua. Saint-Geliès nu mai avea aerul lui de superioritate şi aducea acum, încotoşmănat în jerseele lui multicolore, cu o blană de animal. De undeva, nu se ştie de unde, cineva icoase un strigăt ascuţit de parcă i s-ar fi frânt oasele. Cei are veniseră în sală, fiecare cu individualitatea lui, nu mai erau în faţa lui Pondorge decât un bloc de atenţie şi stupoare. Adunaţi unii lângă alţii, se uitau în faţa lor că halucinaţi. Viaţa pătrundea prin urechi ca un val de sânge...

Pondorge, care se aplecase să bea apă, îşi ridică privirea în ropotul de aplauze. Sus, în fundul sălii, agăţaţi de mesele înghesuite în întuneric, la perete, strânşi ca sardelele, oamenii se înălţau pe vârfuri ca să-l poată vedea. Dar Pondorge n-avea vreme să se lase furat de nimicuri; era grăbit, foarte grăbit, tot mai grăbit; vroia să le spună totul. Începu din nou să le vorbească, iar ei să-l asculte, fără să se mai mişte, atenţi la vibraţia glasului lui Pondorge în conştiinţa lor. Nu mai auziseră pe nimeni

vorbind astfel. Se mirau că înţeleg cu toţii aceeaşi limbă. O frumuseţe pe care nu erau deprinşi s-o guste împreună i năştea din fiecare obiect atins de Pondorge şi toţi, deodată, simţeau că viaţa din care se consideraseră smulşi şi care părăsind-o, o regretau, ca şi când s-ar fi despărţit de o femeie iubită, acea viaţă îi însufleţea iar, ca un izvor ce ţâşnea din ei, din profunzimi în care nu coborâseră niciodată.

Pondorge vorbea fără să se mai oprească, le spunea cuvinte miraculoase care-i eliberau de spaimele lor. Privea la iar chipurile îndreptate spre el îi apăreau ca un singur chip uriaş, ale cărui pleoape erau bătute de vântul din adâncuri. Vorbea... Se gândise vreodată la ceea ce le spunea acum? Le povestea cum se nasc florile din pământ, cum se transformă pietrele munţilor în cristale. Numai despre lucruri pe care le văzuse, Totul trăia: căci natura nu cunoaşte moarte...

Vorbea, neclintit că un zeu, cu ochii ţintă spre uriaşul chip cu pleoape fremătătoare... Dar începu să respire cu greu, să se sufoce; mâinile-i tremurau, fruntea era lac de sudoare; glasul i se stingea treptat; în cele din urmă s-a întrerupt, epuizat; ceru îngăduinţa să facă o pauză... dar pe un ton şi cu o mimică atât de caraghioasă încât începură cu toţii să ridă... Nu mai credea nimeni că Pondorge poate să obosească. Până şi oboseala lui făcea vâlva, era o oboseală de succes. Pondorge se enervase pesemne; prea credeau în el. Şi atunci se auzi. Un geamăt straniu, mult mai straniu decât toate cugetările lui de până atunci. Murmură: „Ştiţi, ar fi putut fi, totuşi, o zi frumoasă!...” Nimeni nu înţelesese însă că Pondorge era decepţionat; şi cea mai surprinzătoare frază n-a mai uimit pe nimeni, n-a mai fost înţeleasă de nimeni; desigur atunci, în sufletul lui, Pondorge a început să se îndoiască de reuşita sa. Simon îşi amintea că-l auzise într-o zi spunând: „Important e ca persoana din portret să nu fie recunoscută; altminteri ai ratat, pricepi?...” Dar ce ecou

mai trezeau acum asemenea cuvinte? Un strigăt uriaş, izbucni din sute de piepturi, un strigăt de protest, un strigăt pe măsura acelui chip al mulţimii, un strigăt care se revărsă asupra sălii ca o apă ce cade din ecluze. „Frumoasă! Cu adevărat frumoasă!...” Se aflau acolo oameni care nu rostiseră până atunci niciodată aceste cuvinte. Oameni care până atunci nu le cunoscuseră semnificaţia. Spuneau poate pentru prima dată: „Cu adevărat frumoasă”...

Se isprăvise; fără să vrea, Pondorge devenise un obiect unanim aprobat. Şi după ce a încheiat, când a vrut să se retragă, uratele îi sfâşiară sufletul. Nici un om de pe Crêt d’Armenaz nu fusese aprobat, adoptat în asemenea grad. Dar asta să fi urmărit Pondorge?... Auzind uralele, nimeni n-ar fi bănuit că Pondorge îşi jură că răsună pentru ultima dată pentru el.

După îndelungi eforturi, Pondorge reuşi să se smulgă admiraţiei copleşitoare în care el nu vedea decât semne de prietenie, o prietenie ca multe altele, de care mai avusese parte; dintr-o subită nevoie de singurătate şi de libertate, din nevoia de a se regăsi, alergă până la marginea pădurii. Cu mersul lui greoi, poticnit, răscoli a zăpada adunată de patru zile. Nici accentul de adevăr cu care însufleţise fiecare vorbă, nici nobleţea interioară, nici sentimentele din care se născuseră parabolele lui, nimic din toate acestea nu există pentru Pondorge care-şi plângea, tăcut, înfrângerea. Nu-i purtase destul de departe, nu reuşise să-i ducă până la capăt, cedase unei elocinţe facile, declamatorii... Pondorge se legăna prin zăpadă, sfâşiat de această nouă durere iar sub lumina becurilor ce străbătea de departe până pe cărare, umbra lui se proiecta la nesfârşit. Nu făcuse ceea ce trebuia. Povestise întâmplări, iar ei au crezut că le-au înţeles... „Să-i dezrădăcinez, da, să-i descumpănesc, asta trebuia să fac!...”

Aşa l-a întâlnit Simon pe când se întorcea cu un grup

de prieteni de la plimbare. Oprindu-l, au băgat de seamă că Pondorge plângea. Stătea în picioare, cu pumnii strânşi în buzunar, tăcut, răvăşit. Nu-l înţelegeau. Îşi dădeau seama doar că se petrecea ceva teribil. Aveau impresia că-l vor pierde, că Pondorge se va prăbuşi sub ochii lor, în zăpadă, cu pumnii strânşi. Atunci au simţit nevoia să izbucnească şi ei în plâns. Să plângă pentru toate lucrurile neînţelese, pentru lucrurile străine pentru care altădată n-ar fi plâns. Lucruri neînsemnate pentru cei rămaşi la oraş, la casele lor, Plângeau pentru ceva de neînţeles căruia nu i se potrivea cuvântul durere. Emoţia aceea scormonea suferinţe demult trăite, ciudate, cuibărite bine – suferinţe nebănuite. Atunci, îi podidiseră toate dorurile. Toate dorurile de copil cărora n-au avut timp să le dea atenţie.

Simon porni împreună cu Pondorge. Acesta era convins că nu-şi dăduse adevărata măsură. Avea privirea rătăcită a unui om nemulţumit. Triumful fusese dat uitării, Nu mai simţea marea de oameni ce vibraseră în filmul glasului său, al gestului său. Se înălţase pesemne prea mult în sine însuşi. Nu mai putea fi decât dezamăgit. Nu-i mai rămânea decât să dispară.

V

PE POVÂRNIŞURILE MASIVULUI CEL Mare se pogora întunericul. Era frig; izvoarele tăceau. Muntele părea că se închide în sine cu pietrele, cu plantele nevăzute, cu vieţuitoarele ucise de iarna năprasnică. Te determină parcă să nu mai coborî. Simon mai simţise mina pătimaşă, braţul seducător cu care muntele încearcă să te subjuge. Trase în piept mireasma

rece, boarea ameţitoare, uneori ucigătoare, căreia îi rezişti cu greu.

Avea oare să apară?... Simţise o nevoie aprigă de-a o vedea şi i-a trimis un bilet rugând-o să vină chiar în seara aceea... îşi dădea seama că Ariane îi era mai mult ca oricând necesară. Nu mai era doar podoaba vieţii lui; nu mai era forţa de care te puteai sau nu priva. Cuvintele lui Pondorge reuşiseră s-o ucidă pe Minnie – iar Simon îşi spunea că dacă moartea, aşa cum pretinsese Pondorge, poate să lege făpturile, o face tocmai prin ceea ce au de nemuritor.

Putea oare să vină?... Simon îşi văzu de drum. Cărarea era acoperită cu o pojghiţă de gheaţă şi tânărul înainta cu greu. Zilele nu conteneau să crească; stratul de zăpadă se micşora, şi dacă se mai întâmplă să cadă vreo ninsoare, mai ales noaptea, se topea de cum atingea pământul. Curând pământul avea să se arate în toată nuditatea... La acest gând mima lui Simon bătea puternic. Asta aşteptase. Să urce spre zona de puritate, de autenticitate unde se înalţă Arborele, unde nu e loc pentru femeia de care a trebuit să fugă şi unde se va elibera definitiv de nelinişti, spălându-şi, poate, pata sărutului, să nu mai rămână urmă... Era minunat să poţi simţi o asemenea fericire, să regăseşti această prospeţime sufletească, să mai vibrezi în faţa lucrurilor. Ele nu-şi pierduseră frumuseţea, îl mai îmbiau cu gesturile lor, cu strigătele lor veşnice. Primul contact cu pământul, cu aerul proaspăt, cu crengile ce înmugureau sub zăpadă, cu toate speranţele ce palpitau de viaţă sub stratul de gheaţă şi de apă sfârşeau prin a nărui chipul ce fusese atât de aproape de al lui – chipul înspăimântător, chipul senzual al lui Minnie... Dacă că s-ar fi ivit în clipa aceea pe potecă, el i-ar fi repetat cuvintele adresate în ajun, când, sub ninsoarea ce biciuia, a întâlnit-o în preajma barierei, la intrarea în sanatoriu: „Am comis o greşeală, Minnie. Între noi nu poate fi nimic, înţelege-

mă?” Să-l înţeleagă! îi cerea prea mult. Cum ar fi putut ea să înţeleagă tot ceea ce a simţit el pe când o îmbrăţişase – acea prăbuşire interioară, acea detaşare subită... Cum putea ea să bănuiască sfâşierea lui, acel simţământ de deposedare? Putea oare înţelege cuvintele nerostite: „Nu suntem făcuţi să gustăm împreună asemenea plăceri. Există o treaptă superioară a fericirii la care nu voi ajunge niciodată cu tine... Nu vreau să mă las furat de ceea ce limitează...” Tot ce reuşise să-i spună erau cuvinte care-i trădau, care-i deformau gândul: „Înţelege-mă, destinele noastre sunt contrarii, Minnie. Eu ţintesc spre mai multă luciditate, pe câtă vreme tu...” Ea l-a privit ca în ziua când, în acelaşi loc, Simon i-a cerut să nu conteze pe el pentru serbare. „Eu?...” „Cauţi beţia, abisul. Pentru tine, fericirea înseamnă inconştienţă; pentru mine maximum de conştiinţă; la capătul căutărilor noastre nu ne aşteaptă aceleaşi abisuri.” „Nu erai atât de elocvent, i-a replicat ea pe un ton usturător, în momentul în care...” „Acel moment, i-a strigat el, acel moment n-a existat pentru mine, înţelegi? N-a existat!...” Apoi a văzut-o cum se întoarce cu paşi hotărâţi, dă colţul „Casei”, dispărând. „Să se ducă! Să se ducă! De-ar fi să n-o mai văd niciodată!” Dar în sine era trist că n-a putut s-o convingă...

Iar acum se afla pe drum şi aştepta cu înfiorare... Nu merită s-o piardă pe Ariane pentru trădarea lui de o clipă?... Cărarea ieşea din pădure, cotea şi pe spaţiul alb, dezgolit şi fără amintiri, se ivi minunatul arbore ce se aplecă uşor la marginea prăpastiei.

Simon se îndreptă spre el.

— Liniştea mea, forţa mea!... şopti el.

Pipăi trunchiul ca de atâtea ori şi se pătrunse de o bucurie fără de sfârşit. Se simţea ocrotit în acel loc. Făcuse bine că venise. Cu toată energia, arborele o alungă pe Minnie.

Dar Ariane primise oare biletul?... Avea să apară? Şi se gândea la ea cu teamă. Ucigătoarea nevoie de a o vedea,

clocotul de nelinişte îl făceau să sufere... Coborî spre torent. La câţiva paşi de el, mai jos, o scurtătură ducea spre pădure. Pe acolo avea să vină Ariane. Poteca îngheţată se pierdea în pădurea cufundată în întuneric. Respiraţia rece, suflarea domoală a torentului urca dinspre povârniş. Totul în acea seară devenea sfâşietor. Până şi torentul avea o putere înspăimântătoare. Era de ajuns să faci un pas pe potecă, să te apleci peste ramuri, să-i asculţi suflarea... Dar se auzea cu adevărat?... Uneori puteai crede că torentul amuţise... Iarna-i stăvilise paşii lichizi, îi înăbuşise căderea vijelioasă, îl acoperise cu gheţuri. Din când în când însă, sub carapacea-i albă, torentul vuia surd, ca pentru a-şi dovedi existenţa; un clipocit uşor, un fel de râs înfundat se ridica din stânca. Deşi n-avea glas, se desluşea ceva înfricoşător în larma gheţurilor lui printre stânci... Oare Ariane putea să străbată prin vraja acelor locuri? Simon trăi o clipă de îndoială, de groază... Strigă „Ariane!” dar strigătul se pierdu în pădure. Chiar atunci i se păru că în spatele lui, pe drumul pe care urcase şi el, se auzeau paşi. Se întoarse şi o zări pe Ariane.

Simon o privi cu ochii plini de lacrimi. Ar fi vrut s-o strângă în braţe. Dar în aceleaşi braţe o strânsese pe Minnie. Ar fi vrut să se scalde într-o apă în stare să-l spele de toate. Ar fi vrut să ucidă în el tot ce i-ar fi putut aduce aminte. De ce oare Minnie recăpăta brusc viaţă? Ea care nu conta! Ea pe care o renegase! îndrăzni să ia mâna Arianei şi să i-o sărute cu fervoare.

— M-ai speriat, Simon. Biletul tău... Păreai atât de nerăbdător să mă vezi încât m-am temut că te paşte o primejdie...

— Nerăbdător să te văd! izbucni cu o voce sacadată, ca un om ce nu mai poate respira. Da, n-am simţit niciodată ca acum nevoia să te văd.

— Ce s-a întâmplat?

Rosti cu patimă:

— Te iubesc...

Ea zâmbi mirată de exaltarea lui. Nu recunoştea în omul din faţa ei pe cel ce-şi stăpânise până atunci atât de bine pasiunea.

— Urmează vorbele mari!

Avea un zâmbet abia schiţat, ce-i modifica liniile şi proporţiile chipului, dându-i un aer atât de încântător încât Simon simţi cum i se frânge sufletul, ca şi când s-ar fi aflat în faţa unei alte Ariane.

— Vorbe mari! izbucni Simon. Ţi le-am mai spus vreodată?

Ea dădu din cap.

— Ce-i drept, nu.

Nu-i spuse niciodată! Niciodată, nu se simţise copleşit de iubire. De parcă până atunci n-ar fi iubit-o... Înţelegea că Minnie dispăruse pentru el cu adevărat. Nu existase niciodată, îşi dădea seama că actele izolate nu au importanţă când nu au rădăcini adânci în noi. „Visele, gândurile, dorinţele noastre ne urmăresc!” reflectă el.

Ea rămăsese pe cărare; el n-o slăbea din ochi. O miraculoasă fericire curgea de pe chipul ei spre el. Cum de putea exista o fiinţă atât de frumoasă, cu trăsături atât de delicate, desenate de o mina iubitoare deopotrivă de graţie şi de fermitate? În bătaia vântului care-i flutura părul, Ariane îşi oferea zâmbetul calm, tainic, ochii sălbatici, ochi ai răsăritului în care soarele părea mereu gata să se deştepte... Şi din nou, sub puritatea trăsăturilor, sub delicata gravitate a feţei, Simon văzu cum se desprinde o nouă forţa, auzi un neaşteptat apel şi o nelinişte atât de violentă îl cuprinse încât de durere sfârşi printr-un strigăt. Căci din silueta pe care o avea sub ochi, se detaşa o alta: Minnie era prezentă în Ariane! Da, o descoperea: Ariane îi apărea aşa cum n-o mai zărise până atunci. Ar fi vrut să-i repete cuvintele cu care o întâmpinase: „Te iubesc”, dar nu mai îndrăzni.

— Pe unde ai venit? întrebă el.

— Pe drum... Speram să te întâlnesc în poiană.

— Ar fi fost prudent?

Privindu-l în ochi, îi răspunse:

— Nu mă tem de nimic. Te iubesc.

— Dar ceilalţi vor înţelege?

— Crezi că iubirea mea se împiedică în faţa neînţelegerii?

— Nu, dar nu suntem încă în grădina noastră, la care visez uneori...

— Da, mă gândesc la ea... Ar trebui câţiva pomi, nu? câţiva cireşi.

El zâmbi.

— Îţi plac aşa de mult cireşele?

— Nu, îmi plac păsările... Cireşii le atrag...

Abia mai lumina. Albul mai al drumului era tăiat ceva mai sus de linia neagră a codrului. Urcau, înaintând anevoie din cauza alunecuşului. După câţiva paşi au fost nevoiţi să se oprească. Atunci ea se ghemui la pieptul lui; ca după un lung dialog interior îl întrebă brusc:

— Simon... îţi aminteşti, într-o zi mi-ai spus că prezenţa mea materială nedreptăţeşte o alta?

— Ţi-am spus eu una ca asta?

Căuta să-şi aducă aminte?... Cum de i-a putut da prin minte?... Ea se întoarse spre el. Nu avusese nicicând o expresie de o asemenea intensitate. Căci pentru prima dată ea remarcă frumuseţea celui pe care-l iubea; îi simţea dragostea, dragostea lui de bărbat, forţa lui, acea extraordinară îmbinare de autoritate şi de devoţiune; ea deveni gravă...

El trase aer în piept şi zise într-o suflare:

— E de neînchipuit în ce măsură se contopesc trupul şi sufletul tău.

Inima-i bătea sălbatic; tăcu, înăbuşit de violenţa senzaţiilor, apoi aruncă aceste cuvinte aproape în şoaptă:

— Fiecare linie a trupului tău e spirit şi cuget.

Îi luă mâna şi o înălţă spre buze cu pietate. Mina

Arianei, lungă, fină, transparentă. Sub piele se zărea delicată reţea de vene. Sângele Arianei. Comunică prin mâna ei cu trupul; prin trup, cu viaţa: sângele care o însufleţea, cursese prin generaţii de bărbaţi şi femei, cursese valuri prin mii şi mii de făpturi mai înainte de a ajunge la miraculoasa formă pe care o avea sub ochi – dar nu putu să-i deosebească sufletul de această formă, iar sufletul ei era mai presus de elementele de împrumut, lent modelate de-a lungul secolelor, era unicul lucru în care Simon. Nu putea să nu creadă. Şi nu ştia dacă atingându-i mina, îi atingea trupul sau sufletul, dar prin ea comunica deopotrivă cu valul omenesc în faţa căruia individualităţile nu contează şi cu sufletul unic suspendat deasupra trupurilor.

Lacrimile întunericului picurau grele; până şi pământul uitase să mai fie material iar în depărtare, Masivul cel Mare căpătase aparenţe de vis. Uneori, din noaptea albiei sale, torentul îşi făcea simţită prezenţa, ca un om ce se răsuceşte în pat, neaflându-şi odihna.

Simon o auzi pe Ariane rostindu-i numele.

— Taci, taci! Lasă-mă să te privesc!

O contemplă în linişte. Doar inteligenţa socoate, analizează, compară, se gândea el. Nu însă dorinţa ce mă poartă spre ea. Se depărtă şi închise ochii.

Atunci îşi aminti de Massube. Massube lungit în odaie, secătuit de febră, neştiind ce-i fericirea. Îl uitase... Un bolnav hidos, chinuit, neînţeles de nimeni. Îi spusese cu câteva zile înainte de serbare: „Ceea ce ţi-am spus... e lipsit de importanţă... Trebuie să uiţi!” Simon uitase în braţele lui Minnie, uitase suferinţa, urâţenia, măreţia lui Massube.

— L-ai văzut pe Massube?

— Da... însoţită de sora Saint-Basile...

Stătea la câţiva paşi de Simon, cu faţa liniştită, în reculegere, neclintită; el nu mai reuşea să-i distingă linia buzelor. La picioarele lor, pe drum, zăpada dădea la

iveală pietrele ce scânteiau slab, tainic.

— Ce ţi-a spus? întrebă Simon,

— M-a privit doar. Părea că-l frământă ceva; avea aerul c-ar vrea să vorbească dar se lupta să poată păstra tăcerea...

— Avea pesemne multe întrebări să-ţi pună,

— Aşa cred. Prezenţa mea i-a apărut ca un mister.

— Un mister pe care-l primeşti cu bucurie, nădăjduiesc.

— Da. Într-un târziu m-a luat de mână ca şi cum ar fi înţeles gestul prietenos al vizitei mele.

Simon căzu pe gânduri.

— Eu n-am putut, nu pot să fac nimic pentru el, zise el cu regret.

Ea tăcea de parcă ar fi avut ceva de spus. El întrebă:

— Atâta tot?

— Da... Mi-a ţinut o clipă mâna într-a lui...

— Pe urmă?

— Nimic... La plecare, mi-a sărutat mâna, stângaci ca şi cum ar fi făcut-o pentru prima dată...

Simon tresări de uimire. Ea reuşise cu grea să articuleze ultimele cuvinte. Simon avea impresia că această mărturisire o costa mai mult decât gestul lui Massube. Totuşi... Delicată, firavă cum era, n-ar fi crezut-o în stare de un asemenea curaj... Şi-l avusese: mâna pe care el însuşi n-o putea atinge fără silă, mână moale, gelatinoasă, a fost strânsă, a fost însufleţită în mâinile ei. Şi ea i-a acceptat, sărutul!

— Ariane... şopti el cu emoţie. Puteam să întâlnesc altundeva o femeie care să se slujească de frumuseţea ei ca să aducă oamenilor pacea?

Îl vedea pe Massube; îi auzea glasul răguşit întrebându-l: „Cum îţi merg treburile?” Acestei făpturi îi întinsese Ariane mina; avea impresia că el însuşi îşi oferea mina sărutului lui Massube şi că acel sărut răscumpăra un altul – cel al lui Minnie... Căci nu se putea acum răscumpăra decât iubindu-l, prin Ariane, pe Massube, iubindu-l ca pe

un frate.

Se lăsase noaptea. În depărtări, Masivul cel Mare zăcea prăbuşit sub lumina lunii. Era o linişte adâncă. Din pământ, din stâncă, din drumul îngheţat se ridica un frig năprasnic. Ei începură să coboare şi ajunseră la copacul ce acoperea cărarea cu umbra lui, sub care umbrele lor se contopeau. Copacul îi îmbrăţişa în tăcere... „Ne învăluie, vezi, ne învăluie cu ramurile lui şi iată-ne uniţi în taina lui...” Stăteau alături; Simon o atinsese pe Ariane cu umărul; ea îşi rezemase mâna pe umărul lui; dar mâna ei era atât de uşoară, de aeriană, de parcă ar fi fost o pasăre căzută din pom...

— Îl iubeşti mult, şopti ea.

— El e tăria, liniştea mea. Liniştea mea deplină.

Ea ridică ochii spre el speriată:

— Simon! Eu nu-ţi aduc pacea?

Nu-i răspunse. O prinse de mâini şi o privi adânc în ochi.

— Aştept mereu răspunsul, răspunsul pe care natura nu mi-l dă şi nici tu...

Pe chipul ei se citea o teamă. După o clipă, ea îi replică:

— Ce altceva facem în viaţă decât să aşteptăm? Tot tu ai spus-o.

— E o vreme a aşteptării, începu el. Dar nu îndrăzni să continue. Se apropie de ea s-o sărute. Ariane era însă tulburată şi se îndepărtă:

Se despărţiră sub crengile copacului. Ea o apucă pe potecă ce cobora spre torent şi se făcu nevăzută. Tufişurile, torentul, întunericul sorbiseră umbra-i firavă iar când el a strigat „Ariane!” nu i-a mai răspuns nici un glas.

VI

SIMON NU MAI ERA ACELAŞI OM.

Gândul îi zbura veşnic spre Ariane. Se învinuia pentru fiecare clipă petrecută departe de ea şi nerăbdarea îl făcea să sufere.

Se închidea acum seri întregi în căutarea pătimaşă a unei Ariane fragmentate, smulsă realităţii, dar care nu era decât o imagine pe hârtie... Începuse s-o fotografieze... Rezultatul îl dezamăgise. Era de o precizie vulgară care lăsa să scape adevărul; asemănarea se limita doar la trăsături: era ca o copie a unei capodopere în care regăseşti toate detaliile originalului dar căruia îi lipseşte suflul care în artă ca şi în natură e semnul geniului. Simon observase însă cum, grafie fanteziei inepuizabile a luminii, ochiul optic construia ingenios, uneori pornind de la un simplu detaliu, o realitate care lui îi scăpase, dar care aparţinea realităţii autentice, ba uneori o punea în valoare, în concluzie, trebuia să folosească aparentele infidelităţi ale obiectivului; graţie lor viaţa putea, în sfârşit, reintegra imaginea, iar dacă nu ajungea la un adevăr total, cel puţin adevărurile parţiale pe care le obţinea, prin numărul lor, aveau o oarecare şansa de a crea, măcar în mintea lui, o imagine de ansamblu.

O vreme se mulţumise cu aceste frânturi de adevăr, preludiu la un adevăr total, deşi invizibil. Dar acum vroia altceva. Aşa după cum în orice artă există o culme, un punct dincolo de care artistul trece în nebunie ceea ce încerca Simon să realizeze în fiecare fotografie era o viziune transcendentă.

Într-o seară, abia apucă să stingă lumina şi în faţa imaginii de pe planşeta pregătită anume, tresări de uimire. Imaginea conţinea un nou mesaj? Răspundea unei lungi aşteptări? Fără îndoială de atâta vreme spera o misterioasă întâlnire în care Ariane să fie mai mult decât ea însăşi. Vroia să o surprindă pe peliculă sensibilă aşa cum fusese, în seara când, pe drum, frumuseţea ei

căpătase o nouă semnificaţie şi când i se păruse că o descoperă abia atunci şi neavând curajul să-i spună că o iubeşte, s-a mulţumit s-o întrebe doar: „Pe unde ai venit?” Odată cu violentă emoţie, retrăia şi oribilul sentiment că nu se va putea elibera de Minnie, că ea îl inoculase pe veci. Era departe acum, în spaţiu şi în gând! într-o dimineaţă, maşina cea mică o porni pe drum, trecu de barieră, coti şi se pierdu în vale. Anunţase cu umor că după atâta osteneală ca să-i distreze pe alţii are şi ea dreptul la o mică vacanţă. Curând ninsoarea a şters urmele roţilor; o ninsoare proaspătă căzuse pe faţa ei, cernându-i ochii jucăuşi, zâmbetul echivoc şi senzual, învăluind cu grijă forma ei, făcând din ea un trup inofensiv. La opt zile după plecare Simon se întreba dacă existase cu adevărat. Nu crezuse că viaţa e în stare să anuleze astfel evenimentele. Niciodată până atunci nu auzise de o asemenea dispariţie. Minnie se făcuse nevăzută ca apă dintr-un burete pe care-l strângi între degete...

Iar acum, în lumea întunericului se înălţa o Ariane necunoscută. Tot atât de frumoasă, de sfâşietoare ca atunci când, într-o sală la fel de întunecoasă, la fel de predispusă miracolelor, medicul i-a arătat imaginea transparentă a pieptului cu secreta arhitectură, cu marmorata dantelărie a plămânilor săi.

Se vedea doar capul Arianei: mai puţin chiar; dar acea frântură spunea mai mult decât ar fi putut spune Ariane toată. Era un profil în care lumina îi urmărea linia gâtului ce se desprindea din umeri şi linia frunţii, până la rădăcina părului. Simon se minuna cum simpla punere în pagină – prin eliminarea a ceea ce era fastuos în chipul iubitei lui, părul învolt, singurul element rebel, singurul care exprima ceva nedefinit, vag, o nelinişte, poate – scotea şi mai mult în evidenţă o răscolitoare expresie.

Ivită pe o rază de lumină, înconjurată de întuneric, ea însăşi o umbră, Simon putea crede că Ariane n-avusese

niciodată o altă existenţă sau că astfel avea o existenţă superioară existenţei. În orice caz, profilul dar ce se detaşa pe fondul dreptunghiului negru era altceva decât o simplă imagine, „o simplă reproducere”. Ce anume?... Nu era un dublu asemănător celui pe care şi-l imaginase dincolo de ea, un înger, o imagine şi mai frumoasă din care s-a inspirat natura ca s-o creeze şi la care se va întoarce într-o zi? Nu era imaginea supranaturală a reflectării ei trecătoare? Nu era cea care o aştepta dincolo de lume şi a cărei invizibilă prezenţă îi dădea o înfăţişare atât de fragilă şi de ispititoare?...

Condus de instinctul descoperirii, Simon îngustă şi mai mult imaginea, izolă strălucitoarea linie a profilului, elimină un zuluf de pe obraz, lăsând la iveală doar o curbă delicată. Acum devenise asemeni unei flori gânditoare, pe tija zveltă a gâtului ale cărui inflexiuni erau subliniate de lumină. Ca o arie pe care o fredonăm în gând dar care ne scapă de îndată ce vrem s-o intonăm, ea semăna cu chipul care îi apărea adesea lui Simon în sufletul lui când o contemplă pe Ariane în timpul prea scurtelor lor întâlniri. Era chipul situat dincolo de aparenţe, pe care n-a crezut că-l poate reproduce, că-l poate regăsi vreodată.

Când, un ceas mai târziu, deschise fereastra odăii, Simon privi lumea cu uimire. Era o noapte rece cu cer acoperit; în văzduh stăruiau miresmele zăpezii. O licărire răzbea de la primul etaj, nu departe de camera lui Massube – cel care ţinuse în mâinile lui mână Arianei şi care acum agoniza.

Dimineaţa, pe când examină fotografia care se uscase nil timpul nopţii, pe masă, Simon observă că nu-şi pierduse nimic din vraja ei. Nu fusese aşadar victima unei exaltări înşelătoare: Ariane era prezentă, mai vie că oricând. Între tânăra din spaţiul delimitat, ale cărei fraze, gesturi, paşi le cunoştea şi vechea imagine mitică pe care

o îndrăgise de atâta vreme, se ivise o necunoscută, Ce-i aducea noua şi strania Ariane, despovărată de cosiţele ei? Ce avea să-i spună? Viaţa nu-i oferise până atunci un chip care să închidă deopotrivă autoritate şi absenţă, o absenţă care să fie prezenţă a altceva... Ce gând încolţea sub fruntea înaltă, în zâmbetul ivit pe buzele împreunate. Care din imagini nu-l înşela, cea reală, dinainte sau această apariţie neaşteptată?...

Simon se gândea că n-ar fi trebuit s-o vadă pe Ariane decât o dată în viaţă căci toate celelalte imagini se inseraseră cuminţi în tiparul creat pentru totdeauna de puternica impresie dinţii. Uneori Ariane trebuie să fi fost pentru o clipă asemănătoare cu cea din portret: dar cum el nu reuşise să-şi întipărească imaginea ei fugară, nu-i rămăsese în amintire, nu se suprapusese pe prima imagine. Toate nuanţele efemere ale expresiei care totuşi, constituie adevărata viaţă a unui om şi care ni se dezvăluie mai adânc, nu pot lupta cu imaginea fixă deşi arbitrară pe care nevoia unei identificări comode ne obligă să o reţinem. Şi Simon se gândea că n-ar fi cunoscut-o cu adevărat pe Ariane fără ajutorul aparatului de fotografiat, care forţează întrucâtva natura, fixând pentru totdeauna pe o placă de sticlă ceea ce e fugar şi trebuie să rămână slobod.

Ieşeau astfel la iveală cele mai tainice trăiri ale Arianei. Gândurile ei pe când stătuse în faţa ferestruicii de la cantină. Unde poposiseră de mai multe ori – Simon îşi amintea de acordeonist, de discuţiile gălăgioase ale muncitorilor cu pălăriile într-o parte, adunaţi la un pahar de vin – erau întipărite acum şi pentru totdeauna într-un dreptunghi de hârtie iar tot ce nu ţinea de liniile esenţiale, grăitoare ale chipului ei. Dispăruse. La urma urmelor era cu mult mai frumoasă decât radiografia înmânata cândva lui Simon într-o anvelopă de lux. Căci ar fi putut să repete oricând rădic grafia şi graţie lentei vindecări ea nu s-ar fi deosebit prea mult de prima... Pe

câtă vreme fotografia lui conţinea o figură unică, cea a unei clipe din care nu avea. Să regăsească decât ecouri discrete în alte sute de portrete ale Arianei.

De câteva zile ningea întruna; norii, obişnuita avangardă a primăverii, rătăceau în toate direcţiile pe deasupra stâncilor d'Armenaz, ca o haită înnebunită, întunecând zarea – şi împiedicând-o pe Ariane să se arate. Simon nu mai părăsea odaia. Cu o patimă care compensa absenţa Arianei, Simon se apleca tot mai mult asupra tainei cuprinse în imaterialul ei chip ce se înfiripa în raza de lumină a unui proiector. Descoperea un nou simţământ, devorator: aviditatea. Clipa în care o surprinsese pe Ariane făcea parte dintr-o glorioasă eternitate spre care el deschidea ca o fereastră, creând astfel, pentru o secundă, o lume plămădită din dorinţe, din conflicte, din temeri. Da, era un simţământ cu totul nou. Simon se gândea la momentele când Ariane fusese asemănătoare cu cea din fotografie iar el nu o observase. Băga acum de seamă că nu se gândise până atunci la viaţa ei anterioară, că nu-i pusese nici cea mai neînsemnată întrebare. Se gândea la tot ceea ce chipul ei pe care îl considerase mereu acelaşi va mai putea exprima. Prezentul, viitorul, trecutul se înlănţuiau sub ochii lui; se gândea că dacă ar fi văzut-o în anumite momente din viaţă rămase pentru el necunoscute, ar fi sesizat în trăsăturile ei, pentru o clipă, o modificare cu o semnificaţie preţioasă, la fel de importantă ca cea care făcea în acel moment obiectul bucuriei lui, a disperării lui. Se gândea că în ceasul în care el contempla în mâinile tremurânde o imagine pe veci încremenită, Ariane se plimba cu una din prietenele ei, stătea de vorbă, iar chipul ei, sub lumina unui nou sentiment, putea să exprime un aspect al vieţii necunoscut lui: atunci, un asemenea gând îl făcea să sufere.

Treptat, profilul imuabil ajunsese să-l neliniştească. Cine ştie ce ar fi citit pe cealaltă parte a feţei dacă

întâmplarea ar fi adus-o în faţa obiectivului? Câte momente, câte fericiri pierdute pentru totdeauna! Cumplit! fiecare secundă scursă îi ascundea ceva din Ariane, îi fură o bucurie, îi fură o realitate unică. Astfel nu putea niciodată s-o cunoască pe deplin. Ea avea să-i rămână pe veci străină; ceea ce va afla va fi întotdeauna depăşit de suma de necunoscut a clipelor scurse necontenit una câte una. Era o suferinţă nepotolită în faţa căreia şi Ariane şi el păreau neputincioşi, o suferinţă care-l lega de ea printr-o nesăţioasă dorinţă.

Privea descumpănit micul pătrat de hârtie din care izvorâse absurd acea suferinţă. Acum nu mai căuta semnificaţia imaginii. Urmărea toate evidenţele solemne ale vieţii, splendoarea sufletului şi a trupului! Căci aceleaşi semne care-i aduseseră extazul, plasându-l în inima cunoaşterii, mărturiseau acum neputinţa lui de a o vedea aşa cum este. Căci într-adevăr, buzele ei n-aveau să rămână veşnic apropiate, aveau să se deschidă uneori într-un sărut, aveau să continue nu numai pe hârtie o viaţă crudă şi enigmatică. Era dar că fotografia nu reţinuse totul, că nu avea să reţină niciodată totul, că nu va afla niciodată totul; şi contemplând-o, Simon nu mai ştia dacă trupul sau sufletul ei vorbeau astfel; erau îngemănate, contopite; trebuia să le îmbrăţişeze pe amândouă sau să le piardă.

Ariane nu mai era acum decât o ţintă pentru obiectivul lui. Simon se îndrepta spre ea cu o idee fixă şi cu gesturi de maniac. Se înverşuna să-i surprindă toate aspectele, mai ales cele efemere. Ea devenea în odaia lui o nesfârşită procesiune pe chipuri. Pe unele le mărea potrivind umbrele, luminile, căutând cu grijă unghiul sub care s-ar dovedi mai stranii, mai tăinuite, obsedat cum era să nu lase să-i scape nimic. Orice altă idee pălea în faţa acestui gând. Urmărea să adune sub ochii lui, în primul rând pentru ochii lui, pentru spiritul lui, toate

imaginile posibile ale Arianei; vroia să circumscrie, să epuizeze realitatea chipului ei. N-o mai vedea decât prin imaginile compuse astfel. Aproape că nu-i mai simţea sărutul. Se depărta de ea ca s-o poată vedea, s-o vadă toată – căci o prea mare apropiere falsifică şi limitează imaginea. Privind-o cu pleoapele închise, cu buzele domolite de un vis sau uşor împreunate într-un surâs, se gândea cum avea să iasă fotografia, mai târziu, doar pentru, el, în bezna din odaie. Va reuşi oare să surprindă într-o zi surâsul ei reţinut, pe care-l îndrăgea atât de mult? Dar acum altceva îl preocupa. Acum, când descoperise mii de surâsuri între gravitate şi zâmbet, între absenţă şi prezenţă, între privire şi gând! Era nerăbdător să capteze raza de o clipă care, spărgând norii, accentuează o curbă neprevăzută

— A feţei. Dacă, în sala de lectură – unde Simon o însoţea când nu era lume – Ariane se apleca spre focul din şemineu, văpăile, scoţând în evidenţă trăsături insolite, luminând acele părţi ale feţei care rămân de obicei umbrite, trezeau în Simon un dulce chin. Ariane avea o anume figură când citea, o alta când se lăsa furată de vise, o alta când aştepta; Simon îşi închipuia cum ar arăta în somn; uneori, se gândea chiar cum ar plăsmui-o dragostea... Şi brusc se auzea în el un glas, un avertisment care-i cerea să înceteze cu o căutare istovitoare şi deşartă; atunci se oprea pentru o clipă ca să asculte zvonurile de pe Crêt d'Armenaz; află că ţinutul îşi dura viaţa şi că nu departe, dincolo de zidurile însorite ale „Casei", într-o odăiţă cenuşie, Massube se stingea...

Massube se stingea – dar Simon se lansase pierdut în căutarea unei nuanţe noi pe chipul Arianei. Neliniştea nu-l slăbea. Totul sporea teama lui: cuvintele, gesturile, tăcerile Arianei!... Ea îi era mai prezentă, mai necesară decât el însuşi. Trăia prin ea, îi trăia viaţa, nemaiştiind dacă ea se află înăuntrul său în afara lui. N-o mai regăsea, o căutase într-atât încât sfârşise prin a o pierde.

O pierduse, dar prin însăşi această pierdere întrezărea posibilitatea de a descoperi o imagine mai deplină a ei. Într-adevăr, chipul Arianei nu-i mai oferea ceea ce toată lumea urmăreşte într-o fotografie, asemănarea, ci dimpotrivă expresiile fugare pe care obiectivul le descoperise înaintea lui şi prin care chipul lasă să transpară o realitate mai de preţ, lăuntrică, o lume de surâsuri, de priviri atât de ciudat de frumoase încât par că-şi au obârşia într-un univers necunoscut. Uneori, fără să-şi dea seama, Simon se trezea spunând în faţa unei fotografii – cum se întâmpla în faţa unui portret pe care nu-l recunoşti: „Nu e ea”. Dar era adânc tulburat de cum descoperea, într-o străfulgerare, acea insesizabilă modificare ce-l făcuse, la început să n-o recunoască şi prin care, apoi, o regăsea. În loc să înlăture detaliile, ei le anexa cu anxietate, căci le credea în stare să-l conducă spre realitatea ascunsă de aparenţele aproape imuabile sub care ne place să reprezentăm oamenii, şi astfel fata pe care o privea acum era diferită de cea pe care o cunoscuse odinioară. Nu mai era chipul pe care oricine îl putea privi, rămânând pentru toată lumea mereu acelaşi; era al lui; numai el îi, cunoştea adevărata natură. Ariane încetase să mai aparţină altora; prin cunoaştere sau, cel puţin prin năzuinţa de a o cunoaşte devenise a lui. Dar mai era ceva. Anumite portrete nu semănau cu Ariane, nu semănau nici măcar cu portretele ei anterioare... Era ca şi cum Ariane însăşi a cărei înfăţişare lumească îşi asumase o a doua naştere, devenise treptat prin cine ştie ce vrajă asemănătoare cu imaginea supraomenească din inima lui Simon. Ce se întâmpla însă, în metamorfozele din care se isca un adevăr atât de nobil, cu ceea ce oamenii care caută doar asemănările, numesc realitate Acea realitate, hrană a spiritelor superficiale, descumpănite de bogăţia naturii, hrană a amatorilor de coincidenţe, duşmani ai straniului, acea realitate dispăruse. Căci acum există o alta, cea cu care ochii lui începea să se obişnuiască.

Se crease o altă asemănare. Simon înţelegea că dacă într-o zi Ariane va înceta să corespundă acelei imagini interioare, rod al iubirii lui, ar fi fost un semn că el şi-a pierdut puterea asupra ei. Dar un asemenea eveniment nu era posibil; oricum nu-l putea admite, iar ideea unui sfârşit chiar parţial i se părea de neconceput. În acelaşi timp, în alte straturi ale fiinţei, ca o antinomie solemnă şi inexplicabilă, se năştea gândul că fiecare dorinţă a lui o apropie pe Ariane de moarte.

VII

PE CRÊT D'ARMENAZ SE ANUNŢAU mari schimbări. Ultimele ninsori transformate în ploi cu grindină, biciuiră pădurea. „Casa", acoperişurile, geamurile: în vuietele vântului şi în freamătul de crengi rupte, începea o nouă eră. Pământul, chinuit de aşteptarea primăverii, cerul învolburat, violenta alternanţă de zile senine şi întunecoase, totul părea că slujeşte exaltarea în care î trăia Simon. Natura nu contenea să dea exemple de brutalitate. Ici-colo, gheaţa ce acoperise torentul crăpa şi era dusă vijelios de curent. Lumea pornea parcă în derivă. Pe pământ, zăpada se topea, devenea poroasă, friabilă, ca un covor uzat, dispărea ciuruită de ploaie, mâncată de soare şi de grindină. Drumul, spălat acum, se arăta râpos, povârnit, îmbătrânit; câteva zile fusese impracticabil. Apoi, zdrenţuirile de pretutindeni îl făceau să semene cu un anima jupuit. Printre spărturi, se ivea poiana ce mai respira încă. Îşi relua domol cursul vieţii, dezvăluind pe alocuri biete petice roase. Nu mai rămăsese decât un firav şi bolnav strat de zăpadă, gata să-şi dea suflarea.

Fiecare pas lăsa în urmă găuri căscate prin care se vedea cum natura îşi pregăteşte vesmânt nou. Vesmânt moale încă, îmbibat de apă, dar dornic să-şi arate vigoarea, sănătatea. Era de ajuns să iei o mina de zăpadă ca să dai la iveală tufe de flori. Anemonele la rădăcina brazilor îşi înălţau cu o blândă ipocrizie delicatele capete violete, afirmând pe ruinele unei lumi în dispariţie vigoarea, stăruinţa vegetală. La marginea drumului, pe crestele povârnişurilor, florile se iveau glorioase sub forma unor steluţe, unei inimi, unei priviri. Apoi urmă o zi de ninsoare şi din nou iarna – ca o cortină trasă şi ridicată de mai multe ori înainte de începerea spectacolului – anulă o vreme acele timpurii triumfuri şi zdrobea efemerele amăgiri.

Dar mişcarea se pornise şi se vedea bine că pacea iernii era pe sfârşite. Nimeni nu putea spune ce anotimp începe. Când pădurile îşi scuturau zăpezile, apăreau în culorile toamnei, şi din nou povârnişurile abrupte dinspre Borons şi Orcières incendiau zarea cu văpăile lor sălbatice. Pretutindeni domnea aşteptarea, neliniştea. În zori, păsările ameţite de primele raze, zburau pe balcon sfâşiind văzduhul cu strigătele lor ascuţite, făcând să freamăte văzduhul de frenetica aşteptare a fericirii, hotărâte parcă să năruie ultimele vestigii ale iernii sub violenţa pasiunii lor.

Rătăcit într-o căutare ce sfida raţiunea, Simon simţea cu regret că echilibrul de până atunci se frânge şi neliniştile de afară pun stăpânire pe el. Ca şi cum schimbările din jur îl convingeau de zădărnicia trudei lui de a imobiliza devenirea, cu greu mai încerca să fixeze probele obţinute şi, renunţând la puterea lui de vrăjitor, privea cu o crudă uşurare cum se modifică imaginile care-l frământaseră atât, în cele din urmă, lăsând pe masă hârtiile îngălbenite şi plăcile sparte, ieşea din odaie şi pornea spre pădure. Era nerăbdător să se împărtăşească din frământarea, din zbuciumul naturii. În depărtări,

întinderile de zăpadă de pe Mont-Cabut începeau să se zdrenţuiască spre valea ce se ivea acum gata să înverzească. Dacă rupeai o ramură, ţâşnea sevă iar lemnul era verde, elastic, mlădios. Toate forţele pe care le credeai domesticite se arătau nestăvilite, intacte, ca şi cum pământul s-ar fi născut atunci.

Înţelegând că neliniştea care-l gonise din casă era fără de sfârşit, Simon simţi nevoia să se predea aceluia din care izvora înţelepciunea – şi urcă spre copac. Străbătu poiana umedă, călcă florile pângărindu-le, zdrobi în trecere transparente petice de zăpadă, aproape lichide. Drumul şiroia; Simon fu nevoit să urce pe la marginea lui. De cum dădu primul cot, îl pândi cu nerăbdare pe cel care negreşit, neîntârziat, îl aştepta ca un prieten credincios. Copacul apăru curând. Cita patimă era şi în el! Simon se opri nerecunoscându-l în acea excesivă trezire la viaţă. Pe crengile până atunci desfrunzite mijeau acum frenetic mugurii ce sparseră scoarţa neagră. Dacă te apropiai, zăreai pe crengi sub învelişul lor cafeniu, răsucite cu grijă, frunze gata să fluture ca nişte stindarde în marele spectacol al primăverii. Simon nu-l mai văzuse vibrând astfel, îndreptat neînduplecat spre viitor!... Se gândea la bradul pe care-l admirase pe Blanc-Praz, ce se înălţa solitar, în mijlocul platoului pustiu. Dar bradul era întunecat; ramurile constituiau o pavăză dar şi un ecran; trăia închis în sine. Dar aceasta!... Nucul trăia din forţele lui revărsate; avea un anume fel de a invita cerul, de a chema întreaga natură să fie martoră patimei lui. Urcă în văzduh într-o mişcare de o superbă îndrăzneală, iar trunchiul lui mândru şi nerăbdător se scinda în mii de crengi ca să soarbă hrana văzduhului şi să-i restituie frumuseţea. În înaltul cerului coroana lui rotundă se deschidea ca un buchet, pe măsura boltei...

Simon nu îndrăznea să se apropie; stătea la distanţă că să-l poată vedea mai bine, ca şi pe Ariane. Recunoştea în acest copac elanul unei puteri benefice şi desăvârşitul

deznodământ al unui efort. O voinţă clară, ordonată, moştenitoarea a mii de voinţe risipite pe pământ, l-a ocrotit în spaţiu, l-a însoţit treptat de la naştere la maturitate. Acum se înălţa în inima lumii ca un suveran. Dar nobleţea lui amintea o alta, superioară, geniul lui invoca un altul, început a toate, care suflând peste colb i-a dat cuget. Copacul i destăinuia ceva din conştiinţa închisă în stânca roşietică ce domina drumul cu fruntea ei de granit. Aşadar măreţia lui i-a fost dată ca mărturie: o putere preexistentă, supraomenească, părea că-l trăsese din pământ, întrupându-se în el.

Urmară zile cu cer senin, când, mai înainte de a se întâlni cu Ariane, Simon o pornea pe la amiază, pe drumul spre Hauts-Praz. La acel ceas drumul troienit, scânteind în soare, părea o cale triumfală ce ducea spre copac. Acesta se arăta de cum treceai de a doua cotitură. Se înălţa pe creastă dominând drumul cu limpezimea, cu armonia liniilor lui. Cu cât te apropiai mai mult cu atât creştea, acoperind toată priveliştea. Cu trupul desfăşurat în văzduh, te întâmpină ca o făptură supranaturală, ca un arhanghel orbitor, înarmat doar cu inocenţă. Simon se ducea la el ca la un maestru, ca la un judecător, ca la un incontestabil arbitru care hotărăşte ce e rău şi ce e bine.

Uneori i se întâmpla să o aştepte pe Ariane în acea triumfală cale a luminii, dublă strălucire a soarelui şi a copacului. Simon trăia atunci minute fără egal. Lumea pătrundea în el prin căile scânteietoare şi luminoase ale simţurilor lui deschise. Odată cu mireasma pământului ud, cu frigul zăpezii momite, el percepea suflarea obscură care spărgea scoarţa copacilor şi fecunda ţarina. Se împărtăşea miraculos din tot ceea ce există în el şi în jurul lui, din forţele trezite la viaţă, din prezente. Copacul sorbea esenţa neprihănită a văzduhului cu fiecare ramură înmugurită. Văzându-l, Simon înţelegea mai bine ce-l atrăsese spre el. Bradul de pe Blanc-Praz era o făptură

închisă ce spărgea azurul doar cu creasta-i. Copacul său, însă, era nesăţios. Crengile-i despuiate aveau sacrul elan al dorinţei.

Simon simţea cum se trezeşte în el un alt om. O foame brutală, nepotolită, ca cea a copacului, îl cuprinse. După câteva zile de odihnă, ţintuit în casă de un puseu de febră, o porni din nou pe drumul către Borons şi cutreieră prin pădure. Simon nu mai recunoştea natura. Ea care-l învăţase ce înseamnă supunerea, resemnarea, umilinţa, îl tulbura acum prin nebănuitele-i tării. Încetase aşadar să mai fie marea putere senină în care valurile sufletului se liniştesc. Era o trădare: natura se înşela pe sine! Fixitatea iernii, pacea fără de sfârşit pe care o bănuiai te părăseau şi o uriaşă răzvrătire punea stăpânire pe lucruri, pe vieţuitoare. La fiecare senzaţie, resimţită cu acuitate, Simon abia îşi stăpânea un strigăt de suferinţă. Dacă pătrundea într-un desiş care cu trei săptămâni mai înainte era încă perdeluit în zăpezi, descoperea acum sub covorul de frunze veştede pământul roşu, mustind şi se trăgea înspăimântat de parcă ar fi văzut o baltă de sânge. Licărirea verde a muşchilor pe flancul unei stânci îl ţin tuia; uneori deasupra lui se anina o creangă şi o pasăre cu pântec de văpaie se desprindea de pe ea ca un fruct timpuriu. Tânărul cutreiera gâfâind. Avea simţământul că participă şi el la vestirea, la naşterea, la explozia unei forţe care-l depăşea dar care se slujea de el. Încotro se îndrepta acea pulsaţie ce răzvrătea pământul, acea chemare, care străbătea lumea? Abia eliberaţi de povara lor, copacii fremătau de o viaţă stranie. Pretutindeni în pădure se iveau mici pâlpâiri sângerii, care, în depărtare, pe munte, păreau plăci roşietice ascunse după petele de rugină ale toamnei. Pretutindeni iarba, hăţişurile, ramurile îşi scuturau jugul. De sub pâsla umedă şi ruginie ce acoperea râpele, frunzele de fragi îşi scoteau capetele aurii. Simon străbătea drumurile, urmărind dantelăria dr, umbre, a crengilor desenate pe ultimele petice de

zăpada, când o tulpină, până nu demult aplecată, se înălţă rumena, în soare; simţea că era începutul unei lumi şi că pretutindeni în codru, la acel ceas, se repeta acelaşi gest insolent şi victorios. Atunci îl cuprindea o emoţie adâncă. Cu lacrimi în ochi privea cum se sting în poiană ultimele fâşii ale iernii, reduse la neînsemnate zdrenţe mustind de apă. Vasta şi tăcuta retragere, mistuire în văzduh îl întrista: era sfârşitul unei lumi pe care o îndrăgise şi care-i adusese o linişte adâncă. În acelaşi timp însă, simţea o bucurie sălbatică, o bucurie misterioasă şi brutală care-i făcea rău şi-l îndemna să fugă asemeni unui animal speriat.

Din ziua în care pământul ieşise din toropeală iar Simon începuse să trăiască în intimitate cu el, cunoştea pe Crêt d'Armenaz cea mai cumplită încercare.

Îl aştepta însă o mai mare surpriză, o mai mare spaimă, o mai mare bucurie. Într-o dimineaţă, pe când hoinărea prin codru, după ce trecuse de drumul spre Borons şi o apucă spre Orcières, strivind pe stâncă, odată cu ultimele pete de zăpadă, cetina ce scrâşnea sub paşii lui, desluşi un zvon.

Ciuli urechea, grăbi pasul, nemaiştiind dacă e tulburat de teamă, de spaimă sau de descătuşare; ştia doar că trebuie să meargă degrabă într-acolo. Pe măsură ce se apropia, zgomotul devenea mai clar, mai puternic, mai vijelios. Simon începu să alerge. Recunoştea zgomotul. O imagine uitată se ivea din nou în faţa ochilor. Torentul!... Curgea iarăşi. Fremăta mai slab dar simţeai prezenţa, învolburarea apei. Tânărul goni; ajunse la capătul drumului, înaintă pe marginea faliei stâncoase de unde puteai privi ca dintr-un balon, pe zidul opus; într-adevăr, printre mreje, printre crengi golaşe, se înscria ca o licărire rece pe fundalul cafeniu al zidului urmă argintie a apei ce se rostogolea până în vale, în vuiet de trăsnet.

Simon se aplecă. Torentul spumegă, izbindu-se de stânci, purtând crengi, trunchiuri de copaci. În jurul lui,

pajiştea mai era încă noroioasă şi ruginie, dar din vale se înălţa o lumină verde iar Simon se gândea că ea va stăpâni curând tot ţinutul.

Trezirea torentului era, fără îndoială, semnul pe care-l aştepta natura. Din acea zi, violenţa ei spori. Deasupra potecilor, arbuştii te săgetau cu crengile lor înmugurite, în lupta lor nebună de a-şi face loc; din hăţiş în hăţiş, anarhia lor fanatică şi veselă punea stăpânire de parcă, de sub pământ, un foc stârnise acele simultane explozii de tinereţe. Un ultim efort ridică mărăcinii oprimaţi încă de povara iernii. Mugurii se desfăceau iute din învelitoarea de mătase. Puzderia de flori smălţau potecile. Torentul umplea întunericul nopţilor cu vuietul său iar dimineaţa, păsările dominau văzduhul cu trilurile lor.

Simon trebuia să admită că natura făcea să triumfe pretutindeni forţa. Râdea acum gândindu-se la lecturile de odinioară, la poeţii ce cântau gingăşia primăverii! Aşadar aceştia n-au simţit că făpturile şi lucrurile sunt răscolite, n-au băgat de seamă că primăvara e făcută din izbucniri, din biruinţe, din înfrângeri şi violuri.

După ce cutreiera astfel prin pădure, Simon se întorcea în odaie şi regăsea pe masă, pe pereţi, pretutindeni, chipul Arianei care, departe de a-i potoli exaltarea, o alimenta, era obârşia patimilor lui. Înţelegea că ea, ca femeie, îi descoperise faţa senzuală a naturii. Înţelegea ce anume îl tulburase în seara aceea când, sub pom, uimit de noutatea înfăţişării ei, i se părea că o vede pentru prima dată. Ştia acum de ce când ea îl întrebase „Nu-ţi aduc liniştea?”, ei nu i-a putut răspunde, prăbuşit de un gând care schimba pentru el faţa lumii. Dar acum accepta acel gând, îi desluşea măreţia. Emoţia trezită de Minnie, de care se ferise pentru că-i presimţea limitele, acea emoţie dispăruse ca să facă loc alteia, diferită, care-i deschidea o lume din care Minnie îl excludea.

Sentimentul de iubire prin care Simon se împreuna cu

forţa universală dătătoare de viaţă nu putea fi un element de contradicţie şi de luptă; dimpotrivă, se răsfrângea şi asupra lumii carnale, îi restituia inocenţa iar Simon gusta împăcarea cu sine însuşi şi cu lumea. Bucuria îl înfrăţea cu întreaga natură şi aceasta îi împărtăşea din elanul ei. Pământul, apa, florile, totul cunoştea lucrarea împlinirilor.

Simon nu mai ştia să distingă în acea alianţă, nu mai ştia dacă Ariane sau natura conferea celeilalte sublima aparenţă. Privise torentul curgând. Şi tot astfel o privea pe Ariane; cu mâna în pletele ei revărsate, avea impresia că atinge o făptură cu rădăcini înfipte în pământ. Regăsea în ea tot ceea ce iubise în natură, în neprihănita strălucire a amiezii: torentul, florile, lumina, înălţimile munţilor, îndrăzneala tulpinelor proaspete. Ştia că va veni o zi când, cuprinzând-o în braţe, se va împreuna nu numai cu un trup muritor ci cu tot ce îndrăgise pe această lume gândita veşnică de Creator.

Dar primăvara dezlănţuia deopotrivă forţele vieţii şi ale morţii.

Într-o dimineaţă. Simon coborî spre „Casă”, pe cărăruia îngustă, pe care o bătuse adesea. Între zidurile de gheaţă, la marginea căreia mijea acum puful delicat al ierbii, când în faţa lui apăru Ariane cu părul plin de soare.

Era gravă; îi zise:

— Simon... S-a săvârşit...

— Ce anume?

— Massube...

El a înţeles. Prin faţa ochilor s-a perindat nu odaia lui Massube ci copacul şi drumul pierdut în noapte; a simţit miresmele pământului jilav; apoi a privit-o pe Ariane, fruntea şi buzele-i senzuale: atunci a înţeles cu adevărat că Massube murise.

De cum a aflat vestea, Ariane s-a dus să-l vadă. Simon nu se mai mira de ciudatul ei zel faţă de moarte; de data aceasta însă ştia că dragostea ei, grija ei era îndreptată

către cel ce murise, către cel ce-i luase mâinile să le sărute... Nu înţelesese până atunci pasiunea, devoţiunea ei pentru tot ce e omenesc, dragostea ei pentru tot ce e muritor. Nu înţelesese niciodată atât de bine ca acum nu numai armonia ci justeţea gesturilor, gândurilor ei. Cu cât o asculta mai mult, cu cât o privea, cu atât simţea cum vorbele, gesturile ei conferă o valoare infinită oricărui lucru fără să se izbească de vreo piedică. De aceea o contemplă pe cea care-l oprise la marginea drumului şi care încerca să împace în braţele ei plăpânde, viaţa şi moartea.

Ea se dusese să-i vegheze pe Massube, confruntând tinereţea ei cu trupul neînsufleţit. Totuşi, nici glasul, nici trăsăturile ei nu erau schimbate. Faţa ei spunea parcă:

„E un eveniment obişnuit, cunoscut ca oricare altul.” Totuşi!... Simon se întreba ce-i dădea acea excesivă siguranţă.

Se vorbea de multă vreme despre sfârşitul lui Massube.

Nici medicii nu se arătau prea mulţumiţi văzând că o mai târăşte de azi pe mâine, de vreme ce tot avea să moară. Căci nu se putea altfel!... Dar acum toţi se arătau miraţi de parcă n-ar fi ştiut. În ziua aceea Saint-Geliès a plâns amar în braţele prietenilor săi ca şi cum n-ar fi fost convins că moartea nu se putea atinge de o fiinţă sănătoasă tun ca el. Domnul Lablache devenise palid, crispat de parcă moartea devenise o ameninţare personală şi-i dădea de pe acum târcoale. Evident, Massube nu-i fusese pe plac. Dar s-a simţit deodată făcut din aceeaşi plămadă precară, fragilă ca şi individul dispreţuit de el. L-a întrebat pe Lombardeau: „Ai fi crezut una ca asta?” Comandantul a dat din umeri articulând un „pfui!” de parcă Lablache i-ar fi vorbit de nişte cartofi stricaţi. Om de nădejde, privind lucrurile în faţă, comandantul era ceea ce se cheamă un spirit pozitiv.

Acum, după ce moartea îşi făcuse datoria, odaia, prea multă vreme ocupată de Massube, a fost aerisită bine. Iar

pe el l-au mutat într-o încăpere provizorie, jos, în subsolurile „Casei”, o încăpere subterană, până când aveau să-l instaleze într-alta şi mai adâncă. Toate obiectele risipite în jurul patului, pecetluite parcă şi care stârniseră cândva hazul – acea umbrelă uriaşă de ţăran, buiota de zinc cu inelul ei de cupru cu care-şi încălzea picioarele – au fost adunate... Acum, odată cu Massube, ele încetaseră să mai trăiască. Nu le mai rămânea decât să fie îngrămădite într-o ladă. Şi n-au opus rezistenţă.

În ziua următoare, în odaia cu ziduri văruite, Simon îl găsi pe Massube serios, grav, frumos. „Şi el!” se gândi Simon. Crezuse până atunci că moartea îi alege, pe cei cărora de dăruie frumuseţea supremă, veşmântul de nobleţe cu care ni se arată pentru ultima dată... Observă însă că moartea, generoasă şi imparţială, dăruie tuturor aceeaşi mască tulburătoare. „Moartea e amăgitoare” se gândi el. Dacă nu cumva... Da, mai era o supoziţie. Poate că la urma urmelor viaţa amăgeşte mai mult. Există adevăruri care nu sunt pentru noi, pentru cei tineri, pentru cei sănătoşi. Poate că el ştia...

Într-adevăr, Massube îl descumpănea. Nu fusese nicicând atât de frumos. Gâtul se lungise şi formă acum o nobilă îmbinare între bust şi capul semeţ; până şi trăsăturile feţei erau altele, având ceva din măreţia copacilor trântiţi la pământ de furtună. Cu mirare, cu respect şi deferenţă, Simon îi privea chipul... Apoi ochii se îndreptară spre mâinile lui Massube; numai atunci tresări de spaimă. Până atunci nu se temuse de cel căruia moartea îi adusese liniştea, făcându-l vrednic de dragoste. I se părea chiar că îmblânzise moartea, că o făcuse inofensivă. Dar mâinile acelea îl înspăimântau prin paloarea lor; erau într-adevăr mâinile unui mort! Stăteau strânse cu îndârjire, într-un gest care-l umplu pe Simon de mirare: Massube care nu se rugase în viaţa lui, începuse acum, cu mătăniile în mină, să înalţe rugi...

Când Ariane i-a spus: „Ai să vezi ce frumos e”, Simon n-

a înţeles. Se gândise la trăsăturile vulgare, la trupul gârbov, diform, la mersul împleticit, la rânjetul lui. La trupul lui de om bolnav! Acum, moartea îl vindecase iar rânjetul dispăruse. Era atât de frumos, de înţelept, de cuviincios încât până şi domnul Lombardeau i-ar fi ţinut tovărăşie fără teamă că se compromite. Cum de se schimbase într-atât? Şi tocmai acum avea să-l înghită pământul...

Simon se întoarse şi aruncă o privire prin încăperea în care se alia împreună cu Massube, prieten acum, zărind în jur obiecte care te făceau să înţelegi că decorul se deosebeşte de acela din preajma celor vii... La venire, păşise spre Massube fără să bage de seamă lumânarea, strana, sfeşnicul: intrase dintr-o dată într-o dulce intimitate cu cel ce se odihnea. Acum, când atenţia lui se abătea asupra lucrurilor, elanul de dragoste, de comuniune se izbea de obiectele perfide a căror urâţenie îi apărea ca o insultă. Vedea cât de mizerabilă e imaginaţia oamenilor şi cum se înverşunează ea ca să-ţi făurească o idee cumplită despre moarte. Vedea ceea ce nu observase: un biet decor funerar, ridicol aproape; licărirea sângerie a candelei ce pâlpâia anemic într-un pahar, becul stingher şi livid din tavan, luminând la picioarele mortului o coroană de flori de hârtie şi puerilele desene, ale giulgiului; în sfârşit, cămaşa de noapte cu care era îmbrăcat şi micul crucifix prins ca o decoraţie căreia moartea îi dădea o valoare sacră şi care, nepătrunzând în gândurile lui, rămânea agăţat de trup. Simon băgă de seamă indiscreţia cu care intervin cei vii în viaţa celor morţi, obligându-i până la urmă să se conformeze disciplinei.

Totuşi Simon încercă să uite detaliile oribile, semn al mediocrităţii surorii Saint-Hilaire, incapabilă de măreţie, ce nu se temea să reducă moartea la dimensiunile ei, impunându-i spiritul ei meschin de negustorească... încercă să-l regăsească pe Massube, să regăsească

intimitatea primei clipe; ar fi forţat barierele ce interzic accesul pe tărâmul unde natura vrea să intri singur; şi pe când ochii lui întâlneau pentru ultima dată buzele închise ce lăsaseră să curgă atâtea vorbe de ocară, Simon auzi deodată: „Cum îţi mai merg treburile?” Se străduia în zadar să nu le mai audă; vraja se destrămase; trebuia să plece.

Ieşi, închizând cu grijă uşa în urma lui. Nu s-a mai temut de singurătatea lui Massube; ştia că Massube nu se mai află de partea cealaltă, în înduioşătoarele veşminte, ci-l va întâlni cu sarcasmul lui, la un colţ de coridor, acelaşi unde, într-o zi, Minnie a îndrăznit să-l oprească. Într-adevăr nici nu făcu bine câţiva paşi că de pe scară s-a şi strecurat o formă, ca şi altă dată, când Simon se întorcea de la echivoca lui misiune: dar acum era Saint-Basile, înaltă şi palidă în lungile ei văluri negre. Amândoi se speriară şi tresăriră. Atunci ea, care nu vorbea aproape niciodată, îi aruncă dintr-o suflare aceste cuvinte:

— Ai văzut ce ni s-a întâmplat?!...

Le rostise cu o voce stinsă, înăbuşită, pe care Simon nu i-o cunoştea. Ar fi vrut să spună mai multe. Dar se dezmetici repede şi se cufundă în tăcere. Nu mai avea ce să adauge... „Ce ni s-a întâmplat!...” Simon ar fi vrut să-i mulţumească pentru aceste cuvinte smulse obişnuitei ei reţineri. Se întâmplase aşadar şi pentru ea ceva! Atunci de ce avea aerul că nu s-ar fi întâmplat nimic? De ce încercau cu toţii să ascundă sub o regie întristătoare şi zadarnică evenimentul pe care Pondorge îl considera atât de frumos şi necesar?... De ce încercau să tăinuiască moartea? Pondorge avea dreptate iar Simon aflase acum: moartea lui Massube îi întinerise sângele.

„Ce ni s-a întâmplat!...” Admiră proprietatea acestor cuvinte rostite de sora Saint-Basile, grijulie să nu-i scape vreo vorbă necuviincioasă. Ceva asemănător îi spusese şi Ariane în ajun... La urma urmelor, nu e cea mai potrivită formulă pentru a desemna ceea ce ştim despre moarte?...

VIII

ZILELE CREŞTEAU. CĂRAREA SPRE Borons devenise acum practicabilă; nu mai riscai să te împotmoleşti în zăpada ce dăinuie de obicei prin cotloane. Pe ramurile roşiatice, tinerele mlădiţe revărsau, ca un semnal, verzi sclipiri ce cucereau înălţimile codrului pe măsură ce timpul înainta.

Porniră pe cărare, prin pădure iar apoi pe acea întindere nesfârşită unde, cât vezi cu ochii, stăpâneşte poiană. Aici trebuia să te opreşti. În spate se ridica muntele de granit, uriaşă fiară care, în primele zile, te înspăimântă. În faţă, dincolo de poiană, veghind minusculele acoperişuri lucii, Masivul cel Mare, cu imensa lui spinare, domina cerul. Curând, în înaltul văzduhului se aprinse o torţă, apoi coborî de la un pisc al altul. Tinerii nu se obişnuiseră cu aceste amurguri scurte. Muntele îşi are datinile lui care nu sunt pe potriva celor omeneşti. El retează voluptatea, are un fel anume de a te atrage şi de a te arunca apoi în hău; îţi aminteşte fără tăgadă că nu-ţi aparţine, că nu aparţine nimănui... Simon o priveşte pe Ariane şi priveşte în jurul ei muntele şi nu ştie de ce se simte tulburat ca şi când ar descoperi slăbiciunea şi vremelnicia fiinţei iubite. Ultimul pisc a încetat să mii vibreze; vâlvătaia ce cuprinsese stâncile s-a stins deodată, ca la o suflare, iar zăpada, istovită de acest scurt delir, şi-a luat pe neaşteptate o înfăţişare funebră. Dar cât e de plăcut să înfrunţi împreună în aerul proaspăt, în răcoarea torentului, fiorul pământului însingurat în noapte.

Ea sparse tăcerea.

— Sunt fericită aici.

În faţa lor, pădurea care strânge cu cele două braţe înverzite creasta d'Armenaz, a început să se întunece; piscurile şi-au recăpătat treptat culori de ivoriu. Dincolo de cerul pur, uşor adumbrit, retras parcă în taina lui, răspândea pacea peste pământul aspru. Deodată, muntele fu cuprins de o atotputernică linişte. Simţeai în ea forţa marilor adevăruri. De aceea spusese Ariane: „Sunt fericită aici".

Se înnoptase. Departe, la o cotitură, întunericul înghiţise ultimul copac ce se luptase cu îndârjire. Toate crengile se răzvrătiseră, dezlănţuindu-se în văzduh. Strigătul lui răzbea prin beznă. Iar ei l-au înţeles.

Şi-au dat seama că nu vor putea coborî căci aveau de tăiat prin codru iar cărarea acoperită cu frunze veştede era alunecoasă. Cum nu reuşeau să-şi înfigă bocancii în pământ, mergeau agale. Torentul amuţise, ascuns după o stâncă; tăcură şi ei, ca oamenii care ştiu încotro se îndreaptă. El mergea înainte, pe un drum râpos, iar paşii-i scârţâiau pe pietre. Erau încă departe când Ariane zise:

— Simon, n-o să putem coborî...

El s-a întors. Ea avea acea expresie cutezătoare care lui îi era atât de dragă, dublată însă acum de neputinţă. A privit-o în ochi încuviinţând.

Au continuat să urce fără să mai scoată o vorbă. El s-a mai întors o dată, a mai privit-o o clipă şi i-a spus:

— Ajungem la cabana Borons... Ştii?

Ariane l-a privit la rându-i cu gravitate, fixând asupră-i ochii ei mari, calzi, strălucitori.

Reuşiseră să se cocoaţe pe un stei drept ce fereca zidul stâncos, iar într-o cută a acestuia zăriră cabana ce-i fixa cu ochiul ei negru. Era un loc aspru şi frumos. Ei se opriră iar Ariane se apropie de Simon; atunci i-au tremurat pleoapele de parcă şi-ar fi stăpânit o lacrimă.

Asta a fost totul. El a luat-o de mână, sorbind lumina zorilor din ochii ei, din nou îndreptaţi spre el. Dinlăuntru îl

priveau umede frunze de toamnă în vârtej ce-i ocroteau sufletul asemănător soarelui ce răzbate prin desişuri.

Pădurile din zare se profilau pe albul povârnişurilor ca într-un tablou. Deasupra lor răsărise luna, scăldându-i în lumina ei rece, metalică. Drumul cobora spre stânga, striat de umbre firave; deasupra lor, se întindea noaptea albastră, iar în vale domnea întunericul; pe cărare, pietrele licăreau.

Ea-l mai auzea încă spunându-i: „Cabana Borons, ştii?...” Da, ştia: doar în aparenţă păşise în urma lui pe acel drum, căci se simţea egală cu el în faţa celor ce aveau să se înfăptuiască. Nici unul din ei nu avea sentimentul că ar fi aşteptat acea clipă: era ca fructul pârguit ce cade. Se îndreptau spre inevitabil, dar din toată inima, cu nestăvilit elan. Se supuneau legii după care cresc arborii şi se rotesc astrele.

Simon vorbea... Era ceasul când cuvintele au parcă alte înţelesuri. Spunea că viaţa clocoteşte în el asemeni unui fluviu înspumat, unei ape stăvilite, unei păstăi ce pocneşte. Vorbea de zilele ce curg prea pline, în toate direcţiile, cu o repeziciune ce aduce singura limitare a fericirii lui. Vorbea de minunatele evenimente pe care timpul le reînnoieşte: răsăritul, amurgul, chipurile mereu noi, mereu aceleaşi, pe care luna le schiţează pe imuabilul tablou al nopţii... Căci de pe acum, ştiind că o va strânge în braţe pe Ariane, se simţea în intimitate cu natura, se afla din nou în miezul lucrurilor; pacea pogorâse din nou asupra lui, ca şi cum gestul ar fi fost săvârşit şi simţea nevoia să vorbească despre frumuseţea lumii.

— Ariane! Există acest ceas timpuriu, când umbra nopţii începe să coboare agale de-a lungul stâncii verticale, că marginea unei cortine ce se trage; sus, stânca începe să se” încălzească, să prindă culoare. Există acest ceas când soarele se aşază ca o pasăre pe vârful brazilor în tremur. Fiecare brad iese pe rând din

întuneric, se înalţă în lumină, afirmă o clipă, în faţa semenilor, puritatea conştiinţei lui. Privesc fiecare fărâmă de spaţiu ce-şi are un gest anume. Pădurea se înalţă în ceruri ca o frunte grea de gânduri; acolo, în cotlonul zidului, stânca îşi îndreaptă un deget ascuţit, ce nu cade la învoială. E ceasul când pe pământ, între toate făpturile există un acord deplin; din toate se desprinde un elan generos, o frumuseţe desăvârşită. O seninătate luminoasă ce te invită la ceva mai presus de fericire. E ceasul când fiecare făptură se îndreaptă spre noi sorţi de izbândă.

El vorbea şi o simţea fremătând în braţele lui; şi parcă lumea toată îl străbătea cu drumurile, cu copacii, cu astrele ei, ca un fluviu uriaş.

„Ariane... Acum câteva ceasuri, pe când te aşteptam în timp ce soarele pogora spre poteca pe care îţi pândeam paşii, obligându-mă să-mi acopăr ochii, un strigăt îmi sfâşia sufletul; cum mai urlau toate! Secunda de aşteptare în splendoarea amurgului o simţeam atât de plină, de cumplită, încât mă încovoiasem ca sub o minunată povară. Nici un cuvânt nu poate tălmăci acea linişte, acea plenitudine. Nu puteam crede că-i adevărat, că pot afla pe pământ o asemenea fericire. Aveai să apari, Ariane, în acea lumină aurie ce împinge depărtările şi revarsă nesfârşitele dâre de umbră!... Simţeam că cerul se pregăteşte să se împodobească cu puzderia de stele ce freamătă deasupra noastră – şi sunt atâtea de nu le mai distingi după cum nu distingi nici arborii pădurii, ce ţes acum ca un zăbranic!...”

Vorbea. Nu mai ştia dacă Ariane e lângă el, nu mai ştia dacă îl aude. Se întoarse. Ariane era acolo, mai firească decât oricând. Pe chipul ei, în licărirea palidă a lunii, se citea hotărârea iar buzele ei îl atraseră ca o lumină.

Nicicând nu i se păruse atât de încântătoare, de frumoasă. Nicicând n-o râvnise într-atât.

Tăcu. Într-o spărtură a stâncii, departe de razele lunii,

se ascundea cabana, cufundată în liniște. Cu geamlâcul ei negru, părea că-i priveşte, îi cheamă.

Atunci au intrat. Nimic mai simplu. Înăuntru se aflau câteva surcele şi vreo doi-trei butuci. Geamlâcul deveni siniliu. Totul era neprihănit. În faţa lor uşa rămase deschisă, iar ei, fără grabă, din prag, priviră în noapte.

IX

CÂND SE UITA ÎNAPOI, LA TOT CE fusese viaţa lui de până atunci, Simon vedea că ea se sfârşeşte în noaptea în care a cunoscut-o pe Ariane.

Din viaţa trecută mai dăinuiau ca nişte insule doar clipele de fericire. Îşi spusese adesea că toate bucuriile trebuie să aibă undeva o legătură ascunsă. Şi acum iată, descoperea acea legătură, acel tărâm de unde izvorăsc desfătările ca tot atâtea fluvii roditoare şi unde te afli mai aproape de marea taină – atât de aproape încât simţi cum bate, ca de după o perdea subţire, marea inimă nevăzută ce pune în mişcare universul. Da, clipele în care crezuse că în faţa ochilor lui avea să se destrame perdeaua ce ne desparte de celălalt versant al vieţii, toate clipele în care contactul, intim cu natura i-au dat atât de viu impresia că pătrunde în sfârşit în marea taină, că se deschide o poartă către o uriaşă revelaţie – toate acele clipe, acele elanuri, acele bucurii renăşteau în această fericire şi-şi aflau sensurile: căci toate erau îndreptate spre rugul aprins de unde ţâşneşte viaţa.

Se întorcea cu mirare spre ceasurile trăite departe de soare, aplecat deasupra unor probleme artificiale, pierdut în subtile raţionamente, pradă cărţilor – acelor cărţi care ocupându-se de alte cărţi şi de modul în care ele

interpretau opere anterioare, propunându-şi astfel un obiect tot mai îndepărtat şi mai secătuit, aruncau asupra vieţii doar un reflex sărăcit, agonic, o imagine lipsită deopotrivă de poezie şi de adevăr. Da, tot trecutul i se părea ca o carapace ce s-a desprins lăsându-l gol, cu faţa spre cer. Singur în lumina dimineţii pe cărarea pietroasă pe care se despărţise de Ariane, în timp ce copacii se trezeau unul după altul din somnul adânc iar norii se risipeau în vale, vedea cum se iveşte treptat un peisaj eu totul nou şi înţelegea că sentimentul straniu pe care i-l trezea uneori natura dispăruse şi că nicăieri nu mai stăruia vreo potrivnicie. Se opri şi ridicând ochii spre munte, spre zidul stâncos, rigid şi semeţ, de unde se pogorâse asupra lui atâta fericire, trase adânc aer în piept.

„Nu, viaţa îşi spuse el, viaţa nu e o idee!...”

Şi se lăsa pătruns de bucuria care-l apropie pe om de obârşie şi care, într-adevăr îl înălţa pe Simon la izvorul tuturor ca şi cum până atunci n-ar fi trăit cu adevărat; şi-şi redobândea puritătile dinţii: căci acea noapte le înlătura pe toate celelalte şi era sigur acum că orice bucurie poate renaşte din cenuşă şi că orice act se poate ivi iarăşi, în toată prospeţimea, din inima adâncurilor omeneşti... Simţea puteri demiurgice. Se gândea cu o inefabilă emoţie că iubirea era într-adevăr un act creator şi că în acea noapte începuse una din miraculoasele etape ce plămădesc un om.

Din acea noapte, universul ieşea şi el împăcat. Toate forţele ostile, toate elementele adverse, tot ceea ce până atunci fusese dezbinare, refuz, negaţie, frig şi căldură, trup şi suflet, apă şi foc, adevăruri în luptă contra adevărurilor contrarii, totul se unea într-un deplin acord. Vidul se umpluse: universul răsuna de plinătate. De pretutindeni, Simon zărea mâini care-i făceau semn... Se putea întoarce acum şi la cărţile a căror sterilitate o recunoscuse: nu mai era nevoit să se apere, nu mai risca

să le cadă victimă. Simţământul de forţă îl făcea să privească totul cu dragoste.

Orice lucru se însufleţea, căpăta un sens; nici unul nu mai stătea tăcut, ferecat; fiecare avea un glas în armonie cu celelalte glasuri. În acea lume pe care o străbătea victorios, nu mai exista opoziţie între viaţă şi moarte, nici între prezenţă şi absenţă, între formă şi cuget; simţea existenţa profundă, reală, a tuturor fiinţelor. Aşa cum frumuseţea Arianei se revărsa spre el la cea mai uşoară atingere, la primul sărut, încât până şi simpla mângâiere a degetelor ei îl tulbură, tot astfel copacul răspundea la toate întrebările cu sinceritate, cu o inepuizabilă înţelepciune. Căci nu era doar nucul strălucitor pe care Simon îl avea sub ochi; deşi făptură unică, cu o valoare anume, cu o frumuseţe proprie, el avea ceva din toţi copacii lumii care îi aduceau la rându-le ceva din semnificaţia lor, din sufletul lor. Toate făpturile se dezvăluiau astfel în transparenţă şi lăsau să se vadă prin de pluralitatea lor; căci fiecare asuma prezenţa tuturor celorlalte, iar lumea devenea vizibilă, perceptibilă pe deplin la fiecare privire.

Astfel, noaptea aceea îi apărea lui Simon că punctul luminos al existenţei sale. Ariane avusese şi ea – dar încetase oare să-l aibă? – sentimentul că pe lume totul e simplu şi că cel mai mare miracol e tocmai această simplitate? Căci ea i se dăruise fără umbră de şovăială, cum te dărui vieţii, evidenţei, tot aşa cum se dăruise într-o zi acelui adevăr cuprins, ca în toate marile opere muzicale, în operă lui Sugères – cu inocentă graţie, cu fervoarea, cu aerul de pietate pe care-l avea ori de câte ori pătrundea într-un mister. Şi astfel a pătruns în misterul inefabil spre care Simon a îndemnat-o cu blândeţe, misterul din care se nasc florile şi oamenii şi nebuloasele. Aşa au pătruns amândoi în taina universală: căci erau, în sfârşit, înăuntrul formidabilei pulsaţii care zămisleşte făpturi şi lumi, se aflau în inima tainei, în

viitoarea impulsului dinţii, a nerăbdării germenilor şi a sevei, a beţiei gestului iniţial; trăind acel moment în conştiinţa lor, realizau în ei, prin ei, viaţa nu trăită, nu gândita, ci viaţa ce se făureşte!... Acesta era misterul în care, urmându-şi în extaz iubitul, păşise Ariane. Era ca şi cum s-ar fi deschis fruntariile: căci trupul pe care ea îl credea străin şi pe care-l strângea în braţe, nu era trupul iubitului, trupul altuia, ci devenise al său, fiind doar calea de trecere către uriaşa realitate care-i invadase pe amândoi, împărtăşindu-i din aceeaşi fericire. Bărbatul atât de ciudat de aproape şi femeia înlănţuită nu se mai vedeau; uniţi în interiorul aceleiaşi realităţi, semănau cu doi călători ce merg alături, învăluiţi în ceaţă, astfel încât zărind amândoi lucruri minunate, se iau de mână, spunându-şi parcă: „Aş vrea să ştii şi tu... Aş vrea să vezi şi tu...” iar mâna răspunde: „dar ştiu! dar văd!”... Şi mâinile se împreună iarăşi şi-şi spun: „nu pleca, nu mă lăsa căci s-ar nărui totul!”...

Ea-l chemase. Aşadar ea îl dorise, îl dorise cu toată fiinţa ei iar în clipa împreunării uitase de toate, de locul în care se aflau, de pământul pârjolit, de munţi, de noapte şi de vremi. Nu mai ştia decât de fericirea ce o învăluia, ce se lăsa asupră-i, se îndepărta şi iar venea, în mişcarea, în ritmul valurilor, ca şi cum, întinsă pe o plajă, cu ochii închişi, s-ar fi lăsat purtată de ocean, tot mai departe: deodată simţi că o arde, că o mistuie un foc, da, ca un fulger ce sfâşie noaptea, luminând-o... O clipă uitase de Simon, nu mai ştia dacă există: se afla în inima unui glob de văpăi ce se înălţa vertiginos, purtând-o. Simon nu mai era alături de ea, în aşternutul mizer; ea se unise cu el într-o altă lume, într-o lume unde oamenii nu au nici formă, nici nume, unde nu mai există bărbaţi şi femei, nici cer şi pământ, nici posesor şi posedat, ci doar o noapte caldă fulgerată de lumini, cu un uriaş soare arzător, un soare ce te arde şi te soarbe – un soare ce se întrupează în tine.

Pe măsură ce văpaia se mai domolea, ce dogoarea îşi pierdea din intensitate iar lumea familiară îşi relua chipul, Ariane regăsea treptat ceea ce pierduse în extazul ei: pământul şi noaptea; deasemeni, regăsea, mai aproape decât ar fi bănuit, pe bărbatul a cărui viaţă mai palpita încă în ea. Abia acum îi simţea greutatea trupului; era într-adevăr ca un naufragiat fericit ce coboară treptat spre adâncurile mării fosforescente; plutea încă în apele învolburate, între cer şi pământ, între viaţă şi moarte... Şi iată că după ce pierduse totul, regăsea şi el totul, mai întâi acel trup de femeie, atât de straniu topit într-al său, şi-i vedea în gând forma; ca întors dintr-o călătorie, îşi amintea treptat de el, de buzele umede, umflate, care acum se fereau de ale lui, de părul încâlcit într-al lui iar sub pieptul viril, aspru, puternic, în mâinile lui, sânii ei striviţi.

Simon se întreba uneori cum de poate lua naştere o asemenea beţie din simpla încleştare a două trupuri. Se întreba cum de uitând-o pe Ariane în momentul împreunării, ea era totuşi singura femeie în stare să-l înalţe pe nebănuite trepte. Da, era convins că Ariane e singura femeie în stare să-i dăruie uitarea totală dincolo de care începe extazul – cunoaşterea.. Şi nu pentru prima dată observă că pentru a cunoaşte trebuie mai întâi să uiţi. Cuvântul „a cunoaşte” căpăta un sens în limbajul iubirii; căci iubirea era, fără îndoială, o cunoaştere, singura cunoaştere permisă muritorilor.

Simon se gândea uneori că această cunoaştere, atât de precar legată de existenţa unei fiinţe, era la discreţia hazardului, sau a ceea ce e numit astfel, şi că ar fi putut fi privat de ea; se întreba cu spaimă ce s-ar întâmpla cu el dacă Ariane ar dispărea într-o zi. Căci – şi aici pătrundea în misterul însuşi al iubirii – dacă dobândise deopotrivă uitarea şi prezenţa, dacă încetase s-o cunoască pe Ariane pentru a o cunoaşte cu adevărat, dacă ceea ce cunoscuse în dragoste era ceva ce o depăşea pe Ariane, Simon era

convins că nici o altă femeie n-ar fi fost în stare să-l conducă spre starea miraculoasă şi contradictorie, în care uiţi de toate, uiţi până şi de cea pe care o cunoşti. Nu iubea doar o femeie, ci o femeie între femei, iar bucuria era deplină fiindcă îşi avea rădăcinile nu numai într-o senzaţie pe care şi alte trupuri o pot trezi, ci în tot ceea ce există dincolo de senzaţie, îi preexistă şi dăinuie. Astfel încât oricâte femei s-ar perinda prin viaţa unui bărbat, el nu cunoaşte de fapt decât una, numărul experienţelor oferindu-i doar măsura eşecului.

În clipa în care fericirea lui era deplină. Simon îşi dădea seama cât de greu poţi realiza condiţiile unei asemenea trăiri; îşi dădea seama că beţiile trupului sunt deşarte dacă nu sunt în acelaşi timp şi bucurii ale sufletului, dacă fiinţele unite în dragoste nu se întâlnesc în înalt, dincolo de aşternutul în care zac... Ariane era condiţia care făcea posibilă uitarea Arianei şi-a celorlalte femei şi a pământului întreg. Ea era, ea singură era condiţia însăşi a acelei călătorii. Iar dacă punctul de sosire se afla dincolo de ea, totuşi cu ea trebuia să te îmbarci, de la ea trebuia să porneşti. Astfel se împăcau armonios cele două prezenţe care-l tulburaseră multă vreme. De acum înainte, nici Ariane, nici copacul nu mai constituiau o problemă iar prezenţa lor materială înceta să o adumbrească pe „cealaltă”.

Ariane a crezut că în iubire e exclusă repetarea. Dar curând, bucuria avea să se dovedească de fiecare dată mai mare, mai sfâşietoare; şi a înţeles că doar începuturile sunt imperfecte. Pe măsură ce se cunoşteau mai bine, învăţau să prelungească nepreţuita beţie, îndepărtând clipa crepusculară când aveau să coboare pe pământ. Simon primea trupul ce i se dăruia cu o dragoste tot mai fierbinte. Fericirea iubitei i se părea gravă, vrednică de grijă, de ocrotirea lui; avea impresia că nu va fi niciodată în stare să facă îndeajuns pentru ea, să

pregătească lin, tot mai lin, prin dulci dezmierdări, mereu mai dulci şi mai calde acea zvâcnire când, fără să bage de seamă, o pierdea. Cu capul răsturnat, cu ochii pe jumătate închişi, cu părul despletit în noapte, în acea atitudine cu care va întâmpina cândva moartea, cu o încordare ce dădea frumuseţii ei o notă de solemnitate, Ariane aştepta cu mâinile încleştate în jurul trunchiului ale cărui rădăcini le simţea cum cresc în carnea ei, aştepta lina deschidere a florii de foc de pe creştetul lumii; iar el pândea pe chipul ei, cu o anxioasă bucurie cu gust de lacrimi, semnele dureroase ale extazului pe care-l dorea cu toată fiinţa lui, îl dorea mereu altul. Uneori ar fi vrut să fugă; să rămână în toropeală pe ţărmul îndepărtat unde e atât de plăcut să aştepţi furtuna. Dar pe negândite, ieşind din noapte, revărsate pe ţărmul îngust, primele valuri se izbeau de trupul său; le simţea cu plăcere şi spaimă cum cresc sub el, căci ştia că mai devreme sau mai târziu aveau să-l acopere, să-l înghită. Atunci, strângând-o cu toată puterea pe cea care încetase de mult să fie o simplă femeie, cuprinzând-o în braţe într-un gest de posesiune şi de ocrotire, încerca să rămână nemişcat, nemişcat şi totuşi treaz, ca un vapor ce aruncă ancora şi aşteaptă că viitoarea mării să se liniştească... După o clipă, simţind-o că se domoleşte, simţind nisipul sub picioarele goale, o cuprindea iarăşi, pe jumătate sfârşită, pierdută în braţele lui şi o purta cu el din nou în larg. Li se părea atunci că aud înăuntrul lor, după lungi tânguiri din andante, într-un ritm mai viu, acordurile unei misterioase simfonii; li se părea că interpretează o piesă muzicală în care uneori un instrument tace, cedându-i locul celuilalt, mai înainte de a relua împreună tema ca să o dezvolte până la paroxism, conducând-o apoi spre deznodământ.

După ceasurile profunde din care reveneau cu greu la suprafaţa vremii, ca doi căutători de perle întorşi victorioşi din adâncul mării, urma de fiecare dată o lungă

linişte. O minunată pace; şi din nou patima era gata să izbucnească. Acum, când Simon o vedea pe Ariane înaintând. Ca şi altădată, pe drumul ce trecea pe sub fereastra lui, uşoară, diafană, cu acea graţie şi armonie a mişcărilor ce-i erau atât de dragi, se simţea tulburat la gândul că doar cu câteva ore mai devreme, aceeaşi femeie fusese în braţele lui, şi doar cu greu auzea în tainiţa memoriei uşoarele-i suspine cu care pornise alături de el în inefabila lume de care-şi amintea că printr-un vis. Era într-adevăr aceeaşi femeie? Îi era îngăduit să se îndoiască fiindcă, după aparenţe, tânără ce păşea sub ochii lui la capătul potecii, delicată, hotărâtă, cu capul drept, mlădioasă, aureolată de o puritate neomenească, ca o figură ce domină vizibil lumea, nu putea avea nimic comun cu cealaltă femeie, a cărei gravitate, suferinţă, aşteptare, teamă, încântare îl îmbătau. Cum putea acum, aceeaşi făptură să meargă astfel, detaşată, ca şi cum nu i-ar fi aparţinut niciodată, ca şi cum n-ar fi cunoscut în îmbrăţişarea lui efuziunea supremă a împlinirii. Femeia care abia scuturată de zăpadă păşea din nou pe drum ca o fiinţă inaccesibilă, de neam împărătesc, era aceeaşi care în ajun se lăsase toată în braţele lui aducătoare de desfătări şi de nostalgice aşteptări... Preţul clipelor unice de aici venea: era o reciprocă ofrandă a sufletului şi a trupului către celălalt suflet şi trup; era într-adevăr un act, unul din cele mai nobile din viaţă...

Dar, în ciuda nedumeririi, în ciuda uşoarei îndoieli ce-l cuprindea, nu exista făptură a cărei unitate să fie mai deplină. Da, aceleaşi mâini care culegeau în trecere primele flori, primele brânduşe, primele violete, îl dezmierdaseră cu gesturi asemănătoare; aerul ei de dulce autoritate, dublat de atâta graţie îl avea şi când se apropia de el, înlănţuită în strâmtul cerc al braţelor lui... Ariane nu-şi nega nimica: pătrunsese în iubire cu fruntea senină, cu obrajii îmbujoraţi, cu capul sus, tot aşa cum înainta – sub ochii lui Simon care o urmăreau până ce

plimbarea ei luă sfârşit – în fiecare zi în poiana care, după pârjolul amiezii, răspândea via şi mângâietoarea-i licărire.

Nu puteau să urce prea des până la Borons. Cu cât se apropia primăvara, cu atât cerul devenea mai instabil şi adesea zilele călduroase se sfârşeau cu o vijelie. Dar în primele ceasuri ale după-amiezii, cele mai tăcute, mai dogorâtoare, văzduhul fremăta de nerăbdare, deşteptând amintiri, dorinţe, ca o pulbere orbitoare şi multicoloră. Atunci Simon nu mai suporta absenţa Arianei. Imaginaţia lui înfierbântată începea să ardă ca un soare şi fiecare amintire, fiecare imagine, căzând în acea văpaie se transforma în flacără mistuitoare. Curând nu mai rămânea colţişor în sufletul lui nepârjolit: timpul îşi pierdea dimensiunile obişnuite; începea să spumege ca o apă în clocot; gândul că ceasurile, zilele se scurg fără putinţă de întoarcere nu-i dădea linişte. Era prima suferinţă, fără durată, care-i ajută să simtă preţul fericirii. Şi în loc să mai aştepte ca altădată plimbarea Arianei pe cărare, Simon părăsea odaia, pornea spre Borons, sorbea una câte una miresmele proaspete ale primăverii, se aşeza sub un copac privind spre poteca pustie, unde pământul crăpa de căldură. Uneori, sufla o adiere. În locurile ferite de vânt, soarele zvânta muşchii umezi şi fiecare plantă devenea ca un animal însetat. Prin câte o văgăună mai zăcea uitată o pată de zăpadă zdrenţuită şi acea parţială coexistenţă a anotimpurilor, frăţia zăpezii şi a florilor, era o minunată desfătare, o insistentă chemare la viaţă. Aici aşteptarea i se părea mai uşoară. La stânga potecii spre Borons se făcea un drum care se unea mai sus cu cel dinspre Orcières; Simon se cocoţa pe o pantă abruptă şi după două cotituri ajungea pe o pajişte aflată în inima unui crâng, de unde se vedea, la poalele muntelui, torentul înspumat. Simon se aşeza adesea pe o piatră, cerceta zvonurile din văzduh, privelişte încremenită şi tăcută ce întinerea sub soare. Şi deodată, în acea lumină şi acea tăcere ce păreau veşnice, auzea

cum răzbate treptat zgomotul aşteptat: scârţiitul unor paşi grăbiţi de pietriş. Curând, prin perdeaua de arbuşti, zărea culoarea aprinsă a unei rochii ce urca spre el: Ariane, care se îmbrăcase întotdeauna în tonuri închise, purta acum veşminte vesele şi Simon se întreba neliniştit ce prevestea o asemenea transformare. Dar Ariane îşi trăia fără teamă fericirea, cu o veselă nepăsare, ca şi cum nu mai putea să ascundă multă vreme existenţa pe pământ a făpturii fericite ce era. Pentru prima dată în viaţă, un eveniment o făcuse să renunţe la reţinerea în care îşi zăvorise întotdeauna bucuriile.

Astfel o vedea Simon cum se îndreaptă spre el, urcând pe pietre, cu părul prins în mreaja crengilor, cu trupul uşor aplecat, înveşmântată într-o rochie înflorată pe care şi-o apăra cu greu de mărăcini, de spinii răsurii.

Mai mult ca oricând inima-i bătea sălbatic privind ţintă spre cotitura drumului. Dacă aşteptarea nu-l făcea să uite clipele dinaintea întâlnirii lor pe coridorul îngust al clădirii, la sfârşitul unei zile petrecute într-o reculegere pe care n-o va mai cunoaşte, acum, adăstarea era încărcată de amintiri, de senzaţii care-i sporeau strălucirea, bogăţia, intensitatea. Retrăia ceasurile în care Ariane nu fusese doar o licărire de speranţă în faţa ochilor, ci trup fierbinte şi fremătător în braţele lui... Dar nu numai Simon, ci tot muntele, în spate, în juru-i, o aşteptau pe Ariane. Simon o aştepta în tovărăşia codrului, a stâncilor, a apelor, în tovărăşia torentului plin de neastâmpăr ce spumega nu departe sub el, izbindu-se la poalele muntelui. Natura întreagă îi vestea venirea şi el n-o adăsta doar pe Ariane ci natura însăşi, cu arborii tineri, cu florile abia mijite. Aştepta nu numai un plăpând trup de femeie, ci apele înspumate, revărsarea valurilor şi a ierbii, tăria stâncilor, tăişul vântului, plânsul soarelui în poiană, esenţa acelei zile în prag de primăvară, mai primăvăratică decât primăvara însăşi. Aştepta intima descifrare a tainei care-l făcuse să sufere atât, acea lume miraculoasă şi iluminată,

scăldată în fericire şi bunătate, unde domnea armonia între făpturi. Aştepta clocotul inimii lui în inima lucrurilor şi irezistibila bucurie ce urca din adâncurile lui, ce urca de dincolo de pământ. Aştepta să cutreiere universul, să rătăcească printre sori, unde sucul plantelor, îmbobocirea florilor, zborul fluturilor, respiraţia lucrurilor, şi oceanele şi munţii, totul avea să-i fie dat în dar. Aştepta risipirea neliniştii. Fericirea...

Dar nu pe femeia de odinioară o aştepta. Nu pe femeia celestă, semn desprins din zodiac – ci pe cea al cărei trup îl strânsese în braţe. O privea cum suie spre el şi o aşteptare creştea cu aşteptarea lui; şi cele două aşteptări se împreunau în veşnicii, iar atunci nu mai există decât o singură fiinţă, o singură fericire. Şi dacă mai tremura şi acum în prezenţa ei, era doar fiindcă se insinua minunata, dulcea recunoştinţă care fără să adumbrească iubirea, o împlineşte.

Zi de zi, odată cu soarele, răsărea şi aşteptarea care urca spre cer. Dimineaţa se scurgea repede în dubla vâlvătaie ce nu mai avea nevoie de semne materiale. Apoi, la începutul după-amiezii, Ariane se ivea, cu chipul ei luminos, scăldat în soarele care-i umplea ochii de umbră. Ea se întindea pe iarbă alături de el, adunând în ea toată căldura dimineţii răspândită pe pământ. Cât era de plăcut să te rezemi astfel pe glia ce nu cunoaşte odihnă şi să te laşi pe ea cu toată greutatea de femeie fericită! Pieptul, pântecul, genunchii se frângeau cu drag pe cele mai gingaşe flori ale anului. Cu coatele pe pământ, cu bărbia ascunsă în palmă, cu capul deasupra genunii de unde se înălţau într-un nou vârtej coloratele seducţii ale beţiei, ea scruta hăul luminos în inima căruia se roteau apă şi soare; apoi, privind mai aproape, ameţitor de aproape, zărea o mina de bărbat crispată în iarbă şi mai zărea un şold ce se mişca în ritmul respiraţiei; întorcând uşor capul, dădea de privirea lui Simon ce i se dăruia, sorbind-o şi lăsând-o ca pe aerul

tras în piept. Aşadar, asta e iubirea! Uriaşa aventură, imensul fluviu ce creşte neîncetat. Cuprinsă de doruri necunoscute, Ariane nu contenea să se minuneze ca de un lucru teribil şi încântător de strânsoarea în lanţuri uimitoare, lanţuri nu ale trupului său ale sufletului, ci dintr-un amestec din amândouă, dar un amestec la fel de frumos ca cel aflat sub ochii ei, de apă, de pământ şi de soare. Înţelegea că trebuie să apere această uimire în faţa iubirii, în faţa lucrurilor, că datorită ei rămăseseră neprihăniţi, iar gestul lor nu-şi pierduse prospeţimea. Atunci, într-o zi, pe când îl privea pe Simon care stătea întins alături, a vrut să-l facă părtaş gândului ei.

— Simon...

Auzind chemarea glasului ei, se trezi din visare; la rându-i, rosti numele care era ca un ecou al numelui său şi care era numele fericirii.

— Ariane.

— Crezi că într-o zi ne vom obişnui?...

El stătea cu capul răsturnat pe pământ, cu ochii închişi. Mai înainte de a o privi a încercat să-şi închipuie trăsăturile ei şi atunci a înţeles că nu o cunoştea îndeajuns. O pală de vânt a adus odată cu mii de zvonuri, vuietul torentului, freamătul lui necuprins. Deschise ochii şi zări soarele deasupră-i, pârjolind pământul, aşa cum avea să-l pârjolească şi în ziua următoare şi secole de-a grindul, câtă vreme va dăinui pata lui, pata lui de foc – şi se gândi la soarele etern ce izgoneşte în fiecare dimineaţă eternă noapte şi căruia acum şi în veacul ce va să vie oamenii, plantele, vieţuitoarele nu încetează să-i dăruie trupul lor cuprins de vrajă...

— Cum ne-am putea obişnui cu ceea ce iubim mai presus de toate, cu ceea ce ne e hrană, cu ceea ce e însăşi viaţa?...

Dar nu numai soarele răspundea în locul lui. Torentul nu era şi el în fiecare clipă mereu altul? Mereu acelaşi... Iubirea lor era asemeni torentului mereu altul, curgând în

aceeaşi albie. Să se obişnuiască!... De când trăia pe Crêt d'Armenaz acest cuvânt îşi pierduse orice semnificaţie pentru el. Îşi privi iubita ca şi cum avea să o piardă. El nu se număra printre cei cărora viaţa le îngăduie să se obişnuiască... Un tainic instinct îl avertiză dimpotrivă că va reîncepe lupta, că va face în curând efortul, ca şi natura primăvăratică, să izgonească din el tot ceea ce iubise atât. Înţelegea cât de îndreptăţite erau toate şi accepta acum schimbările din lume şi primăvara ce lua locul iernii. Nu se îndoia că va veni o zi când va înăbuşi în el împotrivirea şi lacrimile ca să se schimbe la rându-i şi să facă loc în el unei alte vieţi. Într-adevăr, întrebarea Arianei era neîndurătoare...

Tânăra îşi urmărise gândul:

— Ar trebui să fie mereu la fel de frumos, nu-i aşa?

Dacă n-am fi siguri...

— Ei, bine?...

— Ar trebui să ne oprim aici... să se sfârşească totul... să ne despărţim pe acest miraculos petic de iarbă... Oh, Simon, şi n-ar trebui să fim trişti căci ne-am împlinit destinul... Ne-am făcut datoria.

Ce vroia să spună? Era gata să-i răspundă când o pasăre zbură de pe o ramură ascunsă, lăsându-se: pe o piatră. Ei auziră zgomotul ghearelor şi tăcură cu suflarea tăiată; după câteva ocoluri, pasărea sări, îşi scuturâ coada, îşi frecă ciocul de piatră, apoi se făcu nevăzută. Simon uitase de întrebarea Arianei. Nici Ariane nu mai ştia ce o îndemnase să i-o pună: simţea din nou cum trupu-i freamătă pe pământ, cum tălăzuie alunecând uşor spre Simon, spre mâna lui, spre coapsa bărbatului culcat alături, şi-şi lăsă capul în iarbă, dăruindu-i fruntea, şi ochii, şi gură, şi dinţii, iar neînsemnatul spaţiu dintre ea şi el se umpluse cu păru-i despletit – păr de văpaie, despărţit la fel ca odinioară de cărarea luminoasă... Simon visa, cu ochii spre ea. Deodată, băgă de seamă că dezmiardă chipul cald al iubitei şi trupul ei uşor, mlădios;

atunci o prinse de umeri, o ridică iar asupră-le se lăsă însuşi cerul slobod, vestitor, al primăverii. Ţintuit la pământ, Simon sorbi văzduhul în acel binecuvântat ceas când Ariane, cu capul atârnat, muşca iarba înfierbântată. Umbră se trăsese, frunzişul nu-i mai ocrotea iar soarele îi scălda pe amândoi cu razele lui. Atunci Ariane alunecă iar, cu capul întors spre Simon; se priveau pierduţi în timp ce soarele le mistuia trupul, ameţindu-i ca pe natura toată. Ici-colo, ultimele petice de zăpadă se topeau la rădăcinile copacilor iar Simon şi Ariane, din clocotul fericirii lor zăreau prin iarbă, aprinzându-se, stele de aur. Aproape, aproape de el, simţi suflarea liniştită a Arianei şi i se păru că e singur pe lume cu ea, că întreaga omenire se reduce la acea pereche fericită aflată într-un veşnic extaz, pe creştetul unui univers primăvăratic.

X

AJUNS ÎN ACEL MOMENT AL VIEŢII, Simon înţelegea că dragostea e adevăratul creuzet în care sunt neîncetat topite şi plămădite formele lumii, că ea e veghe şi conştiinţă veşnică, perpetuă renaştere a vieţii prin ea însăşi. I se părea că păşeşte pe un alt tărâm, că se află în sfârşit pe „pământul făgăduinţei” la care se gândise odinioară, în visele lui de copil. Simţea adevărul sfintei taine ce schimbă sensul şi valoarea actelor. O expresie uitată, „starea de har”, îşi făcea loc din străfundurile memoriei şi Simon descoperea în ea o luminoasă realitate. Că iubirea e o sfântă taină, devenise pentru Simon mai mult ca oricând o certitudine: o realitate trăită, un adevăr al întregii sale fiinţe. În fiecare clipă, în fiecare îmbrăţişare, iubirea îi apărea o sfântă

tainã. Ceasurile, zilele ce urmau dragostei, fericirea de dupã fericire, clipa când ai vrea sã pãstrezi în tine doar minunata prezenţã, nu erau oare tocmai starea de har – lume a liniştii, a armoniei, a ordinei?

Acea lume nu excludea nimic. Imaginea morţii putea pãtrunde fãrã s-o nãruie. Simon constata cã însãşi ideea morţii îşi pierduse din violenţã. Pânã şi morţii din celulã albã unde se ducea sã-i vadã, îi deveniserã familiari. Nu se mai mira de ceea ce li se „întâmplase”. Expresia neutrã care tãlmãcea astfel cel mai groaznic eveniment din închipuirea oamenilor, dovedea cã moartea nu era un fenomen atât de înspãimântãtor. Ea o plasa la locul ei. O domesticea. O orânduia printre lucrurile „care se întâmpla”.

Simon se întreba uneori dacã e cu adevãrat posibil ca o fiinţã vie sã-şi asimileze ideea sau mai degrabã faptul morţii; dacã moartea apare la fel celor care vorbesc despre ea ca şi celor care pornesc în cãlãtoria fãrã de întoarcere. Începea sã creadã cã moartea, ca şi alte realitãţi vitale, se transformã prin iubire. Poate cã fiecare îşi are moartea lui, felul lui de a muri, dupã cum are felul lui de a iubi.

Asta desluşea Simon în cuvintele sau mai degrabã în tãcerile Arianei. Ea îi vorbea de Massube pe care-l vãzuse doar o datã, ca şi cum l-ar fi cunoscut de totdeauna. Şi Simon înţelegea cã Ariane e cea care îl cunoscuse cu adevãrat pe Massube ca şi pe Lahoue. Era hotãrâtã sã-l apere de nedreptele amintiri lãsate. Ţinea la el ca la o fiinţã ce n-avusese parte de fericire şi trebuia despãgubitã. Îşi asumase parcã povara destinului lui de dincolo de moarte şi depindea de ea ca sã-l facã fericit, alungind duritatea şi violenţa pentru care fusese detestat în viaţã. Pãrea cã încearcã de dragul lui, ca fata din poveste, sã îmblânzeascã monştrii.

De când Minnie plecase într-o dimineaţã tãcutã, cu ninsori ce cãdeau ca o cortinã peste atâtea despãrţiri,

Kramer se schimbase cu totul. Era liniştit şi grav ca un om care a luat o hotărâre. Desigur, Marele Bastard nu era un om care să renunţe uşor iar urmele, doamnei Charmèdes, oricât de firave ar fi fost, puteau fi descoperite. Căci Minnie nu trecea neobservată. Cu inconsecvenţa firească unui caracter ca al ei, îi lăsase lui Kramer o carte de vizită. Era greu să pricepi jocul rusului şi să poţi spune dacă avea s-o urmeze sperând că o va găsi smerită sau dacă avea intenţia să se răzbune potrivit uneia din metodele chinezeşti sau tătărăşti de care-i pomenise adesea lui Simon. Un lucru însă era sigur: fiecare zi ce se scurgea, în loc să şteargă amintirea ei, îl apropia şi mai mult de Minnie. Kramer era un încăpăţânat, în răspăr cu vremea, într-o zi, nu mai rezistă şi dispăru. Camera lui fu găsită goală... Simon îşi imaginase scena de adio dintre el şi Marele Bastard cu risipă de vorbe şi îmbrăţişări. Admiră simplitatea evenimentului care-l scutea de un rămas bun.

Ca şi toamna, primăvara era un anotimp al despărţirii. Pe Crêt d'Armenaz se dezlănţuia atunci o adevărată maree de echinox care se retrăgea luându-i pe cei sănătoşi ca şi pe cei dezmoşteniţi. Într-o dimineaţă aflară că fluxul avea să-l ia pe Pondorge. Se aşteptau cu toţii de multă vreme la plecarea lui; se obişnuiseră într-atât cu ideea plecării încât acum li se părea imposibilă. Nimeni nu mai vroia să creadă că Pondorge trebuie realmente să o ia din loc, iar ţinutul să piardă pe omul cel mai bun. Abia atunci auzind vestea, au băgat de seamă cu tristeţe că boala nu e o instituţie.

Totuşi Pondorge trezise pe Crêt d'Armenaz o anume conştiinţă. Încă mai stăruiau în memorie poveştile lui, încă mai erau obsedaţi de semnificaţia lor. Multe nu aveau să fie înţelese decât mai târziu, poate, dar prin însuşi misterul lor, prin nedumerirea pe care o provocau, nu te lăsau indiferent. Şi pe urmă Pondorge realizase ceva: îi eliberase pe locuitorii de pe Crêt d'Armenaz, o

dată pentru totdeauna, de credinţa funestă în realitatea vieţii; ca anterioare, în valoarea ei, în ideea că ea era viaţa „normală”: „balonul”, cum spunea Pondorge, fusese definitiv lansat iar ei nu se mai îngrijeau dacă avea sau nu să se mai întoarcă pe pământ.

Pondorge rămânea cel mai frumos miracol al acelor zile de neuitat. Erau convinşi cu toţii acum că oamenii nu sunt ceea ce par, nici ceea ce spun, că Pondorge nu era doar un om cu cămăşi rupte în coate, că arborii nu erau bucăţi de lemn, că zăpada putea să se topească. Totul devenise posibil din ziua în care Pondorge le vorbise.

„De când Pondorge...” – „din ziua în care”: ajunseseră expresii curente pe Crêt d’Armenaz, cu o semnificaţie anume. Se mai spunea. „Ştii, e dinainte de Pondorge”. Ceea ce fusese războiul pentru lumea întreagă, fusese Pondorge pentru cei de pe Crêt d’Armenaz. Cu singura deosebire că Pondorge nu era un cataclism ci o dată. O dată mai frumoasă ca 1 ianuarie.

Doctorul Marchat se arătase mirat faţă de cele ce se petreceau în sanatoriu. Pondorge era un bolnav destul de greu de tolerat şi flerul directorului nu putea rămâne indiferent la valul de entuziasm care-i cuprinsese pe bolnavi. La primul „banchet” pe care l-a prezidat, în frumoasa sufragerie, cu prilejul vizitei unor medici străini, doctorul s-a ridicat cu o calculată reţinere, legănând o clipă monoclul de aur ce atârna de un şnur de mătase, şi, cu vocea lui caldă, a rostit un discurs studiat, anume, în care se arăta bucuros de „excelenta stare de spirit” ce domnea pe Crêt d’Armenaz, de „fericitele manifestări” prin care ea se traducea şi de „rezultatele încurajatoare în planul terapeutic, datorate unei discipline generos acceptate”... Totul era spus frumos şi cu convingere, încât după discurs, lumea se întreba dacă nu cumva doctorul Marchat fusese inspiratorul lui Pondorge. S-a răspândit repede şi zvonul că doctorul avea asupra bolnavilor săi o binefăcătoare acţiune personală.

Omagiul astfel adus rămânea de altfel în mintea lui destul de abstract şi nu modifica defel raporturile destul de reci pe care le avusese întotdeauna cu Pondorge, în care bănuia că zace un spirit de iniţiativă. De aceea ultima lor întrevedere trebuia să fie la fel ca celelalte. Diagnosticul doctorului nu era tocmai favorabil şi se traducea prin termeni prudenţi, prin vagi ameninţări, aşa cum obişnuiesc să strecoare medicii când vor să astâmpere curiozitatea bolnavilor sau să-i cruţe de decepţii. Dar Pondorge nu era un bolnav indiscret şi pisălog. Manifestă o curiozitate redusă faţă de termenii savanţi, pe care nu-i înţelegea, iar atitudinea lui în cabinetul medical semăna întrucâtva cu cea a unui surdo-mut. Doctorul, om susceptibil şi orgolios, nu aprecia nici această atitudine prea dezinteresantă. Încă-i mai stătea pe suflet „lipsa de maniere” a bolnavului. Căci Pondorge, constatând existenţa unui telefon pe Crêt d’Armenaz, nu s-a temut să renunţe la calea ierarhică, prea greoaie pentru el şi să se folosească de aparat ca să-l întrebe pe doctor, într-o frază contorsionată din exces de politeţe, dacă e dispus să-i facă onoarea „unei discuţii numai în scopul de a examina posibilitatea plecării lui”... În ciuda împrejurărilor, deşi cuvântul „numai” fusese folosit într-un sens pur demonstrativ, fraza prea categorică i-a displăcut doctorului. De aceea l-a primit pe Pondorge stând în picioare, cu mâinile trecute prin cordonul halatului, şi, fără să-i ceară explicaţii, din vârful buzelor, după ce rostise câteva fraze cvasi-sacramentale, articulă doar:

— Sunteţi liber...

Vorbea ca şi cum s-ar fi adresat unui asasin. Îşi luase o figură severă dar în fond era încântat de plecarea unui bolnav pe care nu-l mai putea ajuta.

Pondorge nu părea convins că a înţeles termenii verdictului al cărui obiect era. Dar se gândea că întrevederea a luat sfârşit şi de data aceasta dintr-o pornire de reală simpatie, zâmbind, întinse generos mâna

doctorului; ar fi vrut să mai adauge: „Să nu ne purtăm pică!...” Dar mâna lui Pondorge se izbi de spinarea lui Marchat, care, aşezându-se la birou, sună, poftindu-l pe pacientul „următor”.

A doua zi, chiar în primele ceasuri ale dimineţii, toţi prietenii lui Pondorge se înghesuiră la uşa lui; coridorul pustiu de obicei, era acum ticsit. Degeaba îi ameninţa sora Saint-Hilaire care nu vedea în această manifestare decât o zarvă fără precedent. Când, în locşorul ei, de unde supraveghea intrările şi ieşirile – ameţită la gândul că un bolnav pe care ea îl tratase ca pe toţi ceilalţi, ca pe un şcolar, avea un asemenea ascendent asupra colegilor săi – a înţeles, pentru prima dată în viaţă, că se petrece „ceva” vrednic de respect, renunţă să intervină, coborând nepăsătoare scara. Ceea ce nu reuşise să facă spectacolul morţii sau al suferinţei unor muribunzi, Pondorge izbutise cu cuvântul. „Spiritul ţinutului”, cum era numit, pătrunsese în sfârşit sub carapacea rezistentă a surorii Saint-Hilaire şi cine ştie, poate în adâncurile ei începea să prindă contur un suflet. Într-adevăr, acum Pondorge putea să dispară!...

Plecările erau de obicei considerate evenimente fericite – şi pe Crêt d’Armenaz, ca pretutindeni de altfel, de trebuiau „udate”. Nu s-au sfiit aşadar să ude şi plecarea lui Pondorge. Dar, sub veselia celor adunaţi pentru ultima dată în jurul unui om, se insinua, fără voia lor, tristeţea momentului când aveau să rămână singuri şi să se simtă ca nişte copii pradă durerii de a trăi, pradă durerii pe care Pondorge încercase să o înlăture... Mai multe sticle cu licori ispititor colorate fuseseră scoase cu grijă dintr-o lădiţă camuflată, dând tonul ceremoniei. Fiecare bolnav venise cu paharul său, în virtutea unuia din regulamentele clandestine întotdeauna mai respectate decât recomandările oficiale. În jurul mesei se adunase un adevărat regiment care părea în aşteptarea unei bătălii. Se începuse trecerea în revistă iar când Simon

intră, îl auzi pe Pondorge ordonând:

— Rândul al doilea, numărul 6!

O voce binecunoscută răspunse: „Prezent!” în timp ce Saint-Geliès, adjucându-şi onorurile zilei, cu culorile curcubeului arborate pe piept, rosti un discurs întru slava lui Pondorge. Ca un critic anemic, scriitoraş de duzină, bun la toate, care semnează un cuvânt înainte la o mare carte, tot astfel prefaţa Saint-Geliès plecarea lui Pondorge. Acesta răspunse în câteva cuvinte simple şi vesele, pline de străfulgerări care i-a adus atâtea succese pe Crêt d’Armenaz „îşi făcea, fără îndoială, iluzii spunând că merge ca să se apuce de treabă, căci nimeni nu credea că Pondorge avea în faţă o carieră îndelungată. Dar potrivit unui aforism de-al lui nu trebuie să încerci să te amăgeşti în viaţă: un lucru „tot nu poate fi evitat”. În rest, afirma fără teamă că omul se distinge la fel de bine prin modul în care îşi orânduieşte uneltele ca şi prin modul în care le foloseşte după cum se distinge prin felul de a nu face nimic la fel de bine ca şi prin felul în care face ceva. „Fiţi atenţi, dragii mei! Veţi fi judecaţi după cum vă petreceţi timpul liber!...” Şi ridicând paharul, adăugă: „Timpul liber este soarele omului; fiecare are nevoie de el ca să dea roade!...” Toţi râdeau; aşteptând câte o parabolă şi n-ar fi fost surprinşi dacă l-ar fi zărit cu nimb în jurul frunţii.

Prietenii, camarazii nu conteneau să dea năvală în cameră; Pondorge îi primea pe fiecare ca pe un frate, întrerupându-se de fiecare dată ca să le strângă mâna; stătea în picioare, în cămaşă, gătit cu o cravată cu ape aurii, cu care nu mai fusese văzut şi pe care o purta jenat că şi când n-ar mai fi fost îmbrăcat de-o veşnicie. În acel preludiu la despărţire, în acea defilare prin faţa lui Pondorge era ceva şi comic şi lugubru şi solemn care te făcea să te gândeşti la o înmormântare. Pesemne că şi lui Pondorge îi trecuse prin minte un asemenea gând căci se opri ca să facă însă haz. „Vedeţi, e ca la cimitir, minus

familia, plus subsemnatul!...” Şi se auzi râsul său puţin înăbuşit.

Nu mai rămăsese locşor în odaie: stăteau înghesuiţi ca sardelele. Jos, pe treapta de la intrare, cei care nu reuşiseră să se strecoare aşteptau să-l vadă la ieşire şi dădeau semne de nerăbdare. Din când în când delegau pe câte cineva să afle ce se mai petrece sus. Era găsit probând pantaloni, descurcându-se anevoie printre sforile şi cutiile goale. Ar fi fost demult gata de plecare, dar capacul lădiţei în care îşi îndesase lucrurile nu se închidea cu nici un chip. Îmbrăcămintea lui constituia de asemenea o problemă: nu putea să-şi facă apariţia într-un oraş cu pantaloni de zugrav, şi rupţi pe deasupra! Toţi pantalonii disponibili zburară în ziua aceea spre camera lui. Cu un pulover verde cu alb, unul din cele mai sobre din colecţia lui Saint-Geliès – dăruit din toată inima – costumul se încropise. Pondorge nu era tocmai asortat, dar era îmbrăcat din cap - până-n picioare. Când şi-a făcut apariţia la intrare, în faţa celor ce staţionau eroic la scară, sub cerul cenuşiu care cernea fulgi de nea, a fost primit cu ovaţii frenetice. Printre oamenii înmărmuriţi, printre cei care stăteau cu aparatele de fotografiat aţintite asupra lui – l-ar fi filmat dacă ar fi avut cu ce – Pondorge, de nerecunoscut, păşea ca un om îmbrăcat... Scena nu se sfârşi însă: cu atâtea gustări, discursuri, îmbrăţişări, ora fixată pentru plecare trecuse iar frumosul autocar albastru, după insistente semnale, o luă din loc fără Pondorge. Şi astfel, ar mai fi rămas o zi pe Crêt d’Armenaz dacă printre brazii ce mascau intrarea proprietăţii, nu ar fi apărut o minunată maşină pe care un „prieten” i-a pus-o la dispoziţie: căci se ştia, ori de câte ori Pondorge avea nevoie de ceva, de maşină, de vreo sticlă sau de haine, se ivea câte un prieten. La drept vorbind, starea maşinii nu inspira prea multă încredere. Mică, joasă, cu aripile lăsate, cu farurile sparte, cu capota izbită într-un şanţ, victimă a vreunui ciclon, stătea

nemişcată în faţa eroului zilei, într-o atitudine umilă, plecată, puţin mirată. În acest uluitor echipaj, flancat de lădiţă şi gătit cu noul lui pulover, Pondorge avea să-şi facă apariţia în lume...

Trebuia să se grăbească. Se smulse cu greu ultimelor îmbrăţişări. Pe când se pregătea să între în maşină, se întoarse pentru ultima dată spre prietenii lui şi dădu din mâini cu o prefăcută veselie, în semn de adio. Veselia celorlalţi se risipise şi acum stăteau muţi în jurul lui. În sfârşit, Pondorge se aplecă, se strecură ca să se poată aşeza, după care maşina se porni agale... Apoi coborî pe drum, strecurându-se printre trunchiurile brazilor, acceleră şi se făcu nevăzută. Cu o insolită şi anacronică încăpăţânare, zăpada continua să cadă în linişte. O vreme, prin ceaţa dănţuitoare în jurul fantomei spălăcite a soarelui, răzbiră zgomotele tot mai slabe ale motorului. În câteva minute, urmele lăsate de roţi fură acoperite ca şi cum n-ar fi existat.

Ninsoarea n-a contenit toată seara şi apoi toată noaptea. Cădea cu fulgi mărunţi,.ca o pulbere în vârtej... Se lăsa într-un strat moale pudrând uşor crengile brazilor. Dar vântul o sufla în toate sensurile şi atunci se prindea de uşi. Aveai impresia că treptat, cerul se prefăcea în pulbere. Cădea mereu, cu fulgi tot mai deşi ca pentru a învălui ceva, o amintire, un trup, îndemnându-te la uitare. Cădea ca nişte lacrimi liniştite ce urmează unei mari dureri. Cădea neîntrerupt, fără motiv, peste acea despărţire ce devenea, odată cu scurgerea vremii, definitivă.

Atunci, cei care au vrut să pară bine dispuşi au ostenit. Crezuseră că e de datoria lor să cânte şi să se agite la plecarea lui Pondorge. Şi acum erau sufocaţi de linişte. Odaia lui Pondorge încăpuse pe mâna servitorilor şi a surorilor care împătureau pledurile şi aşezau mobilele în vederea lugubrei operaţii ce însoţea plecările, numită „dezinfecţie”. Curând camera avea să fie încuiată, bine

ferecată, iar numele lui Pondorge şters din registrele de pe Crêt d'Armenaz... Nici nu se isprăvise bine iarna că ţinutul vibra dureros, ca un pământ zguduit, sub şocul despărţirilor... În pragul camerei sale, în întuneric, drept, în faţa nopţii. Simon întinse braţele – şi nu se putea spune dacă era gestul unui om care respiră liber sau al unui om care caută un reazem.

Adevărul putea fi însă altul... Putea fi un gest de întâmpinare. Poate că-şi deschisese astfel braţele ca să-l îmbrăţişeze pe Pondorge.

XI

PONDORGE LE SPUSESE CĂ VIAŢA nu poate fi evitată. Şi ca şi cum această frază ar fi deschis o eră a subversiunii, plecarea lui a fost urmată de altele: primăvara devenise activă. În asemenea împrejurări, cei care credeau în cvasi-eternitatea existenţei lor pe Crêt d'Armenaz şi care ar fi renunţat bucuros să se găsească din nou faţă în faţă cu lumea, trăiau clipe de derută; alţii, dimpotrivă, simţeau o aprigă nevoie de a trăi, de a intra în ritmul violent al evenimentelor omeneşti. Simon le aştepta, stăpânit de o funestă nerăbdare. Trecuseră demult zilele când putea să rămână întins ceasuri întregi fără să sufere, gustând din vraja vieţuitoarelor din preajmă. Boala e paradoxală! Cu cât era mai activ, cu atât vitalitatea lui Simon creştea. Doctorul Marchat se arăta acum optimist şi nu-l mai consulta, de altfel, decât la intervale mari. Primăvara care pentru Simon era dătătoare de noi forţe, altora le grăbea sfârşitul. Fiecare cu boala lui, fiecare cu moartea lui.

Astfel, după zile de o linişte profundă, Simon se mira

simţind în el focul devorator, focul din măruntaiele pământului care încălzea în acel moment inima lacomă a florilor, în zadar crezuse că a ajuns pe un platou înalt unde viaţa e constantă, iar pacea durabilă. Vedea acum că nu te poţi stabili în pace, că ea nu e acel ţinut ascuns, acel loc de odihnă pe care-l cucereşti odată pentru totdeauna. Nu, era mereu pusă în joc, era o victorie ce se vroia mereu recâştigată. În fiecare zi, aşa cum mături o cameră măturată în ajun, cum ştergi praful care se va depune iarăşi, cum îndrepţi ceea ce mâine va fi deranjat, trebuie, de cum te şcoli, să faci aceleaşi gesturi, ca să aperi sau să redobândeşti poziţiile câştigate sau pierdute. Totul se petrece ca şi cum viaţa n-ar fi mediul normal al pământenilor: trebuie să lupţi ca înotătorii care se menţin la suprafaţa apei prin mişcări neîncetate, căci orice clipă de inerţie, de delăsare, de repaus reprezintă un pericol de moarte. Uriaşul efort ce i se cere omului îl înspăimânta pe Simon. Vedea cum focul mistuitor pe care crezuse că l-a domolit, se prefăcuse numai că e stins. Izbucnise din nou; din nou îl chinuia în toiul zilelor liniştite. Era, aşadar, o nebunie să visezi altceva decât echilibrul mereu frânt şi redobândit asemănător mersului, care este însăşi viaţa! Uneori până şi curajoasă Ariane se temea de forţa misterioasă ce se ivise între ei şi pe care o simţea cum creşte neîncetat. Sub privirea lui Simon i se întâmpla să-şi plece ochii şi să renunţe la dorinţa de a se lăsa pierdută în braţele lui. Dar îi ridica degrabă, sub insistenţa lui chemare şi atunci viaţa se revărsa iarăşi din adâncuri, Rămâneau astfel într-un imaterial şi devorator sărut, tremurând în faţa unui gest pe care nu mai îndrăzneau să-l înfăptuiască. Căci gestul li se părea uriaş, însetat de puritate şi de reculegere. Se întrebau cum ar putea să se purifice şi să se reculeagă încât să lase în urmă pietate şi candoare. Acum, după ce se dăruiseră unul altuia, nu se mai simţeau liberi în dragoste; o forţă mai puternică decât ei îi îndemna la gesturi la fel de frumoase dar pe

care se temeau că nu mai sunt stăpâni. La acest nivel al vieţii, la acest prag dincolo de care forţa pe care o slujeau risca să devină o forţă a întunericului. Începea eroarea, începea impasul.

Zilele creşteau mereu, tot mai calde. Ei urcau adesea pe cărarea spre Borons şi se opreau la jumătatea drumului, în locul unde poiana era dominată de Masivul cel Mare, acolo unde Ariane îi spusese cândva: „Sunt fericită...” Într-adevăr, erau fericiţi; şi erau siguri că vor retrăi acea fericire ori de câte ori aveau să se aşeze pe coasta stâncoasă, la răscrucea drumurilor ce-i aduceau unul către altul. În asfinţit, când soarele se retrăgea după piscurile întunecate ce se profilau ca nişte siluete colţuroase, cerul nu întârzia să se arate pe deasupra zăpezilor palide, în toată limpezimea. Era plăcut şi odihnitor să priveşti. Conştiinţele lor treze porneau împreună în întâmpinarea evenimentelor.

— Îmi place scânteierea acestui ceas, zise ea într-o zi: deşi soarele a dispărut, parcă mai scaldă încă cerul, sau parcă cerul însuşi e dătător de lumină.

Simon stătea lângă ea; o cuprinse cu braţul; totuşi nu se simţea destul de ocrotită.

— Vino mai aproape...

— Sunt aproape...

— Mai aproape...

El zâmbi.

— Te temi?

— Da, poate... Cum te-ai temut şi tu cândva... De lucruri.

— De ce de lucruri?

— Nu ţi se pare că frumuseţea lor e excesivă?

O auzea pentru prima dată vorbindu-i astfel; o privi îngrijorat.

— Există pe lume ceva excesiv?

— În toată această seninătate e ceva dureros.

El o asculta tulburat. Se întreba dacă nu cumva se

aprindea vechea lui neliniște dar nu se aștepta ca tocmai ea să-i vorbească astfel. Încercă să protesteze.

— Poate fiindcă privelиștea e desăvârșita în sine. Totuși n-are nimic ostil, potrivnic...

Ea se întoarse spre el cu ochii arzând în asfințit ca două pietre arămii.

— Crezi? întrebă ea cu emoție. Crezi?...

Ea îi aruncase această întrebare ca un strigăt de alarmă. Atunci el nu mai văzu liniile reci și limpezi ale zării cu umbrele-i albastre ce căutau să se agațe. Nu mai văzu nici norul mare, galben, întins pe creastă, gata s-o devore.

Ochii lui rămăseseră cufundați în privirile sfâșietoare ale Arianei ce vibrau în el ca o chemare. Ce vroiau? Spre ce-l chemau? Nu spre acea posesiune de care ea se temea?... Dar acea posesiune nu era. Nu avea să fie niciodată deplină. Privirea, licărirea fierbinte, colorată nu-l chema spre ceva delimitat, definit la care putea ajunge prin trup – ci spre ceva de dincolo de trup, de dincolo de persoana ei, ea însăși insesizabilă. Îl chema spre o cunoaștere nelimitată din care se naște spaima ce nu poate fi explicată doar prin îndărătnica, nepotolita dorință, nici prin violența îmbrățișării, nici prin imposibilă, totala contopire a trupurilor, îl chema spre ceva în care sufletul însuși devenea neputincios. Ariane avea dreptate să se îndoiască: posesiunea era un miraj: orice posesiune e nepotolită; rămâne întotdeauna ceva ce poate fi posedat. Căci dorința nu se îndreaptă spre o țintă clară la care te poți opri ca să spui: Iată!... Am ajuns!... Ce urmărește atunci? Goană către un abis în care lumina e la fel de orbitoare ca și întunericul, încât nu mai știi de e noapte sau e zi, ci vezi doar un spațiu mai adânc, altul, ce te cheamă. Ce te cheamă spre ceva dincolo de care ai vrea să ajungi. Spre ceva inexplicabil, amețitor – dincolo de care nu se mai află decât moartea.

Simon era înspăimântat văzând că a pătruns într-o

lume în care sentimentele nu mai au nume.

A înţeles atunci că a ajuns prin experienţă la un adevăr despre care auzise vorbindu-se pe Crêt d'Armenaz: îl rostise Pondorge. I se părea că viaţa l-a înălţat la nivelul ideii pe care Pondorge o repetase bucuros şi pe care Simon o sesizase cu greu. „Nu ne-a fost dat să posedăm..." Simon îşi amintea de frază, de glasul lui Pondorge; îşi amintea de ziua în care Pondorge le vorbise de renaşterea omului ca de o condiţie esenţială a vieţii. „Lucrul pe care-l vei poseda va muri de pe urma acestei posedări..." Cât de clare, de fulgurante fuseseră cuvintele lui şi totuşi cât timp a fost necesar ca să le priceapă... „Să iei treaba de la început, să nu te instalezi în casa terminată, ci să-ţi construieşti, alături, o alta..." Nu vorbise astfel Pondorge sau plăsmuia acum Simon? Dacă nu cumva Jérôme îi vorbise astfel? Nu spuneau cu toţii acelaşi lucru? Nu erau cu toţii înţeleşi să-i interzică posesiunea, să-l forţeze să se retragă, să cedeze locul?

Simon îşi amintea acum de o perioadă petrecută pe Crêt d'Armenaz când, simţind că se întâmpla ceva cu el, că intră într-o nouă lume, se întreba dacă pătrunde în lumea Arianei sau a lui Jérôme sau a altuia. Universul în care păşise era, într-adevăr, cel al Arianei, era lumea fericirii. Dar, pe nesimţite, a venit şi clipa când Simon se vedea izgonit într-o altă, complet necunoscută – dar în care era însoţit de Pondorge; arătându-i calea, îl apăra de tot ceea ce era inform. Şi învierea în conştiinţa lui a celui care-i părăsise, îl făcea să înţeleagă ce înseamnă cu adevărat o prezenţă. Căci trebuia să admită că Pondorge îi era în acea clipă prezent nu numai prin cuvintele lui, în sfârşit înţelese, asimilate astfel încât se confundau acum cu viaţa lui, dar că se înălţa mai presus de de, până la elanul care le-a dat naştere, adică până la ceea ce era mai tainic, mai lăuntric în Pondorge. Or, tocmai asta înseamnă prezenţă. Simon şi-ar fi putut aminti de desfătarea lui ascultând sonata lui Sugères la serată

doctorului Crou şi de întrebările pe care şi le-a pus atunci când muzica îl învăluise încât i se păruse că, împreună cu interpretul, colaborează la geneza operei... încă o dată viaţa nu se trăda pe sine ci îşi desăvârşea semnificaţia. Pondorge, Jérôme, Sugères, toţi îi ocroteau ca un mănunchi de dovezi tot mai asemănătoare, tot mai clare. Lucrurile se legau astfel şi în lungul lanţ al ideilor o verigă se prindea de o alta, încât, în timp ce Simon înţelegea ce înseamnă prezenţă, înţelegea şi ce înseamnă „învăţătură”, adică prezenţa maestrului în discipol...

Dar abia întrezărise într-o străfulgerare acest adevăr, şi perspectiva astfel întredeschisă s-a închis. Dacă lumea în care păşea nu mai era cea a Arianei, atunci ce putea fi. Simon ştia că i se poate aplica doar un singur cuvânt spaimă. Da, trebuia să admită că atunci când o fericire ajunge la limitele omenescului, te face să trăieşti o spaimă ce seamănă cu moartea. Poate tocmai fiindcă spaimele se aseamănă, aflându-se în marginea fericirii sau a durerii. Când ţi-e foarte frig: simţi o arsură ca de foc. Tot astfel când păşeşti pe tărâmul bucuriilor, te mistuie durerea...

Simon nu mai simţea nevoia s-o cheme pe Ariane: mâinile lui nu mai simţeau nevoia să o atingă; simpla ei prezenţă îi era de ajuns pentru a-l face să cunoască o bucurie ascuţită; ochii ei, privirea ei pierdută într-a lui erau de ajuns pentru a-l aduce pe tărâmul fără limite al bucuriei şi al spaimei, unde extremele se ating dar unde poţi înainta neîncetat căci abia ajuns la o margine de zare ţi se deschid în faţă alte zări. Tânărul avea teribila impresie pe care o trăieşte un om care ajunge la o limită şi care simte că de partea cealaltă s-ar putea ivi ceva; avea însă conştiinţa că minunata spaimă născută în plină încântare e fără soluţie în cadrul existenţei omeneşti.

Atunci, ca să înlăture înăbuşitorul simţământ asemănător celui pe care îl ai în faţa unui marcaj ce vesteşte că drumul se înfundă şi că dincolo de el începe o

zonă interzisă, a încercat formulă magică, întotdeauna salvatoare şi a rostit numele iubitei:

— Ariane.

La doi paşi de el, ea şedea pe creasta povârnişului, eu picioarele lipite, cu capul aplecat, privind pământul cu o expresie tristă şi totodată de nepătruns. Atunci Simon a strigat-o înspăimântat, cu tremur în glas:

— Ariane, Ariane... Cred că a sosit clipă ca noi... Cred...

— Ce clipă?

Ea l-a întrebat simplu ca şi cum el i-ar fi spus ceva obişnuit. Dar cele mai deosebite împrejurări – şi Simon o ştia prea bine – o găseau pe Ariane pregătită: chipul ei, glasul ei, totul dovedea că a înţeles. Putea oare să înţeleagă – da! că însăşi prezenţa ei era în plus! Putea să înţeleagă oare că însăşi intensitatea dragostei lui făcea ca prezenţa ei să fie de nesuportat? Vai, asemenea lucruri nu pot fi spuse. Atunci Simon atinse cu blândeţe umărul ei şi-l îndepărtă. Dar la ce bun s-o îndepărteze: aplecată, sprijinindu-se cu o mina de pământ, ea continua să-l privească aşa cum ştia ea, cu acea privire care dăruia şi primea şi care-i unea mai mult ca o îmbrăţişare... Era prea mult, da, el avusese dreptate! Privirea ei îl ademenea. Cum de reuşesc unii să rămână lucizi în dragoste – să-şi păstreze conştiinţa de dominatori?... Închise ochii...

— Nu! Nu! izbucni el respingând-o cu o tandreţe dublată de teamă, aşa cum respingi un lucru pe care-l adori... Apoi cu glas surd: Nu voi putea niciodată să trăiesc cu tine... Nu mă voi obişnui niciodată să te privesc... Mă ucizi... Prin prezenţa ta, faci ca totul să fie excesiv. Împingi limitele posibilului şi totodată le apropii. Am impresia că nu mai sunt în viaţă... Mă ucizi.

S-au ridicat, dar cum era noapte nu ştiau încotro s-o apuce şi au rămas acolo, la răscruce de drumuri, neputând să se hotărască. Atunci, ghicind că avea să-l mai privească, o luă în braţe ca să n-o mai vadă,

ascunzându-şi capul la pieptul ei şi abia se stăpâni să n-o farme. Dar ea, cu glas liniştit îi zise:

— Uite...

El ridică ochii. Ea îi arătă în întuneric muntele peste care luna îşi revărsa razele.

— O posesiune desăvârşită... şopti ea. Tu ai spus-o.

Ea s-a adăpostit la umbra unui pom iar el s-a întrebat o clipă dacă nu râde. Era în stare.. Auzea parcă un uşor hohot care semăna cu râsul ei? Visa?... Aruncă o privire oarbă spre munte şi nu-l mai zări.

— Deci nu era adevărat! zise el.

Nu era adevărat, nu era adevărat! Pentru un biet om totul era cu mult prea frumos. O frumuseţe care nu se lasă desluşită. Care se îndepărta spre nedefinite zări de frumuseţe. Simon a înţeles că încă o dată natura-i scapă. Degeaba plimbi privirea pe întinsele suprafeţe ce se măsoară tăcut cu cerul. Degeaba le ţintuieşti cu dragostea ta, nu le pătrunzi sensurile, nu le poţi afla niciodată mesajul. Degeaba le contempli, le iubeşti, cauţi să te identifici cu de, va exista întotdeauna între de şi tine acel infim spaţiu ce te împiedică să te contopeşti pe deplin; ele îţi vor ascunde întotdeauna ceva, va exista. Întotdeauna dincolo de de acea marjă ce nu poate fi depăşită...

Zidurile albe cu piscuri zburlite vegheau liniştite sub dulcea lumină a lunii. Pământul scânteia; crengile fagilor, boltite deasupra drumului, făgăduiau o intimitate miraculoasă; tăcerea era întreruptă de zvonuri limpezi de izvoare ce şopoteau în umbră, printre pietre; natura chema omul cu un aer de tandră complicitate, dar vai! numai ca să-i sfideze dorurile. Căci nu-şi spunea ultimul cuvânt, nu avea să-i spună niciodată. Totul se petrecea ca şi cum Arborele ar fi rămas mut, ca şi cum Ariane ar fi tăcut; spaima de demult începea să-l cuprindă pe Simon, apoi pe ea şi iarăşi pe el, şi iarăşi pe ea; din nou lumea era surdă şi de nepătruns... „A venit clipa, îşi repetă

Simon: a venit clipa...” Ce clipă?... Era cumplit de greu să-şi exprime gândul...

Dar în acel moment îi apăru în faţă Pondorge; Simon îl revăzu, povăţuindu-l în termenii lui stranii despre „datoria dezrădăcinării”! Da, venise clipa când trebuia să se achite de această datorie; era mai mult decât o datorie, era o necesitate! Dar Simon nu se resemnă; nu înţelegea foarte bine de ce trebuia să fie victimă: ştia doar că ceva urma să ia sfârşit. Atunci, ca un copil neputincios în faţa realităţii, începu, ca odinioară Kramer, să spere în cine ştie ce catastrofă care să-l scutească de a mai lua o hotărâre. Dorea ca norii să întunece pentru totdeauna cerul, să ascundă ochilor lui muritori pământul somptuos şi crud care-i răscolea sufletul... În acelaşi timp, se temea pentru iubita lui ameninţată, se temea aşa cum te temi pentru cineva care nu mai poate fi scăpat de la moarte. Se apropie de ea şi o strânse cu patimă la piept. Simţea nevoia să o ocrotească; i se părea că strângând-o astfel, alunga primejdia ce stătea gata să se năpustească asupra ei... Şi din nou îl cuprinse sfâşietoarea, ascuţita dorinţă.

— Vino! zise el.

În loc să coboare cu ea spre poiană, o trăgea spre culme, pe drumul către Borons...

— Vino!... Şi adăugă în şoaptă: E poate pentru ultima dată!

Ea făcu doar câţiva paşi şi se opri, dând din cap, cu aerul ei încăpăţânat, hotărât, când nimic n-o mai putea îndupleca.

— Nu... Nu trebuie...

Era primul „nu” care ieşea de pe buzele ei. A înţeles atunci că n-avea nici un rost să mai insiste. Intervenise ceva serios, grav, aşa cum bănuise şi el. Ariane o afirmă pentru prima dată cu claritatea ei obişnuită, prin refuzul ei ce deznoda brutal lupta în care el se zbătea de un ceas „Aşadar nu m-am înşelat”, se gândi el.

Se despărţiră acolo, la răscruce, fără să mai schimbe

alte cuvinte şi porniră fiecare pe drumul lui, tot aşa cum veniseră. Pantă era abruptă; Simon cobora iute iar pietrele care se rostogoleau sub paşii lui izbindu-se pe cărare făceau un zgomot ascuţit, răsfrânt de zidul stâncos din apropiere.

XII

A DOUA ZI SIMON A PORNIT-O singur pe cărarea spre Hauts-Praz şi a urcat spre copac. Venise clipă să-l pună la încercare.

Inima-i bătea de emoţie când, în lumina amiezii, după cotitură, îl zări cum stăpânea cu ramurile lui toată întinderea cerului. Muguri mii aruncau asupră-i verzi limpezimi. Înfipt în vârful povârnişului, se smulgea din pământ cu o calmă violenţă, îi simţeai deopotrivă şi forţa şi siguranţa. Rădăcinile-i muşcau drumul ca să se împlânte mai bine. Crengile se năpusteau lacome în văzduh, iar trunchiul viguros se înălţa între cele două încleştări, ca o solemnă trăsătură de unire.

Atunci Simon se opri în faţa arborelui, îl privi şi în sufletul lui spuse:

„Copac măreţ, vin spre tine să mă dezvinovăţesc şi fiindcă am nevoie de înţelepciunea ta. Nu pot să-mi descarc altora sufletul; vin spre tine fiindcă tu mi-ai fost dascăl...”

Erau cuvintele lui? Păreau un cânt pe care-l auzea, o muzică ce-l legăna.

„Ştii, am venit atât de devreme spre tine, nu sfătuit, nu îndrumat ci dintr-un instinct profund. Iubirea m-a călăuzit spre tine.

La început n-am căutat să aflu ce anume mă atrage.

Am venit spre tine cu o inimă curată şi te-am iubit pentru frumuseţea ta cea mai materială, te-am iubit pentru bucuria pe care o trezeai ochilor mei.

Apoi am descoperit sensul tău. Mai înainte de a pătrunde în spiritul meu, ai fost în sufletul meu, în ochii mei, în fiinţa mea... Abia după aceea, fără voia mea, s-a creat o armonie între noi pe care o afirm fiindcă o afirmi tu. Aceasta s-a produs în adâncul sufletului meu, dincolo de conştiinţă. Apoi am descoperit natura ta, acordul dintre natura ta şi a mea.

De aceea eşti o dovadă. Fiindcă nici un dascăl cu canoanele lui, cu lexicul lui, cu boneta lui de doctor, n-a rostit în faţa mea numele tău!”

Cuvintele curgeau de la sine, surde, fără să le caute. Luau formă în adâncul lui, dincolo de conştiinţă. Se apropie, mângâie trunchiul noduros, ca de atâtea ori în cursul mutelor lor colocvii.

„Şi acum ascultă-mă bine! Căci dacă am greşit cu ceva împotriva naturii tale, sunt gata să ispăşesc. Dar mai întâi ascultă!

Din ziua în care te-am văzut, în care te-am înţeles, mărturisesc că am mers până la capăt în gând şi-n faptă. Am trăit de atunci ştiind că nu există gesturi pe care oamenii le repetă de secole, generaţie după generaţie, care să nu fie demne de a fi recreate, de a ieşi noi, neprihănite din mâinile noastre! Am trăit ştiind că nu există gând care să nu poată fi zămislit din nou de mintea noastră şi să iasă puternic şi intact, ca o fecioară înarmată dar nu pentru a robi cuvintele! Am înţeles că favoarea pe care mi-ai făcut-o e cea a unei epifanii.”

Respiră. Era cald. Nori luminoşi se învârteau prin dreptul soarelui, se ridicau din pământ şi cădeau din nou istoviţi. Simon se apropie de copac, îşi rezemă faţa de scoarţa lui aspră, îl mângâie.

„Copacule, ascultă-mă bine, trebuie, să-ţi vorbesc de ea... Şi ea a fost mai întâi în sufletul meu.

Ştii pe ce drum ne întâlnim în fiecare seară. Eu vin dintr-o parte, ea din cealaltă. Acum, când zăpada s-a topit, e simplu. O văd printre crengi cum urcă spre mine. Dorul meu se împleteşte cu dorul pământului. Îmi plac drumurile abrupte, codrii şi pietrele din calea iubirii noastre. E bine că există acest spaţiu între noi pe care trebuie să-l străbatem în fiecare seară pentru ca întâlnirea să poată avea loc pe acea culme, la răscrucea a două cărări. E bine că gesturile pe care ni le cere acest pământ accidentat, spinos, au nobleţea gesturilor pe care le fac fraţii tăi la marginea cerului. E bine că venirea Arianei spre mine e precedată de lunga zi de reculegere şi aşteptare, pentru ca să fie cu adevărat o ofrandă...

Şi uite ce-ţi cer, Copac măreţ. Mai întâi, să faci că venirea Arianei spre mine să rămână mereu această ofrandă, această ofrandă suspendată în asfinţit! Să faci ca eu s-o aştept mereu în viaţă ca acum, pe această cărare, că aşteptarea să sape brazdă adâncă în fiinţa mea, adâncă şi curată, ca s-o pot primi! Ca în fiecare seară, Ariane să fie acel punct ce se desprinde încet din zare şi pe care-l văd cum creşte până ce din el apare un trup de femeie. Căci tu vei înţelege ce minunat e să ţin în braţe un trup ce a străbătut codrul ca să mă primească. Ca în fiecare seară Ariane să fie o dorinţă, o surpriză şi o recompensă! Să nu vină fără s-o merit. Să nu semănăm niciodată cu cei care, seara, se întind alături şi se acceptă din obişnuinţă, gândindu-se la munca de a doua zi care-i va despărţi! Să nu fim niciodată făpturi sătule! Că zilele să nu tocească relieful faptelor şi al viselor!”

Cu ochii închişi, cu capul rezemat de copac, Simon vorbea în şoaptă, cu glas atât de stins încât rămânea tăinuit, lăuntric. Trupul nemişcat se contopea cu trunchiul... Şi glasul care vorbea în el, continuă:

„N-am spus tot, Copac semeţ, Copac iubit, forţă binefăcătoare! Acum, când razele soarelui de amiază mângâie mădularele tale tinere, făcându-le să crească,

trebuie să mă asculţi. Învaţă-mă să-mi astâmpăr chinul, să-mi domolesc dorul!

Ştii ce-nseamnă pentru noi drumurile din preajma ta. Nu contenim să ne minunăm de darul lor, mereu altul. Aceleaşi lucruri ni se înfăţişează veşnic schimbate. Căci suntem la munte. Torentul ce curge la picioarele tale e un nesecat izvor de bucurii. Înveşmântat în frunze, se joacă printre flori sau ca o sabie despică stânca; se învolburează în soare sau clocoteşte în adâncuri. Iar noi urcăm spre obârşia lui şi privim uimiţi tot mai sus, cum zările îşi schimbă înfăţişarea. Pe piscurile ce domină zidul de granit, există crânguri cu muşchi de catifea şi magice lumini. E minunat să aştepţi acolo amurgul, până ce zăpezile de pe culmi se aprind şi se sting iar când noaptea se pogoară şi cauţi în beznă piatra pe care să păşeşti, să te îmbeţi de singurătatea eliberatoare!... Ne despărţim pe drum nebănuit; torentul acoperă degrabă zgomotul paşilor ei şi înăbuşă glasul meu care o cheamă. Atunci, după ce la coborâş, regăsesc printre crengile înlănţuite deasupra cărării, aspră, grava privelişte, licărirea poienilor străjuite de crânguri pustii, atunci, vezi tu, mă simt copleşit, totul îmi apare atât de măreţ, de drept, încât parcă nimic înăuntrul meu nu mai aşteaptă, şi mă odihnesc în pacea împlinirilor...”

O clipă nu se mai gândi la nimic şi rămase rezemat de copac. Aici spovedania devenea mai grea.

„În fiecare seară, de cum ajung în odaie, deschid braţele şi chem în mine pe cea de care abia m-am despărţit. Sunt mai mult ca oricând avid de fericire şi n-am decât o dorinţă: să mă îmbăt din nou de iubire. Ştiu că de fiecare dată fericirea mea e mai mare. Şi ştiu că e o nesăbuinţă să o drămuiesc... Te întreb, Copac semeţ, Copac puternic şi înţelept: Încotro se îndreaptă această patimă? Încotro ne ducem? Încotro te îndrepţi chiar şi tu? Putem fi siguri că vom rămâne veşnic pe această linie de creastă în care echilibrul e atât de anevoios, luminaţi de

acelaşi soare sau suntem victime ale vreunei imense înşelăciuni?”

La margine de drum, copacul se înălţa într-o uriaşă mişcare de eliberare, de certitudine, de victorie. Rezuma totul, calmul, patimă, virtutea. Cu fruntea senină spre cer, nu încerca să nege violenta încleştare a rădăcinilor cu pământul. O creangă de jos se rotunjea deasupra drumului într-un gest cald, ocrotitor.

Pe când se dezlipea de el, adresându-i o ultimă rugă, un vuiet înfricoşător îi răspunse:

Întoarse capul... Părea că o parte din munte se surpă. Undeva, în inima cercului d’Armenaz, mai sus de Orcières, se rostogolea printr-o breşă, la stânga Piscului cel Mare, între cele două capete. Se prăvălea pesemne peste potecă ce ducea spre Orcières, oprindu-se mai jos, în pădure. Era prima avalanşă. Iarna întreagă se ducea de-a dura prin acea breşă în neîndurătorul creuzet al primăverii. Era o masă uriaşă, un torent de lumină, de zăpadă, de noroi, de grohotiş, de bolovani. Curgea de-a lungul stâncii verticale ca nişte lungi cosiţe despletite, năvalnice. Simon se întreba de nu visează. Vuietul torentului nu se mai auzea. Era acoperit de acel zgomot, ca de tren ce se apropie, ca de fulger, zgomotul năprasnic al avalanşei. Întreg pământul părea că se cutremură... Zăpada adunată luni de-a rândul pe cele mai înalte platforme ale deşertului se rostogolea acum în hău. Fărâme de copaci, de stânci se prăvăleau de-a valma, ca nişte jucării de copii. Uneori valul se micşora, freamătul slăbea, auzindu-se doar zgomotul ascuţit al câte unui bolovan. Apoi se pornea iarăşi căderea tumultoasă ce lăsa de-a lungul zidurilor abrupte, lovite de soarele crud al amiezii, o brazdă strălucitoare. Părea că se prăbuşesc norii, că o nebănuită forţă zămisleşte din nou lumea.

Simon fu cuprins de o crudă, scurtă dorinţă. Avalanşa trecea prin faţa lui ca o tentaţie... Ar fi vrut să-şi dăruie inima înfierbântată, să-şi închine patima pământului. I-ar

fi plăcut să dispară în mijlocul acelei plămădiri brutale, acelei prăbuşiri de zăpadă şi de soare, să-şi unească fiinţa cu torentul, cu trunchiurile primăvăratice! Apoi, irezistibil, se gândi la finalul *Poemului* de Sugères, la deznodământul neaşteptat, la brusca avalanşă sonoră care isprăvea totul... Ca un fulger!

Cunoştea valoarea analogiilor. Ştia că toate îşi răspund, toate au o corespondenţă, că oamenii şi pământul nu trăiesc izolaţi, că prin sângele nostru curge seva copacilor, că pe piscuri se înalţă un cânt şi că în simfonii răzbate ceva din muzica sferelor, că răspunsurile la întrebările noastre pot veni la fel de bine de la un înţelept ca şi de la un cataclism... Da, în mod vădit natura îl izgonea. Acum se hotărî: viaţa îi apărea luminoasă. O imensă bucurie îl cuprinse.

Între timp valul slăbise, devenind un firicel subţire şi tăcut ce se pierdea în văzduh ca o boare.

Urmă o clipă de linişte ce i se păru grea, lugubră.

Apoi lumea începu din nou să respire.

XIII

JÉRÔME STĂTEA ÎN PICIOARE ÎN odaie şi mergea de colo până colo prin faţa ferestrei, ocolind scaunele ticsite şi valizele deschise în care Simon îşi aranja lucrurile. Deodată se opri:

— Pleci, cu adevărat?

Simon îl privi grav.

— Da. Hotărârea mea e luată.

— De aceea ai vrut să mă vezi?

— Da... Dacă reuşeşti să te aşezi pe undeva, ia loc. Sunt bucuros că te văd, Jérôme. De atâta vreme n-am

mai stat de vorbă...

Urmă o pauză; apoi Simon continuă cu alt glas:

— Am să-ţi vorbesc... Nu poţi să bănuieşti câte am să-ţi spun, câte am avut să-ţi spun, cât de aproape te-am simţit neîncetat, din prima zi! Uneori am impresia că prinde viaţă un cuvânt pe care l-ai rostit cu şase luni în urmă; uneori cred că am descoperit o idee, un gest şi îmi amintesc atunci de o frază de a ta care le conţinea... Jérôme!

Îşi sprijini mâna pe umărul prietenului său.

— Ce s-a întâmplat? Cine sau ce te obligă să pleci.

— Totul şi nimic. Zâmbind, adăugă: Mă faci să mă îndoiesc de hotărârile mele.

Jérôme se lăsă într-un fotoliu fără să dea atenţie lucrurilor peste care se aşezase. Nu-i venea să creadă.

— Ce vrea să însemne toată povestea asta?

Privea în toate părţile, în speranţa că va găsi undeva, pe chipul lui Simon, pe pereţi, o dezminţire a ameninţării, a despărţirii ce-i lăsa un gol neaşteptat.

— Ar putea să însemne, la urma urmelor, că m-ara vindecat, răspunse Simon zâmbind.

— Vindecat? întrebă Jérôme ca şi când vestea era lipsită de sens.

— Ţi se pare imposibil?

După ce se gândi o clipă, adăugă:

— Nu, dar trebuie să fie înspăimântător să te vindeci...

— Să te vindeci! Cuvântul se referea pentru el la o lume inferioară, ce trăia pe alt glob, cu moravuri, credinţe diferite, o lume inaptă pentru fericire, pentru adevăr. Vindecarea însemna acele drumuri searbede, însemna camera în dezordine, autobuzul hurducăind, trenul, oraşul, saloanele, duminicile în familie, plimbările în suburbii, praful, rutina, truda, timpul pierdut. Cum de accepta Simon să devină iar un om sănătos, un om ca toată lumea, pierdut printre cei cărei ignoră existenta ţinutului d’Armenaz.

Nu, altceva era la mijloc; Simon trebuia să-i vorbească, să-i explice.

— Ariane... începu Simon... Dar se opri. Suntem amândoi de acord.

— Cum de acord?

Simon şovăi. Chiar trebuia să-i explice? Jérôme nu-şi mai aducea aminte? Uitase de Blanc-Praz, de platoul luminos unde totul îi apăruse atât de simplu, de clar?... Încercă să-i explice inexplicabilul, Poemul lui Sugères, avalanşa, – acea stare sufletească pe care o trăise cu câteva zile mai înainte, pe drumul spre Borons, când fiind alături de Ariane, necesitatea despărţirii i s-a părut evidentă.

Şi atunci se gândise la Jérôme... Când i-a spus că n-a încetat să-l simtă prezent, nu bănuia cât adevăr cuprindeau vorbele lui. Prezenţa e ceva de care nu-ţi dai întotdeauna seama...

— Tocmai ţie trebuie să mă explic? îl întrebă Simon.

Jérôme nu îndrăznea întotdeauna să înţeleagă. Era dus pe gânduri. Cum de l-a putut urma Simon într-atât? Pe drumul spinos pe care atât de greu se încumetase el, un alto avea să-l depăşească? Fiecare vorbă a prietenului său îl îndurera.

— Eşti hotărât?

— Ori de câte ori un om se ridică pe culmea fericirii sau a succesului, ştii ce i se întâmpla?... Dispare, moare, se ruinează. În vreun fel sau altul i se ia bucuria. Înţelegi? Întotdeauna se întâmplă astfel. Există întotdeauna un sceptru ce se sfarmă, un tren ce porneşte, un om la apă, un sărut fără răspuns...

Tăcu; avea gâtul uscat. Dar oare acesta era adevărul?...Nu, adevărul nu putea fi tălmăcit în cuvinte. Motivele pe care le înşira acum erau puerile şi Jérôme nu putea să nu observe. Până şi Simon băga de seamă că vorbele nu-i reflectau gândul. Dar se pornise; îl simţea pe Jérôme în spate, urmărindu-l cu întrebări, cu tăceri,

aşteptând cu orice preţ un răspuns.

— De ce te temi? îl întrebă Jérôme.

— De tot. De iarna ce se duce. De primăvara care vine. De crenguţa desprinsă din cuib. De muntele ce se prăvale în avalanşe. Pretutindeni în văzduh e un zvon al deşertăciunii.

Jérôme dădu din cap.

— N-ai încredere în viaţă?

— Nu, dar am trăit aici, pe Crêt d'Armenaz un an. Ştii ce înseamnă asta?

De data aceasta Jérôme nu-i mai răspunse. Adevărul era cuprins în această frază. Venise la Simon cu speranţa că-l va împiedica să plece. Se gândea să-i vorbească de Ariane şi să-l determine prin ea să rămână; refuza să admită despărţirea lor. Dar înţelegea acum că speranţa-i era zadarnică. Simon spusese: „Am trăit aici, pe Crêt d'Armenaz, un an". Asta explica totul. Jérôme ştia că locuitorii de pe Crêt d'Armenaz nu erau plămădiţi ca cei de pe alte meleaguri. Nu erau legaţi de viaţă prin grosolane lanţuri care încătuşează, înăbuşă. În acel ţinut al înălţimilor stăruia un suflu şi cei care n-au trecut nepăsători pe lângă el, nu mai puteau percepe nimic la fel ca înainte, căci suflul era în compatibil cu ataşamentul faţă de bunurile pământeşti, era incompatibil cu fericirea, cu interesele meschine, cu sentimentul acut al proprietăţii, cu spiritul de acaparare, cu şiretlicurile şi cu calculele atât de răspândite îndeobşte încât să ajungă să fie socotite fireşti. Când cei de pe Crêt d'Armenaz vorbeau despre fericire, iubire, viaţă, fantezie, cuvintele lor aveau alte înţelesuri. Nu credeau că viaţa cunoaşte situaţii definitive; nu credeau că fericirea se opune nenorocirii şi nici că o viaţă cât mai lungă ar putea constitui în sine un ideal. Astfel, toate argumentele aduse de Simon erau neesenţiale faţă de adevăratul motiv şi anume că trăise de un an pe acele meleaguri, an în care se schimbase, devenind dificil pentru sine şi de neînţeles

pentru ceilalţi...

Totuşi Simon nu acceptă aşa de uşor să nu fie înţeles de „ceilalţi”. Părăsind ţinutul d’Armenaz nu i se părea că face un gest negativ. Nu-i uitase defel pe cei în mijlocul cărora trăise cândva – acest nou gând îl domina acum, căci viaţa îţi cere o continuitate, iar fervoarea lui de totdeauna putea fi convertită dar nu stinsă – şi dorea ca între ai lui şi oamenii animaţi de suflul înălţimilor să lase să curgă stropi din izvorul purităţii. De ce n-ar interveni acel suflu şi în raporturile dintre oameni, transformând patimile adesea nesăbuite ce clocotesc în infernul omenesc?... Pentru moment însă, o asemenea ambiţie luase forma cea mai umilă şi totodată cea mai firească. Ştia că tatăl îl aşteaptă. De la o vreme primea scrisori care-l chemau neîntârziat şi credea – dacă într-adevăr spiritul de pe Crêt d’Armenaz putea depăşi ţinutul – că se cuvine să înceapă cu nucleul din care se născuse, cu familia, cu straniul cerc spre care se îndrepta cu o anume curiozitate... Era un simţământ nou, că trebuie să te întorci la tatăl tău aşa cum te întorci la obârşie. Nutrim uneori sentimente care cresc cu vremea. După douăsprezece luni de despărţire descoperea că dragostea filială e o realitate, ca şi cea care-l lega de glie. Era nerăbdător să-şi revadă tatăl şi să-l înveţe ce înseamnă fericirea...

Jérôme şi Simon tăceau dar gândurile lor se împleteau în linişte. Nu-şi dădeau seama dacă timpul se scurge. Devenise imaterial ca odinioară.

Apoi Simon i-a făcut cea mai neaşteptată mărturisire:

— Vreau să-mi revăd tatăl.

— Tatăl?... Părea mirat că şi cum ar fi descoperit deodată în spatele cuiva o persoană pe care n-o remarcase.

— Mă cheamă, ce vrei? Are nevoie de mine...

— Nevoie? Ce poţi să faci pentru el?

— Să-l revăd... Îmi trimite scrisori naive şi triste de

parcă aş fi la capătul lumii. Simt dincolo de fiecare rând că se întreabă: Acum, după ce a învăţat o altă limbă, mă va putea înţelege?

— Ciudat. Şi tata tot aşa îmi scrie, zise Jérôme, după o pauză.

— Da. Lumea e plină de părinţi ce-şi aşteaptă fiii.

Spaima nu-l părăseşte pe om multă vreme. Când cea a iubirii slăbeşte, apar altele. Mereu sufletul şi trupul... Vei pleca şi tu?

— Nu, răspunse Jérôme tulburat. Nu pot. Vezi tu, eu sunt dintre cei care rămân.

Şi pe când rostea aceste cuvinte, în ochi ardea o flacără.

Era însă taina lui. Simon îl privi, apoi continuându-şi gândul, adăugă, scuzându-se parcă:

— Tinerii sunt puternici, Jérôme. Bătrânii însă nu ştiu să sufere. Am fost, cred, nedrept cândva faţă de tatăl meu... Îi reproşam... nu succesul ci mai ales mulţumirea, da, satisfacţia lui în urma succesului, dorinţa lui de a rămâne pe loc, imposibilitatea de a abdica... Înţelegi?

— Şi ţi-ai schimbat părerea?

— Nu, dar sunt fiul lui... E ciudat, vezi, când te gândeşti că eşti fiul cuiva... Înţelegi, Jérôme, ce înseamnă să ai un copil?

Jérôme i-a ghicit gândul. A înţeles că Simon îi mărturisise totul, că mintea lui parcursese într-un an un întreg ciclu – că întrevederea lor se isprăvise. Se isprăvise. Ce avea să se întâmple cu Ariane? Nu îndrăznea să-i pună întrebarea pe care nici Simon nu cuteza să şi-o pună. Şi-o imagina cu greu pe alte meleaguri...

Seara, la întâlnire, încercând să nu dea atenţie schimbării ce intervenise, Ariane i-a vorbit doar de Borons, de drumul pe care-l proiectase de atâtea luni, din toamnă trecută, şi pe care vroia să-l facă singură; vroia să ajungă până la una din platformele ce dominau cabana. El

a sfătuit-o să aştepte, i-a pomenit de riscurile primăverii. Era însă una din dorinţele ei cu care degeaba încercai să lupţi: ea rămânea aceeaşi fetiţă gata să pipăie lucrurile, gata să stăvilească torentul cu mâinile. Pe când îi împărtăşea proiectul – pe acelaşi ton cu care-i vorbise cândva de „grădina lor” – el privi cu un dor pe care ştia că nimic nu-l va putea domoli vreodată, chipul hotărât îndreptat spre el, fruntea neprihănită, buzele tainice, ochii în care se putea cufunda la nesfârşit până ce trecea dincolo de punctul inefabil unde bucuria devine suferinţă iar aşteptarea n-are soluţie. Îi auzea glasul, glasul ei fluid ce nu cunoştea nelinişte, îndreptându-se spre el şi îşi spuse că-l va auzi mereu murmurând astfel în inima lui. Atunci, pe când amintirile se învălmăşeau, fu cuprins de o îndoială: îşi impunea un sacrificiu peste puterile lui; dar la gândul că printr-un singur cuvânt ar putea anula totul, îl cuprinse ameţeala.

— Dacă n-am să am curajul să plec? şopti el.

Ea lasă impresia că nu l-a auzit. Era ciudat de absentă, parcă n-ar fi înţeles întrebarea pe care Simon o pusese deopotrivă şi ei şi lui: prin tăcerea ei o consideră zadarnică. Se aflau în acea seară – printr-o bizară întâmplare, în coridorul „Casei” unde se întâlniseră de atâtea ori; şi Simon recunoscu deodată, decupându-se pe peretele cenuşiu, lujerele transparente, curios răsucite, iar pe fiecare o mică floare în formă de stea, de un roşu smălţuit: era plantă care fusese adesea martora întâlnirii lor, la fel de ireală, ca în prima zi. Ariane nu spunea nimic; nu vroia să rostească acele cuvinte care conferă evenimentelor un caracter solemn. Cum lui Simon îi mai rămăsese încă două-trei zile de petrecut pe Crêt d’Armenaz, îi dădu întâlnire în ziua următoare, spre apus, acolo de unde pornea cărarea spre Borons, apoi, când se făcu întuneric, o însoţi pe scăriţa de fier ce cobora spre poiană şi o sărută îndelung... Şi, ca în seara primului lor sărut, încerca, pe când urca pe potecă spre Mont-Cabut,

să simtă gustul buzelor ei. Deşi urma să o vadă a doua zi, avea impresia că se despărţiseră de ani şi ani: revedea doar noaptea în care Ariane se cufundase.

A doua zi, imediat după prânz, înainte de a-şi strânge lucrurile, Simon se întinse pe balcon săvârşind un gest prin care se alătura încă o dată celor prezenţi pe Crêt d'Armenaz, ca şi celor ce aveau să vină an de an, să se întindă ca şi el în timpul iernilor geroase şi al primăverilor pătimaşe, în vuietul torentului şi în deşteptarea florilor. Atunci, în toiul neliniştii lui avu un sentiment de securitate. Privi drumul. Mai multe fete treceau sub ochii lui, întorcându-se de la plimbare. Spera să o zărească şi pe Ariane şi începu să-i pândească silueta ce avea să se ivească de după brazi. Dar ea nu se arătă. Ce făcea oare?... Pe drumul pustiu, timp de mai bine de o oră nu avea să mai treacă nimeni. Simon simţi cum îl fură somnul şi aţipi dar se trezi într-un urlet ce venea dinspre munte. Apoi zgomotul încetă şi el adormi din nou.

Spre asfinţit, cu mult înainte de ora întâlnirii, ieşi din odaie doar de dragul aşteptării şi se îndreptă spre Borons. Ziua se încheia în acorduri pătrunzătoare, melodioase. Soarele sângeriu proiecta pe cărare umbrele firave ale arborilor, de-a lungul cărora urcau fragedele lumini ale frunzelor. Din depărtare răzbea vuietul torentului renăscut, vuiet văratic, puternic şi autoritar. Simon îndrăgea acel ceas, preludiu al întâlnirii. În jur, chiar în tumultul torentului abia înăbuşit de frunze, domnea o linişte supranaturală. Simon respira aerul proaspăt cu miresme de răşină, de flori, de ţarină. Umbra lui adâncea urmele paşilor lor lăsate în pământul umed cu câteva zile mai înainte. Simon observa că pe toată întinderea poienii şi chiar în inima codrului zăpada se topise; mai dăinuia doar prin văgăuni, ici-colo, la rădăcina câte unui copac, ca o dalbă fantasmă. Era primăvară!... Dar seara pogora repede. Poteca se întunecă deodată. Simon care se oprise la intrarea în pădure, ridică ochii. Printre ramuri, cerul era

senin că şi în ajun, de un albastru limpede şi rece. Parcă sus de tot, dincolo de zări, se făurea dintr-o tainică, nepreţuită plămadă, o altă zi, a nimănui. Era plăcut, puţin sumbru. Ariane nu venea. Pentru prima dată nu venea la întâlnire. Simon a aşteptat-o aproape un ceas. Apoi a pornit-o spre „Casă" în fugă, simţind în piept o stranie greutate, aşa cum simţi înainte de a te podidi lacrimile.

XIV

SIMON DESCHISE OCHII ŞI CERCETĂ odaia: era cea din prima zi, cu orizontul oceanic şi cu piscul Mont-Cabut încadrat în fereastră... Ce căuta în acea odaie? De ce era în „Casă"? Cu un aer îngrijorat sora Saint-Basile, aplecată asupra lui, îi urmărea gesturile. Recunoştea ceva?... El întinse spre noptieră o mână, apoi îşi îndreptă ochii spre fereastră. Deschise buzele.

— Mont-Cabut... murmură el.

Ce era cu Mont-Cabut? De ce privea ca un om care are vedenii?... Simon se uită iar prin odaia în care, după o lungă noapte petrecută în tren, se trezise cu aproape un an în urmă. Nu se schimbase nimic. Îşi reamintea cu o neaşteptată precizie, cu o crudă intensitate cele mai neînsemnate detalii din primele zile. Zile de aşteptare, zile de suferinţă când avusese simţământul că este prizonierul unei lumi închise, în inima căreia Mont-Cabut se înălţa ca o enigmă – totul era atât de aproape, era prezentul şi atât. Retrăia măruntele evenimente din primele luni, scrisorile lui Chartier, vizitele surorii Saint-Basile. Îl revedea pe Massube intrând la el cu halatul lui înflorat; îl auzea pe Pondorge ţipându-i în ureche, cu accentul lui de suburbie: „E un tip, pe nume Dante, un

poet... ştii ceva de el?" Îl revedea pe Jérôme întinzând braţele în negură, spre torent şi spunându-i: „Auzi?" Despre ce-i mai vorbea? Nu-i vorbea despre o fată? Unde era acea fată? Putea s-o vadă? N-avea să vină, prin poiană, n-avea să se aşeze printre flori, cu soarele alături, ca un câine credincios? Va îndrăzni să-i vorbească? Doamne Dumnezeule, ce s-a întâmplat? Lângă el, aproape de tot, se căsca un hău necuprins din care se înălţa întunericul şi frigul...

Scoase un strigăt şi începu să tremure tot. Atunci sora Saint-Basile a înţeles că Simon începe să-şi vină în simţiri.

Deşi febra a continuat şi în zilele următoare, i s-a îngăduit să primească vizite.

Simon a aflat că oamenii din Orcières care coborâseră în zori spre Crêt d'Armenaz, pe drumul spre Hauts-Praz, l-au găsit în nesimţire lângă un copac. Atunci şi-a amintit de după-amiaza în care a auzit că prin vis vuietul muntelui: avalanşa!... Se prăvălise ca şi prima, din înaltul platourilor stâncoase ale Deşertului, de această dată ceva mai la est. Pornită de la baza Crestei Mari, la dreapta, se rostogolise din platformă în platformă, oprindu-se pe terasă pe care se afla cabana Borons, acoperind-o complet. De jos nu se vedea nimic, se auzise doar urletul. De ce alesese Ariane tocmai acea zi ca să urce atât de sus? Cineva spunea că a văzut-o dis-de-dimineaţă tăind prin poiană şi îndreptându-se spre creştetul muntelui. Să fi fost adevărat?... Când absenţa ei a fost remarcată, au pornit după ea echipe de salvare; dar nici în seara aceea, nici în ziua turnătoare n-au dat de nici o urmă. Apoi, din cauza timpului au fost nevoiţi să întrerupă căutările.

În prezenţa lui Jérôme, Simon simţea o mare linişte. Recunoştea în cel ce venea în fiecare seară să ia loc la marginea patului său, cu eleganţă şi discreţie, pe prietenul a toate înţelegător care, fără să ceară explicaţii deşarte, se situa uşor la nivelul evenimentelor, la acel

nivel de înţelegere, de calmă lumină la care se situează prietenia când e curată şi durabilă.. Jérôme i-a povestit că ţăranii, găsindu-l în zăpadă, l-au crezut îngheţat. Nimeni nu înţelegea de ce, dacă a vrut să ia parte la căutarea Arianei, s-a rătăcit pe drumul spre Hauts-Praz, când avalanşa căzuse de cealaltă parte a torentului, deasupra cabanei Borons... S-a presupus că n-a mai rezistat şi, aşezându-se să se odihnească la rădăcina pomului, a îngheţat. Dar de ce pe acel drum? Nimeni nu găsea vreo explicaţie. Împrejurarea, asociată confuz cu dispariţia Arianei, căpăta în mintea unora o notă de mister ce făcea ca evenimentul să pară şi mai înspăimântător.

Simon îl asculta pe Jérôme, îl privea cu drag, zâmbindu-i uneori, fără să-i răspundă însă. Îşi amintea vag de ceasul în care îşi venise în simţiri în patul straniu, îşi amintea de strânsă legătură dintre clipa aceea şi perioada petrecută în aceeaşi cameră cu un an în urmă. Mai multe luni din viaţa lui erau astfel abolite. Simţea în locul lor doar un mare vid pe care nimic nu venea să-l umple. Apoi amintirile ieşiră la lumină; uriaşul bloc al trecutului, al trecutului apropiat, pătrunsese în el atât de brusc încât gemu de durere. Lumea continua să se cutremure din temelii. Era însă ceva la care nu se putea gândi. Simţea durerea dar cauza durerii n-o vedea: era ca un lucru care se află prea aproape încât nu-l mai vezi. Îşi dădea seama că era ceva ce nu încăpea în gândul lui. Nu exista o măsură comună între acel eveniment şi lumea în care trăia din nou acum. Marile evenimente ale vieţii nu intră deodată în conştiinţa unui om. Un om poate să asculte impasibil veşti pe care te temi să i le comunici; pentru el veştile nu sunt nici adevărate, nici reale, nici plauzibile. De aceea marile zguduiri, în clipa în care au loc, nu ne înfioară. Cea mai mare, mai înspăimântătoare durere a lui Simon a simţit-o pe când o aştepta pe Ariane pe cărare. A înţeles atunci că s-a petrecut ceva teribil, dar cuvântul n-avea pentru el aceeaşi semnificaţie ea pentru ceilalţi

oameni de pe Crêt d'Armenaz care stăteau grupuri-grupuri pe coridoare şi vorbeau în şoaptă: Simon nu putea să-l încarce cu sensuri precise.

Suferise, poate, un şoc puternic, căci nu-şi mai amintea nimic. Singurul lucru care-i apărea dar era acea noapte rece şi neprihănită, cu stele mii, în inima căreia pornise pe lungul drum spre Hauts-Praz, până la copacul sub care fusese văzut de multe ori şi unde oamenii crezuseră că s-a oprit din întâmplare. În fiecare dimineaţă se deştepta cu această imagine: vedea cotitura drumului ce urca spre cer şi noaptea miraculoasă în care, sub puzderia de stele, captive ale crengilor, copacul îşi înălţa structură atletică, trupul binecuvântat, aruncat în cumpăna cerului că o măsură potrivit căreia aveai să dai socoteală la ceasul judecăţii.

Pe Crêt d'Armenaz relatările despre noaptea aceea nu mai conteneau; fiecare venea cu precizări dramatice şi neaşteptate, cu nenumărate detalii. Simon fusese văzut când pe drumul spre Borons, când pe cel spre Orcières, într-un cuvânt în toate colţurile unde porniseră echipele de salvare, într-o primă recunoaştere, pe toate cărările ce duceau spre Deşert. I se atribuiau fel de fel de fraze, de gesturi. Într-un singur loc nu fusese văzut, acolo unde de fapt se dusese. Simon ştia că e singurul care trăise cu adevărat acea noapte, căci doar prin el trecuse ca un fluviu teribil şi tăcut în care se rostogoleau de-a valma trupuri şi suflete, lucruri şi făpturi, şi despletite cosiţe de stele şi de ramuri, dincolo de care răzbea acea lumină solară aprinsă în lume de dragostea lui. Când sora Saint-Basile, dojenindu-l pentru nesăbuinţă, făcu o uşoară aluzie la „devotamentul", la „osteneala" lui din noaptea aceea, Simon plecă fruntea cu condescendenţă: există legende pe care nu trebuie să le înlături. Dar ceea ce ştia el despre acea noapte era drumul, copacul uriaş, supraomenesc, cu crengile înfipte în veşnicie, ca un martor etern. Era acea pace supranaturală în care,

departe de strigăte, de chemări, de gesturi deşarte, urcase singur; era acea pace în care, pe când ceilalţi o căutau pe Ariane, el singur o posedă pentru totdeauna.

Uneori îşi, spunea că ea nu murise, că plecase doar, că i-o luase înainte ca să evite despărţirea. Că poate peste şase luni, peste un an, oriunde se va afla, va primi un cuvânt, rugându-l să vină. Ar fi fost în „stilul" ei...

Nu era neverosimil ca în dorinţa ei de absolut, să-l lase să creadă în moartea ei: era un mod de a-i lăsa intactă o amintire... Avea impresia că putea alege între această ipoteză şi cea a morţii ei. Dar pe măsură ce zilele treceau, era tot mai convins că Ariane murise. Cu această încredinţare se aşezase la rădăcina copacului, eu un simţământ de linişte, de neaşteptat şi profund calm. Înţelesese limpede că trupul Arianei nu va fi găsit, că orice căutare e zadarnică. Dacă ar fi venit cineva să-i spună: „A fost găsită", n-ar fi crezut. Ştia contrariul. Era imposibil ca ea să mai fie în viaţă. Aşteptase mereu această moarte. O întrevăzuse într-o dimineaţă şi pentru el, nu demult, pe când privea cum se pornise prima avalanşă. Dar moartea Arianei o făcea pe a lui de prisos. Iar pământul n-avea să se clintească pentru el.

Un singur lucru i se părea oribil în moartea ei: faptul că nu trecuse neobservată, că toată lumea, mai ales noii veniţi – adică cei care n-o cunoşteau nici pe Ariane, nici pe el – se credeau autorizaţi să vorbească, aşa cum se vorbeşte despre un eveniment ce aparţine tuturor, şi asupra căruia toţi se pot pronunţa: curiozitatea lor transforma evenimentul în fapt divers. Dar moartea Arianei nu aparţinea lumii, după cum nu-i aparţinuse nici viaţa. Aparţinea doar celor care ştiu ce înseamnă adoraţia.

De aceea Simon nu făcuse nici un gest. Adormise la rădăcina copacului, ca un om care şi-a încheiat ziua, cu conştiinţa împăcată. Ultima imagine fusese a nopţii limpezi care scurgându-se printre mreaja de ramuri

aplecate deasupra lui, îl mângâia cu mii de degete tăcute şi aurite iar el credea că doarme printre constelaţii.

Câteva zile, fiind foarte slăbit, n-a avut voie să primească vizite. Într-o dimineaţă doctorul Crou apăruse cu un anunţ pe care Simon îl văzuse agăţat de atâtea alte uşi, vestind o moarte apropiată: „Vizitele sunt interzise”. Singura făptură din preajmă-i era sora Saint-Basile care, uscăţivă şi tăcută, părea omul cel mai indicat să aibă grijă de ultimele lui zile.

Putea să se creadă din nou cu un an în urmă, pe vremea sosirii lui pe Crêt d’Armenaz, când se simţise la marginea unei vieţi pline de necunoscut şi când tăcerea adunată în dosul uşii sale, pe lungile coridoare pustii şi scări căscate îl înspăimânta... Curând, vai! îşi făcu apariţia şi sora Saint-Hilaire, la fel de punctuală, de meticuloasă şi de inutil de chiţibuşară. Viaţa reîncepea!...Dar în acelaşi timp viaţa devenea cumplit de greu de suportat. Simon se gândea că era obiectul unei nenorociri de neconceput, totuşi agăţată de el, de persoana lui, ca o haină prea mare în care se pierdea şi care-l izola de restul lumii. Prin nenorocirea lui era sortit singurătăţii.

Într-o seară, pe când era gata să adoarmă, mai înainte de a stinge lampa, aruncă o privire în jurul lui şi zări, prins pe un piedestal, un crucifix maroniu ce se detaşa pe albul peretelui. Îl contemplă cu tristeţe, cu un soi de melancolic respect. Îşi amintea că ultima cară văzuse un crucifix asemănător pe pieptul lui Massube, devenit serios şi grav... O revăzu apoi pe Ariane pe cărarea pe care se întâlneau, spunându-i: „Simon... S-a săvârşit... Trebuie să vii să-l vezi; e atât de frumos!...” Ariane rostise aceste cuvinte în lumina dimineţii. Ariane îngenunchease în aceea dimineaţă la căpătâiul lui Massube. Din nou îl obseda, ca şi cu câteva ceasuri mai înainte, vizită făcută straniului său prieten şi simţea o durere ca o rană ce se deschide şi sângerează: aşadar într-o zi, fiinţa iubită

putea ca şi Massube, să zacă întinsă, liniştită, cu pleoapele prea încleştate pentru un trup ce doarme?... Şi atunci, la gândul că într-o zi s-ar putea aplica vieţii Arianei, vieţii lor, iubirii lor cuvântul „sfârşit”, începu să plângă. O durere sfâşietoare îl ardea: înţelegea că Ariane murise.

În ziua următoare, la vizita de dimineaţă, sora Saint-Basile constată că starea lui Simon era mult mai gravă. Căci el trăia cu acest nou gând: privea moartea Arianei ca pe un sfârşit, ca pe o privaţiune. În ajun avusese percepţia morţii. Aşadar nu avea să se mai plimbe cu ea. Nu aveau să mai urce împreună pe drumul spre Hauts-Praz ca să-i arate copacul sau Masivul cel Mare în asfinţit. Mai auzea încă vocea ei caldă şi pură spunându-i: „Sunt fericită aici...” Îşi amintea, iar spaima îl strângea ea într-o menghine şi inima-i bătea sălbatic, îşi amintea de acea zi caldă de primăvară când stătuseră lungiţi alături, pe pajiştea unde obişnuia s-a aştepte. Ea se ridicase pe un cot, cu părul peste frunte şi îi şopti cuvinte pe care atunci nu le-a înţeles: „Simon, n-ar fi mai bine să ne oprim aici?... Ne-am împlinit datoria... N-ar trebui să fim trişti...” Împlinit... Da! Ea şi-a împlinit datoria? *Defuncta*! îi veni în minte acest cuvânt. Şi simţi asupră-i privirea sălbatică a Arianei. Apoi capul se răsuci în adâncitura pernei fierbinţi.

Când sora Saint-Basile a intrat seara să-i ia pulsul, a găsit la marginea patului, atârnând, o mina înspăimântător de palidă. Sora s-a retras fără să-i adreseze, o vorbă iar Simon n-a încercat s-o reţină. Lumea devenise derizorie, pustie. Îl îneca durerea când se gândea la acel ţinut, la poteci, la florile ce urmau să crească în poiană. Erau imagini cumplite. Simon nu putea să admită că tot ceea ce gândise pentru Ariane sau cu ajutorul ei avea ca obiect un trup inert, că trupul ei era în pământ la fel de ţeapăn ca trupul lui Massube – prietenul cel rău!

Se lăsă din nou gerul, zile în şir, cum se întâmpla primăvara. Într-o dimineaţă, Simon zări la fereastră flori de promoroacă; curând, pe geamuri începură să alunece tăcuţi fulgi de nea. Atunci, în memoria unei fiinţe dispărute ce continua să trăiască în el, începură să alunece de asemeni, cu insistenţă, sunetele lente, obsedante, halucinante din *Poemul* de Sugères. Ca şi de, împreună cu de, ca în seara în care poposise cu Ariane la cantină, fulgii cădeau uşor, încăpăţinaţi – iar Simon se lăsă învăluit fără să opună rezistenţă în meandrele celor două melodii înrudite: nu desluşise până atunci o atât de Clară, de caldă invitaţie la moarte. Surprindea o nouă şi ultimă semnificaţie a minunatului *Poem* de Sugères în care desluşeşte rând pe rând dorinţă, aşteptare, infinită tensiune a sufletului spre iubire... Se miră că nu o sesizase mai demult. Ar fi trebuit să înţeleagă după explozia cimbalului care încheia lucrarea, după acel final brusc, după acea sfâşiere în urzeala sunetelor, după avalanşa peremptorie şi stridentă – că numai ideea morţii putea să-i inspire compozitorului deznodământul brutal, autoritar, sufocant.

În acelaşi timp *Poemul* îi amintea de cele mai frumoase clipe. El conducea, fără nici o îndoială, la o catastrofă. Dar cu câtă forţă! O forţă asemănătoare cu cea care a făcut să crească Arborele: puteai să te încrezi în ea; o forţă ce venea de departe, din înălţimi.

Fulgii încetaseră să mai cadă şi se topiră repede. La fereastră, Simon văzu iar curgând zile senine ca un fluviu adânc şi transparent. Prindea forţe noi. Avea iar o paradoxală încredere în mod inexplicabil se găsea în aceeaşi stare de spirit, stare de graţie ca în primele zile când pierderea Arianei i se păruse un eveniment firesc, lesne de înţeles, poate chiar fericit. Să fi fost sub influenţa lui Sugères? Ascultând în memorie frazele zvâcnite, reluate ale *Poemului*, se minuna cu câtă grijă îi urmărise destinul emoţiile ce se legau, se împleteau, se susţineau.

Lumea devenea din nou clară, descifrabilă. Pe măsură ce zilele treceau iar Ariane stăruia în gândurile lui, prima noapte de după moartea ei devenea tot mai pură, mai rece, mai transparentă. În inima acelei nopţi, Ariane îi apărea ca un semn.

Când era gata să adoarmă, cercetând camera goală, în căutarea unui obiect pe care să-şi odihnească privirea, unei licăriri, unui semn, unei încurajări în faţa nopţii, ochii lui cădeau mereu peste micul crucifix maroniu. Dar în acelaşi timp, o altă imagine, mereu aceeaşi, se confunda cu prima, acoperind-o misterios cu braţele-i deschise: imaginea arborelui profilat în noapte. Cu ochii închişi, Simon se lăsa purtat de acea forţă luminoasă, ce se îndrepta spre el anunţându-i frumuseţea, bunătatea lumii. Adormea în înălţimi, împins, susţinut de ramurile blânde şi credincioase ce începeau să se învesmânteze în frunze. Atunci Simon înţelegea că trebuie să trăiască.

Începu să iasă, să străbată ţinutul şi dădu peste micul pavilion din Mont-Cabut, de nerecunoscut în mijlocul vegetaţiei bogate, pavilion în care petrecuse ceasuri de extaz, de iubire. Şovăi la marginea acestei vieţi care-l îmbia din nou. Fiecare privire îi făcea rău, îi smulgea un strigăt: urmele de pe drum, o floare,barieră şi cărarea ce cotea, ultima rază aurie ce se odihnea tot mai târziu pe cele două creşte inegale... Avea impresia că pactul dintre el şi ţinutul pe care-l îndrăgise atât de mult fusese abolit. Totul se schimbase de altfel în jur şi Simon descoperea un pământ necunoscut, străin. Treizeci de zile fuseseră de ajuns pentru ca să înstrăineze lumea şi iarna ce domnise atâtea lungi săptămâni nu lăsase în urmă-i nici un vestigiu. Nu numai Ariane, dar şi lucrurile îl părăsiseră şi din nou ideea morţii se confunda cu cea a unei simple despărţiri. Prima dată când dădu ocol „Casei” şi ajunse în poiană, acuma la fel de frumoasă, la fel de unduitoare ca pe vremea sosirii lui, înmărmuri de uimire. Singurătatea era mai copleşitoare decât putea bănui. Nu regăsea

nimic. Se întoarse în seara aceea în odaie, încovoiat, cu privirea unui animal hăituit. Avea impresia că se află acolo ca în prima zi, întins pe acelaşi pat, asemeni unei epave, în mijlocul unei lumi necunoscute şi subversive.

În zilele următoare îl aştepta aceeaşi, tot mai dureroasă surpriză. Ariane nu plecase singură. Luase cu ea tot ceea ce putea fi o amintire, un martor al ei: spaţiile jalbe, torentul îngheţat, ultimele petice de zăpadă pe cărare, tăcerea paşilor, totul dispăruse cu ea la fel de discret, de liniştit. Simon înţelegea că lumea nu-i fusese dată şi că Ariane trecuse prin viaţa lui ca un anotimp, în locul suferinţei pe care o aştepta, regăsea o alta. Căci atâta timp cât fusese ţintuit în odaie, credea că poate să-şi imagineze durerea pe care o va trăi când va revedea locurile cu care Ariane se confundase adesea. Dar şi acestea se retrăseseră din viaţa lui; totul îi era străin. Totul o invită să plece.

Într-o dimineaţă, sora Saint-Hilaire a apărut în odaie înştiinţându-l că-l aşteaptă doctorul.

Cabinetul doctorului Marchat se număra printre lucrurile ce nu cunosc prefaceri. Simon a intrat cu dezinvoltură unui om de-al casei şi cu o vădită indiferenţă faţă de tot ceea ce privea propria-i viaţă.

Era pregătit să primească resemnat verdictul medicului: că suferinţa din ultimele săptămâni a compromis convalescenţa şi că trebuie să ia totul de la capăt. Pe când doctorul îl palpa pe piept, Simon, aşezat pe taburetul cu pivot, avea impresia că i se scrutează gândurile, că i se notează una câte una patimile dăunătoare sănătăţii, excesele, durerile, dorurile. Dar când judecătorul, după ce l-a învârtit bine pe taburet, l-a adus în poziţia iniţială, ţintuindu-l cu impenetrabila lui privire, Simon. A înţeles că se înşelase. Spre marea lui mirare, doctorul i-a spus că plămânii sunt vindecaţi. Apoi s-a ridicat, s-a aşezat la biroul său abia luminat pe care se afla radiografia făcută cu câteva zile în urmă – una din

transparentele imagini pe care se citesc şansele de viaţă şi de moarte ale fiecărui bolnav... Din ziua în care doctorul, cu un gest energic l-a făcut să priceapă că biroul său e un loc sacru, un fel de altar unde oficiază singur, Simon se obişnuise să aştepte verdictul, aşezat umil pe scaun. Dar în acea zi, Marchat rosti ceva neaşteptat: „Vino lângă mine...” Ţinea alături două imagini: cea recentă şi cea veche, cu aerul satisfăcut al unui om care adaugă o nouă victorie la toate cele care contribuiseră la faimă sanatoriului său.

— E limpede. Şi, cu un fermecător zâmbet, adăugă: Ai toate şansele...

Simon era impresionat de cunoştinţele vaste ale doctorului Marchat. Ele erau însă exclusiv medicale. Pe oameni îi ignoră totalmente. De aceea verdictele lui erau detaşate şi senine. Tânărul s-a uitat la radiografia tulbure din prima zi care-i inspirase atâta teamă: acum era ca un animal domestic; a privit-o aşadar, cu complezenţă. Alături, noua radiografie aducea cu o tablă ştearsă cu buretele: atunci a simţit cum îl cuprinde panica în faţa acelei pagini a viitorului pe care trebuia s-o umple. Încetase de multă vreme să mai mizeze pe viitor. Avusese dreptate Jérôme că vindecarea e înspăimântătoare. Doctorul îl bătu pe umăr:

— În concluzie, eşti într-o formă excelentă. Poţi pleca.

Apoi îl conduse spre uşă, cu acelaşi zâmbet încurajator în care nu lipsea o nuanţă de protecţie. Simon s-a retras ca un somnambul.

Să plece!... Acum i se părea mai puţin cumplit.. Într-o vreme n-ar fi acceptat acest verdict fără să se cutremure: Jérôme, Pondorge şi mulţi alţii – toate chipurile care intrau într-un fel de anonimat dar pe care le privea cu plăcere – ar fi fost de faţă şi l-ar fi împiedicat. I-ar fi fost teamă să pornească în viaţă fără ei. Cine ştie, în ultimul moment ar fi considerat plecarea drept o trădare, o dezertare... Dar acum numai părăsind ţinutul d’Armenaz, putea să

împlinească cele mai adânci crezuri înrădăcinate în el. Astfel, plecarea nu mai reprezenta o opţiune. Ciudat. Parcă o mână nevăzută l-ar fi apucat de umăr şi l-ar fi împins. Se simţea izgonit de pe Crêt d'Armenaz cu aceeaşi violenţă, cu aceeaşi neîndurare cu care fusese adus...

Într-adevăr, nu-i mai rămăseseră nici prietenii. Pondorge plecase, Massube murise. Mulţi l-au urmat pe primul, mai puţin pe al doilea. Majoritatea celor cu care se întâlnea acum erau necunoscuţi ca cei din prima zi. Simon înţelegea cât de uşor eşti dat uitării. Îşi amintea de versurile unui poet care compara generaţiile de oameni cu frunzele. Pe acele meleaguri se adevereau mai mult ca oriunde: oamenii se făceau nevăzuţi odată cu anotimpurile. Au plecat pe aceeaşi furtună, la aceeaşi oră, în acelaşi autocar albastru cu caroserie strălucitoare, comandantul Lombardeau şi „domnul" Lablache, luând cu ei bunele lor maniere şi fraze decente, salutaţi fiind cu aceleaşi manifestări zgomotoase, cu aceleaşi gesturi de simpatie pe care cei doi nu conteniseră să le dezaprobe.

Dispăreau astfel cei mai vajnici stâlpi ai societăţii constituite, urmând să-şi asume din nou un frumos şi necesar rol, în timp ce, în poiană, bradul sub care prezidaseră toată vara grupul de prieteni, nu contenea în ritmul vintului primăvăratic cu zadarnicile lui gesturi de adio.

XV

RĂMÂNEA TOTUŞI CINEVA: JÉRÔME.

Liniştit, calm, anume rezervat, Jérôme se număra printre cei care dăinuie. Printre cei care nu mor, printre

cei care nu se duc. Numai el îl mai făcea pe Simon să zăbovească la marginea drumului înclinat ce cobora către lume. Îl reţinea nu prin vorbe ci prin tăceri, căci deşi îi spunea să plece, vorbele erau pline de mistere ce-l înlănţuiau. Tăcerile-i erau ţesute din toate cele nerostite în cursul dimineţii când urcaseră împreună spre Blanc-Praz. Erau ţesute din tot ce se ascunde dincolo de cuvinte.

Simon îşi amintea mereu de urcuşul din zori către întinderile îngheţate; îi apărea în faţa ochilor bradul solitar, cabana acoperită de zăpadă, umbrele negre aplecate oblic deasupra drumului alb, cărarea strălucind de lumină. Îl vedea pe Jérôme aproape de el, cercetând fiecare nouă privelişte, scânteietoare, ce se arăta la dreapta drumului. Ciudat şi acest Jérôme! Ce spusese despre umbre? Nu spusese că sunt semne? Sau el, Simon, rostise acest cuvânt? Dar a fost oare rostit cu adevărat?... Jérôme spusese mereu în prezenţa lui lucruri ciudate. Şi acele cuvinte ce păreau desprinse de toate, ce rămăseseră întipărite în memorie ca insule de lumină în largul unei mări exotice, Simon observa că de alcătuiau un incontestabil lanţ ale cărui verigi se îmbinau şi se strângeau tot mai mult în jurul lui. Poate că nimeni nu spusese lucruri atât de luminoase, de coerente, de limpezi ca şovăitoarele cuvinte rostite de băiatul timid care îşi isprăvea cu atâta dificultate frazele.

Simon aprecia simplitatea cu care Jérôme îi pomenea de nenorociri, li vorbea tot aşa cum îi vorbise Ariane despre moarte. Era bine că această calitate nu dispăruse; că o regăsea tocmai în Jérôme. Simon înţelegea că Ariane au murise cu totul, că dăinuia în amintiri, în conştiinţe. Cine ştie? Poate că era doar începutul învierii? Poate că unii dintre cei care o cunoscuseră puţin şi care părăsiseră de mult ţinutul d'Armenaz, luaseră cu ei imaginea Arianei? Poate că astfel Ariane era mai vie că oricând... Simon se gândea uneori la Lahoue, la Massube...

Ce devenise Ariane în lumea morţii nu se putea şti, dar ea putea fi regăsită în lumea celor vii, în Jérôme, în Simon. Acum când nu mai era vizibilă, Ariane putea să trăiască şi să crească în fiecare din cei care au ştiut s-o iubească; virtuţile ei nu se irosiseră; chiar cele mai neînsemnate gesturi dăinuiau cu sfâşietoarea lor graţie; şi ea avea astfel să se împlinească în lume. Căci dincolo de Jérôme, Simon îi vedea pe toţi cei care, în primele luni a vorbiseră despre ea, cu o obscură devoţiune; imaginea colectivă de la început, pe care a eliminat-o treptat pentru a păstra o imagine, personală, începea să capete un sens, o valoare şi înţelegea o dată mai mult că nimic în viaţa omenească nu are formă şi loc definitiv. Moartea ei atât de greu de justificat la prima vedere nu avea menirea să-i descumpănească pe cei în viaţă ci să le dea curaj. Ariane moartă era la fel de vie, avea aceeaşi influenţă asupra lor ca şi când ar fi fost absentă. Ea îi forţa să înainteze singuri, dar fără tăgadă, în inima incomunicabilului... Şi trebuia să admiţi că o imagine care în ciuda morţii e atât de vie şi de puternică, are în locuri nebănuite o realitate mai omenească. Şi ce e la urma urmelor credinţa dacă nu această încredere, această certitudine menţinută, în îndoială, în absenţă şi moarte, că vei regăsi într-o zi ceea ce ai pierdut pentru moment – acest mod de a compensa eclipsele, teama, neputinţa raţiunii, întunericul simţurilor: posedarea invizibilului...

Cu o zi înainte de a pleca, Simon a ieşit pentru ultima dată cu Jérôme; au făcut împreună înconjurul ţinutului, au străbătut poiană şi nu s-au oprit decât sub bolţile de fagi ce marcau începutul drumului spre Hauts-Praz.

— Vezi, am ajuns acum de unde am pornit... zise Jérôme după o lungă tăcere.

Simon n-a înţeles la început ce vroia să spună. Dar şi-a amintit cele destăinuite în timpul plimbării matinale pe Blanc-Praz, când, definind calea „spiritului” şi a „absenţei”, îşi asumase rolul cel frumos. Da, ajunseseră

amândoi de unde porniseră. Şi cum îl răscolea amintirea zilelor când Ariane îi vorbea cu ingenuitate de „mica lor grădină”, răspunse cu ochii plini de lacrimi:

— E adevărat, nu poţi păstra ceea ce e frumos... N-am crezut niciodată că o voi păstra pe Ariane... La urma urmelor...

— Ce anume?

— A fost de ajuns că a existat!

— Aşa mă gândeam şi eu. Poate ar fi fost de ajuns să crezi că existenţa ei e posibilă.

— Pentru asta însă trebuie să fii genial.

— De ce nu? Ce altceva e iubirea? Nu e o trăire de circumstanţă: e o facultate ce ţine de viziune, de descoperire, ridicată până la genialitate.

S-au oprit sub fagi, în faţa crângului de unde pornea în pantă lină drumul spre Hauts-Praz. Din acel crâng o zărise Simon pe Ariane, într-o zi de vară, pe când, n-o cunoştea. Tânărul s-a gândit că Jérôme era, singura fiinţă care-i ştia povestea: era o legătură cumplit de greu de frânt... Dar pe când se temea de această ultimă ruptură, auzi de departe, dinspre „Casă”, târâitul obişnuit al soneriei ce răsuna fără să ţină seama că pune capăt unor întâlniri, unor discuţii. Atunci Simon, gândindu-se la mâna care apăsa pe sonerie, îşi spuse cu resemnare că sora Saint-Hilaire era la urma urmelor o altă figură a veşniciei în această lume. „Peste zece ani, la aceeaşi oră, dacă voi fi în poiană, vă târâi aceeaşi sonerie şi cei zece ani vor părea aboliţi; iar eu, acelaşi, mă voi găsi iar în faţa Domnului...”

— E timpul, zise Jérôme... Întârziem...

Simon a fost mişcat mai mult ca oricând de straniul respect al prietenului său faţă de disciplină, respect care ieşi la iveală şi la ultima lor întâlnire.

Urcă alături de Jérôme pe culmea poienii, apoi, ajunşi în dreptul „Casei”, acolo unde începea drumul spre Mont-Cabut, se despărţiră ca şi cum aveau să se revadă peste

un ceas.

Dimineaţa următoare a fost una din cele mai frumoase dimineţi ivite de după piscurile strălucitoare ale Masivului cel Mare.

O primă rază ce rătăcise în înălţimile cerului, s-a aruncat peste bariera crenelată impunând umbrelor nopţii o progresivă retragere. Apoi soarele însuşi s-a arătat în zare la marginea unui gheţar, împurpurând frontonul cafeniu cu crevase ce dominau ţinutul Orcières. A zăbovit o vreme ca să-i dăltuiască pietrele, trezind din somnul lor, una câte una, misterioasele chipuri. Apoi a coborât să se aşeze pe vârfurile copacilor, pe poiana toată... Dar Simon nu mai avea nevoie de acest spectacol ale cărui scene succesive le-a urmărit mai bine de trei sute de zile. Fără să mai aştepte, cum obişnuia pe vremea fericirii dintii, ca lumina să legene fiecare fir de iarbă şi să se reverse pe pământ în trene lungi, el străbătu poiana încă umedă şi urcă spre Hauts-Praz, ridicând în urmă-i o pulbere de aur.

Ajunse sub fagi, intră în codru, trecu de cotitură şi curând auzi vuietul torentului. Şi acesta îi rămăsese credincios. Simon îl văzu de sus, de pe podeţ, cum spumegă sub el, umflat de apele primăverii, croindu-şi drum printre stâncile ude, strălucitoare şi reci... Sufla un vânt rece. Într-o străfulgerare văzu şuviţele învolte pe deasupra acelei infinite curgeri... îşi dădu din nou seama că se poate gândi la Ariane. Moartea ei părea că desăvârşeşte lumea. Putea crede că se topise în pământ. Devenise esenţă. Plăpândul ei trup hrănea pomii ce aveau să înflorească. Înţelegea că fusese sortită de totdeauna unei morţi violente şi timpurii datorită dragostei ei excesive. Simon nu se mai putea răzvrăti. Nu era o întâmplare faptul că ea l-a părăsit în culmea fericirii, asemeni unui foc aprins pe munte ca semnal şi care, odată ce şi-a transmis mesajul, se poate stinge. Sunt pe lume focuri ce ard nu ca să dea căldură. Sunt pe lume

focuri ce ard nu ca să te opreşti în jurul lor, ci ca să mergi mai departe, să le depăşeşti. După ce încetase o vreme să mai creadă că Ariane era un mit, Simon o vedea cum îşi ocupă locul într-o lume supranaturală.

Asta să fi vrut oare destinul să-i spună? Că trebuie să pornească mai departe, să nu se oprească?... Atunci era negreşit dator să părăsească ţinutul d'Armenaz care îşi încheiase destăinuirea. Lui Simon nu-i rămânea decât să reînvieze pe alte meleaguri virtutea dobândită. Fericirea pe care o aflase se număra printre cele de care nu ţi-e îngăduit să te bucuri prea multă vreme. Într-adevăr, ţinutul acela nu era făcut pentru fericire ci pentru vindecare. Orbul din naştere, căruia apa miraculoasă i-a dat vederea, nu rămâne toată viaţa aplecat deasupra fântânii: se întoarce pe pământul său şi priveşte lumea cu ochii unui om care vede!

Ajunse în faţa copacului şi-l îmbrăţişă cu patimă. Simon regăsea în el aceeaşi afirmare incontestabilă, vehementă. Copacul aduna deopotrivă curenţi şi surse contrarii făurind un orbitor amestec de limpezimi. Acum el era îndreptat spre lumină, gata s-o primească, împodobit în frunze abia născute a căror tinereţe zgomotoasă se răspândea de la o creangă la alta, într-un asurzitor ciripit de păsări. Iată aşadar că şi el renăscuse, îşi primenise sufletul; iată că se împlinea lenta lucrare nevăzută din timpul iernii! Şi iată că venise timpul să-l iubească şi pe el ca pe un semn!

Tânărul contemplă în tăcere fiinţa puternică, desăvârşită a cărei viaţă armonioasă se desfăşura deasupră-i şi care, bine înfipt în pământ, cuprindea cerul într-o irezistibilă îmbrăţişare... Cele mai înalte ramuri prinseră a arde misterios în văzduh iar copacul răspunse printr-un freamăt primei dezmierdări a soarelui. Parcă dintr-odată se revărsase peste el primăvara.

Simon se apropie, îl pipăi, apoi coborî fără să se mai întoarcă.

Câteva ceasuri mai târziu, tânărul făcea în sens invers lungul drum sinuos pe care-l străbătuse cu aproape un an în urmă. Dominată de severele ziduri de granit din care părea că iese, şoseaua şerpuia pe platouri, pe terase, până în valea întinsă, brăzdată de trenuri şi maşini, lăsând în urmă seninul văzduhului şi al pământului, puritatea spaţiilor şi a visurilor. Între timp, din vale nu răzbise nici un cuvânt, nici un zvon, nici un cunoscut. Fusese dat uitării de lumea în care avea să pătrundă iarăşi. Cele trei sute de zile petrecute pe Crêt d'Armenaz îl îndepărtaseră de lume mai mult că zece ani de viaţă. Se întorcea acum printre oamenii care nu bănuiau existenţa acelui ţinut, a poienii şi a tot ce sălăşluia acolo. Se întorcea printre oamenii care ignorau anumite idei: într-un cuvânt, printre oamenii sănătoşi. Îşi dădea bine seama acum, la plecare, că dacă boala tratată pe Crêt d'Armenaz era cea pentru care venise, boala de care se vindecase era însă altă. Fără îndoială oamenii de la oraş ar fi tăgăduit miracolul, ba chiar l-ar fi considerat nebun dacă le-ar fi vorbit de el. Simon se întorcea printre oamenii care nu bănuiesc adevăratele lor boli, care nu reţin din realitate decât lucrurile vizibile sau cifrabile, care consideră serioasă o activitate adesea stereotipă sau puerilă şi care, purtaţi de vârtejul vieţii, prizonieri ai propriei lor agitaţii, sclavi ai cotidianului şi ai utilului, robiţi banului, n-au avut încă vreme să bănuiască existenţa, la marginea lumii, a unui univers ce se deschide doar celor ce ştiu să rămână în nemişcare. Câţi dintre ei n-ar fi avut nevoie ca cineva să vină să-i ia de mână, să-i ducă şi să-i stropească cu apă din Siloam! Şi un nou simţământ încolţea în inima lui dragostea faţă de semeni, faţă de mulţimea încovoiată sub poveri inumane. Se gândea la ei şi-l cuprindea teama, abia făcuse un pas dincolo de singurătate că se şi năpusteau cu toţii asupra lui ca să-l tragă în mulţime. Pentru ei trebuia să

muncească acum, pentru toţi acei care seara, după ce-şi isprăveau lucrul, ar fi ştiut poate ea şi el să se bucure la vederea unui copac, dar care n-au găsit o clipă pentru o asemenea privire şi care – lucru mai cumplit – nici n-au simţit nevoia, fiindcă vederea le era bolnavă şi nu ştiau să privească... Dar nu pe ei era greu să-i convertească. Platoşa de satisfacţie, de certitudine, de vanitate era cu mult mai greu de învins. Poate, vai, după prima cotitură a străzii, Simon avea să întâlnească lingavul chip cu ochi mici şi reci ai lui Elster!... La acest gând îi veni să râdă. Dar la urma urmelor ar fi fost bine. După cum era bine că firma Delambre, devenită acum „Delambre şi fiul" prin totala adeziune a lui Julien la concepţiile tatălui, era prosperă şi se extindea în provincie. Era bine că în locul firmei emailate se lăfăia o mare placă de sticlă cu litere aurite pe fond negru... Era bine că Minnie fusese dată uitării şi, poate, că Ariane nurise...

Dar exista oare vreun loc pentru el în acea lume în care cobora, printre oamenii cu ochii plecaţi, cu mâinile aspre? Ceea ce vroia el să facă săi mai degrabă ceea ce vroia să *fie* – căci doar asta avea un sens – se afla înscris în adâncul sufletului său. Dacă trebuia să se insereze într-un cadru, să între într-un tipar străin, era o problemă pe care anul petrecut pe Crêt d'Armenaz o plasa la locul cuvenit: adevăratul scop era altul. Simon se gândea la tinerii pe care-i cunoscuse; ei se aflau departe, aveau „situaţii", erau „plasaţi" sau pe cale de a fi. Şi nu era rău că-şi găsiseră o slujbă. Dar asta îi făcea vanitoşi, deci ridicoli. Simon cobora de pe Crêt d'Armenaz cu o nouă certitudine: toate meseriile sunt la fel de importante, cm spusese Pondorge, toate au o egală valoare: Omul contează prin ceea ce este în afara „atribuţiilor" lui. Din această perspectivă, ambiţiile celor mai mulţi, motivele lor de trufie i se păreau vanităţi de infirmi. Brukers se înălţa spre ştiinţă, Chartier spre onoruri: Simon nu avea faţă de ei nici un fel de resentiment. Se simţea necesar

familiei. Tatăl i-a scris: „Am nevoie de tine” şi el i-a răspuns: „Iată-mă”. Astfel primul lui gând era să-i aducă puţină mulţumire, să-i aducă ceva din iubirea care încălzeşte şi dă viaţă. Cine îl făcuse să cunoască preţul acestei iubiri? Nu ştia. Dar nu se mai putea gândi la ai săi fără ca inima să nu-i tresalte. Se simţea în sfârşit trup şi suflet din trupul şi sufletul lor. Aşa cum îi spusese lui Jérôme, descoperea că e fiul cuiva... Pe calea nebătută a acestei iubiri, pe puntea îngustă şi fragilă încă, făcea primul pas către lume. Cu o adâncă bucurie saluta noul simţământ, acest ultim şi cel mai neaşteptat câştig dobândit.

Dar mai ales ştia acum că orice s-ar fi întâmplat, era fiul, descendentul generaţiilor d’Armenaz. Orice s-ar fi întâmplat, ştia că există undeva o garanţie pentru decepţiile inevitabile ale întoarcerii la condiţia umană. Chiar dacă lumea avea să-l doboare, exista în viaţa lui acea străfulgerare, acea imensă iluminare a cerului său, acele zori după care ştia în orice clipă să se deghizeze. Exista acea imagine de neuitat, acea iubire luminoasă. Şi mai exista un loc unde ele erau păstrate, exista un loc unde îi era de ajuns să pună piciorul într-o zi pentru ca să soarbă puteri – exista acel colţ de lume ce păstra minunatul trup al Arianei. Simon se gândea tot mai mult că ceea ce a putut trezi o iubire atât de profundă avea negreşit un izvor nesecat de viaţă.

De aceea spre sfârşitul după-amiezii, ceva mai înainte de asfinţit, n-a încercat să reziste emoţiei care l-a cuprins când, după un scurt şuierat care n-a avut vreme să se convertească în strigăt de disperare, trenul s-a pus în mişcare: ştia că tristeţea lui nu e gravă, că n-avea rădăcini în el, că era provocată doar de gândul despărţirii. După ce ieşi din gară şi zări dintr-o ultimă privire, pe versantul de la poalele uriaşului, zid stâncos construcţiile de pe Crêt d’Armenaz, acum minuscule, aproape invizibile, terasele de verdeaţă şi, mai jos, şirurile de

cireşi timpurii răspândind dalbe artificii, nu mai simţi nici o durere: căci din acel loc în care sosise plângând, nu pleca singur.

Trenul coţi. De la fereastra murdară, Simon văzu cum se leagănă muntele de granit cu codrul asemeni unei umbre nemărginite, înfiptă în ceruri.
Apoi, într-o clipă, totul dispăru.

---- Sfârşit ----